CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS ÉLETE ÉS KORA.

IRTA:

BÖLCSKEY ÖDÖN,

ciszterci főgimn. tanár.

III. KÖTET.

SZÉKESFEHÉRVÁR,
DEBRECZENYI ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJA.
1924.

CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS.

(Rafaelo állítólagos ifjúkori műve. — Guido Bizenzo gróf gyűjteményében levő predellán.)

CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS ÉLETE ÉS KORA.

IRTA:

BÖLCSKEY ÖDÖN,

CISZTERCI FŐGIMN. TANÁR.

III. KÖTET.

SZÉKESFEHÉRVÁR.
NYOMATOTT DEBRECZENYI ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1924.

Nihil obstat.

Dr. Albinus Kiss,
professor gymn. Ordinis Cisterciensis,
censor.

Nr. 250/1924.

Imprimatur.

Zirczii, die 9-a Martii anno 1924.

Dr. REMIGIUS BÉKEFI,
Abbas S. O. Cist. de Zircz, Pilis,
Pásztó et ad S. Gotthardum.

Nr. 419/1924.

Imprimatur.

Albae-Regiae, die 12-a Martii 1924.

PROHÁSZKA OTTOKARUS,
episcopus.

ELSŐ RÉSZ.

CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS MUNKÁSSÁGÁNAK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE; BUZGÓLKODÁSA KRISZTUS KÍNSZENVEDÉSÉNEK, AZ OLTÁRISZENTSÉG IMÁDÁSÁNAK, JÉZUS SZENT NEVÉNEK ÉS A BOLDOGSÁGOS SZŰZ TISZTELETÉNEK TERJESZTÉSÉBEN.

ELSŐ FEJEZET.

1. §. Capistranói János munkáinak jellemzése.

Jóllehet Capistranói János egész életében, ifjúságától a haláláig, a legkülönbözőbb, még pedig igen sok esetben a legnehezebb diplomáciai ügyekkel volt megbízva, amelyek minden testi és szellemi erejét igénybe vették, mégis a tudományos munkáknak egész halmazát hagyta az utókorra. Ezek közül nem egynek a megírása nagy figyelmet, szorgalmas tanulmányt és nagy olvasottságot követelt. De Capistranói János fel is volt fegyverkezve éles ítélőképességgel, bámulatos tudással és nagy írói készséggel. Hiszen korának egyik legnagyobb jogtudósa volt. Bernardino d'Aquila, kortársa, nem is habozik kimondani, hogy »a boldog atya, Capistranói János testvér a legjobb jogász, a kúria ügyeiben a legjáratosabb és a legszentebb életű férfiú volt.«[1]) Mint fiatal joghallgató annyira kitűnt már az egyházi és világi jogban, hogy a perugiai egyetem tanárai és hallgatói, mint már másútt említettük, nem resteltek bizonyos kérdésekben hozzá fordulni és véleményét kikérni.[2]) Mint szerzetes pedig oly hévvel feküdt a theologiai ismeretek elsajátításának és a szentírás tanulmányozásának, hogy rövid idő alatt a legképzettebb theologus lett. Petrus Lombardusnak, a »magister sententiarum«-nak és az összes egyházi szentatyáknak és íróknak munkáit mind áttanulmányozta.[3]) Találó ítéletet mond munkásságáról Louis de Kerval: »Ha művei nem érték is el azt a hírességet, amelyet néhány középkori író elért, igazságtalanság volna ebből azt következtetni, hogy művei nem kiválóak, nem eredetiek. Munkáiban nem kalandozik merészen az ismeretlen felé, nem találjuk meg bennük azt az erőt,

---

[1]) Bernardino d'Aquila: Chronica 61.: »beatus pater frater Johannes de Capistrano erat optimus canonista, et in actis curiae expertissimus et homo sanctissimae vitae.«

[2]) Acta Sanct. Oct. X. 514. Christoforo da Varese: c. VII.

[3]) Acta Sanct. Oct. X. 514. Christoforo da Varese: c. VIII.: »Magistrum etiam sententiarum et omnes doctores Sacrae Scripturae diligentissimo studio percurrit.«

amely Duns Scotust a metafizika elérhetetlen régiói felé viszi és a szemlélő számára új látásköröket világít meg, amelyekben a tudatlan csak sötétséget és feneketlen mélységet lát; hiába keressük írataiban Szent Bonaventura tűzességét és kenet-teljességét, amellyel felvilágosítólag hatott egyrészt az értelemre, másrészt az érzelem világát lángba borította és átalakította. Capistranói János nem azért dolgozik, hogy felemelőleg hasson, mint a skolasztikusok oszlopa, Alexander de Hales, aki fejtegetéseiben az összhangot követi. Capistranói János korának sürgőssége és különös követelményei szerint írt és ennek eseményei vezérlik; első sorban azonban védelmezője mindenütt a katholikus tannak, ahol ebben az időben azt fenyegetés, vagy támadás érte. Ő a tett és a harc embere; a hittudomány, az apostolkodás, valamint a politika terén fáradhatatlan bajnok, bátor és kérlelhetetlen harcos. Minden írása életének harcait tükrözi vissza; harcol a szerzetesi élet meglazulása, a világ botrányai és erkölcstelenségei, az eretnekek és a pápaság ellenségei, a királyság és a nép gyengesége és gyávasága ellen. Különösen az egyházról és a pápa hatalmáról szóló fejtegetéseiben nyilvánul meg ez a kűzdő erő és ezekből magyarázhatjuk meg leginkább befolyásolható tulajdonságainak okait.«[1])

Eugen Jacob, aki Capistranói János több munkáját tudományos jegyzetekkel kísérve kiadta, szintén ítéletet mond Capistranói János munkásságáról. Megrója Nicolao da Farát, aki munkájában Capistranói Jánost második Keresztelő Szent Jánosnak, sőt második Szent Pálnak meri nevezni. Hasonló megrovásban részesíti Louis de Kervalt is, aki azonosítja magát Nicolao da Farával. Párhuzamot von Szent Pál és Capistranói János között: »Pál azt hirdette, hogy a keresztrefeszített Krisztus az egyetlen közbenjáró Isten és az ember között. Capistranói János azt állítja, hogy Szűz Mária mellette, sőt majdnem felette van. Minden egyes felszentelt papnak bizonyos tekintetben több hatalma van, mint neki; s így nemcsak önmagáért, hanem az egész emberiségért kapta a bűnöktől való mentességet; ő reá szállott fiának halála után minden teremtmény fölött való hatalom, úgy hogy benne is az isteni hatalom és bölcseség lakik. Mi csak alattvalói vagyunk,

[1]) L. de Kerval: Un frère mineur d'autrefois Saint Jean de Capistran. 91—93.

és mindenki számíthat kegyére, aki magát neki felajánlja.«[1]) És »Pál a megigazulást a hit által hirdeti, Capistranói János a megtisztulást a cselekedetekben látja.«[2]) Felhozza még, hogy Szent Pál szerint az étel az embert Isten előtt sem jobbá, sem gonoszabbá nem teszi; Capistranói Jánosnál pedig a bőjt nagy szerepet játszott; Szent Pál csak a lelkiismeret megvizsgálását követeli a szent áldozás előtt, Capistranói János pedig attól fél, hogyha az ember reggel megmossa az arcát és száját, egy csepp vizet lenyelhet és így méltatlanúl veszi magához az Úr testét. »Hol maradt a második Pál? Mi nem teszünk szemrehányást Capistranói Jánosnak, csak megvédelmezzük őt tisztelőinek nagyzásaitól. Ő korának a gyermeke volt; egyházának hűséges és engedelmes fia. Amit ez tanít, azt hiszi. Előtte bűn a szentírást másképen magyarázni, mint az egyháza teszi. Így hisz mindenféle legendában, s így sok szép anekdótát elbeszél azon szent meggyőződésben, hogy az mind igaz.«[3]) Egy másik művében pedig így jellemzi: »Capistranói János szorgalmas gyűjtő, de semmiképen sem termelő elme. Igen sokat idéz. Értekezésének igen nagy része idézetekből áll.«[4]) »A végső következtetés tehát: Capistranói János mint jogtudós, hasonló Johann von Lignanóhoz: rendkívül olvasott, szorgalmas gyűjtő, de semmiképen sem önálló alkotó fej.«[5])

Eugen Jacob ugyan tudományos mezben ítélkezik Capistranói János munkálkodásáról, de a burkolt támadás mellékzöngéje mindig kiérzik belőle. Így Capistranói Jánosnak a Boldogságos Szűzre vonatkozó szavait sem fogta fel helyesen, annál kevésbé híven vonta le belőlük a következtetést. Három idézetből alkotta meg a Boldogságos Szűzről vett ítéletét: 1. a XII. beszédből (38. lapon): »Az Úr az evangeliumban azt mondja: »Milyen váltságot fog adni az ember lelkeért«; mintha azt mondaná: semmivel többet nem ér egy lélek, mint az ég angyalainak kilenc

[1]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Dritte Folge. 253.
[2]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Dritte Folge. 254.
[3]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Dritte Folge. 254.
[4]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Zweite Folge. 469.
[5]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Zweite Folge. 470.: »Das wäre also das Gesamtresultat: Capistran als Jurist ähnlich wie Joh. von Lignano: ungemein belesen, ein fleissiger Sammler, aber kein selbständig schaffender Kopf.«

kara, mint Krisztusnak lelke, amely istenségével egyesülve van. Így a Boldogságos Szűz lelke is.« — 2. a XXXIX. beszédből: (164. lapon): »Az Isten alatt nem található nemesebb lény, mint a Boldogságos Szűz. S ez a következő szabállyal bizonyítható be: minél nagyobb a nemesség, annál jobban közeledik a legfőbb nemességhez, mint valamely teremtmény; tehát a Boldogságos Szűz a legnemesebb az összes teremtmények között. De hogy a Boldogságos Szűz nagyon közeledik a legfőbb nemességhez, kitűnik 1-ször abból, hogy őbelőle vett testet az isteni Ige; mivel az isteni Ige őbelőle vett testet, tehát inkább közeledik az Istenhez, mint más teremtmény; 2-szor mivel nagyon közeledik Istenhez és a mi Úrunk Jézus Krisztushoz, következik, hogy nincs nagyobb és nemesebb lény, mint a Boldogságos Szűz.« — 3. a XXXIX. beszédből (165. lapon): »Istennek nincsen közelebbi vérrokona, mint anyja... Mivel Isten a legnemesebb lény, tehát következik, hogy anyja a legnemesebb teremtmény.«

Capistranói János szavai teljesen fődik az egyház tanítását: a Boldogságos Szűz minden nagysága és kiválósága mellett is teremtmény. Eugen Jacob azonban kiforgatta a szavak értelmét, hogy megtámadhassa a katholikusok Mária-tiszteletét.

Szent Pállal is csak azért hasonlította össze, hogy Capistranói János egyéniségét kisebbítse, s így írói munkálkodását annál könnyebben lekicsinyelhesse. Hiszen az életrajzírók Capistranói Jánost nem írói szempontból hasonlították Szent Pálhoz, vagy más apostolhoz, hanem csupán a nagyszámú hallgatóság miatt, amely mindenkor körülvette.

Capistranói János minden munkája tömve van idézetekkel. Nemcsak a Szentírásból idézget, hanem mivel elméje folytonosan csapong, bejárja az ókori írók műveit, a keresztény egyházatyák könyveit, a középkori skolasztikusok és misztikusok íratait. Aristoteles (Topica, De anima, Ethica), Cicero, Seneca, Aesopus, Vergilius, Plinius, Sidonius, Boethius, Hieronymus, Chrysostomus, Nagy Szent Gergely, Petrus Lombardus, Aquinói Szent Tamás, Bonaventura, Richardus, Middletown, Isidorus, Papias, Clairvauxi Szent Bernárd, Duns Scotus, Bernardus Compostelanus, Bartholomaeus Brixiensis, Goffredus, Udalricus, Zenzelinus, Laurentius, Azo, Accursius, Garsia, Guilelmus Durantis, Raymundus de Surlines, Jacobus de Arena, Oldradus, Bertrandus, Johannes de

Imola, Bartolus, Johannes de Lignano, Antonius de Butrio, Johannes de Anania,[1]) stb. írók munkáiból idézgetett.

A törvénykönyvekkel pedig csak úgy játszik, mint a gyermek a labdával. Az »Institutiones, Pandecta, Codex constitutionum Justineaneus, Novella, Decreta Gratiani, Decretalia Gregorii IX., Liber Sextus, Clementina. Extravagantes Johannis XXII., Extravagantes communes, Liber Septimus« mind a fejében motoszkálnak. Teljesen uralkodik felettük.[2])

A »Tractatus de cupiditate« munkájában az állami jogot 203-szor, az egyházjogot 230-szor citálja.[3]) A leghíresebb jogtudósok munkáit használja fel érveinek erősítésére. A leghíresebbek: Hugo de Ferrara, Vincentius Hispanus, Tancredus de Bologna, Innoncentius IV., Gottfried Trani, Heinrich de Segusio, Raymundus de Pennaforte, Guido de Baysis, Guilelmus de Mandagoto, Johannes Andreas, Paulus de Liazariis, Petrus et Baldus de Ubaldis, Angelus de Perusia, Petrus de Ancharano.[4])

Capistranói János követte korának felfogását, s azért idéz annyit, mert feltételezhette, hogy a felhasznált klasszikus idézeteket a tudományos világ, a szentírási helyeket pedig a nép is nagyon érti. Ezek az idézetek Capistranói János ismereteinek széles horizontjáról tesznek tanúságot, s a fontosnak tekintett igazságok és megállapítások szinte a vérébe mentek át, s azért nem tudott, de nem is akart szabadulni tőlük. Innen van, hogy sokszor azt sem tudjuk, hol kezdődik az idézet, s hol a saját előadása.

Ezen két mű áttekintéséből is látható, hogy Capistranói János teljesen otthonos volt úgy az állami, mint az egyházi jogban.

A nagy olvasottságán és tudásán kívül különösen szembeötlik nagy emlékező tehetsége. Enélkül teljesen lehetetlenség lett volna olyan életmód mellett, aminőt ő folytatott, annyi tudományos munkát megírni, amennyit megírt. Nicolao da Fara ki is emeli ezt a tehetségét: »Emlékező tehetség tekintetében ki erősebb Capistranói Jánosnál? A világi és egyházi jogban ki gazdagabb?

---

[1]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Zweite Folge. 468—469.
[2]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Erste Folge. 277.
[3]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Zweite Folge. 468.
[4]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Erste Folge. 277.

A szentírásban ki tudósabb? Elmellőzöm az evangeliumok négy kötetét; hallgatok a nemzetek apostolának leveleiről és a szentírás jegyzékébe felvett könyvekről, amelyeket mind emlékezetből szokta idézni. Hallgatok az ó- és újszövetségről, a szent törvényekről és a szent kánonokról, amelyeket annyira ismert, hogy nem tudom, kit hasonlítsak vele össze?«[1])

Ezen nagy emlékező tehetségének köszönhette, hogy utazásai alkalmával is, midőn nem állt rendelkezésére könyvekkel telt könyvtár, szünet nélkül dolgozhatott valamely tudományos munkán.

Arra sem ideje, sem alkalma nem volt, hogy művét saját kezével írja le, hanem minden munkáját úgy mondotta tollba a vele levő rendi testvéreknek. Innen magyarázható meg, hogy több munkájának eredeti kézirata több könyvtárban is megvan. De még így is, hogy tollba mondott, bámulatraméltó az a nagy termékenység, amellyel az utókort megajándékozta.

Az időrendet, milyen sorban írta munkáit, nagyon nehéz meghatározni. Nagyon kevés munkájánál jegyezte fel a megírásnak idejét; a legtöbbnél csak odavetőleg lehet tehát az időpontot meghatározni. Az első életrajzírók csak általánosságban beszélnek munkáiról; egy-kettőt meg is említenek, de valamennyit nem sorolják fel. Nicolao da Fara eképen nyilatkozik róluk: »Az egyháznak méltóságáról (De Ecclesiae dignitate) kiváló és csodás munkát írt, amelyet V. Miklós pápának ajánlott, amelyben amit az egyház hatalmának dícséretére, erősségére és védelmére mondani vagy írni lehet, azt a szentatyáktól lerakott okokkal és véleményekkel a legtudósabban megvitatta és megerősítette. Nyílt dolog, hogy ez a legfőbb római pásztornak annyira megtetszett, hogy kétszáz aranyat adott Isten szolgájának, Jánosnak, hogy a leíróknak tetszése szerint ossza ki.

Ezenfelül a lelkiismeret megőrzésére más rendkívül fontos művet írt a hitben megerősödöttek részére, amelyben a dolgoknak oly bőségét, a lelkiismeret eseteinek oly tanítását és oktatását adja, hogy azt hiszed, hogy a legvirágzóbb virágoskert, amely minden lélek üdvére szolgál. (Speculum conscientiae.)

Az uzsoráról és a szerződésekről is igen nagy értekezést

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 445. Nicolao da Fara: c. II.

írt (super c. omnibus utriusque s.) A jogi tudományban is igen sok hasznosat művelt: amelyek között, mint arany értekezés tűnik ki az, amelyet »Clericorum speculum«-nak akart nevezni, a censurákról (De censuris), a pokolról (De Inferno), az ítéletről (De Judicio), a gyóntatásról (De Confessione), az istenkáromlásról (De Blasphemia), számtalan másnemű dologról, az erények dícséretéről és a vétkek megútálásáról . . .

Ezenkívül rendkívül éles könyveket írt Rokycana és a sok cseh eretnek, Berbagallus Hispanus, a breslaui zsidók ellen, Szent Ferenc harmadrendjének védelmére, amelyeket elsorolni hosszas volna; épen így írt a Szentlélekről (De divino spiritu).«[1])

Egy kicsit részletesebben ír Cristoforo da Varese a munkálkodásáról; de az ő előadása is hézagos és nem teljes. »Jóllehet — írja Cristoforo da Varese — a rendkívül buzgó atya naponkint prédikált, és mint fenntebb említettük, a közjóért is szakadatlanúl fáradozott; mégis azt hivén, hogy nem tett semmit, sokaknak hasznára igen sok értekezést írt. Szép értekezést írt a pokol és a tisztítóhely bűntetéseiről. (De poenis Inferni et Purgatorii). Hasonlóképen több értekezést írt a lelkiismeret eseteiről (Speculum Conscientiae); a bűnbánattal összekötött esetekről (De casibus et Poenis iniungendis), a gyónásban történő kérdezősködésekről (De confessione facienda proprio sacerdoti); a visszatérítésről és a szerződésekről (De restitutionibus et Contractibus); szép értekezést írt a kiközösítésről (De excommunicatione); alapos könyvet az egyház tekintélyéről (Tractatus de dignitate Ecclesiae), amelyet a legfőbb főpapnak ajánlott fel; igen hasznos és hosszú értekezést készített a házasságról (De matrimonio); szép értekezést a husziták eretneksége ellen (Contra Hussitas liber I.); sok és kiváló levelet írt az eretnekek, főképen a husziták ellen; készített egy vallásos és gazdag értekezést a klerikusok vezetéséről, amelyet a klerikusok tükörének (Speculum clericorum) nevezett el; nagy számban írt beszédeket, amelyeket a nép előtt mondott el. Kiváló szorgalommal és nagy gonddal írt sok más dolgot is, amiket hosszas volna elsorolni. Az előbbemlített munkáit sokan leírták itt is, ott is a világban, s több könyvkiadónál tisztességesen elhelyezték.«[2])

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 444. Nicolao da Fara: c. II.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 515—516. Christoforo da Varese: c. VII.

Ez a két életrajzíró nagyon hézagosan írta le Capistranói János munkáit. Majd később látni fogjuk, hogy a XVI. századnak egyik legtermékenyebb írója volt. Műveiben olyan kérdéseket vetett fel, amelyek ma is érdekesek és napjainkban is a vita tárgyául szolgálnak.

Nyelvezete gördülékeny, de rapszodikus. Minden munkáján meglátszik, hogy jogilag képzett fő, aki mindenegyes dolognál előszedi s csoportosítja érveit és döntő bizonyítékait, amelyekben nagyon szereti a hármas és hatos számot. Nyelvezetében megtalálunk minden változatot: tud érzelmes lenni, de tud dörögni is. Maga is tudja, hogy hangja néha túlerős. Azért kér bocsánatot Johannes Rokycana-tól: »Egyébiránt arra kérlek, hogy a haragnak a szenvedélye el ne fogjon, ha az orgonád hangját, amely leveledben visszhangzott, az én pásztorsípom viszonozza.«[1]) Maga is beismeri, hogy »ez a levél támadás Rokycana büszke, paraszt, szemtelen, gyalázatos és rágalmazó gyalázkodására, amelyet nemcsak irántam, hanem Krisztusnak összes igaz katholikus hivői, az igazság barátai és a római pápától a legutolsó kereszténytig az Istent félők ellen, káromló, förtelmes és csömörletes ajakkal merészeltél csunyán okádni.«[2])

Fogalmazása mindig logikus, de mivel legtöbb munkája a rögtönzés és a sürgősség jellegét hordja magán, nyelvében inkább a természetes ékesszólás nyilvánul meg, mint a keresettség és a finom Cicerói latinság. Szóvirágot nem használ; hasonlatait a Szentírásból, vagy a szentatyák műveiből veszi.

Stílusában a mondatfűzés nagyon egyszerű; hosszú körmondatokat nem használ. Írása tehát könnyen érthető; csak túl van tömve idézettel, miként fenntebb már említettük.

Érdekes, hogy a természet szépsége iránt majdnem érzéketlen; a természet változatos színpompáját nem használja fel előadásának élénkítésére és a kedély gyönyörködtetésére. Szellemeskedni is csak a legritkább esetben akar; mindig komoly és bölcselkedő.

Főbb munkáinak egyik része a dogmatikához, másik része a morálishoz, a harmadik része pedig a joghoz tartozik. Dogma-

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 729.
[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 731.

tikus munkái között kitűnnek: »A vallásról;« »Krisztus véréről;« »A Szentlélek származásáról;« »A Boldogságos Szűz fogantatásáról;« »Értekezés vagyis szónoki kérdések Izaiás VII. fejezetének ezen szavai fölött: Íme a szűz fiat fogan.« — Ezekben logikai biztossággal összegezi az egyház tanítását; kérlelhetetlenül szedi szét a tévtanítók hamis állításait a szentírásból és a szentatyák műveiből vett idézeteivel. »Az utolsó ítéletről és az Antikrisztusról;« »A pokol és a tisztítóhely bűntetéseiről;« »Értekezés az Apocalypsisről« című munkáiban pedig a középkor előítéleteivel száll szembe. Tudósok, művészek, költők és egyházi írók igyekeztek a túlvilági élet miszteriumaiba behatolni és fellebbenteni azt a fátyolt, amely az utolsó ítélet borzasztóságát, a pokol kínjait és a tisztító-tűz szenvedéseit elfödi a halandók szeme elől: Capistranói János ezen nehéz kérdéseket is könnyed kézzel boncolgatja és a szentírásra és rendje tudósaira támaszkodva igyekszik az egyház szellemében megmagyarázni, illetőleg ezen súlyos dogmatikai dolgokban szabatosan körvonalozni az egyház álláspontját.

Kora laza hitéletét akarja megváltoztatni »A papság tüköre,« »A lelkiismeret tüköre,« »Az egyszerű papok oktatásáról vagyis irányításáról,« »A saját papja előtt végzendő gyónásról,« és »Megjegyzések a szentmise áldozatról,« »A lelkiismeret eseteiről szóló könyv,« »A bűnbánat kánonjáról,« »Minden hazugság bűn-e?« című morális munkáival; amelyekben a papság erkölcsös életére vonatkozó szabályokat és a gyóntatásban szükséges körültekintést és lelkiismeretes eljárást törekszik röviden összegezni.

A családi élet tisztaságát védi és a fényűzést támadja a következő munkáiban: »A bárminő díszítés szokásairól,« »Az asszonyok öltözködéséről,« »A házasságról,« »Az Isten káromlásáról és esküvésekről,« »Az uzsoráról és szerződésekről,« »A birtokvágyról és a fukarságról.« Kíméletlenül megbélyegzi azokat, kik erkölcstelen életet élnek, vagy telhetetlen kapzsisággal és fukarsággal a társadalomnak megrontói és ragályai voltak.

»A pápának fenntartott esetekről,« »A végrendelet végrehajtásának módjáról és alakjáról,« »A kiközösítésről,« »Az ipso iure beállott kiközösítésről,« »A cenzurákról,« »A fenntartott esetekről és a hozzákötött bűntetésekről,« »A visszatérítésről és a szerződésekről,« »Értekezés, amelynek címe: »A törvénykönyvből

kiragadott kánonokról,« »Az egész Decretales megoldásainak kivonata« című jogi munkáiban a papságnak akar a bonyolult kérdésekben útmutatást adni. Oktatva tanítja a papságot, hogy a tudatlanságból származó károktól és lelkiismereti furdalásoktól megóvja őket.

Egyéb munkái részint az egyház és a pápaság védelmét célozzák, részint saját rendjében dúló harcok megszűntetését tárgyalják, részint az eretnektanok kiirtását hirdetik.

A pápaság védelmére írta »A pápa választásáról«, »Értekezés az egyház méltóságáról« és »A pápa és az egyetemes zsinat tekintélyéről« című munkáit, amelyekben, mint a törvényes pápa jogainak védője és az egyháznak hű fia, ellenállhatatlan erővel és bátorsággal mondja ki véleményét.

Rendjének ügyeit védi a »Minoriták regulájának magyarázata«, »A harmadrendnek védelme« és »Értekezés Philippus Berbegallus ellen« című munkáiban. Határozottsággal és rendkívüli gyengédséggel nyúl rendi ügyeihez, mint az ügyes orvos, mikor gondosan kikészíti eszközeit a műtéthez.

»A husziták ellen,« »Értekezés Rokycana ellen« és »Értekezés a zsidók és eretnekek ellen« című munkáiban a XVI. század eretnekei ellen emeli fel hathatósan szavát. A tudománynak és az észnek minden fegyverét előveszi, hogy az eretnekeket sarokba szoríthassa és a porba sújthassa. Hangja sokszor kíméletlen, erős és határozott. Mint az acél, ha kemény kőbe ütközik, szikrákat hány, úgy ő is, valahányszor támadás éri, mindig villámlik és zudítja a támadóra az igazság mennyköveit.

Mint népszónoknak óriási hatása volt. De beszédeit előre nem fogalmazta meg, hanem rögtönözve beszélt. S ezért fennmaradt szónoklatai, amelyeket rendtársai hallás után írtak le, nem adják vissza az ő lelkének hatalmas megnyílatkozását és szívének rajongását. Ezek a beszédek úgy tűnnek fel előttünk, mint a pillangó, amelyet a durva kéz hímporától megfosztott. De még így is rendkívül tartalmasak ezek a beszédek, bár csak vázlatoknak tekinthetők.

Munkásságát kiegészítik nagyszámú levelei, amelyekben nem tudományának csillogtatására törekszik, hanem mindig azon gyakorlati célt igyekszik elérni, amely a levél megírására sarkalta. Leveleinek tartalma rendkívül változatos; de mindig férfias és

komoly, mint olyan emberé, akinek a földön keresni valója nincs; csak egy felsőbb célból dolgozik, hogy Istenhez minél több lelket vezethessen.

Ha most levonjuk munkásságáról a végső következtetést, azt mondhatjuk, hogy Capistranói János azon theologusok közé tartozik, akik nem túlzott szigorúsággal, hanem az emberi szabadság hangoztatásával igyekeznek a keresztény vallás álláspontját megvédeni és magyarázni; vagyis őt bátran a probabilisták közé sorolhatjuk.

De bár probabilista, azért sohasem lesz erkölcstanítása puha és lágy, hanem mindig mérsékletes és tapintatos. Kerüli tehát mindkét szélsőséget; az arany középúton akar haladni. Még ellenségei is elismerik róla, hogy egyházának hű fia, s így az általa hirdetett tanok is csak az igaz kereszténységet tükröztetik vissza.

Ha összefoglalunk mindent: egyházi és a világi jogban való jártasságát, a theologiában való alapos tudását és természetes szónoki képességét, el kell ismernünk, hogy korának legalaposabb jogásza, egyházi tudósa és szónoka volt. Mindezeket a jeles tulajdonságokat betetőzte életszentsége, amely határtalan alázatosságával és teljes önzetlenségével az igazi és valódi elismerést és sikert mindig biztosították neki. Bár mély alázatosságában Isten legmegvetettebb teremtménye akart lenni, azért mégis az isteni kegyelem olyan erőt adott neki, hogy több gyümölcsöt termett, mint korának akármelyik gyermeke, aki előkelő és vezető állásban volt.

Nincs módunkban összes műveit tárgyalás alá venni, de hogy beletekinthessünk Capistranói János munkásságába, egy-két munkáját tárgyalni fogjuk, hogy egyénisége teljesen kialakuljon előttünk.

MÁSODIK FEJEZET.

2. §. **Jézus kínszenvedésének tisztelete.**

Szent Ferenc lángoló szeretettel volt az Üdvözítő iránt. A legfőbb vágya volt: mindenben Krisztushoz hasonlóvá lenni. Nap-nap után elmerült a Megváltó szemléletébe. A kereszt tövében maga elé képzelte a szenvedő Krisztust; lelkében felújította a megváltás rettenetes kínjait, azokat Krisztussal naponkint átélte, átszenvedte, miközben könnyei patakként hullottak, szíve pedig a fájdalom súlya alatt majdnem meghasadt. Bizonyára szívének a legnagyobb vigaszt, lelkének a legnagyobb gyönyört az adta volna meg, ha Krisztusért életét és vérét áldozhatta volna fel. Az Üdvözítő azonban ezt a nagy áldozatot nem kívánta tőle. Vértanú nem lehetett, de Isten lángoló szeretetéért azzal jutalmazta meg, hogy öt szent sebét Szent Ferenc testébe nyomta, miáltal külsőleg is hasonló lett Krisztushoz.

Ez a csodálatos dolog Krisztus szenvedésének tiszteletét újra felelevenítette. Szent Ferenc fiai követik mesterük példáját; elmerűlnek szintén az Üdvözítő sebhelyeinek vizsgálatába és szétviszik a világ minden részébe Krisztus kínszenvedéseinek miszteriumait és tiszteletét.

Szent Antonio da Padova követi mesterét és prédikációiban gyakran megemlékezik Krisztus kínszenvedéséről és meghatóan ecseteli szívének mély fájdalmát. Szent Bonaventura pedig nemcsak szóban, hanem írásban is hirdeti Krisztus kínszenvedéseit. Hatása csodás volt. A lelkekben új élet kél: Krisztus kínszenvedése új erőt, új táplálékot nyújt a fáradt szíveknek, a nyugtalan lelkeknek. Sietnek tehát a keresztfához, hogy ott találjanak gyógyító írt, illatos balzsamot lelkük mély sebére.

Krisztus kínszenvedésének szemlélete felélesztette a szenvedés után vágyódó lelkekben a Boldogságos Szűz fájdalmait is. S így a Fájdalmas Szűz tisztelete összekapcsolódik Krisztus kínszenvedésének tiszteletével.

A XIII. században aztán a Fájdalmas Szűz tisztelete is széles körben elterjedt. Ezt a szép ájtatosságot főleg a Fájdalmas Szűz tiszteletének terjesztésére alakult szerviták karolták fel (1232). Hatalmas lökést adott ennek a tiszteletnek az a remek költemény, amely a katholikus egyház liturgiájában e néven szerepel: »Stabat mater dolorosa.« Szerzője ennek a szentéletű és költői lelkületű szentferencrendi szerzetes: Jacopone da Todi.[1]) Csodás költemény ez: minden szívet magával ragad, mert oly szívből fakadt, amely Jézussal és Máriával együtt szenvedett. Boldog Jacopone da Todi szívét ugyanis Jézus Krisztus iránt oly lángoló szeretet hevíté, hogy kész volt érette minden kínt elszenvedni. Ha azt kérdezték tőle, hogy minő kínokat tudna Jézusért elszenvedni, azt felelé: »Az egész világnak, a tisztítótűznek, a pokolnak kínjait és szenvedéseit.« Midőn egy alkalommal azt kérdezték tőle, hogy miért sír oly keservesen, ezt válaszolta: »Síratom azt, hogy a Szeretetet nem szeretik.«[2]) Akinek szívét ilyen tűz hevíté, annak ajkai megnyílhattak a Szent Szűz fájdalmainak ecsetelésére.

Krisztus kínszenvedésének szép ájtatosságát tovább terjesztették mindjárt az első századokban Szent Ferenc leányai, akiknek sorában ott találjuk Szent Chiarát, magyarországi Szent Erzsébetet, Szent Rosa da Viterbót, Szent Angela da Folignót, Szent Margherita da Cortonát. A 15-dik században pedig Szent Colette, a klarisszák reformátora, Szent Caterina da Bologna, boldog Battista Varani, boldog Giovanna della Croce, boldog Ludovica degli Albertoni és boldog Johanna de Valois a legbuzgóbb terjesztői Jézus szenvedése ájtatosságának.

Boldog Marco da Montegallo és Boldog Bernardino Caimi, Boldog Ercolano da Piegaro, Boldog Alberto da Sarteano, de főképen Szent Bernardino di Siena tűnnek ki ezen korban, mint ezen ájtatosság legkiválóbb művelői.

Bernardino di Siena szóval és írásban is terjesztette Jézus szenvedéseinek tiszteletét. Prédikációi között külön helyet foglalnak azok, amelyeket Jézus szenvedéseiről mondott. Egyébként is minden alkalmat felhasznált, hogy a hívek szívét Jézus szenvedéseire irányítsa és ezáltal bűneik elhagyására bírja. Ilyen alkalom

[1]) Wetzer-Welte: Kirchenlexikon. XI. 691—692. — Mariotti: La passione di G. Cristo. 101.

[2]) Wetzer-Welte: Kirchenlexikon. VI. 1197.

egyik beszédében, midőn a női ruhák visszaéléseiről beszél, midőn ezeket mondja: »Valóban különös volna, ha a nő férjének vagy atyjának halála napján haját virágokkal felékesítve jönne a misére. De még különösebb, ha a nő, akit Krisztus saját vérével váltott meg, s aki a mennyei atyának leánya és jegyese, mikor a szent misére jön, fejét nemcsak virágokkal, hanem arannyal és drágakövekkel, festékkel és ál-hajjal feldiszíti, pedig minden misét Jézus szenvedéseinek emlékezetére mutatnak be. Mikor a pap felmutatja Krisztus testét és vérét, akkor nekünk arra kell gondolnunk, hogy Krisztust a kereszten felmagasztalták. Hiú asszony, ki fejedet ilyen hiábavaló csecsebecsével ékesíted, gondolj azon isteni fejre, aki előtt az angyalok szent félelmükben reszketnek, aki, hogy hiúságodat kiengesztelje, sürű töviskoszorúval szúratá át érzékeny agyának hüvelyét, és a szúró töviskorona alatt a vér keresztűltört, míg te a fejedet minden lehetséges dísszel felékesíted! Az Ő feje tövisekkel volt megkoronázva, a tied drágakövekkel van diszítve. Az Ő haja vörös a vértől, a tied, amelyet idegenektől vettél kölcsön, művésziesen fehérítve van. Az Ő arca a nyáltól, vértől és ütésektől el van csúfítva, a tied festékkel és más hasonló dolgokkal van bekenve. Az Ő szép szemei, amelyeket Isten angyalai csodálkozva néztek, elvesztették fényüket a keserű halálban, a tieid fénylenek az érzéki vágytól és villognak a tisztátalan tűztől. Az Ő szent feje, amely az angyalok imádásának a tárgya, éretted a gyalázatba és a fájdalomba sűlyedt, te felemeled a magadét dölyfös bűszkeséggel. Ő lehajtá fejét, hogy ellenségének a békecsókra nyújtsa, te feltartod fejedet, hogy felebarátodon bosszút állhass. Ő hiv téged az üdvözítő könnyekhez, te pedig kigúnyolod azt bűnös nevetéssel!«[1])

Bernardino di Siena nemcsak prédikációiban terjesztette Krisztus kínszenvedéseinek emlékezetét és tiszteletét, hanem külön munkát is írt róla ezen címen: Tractatus de Passione Domini (Trattato della passione del Signore), amelyben eleven színekkel festi le az Úr Jézus kínszenvedéseit.

Capistranói János, mint Bernardino di Siena tanítványa, Jézus szenvedéseinek nagy tisztelője és hirdetője is. Ő is, mint mestere szóban és írásban hirdette és terjesztette Jézus szenve-

[1]) Hefele: Der hl. Bernhardin von Siena. 105—106.

déseinek emlékét. Beszédei között találtunk egyet, amely erről szól; de legnagyobb sajnálatunkra nem tudtunk hozzájutni. Címe »De ligno vite.«[1]) A wieni Hofbibliothekban a 4348. sz. kódexben 157a—234b lapokon olvasható egy nagyobb értekezése ezen címmel: Passio domini nostri Jhesus Christi.[2])

Az értekezést hosszabb előszó nyítja meg, amely az »Énekek énekének« ezen szavával kezdődik: »Hová ment a te szerelmesed, oh, legszebbje az asszonyoknak? Hová ment a te szerelmesed? Keressük őt veled együtt.« S ezután így folytatja: »Az Énekek énekének ezen szavai a mi mai kérésünkhöz is illenek. Ősi szokás, hogy a jóbarát halálakor az elhúnytnak jóbarátai és vérrokonai összegyűlnek a halottasháznál, hogy síránkozzanak a meghalt jóbarát halálán. Példa erre a Genesis utolsó fejezetének leírása: Jákob patriárka halálakor nemcsak fiai, hanem egész Egiptom elment Jákob házához és megsíratták őt és halálát.

A legkedvesebb barát, akit az egyház magának vallott, bűneinkért meghalt. Ezért meg kell jelennünk az egyháznál, házadnál, és meg kell síratnunk az Ő legártatlanabb halálát.« Három okot hoz fel a sírásra: 1. mivel ártatlanúl ölték meg; 2. mivel a síratók okai az ártatlan halálának; 3. mivel a síránkozók száma nagy.

Megsíratták az apostolok, megsíratta a Szűz Anya is. E pontnál hosszasabban időzik és részletezi a Szent Szűz fájdalmát. Nagy fájdalmában a Boldogságos Szűzhöz kellene fordulnia vigasztalásért, de kérése most nem volna egyéb, mint fájdalmainak felújítása és növelése. Ezért a szent kereszthez fordul és így szól hozzá: »Mit fogunk tehát tenni? Kinél keressünk menedéket? hacsak te nálad nem életnek fája, áldott és szent keresztfa? Te vagy Jákob létrája, amelyen a kegyelemnek angyalai hozzánk leszállnak. Te vagy az igazság kulcsa, aki bezárod a szomorúság érzelmét és senki sem nyítja ki; te felnyítod és senki sem zárja be. Te vagy a kegyelmek forrása a Krisztus testével való együttlét és vérével való öntözés miatt. Te tehát az Úr tagjainak szépségét magadba fogadtad. Nyísd meg tehát értelmünket, világosítsd meg szívünket, hogy lélekben érezhessük magunkban, mit érzett értünk

[1]) Arch. Franc. Hist. I. 624. — Biblioteca di S. Cataldo. Cod. n. 1. — II. Sermones S. Joannis de Cap. 23—24. v.

[2]) Wiener-Hofbibliothek. Cod. 4348. (Univ. 573.) ch. XV. 157. a — 234. b.

a mi Úrunk, Jézus Krisztus. Hozzád intézzük tehát könyörgésünket, előtted öntjük ki szívünket és a legmélyebb hódolattal hajtjuk meg fejünket, ezeket mondván: Üdvözlégy szent kereszt, a szenvedés ezen idejében egyetlen reményünk; növeld az igazakban az igazságot, a bűnösökben keltsd fel a bánatot. Amen!... Következik most a mi Úrunk Jézus Krisztus kínszenvedése.«

Eddig tart az előszó. A tulajdonképeni értekezést ismét az Énekek énekének szavaival nyítja meg: »Hova ment a te szerelmesed, óh, legszebbje az asszonyoknak? Hova tűnt el szerelmesed?« A szent Szűz ezt feleli: »Fiam ezen éjjel és a mai napon 10 útra ment... Először Jeruzsálembe ment, hogy ott megegye a húsvéti bárányt, másodszor az Olajfák hegyére ment, hogy ott elfogják; harmadszor Ananiáshoz, hogy ott arcul verjék; negyedszer Kaifáshoz, hogy ott kigúnyolják; ötödször Pilátushoz, hogy ott hamisan vádolják; hatodszor Heródeshez, hogy ott kigúnyolják; hetedszer a helytartósághoz, hogy ott megostorozzák; nyolcadszor a lycostratosra, hogy ott halálra ítéljék; kilencedszer a Kálvária hegyére, hogy ott keresztrefeszítsék; tizedszer elment a sírba, hogy ott eltemessék.«[1])

Sorbaveszi most az útakat, kísérője mindig a Szent Szűz. Őt kérdezi meg mindenütt és a fájdalomba merült Szent Szűz helyett mindig egyik, vagy másik szent atyát szólaltatja meg. A szentírás, a szenthagyomány, a szentatyák egymásután vonulnak fel, hogy szavakba öntsék mindazt, amit a lélek mond, amit a szív érez akkor, mikor Krisztus szenvedéseibe a jámbor hívő elmerül. Sok helyen annyira plastikus a leírása, hogy az ember önkéntelenül úgy érzi magát, mintha szeme előtt játszódnék le a fenséges dráma, amely az édes Megváltó keserves halálával végződött. Néhol a sok közbeszúrás és magyarázat az előadás élénkségét megszakítja és hátráltatja, de azért mindvégig megőrzi az alaphangot, amely a szívet meghatja és a lelket üdvös szomorúságra hangolja.

Azon keretben, amelyben mozognunk kell, lehetetlen ezen művet egész teljességében adnunk. Kivonatot adni pedig nem akarunk, mert ezzel csak hiányosan mutatnánk be Krisztus kínszenvedésének előadását. Kénytelenek vagyunk tehát megelégedni

[1]) Passio: D. N. J. Chr. kéziratából.

azzal, hogy szemelvényeket adunk, vagy némely fontosabb fejezetet megvilágítunk egy-két rövid idézettel.

Capistranói János, mint fenntebb említettük, Krisztus kínszenvedését ezen művében 10 fejezetre, illetőleg 10 útra osztja fel, minden útat ismét 6 részben tárgyal; közben aztán mindenegyes részben ismét alpontokra osztja fel az egyes előforduló és nevezetesebb dolgokat. Ezen részletezés által aztán művének olvasása nem könnyű, mert a tudományos módszer teljes keresztülvivése megakasztja az események gyors lefolyását és előadását. A tudományos zománc tehát itt az előadás hátrányára van.

Az első út: Jézus elment Jeruzsálembe.

A kínszenvedés leírását Judás szörnyű árulásával, vagyis virágvasárnap előtt való szombattal kezdi, midőn az Üdvözítő Bethaniába ment, ahol a bélpoklos Simon lakomát készített számára, amely alatt Mária Magdolna illatos kenettel megkené lábait. A szentírás és a szentatyák íratai alapján leírja az eseményeket napról-napra. Elmondja, hogy a főbb zsidók épen arról tanakodnak Kaifás házában, miként kellene Jézust elfogatni, mikor betoppan Judás a gyűlésterembe és minden kényszerítés nélkül felajánlja szolgálatát az elfogatásra. A papi fejedelmek nagyon megörültek ezen ajánlatnak és harminc ezüst pénzt igértek neki. Capistranói János most a középkor egyik legnagyobb misztikusát, Szent Bernárdot, szólaltatja meg, és Judás hitvány tettét ezen szavaival bélyegzi meg: »A földkerekség leggazabb embere, Mestered erre nem tanított; istentelenül hűtlen rabló, ha nem akartál könyörülni Istennek Fián, könyörülnöd kellett volna a fájdalmas szívű anyán, a boldogságos Szűz Márián. Mit vétett ellened Mestered? Vajjon azért bánsz így vele, mert a bűn állapotából téged új emberré tett, mert a gyilkosság által elkövetett vétkedet, amellyel képzelt testvéredet és atyádat meggyilkoltad és anyáddal vétkeztél, neked megbocsátotta? Téged tanítványává fogadott; a gonosz szellemek fölött hatalmat adott; és erőt a betegek meggyógyítására; lábaidat megmosta, saját testével táplált, végül örök boldogságot ígért? Mondd meg rút áruló, mi vitt téged ezen tett elkövetésére, mi hiányzott neked mellette! Nemde neked és a többi apostolainak, mindent megadott: »Mikor erszény, táska és sarú nélkül küldöttelek benneteket, volt-e valami fogyatkozástok?« (Luk. XXII. 35.) Vajjon te a többivel nem mondottad-e: Semmi! Oh, esztelen, ha

már el akartad őt adni, miért nem adtad el Mária Magdolnának, aki nem harminc ezüst pénzt, hanem ezret ajánlott volna érte? Miért nem adtad el anyjának, Máriának, aki koldulással megszerezte volna ezt a pénzt? Eladóvá tetted azt a drága kincset, akinek egy csepp vére drágább az egész világ minden aranyánál és ezüstjénél.«[1])

A Boldogságos Szűz és Jézus búcsúzását[2]) másutt fogjuk előadni, s azért itt mellőzendőnek véljük.

Az utolsó vacsorára vonatkozólag Capistranói János három dolgot ajánl olvasóinak figyelmébe: a husvéti bárány elkészítését, a törvényes bárány megevését és a szentségi bárány megalapítását. A zsidóknak törvény írta elő, hogy az egiptomi fogságból való kiszabadulás emlékére a hetedik hónap tizedik napján egyéves bárányt öljenek meg és útra készen, bottal kezükben egyék meg. Miután ezt a husvéti bárányt Krisztusnak egyik titkos tanítványa elkészítette, az Úr megjelent a törvényes bárány elfogyasztására apostolaival. Mielőtt azonban hozzáfogott volna az evéshez, így szólt apostolaihoz: »Vágyva vágyódtam ezt a husvétet veletek megenni, — mivel ezen husvéti bárány megevésével befejezte Krisztus az ó-szövetséget és megkezdette az újat, amely után vágyódott. — Mondom ugyanis nektek, hogy nem fogok enni veletek ebből a paschából, azaz a husvéti bárányból, míg be nem teljesedik Isten országában,« (Luk. XXII. 16.) azaz Isten egyházában meg nem alapíttatik, és a megalapított ünnepélyesen nem ünnepeltetik. Ezen étkezés után ugyanis Krisztus többet nem evett, nem ivott, csak a feltámadás után, amikor beteljesedett Istennek az országa, mivel akkor megnyílt Isten országának ajtaja és Krisztus feltámadott a halhatatlan életre.«[3]) Ezen szavak után aztán apostolaival az Úr elfogyasztotta a husvéti bárányt. Ezután következett a szentségi bárány megalapítása. Capistranói János a szentírás szavaiból indul ki ismét és azokhoz függeszti lelkének megnyilatkozásait: »Kezébe vette ugyanis a husvéti bárány megevése után Jézus a kenyeret, megáldotta, megszegte és tanítványainak adta ezen szavakkal: Ez az én testem, amelyet anyámtól kaptam, istenségem azonban Atyámtól

[1]) Passio: D. N. J. Chr. Via prima. Punctum primum.
[2]) Passio: Via prima. Punctum secundum.
[3]) Passio: Via prima. Punctum tertium.

van, amely értetek adatik, azaz a ti életetekért, mintha mondaná: titeket nem kell átadnom az örök kárhozatra, mert testem átadatik értetek a halálra és a szenvedésre. És mikor testét átadta tanítványainak, így szólt: »Valahányszor ezt cselekszitek, azaz e szentséget magatokhoz veszitek, az én emlékezetemre tegyétek, azaz az én szenvedésem és a ti megváltástok emlékezetére. Végül kezeibe vevén a kelyhet, azaz a vízzel kevert bort, így szólt: Ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé, azaz az állandó és örök örökségé... Azután megalapította az egyházi rend szentségét, mikor apostolait papokká és püspökökké tette, ezt mondván nekik: Valahányszor ezt cselekszitek, amit én cselekedtem, az én emlékezetemre tegyétek. (Luk. XXII.) Ezen szavakkal Krisztus megadta nekik a hatalmat, hogy mikor Krisztusnak ezen szavait az átváltoztatás szándékával elmondják, a fenntebb elmondott szavak erejével a kenyér Krisztus testévé, a bor az ő vérévé változik minden érvényesen felszentelt, még eretnek papnak kezében is, miként Krisztus kezében.«[1])

Az apostolok lábainak megmosása Krisztus mélységes megalázódását jelenti. Capistranói János különösen két jelenetet emel ki: Júdás és Péter lábainak megmosását: Szerinte az Úr Júdásnál kezdte, hogy példát adjon nekünk, miképen kell jót cselekednünk és alázatosságot gyakorolnunk ellenségeinkkel szemben.[2]) Ezen nagy alázatosság láttára aztán így kiált fel Capistranói János: »Ó nagy kegyesség és alázat! Összes földi dolgok remegjetek, a Megváltó térdet hajt árulója előtt!« Szent Pétert annyira meghatotta az Üdvözítőnek ezen megalázódása, hogy mikor az Úr hozzáérkezett, hogy megmossa lábait, felugrott és ily szavakra fakadt: »Úram, te akarod megmosni lábaimat? Te a Teremtő, nekem, a bünösnek; te az Úr, nekem a szolgának; te a jó, nekem, a gonosznak; te az angyalok úra megmosod egyszerű tanítványodnak? Aztán így folytatja: Kelj fel Úram, kelj fel Úram! Mit akarsz? Nem tudom elviselni, szemeim nem nézhetik, hogy te

[1]) Passio: Via prima. Punctum tertium.

[2]) Passio: Via prima. Punctum quartum: »In hac lotione a Juda incepit, ut per hoc commendat nobis officium benefacere et humilitatem exhibere inimicis nostris... O magna pietas et humilitas, omnia terrena formidate, salvator genua flectit coram suo proditore.«

így meghajolsz és leborulsz lábam előtt. Kelj fel Teremtőm, kelj fel Isten, kelj fel világ világossága, életem, dicsőségem! Ne tedd azt, amit tenni akarsz.«[1]) Jézus erre így válaszolt: »Amit én cselekszem, azt nem érted ... de megfogod érteni akkor, mikor a Szentlélek eljön és megtanít téged minden igazságra; akkor meg fogod ismerni, hogy ezt nemcsak a testi lábak megmosása, hanem az alázatosság megtanítása és a lelki lábak megtisztítása végett teszem.«[2]) Pétert ez a felelet még nem győzte meg, mert így szólt tovább: »Nem mosod meg a lábamat mindörökké!« Jézus szelíden erre csak ezt felelé: »Ha nem moslak meg, nem lesz részed bennem.« Ezek a szavak aztán annyira szívére hatottak, hogy így kiáltott fel Péter: »Úram, necsak lábamat, hanem kezemet és fejemet is mosd meg!« Itt alkalom van Péter lelkületét feltárni, azért megszólaltatja Capistranói János Szent Bernárdot Péter személyében: »Te vagy az én reményem és vigasztalásom, s te veled másnak része nem lehet, hacsak meg nem mostad; könyörülj rajtam, én egészen tisztátalan, egészen piszkos, teljesen bűnös vagyok; te benned részt óhajtok venni; ne nézz le, Istenem! Könyörülj rajtam, szegény bűnösön, mosd le gonoszságaimat necsak kezemről és lábamról, hanem mosd meg fejemet kívülről és belülről, hogy el ne szakadjak tőled, a te országodtól és kiválasztottaid társaságától.«[3])

A lábmosás után Capistranói János leírja, miként iparkodott az Úr Judást visszatartani az árulástól. Háromféleképen iparkodott megkeményített szívét felolvasztani. Először szeretettel közelített Judáshoz. Szent testét neki is odanyújtotta. Másodszor alázatossággal igyekezett Judást a nagy bűntől visszatartani. Először mosta meg lábait. Harmadszor szigorúsággal iparkodott Judásra hatni, midőn egész nyíltan így szólt tanítványaihoz: »Bizony, bizony, mondom nektek, egy közületek, aki velem étkezik, ezen éjjel elárul engem.«[4]) Capistranói János szokása szerint minden egyes ponthoz megjegyzéseket fűz, hogy a hallgatóságát annál jobban meggyőzze. Az utolsó pontra nézve azt mondja, hogy Krisztus két okból jelentette ki az árulást: Először, hogy tanít-

1) Passio: Via prima. Punctum quartum.
2) Passio: Via prima. Punctum quartum.
3) Passio: Via prima. Punctum quartum.
4) Passio: Via prima. Punctum quintum.

ványainak megmutassa, hogy tudja a jövőt; másodszor, hogy kijelentse, hogy önként akar szenvedni; mert a halált elkerülhetné, mert előre tudja.

Judás eltávozása után az Üdvözítő üdvös tanításokat ad apostolainak, majd himnuszok éneklése közben felmegy velök az Olajfák hegyére, ahol folytatja az utolsó vacsora alatt megkezdett búcsúzó beszédét. Capistranói János itt különösen Péternek heves szeretetét emeli ki, midőn annyira elragadtatja magát, hogy így kiált fel: »És ha mindnyájan megbotránkoznak is benned, én nem fogok megbotránkozni. Ezt vakmerően mondotta, mivel felettébb bízott szeretete hevében, amellyel Krisztust a többinél jobban szerette.«[1]) Krisztus azonban megjövendöli neki, hogy meg fogja tagadni. S ezután hosszas beszédet mondott apostolaihoz, amelyet ezen szavakkal fejezett be: »Atyám dicsőítsd meg fiadat; mivel eljött az óra. Most hozzád megyek, most dicsőíts meg engem!« »Ezen imádságban — mondja Capistranói János — Krisztus először önmagáért imádkozott, nem azért, mintha rászorult volna istenségét illetőleg, hanem imádkozott emberisége miatt. Másodszor imádkozott tanítványaiért ezen szavaival: »Atyám, nevedet elterjesztettem az emberek között, akiket nekem adtál. Most pedig őérettük könyörgök, védd meg őket a te nevedben, hogy szereteted, amellyel engem szerettél, őbennük is meglegyen és én őbennük, azaz miként én fiad vagyok a természet szerint, úgy ők is a te fiaid és az én testvéreim legyenek a kegyelem által. Nem azért kérlek, hogy elvedd őket a világból, hanem hogy őrízd meg őket a gonosztól, azaz a bűntől.« Harmadszor pedig imádkozott az összes hívő népért: »Nemcsak ezekért kérlek, hanem azokért is, akik hinni fognak bennem; neked ajánlom azokat, akik én bennem hinni fognak, hogy őrízd meg őket a gonosztól.«[2])

A második út: Jézus a Gethsemani kertben.

Capistranói János a szentírás alapján előadja, hogy az Üdvözítő a Gethsemani kertben így szólt apostolaihoz: »Üljetek le, míg én távolabb megyek imádkozni!« Péterrel, Jakabbal és Jánossal most egy kissé távolabb megy, majd ezeket is elhagyva,

[1]) Passio: Via prima. Punctum sextum.
[2]) Passio: Via prima. Punctum sextum.

arcra borult és így imádkozott: »Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár; mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied.«

Capistranói János most két kérdést vet fel: »Vajjon volt-e más mód az emberiség megváltására, mint a halál? Vajjon félt-e Krisztus a haláltól, mikor oly sok vértanú kimondhatatlan örömmel örült neki«? A választ az elsőre eképen adja meg: »Nem volt lehetetlen más mód, de egyetlen mód sem volt oly megfelelő, mint az. Jóllehet az ördög bennünket igazságtalanúl tartott hatalmában, mégis igazságosan voltunk rabságban és szenvedtük zsarnokságát szándékos bűnünk miatt. És ezért a rendes hatalom szerint megfelelő volt részünkről, hogy Krisztus szenvedjen, hogy mi igazságosan kiragadtassunk az elégtétel által, ami miatt Krisztus saját akaratát, az Atya akaratához alkalmazta.«[1])

A második kérdésre pedig ezt feleli: »Az édesség gyönyöre, amelyet Isten csöpögtet a vértanúk lelkébe, a fájdalmat és félelmet a hit erősítése és nagyobbítása miatt enyhíti, mivel a gyönyör csillapítja a fájdalmat... Krisztusban a természetnek ezen folyamata a szenvedés idején csodálatosan megváltozott. Lelke ugyanis az istenséggel való egyesülés következtében a legnagyobb gyönyörrel volt eltelve, tudva azt, hogy szenvedéséből az emberi nem megváltása származik. De ezen gyönyörben nem részesült a test, és nem részesült a lélek sem az alsóbb gyönyörben, vagyis az érzésben. Krisztus lelke tehát a szenvedés ideje alatt a legnagyobb gyönyörben volt, de az érzés értelmében a legnagyobb szomorúságban.«[2])

---

[1]) Passio: Via secunda. Punctum primum: »Non inpossibilis fuit alius modus, sed nullus ita conveniens modus fuit, sicut iste... Quamvis dyabolus nos iniuste detineret, tamen iuste detinebamur patientes eius tyrannidem propter culpam nostram voluntariam. Et ideo secundum potentiam ordinariam congruum fuit ex parte nostri, ut pateretur, scilicet Christus, quod nos iuste per satisfactionis viam eriperemur propter quod Christus voluntatem suam voluntati patris conformaret.«

[2]) Passio: Via secunda. Punctum primum: »Delectatio dulcedinis, quam deus ipse passione mentibus martirum instillavit, in eis dolorem et timorem propter fidei confortationem et exaltationem mitigavit, quia delectatio mitigat dolorem... Iste autem cursus nature mirabiliter mutatus fuit in Christo tempore passionis. Nam anima eius ratione unitatis cum deitate summam habuit delectationem cognoscens ex passione redemptionem humani generis evenire. Sed ista delectatio non fuit impertita corpori, nec impertita animae inferiori sive sensualitati, ergo anima Christi tempore passionis habuit summum gaudium et secundum sensualitatem summam tristitiam.«

Mialatt az Üdvözítő lelki szorongatások között imádkozott, azalatt a tanítványok elaludtak. Az Üdvözítő lelkének mélyen fájt a tanítványok ezen részvétlensége és gyámoltalansága, s azért félbeszakítja imádságát, hozzájuk megy és így szól nekik szemrehányólag: »Egy órát sem tudtatok velem virrasztani, akik előbb velem akartatok meghalni!«[1])

Capistranói János most, hogy fokozza a lelkekben a meghatottságot és a szívekben a részvétet, egyszerre az égbe ragadja a hallgatókat és érzékelteti a mennyei udvart. Az Atya Isten összehívja az összes angyalokat és így szól hozzájuk: »Mit tegyek Fiammal? Vajjon meg kell-e halnia Fiamnak, vagy sem?« Az összes angyalok elítélték: »Haljon meg, mert az Igazság közbelépése nélkül sem az angyalok bukása nem állítható helyre, sem az emberi nem nem váltható meg!« Ezután megkérdezte Ábrahámot és a limbusban levő más patriárkákat. Mindnyájan egyhangúlag azt kiáltották: »A keresztfára vele, mert Fiadnál van a könyörület és nála van a bőséges megváltás!«[2])

Az Úr Isten ekkor elküldötte a földre Mihály főangyalt, aki Isten parancsára emberi alakot öltött magára, és ezen szavakkal adta tudtára a mennyei udvar ítéletét: »Oh Jézus, Megváltónk, íme az összes angyalok és az emberi nem elhatározta, hogy neked meg kell halnod és haláloddal vissza kell állítanod a mi bukásunkat és üdvözíteni az emberi nemet.«[3]) E szavakra Krisztus egész testében remegni kezdett és véres verejték gyöngyözött ki szentséges homlokáról. »Jézus ugyanis — mondja Mayron után Capistranói János — látta nemcsak a saját, hanem az összes vértanúknak, akik az utolsó napig szenvedni fognak, szenvedésének lefolyását, s ezért olyan borzalom fogta el, hogy a csontjaiban a velő megrázkódott, tagjai megrendültek, szíve és lelke, s egész belseje remegni kezdett. A tagoknak ez a felindulása és megrázkódtatása okozta a véres verejtékezést, amely két tunikát annyira átáztatott, hogy a két tunika oly nedves lett, mintha

[1]) Passio: Via secunda. Punctum tertium.
[2]) Passio: Via secunda. Punctum quartum.
[3]) Passio: Via secunda. Punctum quartum.

vízbe mártották volna. S testéből oly melegség párolgott el, mint reggel a nedves erdőből felszálló köd.«[1])

Miután Mihály főangyal az Üdvözítőt megerősítette, felkelt, tanítványaihoz visszatért és így szólt hozzájuk: »Eljött az óra. Íme, az ember fia átadatik a bűnösök kezébe. Íme közeledik az óra, keljetek fel, menjünk elébe az árulónak és az üldözőknek, hogy ne találjanak elrejtőzve és félve bennünket, hanem hogy lássák, hogy szenvedésemet önként vállalom és nem kényszerítve! Íme, közeleg, aki engem el fog árulni!«[2])

Az Üdvözítő elfogatása előtt Judás oda lépett hozzá és így szólítá meg: »Üdvözlégy, Mester! És megcsókolta őt.« Ez a csók alkalmúl szolgál Capistranói Jánosnak, hogy kifejtse, minő nagy bűnt követett el Judás a csókkal: »Mint jóbarát csókolta meg őt, pedig ellenség vala; barát volt tényleg, de nem érzelemből. Tényleg, mivel betöltötte az Úrnak kívánságát, aki szenvedni akart; de nem érzelmileg, mert nem szerette Istent, hanem csak Krisztus szerette őt.«[3]) Jézus az áruló Judásnak üdvözlésére ezt feleli: »Barátom, miért jöttél! Judás, csókkal árulod el az ember fiát?« Capistranói János ezen szavakból három jelet különböztet meg, amelyekkel az Úr Judást visszaakarta tartani a gaztettétől: »Először megcsókolta és barátjának nevezi; másodszor megsajnálta és bűnbánatra hívta fel, mikor így szól hozzá: »Barátom, miért jöttél?« Harmadszor megfélemlíteni igyekszik őt, mikor ezen szavakat intézi hozzá: »Judás, csókkal árulod el

[1]) Passio: Via secunda. Punctum quartum.: »Vidit totum processum non solum sue passionis, sed etiam omnium martyrum, qui erant passuri usque ad novissimum diem, propter quod tantus horror invasit eum, ut tota medulla ossium eius moveretur et omnia membra quassarentur exterius et cor et anima et interiora tremere ceperunt. Et ex tali motu et quassatione membrorum sudor sanguineus causabatur, qui per duas tunicas vehementer stillabat, ita quod tunice sue ita humide facte fuerunt, ac si per aquam tracte fuissent. Et tantus vapor exivit a corpore eius, sicut apparet fumus tempore matutino ex silva humida ascendens.«

[2]) Passio: Via secunda: Punctum quartum: »Venit hora, ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum. Ecce appropinquavit hora, surgite, eamus obviam traditori, et persecutoribus, ut non latentes, non timentes nos inveniant, sed ut meam passionem voluntariam et non coactam sciant factam fore. Ecce enim prope est, qui me tradet.«

[3]) Passio: Via secunda. Punctum quintum: »Capistranus dicit: ut amicus osculatus est eum, sed inimicus erat, amicus erat effectu, sed non affectu. Effectum, quia desiderium Domini implevit volentis pati. Non affectum, quia non ut diligens deum, sed dilectus a Christo.«

az ember fiát. Mintha ezzel ezt mondaná: A barátság jelét mutatod nekem, és árulást követsz el a szeretet és barátság örve alatt.«[1])

Jézus elfogatását egészen plasztikusan írja le: »Amint Jézus megcsókolta Judást, ez azonnal Jézusra veté kezét és nagy hangon így kiáltott fel: Fogjátok már el őt, eleget tettem ugyanis tisztemnek és eskűmnek, most rajtatok van a sor: fizessétek meg a megígért pénzt! És hozzáléptek Krisztushoz azok, akiket a dühöngő papi fejedelmek küldtek, s mint ragadozó farkasok a bárányra, úgy vetették rá kezüket, rárohantak és erősen megfogták, még pedig nagyon is tiszteletlen módon. Ugyanis egyik a hajánál, a másik a szakállánál, a harmadik elölről, a negyedik hátulról ráncigálta.«[2])

Pétert e rettenetes látvány annyira elragadja, hogy kirántja kardját és levágja a főpap szolgájának fülét. Az Üdvözítő azonban megparancsolja Péternek, hogy tegye hüvelyébe a kardját és aztán így szólt Péterhez: »A kelyhet, amelyet Atyám nekem adott, nem akarod, hogy megigyam? Mintha azt mondotta volna: A szenvedést, amelyet a mennyei Atya az emberi nem megváltására rendelt, nekem tűrelmesen el kell viselnem, s azért nincs helye az ellenállásnak és a védekezésnek, hanem inkább a türelemnek.«[3])

Ezt ez útat a következő figyelmeztetéssel zárja be: »Ezen az úton gondold meg, oh ember, hogy Krisztust a mi üdvösségünkért ily gyalázatosan elfogták, s mondd: »Úram Jézus, aki azt akartad, hogy tanítványod, Judás, csókkal áruljon el, add nekem azt a kegyelmet, hogy téged soha el ne áruljalak. Adjunk hálát a mi Úrunk Jézus Krisztusnak ezen a második úton, hogy értünk szerencsétlenekért, annyit szenvedett. Mondj egy Miatyánkot és egy Üdvözlégy Máriát!«[4])

---

[1]) Passio: »Via secunda. Punctum quintum.: »Juda, osculo filium hominis tradis, quo dixit: Ostendis mihi signum amicitie et facis proditionem sub specie amoris et amicitie.«

[2]) Passio: Via secunda. Punctum quintum.

[3]) Passio: Via secunda. Punctum sextum: »Calicem, quem mihi dedit pater, non vis, ut ego bibem illum? quo dicit: passionem, quam ordinavit pater celestis ad salutem generis humani debeo patienter tolerare et ideo non est locus resistentie et defensionis, sed magis patientie.«

[4]) Passio: Via secunda. Punctum sextum.

A harmadik út: Krisztus Annásnál.

Capistranói János ismét előveszi a szemléltető módszert és imigyen írja le, miként viszik Jézust Ananiáshoz: »A poroszlók és a zsidó szolgák megragadják Jézust, megkötözik őt, tudniillik kezét hátul, és nyakába kötelet vetettek, s így vonszolták a városba, s vitték Jeruzsálembe. Az egyháztudósok azt mondják, hogy a kert végénél a várossal szemben, ahol a patak, vagyis a Kedron folyó foly, az ördög szolgái a hídon mentek keresztül, Jézust azonban megkötözve a vizben vezették át, még pedig oly durván, hogy ráesett a vizben lappangó nagy kőre, amelyet a keresztények a rendünknek Jeruzsálemben, az Úr sírjánál levő kolostorában helyeztek el. Ezen esés következtében fogai gyökerestül kitörtek és kiestek úgy, hogy a vér szájából bőven ömlött. Ezen eséskor oly erősen húzták, hogy Krisztus könnyen szaladni nem tudott, aminek láttára rárohantak. Az egyik veri, a másik a kötéllel húzza, mások meg leköpdösték. Ó siralmas látvány, ó fájdalmas gonoszság, ó könnyezésre való gaztett: látni ezeket a dühös és ordító zsidókat, miként rohannak és ordítanak oroszlán módjára az Úr Jézusra! Némelyek haját ragadják meg, mások kardjuk hegyével szurkálják, ismét mások kötelet dobnak nyakába. Miért hallgatsz, lelkem? Nem az angyalok királya ez? Ez nem Jézus, Istennek a Fia, a mi Közbenjárónk és Megváltónk? Miért nem síratod? Miért nem síratod? Miért nem kiáltasz fel az egekig?«[1])

A szolgák a megkötözött Üdvözítőt először Annáshoz vitték, aki ugyan akkor nem volt a zsidók főpapja, de mint volt főpap, ő volt a Krisztus ellen összeesküdteknek a feje. Annás

[1]) Passio: Via tertia. Punctum primum.: »Et doctores: quando pervenissent ad finem orti versus civitatem, ubi currebat torrens, sive fluvius Cedron, ministri diaboli per pontem transierunt et Christum per aquam ligatum traxerunt adeo violenter, quod cecidit ad magnum lapidem in qua iacentem, quem Christiani in monasterio sepulchri dominici in Jerusalem ordinis nostri locaverunt. Ex quo collapsu eius dentes funditus sunt eruti et ceciderunt ita, quod sanguis de ore eius habunde manavit. In hoc casu summe fortiter traxerunt, ita quod Christus de facili fugere nequibat, hoc videntes irruerunt in eum. Alter eum depoliverat, alter fune traxerat, alii sputis cum coinqueraverunt. O flebile spectaculum, o dolendum malum, o lacrimabile factum videndi eos crudelissimos Judeos more leonum contra dominum Jhesum frementes et mugientes. Alii ceperunt per capillos, alii pomis suorum ensium percusserant, alii cathenam collo eius imposuerunt, Quid audis. O anima mea, nonne hic est rex angelorum, nonne hic est Jhesus, dei filius, nonne orator redemptorque tuus. Cur non ploras. Cur non ploras, cur non ad sidera clamas?«

két dologról vallatja Jézust: tanítványairól és tanításairól. Jézus azonban az első kérdésre nem ad választ, de a másodikra ezt felelé: »Én nyíltan beszéltem a világnak,... s gyakran tanítottam a zsinagógában... Mit kérdezesz engem, kérdezd meg őket! Tudniillik a zsidókat, a te barátaidat és az én ellenségeimet, akik megmondják, mit mondottam én. Mintha ezt mondotta volna: Ha akarod tudni az én tanításomat, kérdezd meg a zsidókat és a farizeusokat, akik engem hallgattak. Készen vagyok magamat tanúságuknak alávetni, ha inkább hiszesz nekik, mint az én szavamnak, amelyben kételkedel.«[1]) E szavakra a főpap egyik szolgája Jézust arcon csapja. »És ez az ütés oly nagy volt, hogy az újjak nyomai ott maradtak Krisztus arcán... És Jézust oly erősen megütötte, hogy a földre esett. Miért is Szent Ambrus azt mondja, hogy ez az arcúlütés elég lett volna az emberi nem megváltására.«[2])

Capistranói János most rámutat Jézus végtelen szelídségére. A durva szolgát nem bűnteti meg, hanem hozzáfordul és szelíden így szól: »Ha rosszúl beszéltem, bizonyítsd be! Ha pedig jól, mit ütsz engem! Mintha ezeket mondotta volna neki: ha képes vagy, a bizonyítékot elő kell hoznod, mert így igazságtalanúl megütvén engem, gonoszat cselekszel. Mily nagy Krisztusnak kegyessége! Miként Chrysostomus mondja, Krisztus korholja a bűnöst, hogy bűnbánóvá tegye.«[3])

A negyedik út: Krisztus Kaifásnál.

A zsidó poroszlók Jézust Kaifáshoz vezetik. Míg az ítélőteremben különféle vádakkal illetik az Üdvözítőt, addig az udvaron a tűzrakás mellett melegedő Péter háromszor megtagadja Úrát.

Capistranói János most felveti azon kérdést, miért engedte meg Krisztus, hogy Péter megtagadja őt: »Azt válaszolom, hogy két okból. Először, hogy senki magában és maga erejében ne bízzék. Másodszor, hogy senki kétségbe ne essék; mikor azt teszi, amit Péter tett, mert Péter ily nagy bűn után is a mennyország kapusa lett. Lukács szerint ugyanis (XXII.): Elfordulván az Úr az igazságtól a könyörületességre; s rátekint Péterre a könyörületesség szemével. Mintha ezeket mondotta volna az Úr:

---

[1]) Passio: Via tertia. Punctum quartum.
[2]) Passio: Via tertia. Punctum quintum.
[3]) Passio: Via tertia. Punctum sextum.

Jobban fáj nekem a te bűnöd, mint az én ostorom; jobban a te tagadásod, mint az én ostoroztatásom és veretésem. És megemlékezett Péter az Úr szavára, mikor megmondotta neki: »Mielőtt a kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem. S azután kiment és keservesen sírt... És pedig úgy sírt, hogy ezen sírással elengedtetett neki a bűne és a bűntetése. S azt mondja Kelemen pápa, hogy míg élt, mindig felkelt azon órában, mikor Krisztust megtagadta és napfelkeltéig a földön térdelve, nagy könnyezés között imádkozott és sírt.«[1])

Péter szereplése után Capistranói János a tanácsterembe vezeti lélekben olvasóit és mintegy érzékelhető módon leírja a történt dolgokat. Egymásután felvonultatja a hamis tanúkat, akiknek szavaira az Üdvözítő következetesen hallgat. Kaifás végre elveszti a türelmét, felugrik és így szól Jézushoz: »Mi az, hogy te, aki másokat tanítani szoktál és mások szavaira felelni, most nem válaszolsz azokra, amiket bizonyságúl felhoztak ellened?...« Mikor pedig Krisztus erre is csak hallgatott, a főpap hozzáfordulva, így szólt neki: Esküvel kényszerítelek az élő Istenre, mondd meg nekem, te vagy-e Krisztus, az élő Isten Fia, tudniillik amint némelyek mondják és hiszik!«[2]) Ezen szavakra, az Üdvözítő így szólt: »Te mondottad, tudniillik az igazságot rólam.« Mintha ezeket mondotta volna: »Mivel te vagy a legfőbb pap, a törvénykönyvből megtanulhattad, hogy én vagyok Krisztus, az élő Istennek tulajdon fia.«[3]) Kaifás e szavakra haragra gerjedve, széthasította ruháját a nyaktól kezdve egész a lábfejéig, s így szólt: »Istent káromolta. Mindnyájan hallottátok ugyanis a káromlást.« Ők pedig felelék: »Saját szájából hallottuk.« Mit gondoltok, minő bűntetésre méltó? Vagy milyen bűntetéssel kell őt sújtanunk?« Azok pedig azt felelék: »Méltó a halálra.«[4])

A tanács tagjai hazamentek, Jézust azonban a poroszlók őrizetére bízták. Ez a hitvány szolgahad aztán Jézussal minden gazságot megengedett magának. Capistranói János most az evangelium szavai alapján leírja azt a rettenetes bánásmódot, amelyet

[1]) Passio: Via quarta. Punctum primum.
[2]) Passio: Via quarta. Punctum tertium.
[3]) Passio: Via quarta. Punctum quartum: »Tu dixisti, scilicet veritatem de me quo dicit: Cum sis summus pontifex, in lege discere potuisti, quod ego sum Christus, filius Dei vivi naturalis.«
[4]) Passio: Via quarta. Punctum quintum.

elkövettek vele. Rárohantak, arcúlverték, leköpdösték, fejét botokkal ütötték, majd a szemét bekötötték, s így szóltak hozzá: »Mondd meg nekünk Krisztus, ki volt az, aki téged megütött!« Mintha ezeket mondották volna: »Azt gondoltad, hogy te okosabb vagy a papi fejedelmeknél és jobb a farizeusoknál. Ha te próféta vagy — s te azt mondod, hogy Krisztus vagy — akkor jól tudhatod, ki ütött meg téged. Állj bosszút azon, aki téged megütött, ha akarsz! Tévedtek, mivel nem akart a bűnösökön rögtön bosszút állani, hanem türelmesen meg akarta várni, hogy bűnbánatot tartsanak.«[1])

Capistranói János több szentatyát megszólaltat, hogy azok szavaival is feltűntesse azt a sok gyalázatot és gonoszságot, amit Jézus ellen elkövettek. Szent Jeromos így nyilatkozik: »Az a szenvedés, amelyet Jézus ezen az éjszakán elviselt, főképen a napkelte előtt három óra alatt istentelen üldözői részéről, sohasem fog kinyílvánulni, csak az utolsó napon, amikor Isten gonoszságaikat napfényre hozza, s ott mindenki visszakapja azt, amit cselekedett, miként Szent Pál mondja.«[2])

Ötödik út: Krisztus Pilátus előtt.

A zsidóknál az volt a szokás, hogy akit halálra akartak ítéltetni, annak a kezét hátrakötötték, nyakába nagy vasláncot akasztottak és úgy vitték a bíróhoz. Jézussal is hasonlóképen tettek, s így vitték Pilátushoz, aki azelőtt »Lyonban volt helytartó.«[3]) A zsidók ezt hármas okból tették: Először, hogy kimutassák, hogy halálos ítéletre nincsen joguk; másodszor, hogy Krisztus halála annál gyalázatosabb legyen, mert pogány ítélte halálra; harmadszor, hogy gonoszságukat elpalástolják és Pilátusra hárítsák. A zsidók azonban rosszúl számítottak, mert Pilátus nem volt hajlandó kihallgatás nélkül Jézust halálra ítélni. Kiment tehát az udvaron álló zsidókhoz és megkérdezte tőlük, hogy micsoda

[1]) Passio: Via quarta. Punctum sextum.: »Prophetiza nobis, Christe: Quis est, qui te percussit; quo dixerunt: putabas te esse prudentiorem principibus et meliorem Phariseis. Si tu es propheta et dicis te esse Christum, tunc bene poteris scire percussorem tuum. Vindica te in eo, si vis, qui te percussit. Erraverunt, quia noluit se statim in peccatorem vindicare, sed ut peniteat, patienter vult expectare.«

[2]) Passio: Via quarta. Punctum sextum.

[3]) Passio: Via quinta. Punctum primum: »Duxerunt eum (Jesum) ad Pilatum presidem, qui Jerosolimis iudex constitutus erat a Romanis. Pilatus enim secundum magistrum in historia Lugdunensis fuit preses, ad quem fuit ductus.«

vádat tudnak felhozni ezen ember ellen. A zsidókat meglepte Pilátus ezen fellépése, s dűhösen így válaszoltak: »Ha ez az ember nem volna gonosztevő, nem adtuk volna kezeid közé.« Pilátus gúnyosan így szólt: »Vegyétek át őt és ítéljétek el saját törvénytek szerint.« A zsidók elértették a gúnyt, s most már nem olyan hetykén, hanem lemondással így szóltak: »Nekünk senkit sem szabad megölnünk.«[1])

Capistranói János itt félbeszakítja az eseményt, s beleszövi Judás rettenetes végét. Látván ugyanis Judás árulásának rettenetes következményeit, szomorúságtól eltelve, visszaadta a harminc ezüst pénzt a papi fejedelmeknek ezen szavakkal: »Vétkeztem, elárulván az igaz vért.« S azután kétségbeesett és kötéllel magát felakasztotta. De a kötél elszakadt, s ő leesett a földre; hasa kettészakadt és belei kiömlöttek. »És méltán, hogy nyomorúlt lelke, amely az ördög tanácsára hallgatott, ne menjen ki azon a szájon, amelyet az Úr Jézus legédesebb szája megcsókolt.«[2])

Ezen kitérés után Capistranói János folytatja Jézus kínszenvedésének folytatását. Szerinte három dologról vádolják: 1. hogy a zsidó népet ízgatja; 2. hogy tiltja, hogy a császárnak adót fizessenek; 3. hogy királynak vallotta magát. Az első váddal Pilátus nem törődött, mert nem vonatkozott a római népre. A második vádat sem tartotta fontosnak, mert hallotta szolgáitól, hogy ezeket mondotta: »Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!« A harmadik vád hallatára Pilátus Jézushoz fordult és így szólt: »Te valóban király vagy, azaz igaz az, amit a zsidók mondanak rólad, hogy te fel akarod venni a királyi címet a rómaiak királyának határozata és tilalma ellenére?«[3]) Jézus, aki a két első vádra hallgatott, most Pilátus kérdésére így válaszolt: »Magadtól mondod-e ezt, vagy mások mondották ezt rólam?« Jézus Pilátust arra figyelmeztette ezen szavaival, hogy legyen igazságos bíró. Pilátus elértette Jézus szavát és azért méltatlankodva így felelt: »Vajjon zsidó vagyok-e én?« Mintha ezt mondotta volna: »Magamtól én ezt nem mondom és neked ezt nem

[1]) Passio: Via quinta. Punctum primum.

[2]) Passio: Via quinta. Punctum secundum: »Et merito, ne misera anima eius, qui a diabolo consiliata fuit, exiret per os, quod dulcissimum os domini Jhesu fuit osculatum.«

[3]) Passio: Via quinta. Punctum quartum.

tulajdonítom, de a zsidók ezt rád fogták, akik téged előttem úgy vádoltak be, mintha királlyá tetted volna magadat.« Jézus Pilátus ezen szavaira csupán ezt felelé: »Az én országom nem e világból való.« Pilátus erre közbeveti: »Tehát király vagy,« tudniillik azon országnak királya, amelynek birtoka nem tartozik a római császár uralma alá. Jézus egyszerűen így válaszolt erre: »Te mondod, hogy én király vagyok... Azért jöttem e világra, hogy tanúságot tegyek az igazságról.« Pilátus e szavakra így szólt: »Mi az igazság?« S ekkor hirtelen ott hagyta Jézust, hogy az udvaron levő zajongó tömeget lecsillapítsa.[1])

A zsidó főpapok ugyanis attól tartottak, hogy Jézus meggyőzi Pilátust ártatlanságáról, s aztán szabadon bocsátja. S ezért elkezdtek rettenetesen kiabálni és ordítani, úgy, hogy Pilátus kénytelen volt kimenni a zajongókhoz, hogy őket lecsendesítse. A folyton kiabáló tömeghez tehát így szólt: »Én semmi halálra méltó okot nem találok benne.« Ezzel azt akarta mondani: »Nem tudom, micsoda ördögi nép vagytok ti. Én pogány vagyok, megvizsgáltam ezt az embert szorgalmasan, de nem találtam okot benne, amiért meg kellene halnia. Ha tehát én nem találok benne okot, ti, akik zsidók vagytok és honfitársai, mondjátok meg nekem, mit találtok benne, ami miatt halált érdemelne: én bíró vagyok, ti pedig vádlók.«[2]) A zsidók erre így kiáltottak fel: »Csodálatos nagyon, hogy te nem találsz okot benne, mikor az egész világ gonoszságától van telve. Galileától egészen idáig nincsen ember, akit hamis tanításával nem akart volna megrontani és félrevezetni.«[3])

A hatodik út: Jézus Heródesnél.

Pilátus hallván, hogy Jézus Galileából való, elküldötte Heródeshez, Galilea fejedelméhez, aki mint zsidó, történetesen Jeruzsálemben tartózkodott a husvéti ünnepek miatt. Heródes nagyon megörült Jézus látására, mert azt hitte, hogy csodát fog előtte mívelni. »De Isten nem akart a leggonoszabb ember szemeláttára csodát tenni. Ekkor, mint Josephus mondja, Heródes saját koronáját tette Jézus fejére, amellyel az összes királyokat eddig koronázni

[1]) Passio: Via quinta. Punctum quintum.
[2]) Passio: Via quinta. Punctum sextum.
[3]) Passio: Via quinta. Punctum sextum.

szokták. Megigérte aztán, hogy országának örökösévé teszi, ha valami csodát mível.«[1])

Capistranói János most felsorolja azon kérdéseket, amelyeket Heródes intézett hozzá, s aztán elmondja azon okokat, amelyek miatt Jézus egyikre sem válaszolt.[2])

Heródes, mikor látta, hogy Jézus nem hajlandó csodát mívelni, »megvetette őt, mint tehetetlen embert, mivel semmit sem tett; mint tudatlant, aki hallgatott; mint esztelent, aki vádlói ellen magát nem védelmezi, s ennek jeléül felöltöztette fehér ruhába,... és a palota közepén Heródes előtt kört képeztek és Jézust a körülállók mint bolondot körben jártatták.«[3]) A kicsúfoltatás után aztán visszaküldötte Jézust Heródes Pilátushoz. Az úton aztán a durva tömeg többször bántalmazta az Üdvözítőt, mivel a hosszú öltönybe beleakad a lába és megbotlik, sőt elesik. Némelyek ilyenkor hajánál fogva rángatják fel a földről, mások arcúl ütik. Így vonulnak át a város főútcáin, hogy minél többen lássák, miképen gúnyolta ki Heródes Jézust, mint gonosztevőt.

A szentírás nyomán most Capistranói János elmondja, hogy Heródes és Pilátus ezen órától kezdve jóbarátok lettek, pedig előbb nagy ellenségek voltak. Capistranói János az ellenségeskedés alapjául két okot hoz fel, az egyiket a »Historia tripartita«-ból merítette, a másikat meg a »Historia scholastica«-ból. Az első okot tehát eképen adja elő: »Mikor Tiberius király (?) kinevezte Pilátust Jeruzsálem királyává (?), ez nem tetszett Heródesnek. Hallván azonban Heródes Pilátus ravaszságát, magához hívatta és felajánlotta szolgálatait Jeruzsálemben. Pilátus azonban Heródes tudta nélkül pénzt gyűjtött össze és titkon a császárhoz ment, s magától Tiberiustól eszközölte ki magának kérés és ajándékok által a zsidók országát. Ez az ok szolgáltatta az ellenségeskedés forrását.« A másik ok a Historia Scholasticában van: »Volt egy bizonyos bűvész (magus), aki azt mondotta magáról, hogy Istennek a fia, s hogy a Garizim hegyre akar menni. S itt

---

[1]) Passio: Via sexta. Punctum secundum.
[2]) Passio: Via sexta. Punctum tertium et quartum.
[3]) Passio: Via sexta. Punctum quintum: »Ideo sprevit eum, quasi impotentem, quia nullum fecit, quasi ignorantem, quia tacuit, quasi stultum, quia contra suos accusatores se non defendit et in signum eius, induit cum alba veste... Et fecerunt circulum in medio palatii coram Herode et circulariter eum circumstantes miserunt eum in medio circuli ire tamquam fatuum.«

volt három napig, s sokan jöttek hozzá és áldozatot mutattak be. Most jött Pilátus s a bűvészt megölte és mindazokat, akik vele voltak a galileai vidéken. S ezért lettek ellenségek egymás iránt.«[1])

Capistranói János most ismét a részvétre akarja hangolni az olvasót, s azért ezt az útat így fejezi be: »Gondold meg, óh ember, milyen volt ez a megvetés, s azt minő tűrelemmel viselte el Krisztus a mi megváltásunkért és üdvösségünkért! Adj hálát tehát és mondd: Úram Jézus, aki Heródes előtt a hamis vádlóidat meghallgattad és magadat egy szóval sem akartad megvédeni, add meg nekem, kérlek, azt az okosságot, hogy el ne forduljak tőled, s hozzád, aki igazi reménységünk vagy, eljussak. Miatyánk. Üdvözlégy.«[2])

Hetedik út: Krisztus megostoroztatása.

Miután Heródes elítéletlenül visszaküldötte Krisztust, Pilátus még jobban meggyőződött arról, hogy Krisztus ártatlan. Capistranói János szerint most Pilátus két módon akarta megmenteni. Az első mód a következő volt: »Pilátus összehívta a papi fejedelmeket és írástudókat, s így szólt hozzájuk: Elhoztátok hozzám ezt az embert, mint néplázítót, mint halálra méltót. S íme előttetek megvizsgáltam és nem találtam ezen emberben semmi vádat azokból, amelyekkel vádoljátok. De Heródes sem talált semmi halálra méltót benne; mert visszaküldötte őt hozzám. Íme, tehát semmi halálra méltót nem cselekedett! ... Én tehát kegyetlenül megostoroztatom elégtételadásképen és megparancsolom neki, hogy óvakodjék titeket sértegetni, és oda ne menjen, ahova ti összejöttök, s így elbocsátom őt ... Mikor a zsidók ezt hallották, így szóltak Pilátushoz: »Véletlenül előtted úgy tűnik fel, hogy mi gyerekek vagyunk. Ez a gonosz ember egész életében ellenségünk volt és sok gonoszat mívelt ellenünk. Istengyalázó, mivel Istennek ellensége; s te azt hiszed, hogy ezen a módon nekünk elégtételt adsz, ha megostoroztatod.«[3])

Mivel ez a mód nem találkozott a zsidók tetszésével, ezért Pilátus a szabadítás másik módjához fordult. Szokásban volt ugyanis a húsvéti ünnepek alkalmával egy nagy gonosztevőt szabadon bocsátani; ezt a szokást akarja felhasználni Jézus meg-

[1]) Passio: Via sexta. Punctum sextum.
[2]) Passio: Via sexta. Punctum sextum.
[3]) Passio: Via septima. Punctum primum.

mentésére. Azért így szólt a zsidókhoz: »Akarjátok-e, hogy szabadon bocsássam a zsidók királyát?« A felizgatott zsidók azonban közbekiáltottak: »Nem ezt, hanem Barrabást!« E szavakra Pilátus ingerülten így szólt: »Nem tudjátok, hogy Barrabás a leggonoszabb rablók és gyilkosok egyike? Nem szégyenlitek magatokat! Mit csináljak Jézussal, aki Krisztusnak mondatik?« Ők azonban ezt kiabálták: »Feszítsd meg, feszítsd meg őt!«

Pilátus még mindig azon meggyőződésben volt, hogy a zsidókat könyörületre bírja, ha Jézust kegyetlenül megostoroztatja és bemutatja nekik. Kiadja tehát a parancsot a megostoroztatásra. Ötszáz katona állott fel, akik négyesével ostorozták az oszlophoz mezítelenül hozzákötözött Jézust. Capistranói János szerint Krisztusnak hármas okból kellett az ostorozást elszenvednie. Először vesszőkkel azért, mert megsértette a zsidók törvényét, mikor az árusokat kiűzte a templomból, ezzel jogtalanúl megkárosította őket. Másodszor tengeri tövisekkel, mivel a rómaiak törvénye szerint a keresztrefeszítés előtt minden gonosztevőt meg kellett ostorozni. Harmadszor vasláncokkal, mivel a császár parancsából Jeruzsálemben mindazt meg kellett ostorozni, aki magát királynak vallotta.[1]) A megostorozás után a durva katonák töviskoszorút tettek az Üdvözítő fejére. Capistranói János szerint ezek nem földi tövisek voltak, hanem tengeri tövisek, amelyeknek olyan hegyes tüskéik voltak, hogy képesek voltak a fejből a nedvet kiszívni. »S azért mondják, hogy ez a koronázás nemcsak a fejet sebesítette meg, hanem a fejnek vérét és nedvét is kiszívta.«[2]) Ezért

[1]) Passio: Via septima. Punctum secundum: »Et triplici genere flagellarum eum cedebant. Primo virgis, ideo dicit Josephus, quod consuetudo fuit Judeorum, ut quicunque faceret contra statuta vel contra legem, flagellaretur. Et hoc statuerunt ex hoc, quod Deus iussit flagellari Heliodorum, eo quod voluit templum depredari. Et sic dicebant, quod Christus voluit etiam eos depredari in templo, dum in die palmarum (Joh. 2.) eiecit vendentes et ementes in templo et ideo cum virgis eum flagellaverunt. 2-o cedebant eum vineis marinis acutissimis, sive spinis. Ideo, quia statutum est a Romanis, quod crucifigendus prius flagellaretur et ut sua facta denudarentur in maiorem suam contumeliam et ideo tantum compleverunt in Christo. Tertio fuit cesus flagellis ferreis ut kathenis. Ideo quia Romani hoc mandatum statuerunt in Jerusolimis ex iussione Cesaris, ut quicunque auderet se denominare regem, deberet occidi et in confusionem prius cedi ferreis kathenis.«

[2]) Passio: Via septima. Punctum tertium.: »Et ille spine non fuerunt spine terre huius, sed de vineis, que habent acculeos acutissimos ad instar calibis duros et exterius porosos. Et habent naturalem virtutem extrahendi humorem. Et ideo dicitur quod coronatio ista non solum caput vulneravit, sed et sanguinem et humorem ipsius capitis extraxit.«

mondja Bernárd: »Nézd, oh ember, milyen szeretettel szeretett téged az Isten! Éretted megkötözték, hogy téged a bilincsektől megszabadítson; éretted megostorozták, hogy téged az örök harag ostorától megmentsen; éretted tövissel megkoronázták, hogy téged a dicsőség koronájával megkoronázzon az égben. Éretted megsebezték, hogy téged meggyógyítson. Éretted könnyezett, hogy te mindig örülhess. Éretted meghalt, hogy téged a halálból feltámasszon.«

A durva katonák most még csúfot is űztek belőle. Vállára vetettek egy elnyűtt bíborköpönyeget, kezébe nádszálat adtak; majd ütötték, verték, s térdet hajtottak előtte ezen gúnyos szavakkal: »Üdvözlégy, zsidók királya.«

Pilátus azon reményben, hogy ezen agyongyötrött Jézus láttára a zsidók kemény és durva szíve is meglágyul, a palota egyik ablakához viszi az Üdvözítőt. S mikor a zajongás elült, így szólt a tömeghez: »Íme, az ember! Hatalomra nem kiváló, de gyalázatra teljes. Emberhez már nem hasonló, hanem inkább bélpokloshoz. (Izaiás 5.) Nincs reményünk, nincs ékességünk benne, és mi megutáltuk őt, mint bélpoklost. Elégedjetek tehát meg azzal, hogy így megostoroztatott, kigúnyoltatott és kegyetlenül megbűnhödött! Az Istenért, könyörüljetek meg rajta, hiszen ő is ember és nem állat; testvértek és a ti nemzetségtekből való, s nem az enyémből! Könyörüljetek meg rajta, mivel ti is emberek vagytok! Nézzétek ezt az embert, akit most bemutatok nektek, minő módon kínozták meg! Nézzétek nagy elhagyatottságát; hiszen senki sem szánakozik rajta; senki sem áll melléje! Nézzétek járását miképen jön! Nézzétek, mennyire elgyöngült, alig tud állni és beszélni!«[1]) A zsidókat azonban ez a beszéd nem hatotta meg, hanem annál jobban kiabálták: »Feszítsd meg, feszítsd meg őt!« Pilátus erre haragosan így kiáltott hozzájuk:

[1]) Passio: Via septima. Punctum quartum: »Et dixit illis Pilatus: Ecce homo. Non clarus imperio, sed totus vituperio. Non iam homini similis, sed magis leproso. (Isaias 5.) Non est spes, neque decor ei et nos reputavimus eum quasi leprosum. Sufficiat ergo vobis, quod ita flagellatus est, derisus et male tractatus est. Pro Deo, compatimini sibi, quia homo est et non bestia, frater et de gente vestra, non de mea. Compatimini, quia et vos homines estis. Videte hominem hunc, quem nunc offero vobis, quomodo martirizatus est. Videte exilium suum magnum, quia nemo sibi compatitur, nec quispiam ei nunc adheret. Videte etiam gestus suos, quomodo venit. Videte, quomodo exanimus factus est, adeo quod vix stare et loqui potest.«

»A ti királytokat feszítsem meg?« A zsidók erre pedig dűhösen felelék: »Nincs királyunk, hanem csak császárunk.«

Pilátus méltatlankodva és lekicsinylően odavetette a zsidóknak: »Vigyétek és feszítsétek meg őt!« Azt akarta ezzel mondani: »Ha van hatalmatok valakit megölni, vigyétek őt és hajtsátok végre az ítéletet.« A zsidók észrevették a gúnyt s azért Mózes törvényére hivatkoznak, amely szerint Jézusnak meg kell halnia, mert Isten fiának tette magát. »Pilátus pedig hallván ezt a beszédet, nagyon megijedt. (János 19.) Nem a zsidók törvénye miatt, hanem a rendkívüli tett miatt, mivel Istennek hozzáhozott fiát megostoroztatta és megkoronáztatta; félt attól, hogy a császárnál felségsértés miatt bevádolják, mivel magának nagyobb hatalmat tulajdonított. Ugyanis a császárhoz tartozott az ilyen ítélet, és a római császárnak kellett volna ítéletet hozni, s nem neki.«[1])

Pilátus tehát visszament Jézushoz és származása felől tudakozódott. Jézus azonban hallgatott. Capistranói János szokása szerint Jézusnak hallgatását három okból indokolja meg: Először azért hallgatott, mert a pogány helytartó isteni származását nem értette volna meg; másodszor, hogy tűrelmét gyakorolja; harmadszor, hogy halálát meg ne akadályozza.[2])

Pilátusnak nagyon rosszúl esett Jézus hallgatása, azért így szólt hozzá: »Nekem nem felelsz? Nem tudod, hogy hatalmam van téged szabadon bocsátani és téged keresztrefeszíteni?« Jézus szeliden ezt válaszolá neki: »Semmi hatalmad sem volna fölöttem, ha felülről nem adatott volna neked... Azért annak, aki engem átadott neked, — tudniillik Judásnak — nagyobb bűne van, mint neked. (János 19.) Azért jóllehet akaratlanúl követted el azt a bűnt, hogy velem így bántál, mégis vétkeztél abban, hogy ezzel

[1]) Passio: Via septima. Punctum quintum.: »Pilatus autem audiens hunc sermonem, magis timuit Joh. 19. Non propter legem Judeorum, sed propter factum enorme. Quia Filium Dei sibi oblatum flagellari et coronari precepisset, timuit, ne apud Cesarem accusaretur de crimine lese maiestatis, quia maiorem eo vindicaret. Nam ad imperatorem, non ad eum pertenuisset tale iudicium et imperator Romanus solus iudicare debuisset.«

[2]) Passio: Via septima. Punctum quintum: »Primo propter difficultatem questionis. Nam solutionem eius capere non potuit. Isaie: 53. Generationem eius quis enarrabit, quo dicitur: nullus. 2-o ut dicit Augustinus, tacuit, ut ostenderet suam patientiam, quia non tacuit ut Deus reus, sed ut agnus innocens. 3-o ne mortem suam impediret. Jam enim nimis passus fuit, quia totam noctem iam in passione expenderat et partem diei et nihil iam ultra restabat, nisi crux.«

tetszeni akartál a népnek. Judás átadott engem kapzsiságból, a zsidók gyűlöletből, te pedig emberi félelemből?«[1])

A nyolcadik út: Pilátus Krisztust halálra ítéli.

A zsidók látván Pilátus habozását, így kiáltottak fel: »Ha ezt elbocsátod, nem lész barátja a császárnak, mert mindenki, aki magát királlyá teszi, ellene mond a császárnak és hatalmát lenézi.« Ezek a szavak megtörték Pilátust, nem tudott ellenállani a zsidók követelésének. Jézussal kiment a törvényház előtti térre, ahol félkör alakú emelvény volt kőből, amelynek talapzata egyik részén vörös, a másikon fehér volt. A vörösön ült Pilátus, a fehéren állott Jézus. Ezt az emelvényt lycostratosnak, zsidóúl pedig gabatanak nevezték.[2])

Capistranói János most a szentírás alapján megszólaltatja Pilátus feleségét, Proculát, aki követet küld férjéhez azon kéréssel, hogy ne avatkozzék Jézus ügyébe, mert ezen az éjjel nagyon sokat szenvedett miatta. Capistranói János azt vallja, hogy az ördög gyötörte meg ezt az asszonyt, hogy megakadályozza Jézus halálát. Az ördög ugyanis világosan felismerte, hogy Jézus az igazi Messiás: »Először türelmessége révén; másodszor a szentírás beteljesedése által; harmadszor a történt jelek által, hogy Lázárt halottaiból feltámasztotta, (Ján. 11.) a vaknak visszaadta szemevilágát (Ján. 19.) és a tónál a bénát meggyógyította (Ján. 9.); a limbusban levő szentatyák örvendezéséből.«[3])

Pilátus, miután nem merészelt tovább a zsidóknak ellentállni, vizet hozatott és az egész nép előtt megmosta kezét ártatlansága bebizonyítására: »Én előttetek mosom meg kezemet és tiltakozom, mert semmiféle halálraméltó okot nem találtam ezen emberben, de ti kényszerítetek arra, hogy megöljem, amit akaratom ellenére teszek... Én ártatlan vagyok ezen ember vérétől, ti lássátok.[4]) A zsidók erre azt felelték: »Az ő vére legyen rajtunk és fiainkon!«

---

[1]) Passio: Via septima. Punctum sextum: »Non haberes potestatem ullam adversum me... nisi tibi datum esset de super... Propterea qui tradidit me tibi, scilicet Judas, maius peccatum habet, quam tu. Joh. 19. Quare licet istud peccatum fecisti invitus, quia me ita tractasti, tamen peccasti in hoc, placere populo. Judas me tradidit ex avaritia, Judei ex invidia, tu ex humano timore.«

[2]) Passio: Via octava. Punctum primum.

[3]) Passio: Via octava. Punctum secundum.

[4]) Passio: Via octava. Punctum tertium.

Capistranói János a zsidók átkára eképen nyilatkozik: »Ezen órától kezdve a zsidók meg vannak átkozva Káin átkával, a fejükön a remegéssel, hogy a keresztrefeszítettre ránézni nem tudnak; a gonoszsággal szívükben a megátalkodás révén, arcukon a sápadtsággal, lábukon a futással.«[1]) Szerinte ez az átok, mint az eredendő bűn, a vér útján átszármazik az apáról a fiúra. Idézi erre vonatkozólag Szent Jeromos szavait: »A zsidóknak átkozott dűhe ugyanazon ítélet folytán, amelyben voltak atyáik, átszármazik a fiakra. A szülők átka folytán ugyanis a gaztett bűntetése átszármazik a fiakra is a vérnek bemocskolása folytán.« Miért is ezt mondja Thomas Mapario: »Hallottam, hogy egy tudós zsidó ezt jövendölte a zsidóknak: Biztosítlak titeket, hogy semmi módon sem üdvözülhettek ezen vér-átszármazása miatt, amellyel bűntetve vagytok mint a legtiszteletreméltóbb gyötrődéssel, csupán egyedül Krisztus vérével. Mikor a többi zsidó ezt hallotta, rögtön tudomására hozták az összes zsidóknak minden országban, hogy a keresztények vérét kell átömleszteni, hogy ilyen vértől meggyógyuljanak. De rosszúl értették meg, mikor úgy értelmezték, hogy bármelyik kereszténynek a vérét értette, mert ő arról a vérről nyilatkozott, amely a bűnösök üdvözüléseért naponkint vétetik az oltáron, s amelyet, minden zsidó, aki az Úrhoz visszatért, ihatik, s aztán meggyógyul attól az atyai átoktól, és azután soha nem érzi ezt a vérfolyást hónapról-hónapra, miként szokták.«[2])

Ezen kitérés után Capistranói János visszavezeti olvasóit Pilátushoz, akit a zsidók annyira megfélemlítettek, hogy szabadon bocsátotta Barabást és Jézust átadta a zsidóknak. Capistranói János szerint Nikodemus leírta Pilátus ítéletét, amely így hangzik: »A te fellebbvalóid, a papi fejedelmek, farizeusok, írástudók, papok és a nép vénei téged törvényszabta módon hozzám hoztak és az alább elmondott bűnökkel vádoltak. Először, hogy a népet tév-tanításoddal félrevezetted és a zsidók s a galileaiak országában lázadást támasztottál és azt mondottad és hirdetted, hogy a zsidók királya vagy. Ezért a római törvények és szokások értelmében vesszőkkel, kínzóeszközökkel (scorpio), ostorokkal és láncokkal megostoroztattalak, s most kimondom a halálos ítéletet

[1]) Passio: Via octava. Punctum quartum.
[2]) Passio: Via octava. Punctum quartum.

ellened, hogy téged fel kell magasztalni, keresztrefeszíteni, a magasba felhúzni, s végül minden gyilkos fölé emelni, hogy a járó-kelők láthassanak és megismerhessenek.«[1]) Most aztán Pilátus átadta a katonáknak Jézust ezen szavakkal: »Kijelentem és törvényileg kimondom, hogy a názárethi Jézus, József és Mária fia, méltó arra, hogy vasszögekkel a keresztre szegeztessék.«[2])

Ezen útat egy kis fohásszal zárja be: »Gondold meg, óh ember, milyen és minő kegyetlen módon vitték és állították a mi Úrunkat a törvényszék elé, ahol a vádlók hangos és lármás szavakkal kiáltozták: Vidd el, vidd el; feszítsd meg, feszítsd meg őt! Keservesebb volt ez az előzőknél, amelyek az ítéleten kívül történtek. Tekints figyelmesen az előzményekre és mondd: Óh Úram, Jézus Krisztus, aki ma a nap hatodik órájában azt akartad, hogy az emberi nem üdveért a törvényszék elé vezessenek, a zsidók hamisan bevádoljanak, halálra ítéljenek, add meg nekem, hogy a halálnak jogos ítéletét ne érdemeljem ki sem a testben, sem a lélekben, és irántad való szeretetből az emberek ítéletétől ne remegjek. Miatyánk, Üdvözlégy, Hiszekegy.«[3])

A kilencedik út: Jézus keresztrefeszítése.

A durva szolgák lerántották Jézus vállairól a bíbor palástot és felöltöztették saját ruháiba; majd összekötözték kezét, nyakába pedig kötelet vetettek, vállaira meg 15 lábnyi hosszú keresztet tettek,[4]) hogy vigye azon helyre, ahol keresztre fogják feszíteni.

Capistranói János csodálkozik azon, hogy azelőtt ilyent az emberek nem hallottak, nem láttak, sőt még a régi írásokban

---

[1]) Passio: Via octava. Punctum sextum.: »Nicodemus scribit, quod Pilatus protulit sententiam his verbis: Episcopi tui, principes sacerdotum, pharisei et scribe et sacerdotes, seniores populi te iudicialiter mihi presentaverunt et te infra nominatis culpis nominaverunt. Primo quod populum tua falsa doctrina pervertisses et seditionem in regnis Judeorum et Gallileorum fecisses et quod dixisses et nominares te regem Judeorum. Ideo secundum leges et consuetudines Romanorum iussi te virgis, skorpionibus, flagellis et kathenis flagellare et iam sententiam mortis profero contra te talem, quod debent te exaltare, crucifigere, suspendere in altum et ultra omnes latrones debent te exaltare, ut omnes pretereuntes valeant te intueri et cognoscere.«

[2]) Passio: Via octava. Punctum sextum.: »Jhesum Nazarenum, filium Joseph et Marie precipio et sententialiter adjudico eum fore dignum, ut clavis ferreis defigatur ad cruces.«

[3]) Passio: Via octava. Punctum sextum.

[4]) Passio: Via nona. Punctum primum: »imposuerunt in humeris suis sanctam crucem habentem longitudinem, quantitatem quindecim pedum, excepto ligno transversali, ut portaret ad locum passionis.«

sem olvastak, hogy valamelyik tolvajt arra kényszerítettek volna, hogy vigye saját keresztjét, amelyre rászegezik. »Sőt nem volt oly nagy és annyira kegyetlen tolvaj vagy rabló, aki a saját keresztjét vitte volna; Jézussal nem így bántak, hanem kényszerítették arra, hogy saját keresztjét vigye.«[1])

Jézus azonban olyan gyönge volt, hogy nem volt képes a keresztet vinni, azért egy bizonyos pogány embert, a szembejövő Cyrenei Simont kényszerítették, hogy vigye Jézus helyett a keresztet. S ezt nem rokonszenvből, avagy tiszteletből tették, hanem azért, hogy hamarabb felérjenek a Kálváriára, mert attól tartottak, hogy Pilátus megváltoztatja szándékát, vagy Jézus útközben meghal; de attól is remegtek, hogy esetleg a köznép kiszabadítja kezükből.

Capistranói János szerint ennek a keresztvivésnek az ószövetségben van előképe: »Két férfiú az ígéret földjéről egy szőlőfürtöt vitt egy rúdon. Ez a két férfiú Krisztus és Simon volt, akik a szent keresztfát vitték és egy rúdon függött az istenség pálmája az emberiség szőlőfürtjével, amely a kereszt présében egészen kisajtoltatott.«[2])

Útközben Jézus látott egy csapat asszonyt, amely nagyon sírt és zokogott. Jézus megszánta őket és így szólt hozzájuk: »Jeruzsálem leányai ne síránkozzatok rajtam, hanem magatokon és fiaitokon.« A katonák attól tartva, hogy Jézus fellázítja a népet, rögtön félbeszakították és kegyetlenül magukkal hurcolták.[3])

Végre feljutottak a Kálváriára. Könyörtelenül azonnal hozzáfogtak a keresztrefeszítéshez. Capistranói János érzékeltető módon írja le azt a rettenetes tettet, hogy a hallgatóságot bűnbánatra indítsa: »A keresztet egy kis dombra helyezték úgy, hogy a kereszt egyik része, tudniillik a felső része felemelkedve feküdt, a másik pedig a földön; s akkor a remegő Jézust minden irgalom nélkül kegyetlenül a hátára fektették a keresztfán, úgy hogy a töviskorona egészen az agyvelőig behatolt. S mikor így feküdt a keresztfán, megfogták a balkezét és odakötözték a kereszt balszárnyára és

[1]) Passio: Via nona. Punctum primum.

[2]) Passio: Via nona. Punctum secundum. »Et in figure M. 13. legitur, quod duo viri portabant de terra promissionis botrum unum in vecte una. Hii duo viri fuerunt Christus et Symon, portantes lignum sancte crucis et in vecte pendebat palma divinitatis cum una vel botro humanitatis, que in torculari crucis totaliter expressa, sicut una exprimitur in troculari.«

[3]) Passio: Via nona. Punctum tertium.

rátették ezt a kezet a lyukra, amelyet előbb fúrtak, és tompa szöget vertek bele kezén keresztül. Mikor a másik kéz nem tudta elérni a lyukat, köteleket vettek elő és nagy fáradsággal addig nyújtogatták, míg a kezet a lyukra szegezhették egy másik tompa szöggel ... Mivel pedig a lyuk távolabb volt, mint Jézus lábainak hosszúsága, azért hasonló módon kötelekkel húzták a lábakat és egészen kinyújtották őt, hogy majdnem minden csontját meglehetett számlálni. A 21. zsoltár szerint: »Megszámlálták minden csontomat.« S az egyik lábát a másikra tették, s mindkét lábát a boka alatt, nagyobb, hosszabb és nagyon vastag szöggel odaszögezték. S így az egész test úgy volt a keresztfán kifeszítve, mint a bőr a dobon. S az ő dicsőséges tagjait úgy kinyújtották, hogy majdnem minden ér és ideg elszakadt benne. Ennek megtörténtével a töviskoronát, amelyet levettek a fejéről addig, míg a keresztrefeszítés tartott, ismét szentséges fejére tették, amely oly erősen szúrta a szent fejet, hogy szeme, füle és arca tele lett vérrel.«[1])

Majd felemelik a keresztet és belehelyezik a kősziklába vájt lyukba. Megnyílt a négy seb és bőven ontotta a vért. Megnyílik ezen jelenetnél Capistranói János ajka és így síránkozik: »Nézz, oh bűnös, a keresztények zászlajára, amely ma a magasba emelkedett. Ez az út az égbemenésre. Ez a kincs, amely ma kiömlött a bűnösök megváltására. Ez az égnek kapuja, amely ma megnyílt, hogy mindnyájan, akik akarnak, bemehessenek. Ez az élet fája, amely ezt kiáltja és ezt mondja neked: Oh ember, nézd, mit szenvedek érted, mit kiáltok hozzád és érted meghalok! Nézd a bűntetést, amellyel gyötörtetem! Nézd a szögeket, amelyek átlyukasztottak engem! Nézd a könnyeket, amelyeket érted kiontok és pedig annyi könnyet, hogy elmondhatom: Elhomályosultak szemeim a sírás miatt; külsőleg nagy a fájdalmam, de belsőleg még nagyobb, mert téged hálátlannak talállak. Ezért mondja Szent Bernárd: Forgasd ide és oda az Úrnak testét, mindenütt megtalálod a fájdalmat és mindenütt a vért! Krisztus ugyanis ma érettünk ötezerkétszázhatvan sebet kapott. Mondják, hogy Krisztus érettünk ennyit szenvedett. Oh ember, ezen sebek iránt légy hálás, és azért naponkint mondj el alázatosan tizenöt Miatyánkot,

[1]) Passio: Via nona. Punctum quartum.

s így akkor is egy év leforgása alatt minden sebért csak egy Miatyánkot mondottál el.«[1])

Capistranói János szerint Krisztusnak négy ruhája volt: két tunikája, amelyek közül az egyik varratlan volt; a harmadik tunika bíborszínű volt, amelyet az ostorozás alatt viselt, a negyedik meg fehér, amelybe Heródes öltöztette. Mivel négy katona feszítette keresztre, tehát mindegyik kapott egyet; de a varratlanra sorsot vetettek, hogy kié legyen. Ezt a tunikát állítólag a Boldogságos Szűz varrta kis korában, de Jézussal együtt növekedett.[2])

Capistranói Jánosnak most alkalom nyílik ismét az elmélkedésre, mert Jézus hétszer megszólal a keresztfán. Megragadja tehát az alkalmat és megmagyarázza Jézus hét szavát: Az első szava a belső szeretetből fakadt, a második szívének jóságából, a harmadik gyermeki kegyeletből, a negyedik a kínzó szeretetből, az ötödik a gyötrelmes fájdalomból, a hatodik a győzedelmes győző örömeből, a hetedik a forró hévből.[3])

A hosszú elmélkedést e szavakkal fejezi be: »Óh ember, vésd szívedbe Krisztus kínszenvedését és ítéld meg, hogy az ártatlan Krisztus a latrok között keresztrefeszítve milyen üdvös oktatásokat adott nekünk, s végül érettünk, nyomorúlt bűnösökért, lelkét Atyjának ajánlotta. S ezért érettünk meghalt Úrunknak adjunk hálát eképen: Óh Úram, Jézus Krisztus, aki az egész emberi nemet legégőbben szeretted, aki egész testedet a mi megváltásunkért ostorozásra és bűntetésre átadtad, s végül haldokolva lelkedet Atyádnak ajánltad, adj kegyelmet, hogy leg-

---

[1]) Passio: Via nona. Punctum quartum. »Respice ergo, o peccator, vexillum christianorum, quod hodie elevatum est in altum. Ista est via ad celum eundi. Iste fuit thesaurus, qui hodie effusus est pro redemptione peccatorum, iste sunt porte celi, que hodie sunt aperte, ut omnes, qui volunt celum intrare, possent. Ista est arbor vite, hanc inspice clamantem et dicentem nobis: O homo, vide, quid pro te pacior, ad te clamo, et pro te morior. Vide penas, quibus afficior. Vide clavos, quibus confodior, vide lacrimas, quas pro te fundo et tot lacrimas, ut possim dicere: Caligaverunt oculi mei ex fletu meo, sicut tantus dolor sit exterius, tamen eo gravior est interior, dum te invenio ingratum. Hec Bernhardinus: revolve, o homo, huc et illuc dominicum corpus, ubique invenies dolorem, ubique cruorem. Nam Christus hodie pro nobis pertulit quinque milia ducenta sexaginta vulnera. Tot fertur Christus pro nobis passus. O homo, redde hiis vulneribus grates quotidie cum devotione 15 Pater noster domine per integrum annum tunc cuilibet vulneri tantum unum pater noster dixisti anno completo.«

[2]) Passio: Via nona. Punctum quartum.

[3]) Passio: Via nona. Punctum quintum.

keservesebb szenvedésedet úgy tekintsem át, hogy a legbőségesebb könnyek hulljanak szememből éjjel-nappal a te legkeservesebb szenvedésed kiengesztelésére. És halálom óráján lelkemet úgy ajánld a mennyei Atyádnak, hogy a mennyei jutalomban részes lehessek.«[1])

Befejezi pedig ezt az útat azon csodák felsorolásával, amelyek Jézus halálakor történtek. A jeruzsálemi templom kárpitja kettészakadt annak jeléül, hogy az ószövetség megszűnt. Nagy földrengés támadt, amely az egész világgal tudatta Jézusnak halálát. A kősziklák megrepedtek, hogy részvétüket nyilvánítsák Krisztus halála fölött, s megmutassák, miképen kellene a keményszívű embereknek gyászolniok. »Láttam ugyanis azon a hegyen, — így folytatja Capistranói János — ahol Krisztus szenvedett, hogy még mindig megvan a hegyen a szakadás, mely a földrengés alkalmával támadt. Ezért a pogányok minden évben ezen a napon keresztet tesznek a szakadás fölé és megcsókolják azt.«[2]) Azonkívül halottak is támadtak fel, s az utcákon sokaknak megjelentek. Mindezek Jézus Istenségét bizonyították és előre megmutatták, hogy Jézus halottaiból fel fog támadni.[3])

A tizedik út: Jézus eltemetése.

A földrengés következtében annyira megrémültek az emberek, hogy mellüket verve a városba menekültek. A keresztfa alatt csak a százados maradt száz katonával és a szent asszonyok: a Boldogságos Szűz, Mária Magdolna, Mária, Jakab és József anyja, s a Zebedeus-fiak anyja. A tömeg síránkozott, és sokan a zsidók közül most már bevallották, hogy Jézus Isten volt. Capistranói János egy hasonlattal akarja ezt megvilágítani: »Miként ugyanis az ép tükörben csupán egy alak sugárzik vissza, de ha kettétörik, akkor két alak látszik, így, mig Krisztus élt, a százados és mások nem valának képesek meglátni istenségét, csupán csak

---

[1]) Passio: Via nona. Punctum quintum.

[2]) Passio: Via nona. Punctum sextum.: »Nam vidi in monte isto, ubi Christus passus est, quod adhuc apparent scissure in monte, que ex motu terre facte sunt. Ideo pagani omni anno die isto cruces faciunt super has scissuras et deosculantur eas.«

[3]) Passio: Via nona. Punctum sextum.

azt látták, hogy teljesen ember. De amint meghalt, a zsidók közül sokan megismerték a csodákból, hogy Isten és ember volt.«[1])

Mivel a nap már leáldozóban volt, a zsidók arra kérték Pilátust, hogy vetesse le Krisztus holttestét a keresztről, mert a nagy ünnep miatt nem maradhatott a keresztfán. A zsidó törvény ugyanis így rendelkezett (Deuteron. 21.): »A halálra ítéltnek és a felakasztott embernek a holtteste nem marad az akasztófán, hanem ugyanazon a napon el kell temetni, mivel átkozott mindaz, aki függ a fán.« Pilátus tehát beleegyezett. Parancsára eljöttek a katonák a Kálváriára, ahol a két lator lábait összetörték, mert még éltek, Jézust azonban nem bántották; csak az egyik katona döfte lándzsáját Jézus oldalába, amelyből bőségesen jött aztán a vér és víz. A vér Capistranói János szerint azt jelentette, »hogy Krisztus megszerezte nekünk az örök életet, mivel az élet a vérben van. És a kifolyt víz megmosott bennünket bűneinktől, mert a víz tisztít, a vér életet ad.«[2])

Közben Arimatheai József, Jézus titkos tanítványa, elment Pilátushoz és engedélyt kért Jézus eltemetésére. Pilátus előhivatta a keresztrefeszítésnél felügyelő századost és megkérdezte, hogy Jézus valóban meghalt-e? A százados igenlő felelete után aztán megadta az engedélyt a temetésre. Capistranói János szerint Pilátus ezt két okból adta meg: Először a tekintélyes kérő iránt való tiszteletből, másodszor meg azért, mert Jézus ártatlanságáról meg volt győződve.[3])

Arimatheai József és Nikodemus tehát elmentek a Kálváriára és levették Jézus holttestét a keresztfáról. Majd myrrhából és aloeból készített kenőccsel megkenték Jézus testét, s aztán tiszta gyolcsba takarták. Mivel pedig a nap leáldozóban volt és a szombat estéje közeledett, Jézust gyorsan el kellett temetni. Az

[1]) Passio: Via decima. Punctum primum: »Nam sicut in speculo integro non relucet, nisi una figura, sed eo fracto relucent duo, sie Christo vivente centurio et alii non potuerunt videre eius divinitatem, sed solum considerabant eum esse purum hominem. Sed eo mortuo multi Judeorum cognoverunt, quod fuerit Deus et homo ex miraculorum operatione.«

[2]) Passio: Via decima. Punctum secundum.: »Ex tunc exivit pinguendo gratie, quia sanguis et aqua ad figurandum, quod suo sanguine acquivisset nobis vitam eternam, quia vita est in sanguine. Et aque exivit, quod nos lavisset a peccatis nostris, quia aqua mundat, sanguis vitam conservat.«

[3]) Passio: Via decima. Punctum tertium.

idő rövidsége is hozzájárult tehát, hogy Jézust a legközelebbi sírban temessék el.

Capistranói János most leírja az új sírt. Rendkívül különösnek tűnik fel, hogy Beda szavait idézi és nem a saját tapasztalatait mondja el. Lehetetlen ugyanis elképzelni, hogy ő Jeruzsálemben jártakor meg nem nézte volna Jézus sírját. A magyarázat csupán az lehet, hogy elfelejtett méreteket venni a szent sírról, s így kénytelen volt Beda leírását használni, aki szerint Krisztus sírja ilyen volt: »A szikla alsó részéből kivágott kerek ház volt, miként ezt igazolják azok, akik látták, s olyan magasságú volt, hogy aki belül volt, kinyújtott kezével a tetejét alig érte el; a keleti részen volt a bejárása, s ide helyeztetett az a nagy kő; az Úr teste az északi részen feküdt, amelynek hossza hét vagy nyolc láb és három tenyérnyire kiemelkedett hátul és a többi talajtól. Ezen emléknek kövei vörös színűek voltak.«[1])

Ez a sír új volt, amelybe még senkit sem temettek el. Capistranói János szerint hármas okból temették ide: Először, hogy mindenki elhiggye, hogy Jézus támadott fel és nem más halott a sírból. Másodszor tiszteletből temették ide. Idézi most Szent Ágostont, aki ezt mondja: »Miként a Boldogságos Szűz méhében sem előtte, sem utána senki sem fogantatott, úgy ebben a sírban sem előtte, sem utána senki sem temettetett el.« Harmadszor azért temették új sírba, hogy jelezze ezzel is, hogy aki Krisztus testét magába akarja fogadni, annak szívében meg kell újulnia.[2])

A temetés után való napon, vagyis szombaton, a papi fejedelmek, farizeusok és írástudók elmentek Pilátushoz és arra kérték, hogy őriztesse a sírt három napig. Kérelmüket eképen okolták meg: »Úram, megemlékeztünk arról, hogy az a csaló, még életében — íme a leggonoszabb megátalkodás és konok vakság, látták a nap elhomályosodását, a földrengést, a szikla

[1]) Passio: Via decima. Punctum quintum.: »Et illud monumentum, ut dicit Beda, fuit domus rotanda excisa de subiacente rupe, sicut verum est; qui illud viderunt, et tante altitudinis, ut qui intus est extenta manu cacumen illius vix tangere posse habens introitum ab orientali parte, cui lapis ille magnus appositus et in aquilonari parte corpus domini iacuit habens septem vel octo pedes in longitudine, trium palmarum spatio eminens a tergo et a cetero pavimento. Sunt autem rubei coloris huius monumenti lapides.«

[2]) Passio: Via decima. Punctum quintum.

meghasadását, a kárpit kettészakadását, mégis még azt mondják, hogy az csaló fog lenni, akit az összes elemek szàbadítójuknak üdvözölnek, — megmondotta: »Harmadik napon fel fogok támadni.« Mi tudjuk, hogy nincsen ilyen ereje. Rendeld el tehát, hogy a harmadik napig őrizzék a sírt; nehogy a tanítványok esetleg eljöjjenek és ellopják őt, s azt mondják a népnek, hogy feltámadott.«[1]) Pilátus azonban megtagadta kérésüket, ezt mondván nekik: »Van őrségtek, őrizzétek magatok!« A zsidók tehát elmentek a sírhoz, lepecsételték a sírt és őrséget állítottak eléje.

Capistranói János külön felhívja a hallgatóság figyelmét arra, hogy minő gonddal igyekeztek a zsidók Jézus sírját megőrizni: »Jegyezd meg! A katonák vagy a zsidók először megerősítették a sírt egy nagy kővel és más kövekkel; másodszor pecsétjükkel, harmadszor őrökkel, akik három napon át éjjel-nappal őrizték. Ezért mondja Beda: »Minél nagyobb gonddal erősítették meg az őrök a sírt, annál biztosabbakká tett bennünket a hívésre.« Jeromos pedig azt mondja: »Hiába őrizik a sírt, hogy halottaiból fel ne támadjon az, akit a halál nem volt képes megtartani, a pokol nem tudta bezárni.«[2])

Eddig tart tulajdonképen Krisztus szenvedéseinek leírása. Most következik a tanulság, amelyet Capistranói János hat pontban foglal össze.

Először utánoznunk kell Krisztust a keresztviselésben. A keresztet pedig kétféle módon viselhetjük: »Először, midőn a testet önmegtagadással megfékezzük.... Másodszor, midőn lelkünket az együtt-szenvedéssel megtörjük.«

Másodszor Krisztussal együtt kell szenvednünk. Itt két dolgot kell tekintetbe vennünk: »Először, hogyan kell Krisztussal együtt szenvedni; másodszor mik indítanak bennünket a szenvedésre.« Az elsőre megadja a feleletet Szent Pál apostol, mikor ezt mondja a galatabelieknek: »Akik keresztények, azok testüket keresztrefeszítették vétkeikkel és kívánságaikkal együtt. A második kérdésre pedig megfelelnek azok a csodajelek, amelyek Jézus halálakor történtek.

Harmadszor csodálkoznunk kell Krisztus szenvedésén. Csodálkozásra késztet először az a dolog, hogy Istennek egyszülött

[1]) Passio: Via decima. Punctum sextum.
[2]) Passio: Via decima. Punctum sextum.

Fia szenvedett érettünk. Krisztus nemcsak szabadító volt, hanem megváltó is. »Angyal is megszabadíthatott volna bennünket, de megváltani nem; mert megváltani annyi, mint valakit valóban megvenni. Venni pedig annyi, mint valakiért árt fizetni. Az árt maga fizette meg, mikor testi életét bűneinkért odaadta. Ez egyedül Krisztushoz illett, nem angyalhoz, sem valamely más szenthez.« Csodálkozásra késztet másodszor az a dolog, hogy kiktől szenvedett Krisztus? Azoktól szenvedett, akiket különösen szeretett. Ezért siránkozik ma az egyház Jézus személyében: »Én nemzetem, mit tettem neked, vagy miben voltam terhedre neked? Kihoztalak téged Egiptom földjéről a tejjel-mézzel folyó földre, te pedig keresztet készítettél Üdvözítődnek.« Harmadszor csodálkozásra késztet az a dolog: kikért szenvedett Krisztus? Szent Bernárdot idézi most, aki szerint Jézus a leggonoszabb és a legistentelenebb szolgákért, sőt az ördögökért és azok fiaiért szenvedett.

Negyedszer, örülnünk kell Krisztus szenvedésének. Hármas ok van az örömre: Az első Krisztus saját öröme. Capistranói János itt Aquinói Szent Tamást idézi, aki ezt mondja: »Az örömnek az oka a szeretet. De mivel Krisztus öröktől fogva szeretett, azért megváltásunk napján örvendezett.« Most önként felmerül az a kérdés, miként lehet ezt a nagy örömet összeegyeztetni avval a nagy fájdalommal, amelyről az evangelisták tudósítanak. Erre Capistranói János a nehézséget eképen oldja meg: »Krisztusban két ész volt: felsőbb és alsóbb, vagyis az érezni tudás. Az érezni tudás ugyanis keserű szenvedést szenvedett... A felsőbb ész azonban örvendezett, mert világosan látta az istenséget, amely nagy öröm nélkül nem látható.«[1]) A másik ok az örömre, hogy megváltotta az emberi nemet. Szent Tamás szerint ugyanis Krisztus háromtól szabadította meg az emberiséget: a bűntől, az ördögtől és a pokoltól. A harmadik ok az örömre az, hogy az angyalok karát helyreállította. Hivatkozik Szent Ágostonra, aki ezt mondja: »A mindenható Isten helyreállított mindent, ami az égben és a

[1]) Passio: Conclusio quarta.: »In Christo fuit ratio superior et inferior vel sensualitas. Sensualitas enim acerbam passionem patiebatur... Ratio autem superior exultavit, quia vidit clare divinitatem, que sine magno gaudio videri non potest.«

földön van. Ezért méltán kell örülnünk, hogy lelkünk elsősorban felvétetik az angyalok karába.«

Ötödször Krisztus szenvedéseiről azért kell elmélkednünk, hogy békességet találjunk. »Krisztusnak ezen szenvedésében Szent Bernárd szerint a szeretet által találunk békességet. Erre a békességre Krisztus maga buzdít. (János 16.): »A világban szorongatástok van, bennem békességtek; azért maradjatok az én szeretetemben, maradjatok énbennem és én bennetek.« Lépjünk be ma Krisztus sebeibe, itt hajlékot fogunk csinálni, itt békességet fogunk találni. Ezen sebekbe ma az ájtatos léleknek be kell mennie és itt megpihennie... Jó itt lenni, csináljunk itt három hajlékot! »Az első hajlék — mondja tovább Capistranói János — Bernárd szerint, amelyet meg kell csinálnunk, Krisztus sebei a kezén. Ezen hajlékban szívesen meg kell pihennie a léleknek, mivel itt biztosságban van, hogy nem fog kétségbeesni és hűtlenné lenni. — A másik hajlék, amelyet csinálnunk kell, Krisztus sebei a lábán. Ezen hajlékban arra kérjük a mennyei Atyát, hogy tekintsen azon ártatlan lábakra, amelyek nem álltak meg a gonoszság útján, hanem mindig az igazság útján jártak. A harmadik hajlék Krisztusnak oldalsebe. »Krisztus sebének ezen nyílásába be kell mennünk, mert itt biztos és megerősített hely van... Azért, oh bűnös, ha biztos akarsz lenni, menekülj ezen hajlékba, Krisztus oldalába, ahol megerősített hely és nyugalom lesz.« Ezen hajlékban Istent meg kell engesztelnünk. »A régi atyák megengesztelték őt áldozatokkal és állatokkal. Mit kell vinnünk ma Istennek az ő áldott szenvedéseért. Semmi mást, mint szívet, mondja az Úr: Fiam, add nekem szívedet! És valóban, mivel ma az Úr a kereszten szívét nekünk adta, felnyította és feláldozta.«

»Szívünket, mondja Capistranói János háromféleképen kell Istennek felajánlanunk, tudniillik: teljesen, szabadon és örökre. Teljesen, azaz egész szívet ajánljunk fel neki... Szabadon, azaz legyen ment a bűn minden tisztátalanságától. Harmadszor ajánljuk fel szívünket neki örökre. Törvény és szokás, hogy mikor örökre szóló adományozások történnek, levéllel és pecséttel erősítik meg. Így ha szívünket örökre Istennek akarjuk adományozni, legyen nekünk is levelünk, amelyen Istennek parancsai vannak felírva és akkor ezen levél által szívünk Istenhez fog ragaszkodni. Ezen

levélen pecsétnek is kell lenni, azaz Krisztusnak a kegyelem által.«[1])

Hatodszor hálát kell adnunk Krisztusnak szenvedéseiért. Krisztus maga adott hálát a mennyei Atyának, mikor így szólt: »Befejeztetett, amellyel ezt mondotta: Atyám, hálát adok neked, mivel mindent elvégeztem a te akaratod és az írás szerint. S ezzel nekünk példát adott, hogy minden időben hálát kell adnunk Istennek keserves kínszenvedéseiért.«

Capistranói János, hogy a hallgatókat buzdítsa Krisztus kínszenvedésében való elmerülésre, kijelenti, hogy Isten három kegyelmet ad azoknak, akik Krisztus szenvedésein elmélkednek. Először megadja nekik az ájtatosság kegyelmét és imádságuk meghallgatását.[2]) »Ezért ha valaki valamit komolyan akar kérni Istentől akár önmagáért, akár megholtért, akkor előbb át kell magát adnia Krisztus kínszenvedésének szemléletére, s azután kell kérnie, és ha valami üdvöset és hasznosat kér, meghallgatásra talál. Miért is Szent Ágoston a »Szűzességről« szóló könyvében ezeket írja: Tekints a keresztfán függőnek sebeire, a haldoklónak vérére, a megváltónak érdemeire, a feltámadottnak sebhelyeire. Fejét csókolásra nyújtja, kinyitott szívét a szeretésre, kitárt karjait az ölelésre, kifeszített egész testét a megváltásra.« Másodszor Isten azoknak, akik Krisztus szenvedésein elmélkednek, nagyobb kegyelmet ad, mint amennyit az egész egyház és az élő emberek képesek kieszközölni.[3]) Harmadszor Isten azoknak,

---

[1]) Passio: Consideratio quinta.: »Antiqui enim patres placaverunt eum sacrificiis et hostiis. Quid enim hodie offerre deo debemus in sua benedicta passione. Nil aliud, nisi cor, unde dicit Dominus: Fili mi prebe mihi cor tuum. Et merito, quia hodie in cruce Dominus cor suum nobis prebuit, aperuit et obtulit... Cor nostrum debemus offere Deo ter, scilicet integraliter, liberaliter, eternaliter. Integraliter scilicet, quod totum cor ei offeramus... Secundo offeramus ei liberaliter scilicet, quod sit immune ab omni immunditia peccatorum... Tertio offeramus ei cor nostrum eternaliter. Mos enim est et consuetudo, quando donationes debent esse perpetue, roborantur munimine litterarum et sigillorum. Sic etiam si voluerimus, perpetuo cor nostrum deo donare, habeamus litteras, in quibus scripta sunt Dei precepta, per has tunc adherebit cor nostrum Deo. In his litteris debet esse sigillum idest Christus per gratiam.«

[2]) Passio: Consideratio sexta.: »Primum bonum est, quod vult ei dare devotionem et cum hoc exaudire eius Orationem.«

[3]) Passio: Consideratio sexta.: »Secundum bonum, quod Deus tali homini, qui devote meditatur passionem Christi ei gratias referendo, vult dare maiorem gratiam, quem tota ecclesia et homines existentes hic possunt impetrare.«

akik Krisztus szenvedésein elmélkednek, a földi életben örömet ad vigasztalásúl, a jövő életben meg örök boldogságot.[1])

Capistranói János a következő kis elbeszéléssel fejezé be hosszú beszédét: Volt egy szentéletű remete, aki Istent folytonosan arra kérte, hogy nyilatkoztassa ki előtte, mi a legkedvesebb neki. Egy alkalommal megjelent neki az Üdvözítő nagy kereszttel a vállán, s így szólt hozzá: »Az égből jöttem. Te ugyanis imádságaiddal levontál onnan. Sokszor kértél engem, hogy jelentsem ki neked, milyen szolgálatot szeretek én legjobban. És én nem mondok mást, mint hogy engem legjobban gyönyörködtet az, ha valaki naponkint hálát ad szenvedéseimért és hordja keresztemet édes elmélkedéseivel.« Erre az Üdvözítő eltűnt. Capistranói János pedig ezt fűzi hozzá: »Hordozzuk tehát emlékezetünkben a szögeket, a lándzsát és a sebeket, adjunk hálát Istennek a jelenben szenvedéseiért, hogy a jövőben méltók legyünk arra, hogy részesülhessünk dicsőségében. S ezt adja meg nekünk az Atya, Fiú és Szentlélek. Amen.«

Wolfgangus Sturm, aki ezt az értekezést valamelyik kéziratról lemásolta, azt jegyzé fel, hogy ezt Capistranói János 1453. (hibásan 1473.) évben nagypénteken mondotta el Breslauban és Frigyes rendtársa gyűjtötte össze.[2])

Mivel két-három óráig szokott beszélni Capistranói János, nincs semmi lehetetlenség abban, hogy ezt a beszédet valóban el is mondotta.

Egy dolog azonban mégis feltűnik; tudniillik, hogy ő, aki megfordult Jeruzsálemben és végig zarándokolt a Via dolorosán, nem a keresztút egyes állomásai szerint adja elő Jézus szenvedését, hanem felöleli az egész szenvedés történetét. Úgy látszik, hogy a jeruzsálemi keresztút nem gyakorolt szívére olyan hatást, hogy annak jeleneteihez fűzte volna elmélkedéseit. Pedig vannak adatok, amelyek szerint a dominikánusok már a 15. század elején

---

[3]) Passio: Consideratio sexta.: »Tertium bonum, quod Deus tali homini, qui devote meditatur passionem Christi, ei gratias referendo, vult dare letitiam in terrena consolatione in presenti et in futuro eterna gaudia.«

[1]) Passio: Consideratio sexta. Vége: »Laus Deo omnipotenti per fratrem Wolfgangum Sturm. Explicit passio domini nostri Jhesu Christi edita et predicata per fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum in Wratisavia. Anno Domini 1473. in magna sexta feria penose ebdomade et collecta per religiosum patrem Fridericum, interpretem reverendi patris prenominati.«

a szent keresztút által iparkodtak terjeszteni Krisztus kínszenvedésének ájtatosságát. Állítólag boldog Alvarus dominikánus volt az első, aki 1485-ben Kordovában, a saját kolostorában felállította a jeruzsálemi keresztút mintájára az első keresztútat. Itáliában csak 1493-ban állította fel Boldog Bernardino Caimo ferencrendi szerzetes Novara mellett a Monte Varallón az első keresztútat.

HARMADIK FEJEZET.

3. §. Capistranói János buzgólkodása az Oltáriszentség imádásának terjesztésében.

Szent Ferenc a legnagyobb gyengédséggel és a legforróbb szeretettel volt eltelve az Oltáriszentségben jelenlevő Jézus iránt. Mély alázatosságában nem engedte ugyan magát pappá szenteltetni, de azért mindennap hallgatott szent misét és mindennap odajárult az oltárhoz az angyali eledel vételére. Arca lángolt, szemei mennyei fényben ragyogtak, midőn az isteni Bárányt magához vette. Ezért mondja róla Szent Bonaventura:

»Szent Ferenc mindig oly forró szeretetet érzett a szent áldozat (Oltáriszentség) iránt, s előtte az a véghetetlen bőkezűség, melyet a mi Úrunk mutatott a bűnösökkel szemben, mikor nekik étel alakjában hagyta drága testét és vérét, oly fenséges tettnek tűnt fel, hogy mikor áldozott, annyira átváltozott a léleknek megrészegülése folytán, melyet belül érzett, hogy csodálatos volt őt nézni.«[1])

Mindenkinek a legbuzgóbban ajánlja az Oltáriszentségben jelenlevő Isten imádását, de legfőbbképen rendtársainak és az összes papoknak.

Az a tűz, amely Szent Ferenc szívét hevítette a legméltóságosabb Oltáriszentség iránt, átáradt szerzetes-fiaira is, akik legelső kötelességüknek tartották megvédeni az eretnekek minden támadása ellen.

Az Oltáriszentség védelmére Szent Ferenc legkiválóbb és legszentebb fiai sorakoznak. Antonio di Padova korának legveszedelmesebb eretnekei, az albigensek és a patarénusok ellen védi ezt a fenséges szentséget.[2])

---

[1]) Mariotti: L'Eucaristia. 25. »Avea semper il beato Francesco tanta caldezza verso il santo Sacrificio, e gli parea si gran fatto la smisurata larghezza, che il Signore nostro verso gli peccatori, lasciando loro in cibo il corpo e il sanque suo prezioso, che quando si communicava, si transformava talmente per ebbrezza di spirito che sentiva dentro, ch'era una maraviglia a vedere.«

[2]) Mariotti: L'Eucaristia. 30.

Szent Bonaventura, a »doctor seraphicus«, négyféle szerepben is hirdeti ezen nagy Szentség mélységes magasztosságát, jelesül mint hittudós, mint exegeta, mint szónok és mint asketaíró.[1]) Az ő csodálatosan szép és mély értelmű munkái, amelyek ezt a titkos nagy Szentséget mennyei glóriával veszik körül, tanítványaiban is felélesztették a mennyei angyalok szeretetét és áhitatát.

Boldog Giovanni della Verna szeretete különösen a szent misében nyilvánult meg, mikor azon fenséges szavakhoz ért: »Ez az én testem.« Mihelyt elhangzott ajkairól a két utolsó szó, rögtön látható volt az ostyában az imádandó Jézus.[2])

Boldog Corrado d'Offida buzgósága kiváltképen a szent áldozásnál tűnt ki.[3]) Boldog Benvenuto a szent áldozáshoz való készületi időben mindig édes beszélgetésbe elegyedett a szentségi Jézussal.[4])

Ugyanezt a mélységes szeretetet és angyali tiszteletet az Oltáriszentség iránt találjuk Szent Ferenc női szerzetében is. Szent Klára, Szent Margherita da Cortona, Boldog Angela da Foligno, Szent Colette, Szent Caterina da Bologna, Boldog Giovanna della Croce és Boldog Eustachia mindannyian az Oltáriszentségnek angyali, sőt szeráfi tisztelői és imádói.

Szent Klára az Oltáriszentségben a »mennyei mannát, a lélek balzsamát, az angyalok kenyerét, az örökéletnek váltságát« látta és imádta.[5]) Santa Margherita da Cortona megtérése után egész életét lelki magányban és elmélkedésekben töltötte és égő szeretettel volt isteni Jegyese iránt, akit az Oltáriszentségben magához vett.[6])

Boldog Angela da Foligno gyakorta részesült azon mennyei örömben, hogy az édes Jézust az Oltáriszentségben láthatta.[7])

Szent Colette a szent misét a legmélyebb áhítattal hallgatta; Úrfelmutatáskor leborult a földre, szemei könnyárban úsztak és ajkai a szeretet legédesebb sóhajtásait hangoztatták.[8])

---

1) Mariotti: L'Eucaristia. 33.
2) Mariotti: L'Eucaristiai 42.
3) Mariotti: L'Eucaristia. 43.
4) Mariotti: L'Eucaristia. 44.
5) Mariotti: L'Eucaristia. 47.
6) Mariotti: L'Eucaristia. 50.
7) Mariotti: L'Eucaristia. 56.
8) Mariotti: L'Eucaristia. 58.

Boldog Giovanna della Croce élete folytonos lelki áldozás volt.[1]) Ez volt a rendes imádsága:

»Oh Úram! Minő szép módja ez az áldozásnak és pedig anélkül, hogy látnák az embert, anélkül, hogy valakit úntatni kellene, vagy nehézséget okozni a lelkiatyának, anélkül, hogy valakinek is számot kellene adni róla másnak, mint egyedül Neked, én Teremtőm és Úram! Neked, hogy kitűntetsz engemet oly nagyszerű ajándékkal és isteni jelenlétednek legédesebb és legízesebb ételével; hogy életben tartasz engemet, engemet a nyomorúlt bűnöst, ki méltatlan vagyok erre a fönséges ajándékra, ki a legérdemetlenebb és leghitványabb vagyok ezen a világon! És hogy én Tőled azt a drága kegyet kaptam, hogy lelkem minden órában, minden percben méltóvá tudjon lenni ily nagy élvezetre, ily nagy édességre, ily nagy szeretetajándékra, — ezért élek én telve mindig minden édességgel, mely tőled árad ki, én legédesebb Jézusom, én Vőlegényem, én Úram! Ha ugyan vétkeim keserűsége miatt nem vagyok mindenképen méltatlan Rád, ó isteni édesség!? Ó csodálatos étel, ó angyalok kenyere, ugyan minő nagyszerű lakoma ez! Micsoda könyörületesség ez én édes Jézusom! Micsoda irgalom, micsoda (nagylelkűség) bőkezűség, melyet a te isteni Fölséged egy méltatlan és nyomorúlt rabszolganővel szemben tanúsít!?«[2])

Boldog Eustachia szenvedéseiben az Oltáriszentségnél keresett vígaszt s valahányszor a szentáldozástól visszatért, szemei tűzben égtek és ruhái kellemes illatot terjesztettek.[3])

---

[1]) Mariotti: L'Eucaristia. 65.

[2]) Mariotti: L'Eucaristia. 66. »Ah Signor mio! che bella maniera di comunicarsi è questa senza esser veduta, senza dare alcuna noia e gravezza al Padre spirituale e senza avere da renderne conto a veruna persona, ma solo a voi mio Creatore e Signore? A Voi che mi onorate con tanti regali e con i dolcissimi e saporosissimi sibi della vostra divina presenza, che sostentate in vita me misera peccatrice, indegna di questo altissimo dono, la piu immeritevole e vile di questo mondo? E che io riceva da Voi si prezioso favore che ad ogni ora, ad ogni momento sia fatta degna l'anima mia di tanto gusto, di tanta soavita e di si amoroso regalo, ond'io viva sempre piena di ogni dolcezza, proveniente da Voi, mio dolcissimo Gesù, mio Sposo, mio Signore; e se per l'amarezza de' miei peccati non sono io tuttavia indegna di Voi divina dolcezza? O cibo maraviglioso, o pane degli Angeli, che convito è mai questo? Che pietà è questa, mio dolce Gesu? Che misericordia, che liberalita e questa che opera la vostra divina Maestà con una indegna e miserabila schiava?«

[3]) Mariotti: L'Eucaristia. 68.

Nemcsak ezek a szentek tűntek ki az Oltáriszentség imádásában, hanem még sokan mások is. A franciskánusok évkönyvei tele vannak ilyen feljegyzésekkel. Ezeket csak azért említettük, hogy lássuk, miként virágzik ez a szép ájtatosság Szent Ferenc rendjében.

A XV. század első felében Szent Bernardino di Siena, Boldog Bernardino da Feltre és Capistranói János tagadhatatlanúl a legtöbbet tesznek az Oltáriszentség imádásának elterjedésére.

Szent Bernardino di Siena nemcsak szóval, hanem írásban is terjesztette az Oltáriszentség tiszteletét. Több beszéde maradt reánk, amelyekben tárgyalja az Oltáriszentséget.[1]) Firenzében 1425-ben tartott egyik beszédében ezen oktatást intézi azokhoz, akik az Oltáriszentség vételére készülnek. »Fontold meg szűntelen: Ó Uram, Jézus Krisztus, ki vagy te és mi vagyok én? Te vagy az én Úram, én vagyok a Te rabszolgád; Te vagy az Isten, én vagyok az ördög; és Te mégis megtisztelsz azzal, hogy hozzám jössz és nálam lakozol. Alázd meg magadat mélyen! Gondold meg jól, hogy ki az Isten és miket teremtett: az egész világot, a mennyet, a földet, a poklot, a vizet, a csillagokat, a napot, holdat, a fákat; és gondold meg azután, ki vagy te: az Ő teremtménye, és hogy nem vagy abban a helyzetben, hogy a legcsekélyebbet hozzáadd ahhoz, amit Ő tett. Így fog benned felébredn Isten lényének a megismerése és a mély alázat, amelyekért Isten itt kegyelmet, ott pedig dicsőséget fog adni.«[2])

Boldog Bernardino da Feltre az Oltáriszentség legbuzgóbb terjesztője. Ahol csak prédikál, mindenütt arra törekszik, hogy a hívek lelkébe belevésse az Oltáriszentség iránt való tiszteletet. Nagycsütörtökön ünnepélyes körmenetet tartott az utolsó vacsora emlékére, amelyen az Úr Jézus az Oltáriszentséget szerzette.[3]) Társulatot is alakított azon célból, hogy annak tagjai a betegekhez menő pap kísérői legyenek.[4])

Capistranói János, mint Szent Bernardino di Siena tanítványa, semmiben sem maradt mestere mögött. Miként mestere, úgy ő is szóban és írásban is terjesztette az Oltáriszentség tisz-

[1]) Mariotti: L'Eucaristia. 69—70.
[2]) Hefele: Der hl. Bernhardin von Siena. 257.
[3]) Mariotti: E'Eucaristia. 73.
[4]) Mariotti: L'Eucaristia. 74.

teletét. Fennmaradt beszédei alapján az anyaszentegyháznak az Oltáriszentségről szóló tanát teljes egészében át lehet tekinteni.

1453. március 29-én, nagycsütörtökön az Oltáriszentségről prédikált Breslauban.[1]) Ezen beszédében gyönyörűen fejtegeti ezen titokzatos Szentséget.

Ezen Szentségnek jelképe volt Melchisedech áldozata, jelképe volt az égből esett manna, jelképe volt a keresztrefeszített Krisztus oldalából folyó vér. »Ez a Szentség a Szentháromságnak ékessége. Miként ugyanis az ember a Szentháromság képére van teremtve, t. i. az emlékezetre, az értelemre és az akaratra vonatkozólag, így van ezen Szentséggel: emlékezetes az emlékezetnek, csodálatos az értelemnek és gyönyörűséges az akaratnak, az ő szándékos hatalmának.«[2])

Ez a Szentség emléke a szeretetnek, a megváltásnak és az adománynak. Sorba veszi mind a hármat.

Emléke a szeretetnek. A szeretetet két dologról lehet felismerni: a nagy tettekről, és a nagy ajándékokról. Nagyobb ajándékot pedig Krisztus nem adott annál, mikor önmagát adta eledelül nekünk a világ végezetéig. A kenyeret jelképezte Jézus Sirák fia, midőn ezeket mondá: »Add emlékezetül a lisztláng édességét és mutasd be a lisztláng áldozatát.« (Eccl. 38. 11.) A bort jelképezte Ozeás, mikor ezt mondá: »A te emlékezeted olyan, mint a Libanon boráé.« (Ozeas, 14. 8.) Ebből a hasonlatból aztán a következőket vonja le: »Ez a bor nagyon erős és rendkívül részegítő. Miként a részegek eszelősek lesznek és nem törődnek semmi botránnyal, s még az sincs hatással reájuk, ha mezitelenül járnak az emberek előtt, így Jézus a szeretet borától, irántunk való szeretetből megrészegedett, s mint az eszelős mezitelenül érettünk a keresztfán függött, semmiféle botrányt tekintetbe nem vevén.«[3])

Emléke a megváltásunknak. Krisztus megváltott bennünket drágalátos vérével. Ezen megváltásnál három dolgot kell tekintetbe vennünk: »A megemlékezést, a felajánlást és a jeleknek titokzatosságát.« (Commemoracionem, Oblationem et signorum misticacionem.) Az elsőről szent Pál idézi az Úr szavát: »Vala-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 173—183. XLI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 173. XLI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 174. XLI. beszéd.

hányszor magatokhoz veszitek, az én emlékezetemre tegyétek.« (Korint. I. 11. 24. és 26.) A másodikat illetőleg megjegyzi, hogy ezt a titkot ismételni kell, míg az Úr el nem jön az ítéletre. És ezért ezt az áldozatot bemutatják a világ végezetéig az élőkért és megholtakért. A harmadikra vonatkozólag pedig kijelenti, hogy fontolóra kell venni ezen Szentség titokzatosságát, »mivel a misében az elburkoltság jelképezi azt, hogy Isten érettünk emberré lett és elrejtette istenségét az emberiségben.« Sorba veszi most a miseruhákat: »Az alba jelenti Krisztus ártatlanságát és tisztaságát, a stóla az engedelmességét, a cingulus a szűzességét, a manipulus az igazságosságát. Keresd a misében ezen jelek titokzatosságát! Minden kereszténynek ügyelnie kell ezen jelek titkaira, hogy ezáltal áhítatra indíttassék.«[2])

Emléke az ajándékozásnak. Szolgálatunkra adta az eget, földet, az égboltozatot, a növényeket és az elemeket, nekünk ajándékozta az angyalokat és nekünk adta önmagát: »Kisded született nekünk és fiú adatott nekünk.« (Izaiás, 9. 6.) Ő a mi mesterünk: »Ti engem: mesternek és úrnak hívtok és jól mondjátok.« (János, 13. 13.) Ő a mi vezérünk: »Vezére voltál népednek, amelyet megváltottál.« (Exod. 15. 13.) Ő a mi társunk. Ő maga mondá: »Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, én is köztük vagyok.« (Luk. 22. 27.) Ő a mi szolgánk: »Nem azért jöttem, hogy kiszolgáltassam magamat, hanem hogy szolgáljak.« (Ján. 20. 28.)[1])

Ezután kinyilvánítja, hogy az Oltáriszentség az értelemnek csodája; még pedig négy szempontból: alapítása a bölcseség csodája, az átváltozás a hatalomé, a gyümölcsözés a kegyességé, a bűntetés az igazságosságé.

Ezen szentség alapítása a bölcseség csodája. Felveti most azt a kérdést, miért adta magát eledelül? Három okból: a romlottság, elpártolás és teremtés szempontjából (se nobis dedit in cibum ratione corruptionis, ratione defectionis »et ratione conditionis«). Mindnyájan romlottak vagyunk ős szüleink bűnei miatt, ezért adta magát az Úr eledelül nekünk, mivel ez romlatlanná tesz bennünket. Krisztusnak bölcsesége abban is kinyilvánúl, hogy

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 174. XLI. beszéd
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 175.

magát a kenyér színe alá rejtette. Mi mindnyájunk elpártolunk, hűtlenek vagyunk ezen földi életben. Ezért mondá az Üdvözítő: »A kenyér, amelyet én adok nektek, az én testem a világ életéért.« (Ján. 6. 22.) Teremtésünknél fogva eszes lények vagyunk. Isten két eszes lényt teremtett: a lelket a testben, az angyalt test nélkül. Teremtésénél fogva tehat a lélek a lelki eledelt keresi.

Miért rejtette el Krisztus testét? Először a jók hasznáért: mert nagyobb érdemük van, mintha látnák Krisztus valóságos testét. Másodszor a gonoszok iránt való tekintetből a méltatlanságért. Szépen jelképezi ezt a frigyszekrény: aki ezt megérintette, meghalt. Harmadszor a szemek gyöngesége miatt. Példa rá Mózes, akinek az Úrral való együttléte miatt arca úgy ragyogott, hogy midőn a zsidó néppel beszélt, fátyollal eltakarta. Hasonló történt az Úr színeváltozáskor is. Negyedszer a félelem és kigúnyoltatás miatt, hogy a hitetlenek ne gunyolódhassanak azon, hogy eleven testet eszünk és eleven vért iszunk.[1])

Ez a Szentség a hatalom csodája az átváltozásban. »Minden csoda között, amelyet az Úr mívelt, a legnagyobb az, hogy a kenyeret testévé, a bort vérévé változtatja.« Isten az ó-szövetségben a kősziklát vízzé változtatta. (Exod. 17. 6.) Itt megmaradt a lényeg (substantia) és a nem lényeges rész is (accidens), mivel a víz kifolyt a sziklából. Krisztus a vizet borrá változtatta. Itt a lényeget és a nem lényegest is átváltoztatta. »Az Oltáriszentségben megváltoztatja a lényeget (substantia), de meghagyja a nem lényegest (accidens); ami rendkívül csodálatos és ezen accidens a Szentségben természetfölötti és csodálatos módon subiectum nélkül van. A kenyér lényege ugyanis átváltozik a mi Urunk Jézus Krisztus testévé. Tehát jóllehet kenyeret látunk, mégis imádjuk.« Minden érzékünk csalódhatik az Oltáriszentségben, egyet kivéve. Csalódhatik a látás érzéke, mivel a kenyér alakját látjuk; az ízlés érzéke, mivel kenyeret ízlelünk; a szaglás érzéke, mivel kenyeret szagolunk; a tapintás érzéke, mivel kenyeret tapintunk; de a hallás érzéke nem csalódik. »A hit a hallásból, a hallás pedig Krisztus igéje által van.« (Róm. 10, 17. Miért nem csalódik a hallás? Mivel hallom, hogy az Úr Jézus Krisztus azt mondja: »Ez az én testem.«[2])

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 175—176.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 54. XV. beszéd.

Ez a Szentség a kegyesség csodája a gyümölcsözésben. Ezen szentség vételével ugyanis Krisztussal eggyé leszünk. Miként a mi táplálékunk és mi eggyé válunk, úgy ezen lelki táplálékkal, vagyis Krisztus testének szentségével Krisztussal eggyé leszünk.[1]) Idézi erre vonatkozólag Hugo a Sancto Victore szavait: »A szeretet átváltoztatja a szeretőt a szeretetté. Ha tehát szereted a földet, földdé válsz; ha a pénzt, pénzzé válsz; ha az eget, mennyeivé leszesz; ha pedig az Istent, nem merem kimondani, de az írás mondja, hogy — isten leszesz; mivel: »Én mondtam, hogy istenek lesztek.« (Ps. 81. 6.)

Az Oltáriszentség gyümölcse háromféleképen nyilvánul meg. Először megszabadít a gonosztól; a múltban elkövetett bocsánatos bűnöktől és azon halálos bűnöktől, amelyekre a legszorgalmasabb lelkiismeretvizsgálat után sem tudunk visszaemlékezni; a jelen bűneitől, mivel kiírtja belőlünk a bűnre való hajlandóságot; a jövő bűnöktől, melyeket a világ, a saját testünk és az ördög támaszt bennünk. Másodszor növeli a hitet, mivel a hit biztossága erősbül; növeli a reményt, mert a remény erőssége szilárdul; növeli a szeretetet, mivel a szeretet lángja nagyobbodik. »Felvilágosítja ugyanis az észbeli tehetséget, megerősíti a haragvó tehetséget és gyönyörködteti a vágyódó tehetséget, vagyis az akaratot.«[2])

Miért ontotta ki Krisztus érettünk vérét? Isten megfelelőbb és alkalmasabb módot nem tudott kigondolni, mint hogy érettünk a keresztfán meghal. Az orvosok szabálya ugyanis az, hogy ellentéteseket ellentétekkel kell gyógyítani. Így miként Ádám kinyújtotta kezét a fa után, úgy Krisztus a kereszt után; Ádám vétkezett az ízlelés gyönyöre miatt, Krisztus megízlelte az epének és ecetnek keserű ízét. Ádám hízelgő szavakat hallott, Krisztus gyalázásokat. Ádám mezítelen volt a paradicsomban, Krisztus a keresztfán.

Másodszor nem tudott alkalmasabb módot kigondolni, mint azt, hogy bennünket magához vonzzon. t. i. a szeretésre. »Ha én felmagasztaltatom, mindent magamhoz vonzok. (János, 12. 32.)

Harmadszor az ördög kijátszására nem tudott alkalmasabb módot. Az Úr ugyanis csapdát készített az ördögnek a kereszten.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 177. XLI. beszéd.

[2]) Az Oltáriszentség harmadik gyümölcséről nincsen szó. Vagy Capistranói János felejtette el a szónoklat hevében, vagy a másoló kihagyta.

Ott ült az ördög a keresztnél Krisztus haláláig és Krisztus halálával megfogatott úgy, hogy mindazokat, akik Krisztust szeretik, az ördög nem képes félrevezetni. Az orvos felismeri az emberek betegségeit a vese és a vérnek váladékából, de leggyakrabban saját tapasztalatából, midőn ő is azon betegségben szenved. Jézus kezdettől fogva ismerte az emberek betegségeit, de mielőtt nem tapasztalta ki, borzasztóan bűntette az ó-törvényben a bűnösöket. Mikor azonban eljött és megtapasztalta a mi gyöngeségeinket és fájdalmainkat, most könyörületes lett mindenki iránt: »Van nekünk főpapunk, aki velünk szenvedett és mindent megpróbált.« (Izaiás, 6. 7.) Krisztus ezen nehéz módot tartotta legalkalmasabbnak, mivel ez volt a legkedvesebb Isten kiengesztelésére.

Így Ádám és Éva megnézték a fát; Jézus szemei elhomályosodtak; Ádám fel akarta magát magasztaltatni, Krisztus megalázta magát a kereszthalálig: »Krisztus engedelmes volt érettünk egészen a halálig, még pedig a kereszthalálig.« (Philip, 2. 8.)[1]

Az Oltáriszentséggel kapcsolatban áttér azon kérdésre is, vajjon szükséges volt-e, hogy Krisztus érettünk meghaljon? A szentatyák tekintélyére hivatkozva, kijelenti, hogy a »potentia absoluta«-t illetőleg nem volt szükséges, hogy Krisztus megváltásunkért meghaljon, mivel csupán akaratával is eleget tehetett volna; a »potentia ordinata«-t illetőleg szükséges volt, hogy érettünk meghaljon, mivel szent Anzelmus szerint Isten sem üdvözíteni, sem a bűnöket elengedni nem akarta, míg az ember eleget nem tesz a bűnért. A »potentia ordinata« alapján tehát, ha Isten nem tett volna eleget a bűneinkért, nem válthatott volna meg bennünket. Az elégtételadáshoz három kellék szükséges: legyen szándékos (voluntaria), egyenlőértékű (aequivalens) és ne legyen kötelező (indebita). Isten tehát eleget tehetett, mert nem volt kötelezve az elégtételadásra; az ember köteles volt, de nem volt képes eleget tenni.[2]

Más beszédeiben is gyakran áttér az Oltáriszentségre és semmi alkalmat el nem mulaszt, hogy ezt a hívek előtt magasztalja. Beszédei alapján össze lehet állítani mindazon dogmatikai kérdéseket, amelyeket azon korban a tudósok felvetettek.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 178.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 182. XLI. beszéd.

Az egyik beszédében a szentségek alapításáról beszél, s így az Oltáriszentségről is megállapítja, hogy Krisztus Úrunk szerzette: »Ezt a Szentséget Krisztus alapította azon az éjjelen, mikor nekik (apostolainak) adta testét eledelül és vérét italúl, ezt mondván: »Valahányszor ezt cselekszitek, az én emlékezetemre cselekedjétek.« (Luk. 22. 19.)[1])

Az Oltáriszentség alapítását egyébként részletesen leírja a »Passio Domini Nostri Jesu Christi« című értekezésében.

Miután előadta a husvéti bárány megevését, így folytatja: »Harmadszor az édes étkezésnél meg kell vizsgálnunk az áldozati bárány megalapítását. Máté ugyanis (26.) azt mondja: »Kezébe vette — a husvéti bárány megevése után — Jézus a kenyeret, megáldotta, felszelte és tanítványainak adta, ezeket mondva: »Ez az én testem«, — amelyet kaptam anyámtól, istenségemet azonban atyámtól bírom, — »amely értetek adatik«, azaz a ti életetekért; mintha mondaná: titeket át kellett volna adnom az örök kárhozatra, de testemet adom a halálra és szenvedésre értetek. És mikor testét átadta tanítványainak, így szólt: »Valahányszor ezt teszitek«, azaz a szentséget magatokhoz veszitek, »az én emlékezetemre tegyétek,« azaz az én szenvedésem és megváltásom emlékezetére. »Végül kezébe vevén a kelyhet,« azaz a vízzel kevert bort, »miután étkezett, mondván: ez a véremnek, az új és örök szövetségnek a kelyhe,« azaz az örökös örök éltű örökségé. Miként ugyanis az ó-szövetség felajánltatott és megerősíttetett a feláldozott állatok vérében, amint ez meg van írva az Exodus 20. részében, úgy az új-szövetség megerősíttetett Krisztus vérében, amint ez meg van írva a Zsidókhoz írt levélben (9.), amely vér sokakért, — azaz mindenkiért, amennyiben az elegendőségre, s nem amennyiben a hathatóságra — öntetett ki az Atya rendeléséből, a Fiú akaratából, a Szentlélek ajándékából Judás árulása, a zsidók közreműködése, Pilátus ítélete és a pogányság végrehajtása folytán az összes bűnök megbocsátására.

Aztán ezt a szent szentséget, tudniillik az egyházi rend és papság szentségét akkor szerzette, mikor apostolait papokká és püspökökké tette, így szólván hozzájuk: »Valahányszor ezt cselek-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 57. XV. beszéd.

szitek« — amit én cselekedtem, — »az én megemlékezésemre tegyétek.« (Luk. 22.) Ezen szavakkal átadta nekik a hatalmat, hogy amikor a létrehozás és megszentelés szándékából elmondják azon szavakat, amelyeket Krisztus elmondott, az elmondott szavak erejénél fogva a kenyér átváltozik Krisztus testévé és a bor az Ő vérévé minden jogosan felszentelt papnak, még az eretneknek kezében is, miként Krisztus kezében, amint Ágoston mondja és hozzá adatik a kánonban »a hitnek titka.« Titoknak mondatik az elrejtett és látható jelenség és feltűnteti, hogy amit a pap külsőleg eszközöl, azt a Szentlélek láthatatlanúl belsőleg eszközli.

Ebben a lakomában Krisztus volt a vendég és vendégség; az étkező és az étel. Amint ugyanis Jeromos mondja: saját testét és vérét adta és ette önmaga: király ült a lakománál tizenkettőtől környékezve, kezeiben tartja önmagát; maga az étel eszi önmagát. De hogy milyen testet adott ő tanítványainak, megmondja Szent Tamás: olyant adott ugyanis, amilyen neki volt, tudniillik: szenvedhetőt. Ne csodálkozzál ezen, ó ember, mert miként ő az Atyával a Szentlélek egyességében az Ige erejénél fogva mindent, ami az égben és a földön van, semmiből teremtette, saját erejénél fogva ugyanazon egy természetet másra változtathatta. De másképen mondja (t. i. Szent Tamás) a Krisztus testéről való beszédjében: olyat adott, amilyent akart, mert mindenható és képes volt mindenre, amit akart. És azt mondja Szent Ambrus: mikor Krisztus a kenyér fölött keresztet vetett, s hálát adva megáldotta, rögtön a kereszt közepén megjelent mintegy az isteni fényesség kenyerének tüköre. Először megjelent tükörképen, mivel az összes felszentelt papoknak Krisztus idejétől kezdve egészen az utolsó napig Krisztust, vagyis testét át kell változtatniok. Másodszor megjelent tükörképen, mivel mindnyájan, akik méltóan veszik magukhoz Krisztusnak testét, örök életük lesz.«[1])

Az Oltáriszentség vételéről többízben szól és világosan megmondja az anyaszentegyház tanítását. Az Oltáriszentség vételéhez két dolgot kíván: a szív tisztaságát (innocentia) és a mély tiszteletet (reverentia). Hivatkozik Szent Pál apostolra, aki ezeket mondja: »Vizsgálja meg azért magát az ember, és úgy egyék azon kenyérből és igyék ama kehelyből; mert aki méltatlanúl

[1]) Passio: Via prima. Punctum tertium.

eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, meg nem különböztetvén az Úr testét.« (I. Korinth. II. 28—29.) Hozzáfűzi rögtön Capistranói János: »Aki egyszín alatt veszi magához, ép oly jól veszi magához Krisztusnak vérét, mint kétszín alatt. Krisztus ugyanis feltámadása után mennybe vitte emberi lényéhez szükséges egész vérét és megdicsőítette azt. Bármelyik ember tehát egyszín alatt magához veszi Krisztus egész testét, a mi Úrunk Jézus Krisztusnak megdicsőített vérét és lelkét istenségével együtt nem kevésbbé, mint aki kétszín alatt.«[1])

Az egyszín alatt való áldozást azért hangoztatja annyira, mivel Breslauban, ahol ezen beszédeket tartotta, a husziták tanítása ismeretes volt. Ezért egy másik alkalommal megrója azt a szokást, hogy a kisgyermekeket is megáldoztatják. »Tévednek — úgymond, — akik a gyermekeket, vagy eszüket nem használó csecsemőket megáldoztatják. Nem elégséges egyedül az ártatlanság Krisztus testének vételéhez, hanem szükséges az értelem is. Ezért mondja Pál: »Vizsgálja meg magát az ember.«[2])

Ugyanezen beszédében elmondja, hogy a pap is misén kívül csak egyszín alatt áldozik. »Így a pap is, ha nem misézik, nem tartozik kétszín alatt áldozni, hanem csak egy alatt, miként nagycsütörtökön csak az apostoli úr mond misét és a szent test és vér vétele után megáldoztatja a bíbornokokat, patriarkákat, érsekeket, püspököket, apátokat, csupán egyszín alatt és nem kétszín alatt. Így tartják Rómában. Nincs ugyan tiltva a több mise mondás, de a római egyház szerint így tartják. Íme, mikor az apostoli úr is más papokat csak egyszín alatt áldoztat meg, tévednek az eretnekek, mikor azt állítják, hogy a kétszín alatt való áldozás szükséges az üdvösségre. Nagypénteken sem konzekrálnak ostyát, vagyis nem változtatják át az Úrnak testévé, hanem nagycsütörtökön félreteszik és nagypénteken az ostyának részeit csak beleteszik a tiszta borba, amely nincsen konzekrálva. Íme az eretnekek tévedése! Ők azt vélik, hogy jól hisznek és a Szentlélek által kormányzott anyaszentegyház téved. Ó gonosz nemzetség.«[3])

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 150. XXXVI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 54. XV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 55—56. XV. beszéd.

Megmagyarázza Capistranói János hallgatóinak azon eretnekek tévedését is, akik a kétszín alatt való áldozás mellett kardoskodnak. »A gaz eretnekek az evangeliumból merítik és magyarázzák alapjukat: Ha csak nem eszitek az ember fiának testét, és nem isszátok az ő vérét, élet nem lesz bennetek.« (Ján. 6. 54.) A Szentírás körülményei megszokták világosítani az igazság lényegét. Az előzmények nem ellenkeznek vele, ahol az Úr mondja: »Én vagyok az élő kenyér, aki az égből szállottam alá. Ha valaki eszik e kenyérből, örökké él.« (Ján. 6. 51. 52.) Így szól a határozat tanúja. És szent Ágoston is mondja: »Miért készíted előre a gyomrodat és a fogat; higyj és egyél.« Aztán maga az Úr is mondja: »Aki hisz énbennem, örökre él.« (Ján. 6. 58.) Enni tehát Krisztust és inni vérét, annyi, mint hinni Krisztusban. Nyilvánvaló tehát, hogy Krisztusnak szavait itt lelkileg (spiritualiter) kell érteni, amelyeket ők testileg (carnaliter) vesznek. Maguk a zsidók mondották: »Kemény ez a beszéd . . .« És sokan eltávoztak. Az Úr így szólt a tanítványokhoz: »Vajjon ti is el akartok menni?« Péter felelé: »Úram, hova menjünk, az örök élet igéi nálad vannak.« (János, 6. 67.) Íme Péter a Szentlélek kinyilatkoztatása folytán megértette, hogy a szavakat lelkileg kell érteni.«[1])

Bővebben kifejtette ezt azon hosszú levelében, amelyet a kremsieri papokhoz intézett, akik azt hangoztatták, hogy a kétszín alatt való áldozás elkerülhetetlenül szükséges az üdvösségre.[2]) »Halljátok tehát, miképen nyilatkozik Krisztus Jézus ezen szavaival: »Hacsak nem eszitek... és nem isszátok...: »A lélek az, mondja, amely éltet, a test pedig nem használ semmit: a szavak, amelyekkel szóltam hozzátok, lélek és élet. De vannak köztetek néhányan, akik nem hisznek.« Ime, a hitről beszél, mikor ezt mondja: »Hacsak nem eszitek... és nem isszátok;« tudta ugyanis kezdettől fogva Jézus Krisztus, hogy vannak hívők, és ki szándékozik elárulni őt. Jánosnak szavai ezek, aki tanúságot tesz ezekről és tudjuk, hogy igaz az ő tanúsága. Erről tanúskodik Péter is. Midőn ugyanis Krisztus így szólt a tizenkettőhöz: »Vajjon ti is el akartok menni? azt felelé neki Simon Péter: »Úram, kihez men-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 46. XIV. beszéd.
[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 663—669.

jünk? az örök életnek szavai nálad vannak; és mi hisszük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, Istennek a Fia.« Ime, a hitről érti Krisztusnak szavait, midőn így szólt: »Ne fáradozzatok azon eledelért, amely elpusztul, hanem azért, amely megmarad az örök életre, amelyet a fiú ad nektek, embereknek. Mondák tehát Neki: Mit cselekedjünk, hogy Isten munkáját megtegyük? Felelé Jézus és mondá nekik: Istennek munkája ez: higgyetek abban, akit ő küldött. És utána (így szólt): Atyám valódi kenyeret ad nektek az égből. Valódi kenyér ugyanis az, amely az égből száll alá és életet ad a világnak; én vagyok az élet kenyere, aki hozzám jön, — értsd hittel, — nem fog éhezni. És aki hisz énbennem, nem fog szomjuhozni sohasem. De mondottam nektek, mivel láttatok engem, nem hisztek. És azután (így szólt): »Az az én atyám akarata, aki engem küldött, hogy mindenkinek, aki látja a fiút és hisz őbenne, örök élete legyen és én feltámasztom őt az utolsó napon.« Zúgolódtak tehát a zsidók azért, hogy azt mondotta: »Én vagyok a kenyér, aki az égből szálltam alá. Ha valaki eszik e kenyérből, örökre él.« Ó, vakoknak vak vezérei! Ó süketek, kik nem akarják hallani az igazságot! Ó sánták, kik visszafelé csúsznak, mint a rák; harapnak, mint a skorpió! Krisztus vérével megváltott lelkek hóhérai, egyétek az élő kenyeret és igyátok a teljesen ép és sértetlen Krisztust!«[1])

A husziták azon állítására pedig, hogy az ős-egyházban is szokásban volt a kétszín alatt való áldozás, ezt felelé: »Ezt senki sem tagadja, de azt sem állítja senki, hogy ez az üdvösségre szükséges, sem azt, hogy ez Krisztus rendelése. Maga Nicolaus de Lyra Krisztus ezen szavairól: »Hacsak nem eszitek és nem isszátok,« határozottan ezt mondja: »Nem azt kell ezen értenünk, hogy ezen szentséget kétszín alatt kell a híveknek kiszolgáltatni, hanem csak azt, hogy a papnak így kell magához vennie; jóllehet, az ős-egyházban kétszín alatt áldozott a nép, mégis később óvatosan elrendeltetett, hogy a kiömlés veszélye miatt a bor színe alatt ne áldozzék.«[2])

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 674—675. Epistola ad sacerdotes Cremsirii degentes.

[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 694. Epistola ad sacerdotes Cremsirii degentes.

Ezt a veszélyt a szószékről is hangoztatta Breslauban. 1453. február 17-én tartott beszédében ugyanis ezt mondja: »Halálhozó mérget tanítanak és borzasztó dolgot mívelnek, mikor a csecsemőket kétszín alatt megáldoztatják és más rettenetes dolgokat mondanak. Mikor úgyanis azt mondják, hogy vigyétek el Krisztus vérét edénykékben a betegekhez: jaj, jaj, jaj, hányszor leöntik a lovakat Krisztus vérével, mivel oly biztosan nem lehet vinni, hogy ki ne öntsék. Sőt a templomban is kiöntik a földre hébe-korban, mikor átmegy egyesekhez, hogy megáldoztassa őket a mi Úrunk Jézus Krisztus vérével.«[1])

Különösen hevesen és nagy buzgósággal védi az Oltáriszentséget és kiváltképen az egyszín alatt való áldozást Rokycana, a husziták legfőbb pártfogója, ellen. 1452. karácsony alatt írt levelében eképen magyarázza meg többek között Rokycananak Krisztusnak szavait: »Nisi manducaveritis et nisi biberitis.« »Hogy a szöveget első sorban a lelki evésről kell érteni és nem a szentségiről, sok okból és bizonyítékból határozottan kivehetjük, de rövidség okáért hat okot sorolok fel:

»Első az, hogy azon időben, mikor Krisztus mondotta: »Ha nem eszitek és nem isszátok« stb. ezt a legistenibb Szentséget nem szerzette meg, sem határozottan nem hirdette; azért parancs nem lehetett; hiszen sem explicite sem implicite nem beszél arról, ami még nem volt; először ugyanis léteznie kell a szó természete szerint annak, amiről tárgyalás folyik . . .«

»Második ok, hogy parancs nem volt, kitűnik abból, hogy sokan kegyelmi életet éltek, szentségi áldozás nélkül, mielőtt Krisztus e szavakat mondotta. A leghatározottabban kitűnik ez a latorról, aki Krisztus jobbján függött a keresztfán, aki kétszín alatt nem áldozott, sem formális keresztségben nem kereszteltetett meg. De áldozott lelkileg, hivén Jézus Krisztusban a vágy keresztségével megtisztúlt és üdvözült, ajkával megvallván az üdvösséget, mivel szívében hitt az igazságban, mondván: »Emlékezzél meg rólam Úram, ha országodba jössz.« (Luk. 23.) A hozzád hasonló Judás pedig, aki kétszín alatt szentségileg áldozott csak, és nem lelkileg az előző éjjel, miután a következő napon látta, hogy elkárhozott, haszontalan bűnbánattól indíttatva, visszaadta

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 46. XIV. beszéd.

a harminc ezüstpénzt a papoknak és elmenvén, magát felakasztotta.« (Máté, 27.)... Olvastad szűz szent Emerentiana vértanúról, aki Ágnes szűznek tejtestvére volt, hogy sem formális keresztségben nem részesült, sem kétszín alatt nem áldozott meg, mégis szent szűz és Krisztusnak kanonizált vértanúja, mert Krisztus gyalázatára kövezték agyon, s akinek legfenségesebb ünnepét Rómában meg is ünneplik. Hallgatok sok más szent vértanúról, akik sem megkeresztelve nem voltak, sem szentségileg nem áldoztak, mint Porphyrius császár idejében a bölcsészek mindnyájan és társaik szent Katalin látására megtértek, és Krisztusért vértanúhalált szenvedtek. Ugyanazt tudjuk sok szent hitvallóról, akik kétszín alatt sohasem áldoztak. Szent Benedek, aki nem volt felszentelt pap és Krisztusnak dicsőséges hitvallója volt, szerafikus patriárkánk, Ferenc, aki alázatosságból nem akart felszentelt pap lenni, de egyszín alatt áldozván csupán, Krisztus szentséges vére iránt való tiszteletből, az áldozás után nem akarta ajkát megmosni tiszta borral azon kehelyből, amelyben Krisztusnak vére konzekráltatott, hanem más, az ő részére tartott kehelyből, amelyet a mai napig őriznek az említett Szent emlékére az assisi-i San Francescoról nevezett konvent sekrestyéjében az ereklyékkel és értékes dolgokkal együtt, s amely kelyhet több pápa, bíbornok, magasrangú prelátus és fejedelem ájtatosan megtekintett, akik közt volt szentséges Úrunk, V. Miklós pápa néhány bíbornokával, akiknek egyike volt János, a Szent Angyalról nevezett bíbornok, aki az előző években benneteket személyesen meglátogatott és intett, és aki sokaknak szemeláttára csupán egyszín alatt áldozott a prágai székesegyházban. És ő ugyanezt elmondotta nekem saját szájával, sok mást a rövidség okáért elmellőzök.«[1])

Borotinhoz intézett levelében szintén hosszasan fejtegeti a husziták tévedéseit és minden módon igyekszik bebizonyítani, hogy Krisztusnak azon szavai, amelyeket ők félremagyaráznak, nem szentségileg, hanem lelkileg veendők. Végeredményül ezeket mondja: »Vitatkoztak tehát a zsidók egymásközt mondván: »Miképen adhatja nekünk ez testét eledelül?« Mondá nekik tehát Jézus: »Bizony, bizony, mondom nektek, hacsak nem eszitek az ember fiának testét és nem isszátok vérét, nem lesz élet bennetek.

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 770—7.

Ki eszi az én testemet és issza az én véremet, én bennem marad és én őbenne. Miként engem küldött az élő Atya, és én élek Atyám miatt; aki eszi az én testemet, ő is él érettem. Ez az a kenyér, amely az égből szállott alá; nem miként a ti atyátokették a mannát a pusztában és meghaltak. Ki eszi ezt a kenyeret, örökre él.« És midőn sokan a tanítványai közül is azt mondják: »Kemény beszéd ez, ki hallgathatja őt?« Azt felelé nekik Jézus: »A lélek az, amely éltet, a test nem használ semmit, a szavak, amelyeket mondottam nektek: a lélek és az élet. De vannak közöttetek, akik nem hisznek. Tudta ugyanis Jézus kezdettől fogva, hogy vannak hitetlenek.« És mikor tanítványai közül sokan megbotránkozva a fenntebbi szavakon, eltávoztak, mondá nekik Jézus: »Vajjon ti is el akartok menni?« Felelé Simon Péter: »Úram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak és mi hisszük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, Istennek a fia.« Íme, a lehető legvilágosabban kinyilvánítja a Szentlélek Krisztus szavainak »Nisi manducaveritis et nisi biberitis« igazi értelmét.«[1])

Felhozza ismételten, hogy a kétszín alatt való áldozás nem szükséges az üdvösségre: »A római szentegyház legmegfelelőbb szertartása előírja, hogy nagypénteken, a misét végző pap egy szín alatt áldozzék és a legfőbb főpap, akit pápának nevezünk, nagycsütörtökön és Úrunk feltámadása napján a bíbornokokat, a püspököket, a felszentelt papokat vagy diákonokat, nemkülönben a patriarkákat és érsekeket, metropolitákat, püspököket, apátokat, prépostokat, perjeleket, plébánosokat és az összes segédkező papokat, egyszín alatt áldoztatja meg anélkül, hogy elkárhoznának, miként barátaink akarják. Ezren és ezren voltak mindkét nemből, akik sohasem áldoztak kétszín alatt és mégis szentek voltak, köztük Szent Benedek, Ferenc, akik alázatosságból sohasem akarták magukat felszenteltetni és sohasem áldoztak kétszín alatt, hanem csak egyszín alatt és mégis a legkiválóbb szentek voltak. Szentségileg is és lelkileg áldoznak az összes keresztény hívek, akik a kegyelem állapotában és halálos bűn nélkül és ájtatosan magukhoz veszik a legszentebb testet egyszín alatt, csupán a római szentegyház szertartása és dícsérendő szokása szerint.«[2])

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 800. Epistola ad Joannem Borotin.
[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 810. Epistola ad Joannem Borotin.

Nem tagadja, hogy az ős-egyházban meg volt engedve, sőt a konstanzi és a baseli zsinatig ősi hagyomány folytán egyes szerzeteseknél szokásban volt az oltárnál segédkezőket kétszín alatt megáldoztatni, de ezt a nevezett zsinatok eltiltották. »Az ős-egyházban és a ciszterci rendben meg volt engedve, hogy az oltár szolgáit megáldoztassák kétszín alatt egészen a konstanzi és a baseli zsinatig, amelyeken megtiltották nekik; s ettől kezdve mint az engedelmesség igaz fiai többet sohasem éltek ilyen kedvezménnyel.«[1]) »Kérlek téged, — így szólítja meg Borotint — mondd meg nekem, mivel úgy látszik, magasztalni óhajtod a baseli zsinat jó szándékát, vajjon Baselben a laikusok kétszín alatt áldoznak-e, vagy hallottad-e, vagy olvastad-e, hogy egész Németországban, vagy Magyarországon, vagy Skóciában, vagy Svédországban, vagy Lengyelországban, vagy Poroszországban, avagy Burgundiában, vagy Brabanciában, akár Toursban, Aquitaniában, vagy Hispaniában, Portugáliában, Navarrában, Kathaloniában, Itáliában, Sardiniában, Siciliában, Dalmáciában, Boszniában, Szlavoniában, vagy a vadkan országában (?) vagy a Szentföldön, vagy a keleti részeken valamelyik laikus kétszín alatt áldozott?«[2])

A husziták elleni harcában úgyis részletesen foglalkozunk ezen kérdéssel, miért is a további vitatkozásait itt mellőzhetjük. Mint az előadottakból látjuk, Capistranói János lelkének egész hevével küzdött az Oltáriszentségért, és semmiféle alkalmat sem mulasztott el, hogy az egyháznak magasztos tanítását ezen szentségről ne fejtegesse.

Önálló értekezéseket is írt az Oltáriszentségről. Az egyik: Tractatus de Christi sanguine pretioso per modum disputationis editus a fratre Johanne de Capistrano ordinis minorum.[3]) A másik pedig: »Responsio Dogmatica Sancti Joannis de Capistrano de fidei veritate contra Magistrum Joannem de Rochczano, Magistrum Joannem Borot, et alios sacerdotes ereticos Ussitas de Chremizich.«[4])

---

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 848.

[2]) Weber: Des Franciscaners Johannes von Cap. Mission. 41. — Capistranói János levele 1451. szept. 20. Brünn.

[3]) Antonio da Palermo: Opera Tom. V. vol. I. — Bartholomaeis: Bullettino. 82.

[4]) Antonio da Palermo: Opera Tom. V. vol. I. — Bartholomaeis: Bullettino. 82.

NEGYEDIK FEJEZET.

4. §. Capistranói János buzgólkodása Jézus szent neve tiszteletének terjesztésében.

Szent Ferencnek fiai minden időben nagy szerepet játszottak az egyházi szertartások, ünnepek, ájtatosságok behozatalában és terjesztésében.

Szent Ferenc maga is végtelen szeretettel volt eltelve a Gyermek-Jézus iránt, s ezért honosította meg 1223-ban a karácsonyi estén a bethlehemi jászolt; amely szokás aztán az egész világon elterjedt. Szeráfi szíve szeretettel volt eltelve a szenvedő Jézus iránt is. Jézus szenvedéseiről elmélkedett legörömestebb, s minden törekvése odairányúlt, hogy a felfeszített Megváltó szenvedéseiben résztvegyen. Tanítványai megértették alapítójuk gondolatát, s nagykörben terjesztették Krisztus szenvedéseinek eszméjét és a szent kereszt tiszteletét. Ők alapítják meg a keresztútjárást. Ők apostolai szent atyjuk szándéka szerint a legbuzgóbban az Oltáriszentségben levő Jézus imádásának és a gyakori áldozásnak. A »Dies irae« fenséges költeményt franciskánus írta: Tommaso da Celano; úgyszintén a »Stabat mater« örökéltű remek hymnust is: Jacopone da Todi. Szent Anna és Szent József tiszteletét ők terjesztik mindenfelé.[1]) A boldogságos Szűz tisztelete pedig, amelyről más helyen lesz szó, egészen össze van forrva Szent Ferenc rendjével.

»Régen, azon század előtt, melyben boldog Mária-Margit jelenései folytán a Szent Szív tiszteletének teljes kiterjedését elnyerte, a franciskánusok már ismerték, dicsőítették írataikban és gyakorolták kolostoraikban.«[2])

De kétségkívül valamennyi ájtatosság között, amely Szent Ferenc fiainak nevéhez fűződik, a legelterjedtebb, majdnem azt

[1]) Gedenkblatt zum 700 jähr. Jubiläum. Wien. 1909—20.
[2]) Kerval: Saint Jean de Cap. 63.

mondhatnók, Szent Ferenc rendjének koronájában a legszebb virág, Jézus szent nevének ájtatossága volt.

Jézus szent nevének tisztelete az apostoli időkből ered. Körülmetélésének ünnepe egyúttal ezen név ünnepe is volt egészen a 15. század elejéig.

Szent Ferenc lelkének egész hevével tisztelte Jézus szent nevét, s teljesen átérezte e névnek csodás hatását. Jézus szent nevének hallatára szíve mindig hevesen dobogni kezdett és arca egészen átszellemült.

Tanítványa és hűséges társa, boldog Tommaso da Celano ezt írja róla:

»Tudják a testvérek, kik vele társalogtak, hogy a nap minden órájában mikép alakította ki magában folytonosan Jézus képét; minő gyönyörűséggel és édességgel beszélt róla, minő kegyes áhitattal és szeretettel gondolt rá társalgás közben. Azért szól a szív bőségéből a száj: és a megvilágosított szeretetnek ez a forrása, mely betölté egész belsejét, kicsordúlt, mikor buzogni kezdett. Valóban sok kötelék fűzte őt Jézushoz, hiszen Jézust hordta mindig szívében; Jézust ajkain, Jézust füleiben, Jézust szemeiben, Jézust kezeiben, Jézust minden tagjában. Óh hányszor történt, hogy, mikor leült az asztalhoz, és Jézust látta, vagy hívta, avagy rá gondolt, aközben elfeledkezett a test táplálékáról.«[1])

A szeráfikus doktor pedig ezt mondja: »Mikor Jézus nevéről emlékezett, vagy másoktól hallotta azt említeni, nagy örömet árult el e fölött külsőleg arcán is, mely jól mutatta, hogy belülről is szíve és lelke mikép lángolt a tökéletes szeretet nagy édességétől. Hasonlókép (máskülönben is) oly nagy volt a tisztelete ugyanazon Név iránt, hogy intette testvéreit, hogyha valamikor a

[1]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 32.: »Sanno i Frati, che con esso lui conversarono, come in ogni di e ad ogni ora facesse egli in se ritratto continuo di Gesu; con quanta dolcezza e soavita ne favellasse, con quanta benignita e con quanto amore egli, conversando, ne ragionasse. Di cio onde il cuore e pieno, parla la bocca: e quella fonte d'illuminato amore, che tutte gli empiva le viscere, tramandava al di fuori il suo bollore. Molti erano invero i legami, che a Gesù lo stringevano, portando egli sempre Gesù nel cruore, Gesù nelle labbra, Gesù nelle orecchie, Gesù negli occhi, Gesù nelle mani, Gesu in tutte le sue membra. O quante volte, seduto a mensa, vedendo ovvero nominando Gesú, o di Lui pensando, dimenticavasi del cibo corporale...«

földön látnak kis papirdarabkát, melyre az Úr neve is írva van, ne tegyék rá lábukat, hanem gyűjtsék össze biztos helyen.«[1])

Ez utóbbi szavak vonatkoznak Szent Ferenc végrendeletére, ahol meghagyta, hogy még a papirdarabkákat is össze kell gyűjteni, amelyeken Jézus szent neve van.

Szent Ferenc nemcsak tisztelője volt Jézus nevének, hanem buzgó terjesztője is. Az ő fiai vitték e név tiszteletét Franciaországba is. 1225-ben Auxerrébe küldött két rendtársat, Pacificót és Ludovicót, akik a Matild hercegnőtől kapott telken kolostort és templomot építettek. Ezen templom egyik kápolnája Jézus nevére volt felszentelve. Bonaventura du Biez aztán VII. Kelemen pápától búcsúkat eszközölt ki ezen kápolna számára.[2])

Szent Bonaventura, albanói püspök, Jézus szeretetét szívében, nevét pedig kalapja bélésében hordta.[3]) Munkát is írt ezen cím alatt: De laudibus melliflui nominis Jesu Christi Domini nostri.[4])

Boldog Egidio, Szent Bonaventura tanítványa és társa, Jézus neve hallatára magánkívül lett és felemelkedett a levegőbe.[5])

Szent Lajos, toulousi püspököt, valahányszor hallotta ezt a nevet, mindig kimondhatatlan öröm fogta el.[6])

Margherita da Cortona ezt szokta hangoztatni: »Ó, a legédesebbnél is édesebb név, melynek ereje engemet újra a kegyelemre hívott, melynek vére megváltott engemet, melynek szeretete vajha odavonzana Őhozzá egyedül!«[7])

---

[1]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Franciscani. 33.: Quand' egli ricordava il nome di Gesu, o l'udiva ricordare, ne mostrava tanta letizia di fuori nella faccia, che bene dimostrava come il cuore e la mente dentro ne ardevano di grande dolcezza d'amor perfetto. Ed era altresi tanta la riverenza pel medesimo, che ammonia i suoi Frati se mai vedessero in terra qualche pezzetto di carta, con scrittovi sopra il nome del Signore, non vi ponessero il piede; ma lo ricogliessero in luogo sicuro.«

[2]) Wadding: Annales Min. ad an. 1252. — Hermann: Cap. triumph. 87.

[3]) Hermann: Cap. triumph. 87. — Mariotti: 35.: »Fu la sua impresa (stemma) uno scudo di color ceruleo, nel cui mezzo riscede un sole d'oro, che contiene in se il nome santissimo di Gesu; attorno del quale sta questa iscrizione: Soli Deo honor et gloria.«

[4]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 36.

[5]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 39.

[6]) Marotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 39.

[7]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 39.: »O nome sopra nome dolcissimo, la cui virtu mi richiamò alla grazia, col cui sanque tui redenta, il cui amore mi attrasse a Lui solo.«

De ezeken kívül még hosszú sorát adhatnók azon szent férfiaknak és nőknek, akik Szent Ferenc rendjében a 13. és 14-dik században Jézus nevének kiváló tisztelői és ezen név tiszteletének buzgó terjesztői voltak.

A XV. században Jézus neve tiszteletének legbuzgóbb hirdetője Bernardino di Siena volt.[1]) Istennek szentjei különböző módon iparkodtak az emberek lelkeihez hozzáférni, hogy őket a bűn elhagyására bírják. Assisi Szent Ferenc Krisztus keserves kínszenvedéseivel vonzotta a híveket, Szent Domonkos a rózsafüzér hirdetésével, Ferreri Szent Vince az utolsó ítélet prédikálásával, Bernardino di Siena pedig Jézus szent nevével.[2]) Ez a név volt a legerősebb fegyvere azon küzdelemben, amelyet Itália városaiban a lakosok gonoszságaival vívott.[3]) Prédikálásai közben beszélt Jézus nevének belső szépségéről, dicsőségéről, fenségéről és felhívta a híveket ezen szent név tiszteletére.[4]) Beszéde végén pedig előmutatott egy táblát, melyre Jézus nevét rajzolta és felhívta a népet az Úr Jézus imádására.

A firenzei kódex írója 1424. virágvasárnapján tartott beszéde után ezeket jegyzé fel: »Miután ezen Bernardino testvér a Szentlélek és Jézus szeretetéről nagy melegséggel beszélt, két gyertyát gyújtatott meg és egy táblát vett elő, körülbelül egy rőf hosszú volt, amelyre Jézus nevének betűi voltak ráfestve kék alapon, aranyos sugarak között ... Az egész nép, amely a templomot betöltötte, hajadon fővel földre borult, mindnyájan kiáltoztak és sírtak Jézus gyengéd szeretetének édességétől és a legnagyobb áhítattal tisztelték és imádták őt.«[5])

Szent Antonino, firenzei érsek, kortársa ezt az ügyet így adja elő:[6]) »Naponkint prédikált mise után a népnek; bejárván

[1]) Mariotti: 56.: »Nel 1410, agli inizi del suo apostolato, S. Bernardino predico a Camaiore e vi inizio la devozione de Nome di Gesu.« Arch. Franc. Hist. III. 588, írja Pater Benvenuto Bughetti O. F. M.

[2]) Toussaint: Das Leben des hl. Bernard. 63.

[3]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani 57.

[4]) Mariotti: 57.: »Soleva dunque spesso nel corso delle sue predicazioni tenere apposito discorso sul nome di Gesu mostrandone chiaramente le interne bellezze, le glorie, la somma virtu, e per lo meno, lo ricordava, e ne inculcava la devozione, massime nel chiudere la predicazione in qualche luogo.«

[5]) Hefele: Der hl. Bernhardin von Siena. 167. Jegyzet. Codex F. b. 1329. Nazionale Biblioteca in Firenze.

[6]) Antonini Arch. Flor.: Historiarum III. Pars Tit. XXII. Cap. VII. §. 5. Wadding: Annales Min. X. 113. — Acta Sanct. Oct. X. 318.

Tuscia, Lombardia és Spoleto hercegség falvait és városait, oly eredménnyel, hogy az általa elhintett Isten igéinek magvai igen bő gyümölcsöt termettek. Egykor ő mézédes dolgot talált fel, mint mondják kegyes szándékkal, hogy a hívek szíveiben Jézusnak elfelejtett mézzelfolyó nevét lángra gyújtsa. Ugyanis egy nagy, díszes táblára ráfesteti, vagy véseti (Jézus nevét) és ezt felmutatja a népnek, hogy nyilvánítsa tiszteletét iránta. Ez, jóllehet az egyszerűbb lelkűeket buzgalomra serkentette; a tanúltak mégis ebben bálványozást, vagy legalább is babonáskodást láttak, mintha a nép inkább tisztelné a betűket, mint azt, amit azok jelentenek, t. i. Jézus Krisztust. A rendtársak közül némelyek utánozták őt, hasonló táblákat készítettek azon névvel és azokat a körmenet alkalmával elővitték, sőt a keresztnek, amelyet szokás szerint elővittek, elébe helyezték. Ebből keletkezett a nép között a nagy viszály. Némelyeknek tetszett ez a dolog, mások kárhoztatták, különösen mikor Bernardino di Siena prédikálás közben ezen név magasztalására olyanokat is mondott volna, amelyekről azt látták, hogy nem alapszanak igazságon.«

Mennyire téved Antonino, kitűnik Bernardino di Siena szavaiból, aki egyik beszédében ezt mondja: »Hidd el tehát ájtatos és hívő lélek, hogy a jócselekvésnek minden erénye benne van Jézus erényes nevében annyira, hogy miként imádnod kell Jézust a testben, úgy kell imádnod az Ő nevét is: nem a vésést, vagy a festést mondom, hanem az értelmet; nem a jelet, vagy a jelzett dolgot, mivel Jézus neve jelenti neked: az Üdvözítőt, Megváltót és Istennek a Fiát.«[1])

Antonino értesítése csupán a tábla készítésére vonatkozólag egyezik meg a valósággal. Az eredeti tábla még most is megvan, s nagy tisztelettel őrzik Szent Ferenc fiai Rómában, az Ara-coeli kolostorban.

Toussaint eképen adja elő a tábla eredetét: »Midőn ő Bolognában hosszabb ideig prédikált, nagy tömeg játékszert hoztak neki, melyeket aztán a piacon nyilvánosan elégettetett. Ekkor jön hozzá egy ember, aki nagy szomorúságában és még nagyobb felindulásában ezt mondá: »Engem te tönkretettél, mert egyedüli keresetforrásom ezen tárgyak készítésében állott, amelyet te oly

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 318.

hevesen elítéltél és oly nagy tömegben elégettettél. »Nem tudnád — mondja neki a Szent — más módon kenyeredet megkeresni?« Ő tagadó választ adott. »Akkor — mondja Bernardino — én adhatok neked egy jó tanácsot. Végy elő egy körzőt, rajzolj vele a táblára egy kört. Ezen körben rajzold le a napot, a napba pedig Jézus legszentebb nevét. Így láttam én tudniillik a mi Üdvözítőnk édes nevét egyik elragadtatásomban. Készíts aztán ilyen képeket nagy tömegben eladásra.« A művész követte ezt a tanácsot és rövid idő alatt gazdag ember lett.«[1])

Toussaint ezt a magyarázatot valószínűleg Spondanustól vette, aki hasonlóképen írja le, miként ő. Sigonius azonban, aki kortársa Bernardino di Sienának, azt állítja, hogy nem ő adta a tanácsot a képfaragónak.[2])

Az Ara-coeli kolostorban őrzött jelvény, amelyet Szent Bernardino tulajdonának mondanak, fából készült, 35—40 centiméter széles és ugyanilyen hosszú. A közepén kör van, amelyben ezen szavak állanak: YhS., vagyis nagy ypszylon, kis h betű, amelynek felső részén kereszt van és nagy S betű. Az egészet aranyos sugarak veszik körül. E három betűnek a jelentése különböző; legelterjedtebb: Jesus hominum Salvator, vagyis Jézus az emberek Megváltója.

Van Hecke bebizonyítja, hogy ezen trigramma használatával Bernardino di Siena semmiféle újdonságot nem használt, annál kevésbé tanított eretnekséget.[3]) De szokatlan volt a XV. században, s azért némelyek eretnekséget gyanítottak benne.

Mariano da Firenze »Compendium Chronicarum« című munkájában megemlíti, hogy Bernardino di Siena és Manfredo da Vercelli között éles szó-harc támad Jézus nevének prédikálása és az aranyos tábla felmutatása miatt.[4])

A »Compendium Chronicarum« ugyanis ezt tartalmazza: »Nem kicsiny viszály keletkezett az Úrnak 1419-ik évében Szent Bernardino és Manfredo da Vercelli,[5]) az újítások hirdetője között, és főképen mivel megszületett az Antichristus, amely oknál

[1]) Toussaint: Leben des hl. Bern. 64.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 320.
[3]) Acta Sanct. Oct. X. 318—321.
[4]) Arch. Hist. Franc. III. 709.
[5]) Wadd. ad annum 1420. n. 2. scribit esse monachum Ordinis Praedicatorum.

fogva közöttük sok úgy keletkezett, a 11 évig tartó igen heves üldözés, Jézus nevének prédikálása és mutogatása miatt.« Ugyanez a Compendium Chronicarum az 1427-ik évnél a következőket írja:[1]) »Az Úrnak 1427-ik évében Szent Bernardino Manfredo testvér követőitől Rómában eretneknek nyilváníttatott azért, hogy Jézus nevét lefestve, imádásra felmutogatta és imádtatta.«

Mariano da Firenze ezen feljegyzése szerint Szent Bernardino már 1419-ben magára vonta Manfredo haragját.[2]) A haragnak a háttere a következő: Ferreri Szent Vincének az utolsó ítéletről szóló beszédeit sokan úgy magyarázták, hogy a világnak a vége közel van és az Antikrisztus megszületett. Ezt tanította Manfredo is. Bernardino di Sienának fülébe jutnak Manfredo tanításai, nemkülönben az is, hogy a dominikánusok generálisa eltiltotta Manfredot ezen tanok hírdetésétől, de azért mégis tovább tanítja eretnek tételeit. Bernardino di Siena tehát, aki épen Lombardiában prédikált, mindenütt hevesen kikelt Manfredo ellen.[3]) Manfredo és követői ezért Bernardino di Siena ellen fordúltak; írásban és szóban támadták, Antikrisztus követőjének és eretneknek nyilvánították, aki egy táblának imádására kényszeríti hallgatóit.[4]) Mivel elhallgattatni nem tudták, azért Zsigmond császárhoz fordúltak, hogy Bernardino di Sienát, mint államveszélyes és lelkiismeretlen embert, aki hamis tanításaival a népet félrevezeti, fogassa el.[5]) Itt célt nem érvén, a pápánál próbáltak sikert elérni. 1427-ben V. Márton pápához egy ügyesen megszövegezett felje-

[1]) Arch. Hist. Franc. III. 712. Comp. Chronicarum: »Anno Domini 1427. Sanctus Bernardinus a sequacibus fratris Manfredi pro heretico Rome diffamatus est, eo quod nomen Jesu depictum venerandum ostendebat et venerari faciebat.«

[2]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 88. ss.: »Tornando ora direttamente al nostro soggetto, codesti dispareri andavano ogni giorno sempre piu crescendo in vari luoghi d'Italia; e la parte avversa prendeva sempre piu vigore, rinfocolata principalmente da Fr. Manfredo e suoi aderenti, i quali coglievano ogni occasione per iscreditare la predicazione del Senese e dei suoi Confratelli di religione. Chi era mai pero codesto Fr. Manfredo, che tanto osasse? Era Religioso d'un ordine assai rispettabile e benemerito, ed egli medesimo passava per uomo dotto e sunto, e fece da principio multo frutto colla sua predicazione; per essere pero.«

[3]) Toussaint: Leben des hl. Bernard. 96.

[4]) Wadd. ad annum 1432. — Toussaint: Leben des hl. Bernard 97.

[5]) Toussaint: Leben des hl. Bernard. 97.

lentést intéztek,[1]) amelyben Bernardino di Sienát eretnekséggel vádolták. A pápa, hogy véget vessen ennek a viszálynak, Bernardino di Sienát Rómába idézi. Épen Viterbóban prédikált, mikor megkapta a megidézést; rögtön útra kelt, hogy magát Rómában az eretnekség vádja alól tisztázza. Útja valóságos diadalút volt. Lobogó zászlókkal és énekszóval kísérte a nép, amelyhez utoljára tartott beszédet, és Rómából is nagyon sokan elébe siettek, hogy lássák Itáliának új apostolát, a nagy csodatevőt.[2]) Ez csak olaj volt a tűzre ellenségeinél, akik dűhükben annyira mentek már, hogy nem gyóntatták meg azokat, akik Jézus nevét házaik falára festették és írták. A ferencrendieket pedig alamizsna gyűjtés közben e szavakkal űzték el: Foras Jesu. (Jézus kivele!)[3]) Rómában újjal mutogattak rá: Ecco l'eretico, e proprio desso![4]) Bernardino di Siena ártatlanságának tudatában szótlanúl viselt el minden gúnyolódást és nyugodt lélekkel járult a pápa elé, aki hevesen megtámadta, hogy tévtanokat hirdet, végül pedig megtiltotta neki, hogy Jézus nevéről prédikáljon, főképen pedig, hogy olyan táblát mutogasson, amelyen Jézus neve van rajzolva, és azzal a paranccsal bocsátotta el, hogy Rómából ne távozzék addig el, míg ügyét el nem intézte. Bernardino di Siena készségesen engedelmeskedik a pápa parancsának, visszavonult csendben rendjének kolostorába és itt buzgó imádságban kérte az Üdvözítőt, hogy szent nevének védelmére jöjjön segítségül.

A pápa az ügy megvizsgálását három bíbornokra bízta, nevezetesen: Antonio Casini, sienai püspökre és Szent Marcellusról nevezett bíbornokra, Antonio Corraro, Szent Chrysostomusról nevezett bíbornokra (köznéven bolognai bíbornok) és

[1]) Sedulius: Hist. Seraphica. 395. — Gonzalez: Vita di S. Giovanni. 60—66. Sannig: Chronicken IV. 71. — Arthurus: Martyrolog. Francisc. 18. — Barberio. Vita, virtu... di Capist. 40. — Antonini: Hist. Pars III. tit. XXII. Cap. VII. §. 5. Hermann: Cap. triumph. 91—99. —Wadding: Annales Min. X. 113. — Acta Sanct: Oct. X. 318—322. — Acta Sanct. Maii V. 298. — Memoranda Paraphrasis 34. Toussaint: Leben des hl. Bernardin. 97. ss. — Pastor: Die Geschichte der Päpste. 69. — Pavissevich: Saecula Seraph. 154. — Raynald: Annales Eccl. XVIII. 107. — Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 90. — Holzapfel: Geschichte des Franz. 227. — Arch. Franc. Hist. III. 712. Comp. Chronica.

[2]) Hermann: Cap. triumph. 91. — Toussaint: Lebens des hl. Bern. 98.

[3]) Hermann: Cap. triumph. 91. — Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani 92.

[4]) Mariotti: Il nome di Gesu ed i Francescani. 91.

Nicolao degli Albergati bolognai érsekre és Szent Keresztről nevezett bíbornokra.[1])

A három bíbornoknak segítségére jöttek a tudósok és theologusok, különösen Szent Domonkos és Szent Ágoston remete szerzetének tagjai, akik nagyon buzgólkodtak azon, hogy Bernardino di Sienára eretnekséget bizonyíthassanak. Átkutatták Bernardino di Siena minden munkáját, minden levelét, hogy valami eretnekséget felfedezzenek. De hiábavaló volt minden fáradozásuk. A bíbornokok végül is kijelentették a pápának, hogy Bernardino di Siena munkáiban semmi kárhoztatni valót nem találnak; de hogy Bernardino di Siena elleneinek alkalom adassék állításuk igazolására, az ügyet tárgyaltassa nyílvános gyűlésen. A pápa elfogadta a bíbornokok tanácsát és kitűzte a napot a nyílvános vitatkozásra.

Az egész ügyet előadja Cristoforo da Varese és Wadding. Mivel előadásuk nem födözi teljesen egymást, azért jónak láttuk mindkettőt közölni egészen.

Cristoforo da Varese így adja elő a dolgot: »Mikor ugyanis V. Márton idejében Bernardino di Siena testvér, akkor már igen ünnepelt szónok, Rómában prédikált, versenytársai irígységtől indíttatva, néhány cikkelyt szedtek össze, amelyek szerintük eretnekséget tartalmaztak: ezek nyílvános megvitatására kitűzték a napot.

Ezalatt néhány római szerzetes a mondott cikkelyeket elküldötte Capistranói János testvérhez, aki akkor Rietiben prédikált, és bejelentették neki, hogy a vitatkozásra a napot már kitűzték. És ezen cikkelyeknek a legfőbbje ez volt: Bernardino testvér bálványimádó, mert Jézus nevét táblára festve magával hordja és a népnek nyílvánosan felmutatja, hogy imádja. Amint ez a hír eljutott az atya füléhez, és látta a keresztény név gyalázatát és a versenytársak gonoszságát, a prédikálók semmivé tételét, rendünk buzgó tagjainak óhajtására segítségére akart menni. Jóllehet maga Bernardino, aki isteni kegyelemmel telve és a tudományokban jártas volt, bízott abban, hogy meg fogja

[1]) Hermann: Cap. triumph. 92.: Antonius Cassinus episcopus Senensis, cardinalis S. Marcelli; Antonius Corarius Venetus episcopus Bononiensis, cardinalis S. Chrysostomi, Nicolaus de Albergatis Ordinis Carthausiani, cardinalis S. Crucis.« — Mariotti: Il nome di Gesu: 91.: »furono Antonio Casini, Vescovo di Siena, Antonio Comaro, gia Arcivescovo di Bologna, e Nicolo degli Albergati, attuale Arcivescovo di questa ultima citta.«

védelmezni azon cikkelyeket, amelyeket ellene hamisan felhoztak, mégis mestere, Bernardino testvér, iránt való szeretettől felbuzdulva, akinek sok időn át tanítványa és társa volt, szép táblát csináltatott, amelyre Jézus nevét igen díszesen ráfesttette, és készített hozzá rudat, vagy lándzsát; abbahagyja a prédikálást, maga mellé veszi társait és Rómába siet.

Midőn a vitatkozás meghatározott napján az atya a város kapujához érkezett, a Jézus nevével diszített táblát a rudra erősítette és az így megerősített táblát a magasba emeli; a polgárok nagy tömege sorakozik melléje; s így az isteni kegyelemben bízva, Jézus nevével felfegyverkezve, a város nyílvános és nagyobb utcáin keresztül a Szent Péter palotának bejáratáig érkezik, miközben társai dicsőítő énekeket énekelnek. Ezen látványon a pápa elcsodálkozott, a bíbornokok meghökkentek és az egész város hullámzásba jött. A következő napra halasztják a vitatkozást. Megérkeznek a vetélytársak, összegyülekeznek a polgárok, előhívják a prelátusokat, elrendezik a gyülekezetet; felolvassák a cikkelyeket; felhozzák a bizonyítékokat és az atyának is engedélyt adnak a felszólalásra: mindnyájuk szeme rajta csüng, aki az összes tévelyt a legfényesebben visszautasította és a cikkelyeket megvédelmezte; s ebben a nagy városban nem akadt egyetlen egy sem, aki az igen tudós férfiú nézeteinek és következtetéseinek ellent mondott volna.«[1])

Wadding előadása szerint pedig eképen történt a dolog: »Mivel pedig a gonosz emberek durva gonoszsága sohasem tétlenkedik, hanem a sorvasztó irígységtől felízgatva, az ártatlanoknak cselt vet és csapdát készít, sokan ... hallgatták őt, hogy beszédében rajtakapják, bevádolhassák és a pápa elé vihessék. Feljegyezték és összegyűjtötték rágalmazó módon azon dicsőítő beszédeket, amelyeket Jézus legszentebb nevéről mondott, mivel szerintök ezek nem olyanok, amint a katholikus hit szabálya előírja. Ezekhez aztán hamis magyarázatokat és önmaguktól kigondolt értelmezéseket fűztek, és kíséretükből több tanút is szerezve, ezen évben (1427-ben) Márton pápa előtt nagy tűzzel és ravasz fogásokkal eretnekség miatt bevádolták. A pápa ezen dolgok miatt felindulván, Viterbóból rögtön Rómába hivatta Bernardinót.

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 515. Cristoforo da Varese: c. VII.

Ez a legkészségesebben engedeimeskedik a parancsnak, félbeszakítja a prédikálást és Rómába jön.

Útközben azonban a nép tanítása iránt való tiszteletből nagy számban csatlakozik hozzá. A pápa lábai elé borúl; de a pápa hevesen megdorgálja: »És ha a dolog — így szólt — úgy van, miként vádlóid mondják, súlyos bűntetésben fogsz részesülni, mivel vakmerő módon új eretnekséget hoztál be az egyházba beszédeiddel és a tábla készítésével.« S aztán megparancsolta neki, hogy addig el ne távozzék Rómából, míg ügye el nem dől. Ezalatt sokan, tudós férfiak és theologiai tanárok, főképen Szent Domonkos rendjéből és Szent Ágoston remetéinek szerzetéből, összes könyveit és beszédeit, amelyeket a szent könyvekből összeírt, pontosan megvizsgálták, és ünnepélyes gyűlésen elhatározták, hogy kötelességévé teszik a vádlóknak, hogy a felhozott eretnekséget bizonyítsák be, Bernardinónak pedig, hogy a felhozott vádakat cáfolja meg.

Rendjének néhány tagja védelmére kelt, hogy rendtársuknak segítséget nyújtsanak; de mindnyájuk között az első harcos Capistranói János, Bernardinónak tanítványa és társa volt, akire ezt a teret a többiek helyett a testvérek rábízták. Ő Napoliban prédikált és Giovanna királynénál nagyon kedvelt volt. Abbahagyta tehát a szent foglalkozást és Aquilába megy, hogy jegyzeteit és íratait magához vegye. Itt alakra és a sugarak fényességére nézve teljesen hasonló jellegű táblát készíttetett, amelyre Jézus nevét ráfesttette és sok aquilai polgár kíséretében Rómába sietett. Róma kapujánál rúdra erősíti a táblát és mint zászlóvivő előmegy, követi az idegenek és a rómaiak nagy sokasága, amely a legszentebb névről dicsőítő éneket zengedez és énekel:

»quo nil canitur suavius,
nil auditur jucundius,
nil cogitatur dulcius:
quippe mel est in ore
in aure melos, in corde jubilus,
ad cujus lumen nubilum
omne diffugit, redit serenum.«[1])

[1]) Cf. Hermann: Cap. triumph. 92.: »Jesu dulcis memoria — Dans vera cordi gaudia, — Sed super mel et omnia — Ejus dulcis praesentia. — Nil canitur suavius, — Nil auditur jucundius, — Nil cogitatur dulcius, — Quam Jesus, Dei Filius.

Kibontja tehát a zászlót és a sereg élére áll, hogy mint a győzelem hírnöke, jelenhessék meg a csatatéren. És a város közepén keresztül haladva, a jámbor sereggel folytonosan növekedve, a kitűzött gyűlés napján a Vatikánhoz megy. A pápa a feltűzelt nép ilyen nagy jámborságától meghatva, a gyűlést másnapra halasztotta és engedélyt adott Capistranói Jánosnak, hogy Bernardino védelmére beszélhet. Miután az apostolok fejedelmének bazilikájában a gyűlés megkezdődött, sokan sokfélét hoztak fel és különböző bizonyításokkal a szent kánonokkal és a szentírással ellenkező dolgot állítottak, de miután Bernardino mindenegyes dologra megfelelt, és érdekében Capistranói János tudományosan beszédet mondott, a pápa teljesen meggyőződött arról, hogy ezt a bevádolást a gyűlölet és irígység fújta fel, mert sem szóban, sem írásban semmit sem találtak, ami az igaz hittől eltérne. Másnap tehát magához hívatta és bőséges áldásával elárasztotta, s egyúttal hatalmat adott neki arra, hogy mindenfelé szabadon hirdethesse Isten igéjét és megmutathassa a népnek Jézus legédesebb nevét.«[1])

Az események fővonásokban mindkét írónál megegyeznek, de a részletekben eltérnek. Cristoforo da Varese szerint Bernardino di Siena Rómában prédikál a bevádolás idején, Wadding szerint pedig Viterbóban. Cristoforo da Varese azt állítja, hogy Capistranói János Rietiben prédikál, Wadding pedig azt mondja, hogy Napoliban. Ezen ellentétes dolgokat szerintünk eképen lehet megmagyarázni: Mindkét író más időben kezdi ugyanazt az elbeszélést. Cristoforo da Varese Bernardino di Sienáról akkor kezd beszélni, mikor már Rómába jött a kihallgatásra. A pápa ekkor csak megdorgálta, de nem tiltotta el neki a prédikálást. Következőleg itt is dicsőíthette Jézus nevét. Ugyanekkor pedig Capistranói János már Napolyból hazafelé tartva, Rietiben is prédikálhatott.

Wadding előadása világos. Mikor Bernardino Viterbóban tartózkodott, Capistranói János Napoliban volt. Midőn aztán meghallotta, hogy mesterét a pápa eretnekség miatt Rómába idézte, rögtön sietett Rietin keresztül Aquilába, hogy a vitatkozásra szükséges iratait magához vegye és ezekkel felszerelve Rómába siessen.

[1]) Wadding: Annales Min. X. 114. — Acta Sanct. Oct. X. 322.

Capistranói Jánosnak Rómába való bevonulását mindkét író előadja, úgyszintén a gyűlés lefolyását is. A Compendium Chronicarum egy kissé jobban fellebbenti a fátyolt a bevádolásról. Előadja ugyanis ez, hogy a gyűlésen Szent Domonkos rendjéből 52-en, Szent Ágoston remetéinek szerzetéből pedig 10-en támadták meg Bernardino di Sienát, egyéb támadóit nem is említve.[1])

Ezen két rend tagjainak nagyszámú felvonulása azon benyomást kelti a higgadtan szemlélődőre, hogy Bernardino di Siena ellen hajszát indítottak, még pedig nem Isten iránt való szeretetből, hanem merő irígységből és féltékenységből.

Bernardino di Siena azonban Capistranói János segítségével fényesen visszaverte az összes támadásokat. »Szent Bernardino — mondja a Compendium Chronicarum — bölcsen letiporta azok vakmerőségét és bebizonyította, hogy ő katholikus férfiú.«[2]) Wadding is hangoztatja, hogy sem szóban, sem írásban nem találtak olyat, ami a katholikus egyház tanításával ellenkezik.[3])

A tudós dominikánusok és a többi ellenei bizonyára nem adták fel oly könnyen a csatateret.[4]) A szentatyák írataiból és a szentírásból iparkodtak bizonyítékokat felhozni annak bebizonyítására, hogy Jézus nevének felmutatása bálványimádás, vagy legalább is a népet babonaságra indítja. A tudósok felszólalása után Capistranói János lép fel a szószékre és egymásután megcáfolja mind a 72 tudósnak[5]) állításait és 85 bizonyítékkal[6]) mutatta ki azok hamis voltát és erősítette meg Bernardino di Siena tanításának igazságát. Oly nagy ékesszólással, bölcseséggel és erővel szedte szét Bernardino di Siena ellenségeinek hamis tételeit és

[1]) Archivum Hist. Franc. III. 712.: Compendium Chronicarum: »In qua disputatione contra Sanctum convenerunt inter alios quinquaginta duo magistri Ordinis Predicatorum et decem Heremitarum Sancti Augustini.«

[2]) Archivum Hist. Franc. III. 712.: Compendium Chronicarum: »et articuli propositi (sunt), Sanctus Bernardinus sapienter repressit audaciam eorum, et catholicum virum (se) esse probavit.«

[3]) Wadding: Annales Min. X. 114. — Acta Sanct. Oct. X. 322.

[4]) Thureau-Dangin: Saint Bernardin de Sienne. 118.: »Adversarii et aemuli sui, maxima cum pompa et implicatis syllogismis, in eum sanctum virum impetum effraenatum fecere. O Deus immortalis, qualis fuit morsus eorum!«

[5]) Kerval: Saint Jean de Cap. 65. Hetvenkét tudóst említ.

[6]) Hermann: Cap. triumph. 92 93.

oly határozottsággal cáfolta meg azokat, hogy az egész pápai udvart bámulatra ragadta.[1])

Szavai olyan erőteljességgel és határozottsággal hangzottak el, hogy senki sem mert utána Bernardino di Siena ellen felszólalni.[2]) Ennek láttára a pápa is megértette, hogy az egész űgy csupán személyeskedés és az egész eretnekségi űgyet csak azért találták ki, hogy Bernardino di Sienának kellemetlenséget szerezzenek.

A gyűlés tehát Bernardino di Siena győzelmével végződött. Örömmel mentek utána az Ara-coeli kolostorba, ahová az előző napon Capistranói János is szállott.[3])

A pápa a csúfosan bevádolt és meghurcolt Bernardino di Sienának teljes elégtételt adott. Másnap magához hívatta, apostoli áldásában részesítette és a legtágasabb értelemben vett engedélyt adott neki arra, hogy Isten igéjét mindenütt hirdethesse és Jézus szent nevével diszített táblát a népnek felmutathassa.[4])

A pápa ezzel még nem elégedett meg; Bernardinónak ártatlanságát nyílvánosan is helyre akarta állítani, mivel nyilvánosan támadták meg becsületében. Az elégtételadást leírják Cristoforo da Varese és Wadding. Az előbbi ezt írja: »Ezután elrendeli (a pápa), hogy ünnepélyes körmenetet tartsanak Jézus nevének tiszteletére, amelyet táblára festve zászló gyanánt vigyenek; ettől kezdve Jézus neve iránt annyira megnőtt a tisztelet, hogy a templomokban, a város terein, a kapuk fölött, a házak ajtaira ráfestették díszesen azt, hogy így tiszteljék.«[5]) Az utóbbi pedig eképen örökíté meg: »Hogy Rómában nyílvánosan kitűnjék ártatlansága, ahol súlyos gyalázatban volt része, megparancsolta a pápa, hogy Jézus legszentebb nevének tiszteletére az egész papság nyílvánosan körmenetet tartson; magasra emelve vigyék azt a zászlót, amelyen ezen név jelvényei voltak festve: ezen időtől kezdve a

[1]) Arch. Hist. Franz. III. 712.: Compendium Chronicarum: »Tantaque facundia, prudentia, valitudineque resumptis sigillatim omnibus eorum falsis argumentis, audacterque confutatis, totam Curiam posuit in stuporem.«

[2]) Sedulius: Hist Seraph. 395.: »cui cum esset datus disputandi locus, tum strenue fuit argumentatus ut nullus ausus fuerit obiicere.« — Arch. Hist. Franc. III. 712. Compendium Chronicarum: »In nullo igitur obnoxius repertus Sanctus Bernardinus.«

[3]) Sanning: Chronicken. IV, 72. — Mariotti: Il nome di Gesu. 94.

[4]) Wadding: Annales Min. X. 114. — Acta Sanct. Oct. X. 322.

[5]) Acta Sanct. Oct. X. 515. Cristoforo da Varese; c. VII.

templomok kapuira, a házak homlokzatára és ajtaira kezdték ráfesteni; és nőtt úgy a legszentebb név iránt, mint a legszentebb hírnök iránt a tisztelet.«[1])

Az életrajzírók majdnem kivétel nélkül megemlítik a pápának ezt az intézkedését,[2]) sőt egy hozzáteszi azt is, hogy a körmeneten Capistranói János vitte a Jézus nevével diszített táblát.[3])

Szent Antonino, Firenze tudós érseke, munkájában ezzel szemben azt állítja, hogy a pápa megtiltotta Bernardinónak Jézus nevének a hirdetését. Szóról-szóra ezt írja: »És Márton pápa, mint a hittudósok és prelátusok ünnepélyes vitatkozásban megállapították az anyagot és véleményük szerint az babonásnak és veszélyesnek mutatkozott; Márton megtiltotta, hogy ezt tovább mívelje és a népnek a táblát mutassa. És ezt a parancsot Bernardino, az engedelmesség fia, alázatosan elfogadta és híven teljesítette.«[4])

Kétségünk nem lehet az iránt, hogy Szent Antonino jóhiszeműleg írta ezeket a sorokat. Honnan van tehát a tévedés? Valószinűleg személyesen nem győződött meg a dolog mibenlétéről, hanem valónak tartotta rendtársainak, a dominikánusoknak előadását, akik a szenvedett kudarc után a dolgot mindenképen szépítgetni igyekeztek és a pápának az első döntéséről számoltak be, de nem a végső határozatáról.

Toussaint, Szent Bernardino egyik életrajzírója, a két ellentétes felfogást úgy akarja kiegyeztetni, hogy szerinte »a pápa azt az óhaját fejezte ki, hogy a béke kedvéért Bernardino többé a Jézus legszentebb nevével diszített táblát nyílvánosan ne mutassa. És ezen kívánságot az engedelmes Bernardino pontosan teljesítette. De íme, a legközelebbi prédikációja alatt feltűnt feje fölött mennyei fényben ragyogva és angyal-kéztől írva Jézus nevének

[1]) Wadding: Annales Min. X. 114. Acta Sanct. Oct. X. 322.

[2]) Sedulius: Hist. Seraph. 395. — Wadding: Annales Min. X. 114. — Hermann: Cap. triumph. 93. — Arch. Hist. Franc. III. 712. Comp. Chronicharum. Acta Sanct. Oct. X. 322. — Memoranda Paraphrasis 34. — Gonzalez: Vita di S. Giov. 39.

[3]) Mariotti: Il nome di Gesu. 96.

[4]) Antonini: Hist. Pars. III. tit. XXII. Cap. VII. §. 5.: »Et Martinus papa habita prius solemni per magistros et prelatos discussione materie et per rationes adinventione illa ut superstitiosa et periculosa ostensa: martinus prohibuit illud amplius fieri, nec populis sic ostendi. Quod bernardinus filius obedientie humiliter mandatum acceptavit et integre observavit.

alakja. Haladék nélkül megkapta ismét a pápai beleegyezést, hogy a zászlót, amelyen Jézus szent neve van festve, a szószék mellé állíthassa.«[1])

M. F. Donati a »Bullettino Senese di Storia Patria« 1894. évfolyamában több bizonyítékot hoz fel azon felfogás mellett, hogy a pápa eltiltotta a tábla mutogatását. Thureau-Dangin úgy nyilatkozik, hogy a közölt adatok nem győzték meg arról, hogy a pápa eltiltotta volna Bernardinónak a tábla használatát. Ellenkezik ezen felfogással Bernardinónak további tanítása, magaviselete és különösen az a mély tisztelet, amely századokon megnyílvánult Jézus szent nevét feltűntető táblák iránt. Tény az, hogy a tudósok nincsenek tisztában a pápai határozattal. A tévedés ott van, hogy Bernardino ellenei a pápának első döntését véglegesnek vették és hallani sem akartak a második döntésről, vagyis arról a pápai határozatról, amellyel az ünnepélyes vitatkozás után az egész ügyet Bernardino di Siena javára eldöntötte.[2])

Bernardino di Siena ezen nevezetes gyűlés után 24 napig maradt még Rómában és majd a San Pietro bazilikájában, majd más templomban prédikált. Prédikációin a pápa és a bíbornokok is több ízben megjelentek.[3])

Ez a megjelenés is ékes bizonysága annak, hogy a pápa teljesen megbízott Bernardino di Siena tanításában.

Míg V. Márton élt, ellenei nem merték támadni Bernardino di Sienát. De mihelyt behúnyta a szemét V. Márton, az új pápánál rögtön felújították a vádat.

1431-ben Sienában prédikált Bernardino di Siena. Távozása után ellenei hevesen kikeltek tanítása ellen. Ennek hallatára azonnal visszatért Sienába, és oly lelkes beszédet mondott Jézus legszentebb nevéről, hogy a polgárság és a városi tanács Jézus nevének tiszteletére ünnepélyes megengesztelő körmenetet rendezett.[4])

Sienából Bolognába ment Bernardino di Siena, ahol a San Petronio templomban prédikált. A San Petronio kanonokjai

[1]) Toussaint: Das Leben des heiligen Bernardin von Siena. 99.
[2]) Thureau-Dangin: Saint Bernardin de Sienne. 119. 1. jegyzet.
[3]) Toussaint: Leben des heiligen Bernardin. 103. — Thureau-Dangin: Saint Bernardin de Sienne. 119. — Mariotti: Il nome di Gesu. 97.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 99. — Mariotti: Il nome di Gesu. 97—98. — Thureau-Dangin: Saint Bernardin de Sienne. 140.

annyira fellelkesültek Jézus legszentebb nevéről tartott beszédein, hogy Jézus nevét lefestették egy nagy táblára és azt a főoltár fölé helyezték. Bernardino di Siena távozása után ellenei eretnekségről vádolták és rávették Lodovico Pisano inquizitort, hogy a táblát vétesse le. Az inquizitor levakartatta a tábláról Jézus nevét és ráfestette a helyére a felfeszített Megváltó alakját. Ez az intézkedés nagy visszatetszést és botrányt szült nemcsak a kanonokoknál, hanem a népnél is. Nem hagyták abba a dolgot, hanem IV. Eugénius pápához felebbeztek. A pápa a kanonokoknak adott igazat s elrendelte, hogy a táblára rá kell festeni Jézus legszentebb nevének monogrammját. A táblát aztán ünnepélyesen átvitték a San Petronio templomból a ferencrendiek San Paolóról nevezett templomába,[1]) ahol a következő emléktáblán örökítették meg ezt a történetet: »Haec duo signa nostrae salutis insignia, imago Crucifixi, et Nomen in quo salvi sumus; debito honore a toto clero huius almae civitatis Bononiae, ab ecclesia S. Petronij huc delata sunt iussu Eugenii IV., tunc temporis Pont. Max.«[2])

Bernardino ellenei azonban ezen kudarcuk után is tovább folytatták támadásukat. Megnyerték maguknak a prágai Szent Adalbertről nevezett templom plébánosát, aki Giovanni di Casanova dominikánus bíbornok támogatása révén igyekezett Bernardinót az eretnekség vádjával elítéltetni. 1431. november 24-én tehát Bernardinót bevádolta az említett bíbornoknál.[3]) Az űgy Bernardino di Siena elleneinek legnagyobb örömére a legszebben fejlődött és bizonyára elítélésben végződött volna, ha idejében közbe nem lép Antonio Casini bíbornok,[4]) aki felvilágosította a pápát az egész hajszáról. IV. Eugénius erre az egész űgyet saját kezébe vette és Bernardino di Sienát minden vád alól felmentette. Az 1432. jan. 7-én kiadott bullájában aztán teljes elégtételt szolgáltatott a sokat meghurcolt Bernardinónak.[5]) Kijelenti a pápa, hogy az ő tudta és akarata nélkül (sine scitu et voluntate nostra) tör-

[1]) Mariotti: »Il nome di Gesu. 99.: »nella chiesa di San Paolo al Monte dei Frati Minori fuor di città.«

[2]) Hermann: Cap. triumph. 99. — Wadding: Annales Min. X. 187. — Acta Sanct. Oct. X. 322. — Mariotti: Il nome di Gesu. 99.

[3]) Thureau-Dangin: Saint Bernardin de Sienne. 141. — Acta Sanct. Oct. X. 323.

[4]) Mariotti: Il nome di Gesu. 100.

[5]) Wadding: Annales Min. X. 189. — Acta Sanct. Oct. X. 323. — Thureau-Dangin: Saint Bernardin de Sienne. 142—143. Mariotti: Il nome di Gesu: 100.

tént a tárgyalás, amelyen az ügyet kevésbé igazságosan és gonoszul kezelték (minus veraciter, et improbe deposuerunt). Felszólítja végül, hogy prédikáljon tovább és üdvös prédikációival és más istenes szolgálataival annál szabadabban működjék, mivel az előbbi gyűlöletes támadásoktól felmentetett.« Roma locuta, res finita est. És az ügy még sem aludt el.

A baseli zsinaton megint szőnyegre került. Bartolomeo, Szent Ágoston remetéinek egyike, hozta ismét szóba. Louis d'Allemand, arlesi érsek és bíbornok, levétette ezt a dolgot a napirendről azzal a megokolással, hogy V. Márton tilalma után Bernardino di Siena felhagyott ezzel (res indiscussa est et dimissa).[1])

Louis d'Allemand a megokolásban nem mondott igazat. Bernardino di Siena nem szűnt meg hirdetni Jézus nevét egész haláláig. Hűséges társai voltak ebben rendtársai, még pedig első sorban Capistranói János és Giacomo dalla Marca.

Capistranói János, mint Bernardino tanítványa és hűséges követője, már eddig is hírdette Jézus nevének tiszteletét, de ezen emlékezetes gyűlés után kétszeres buzgalommal terjesztette azt.

Prédikációiban nem szűnik meg ezt a nevet dícsérni, magasztalni és ajánlani a híveknek, hogy ezen névhez forduljanak szükségeikben.

A Breslauban 1453. év nagybőjtjén tartott beszédeiben gyakorta hivatkozik Jézus szent nevére, s azt mint a legjobb eszközt, mint az egyetlen orvosságot ajánlja minden kísértés ellen.

A »Dominica Invocavit« vasárnapján tartott beszédében az ördög kísértései ellen egyik eszköznek »Krisztus nevének segítségül hívását« tartja.[2])

»Szent Péter székfoglalásának ünnepén« tartott beszédében pedig felhívja a hallgatóságot, hogy Jézus nevét hívják segítségül, mert ezen esetben búcsúkban is részesülnek: »Bonifác pápa mindazoknak, akik Jézus neve hallatára Isten iránt való tiszteletből letérdelnek, vagy legalább fejet hajtanak, 120 napi búcsút engedélyezett, főképen a misében.«[3])

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 323.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 14. V. beszéd (1453. febr. 18.) invocatio nominis Christi.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 29—30. IX. beszéd. (1453. febr. 22.)

Egy másik beszédében pedig azt mondja, hogy a Lucifer és Mihály között levő harcban a hadi jelszó Jézus volt és a zászlón Jézus neve ragyogott: »Midőn Lucifer erről gondolkodott: Székemet északra teszem és hasonló leszek a Magasságbelihez, Istennek fia így szólt Mihályhoz: Vedd zászlódat és szállj harcba vele és kiáltsd: Jézus, Jézus, Jézus! És a zászlón Jézus neve volt felírva. Mihály teljesítette ezt, és Lucifer s követői abban a pillanatban a pokolba hullottak.«[1])

Virágvasárnapján tartott beszédét egészen Jézus szent nevének szentelte.[2])

Kiindul szent Pál apostol ezen szavaiból: »Jézus nevére meghajol minden térd az égben, a földön és a föld alatt.« Fejtegetését a következőkben foglalhatjuk össze:

Ez a név: Jézus, minden nevet felülmúl. Ez a név felfoghatatlan, miként Isten maga. Ezért mondja a zsoltáros: »Magasztaljátok az Úrat és dicsőítsétek az Ő nevét« (Ps. 33. 4.) t. i. Jézust. Sem az emberi értelem, sem az emberi tudomány, sem tehetség nem képes magasztalni és dicsőíteni ezt a nevet: Jézust.

Jézusnak neve hármas tevékenységet foglal magában: a teremtést, a megváltást és a megdicsőülést. A teremtésre vonatkoznak ezen szavak: »Minden Ő általa lett«; a megváltásra: »Drága szent vérével váltott meg« bennünket; a megdicsőülésre: »Láttam a hegyen egy bárányt állani és vele 144 ezret, akiknek homlokukra volt írva nevük és atyjuk neve,« t. i. Jézus neve.

Szent Pál apostolt megtérése után azon három nap alatt, míg vak volt, Isten a mennybe ragadta, ahol látta Isten dicsőségét, s erre így kiáltott fel: Jézus, Jézus, Jézus. S látta, hogy ezen név hallatára térdre borulnak az angyalok az égben és az ördögök a pokolban. Ezért írta a mai levelében: Jézus nevére meghajol minden térd. . . .

Jézus neve minden név fölött van: 1. Mivel az Atyaisten öröktől fogva adta ezt a nevet annak, akit öröktől fogva szült. Jézus neve ugyanis annyit jelent, mint Megváltó. S így már megtestesülése előtt is ezen nevet viselte Jézus.

2. Mivel a patriárkák ezt előre jelképezték. Józsefet 30 ezüstön adták el, miként Jézust.

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. XIV. beszéd. 51.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 170—173. XL. beszéd.

3. Mivel a próféták előre megjövendölték. Habakuk: Örvendek Istenben, az én Jézusomban (Habacuc. 3. 18.)

4. Mivel az angyal előre hirdette: »És az Ő nevét Jézusnak fogod hívni.«

5. Mivel a boldogságos Szűz így magasztalta: »Örvendezz az én lelkem az én Üdvözítő Istenemben . . .« Üdvözítőmben, azaz Jézusban.

6. Mivel József ezt a nevet adta neki.

7. Mivel az apostolok így hirdették: »És mindnyájan egyenlőképen hirdették Jézus nevét.« Péter így szólt: »Jézus nevében kelj föl és járj.« Szent Pálról pedig ezt mondotta Krisztus: »A kiválasztás edénye lett, hogy hordozza az én nevemet.« Midőn szent Pált lefejezték, feje háromszor szökött fel a földről és azt mondotta mindig: Jézus. És ahová leesett, ott élő forrás fakadt. Mennyire szívében viselte Pál Jézus nevét, láthatjuk abból, hogy vér helyett tej ömlött ki szívéből, amely a szeretet legnagyobb jele. 13 levelében 400-szor említi Jézus nevét. A többi apostol is hírdette Jézus nevét és halált szenvedett Jézus nevéért.

8. Mivel az evangelisták terjesztették evangeliumaikban.

9. Mivel a vértanúk tanúságot tettek erről. Szent István mondá: »Látom az eget nyítva és Jézust benne állani.« Lőrinc és más vértanúk Jézus nevéért szenvedtek vértanúi halált. Ignácról olvassuk, hogy Jézusért sokat szenvedett, s midőn kitépték nyelvét, hogy Jézust ne tudja kiejteni, nyelv nélkül is kimondotta. Itáliában egy szűznek szívében Krisztus szenvedéseinek eszközei: a lándzsa, a töviskoszorú, a szögek valóságban, mint sziklában be voltak vésve, mert Krisztus szenvedéseit mindig szívében hordta.

10. Mivel a szent szűzek előre ízlelték. Ezért mondja a jegyes az Énekek énekében: »Kiöntött olaj a te neved, ezért szeretnek a hajadonok.«

11. Mivel a hitvallók magasztalták. A hitvallók buzgósága Jézus nevében van teljesen.

12. Mivel minden szent dicsőítette. Ezért mondja a zsoltáros: »Napkeltétől napnyugatig dícséretes az Úr neve.«

Miért akarta Jézus ennyire kitűntetni ezt a nevet? 1. Hogy szenvedése annál nagyobb, annál fájdalmasabb legyen. 2. Hogy az apostolok, mikor látják Őt agyongyötörve, kétségbe ne essenek. 3. Hogy az a felírat, amelyet Pilátus készíttetett: »Názarethi Jézus,

a zsidók királya« az emlékezetből ki ne töröltessék. 4. Hogy a zsidók ne mentegethessék magukat, hogy nem tudták, hogy Ő a Messiás, avagy a királyunk. Ezért kiáltottak a gyermekek: »Hozanna! Áldott, aki az Úr nevében jön.« 5. Hogy ne csodálkozzunk azon, ha az egyházi előljárókat kitűntetésben részesítik, hiszen Jézus akarta, hogy ilyen tiszteletben részesüljenek.

Nemcsak Itáliában, hanem mindenütt, ahol csak megfordult, hírdette Jézus nevének dicsőségét és terjesztette tiszteletét.[1]) Kedves szokása volt Jézus fentebb említett monogrammját a házak és városok falaira festeni. Így tett Brünnben, Olmützben és sok más helyen. E jelvénnyel akarta figyelmeztetni őket arra, hogy minden szükségükben Jézusnál, az ő hatalmas nevénél, keressenek pártfogást.

Ezt a monogrammot tétette a nándorfejérvári harcokban is a hadi lobogókra. Giovanni da Tagliacozzo írja ugyanis, hogy »a lobogót is, amelyre Szent Bernardino jelvénye volt erősítve, vagy festve, felékesítette a kereszttel.«[2])

Ezt a szent nevet választotta harci jelszónak is. »A nándorfejérvári táborban gyülekező kereszteseket megtanította ezen szent név tiszteletére. Szónoklatai alatt — mondja Giovanni da Tagliacozzo — meghagyta mindannyinak, hogy amikor megérkeznek, vagy eltávoznak, ha támadásra indulnak vagy őket támadják, mindig csak Jézus szent nevét kiáltsák, mert — miként az Isten embere mondotta — nincs másban menekvés, csak ezen szentséges névben.«[3]) A keresztesek aztán »a legnagyobb tisztelettel és bizalommal szűntelen hangoztatták Jézus nevét.«[4]) Botjára is, amellyel jelet szokott adni a harcra, Jézus neve volt vésve.[5])

Az utolsó harcokban, mikor rohamra vezette őket, a katonákhoz intézett beszédében is figyelmezteti őket Jézus szent nevére: »Férfiasan és bátran védjétek meg Jézus Krisztus nevét, menjetek bátran neki a kereszténység ellenségének, harcoljatok a katholikus hit megvédelmezéséért; íme, készen vannak a kutyák, hogy Jézus Krisztus nevét a föld színéről eltöröljék.«[6])

---

1) Hermann: Cap. triumph. 93.
2) Johannes de Tag.: Victoriae mirabilis. 14.
3) Johannes da Tag.: Victoriae mirabilis. 47.
4) Johannes da Tag.: Victoriae mirabilis. 45.
5) Johannes da Tag.: Victoriae mirabilis. 87.
6) Johannes da Tag.: Victoriae mirabilis. 96.

A végső küzdelemkor is ebben a névben bízott leginkább. Mikor az utolsó támadásra vezette kereszteseit, Jézus neve volt harci jel. »Mint egy második Józsue, úgy ment a sereg előtt, s amennyire csak képes volt, kiáltotta: »Jézus, Jézus, Jézus!« S mikor már nem tudta tovább kiáltani, így szólt társaihoz: Ó, testvérek, kiáltsátok és utánozzatok engem.«[1]) A csata további sorsáról Giovanni da Tagliacozzo ezeket írja: »A tisztelendő atya, mialatt a győzelem nőtt, egy helyen állott imádkozva és buzdítva; a vértanúi halált várta ugyanis; és Isten tönkretette Krisztus ellenségeit. Ott állt örvendezve, és fáradhatatlanúl, mint egy erős tölgy. S íme a legtávolabbi sátrak környékéről száguldva rohan egy lovascsapat, amely előretartott lándzsáival a keresztényeket akarta rohamával áttörni; s úgy látszott, hogy támadásával a hegyeket akarja ledönteni, s oly zajt csapott, mintha földrengés lett volna. Maga a tisztelendő szembeszállt velök, Jézus nevét kiáltván, amelyet az összes keresztények visszhangoztattak, mire a törökök legott annyira megzavarodtak, hogy hátat fordítottak és nem voltak képesek az oly nagy síkságon keresztül a tisztelendő atyához és a keresztényekhez közeledni, mintha mély árkok vagy más akadályok lettek volna a keresztények és törökök között. Így teljesült be ismételten: »Ezren hullanak el oldalad mellől.« (Ps. 90. 7.)[2]) »Íme egy újabb bámulatra méltó csoda, amelyet a törökök vallomásából tudtunk meg. A törököket ugyanis Jézus nevének hallatára nemcsak igen nagy félelem és rettegés szállta meg, hanem az égen látták ezt a legszentebb nevet, amely mintha nyilakat lövelt volna le, amelyek sokakat megsebesítettek és megöltek. De még csodálatosabbnak tűnt fel előttük, hogy mintha ólomeső esett volna reájuk, s ők minden harci eszköz nélkül élettelenül hullottak el. A keresztények pedig az Úrban bízva ismételten kézi tusára keltek és bátran rájuk rohantak. Így majdnem öt óra hosszáig tartott a kegyetlen harc, amelyben Isten segítségével, ámbár fegyvertelenek voltak, mégis győztek.«[3]) Capistranói János öröme nagy volt a győzelem

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 532. Christoforo da Varese: c. XII.
[2]) Johannes de Tag.: Victoriae mirabilis. 102. — Acta Sanct. X. Oct. X. 473. Nicolao da Fara: c. VIII.
[3]) Johannes de Tag.: Victoriae Mirabilis. 103. — Acta Sanct. Oct. X. 473. Nicolao da Fara: c. VIII.

miatt, amelyet a Szent Keresztnek és Jézus nevének tulajdonított: »magasztalta — mondja Giovanni da Tagliacozzo — az isteni hatalmat, a kereszt erejét és Jézus Krisztus szentséges nevét.«[1])

Életrajzírói még több csodát említenek fel, amelyeket Capistranói János Jézus szent nevének erejével mívelt. Midőn Aquilában a város legnagyobb terén prédikált Jézus szent nevének kitünőségéről és hatalmáról, felszólította az összes gonosz szellemeket, hogy jöjjenek elő. A gonosz lelkek engedelmeskedtek; bárány, medve, farkas, oroszlán és más vadállatok képében mutatkoztak; rettenetes hangjukkal nemcsak a jelenlevőket, hanem a messzebb lakókat is megremegtették. S ezt majdnem százezernyi ember látta, akik az Isten igéjének hallgatására a szomszéd vidékekről sereglettek össze.[2])

Mikor Anglonában, a napolii királyságban, a nagy néptömeg miatt a városon kívül prédikált, egy dűhös bika a nép közé rohant és egy szegény asszonyt felöklelt; s azután a földre dobta, ahol holtan terült el. Capistranói János hozzálép és a halottért imádkozik, azután megparancsolja neki Jézus nevében, hogy kelljen fel. S az asszony azonnal egészségesen felkelt, és semmi külső jel nem mutatta halálát, sőt még a kis leány is, akit a világra szült ijedtében, egészséges és még a mai napig is él.«[3])

Veneziában, midőn a franciskánusok templomában prédikált, egy ördöngös asszonyt hoztak hozzá, aki rettenetesen kiabálta: »Jaj nekem, ma, te miattad Capistranói!« Capistranói János erre Jézus nevével az ördögöt kiűzte az asszonyból, mire az félholtan összeesett, majd mintha álomból ébredt volna fel, felkelt és hazament.[4])

Capistranói János mindhalálig nem szűnt meg Jézus nevét hirdetni. Halála után pedig rendtársai követték lelkesítő példáját és igyekeztek Jézus szent nevének tiszteletét diadalra vinni. Giacomo dalla Marca, Bernardino tanítványa és Capistranói János barátja, lesz Jézus nevének legbuzgóbb hirdetője.[5]) Utána sora-

[1]) Johannes de Tagl: Victoriae Mirabilis. 107.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 452. Nicolao da Fara: c. IV.
[3]) Acta Sanct. Oct. X. 451. Nicolao da Fara: c. IV.
[4]) Acta Sanct. Oct. X. 452. Nicolao da Fara: c. IV.
[5]) Mariotti: Il nome di Gesu. 125.

koznak Boldog Matteo da Girgenti,[1]) Boldog Bernardino da Feltre,[2]) Boldog Bernardino da Bustis,[3]) Simon de Lipnika[4]) és Szent Caterina da Bologna.[5])

Fáradozásukat siker koronázta, mert 1530-ban Bonaventura da Biez kérésére VII. Kelemen megengedte, hogy Szent Ferencnek mind a három rendje megünnepelhesse Jézus szent nevét és az ünnepet »Triumphus Nominis Jesu« cím alatt örök időkre január 14-ikére helyezte.[6])

V. Szent Pius pápa 1587. július 11-én kelt bullájában 100 napi búcsút engedélyezett mindazoknak, akik e szavakkal üdvözlik egymást: Dicsértessék Jézus Krisztus — Mindörökké. Amen.[7])

XIII. Ince pápa 1721. november 29-én kelt bullájában az egész világra kiterjesztette az ünnepet és azt vízkereszt után a második vasárnapra rendelte.[8])

X. Pius pápa 1911. július 12-én kelt bullájában Jézus szent neve ünnepét újév után való első vasárnapra, vagy egyes esetekben január 2-ikára helyezte.

Így végződött az a mozgalom, amelyet Szent Bernardino indított és Capistranói János hévvel védett, és amelyet az ő utódaik melegen felkaroltak.

[1]) Mariotti: Il nome di Gesu. 134.
[2]) Mariotti: Il nome di Gesu. 136.
[3]) Mariotti: Il nome di Gesu. 139.
[4]) Mariotti: Il nome di Gesu. 141.
[5]) Mariotti: Il nome di Gesu. 143.
[6]) Mariotti: Il nome di Gesu. 199. Datum in Bologna 1530. il di 25. febbraio. — Pavissevich: Secula Seraphica. 159. — Annales Minorum Ss. Salv. Tom. 2. 74. — Holzapfel: Geschichte des Franz. 227.
[7]) Mariotti: Il nome di Gesu. 203.
[8]) Mariotti: Il nome di Gesu. 206. — Holzapfel: Geschichte der Franz. 227.

ÖTÖDIK FEJEZET.

5. §. Capistranói János Mariologiája.

A Mária-kultusz ősrégi; a katholikus egyházzal egykorú. A hívő keresztények azon legszentebb viszonynál fogva, amely Mária és a világ Megváltója között volt, minden korban a legnagyobb tisztelettel viseltettek Isten anyja iránt. A képzőművészet minden ága arra törekedett, hogy a legszebb emléket állítsa róla. A költészet legszebb himnuszokkal dicsőíti erényeit, a festészet ragyogó képekben tűnteti fel életének egyes kiemelkedő pontjait, az építészet fenséges templomokat emel tiszteletére.

De a legelbájolóbban és a legszebben a középkorban bontakozik ki ez a kultusz. Ebben a korban nincs intézmény, nincs testület, amelyet a Mária-kultusz nemes patinájával be ne vont volna.

Különösen a szerzetes-testületek vetekednek abban, hogy a Mária tiszteletben elsők legyenek. A lovagias korban ez a tisztelet varázsolta a hívők szeme elé oly kedvessé, oly elragadóvá a szerzetesi életet. Enélkül olyan volna a szerzetesi élet, mint a tavaszi napsugárban ragyogó völgy közepén a fa, amelyet durva kezek virágaitól és zöldelő ágaitól megfosztottak.

Szent Ferenc is a Szent Szűznek egyik legkiválóbb tisztelője. Gyermeki szeretettel csüngött Isten anyján és ezt a szeretetet beleoltotta fiaiba is. Szeretetét mi sem bizonyítja jobban, mint azon ténye, hogy egész rendjét a Boldogságos Szűz oltalmába ajánlotta;[1]) tiszteletére szigorú bőjtöt rendelt és minden szombaton egy ünnepélyes misét.[2])

Szent Ferenc rendje nemcsak terjesztője a Mária-tiszteletnek, hanem a Szent Szűz egyik legkiválóbb kiválóságának, a szeplőtelen fogantatás tanának is leghatalmasabb védője és pártfogója.[3]) Szent Ferenc fiai ugyanis szónoklataikban, egyetemi előadásaikban,

[1]) Mariotti: L'immacolata concez. 46.
[2]) Mariotti: L'immacolata concez. 47.
[3]) Mariotti: L'immacolata concez. 45.

tudományos értekezéseikben védelmére keltek a szeplőtelen fogantatás tanának, tartalmas és mélységes nyilatkozataikkal hatalmasan visszaverték azon támadásokat, amelyeket a középkor egyes nagy férfiai is intéztek ellene. Roskoványi Ignác nagyszabású munkájában összegyűjté mindazok neveit, akik a Szent Szűz szeplőtelen fogantatásának védelmére keltek. Futólagos áttekintés után is azt találjuk, hogy Szent Ferenc rendje méltóan van képviselve: a XIV. században 83 írót,[1]) a XV. századból pedig 84 írót említ.[2])

Szent Ferenc fiainak a legkiválóbbjai sorakoznak egymás mellé: Szent Bonaventura, Szent Antonio di Padova, Joannes Duns-Scottus, Pierre de L'Auréole, Francesco Mairone, Antonio Andrea, Giovanni Bassoli, Giovanni Rota, Pierre Pergueri, Giovanni da Segovia, Szent Bernardino di Siena, Capistranói Szent János, Giacomo dalla Marca és mások.[3])

Azon szűk keret, amelyben kitűzött célunk miatt mozognunk kell, nem engedi meg, hogy Szent Ferenc fiainak fennkölt és mélységes nyilatkozataiból alkossuk meg az egész Mariologiát. Ezt a fenséges tárgyat másra bízzuk, mi csak azon kis körre szorítkozunk, amelyben Capistranói János személye összefüggésben van a Mária-tisztelettel.

Capistranói János kétségen kivül az anyai háznál szívta magába a szent Szűz iránt való mélységes tiszteletét, de szívébe mégsem az édes anya, hanem tanítómestere, Bernardino di Siena véste bele, akinek gyengéd, és szeretettől áradozó gyermeki kegyeletét nem győzi dicsérni és magasztalni. Capistranói János maga írja ezt Bernardino di Siena életrajzában: »Naponkint növekedett Bernardino gyengéd és szent kebelében a forró és égő tisztelet a Boldogságos Szűz iránt, úgy hogy midőn a Boldogságos Szűz ünnepein beszédet mondott a néphez és a dicsőséges Szűznek dicséretét zengedezte, oly tűz fogta el, hogy arca, mint valami szerafé, a nap sugaraiban látszott fényleni; miként én ezt magam is, aki ezeket mondom, saját szemeimmel láttam és mások is igen sokan gyakorta látták.«[4])

---

[1]) Ignatius de Roskovány: Beata Virgo Maria. I. 221—228.
[2]) Ignatius de Roskovány: Beata Virgo Maria. I. 274—280.
[3]) Mariotti: L'immacolata concez. 51—112. — Ignatius de Roskováuy: Beata Virgo Maria. I. 198—223.
[4]) Sedulius: Hist. Seraph. 395.

A tanítómester példája maradandó hatást gyakorolt a tanítványra, Ő is ép oly lelkes magasztalója lett Isten anyjának, mint Bernardino di Siena, aki a kortársak magasztaló szavai szerint a XV. században a Boldogságos Szűz egyik legnagyobb tisztelője volt.[1]) A középkori legendák találékony képzelete valami csodás magyarázatot keresett azok számára, akik a Szűzanyát rajongó módon tisztelték. Így találta ki a »lactatio« kedves jelenetét, amely szerint a Szűz-Anya keblének egy csepp tejével avatja fel őket tisztelőivé. Így találta ki az arany és ezüst serleget, amelyben mennyei borral hevíti őket, hogy szent Fiának és neki tűzes dalnokaivá legyenek.

A középkori legenda az előbbi esetet Bernardino di Sienának, az utóbbit pedig Capistranói Jánosnak tulajdonította. Cristoforo da Varese ezt eképen adja elő: »Mikor még novicius volt, egy alkalommal alvás közben, megjelent előtte egy igen szép asszony, akinek oly fehér ruhája volt, mint télen a hó: ez kezében ezüst serleget tartva, vidám és kedves arccal közeledett feléje és odanyújtotta neki, hogy igyék belőle. Ez az asszony pedig a Boldogságos Szűz volt, aki iránt mindig a legnagyobb tisztelettel viseltetett, s akiről akár olvasott, akár prédikált, szerfölötti tiszteleténél fogva annyira könnybe borúltak szemei, hogy alig tudta beszédét folytatni. Nincs tehát kétség benne, hogy maga a Boldogságos Szűz, akit annyira szeretett, miként Bernardino di Sienának a tudományt keblének tejével adta át, úgy ennek a szolgájának a prédikálás és a nehézségek megoldásának kegyelmét az ezüst serleggel nyújtotta át.«[2]) Tud erről a dologról Nicolao da Fara is, aki rövidebben adja elő a dolgot, de szabatosabban, mert a serleg tartalmáról is megemlékezik. Szerinte az esemény szintén alvás közben történt és a Boldogságos Szűz borral telt serleget nyújtott át neki, hogy ízlelje meg.[3])

Ezen két íróra támaszkodva, a többi életrajzírók is azon véleményben vannak, hogy Capistranói János nem természetes, hanem természetfölötti módon kapta bölcseségét és a tudományokban való nagy jártasságát.[4])

[1]) Toussaint: Das Leben des hl. Bernardin. 196. — Mariotti: L'immacolata concez. 102.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 511. Cristoforo da Varese: c. VI.
[3]) Acta Sanct. Oct. X. 455. Nicolao da Fara: c. II.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 44. — Memoranda Paraphrasis. 181.

Bár az életrajzírók Capistranói János iránt való kegyeletükből ezt a dolgot történeti ténynek veszik, mégis ki kell jelentenünk, hogy nem egyéb szép legendánál. A középkori írók ugyanis szerették a történeti valót átszőni a képzelet ragyogó leplével, hogy így annál hatásosabb és magasztosabb fényben tűnjék fel az olvasónak. A fenntebbi elbeszélés tehát egy édes és gyengéd szimbolum annak a ténynek az ábrázolására, hogy Capistranói János a Boldogságos Szűznek kedves dalnoka, legédesebb gyermeke volt.

Az első életrajzírók egyes elejtett szavaiból lehet csak következtetnünk azon gyengéd szeretetre, amellyel ő Isten szent anyja iránt viseltetett. Cristoforo da Varese említi, hogy valahányszor csak a Szent Szűzről beszélt, vagy olvasott, mindig oly mély meghatottság fogta el, hogy könnyezni kezdett és igen sokszor ennek következtében beszédét alig tudta befejezni.[1]) Gyermeki szeretete oly gyengédséggé fokozódott, hogy soha sem fogott semmiféle munkába előbb, míg Máriát nem üdvözölte. S ebben a dologban annyira ment, hogy még egy csepp vizet sem vett ajkára addig, míg Isten anyját az angyali üdvözlettel nem köszöntötte.[2]) Az élet nehéz küzdelmeiben, szenvedéseiben, kísértései közepette egyetlen vígasza és menedéke a Szent Szűz volt. Ehhez fordult tanácsért, vígaszért és segedelemért.[3]) Cristoforo da Varese említ egy esetet, midőn súlyos betegségéből hirtelen meggyógyult a Boldogságos Szűz közbenjárására. »Egy alkalommal — úgymond — mikor nagybeteg volt és azt hitte, hogy meg fog halni, szemeit felemelte hozzá az égbe, s aminő áhítattal csak tehette, alázatosan arra kérte, hogy eszközölje ki Fiától, hogy halála előtt bűneit tökéletesen megbánhassa. Alig múlt el egy kis idő, midőn íme orrából a vér megeredt, amely után bűneinek valódi bűnbánatát és testének teljes meggyógyulását nyerte el.«[4])

Ez a gyermeki szeretet egész életében megmaradt a Szent Szűz iránt, aki hűséges tisztelőjét nyilvánosan is kitűntette. Bernardino di Siena halálakor történt ez a kitűntetés. Aquilában prédikált a Szent Szűzről, midőn feje fölött egy csillag jelent meg és tűndöklésével magára vonta az egész hallgatóság figyel-

[1]) Acta Sanct. Oct X. 511. Cristoforo da Varese: c. VI.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 487. Girolamo d'Udine: c. III.
[3]) Ribadineira: Flores Sanct. III. 590.
[4]) Acta Sanct. Oct. X. 511. Cristoforo da Varese: c. VI.

mét. A közönség mozgolódására Capistranói János is észrevette a csillagot és ezt a kitűntetést a legjobb jelnek tartotta Bernardino di Siena szenttéavatására.

Bernardino di Siena szenttéavatásánál már említettük ezt a dolgot, de mivel a rövidebb tudósítást használtuk fel, szükségesnek tartjuk Capistranói János saját szavait is közölni, amelyet Giambattista Barberio örökített meg: »Azt gondolom, — írja Capistranói János — nem kicsiny jelentőségű dolog: midőn Szent Bernardino halálát megtudtam Szicilia szigetén, ahol boldog emlékezetű IV. Eugénius pápa megbízásából akkor tartózkodtam, sietve Aquila városába indultam, hogy az oly nagyszerű kiváltságokkal ékeskedő férfiúnak szenttéavatását a legnagyobb szorgalommal előmozdítsam. Midőn Szent Ferenc kolostorának temploma előtti téren és piacon nagy sokaság várakozott, körülbelül azon órában, t. i. három és hat óra között, egy fénylő csillag jelent meg. Az ottállók ezt látva, egymást figyelmeztetik erre, de én magam, aki igénytelen származásom ellenére ott szónokoltam és a Boldogságos Szűzről prédikáltam, a csillagnak sem különbözőségét, sem rendkívüliségét nem vettem észre; s mivel a mondott csillagnak megjelenésére hitelreméltó jeladással figyelmemet nem hívták fel, csodálkozván az ottállók mozgásán, kerestem az okot, mi történt közöttük. S mivel a fejem fölött levő csillagot nem láthattam, figyelmeztettek, hogy ugyanazon csillag jelent meg, mely Szent Bernardino feje fölött tűndöklött, és amelyet ugyanott a leghitelesebben megállapítottak. Mikor felnéztem, megpillantottam ugyanazt a csillagot. Istennek és a Boldogságos Szűznek hálát adva, reménykedni és bizakodni kezdtem, hogy Isten jóságából és a Boldogságos Szűz segítségéből csalhatatlanúl szerencsés eredményt és örvendetes véget fogok elérni Isten férfiának szenttéavatása ügyében. Isten rendeléséből történt, hogy a következő napon a római szentegyházhoz irányítottam lépteimet, a mondott csillagot, mintegy az útat mutatva és irányítva, az utazás alatt többször nemcsak magam láttam, hanem társaim közül is többen látták, akik velem voltak, a többek között: Fra Matteo da Reggio, Fra Filippo, frater Johannes von Austria és mások.«[1])

[1]) Barberio: Compendio della Vita. 70—71.

Akit a Boldogságos Szűz ennyire kitűntetett, annak nagynak kellett lennie. A következőkben látni fogjuk, hogy Capistranói János oly kegyelettel, oly tisztelettel, oly lelkesedéssel beszél a Szent Szűzről, mint kevés egyházi író, vagy szónok.

Szónoklatai és írott művei alapján meg lehet állapítani az egész Mariológiát.

6. §. A Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatása.

A Szent Szűz szeplőtelen fogantatásának tana a XV. században minden egyházi írót foglalkoztatott. A hittudósok két táborba tömörültek; az egyik azt vitatta, hogy Isten anyja a fogantatás pillanatában részesült a megszentelő kegyelemben; a másik meg azt állította, hogy a bűnben fogantatott, de születése előtt szenteltetett meg. A két tábor élén a franciskánusok és a dominikánusok állottak, akik személyesen védték álláspontjukat és nem is késtek egymást eretnekségről vádolni.

A baseli zsinaton is szóba került a szeplőtelen fogantatás ügye, de oly időben (1439.) midőn a zsinat már elveszítette törvényes voltát és szakadár lett. Az ügyet nem is tudta dülőre vinni.

A vitában részt vett Capistranói János is, aki írásban és élő szóban is azt hirdette, hogy Isten anyja fogantatásakor részesült a megszentelő kegyelemben.

Kiadatlan munkájának címe: Tractatus de utraque conceptione Beatae Mariae Virginis.[1]) A másolók feljegyzése szerint két példányban volt meg; a hosszabb példányt a capestranói zárda, a rövidebbet a római San Isidoro zárda őrízte. Valószínű, hogy a hosszabbat a nyilvánosságra, a rövidebbet pedig saját használatára szánta. A San Isidore zárdában kérdezősködésünkre azt a feleletet kaptuk, hogy ott nincsen semmiféle kézirat. Meg kellett nyugodnunk ebben, bár alaposan kételkedtünk a válaszban. A capestranói zárdában azonban van egy rövid kézirat ezen cím alatt: Questio de conceptione B. M. V. edita a Beato Johanne de Capistrano.[2])

Az Antonio de Palermo gyűjteményében levő kézirat a szeplőtelen fogantatást két részben tárgyalja. Az első részben a

[1]) Antonio da Palermo: Opera. Tom. V. vol. I.
[2]) Bullettino Ist. Stor. Ital. 1889. pag. 82.

conceptio passivát, a másik részben pedig a conceptio activát fejtegeti. Mindkettőben a fejtegetés röviden és szabatosan történik; mellőz minden felesleges szót; s így előadása száraznak tűnik fel, de azért mégis érdekes, mert a lehető legegyszerűbben tudja megvilágítani tárgyát.

A conceptio passiva részében két kérdést vet fel: a Boldogságos Szűznek az eredendő bűntől való megszabadítását és annak a megszentelő kegyelemben való részesítését. Az első kérdésben élesen boncolgatja az eredendő bűnt. Hét fejezetben tárgyalja ezen bűnnek a keletkezését és azt a módot, miként származott át az ősszülőktől másokra, illetőleg utódaikra. Ezen bűn átterjed szükségszerűen minden emberre kivétel nélkül. Ettől mentesség nincsen. Élesen megkülönbözteti azokat, akik az eredendő bűnt okozták, azoktól, akik azt természetszerűleg magukra vonják. S csak ezután tér át arra, miképen lehet az eredendő bűnt úgy eltörölni, hogy az illetőt semmi vonatkozásban ne érinthesse. Érvelésének súlypontja most arra esik, vajjon Isten megmenthette-e anyját, a Boldogságos Szűzet attól, hogy az eredendő bűnbe essék? Capistranói János röviden kifejti, hogy Isten ezt mindenhatóságánál fogva megtehette; sőt illett Istenhez, hogy anyját ettől a szennytől megszabadítsa. Isten tehát a Boldogságos Szűz lelkét a megszentelő kegyelem birtokában teremtette meg, s csak azután egyesítette a testtel. S ezt azért tette a Szentlélek Isten, hogy az eredendő bűn átterjedését megakadályozza.

Capistranói János nem elégszik meg azon tény feltűntetésével és hangsúlyozásával, hogy a Boldogságos Szűzet Isten felmentette fogantatása előtt a bűn átkától, hanem tovább boncolgatja és egymás után négy nehézséget hoz fel: Vajjon, ha Isten ezt a mentességet megadta, az eredendő bűn valamiféle módon érinthette-e a Boldogságos Szűzet? Ha az előzetes felmentés nem történt volna meg, a Boldogságos Szűz az eredendő bűntől megtisztult volna-e? Ezen mentesség hiányában részesült volna-e a megszentelő kegyelemben? Ezen megelőző mentesség nélkül meg lett volna-e váltva a Boldogságos Szűz? Következtetéseiben logikusan kifejti s a leghatározottabban hangoztatja, hogy a Boldogságos Szűz fogantatás előtt már bírta a megszentelő kegyelmet, s így fogantatása már bűn nélkül történt, vagyis az eredendő

bűn semmiféle következményében nem származott át a Boldogságos Szűzre.

Miután mindezt a Szentlélek Isten Krisztus emberré levése érdekében művelte, azért Krisztust a legtökéletesebb közvetítőnek (mediator) vallhatja az egyház.

Capistranói János mélyen szántó lelke ezután ismét újabb nehézségekre bukkan. S ezért felállítja a következő tételt: »Mi nagyobb rossz a kárvallás bűntetésére nézve (ad poenam damni), az eredendő bűn, vagy az örök kárhozat?« Természetesen ezen gondolatnál szeme előtt az lebeghetett, hogy az eredendő bűn is tárgya a pokoli bűntetésnek. Hiszen az is nélkülözi az isteni kegyelmet és a szeretetet, aki csupán az eredendő bűnnel van beszennyezve. S így az összehasonlítást egész logikusan megtehette. Ezen kérdés után már csak egy ugrás kellett, hogy áttérjen a végső következményre: »Mi lett volna rosszabb, ha a Boldogságos Szűz az eredendő bűnbe esik, vagy az örökkétartó érzéki bűntetésbe (in poenam sempiternam sensus)? Azért hozza fel az érzéki bűntetést, mert fel akarja tűntetni, hogy az örök bűntetést Isten csak azon bűnök miatt szabja ki, amelyeket az ember a földi életben (in statu viae) követ el, míg az eredendő bűnért az érzéki bűntetés jár.

Ezek előadása után aztán kimondja végső következtetéseit: A Boldogságos Szűzet az eredendő bűntől való mentessége juttatta a legnagyobb ártatlanságra (ad ultimam innocentiam) és a teljes tökéletességre (ad plenissimam gratiam); mert e nélkül nem lett volna teljesen ment a test vágyától (concupiscentia carnis).

Figyelmét nem kerüli ki a szeplőtelen fogantatás ünnepe sem. Külön fejezetben tárgyalja, s kifejti, hogy ez az ünnep nem a megszentelést ünnepli, hanem az eredendő bűntől való megmegmentést, vagyis a szeplőtelen fogantatást.

A conceptio passiva tárgyalásának második részében a Boldogságos Szűz megszentelését taglalja. A fogalom meghatározása után áttér azon kérdés fejtegetésére, vajjon Isten anyja részesült-e a megszentelő kegyelemben? S ha részesült, miképen, hányszor, mennyire, hol és mikor részesült? Érvelésének súlypontja arra esik, hogy a megszentelésnek, vagyis a kegyelemben való részesedésnek a tartóssága bizonyos rendben történt.

A fejezet végén felhoz néhány nehézséget, amelyeket egyes írók támasztanak a megszentelő kegyelem részesedése elé.

A művecske második felében a »conceptio activa«-t tárgyalja. Az egyház a szülők részesedését nem tagadja, de a megszentelő kegyelem részesedésében szerepet nem tulajdonít nekik; a megszentesülést a Szentlélek Isten eszközlé, mikor Isten anyja lelkét a megszentelő kegyelemmel felruházva teremtette meg és egyesítette a testtel. Ezt a felfogást követi Capistranói János is, mikor arról szól, hogy melyik angyal üdvözölte Máriát és miképen működött közre Isten a fogantatásban. Itt újólag hangoztatja, hogy a Szent Szűz az eredendő bűnben nem fogantathatott. A három utolsó fejezetben aztán bizonyítékokat hoz fel a tudomány különböző ágaiból állításainak bebizonyítására.

Ez a rövid ismertetés is elég bizonyítékot szolgáltat arra, hogy Capistranói János tudományosan iparkodott bebizonyítani a Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatását. Ezen oknál fogva az egyházi tudósok őt is a szeplőtelen fogantatás védői közé sorolják.[1])

Érdekes, hogy egy másik munkájában elfogadja Albertus Magnus véleményét, aki pedig csak a »conceptio activa«-t ismeri.

A Boldogságos Szűz bűnnélküliségéről és megszenteléséről ugyanis Capistranói János a »De Auctoritate Papae« című munkájában a következőket írja: »Ha azt mondanók magunkról, hogy bűnünk nincsen, akkor félrevezetnők magunkat; kivétel a Boldogságos Szűz, akiről, mikor a bűnről van szó, az Úr iránt való tiszteletből semmiféle említést nem akarok tenni. Az egész emberi nemből ugyanis csupán őt vette ki; neki nincsen sem elődje, sem utódja, akiről írva volna: »Megszentelte a Hatalmas a hajlékát« s egy másik zsoltárban: Surge Domine in requiem tuam, tu et archa sanctificationis tuae superabundavit enim in ea plenitudo divinae gratiae super omnes creaturas.« Ezért mondotta Gábriel őt üdvözölve (Luk. 1.): Üdvözlégy, malaszttal teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között. És alább: A Szentlélek száll te reád, stb.... Ezért mondja Albertus Magnus a »Compendium Theologicae Veritatis« című munkájának negye-

[1]) Roskoványi: Beata Virgo Maria. I. 275. — Mariotti: L'immacolata. concez. 111.

dik részében, mikor az anyai megszentelésről beszél: A megszentelésük háromféle. Az első közönséges, mikor a szentségek útján történik. A második különös, mikor a Szentlélek kegyelme folytán történik. A harmadik a legkülönösebb, mikor kiváló kegyelem által történik. Az első eltávolítja a bűnt, kegyelmet ad, de megmarad a csira és a hajlandóság a vétkezésre. Ez történik a keresztelésnél. A második eltávolítja a bűnt és a hajlandóságot a halálos bűn elkövetésére: Ilyen megszentesülése volt Jeremiásnak és Keresztelő Jánosnak. A harmadik eltávolítja az eredendő bűnt és a hajlandóságot mind a bocsánatos, mind a halálos bűn elkövetésére: Ilyen megszentesülése volt a Boldogságos Szűznek.« S alább ezt mondja: »A tökéletes szentesüléshez három szükséges. Először az észnek elválaszthatatlan egyesülése Istennel. Másodszor a lélek alsóbb tehetségeinek hajlékony alávetése az ész uralmának. Harmadszor az egész embernek szakadatlan és tényleges odaadása Istennek, vagyis mikor az ember az isteni édességtől eltelve teljes szívéből, egész lelkéből és minden erejével tényleg mindig Istenre irányítja magát, vagy valami másra, amennyiben abban Isten visszasugárzik. Ezek közül az elsőben a megszentesülés kegyelme egyszerűen van csak meg, annyiban tudniillik, hogy senki, aki abban részes, halálosan nem vétkezhetik. A második megvolt a Boldogságos Szűzben, s azért még bocsánatos bűnt sem követhetett el soha, miként Szent Ágoston mondja. A harmadik a kegyelmi úton nem következhetik be azon oknál fogva, mivel ez az Istennel való élvezésből származik, amely csak a mennyországban van meg.« Hozzáteszi, hogy Isten anyjának megszentesülése háromszor ment végbe. »Az első megszentesülés az anya méhében volt, s ennek három eredménye volt: tudniillik az eredendő bűntől való megtisztulás, a kegyelem beömlése és a bűn csirájának teljes megszorítása, hogy nem volt képes valamely bűnt létesíteni, ámbár maga a csira a lényeg szerint megmaradt.

A második megszentesülés a Szentlélek alászállásában és Isten Fiának megfogamzásában volt, amely a három előbbihez még kettőt adott hozzá, tudniillik: a bűn csirájának teljes kiirtását és a jóban való megerősödést, úgy hogy ő, aki előbb képes volt nem vétkezni, nem tudott már vétkezni. Ezt a két eredményt az angyal is felemlíti (Luk. 1.), mikor így szól: a Szentlélek száll

tereád (az elsőt illetőleg) és a Magasságbelinek ereje megárnyékoz téged (a másodikat illetőleg). A harmadik megszentesülés a Fiú-Isten bennlakásával történt, aki kilenc hónapig maradt méhében és ez a bennlakás az összes fentemlítettekhez még két eredményt adott hozzá. Az első az volt, hogy a bűnre való minden hajlandóság megszűnt, miként mikor a beteg meggyógyúlt ugyan, de azért még néha visszamarad bizonyos gyógyításra való dolog. A második az volt, hogy felajánlta magát az isteni dolgokra úgyannyira, hogy még a megengedett emberi dolgokban is, mint a házassághoz tartozókban, teljesen alkalmatlanná tette magát, mivel akkor nemcsak az ész, hanem a test is ragyogott az istenség fényétől... »Ezeket mondja Albertus, akinek a véleményét én elfogadom és helyeslem, ámbár a Boldogságos Szűz fogantatásáról az én rendem másképen vélekedik, miként ezt másutt elmondottam, tudniillik a »Tractatus de conceptione beatae Virginis« című munkámban.«[1])

Miért változtatta meg Capistranói János véleményét? Erre feleletet nem tudunk adni, annál kevésbé, mert még élte vége felé is azt hirdeti a szószéken, hogy a Boldogságos Szűz szeplőtelenül fogantatott. 1453-ban Breslauban Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén[2]) tartott beszédében is így nyilatkozott: »Mária... bűn nélkül élt, mivel eredendő bűn nélkül fogantatott és szeplőtelen maradt (Maria... sine macula vixit, quia concepta sine macula originali et immaculata permansit.«[3])

Egyébként Capistranói János kifogyhatatlan a Boldogságos Szűz magasztalásában. Számtalanszor dicsőíti szűzességét. A szentatyák példáját követve, ő is azt tanítja, hogy a Boldogságos Szűz kiskorától kezdve Isten szolgálatában állott a jeruzsálemi templomban, ahol a többi leányzóval egyetemben szűz tiszta életet élt. »A hajadonok csak férjhezmenetelükig maradtak a templomban Isten szolgálatában. Mikor pedig a többi szűzek elmentek a templomból, t. i. tizennégyéves korukban, a szent

[1]) De auctoritate Papae. Pars I. Tertiae part. princ. num. 7. pag. 65. b. — 66.
[2]) Március 24-én, mert Dominica Palmarum március 25-kére esett, s így az ünnepet előtte való napon tartották meg.
[3]) Eugen Jacob: Johannes von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 164.

Szűz azzal mentegette magát, hogy szülei fogadalmat tettek Istennek; a Boldogságos Szűz megőrzi tisztaságát, és azután is a Boldogságos Szűz, mikor eljutott az értelmi korba, önként fogadalmat tett, hogy a tisztaságot megőrzi.«[1]) Isten anyja ezt a fogadalmát meg is tartá. Mikor Isten elküldötte Gábor arkangyalt Máriához, hogy adja tudtára azt, hogy Istennek anyja lesz, az arkangyal szavaira így válaszolt: Miképen lehetséges ez? »Nagyon helyesen hisszük, — jegyzé meg Capistranói János — hogy a Boldogságos Szűz tökéletesen tudatában volt annak, hogy a tökéletes szűzességét, vagyis a fogadalmát megtartja. S midőn az angyal tudtára adja, hogy anya lesz, nem azért kérdezte: Miképen lehetséges ez, mivel kételkedett volna benne, hanem azért, hogy minket megtanítson arra, hogy a gonosz lelkek könnyedén félre ne vezessenek bennünket.« Petrus Lombardinussal ő is azt tartja, hogy »miként Mária, úgy József is mindketten megfogadták Istennek, hogy szűzességüket megőrzik.« Hivatkozik Szent Bernárdra, aki szintén azt vallja, hogy a Boldogságos Szűz alázatosságból kérdezte azt, miként lesz Isten anyjává? »Szűz Mária annyira szerette szűzességét, hogy inkább akart az angyalnak ellentmondani, azaz inkább akarta szűzességét megtartani, mint Isten anyjává lenni szűzessége elvesztésével; jóllehet nagyon jól tudta a Boldogságos Szűz, hogy nem kell elvesztenie, de ezeket alázatosságból mondotta.«[2])

7. §. A Boldogságos Szűz erényei.

Az egyházi írók azon véleményben vannak, hogy a jeruzsálemi templomban szolgáló hajadonok a régi szent könyveket is tanulmányozták. Így tett a Boldogságos Szűz is. Franciscus Mayronius azt állítja, hogy szűz Máriát Anna próféta-asszony oktatta a szent könyvek ismeretére és épen Izaiás próféta könyvének VII. fejezetéből olvasott, ahol ezeket mondja: »Ime a szűz méhében fogan« stb. S ebből megértette, hogy egy szűz Isten fiát méhében fogja foganni és a világra szülni. S csak addig vá-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 162. — Sermo XXXIX. De annunciatione marie.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 185. — Sermo XLII.

gyódott élni, míg ezen szűznek szolgálója lehet. S mikor ezen gondolkodott, megjelent az angyal.[1])

Ezt a kis eseményt a következőképen szemlélteti: »Mikor eljött az angyal, a Boldogságos Szűz a cellájában, vagy kamrácskájában ült és Izaiás próféta könyvét tartotta ölében, mely — erről szól: — Íme a szűz méhében fogan. És miután ezeket olvasta, elmerengett lelkében: Ó hatalmas Isten, ha méltó volnék arra, hogy annak a szűznek szolgálója lehetnék és őt kiszolgálhatnám! Mit gondolsz, miképen lennél méltó arra, hogy ily nagy szűznek szolgálj? Semmiféle teremtmény nem értette úgy az írást, mint a Boldogságos szűz Mária, még a próféták közül sem senki. Ismét ez a gondolat jutott eszébe: Ó, miképen lehetnék méltó arra, hogy ily nagy szűznek lábait megmossam, és sarúinak szíjait feloldjam? Ó, mit gondolsz, miképen volnál méltó arra, hogy ilyen nagy szűznek lábait megmossad, akinek Isten anyjává kell lennie. Ismételten ezt gondolta: Ó, vajha csontjaimból, agyvelőmnek, vagy testemnek legalább porai lehetnének ily nagy szűz lábainak zsámolya alatt. S annyira megalázza magát, amennyire csak tehette. És ekkor jött az angyal, üdvözölvén: Üdvözlégy, malaszttal teljes.«

Különösen az isten-anyasággal kapcsolatban dicsőíti a Boldogságos Szűz alázatosságát. Alapúl az angyali üdvözletet választja; de szem előtt tartja mindig clairvaux-i szent Bernárdot, a Boldogságos Szűz lantosát, akire számtalanszor hivatkozik. Az angyal üdvözlése annyira meglepi a Szent Szűzet, hogy »Szűz Mária jobban csodálkozott ezen az üdvözlésen, mintha az angyal ezt mondotta volna neki: »Mária, hírűl adom neked, hogy te minden teremtménynél silányabb vagy.« Mivel ily silánynak és alávalónak tartotta magát, midőn az angyal ezeket a szavakat mondotta, úgy tűnt fel neki, mintha a föld megnyílnék és őt el akarná nyelni.«[2]) Mikor elhangzott az angyali üdvözlet, a Szent Szűz azt felelé: »Íme az Úrnak szolgálója, legyen nekem a te igéd szerint.« Ezen nagy alázatosság láttára meg az angyal bámult el és csodálkozva mondá: »Én kihirdettem és tudtodra adtam, hogy te Isten anyja fogsz lenni. És te azt mondod: Íme

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 241—242. Franciscus de Mayronis in III. sent. dist. 4.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 185. Sermo XLII.

az Úrnak szolgálója!« — Ó, mily alázatosság! Szent Bernárd szerint: Istennek inkább tetszett Mária alázatossága, mint szűzessége egyedül. A Boldogságos Szűz tehát érettünk alázta ennyire meg magát, hogy nekünk példát adjon. Minél jobban kitűnünk az erényben, annál jobban meg kell magunkat aláznunk. Sok szűz élt Mária előtt és Mária idejében, de egyikben sem volt ekkora állhatatosság és egyik sem kötelezte magát fogadalommal arra, hogy szűzességét megőrzi. A Boldogságos Szűz olvasta, amit az isteni bölcseség kinyilatkoztatott az Ecclesiasticusban [(3. r.): »Minél nagyobb vagy, alázd meg magadat mindenben és Isten előtt kegyelmet fogsz találni, mert Istennek egyedül van nagy hatalma és őt az alázatosok tisztelik.« — Az angyal épúgy mondhatná Máriának: Tudtodra adom, hogy Istenen kívül nincs méltóbb lény, mint te; s ezért miként mondhatod, hogy te szolgáló vagy? Hírűladom, hogy Isten téged annyira meg fog alázni, hogy tebenned rejti el magát Izaiás próféta szavai szerint (10. r.): Verbum abbreviatum fecit dominus super terram.« Az Úr megalázza magát, mert, akit az egek nem voltak képesek befogadni, azt te méhedbe fogadtad. A legfőbb tanulság tehát: Minél inkább megalázza magát valaki Istennel szemben, annál jobban képessé válik az isteni kegyelem befogadására, és az isteni kegyelmeknek annál nagyobb teljét nyeri el. A víz ugyanis nem felfelé száll, hanem lefelé.

Így az isteni kegyelmek víze is leszáll az alázatosak szívébe és nem száll fel a kevélyek szívébe. Ha valamely edény csordultig meg van töltve vízzel vagy más folyadékkal, s felülről jól van elzárva, hogy a levegő vagy a szél be ne mehessen és alulról több lyúk van, amely ha kinyílik, a víz nem folyik ki; de ha a lyúk, amely felül van, kinyílik úgy, hogy a levegő behatolhat, akkor a víz közvetlenül az alsó nyílásokon kifolyik. Így ha a kevélységnek kicsiny szellője avagy levegője járja is át az ember szívét, az isteni kegyelmek egész víze kifolyik és kiömlik. Minél jobban megalázza valaki magát Istenért, annál képesebbé teszi magát Isten előtt és a kegyelmeknek annál nagyobb teljességét fogja kapni. Hasonlóképen csinálod meg a legszebb kört: minél alázatosabb vagy, annál szentebb; minél szentebb, annál alázatosabb; és minél alázatosabb, annál szentebb, stb. Minél inkább kiűresíted magadat az alázatosság által a rólad való minden

tiszteletre való tekintetből és magadat egészen aláveted az isteni kegyelem isteni segítségének, annál képesebbé teszed magadat az isteni kegyelemre és nagyobb teljességet kapsz. Korinth. 10.: »Aki azt hiszi, hogy áll; vigyázzon, hogy el ne essék. Kiviláglik ez a galatabeliekhez írt levél utolsó verséből. Luk. 14. és 18.: »Mindenki, aki magát megalázza, felmagasztaltatik... A legnagyobb alázatosság az isteni Igében volt; az isteni Ige után nem találtatott egyszerű teremtményben olyan nagy alázatosság, mint a Boldogságos Szűzben.«[1])

A Boldogságos Szűz legnagyobb kiváltsága, hogy Isten anyja. Kifogyhatatlan ennek a magasztalásában; hiszen Mária dicsőségének tetőpontját ez képezi; ennek a kedvéért kapott Istentől minden kegyelmet.

Gyönyörűen fejtegeti, hogy Máriának, mint Isten anyjának, a legtökéletesebb teremtménynek, a legnemesebb lénynek kellett lennie, hogy Isten fiát szűzi méhébe fogadhassa. »Istenen kívül nem található nemesebb lény, mint a Boldogságos Szűz. Ezt bizonyítja a következő szabály: A nemesség annál nagyobb, minél inkább megközelíti a legfőbb nemességet. A Boldogságos Szűz pedig inkább megközelítette a legfőbb nemességet, mint más teremtmény, tehát a Boldogságos Szűz a legnemesebb minden teremtmény között. Hogy pedig a Boldogságos Szűz leginkább megközelíti a legfőbb nemességet, kitűnik abból, hogy az isteni Ige ő tőle vette testét, midőn az isteni Ige megtestesült, tehát Istenhez inkább közelebb áll, mint más teremtmény. Mivel Istenhez és a mi Urunk Jézus Krisztushoz legközelebb áll, tehát nincs nagyobb és nemesebb lény, mint a Boldogságos Szűz. S hogy Krisztusnak van emberisége, azt a Boldogságos Szűz legtisztább véréből vette.«[2]) Mária testi származására nézve is a legnemesebb, mert a legnemesebb törzsből származott. Máté evangelista leírásából látható, hogy genealogiájában van 14 patriárka, 14 király és 14 vezér. »Semmiféle nemzetségről nem olvasható, sem nem található, hogy ilyen származási nemessége lenne.« Ő azonban nemességét nem származásánál fogva nyerte, hanem összes erényeinél fogva.«[3])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. IV. Theil. Dritte Folge 186—188. XLII. beszéd.
[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 164. XXXIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 165. XXXIX. beszéd.

Máriának szűzessége, nemessége és alázatossága egy célt szolgáltak, hogy Isten fiának méltó anyja lehessen. Kifogyhatatlan az Isten anyjának magasztalásában. »Öröktől fogva tudta Isten, hogy Lucifer el fog bukni; s mivel Ádámot megteremtette és Ádám meg Éva vétkeztek, ezért megérdemelték a letaszítást, mint a gonosz lelkek; de kegyesen és könyörületesen tekintetbe vette a földnek, azaz az emberi természetnek törékenységét, öröktől fogva elhatározta az emberi nem megváltását. Tudta Isten, hogy az ember gyöngeségénél fogva és nem gonosz akaratból vétkezett, és mivel földből alkotta, azért az embert akarta megváltani és nem az angyalokat. Tudta Isten öröktől fogva, hogy az ember, mivel véges hatalmú, nem tud elégtételt adni Istennek, aki végtelen és meghatározhatatlan; csak Isten tud eleget tenni, jóllehet ő nem köteles ... Öröktől fogva elhatározta tehát Isten, hogy a Szentlélektől kell fiának fogantatnia és ezen legtisztább Szűztől születnie«[1]) Végig szemlélteti most, miként menté meg Isten a Boldogságos Szűz őseit a nagy veszedelmek közül és végeredményképen így fejezi be: »Így tehát az emberi nemnek a megmentése azon célból történt, hogy az a szűz születhessék, akitől Krisztusnak, az Isten Fiának, születnie kellett.«[2])

Istennek fel kellett diszítenie Máriát a legnagyobb hatalommal, hogy véghez vihesse azt, amire Isten, mint Isten nem képes. Erre vonatkozólag mondja: »Isten a Boldogságos Szűzet elárasztotta kegyelemmel, hogy megtehesse azt, amit Isten magában nem tehet.

Vajjon Isten teremthetett volna olyan Istent, aki szenvedni tud, aki halandó, aki időben lett, aki szolga? Mivel Isten ezt egyedül nem tehette, megcselekedte szűz Máriával. Nagy a Boldogságos Szűz hatalma; ennél soha nagyobb nem volt, nem is lesz a világ végezetéig. A Boldogságos Szűz Isten közreműködésével többet mívelhetett, mint ő tehetett volna magában. Fiút fogant, aki halandó Isten, s aki ideiglenes szolga. Ezeket Isten nem tudta megcselekedni, de ennek a Szűznek hatalmat és kegyelmet adott, hogy szüljön fiút, aki Isten és halandó ember, ideiglenesen szolga.«[3])

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 165. XXXIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 166.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 167. XXXIX. beszéd.

Egy másik beszédében előadja, hogy a Boldogságos Szűz nagy hatalmát csak a felszentelt pap hatalma múlja felül. »Több hatalma volt a Boldogságos Szűznek földi életében, mint valamelyik angyali teremtménynek, mint valamelyik emberi lénynek, mivel a Boldogságos Szűz ajkáról elhangzott szavak: »Íme az Úrnak szolgálója, legyen nekem a te igéd szerint« oly erősséggel bírtak, hogy az isteni Ige rögtön behatolt a Boldogságos Szűz fülébe, rögtön behatolt a Boldogságos Szűz kebelébe; rögtön a Boldogságos Szűz legtisztább vére összegyűlt, a mi Úrunk Jézus Krisztusnak tökéletes teste rögtön létesült és megformálódott a Boldogságos Szűz legtisztább véréből... A Boldogságos Szűz nyolc szót mondott: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Miután az utolsó szó elhangzott, rögtön az isteni Ige megtestesült az ő méhében és felvette az emberi, törékeny, gyenge, szenvedő stb. természetet. S így a Boldogságos Szűz Mária nyolc szóval lehívta Istent az égből, a felszentelt papok pedig csak négy szóval (que sunt de essencia et substancia forme) hívják le az égből istenségének és emberségének teljességével.«[1])

A Szentírás szavait gyönyörűen tudja alkalmazni a Boldogságos Szűzre. »A boldogságos Szűz többet adott vissza Istennek, mint az összes angyali és emberi természet. Mivel Isten az embert a föld porából teremtette, a Boldogságos Szűz a föld poráért visszaadta legtisztább vérét. Isten megteremtette a föld porából az embert és ételt adott neki, a vétkezés után pedig az első szülőket felöltöztette bőr-ruhával... Így a Boldogságos Szűz Istennek táplálására odaadta legtisztább tejét, a ruháért pedig nemcsak vérét, tejét, husát, csontját adta oda, hanem be is takarta varratlan ruhába... Isten az embernek adott emlékezetet, értelmet és akaratot, így a Boldogságos Szűz oktatta a fiút emlékezetre, értelemre és akaratra. Nincs kétség benne, hogy oktatta Jézust, mint gyermekét. Illett, hogy oktassa az emberi természet szerint, jóllehet nem volt rá szüksége, mivel fogantatása pillanatától kezdve telve volt minden bölcseséggel.«[2])

Szent János evangelista a Titkos-jelenések könyvében (121.) leírja a Boldogságos Szűz nagy dicsőségét: »És nagy jel tűnék

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 68—69. XVIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 169. XXXIX. beszéd.

fel az égen: Egy asszony, kinek öltözete vala a nap, lábai alatt a hold és fején tizenkét csillagú korona.« Erre Capistranói János ezt felelé: »A napba öltözött asszony a Boldogságos Szűz: nemcsak a testi napba, hanem az örök, az igazság napjába, akiről mondja Malakiás (4., 2.): »Nektek, kik az én nevemet félitek, feltámad az igazság napja, üdvözülés van szárnyai alatt.« A szárnyak a kezeken és a lábakon átszúrt szögek, a töviskoszorú és a lándzsa. Az emberi üdvözülés tehát az ő szárnyaiban van. Lábai alatt a hold természetesen hideg és sötét; jelképezi ezen világ hidegségét és sötétségét. Mária azonban összetörte a bűnnek hidegségét és sötétségét.«[1])

Szent Bernárd nyomán ő is tizenkét csillaghoz hasonlítja azon kiváltságokat, amelyekkel Isten a megváltás érdekében a Boldogságos Szűzet elhalmozta. Mivel szokásához híven most is tanító és magyarázó eljárást követ, a gondolatok sokasága és összevontsága miatt előadása nehézkes és sok helyen hézagos. Élő szóban előadott beszéde azonban világos lehetett és a hallgatóság lelkéhez férkőző.

Az első kiváltság: származásának nemessége. »Istennek nincs közelebbi rokona a vérrokonságban, mint anyja, Isten a lények legnemesebbike, következőleg anyja a legnemesebb teremtmény.«[2])

A második kiváltság: hogy Isten az emberi nem bűnbeesése után a Boldogságos Szűz miatt nem törölte el ez emberi nemet. »Az egész emberi nem megmentése azért történt, hogy ez a szűz születhessék, akitől Isten fiának, Krisztusnak kellett születnie.«[3])

A harmadik kiváltság: hogy Isten a Boldogságos Szűzet megmentette nemcsak a bűntől, hanem a bűnözés hajlamától is. Isten anyja annyi érdemet gyűjtött össze, hogy nemcsak a bűnnek hajlama semmisült meg a Boldogságos Szűzben, hanem még a jövőben sem vétkezhetett. Kiérdemelte tehát a Boldogságos Szűz

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 164. XXXIX. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 165. XXXIX. beszéd. »Deus nullum habet propinquiorem in consanguinitate quam matrem eius, sc. ex quo deus est nobilissimus encium, igitur sequitur quod mater eius nobilissima creatura.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 166. XXXIX. beszéd. »Omnis preseruatio humani generis facta est ad suum finem, ut hec virgo nasceretur, ex qua cristus filius dei deberet nasci.«

nemcsak önmaga, hanem az egész emberi nemnek az összes bűnöktől való megtisztulását, minden kiválasztott lélek bűneinek bocsánatát, az összes emberek örök dicsőségét és megdicsőülését.«[1])

A negyedik kiváltság: az a nagy megbizatás és hatalom, hogy Isten fiát e világra szülte. »Ennek a szűznek adott (Isten) hatalmat és kegyelmet, hogy világra szülje a fiút, aki Isten és halandó ember, ideiglenes szolga.«[2])

Az ötödik kiváltság: a Boldogságos Szűz felmagasztalása. »A Boldogságos Szűznek egyedül volt azon hatalma, hogy Istennek fiát világra hozhatta. Ezért nevezzük őt Isten szülőjének.... Felmagasztalta Isten a Boldogságos Szűzet nemcsak az emberek és az angyalok karai fölé, hanem az összes égiek fölé. Mintegy királynő helyet foglal Isten körül.«[3])

A hatodik kiváltság: az uralom visszaszerzése. »Ádám bűne miatt elvesztette az uralmat, úgy hogy többé nem uralkodhatott a teremtmények fölött. A Boldogságos Szűz azonban ártatlanságával visszaszerezte.

A Boldogságos Szűz tehát, ha akarta volna, az összes teremtmények engedelmeskedtek volna, mint a bűn előtt Ádámnak. Az Úrnak megtestesülése előtt tehát egyedül ez a kiválasztott Szűz szerezte vissza az emberi nem uralmát, még pedig tisztaságának és ártatlanságának érdemével, mert az első szülők tisztaságával és ártatlanságával tűndöklött.«[4])

A hetedik kiváltság: a felmagasztalás. Ezt kétféleképen magyarázza. Krisztus, mint Isten, fia a Szűznek. A Szűznek fia alávettetik az atyának és anyának. Atyja Isten az istensége értelmében, anyja pedig Szűz. Mikor tehát kiadta a törvényt (Exodus 20.) Tiszteljed atyádat és anyádat, akkor aláveté az anyának. És a természet is arra tanít, hogy tisztelnünk kell az atyát és az anyát, miként Lukács (2.) mondja: »És elment velök Názarethbe, és engedelmes vala nekik.« Ez az egyik magyarázata a felmagasztalásnak. A másik pedig: Krisztus Úra az egész világnak. Krisztus emberré lett a Szűz méhében; s miként Istennek fia a természet

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 167. XXXIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 167. XXXIX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 167. XXXIX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 167—168. XXXIX. beszéd.

szerint, ép úgy fia a Szűznek a felvett emberi természet szerint. Mikor Krisztus meghalt, a világ felett való uralom átszállott az anyára.

A nyolcadik kiváltság: a kegyelem szétosztása Isten anyja által. Minden kegyelem az Atyától átömlik a Fiúra, a Fiútól a Szentlélekre, a Szentlélektől a Boldogságos Szűzre, a Boldogságos Szűzről az angyali karokra, végül az angyalokról mireánk.[1])

A kilencedik kiváltság: a tökéletesség. Minden teremtmény kívánja a tökéletességet. Istennek fia a Boldogságos Szűztől született; s ő minden léleknél a legtökéletesebb lelket hozta e világra és minden testnél a legtökéletesebb testet. Következőleg a Boldogságos Szűz is tökéletességet kapott, t. i. magát Istent, aki tökéletessé tesz bennünket testben és lélekben.«[2])

A tizedik kiváltság: a megkoronázás. »A mi fejünk koronája a Boldogságos Szűz, akitől született az, aki megkoronázta a Boldogságos Szűzet, a szentjeit és minket. Judith könyve (15. 10.) szerint: »Te vagy Jeruzsálem dicsősége, te vagy Izrael öröme és koronája.« Szűz Mária a mi koronánk fiára való tekintetből, aki minket megkoronázott. Ő a mi örömünk és dicsőségünk fiára való tekintetből, aki minket megdicsőít, s aki által és akiben győzni fogunk.«[3])

A tizenegyedik kiváltságon érti azt, hogy a Boldogságos Szűz egyedül volt képes Istennek méltóan visszaszolgáltatni mindazt, amire Krisztusnak mint embernek szüksége volt.[4])

A tizenkettedik kiváltság: a felfoghatatlanság. »Felfoghatatlan az isteni hatalom, az isteni bölcseség, az isteni kegyesség, az isteni jóság, az isteni irgalom. Épígy a Boldogságos Szűzben is felfoghatatlan az isteni hatalom, az isteni bölcseség, az isteni kegyesség. Amennyire lehetséges volt Istennek, annyira felmagasztalta és felemelte magához a Boldogságos Szűzet, ami megfoghatatlan misztérium. Az angyal azért magyarázta meg, amennyire csak tehette, ezen szavakkal: Üdvözlégy, malaszttal teljes. A Boldogságos Szűzben tehát az összes erények a legbőségesebben

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 168. XXXIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge 168—169. XXXIX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 169. XXXIX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 169. XXXIX. beszéd.

és a leggazdagabban megvoltak. És ajkaim nem elégségesek a Boldogságos Szűz legkisebb dícséretének elmondására sem.«[1])

Összegyűjtögeti a Szentírásból mindazt, ami a Szent Szűzre vonatkozik. Hét kis vonatkozás mindössze, de azért ő elragadtatással mondja: »Ha jól átnézzük a Szentírást, azt olvassuk, hogy a Boldogságos Szűz csak hétízben beszélt. Az ő szavai azonban oly tartalmasak és oly súlyosak, hogy a Boldogságos Szűz hét beszéde elég nekünk az üdvösségre.«[2]) Másútt pedig: »A Szentlélek nem sarkalta a Boldogságos Szűzet, hogy többször beszéljen, csak hét ízben. Mégis oly édesek az ő szavai, hogy elmondhatjuk Dávid 118. zsoltárával: »Mily édesek ínyemnek a te beszédeid, Úram; édesebbek, mint a méz a számnak.«[3])

A hét szólamot két ízben is felsorolja:[4]) 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. 2. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. 3. Salutavit Elizabeth. 4. Magnificat anima mea Dominum. 5. Fili, quid fecisti nobis sic! 6. Vinum non habent. 7. Quodcunque dixit vobis, facite.

Ezt a hét beszédet a tűz hét tulajdonságához hasonlítja, mivel szerinte a Boldogságos Szűzre vonatkoznak a zsoltáros ezen szavai: »Ignitum eloquium tuum vehementer et servus tuus dilexit illud.« (Ps. 118. 140.)[5]) Vagyis »Fölötte tűzes a te beszéded, és a te szolgád szereti azt.« A tűznek hét tulajdonságához alkalmazza aztán a Boldogságos Szűz beszédeit. A tűz első tulajdonsága a szétválasztás: A beléje tett tárgyakat részeire bontja. Így a Boldogságos Szűz első beszédje megtanít bennünket az okosságra, miként kell mérlegelni az egyes dolgokat. Végeredményképen aztán kimondja, hogy: »A legfőbb erény és minden erény alapja az okosság. Azért a bőjtölés okosság nélkül megrovást érdemel; az imádság okosság nélkül nem dícsérendő; a szeretet, hit és remény okosság nélkül nem érnek semmit; az értelem okosság nélkül nem értelem, sőt esztelenség; az igazság okosság nélkül nem igazság; az állhatatosság okosság nélkül

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 169—170. XXXIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 183. XLII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 184.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 19. VII. beszéd és II. Theil. Dritte Folge. 185–192. XLII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 184.

inkább vakmerőség. A mérsékletesség okosság nélkül kárhozatos vitézkedés, és okosság nélkül semmit sem ér... Tanuljátok meg tehát ezt az első beszédet, hogy tudjátok okosan mérsékelni az erényeket.«[1])

A tűz második tulajdonsága az átalakítás. A Boldogságos Szűz második beszéde szintén átalakító hatással bír, amennyiben megtanít bennüket az alázatosságra. »Minél jobban megalázza magát valaki Isten miatt, annál jobban képessé teszi magát Isten előtt és annál több kegyelmet fog kapni. Így fogod a legszebb kört megtenni: Minél alázatosabb vagy, annál szentebb; minél szentebb, annál alázatosabb.«[2])

A tűz harmadik tulajdonsága a kiterjedés. A Boldogságos Szűz harmadik beszéde arra oktat, miképen kell magunkat és tulajdonainkat felebarátaink között megosztani. Mária »megosztotta az Istentől nyert kegyelmet Szent Erzsébettel és gyermekével, Jánossal. Így kell nekünk is megosztanunk magunkat és tulajdonainkat felebarátainkkal. A Boldogságos Szűz megosztotta fiát lelkileg és önmagát testileg, három hónapon keresztül szolgálván Erzsébetnek. Szent Bernárd azt mondja, hogy a Boldogságos Szűz saját kezeivel vette át Jánost az anyja méhétől. Így kell nekünk is megosztanunk az Istentől nyert kegyelmet és ajándékokat felebarátainkkal.«[3])

A tűz negyedik tulajdonsága abban nyílvánul, hogy mindent megvilágít, és így örömet okoz. Így a Boldogságos Szűz is negyedik beszédében örömét, hálaját fejezi ki Isten iránt mindazon jókért, amelyekkel elhalmozta. A Boldogságos Szűz más alkalommal röviden fejezi ki magát, »itt azonban 10 versben, hogy nekünk példát adjon, hogy minden szükséges dolgainkat röviden kell előadnunk; de ha Istent kell dicsérnünk, akkor szűntelen és vég nélkül kell magasztalnunk.« Ez a »Magnificat« jó alkalmúl szolgál arra, hogy kimutassa, miszerint Máriát tisztelik a zsidók, a szaracénok, a pogányok, sőt az összes nemzetek.[4])

A tűz ötödik tulajdonsága abban áll, hogy az ételeknek ízt ad. A Boldogságos Szűz ötödik beszéde is megízesíti lel-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 186.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 187.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 187—188.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 189. XLII. beszéd.

künket, amennyiben megtanít bennünket arra, miképen kell Istent szeretnünk. »Megtanít bennünket a Boldogságos Szűz ezen beszédében, hogy szeressük Istent mindenek felett és mindenek felett jobban felebarátunkat, mint magunkat; és felebarátunk életét jobban, mint saját magunkét, felebarátunk javát jobban, mint a magunkét; felebarátunk tisztességét és jóhírnevét jobban, mint a mienket.«[1])

A tűz hatodik tulajdonsága abban nyilatkozik meg, hogy könyörülettel van szegény és gazdag iránt, mikor téli időben hozzá menekülnek. Így a Boldogságos Szűz is hatodik beszédében a könyörületnek ad kifejezést: »Nincsen boruk.« E szavakat ő misztikusan értelmezi. A bornak három tulajdonsága van: színe, ereje és íze. A szín jelképezi a hitet, az erő a reményt és az íz a szeretetet.

A tűz hetedik tulajdonságát abban látja, hogy megemészt mindent. A Boldogságos Szűz hetedik beszédében arra oktat, hogy Istennek minden parancsát meg kell tartanunk. »Arra oktat a Boldogságos Szűz bennünket ezen utolsó beszédében, hogy a legfőbb tökéletesség erényét tartsuk meg.«[2])

Beszédét ezzel végzi: »Nem olvassuk, hogy a Boldogságos Szűz többször beszélt volna, mint ezen hét beszédével; azt ugyan olvassuk, hogy ott állott a kereszt mellett, de nem olvassuk, hogy beszélt volna. Nincs kétség benne, hogy beszélt többször, sőt nem kételkedik senki sem abban, hogy beszélt a királyokkal, akik Keletről jöttek fiát imádni,... így máskor is, például a szenvedésekor; de a Szentlélek el akarta hallgatni azért, hogy megmutassa nekünk azon oktatást, amelyet ezen hét beszédben nyújtott. Szeressétek tehát a Boldogságos Szűzet, mert még sohasem ajánlottak a Boldogságos Szűznek olyant, akitől a kegyelmét megvonta volna, és akinek a Szent Szűz ki nem eszközölt volna kegyelmet és örök életet, amelyhez juttasson el titeket és engem az, aki mindörökön örökké dicséretre méltó. Amen.«[3])

Nem habozik kimondani, hogy Jézus után a Boldogságos Szűz a leghathatósabb közbenjáró Istennél. »Az Úr Istennél —

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 190. XLII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 191.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 192. XLII.

úgymond — sok közbenjárónk van: angyalok, arkangyalok, az összes szentek és a boldogságos Szűz Mária. Az ő kérése többet ér, mintha az összes angyalok, arkangyalok és az összes szentek közbenjárnak a bűnösért. Jézus Krisztus is közbenjárónk, akinek kérései az Atyánál többet érnek, mint a Boldogságos Szűz kérései, mivel Isten. De mégis bármit kér a Boldogságos Szűz Fiától, kétségkívül nem tagadja meg tőle.«[1]) Erőteljesebben fejezi ki ezt a gondolatot egy másik beszédében: »Istennél vannak közbenjáróink, főképen a mi Úrunk Jézus Krisztus. Nemcsak a mi, hanem az egész világ bűneiért, amint János mondja (János 2. 1.): »Van Istennél közbenjárónk. Közbenjárónk a Boldogságos Szűz. Bernárd szerint: Szent közbenjáród van Istennél, midőn Isten előtt a Fiú, a Fiú előtt az anya a közbenjáród. A Fiú megmutatja az Atyának sebeit, az anya pedig emlőit. Semmiképen sem utasítja őt vissza, mikor a szeretetnek annyi jelét eléje tárják. Az anya megmutatja emlőit Fiának és mondja: Kérlek Fiam; íme méhemben fogantattál, ezen kezeimmel gondoztalak téged... Könyörülj meg a bűnösön; ajánld a bűnösöket (Királyok könyve. III. 2.) Anyám nem lehetséges, hogy tőled valamit megtagadjak. Ha valamit kérsz, meg fogod kapni. S így akkor a Fiú anyjával együtt az Atyához megy és a Fiú megmutatja sebeit az Atyának.«[2])

Ugyanezt a gondolatot hozza fel egy más alkalommal is, amikor a Boldogságos Szűzet az emberiség legékesebb szószólójaként tűnteti fel: »Az Úr három égő lándzsát élesített ki, amelyeket a földre akart vetni, hogy az egész világ elpusztuljon gonoszsága miatt. A Boldogságos Szűz Mária közbenjárt a világért ily szavakkal: Ó legédesebb Fiam, kérlek, kegyelmezz meg a világnak! Két szolgámat ugyanis el akarom küldeni, akiknek prédikálására sokan bűnbánatot tartanak és megtérnek. Az Úr kérdé: Kik lesznek azon hírnökök és szolgák? A Boldogságos Szűz azt válaszolá: Ferenc és Domonkos. Mondá ekkor Krisztus: Ó Anyám, lehetetlen, hogy ezt tőled megtagadjam! Te éretted akarok nekik megkegyelmezni, hogy bűnbánatot tarthassanak.«[3])

Mária isten-anyai méltóságán alapszik közbenjáró szerepe Istennél. »Isten leszállt érettünk az égből, s ezért érettünk lett

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 17. VI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 106. XXVIII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 39. XII. beszéd.

Isten anyja. A mi anyánk is tehát, miért nem kellene meghallgatnia könyörgéseinket?«[1]) Hite oly nagy, bizodalma oly erős a Szent Szűzben, hogy egész határozottsággal kimondja: »Soha senki sem ajánlotta magát a Boldogságos Szűznek, hogy kegyelmet ne kapott volna, és nem eszközölt volna neki kegyelmet és örök életet.«[2])

A Boldogságos Szűz nemcsak akar, hanem tud is segíteni a hozzá folyamodókon, mert nála van minden hatalom: »Krisztus Isten, s az egész földkerekség Úra. És ez az Isten emberré lett a Szűz méhében. S miként természet szerint fia Istennek, úgy a felvett emberi természet szerint fia a Szűznek. És mivel Krisztushoz tartozott az összes teremtmények fölött való uralom, mikor meghalt és az anya életben maradt, az anyához tartozott az összes dolgok fölött — akár az égben, akár az ég alatt — minden égi és földi uralom.«[3])

Azt ajánlja, hogy különösen a kísértések idején hívjuk segítségül Istennek anyját. Az egyik beszédében külön felhívja erre hallgatóit, hiszen — úgymond — »azért énekeljük: Mária kegyelem anyja, a könyörületesség anyja.«[4]) Megvigasztalja a bűnösöket, hogy Jézus és a Boldogságos Szűz érdemei folytán megnyerhetik bűneik bocsánatát. »A mi Úrunk Jézus Krisztusnak érdemei, a Boldogságos Szűz érdemei, a hitvallók szűzek és mindenszentek érdemei folytán remélem, hogy üdvözülök és vétkeimért eleget tehetek.«[5])

Mivel a Boldogságos Szűz Istentől egyedül kapott hatalmat, hogy Fiát e világra szülje, azért Isten szülőjének mondatik. Ezen kiváltságánál fogva pedig felmagasztaltatott a Boldogságos Szűz nemcsak az emberek és az angyalok karai fölött, hanem még az összes egek fölött is és mintegy királyné foglal helyet Isten, a király, az országoknak uralkodói között.«[6])

Ennyi erény magasztalása után gyönyörűséggel teljes szívvel hangoztatja, hogy a Boldogságos Szűz a mi fejünk koronája,

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 166. XXXIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 192. XLII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 168. XXXIX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 14. V. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 200. XLIV. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 167. XXXIX. beszéd.

mert tőle született az, aki megkoronázta a Boldogságos Szűzet, szentjeit és minket.«[1])

8. §. Mária siralmai.

Capistranói János a fájdalmas Szűzről sem feledkezik meg. Krisztus kínszenvedésének történetét nem tudja elképzelni Mária szenvedése nélkül; nem tudja a szenvedő fiú alakjától elválasztani a szenvedő anyáét. A Szent Szűz csak oly odaadással csüng fián, mint más szegény asszony egyetlen gyermekén. Krisztus Úrunk szenvedésének leírását is e szavakkal kezdi: »Hova ment szerelmesed, ó legszebb Anya? Hova ment kedvesed?«[2]) — Egybefoglalja e kettő szenvedéseit és megható képet rajzol róla.

Miután előadja, hogy a szenvedés előestéjén az apostolok sírtak és sírt maga az Üdvözítő is, így folytatja: »Ma sírt az áldott anya is anyai fájdalmában, miként erről Ágoston tanúskodik. Ki tudja elképzelni, minő szomorúsággal, bánattal, fájdalommal sebezte meg az anyai szívet az egyetlen fiának halála, akit oly tisztaságosan fogant méhében, oly örömmel szült, oly édesen nevelt. Látta, hogy ömlik arcáról a vér, de letörölni nem tudta és szomorúsága miatt a szomorkodót megvigasztalni nem volt képes.

Hallotta őt szólani: szomjuhozom; és vizet nem adhatott neki. Csodálatos szűzi szíve, amelyről azt mondják, hogy nem sírt, midőn Jeremiás próféta, aki sok évvel ezelőtt előrelátta a Boldogságos Szűz ezen szenvedését, így szólt hozzá: Kihez hasonlítsalak, s kivel mondjalak egyenlőnek, Sion leánya? Mert mint a tenger, olyan nagy a te szomorúságod.«[3])

Hogy a hallgatóság Máriával érezzen és keseregjen, azért a Szent Szűz örömét összehasonlítja a fájdalmával. Idézi e célból Boëtiust: »Minek mondotok engem — barátaim — oly boldognak, mikor elestem és lábamon alig tudok állni? Szűz Mária pedig a legnagyobb örömben és boldogságban volt, midőn méltónak találtatott arra, hogy Isten fiát méhébe fogadja. Mily nagy örömet és mily nagy boldogságot érzett, midőn gyermekét e világra hozta, midőn karjaira vette, midőn fürösztötte azt, akiről az angyali nyilatkozat után tudta, hogy a magasságbeli Atyának

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 169. XXXIX. beszéd.
[2]) Johannis Capistrani Passio domini J. Ch. kéziratának prologusa.
[3]) Prologus Passionis D. N. J. Cr.

a fia. Ezért mondja Bernardino: »Vizsgáld meg, ó ember, aki kőszívet hordasz kebledben, vajjon nem kellett-e Szűz Mária lelkében nagy szomorúságnak lennie, midőn abba a gyászos helyzetbe jutott, hogy látnia kellett, miként adják át a leggonoszabb módon gyermekét az ellenségnek, miként köpdösik, ostorozzák, kegyetlenül megkoronázzák és testét keresztre feszítik.« Valóban ezen fájdalom láttára mondotta a próféta: »Sion leánya, mint a tenger, olyan nagy a te szomorúságod.« És maga Mária is elmondhatta magáról: »Ó, ti mindnyájan, kik átmentek az úton, figyeljetek és lássátok, ha van-e olyan fájdalom, mint az én fájdalmam.«

Ezen nagy fájdalom láttára Capistranói János lelke is megrendül és aggódva kérdezi: »Hol találunk menedéket? Kit nyerhetünk meg közbenjárónknak? Ha a Szűz Anyához akarunk ma menekülni, aki nekünk minden kegyelmet ki szokott eszközölni, azt látjuk, hogy ő rettenetesen agyon van gyötörve és a keresztrefeszített szerelmes Fiával egész lelkével, minden érzésével, összes gondolataival együtt szenved és így annyira áthasonúlt, hogy más érzelmet lelke nem képes felfogni. Kegyelmeinek és kérésünknek emlékezetébe való felújítása nem lenne más, mint fájdalmainak növelése.«

Gyönyörűen beleszövi most a kérésbe az Üdvözlégyet: »Ha ugyanis azt mondod neki: Ave, (Üdvözlégy)[1]) mindenesetre azt válaszolhatja: Ne mondd — kérlek — nekem Ave, — azaz legyen távol tőled a fájdalom, — mert ez az örömnek az üdvözlése, most pedig a fájdalmat a kereszten függő szerelmes Fiam fájdalmaival és gyötrelmeivel együtt, vele szenvedve, viselem. »Elhagyottá tett engem az Úr, és egész nap bánattal emésztett.« (Jeremiás: Siralm. I. 13.)

Ha azt mondod neki Mária, azt felelheti: Ne mondj engem Máriának, azaz világosítottnak, mert meg vagyok fosztva szemeim látásától és szemeim világossága is távol van. Ne mondj engem Máriának sem, azaz világosítónak, mert a sötétségbe és a halál árnyékába vagyok helyezve.

Ha azt adod hozzá: Malaszttal teljes, ismét azt felelheti: Jaj, fiam, nézd, milyen kegyelem jutott nekem? Saját szemeimmel

[1]) Nem lehet lefordítani a latin szöveget teljes értelmében. A latinban szebben hangzik a szójáték: »Nam si diceres Ave, respondere utique posset: Sed ne queso dixeris mihi: Ave id est sine ve, qui iucunditatis salutatio est.«

kell látnom, hogy annnyi fájdalommal és szégyennel eltelve függ latrok között fiam.

Ha tovább folytatod: Az Úr van teveled, rögtön azt felelheti: Vajjon Úr az én Fiam, aki mint gonosztevő és lator függ a keresztfán? Nem is mondhatod, hogy az velem van, akit sem érinteni, sem hozzá közeledni képes nem vagyok. (Ezért rám illik Jeremiás szava): »Azért sirok én, és megáradnak szemeim, mert távol van tőlem a vígasztaló.«

Ha azt mondod neki: Áldott vagy te az asszonyok között, méltán mondhatja: Miképen volnék én áldott az asszonyok között, mikor szerelmes fiammal együtt engem is mindnyájan átkozottnak nyilvánítottak és gyaláztak. Erre vonatkoznak Jeremiás szavai: »Üldözői mind megragadják szorongásában; mindnyájan, kik dicsőítették őt, megvetik, mert látják a gyalázatát.

Ha tovább folytatod: És áldott a te méhed gyümölcse, nemde azt mondhatná: Mi módon nevezheted boldognak méhemnek gyümölcsét, akit a zsidók folytonosan agyarkodó gonoszsága gyalázásokkal és becstelenségekkel halmozott el? Beteljesült rajta, amit Mózes könyve megírt róla: »Isten elátkozta azt, aki a fán függ.«

Ha hozzáadod, miképen értelmezik Jézust, mint Üdvözítőt: mindenképen csodálkozva mondaná: »Miképen mondod fiamat Üdvözítőnek, mikor a zsidók istentelen tömege gyalázva így szólítja meg: Másokat megszabadított, önmagát nem képes megszabadítani.«

Azt sem fűzhetnéd hozzá: Szűz Mária, imádkozzál érettünk bűnösökért, mivel igazán mondhatná: »Hogyan kellene nekem érettetek, bűnösökért imádkoznom, mikor a kereszten függő szerelmes fiammal együtt szenvedni nem tudok, hanem fájdalmam és könnyeim miatt szívemben egészen elájulok. »Eressz el tehát engem, hadd sírassam egy kevéssé fájdalmamat.«[1]) Mindez a prologusban történik.[2])

---

[1]) Welte ezt írja az »Üdvözlégy« keletkezéséről: Der Zusatz: »Heilige Maria, Mutter Gottes, bitte für uns (arme) Sünder« kommt erst auf einer Synode der Provinz Narbonne (1551.), auf einem Concil von Augsburg (1567.) und einer Synode von Besançon (1575.) vor.« (Wetzer-Welte: Kirchenlexikon. I. 1743. — Capistranói János már egy századdal előbb használta s így keletkezését is jóval előbbre kell tennünk.

[2]) Passio: D. N. J. Chr. Prologus.

Capistranói János Krisztus kínszenvedése történetében, a passióban, egyszerű és népies vonásokkal tölti be azt a hézagot, amelyet az evangeliumok fönnhagytak. A megható képeknek egész sorát szövi az evangelium szövege közé. Majdnem azt lehet mondani, hogy Mária fájdalmainak tükörében mutatja be az Úr Jézus fájdalmait. Megragad minden alkalmat, hogy a hallgatóság szívét részvétre hangolhassa.

Egyszerű és mégis megható azon jelenet, midőn az utolsó estén Jézus elbúcsúzik anyjától. »Szerdán késő este, miután (Judás) megigérte a zsidóknak, hogy át fogja adni Jézust, Bethaniába jött. Krisztus, noha tudta, hogy őt eladta, megérkezésekor mégis megölelte és megcsókolta. Hasonlóképen barátságosan fogadta a Boldogságos Szűz is, aki meg is kérdezte, vajjon nem hallott-e valami kellemetlen dolgot fiára vonatkozólag? Judás, mint Anselmus mondja, azt felelé: Mindenki magasztalja őt. Mária ugyanis szerette Judást, mivel tudta róla, hogy Jeruzsálemben a főpapokkal ismeretségben van, s ezért rábízta fiát, ezen szavak kíséretében: Kedves Judás, rád bizom szerelmes fiamat. Judás erre felelé: Jól fogok reá vigyázni mindig. Mária Magdolna ezen estén lakomát adott. Ezen a lakomán téged (Judás) Jézus és az ő anyja közé ültetett annak jeléül, hogy árulásod őket egymástól elkülöníti és elválasztja. Ezen a lakomán Krisztus szenvedéseinek miszteriumát sorban előadta. Ezen előadás alatt Judás láttára és gonoszságának szemlélésére Krisztus annyira szomorú lett, hogy lehajtotta fejét az asztalra. A lakoma után Szűz Mária, aki ezt látta, így szólt hozzá: Fiam, nekem van valami mondanivalóm. Szemem fénye, mondd meg nekem az igazságot! Mit jelent ez a sápadtság és szomorúságod, mivel ma a szokottnál sápadtabb és szomorúbb lettél? Szívem úgyanis megreped fájdalmad láttára. Így felelt ő anyjának: Anyám, te tudod, miért jöttem e világra és miért lettem emberré! Ezért, mivel eszedbe jutott, hogy megtudakoljad sápadtságomat és izgatottságomat, megmondom, hogy az idő elérkezett és az óra közeleg, mikor a legkeserűbb halállal elválok tőled. Valóban, mikor erről a keserű szenvedésről és halálról gondolkodtam, amelyet el kell szenvednem, magamon kívül lettem. Az anya annak hallatára, hogy fiának halála teljes bizonyossággal a legközelebbi időben bekövetkezik, oly nagy fájdalmat érzett, hogy szemei könnybe lábad-

tak. Mások szerint pedig így válaszolt: Fiam, nézd ezt a testet, amely téged hordozott! Nézd emlőmet, amely téged táplált! Kérlek tehát téged az anyai szív melegével és szeretetével, váltsd meg más módon az emberi nemet és ne a halálod által! S ha megkérdezesz engem: Miképen? Ezt válaszolom: Mivel te vagy az igazi bölcseség, azért te képes vagy arra, hogy kitalálj más útat-módot. Felelé Krisztus: Te mondottad, anyám, hogy a legfőbb bölcseség én vagyok. Mivel az vagyok, azért szükséges, hogy az emberi nemet a legnagyobb bölcseséggel váltsam meg. Írva van ugyanis felőlem: »Felmegyünk Jeruzsálembe és az ember Fiát a bűnösök kezébe adják.« A Boldogságos Szűz pedig mindenképen rá akarván venni fiát a megváltás más módjára, másod ízben ilyen kéréssel járul hozzá: Fiam, tudom, hogy a mennyei Atya elhatározta, hogy irgalomból megváltja az emberi nemet. Ha tehát neked kell meghalnod, az én szívem aggodalmában nem tud hova lenni. Kérlek tehát, váltsd meg az emberi nemet más módon, de úgy, hogy ne halj meg! Erre így válaszolt a fiú: Szerelmes anyám, ámbár neked engedelmeskednem illik és tartozom is, mégis inkább Atyámnak tartozom engedelmességgel, akitől van istenségem. Ő határozta el ezt ugyanis, miként Izaiás próféta megírta: »Feláldoztatott — az áldozatra vitt fiú, — mivel maga akarta a mennyei atya. Jelképezve volt ez Ábrahámnál is, aki »megragadta kardját, hogy feláldozza fiát.« Te miattad mégis elmegyek az Olajfák hegyére és kérni fogom, hogy hallgasson meg engem, hogy halál nélkül más módon válthassam meg az emberi nemet.«

Azon a napon Mária Magdolna hírnököt küldött Jeruzsálembe, hogy megtudja, mit végeztek Jézusra vonatkozólag, miként Anselmus mondja. A hírnök visszajött és elmondotta, hogy a farizeusok végső határozata az, hogy Jézusnak meg kell halnia. Mindketten, Szűz Mária és Mária Magdolna elmentek Jézushoz. Magdolna így szólott hozzá: Jézusom, legédesebb vendégem, te tudod, hogy mi módon törnek a zsidók életed ellen, kérlek, holnap ne menj Jeruzsálembe, hanem itt készítünk neked husvéti lakomát. Jézus erre így felelt: Elérkezett az Atyától meghatározott idő, amikor az emberi nemet meg kell váltanom; miért is szükséges, hogy Atyám akarata teljesüljön. Hallván ezt a boldogságos Szűz Mária, harmadszor járul hozzá e szavakkal: »Szemem

fénye, ha minden áron Jeruzsálembe akarsz menni, kérlek, engedd meg, hogy veled mehessek, vagy legalább hogy előbb halhassak meg.« Ezután Krisztus Mária Magdolnát elbocsátotta és anyjával, Máriával egyedül maradt.

Az ájtatos lélek szíve mélyében elgondolhatja és emlékében felújíthatja, minő keserűségét és minő fájdalmat, minő szomorúságot és kétségtelenül minő lelki elhagyatottságot érezhetett Mária Magdolna ezen elbocsátáskor! Mikor tehát Krisztus egyedül maradt az asszonyok legáldottabbikával, Máriával, így szólt hozzá: Szerelmes Anyám, tanítványaim szenvedéseimben való hitöket mindnyájan teljesen elvesztették. És az Úr Jézus anyja előtt térdre borulva így szólt: Szeretett Anyám, hálás szívvel köszönöm neked, hogy engem kilenc hónapig méhedben hordoztál, fogantál, neveltél és tápláltál. Szűzi kebledből ugyanis ahány csepp tejet szívtam, annyi hálát adok azon szorongásért, amelyet kiálltál, mikor velem Egiptomba futottál, és mikor engem a templomban három napig kerestél. Mostani kérésedet nem tudom teljesíteni, mivel a Szentlélek a próféták ajkai által előre megjövendölte. Keresztény hívők, gondoljátok meg, mily szomorúsággal telt meg az anyai szív, midőn ezeket hallotta fiától. Nincs kétség benne, hogy a legnagyobb önkívületbe jutott ezért is, mivel mindaz, amit szerelmetes gyermekével harminc év és három hónap alatt elszenvedett, ismét emlékébe tódult. Ó ember, gondold meg ezt és szemléld benső lélekkel! Ha ugyanis mindent, ami a Szűz Anya legkeserűbb szenvedései körül csak gondolható, az isteni kegyelem közbejöttével meg nem előzött volna, nincs kétség benne, hogy abban a pillanatban, mikor ezeket hallotta és fiának búcsúzását látta, a szerfölötti fájdalom következtében meg nem halt volna. Vizsgáld meg tovább, milyen fájdalma volt a fiúnak, akinek emberi természete mindent átérzett, midőn látta és szemlélte anyjának fájdalmát.

Nem lehet csodálkozni azon, hogy az úton, midőn Jeruzsálembe ment, gyakorta fel-felsóhajtott, nagyon hullatta könnyeit és mintegy magánkívül lett. Gondold el tehát legbensőbb vágyakozással, amiket kellőleg leírni lehetetlenség, mivel hitem szerint, miként János mondja az utolsó fejezetben, mindent, ami Krisztussal történt, — hallgatok az ő legédesebb anyjáról, — a világ minden írója sem tudná leírni. Ne csodálkozzál tehát azon, ha

többször egyes dolgokra egyszerűen kitérek, másokat meg az ájtatos lélekre bízom, hogy vizsgálja meg és gondolkodjék felettük. És azért, miként fenntebb mondottam, maga is letérdelt, de hasonlót tett a legédesebbik anya is; s kölcsönösen megcsókolták egymást és elbúcsúztak egymástól. Mikor pedig Jézus Bethaniából Jeruzsálembe ment tanítványaival, követte őt Szűz Mária is Mária Magdolnával és ennek nővérével Márthával; s ekkor ismét megcsókolván, sírva így szólt: Ó fiam, szívemnek édessége, lelkemnek te miattad van gyötrelme, mivel engem oly árvává és elhagyottá tettél, jóllehet én mindez óráig sohasem hagytalak el. Jézus bánatos hangon így felelt neki: »Ó anyám, miért nyugtalanítasz engem könnyeiddel, mikor elég nagy keserű szenvedésem nyugtalansága. Kard járja át mindannyiszor szívemet, valahányszor látom, hogy szemeid könnyben úsznak. Kérlek, menj haza kedves Magdolnámmal, akinek oltalmába ajánlak téged, és többé ne akadályozd meg szenvedésemet.« Krisztustól visszatérve fájdalmasan így szólt Judáshoz: Judás, kedves fiam, most reád bízom fiamat! Ha valamit hallasz felőle, éresíts róla. Erre vonatkozólag Szent Bernárd így szólaltatja meg a Boldogságos Szűzet: Ó Szűz Mária, nem tudtad, hogy rókára bíztad a fiadat, hazugra az igazságot, farkasra a leggyengédebb bárányt.

Ezt mondván a fájdalmas anya, elvált fiától.«[1])

Szép és hatásos azon kép is, mikor János apostol tudtára adja a Boldogságos Szűznek Jézus elfogatását. »Jézus arculverése után János elment Annás házából Bethaniába és hirűladta Jézus elfogatását. Mária megölelte és így szólította meg: Jánosom, hova küldted el fiamat, szemem fényét? Nemde gyorsan megjön? És János könnyezve így szólt: Ó Mária, Jézusnak legédesebb anyja, Mesteremnek egyetlen szeretettje, ha valóban el kell mondanom azt fiadról, ami vele történt, szívem fájdalma és könnyeim hullása nélkül elmondani nem vagyok képes. Fiaddal voltam ugyanis a kertben, midőn őt a zsidók kegyetlenül megkötözték, embertelenül elvitték Annás házába, ahol láttam, hogy kegyetlenül arcúl ütötték, hogy elszédülve földre esett, és félek, hogy már meg is halt. Gondold meg ó ember, minő kínt állott ki Mária anyai szíve akkor, mikor ezeket saját tanítványától hallotta. Jámborúl

[1]) Passio: D. N. J. Chr. Via prima. Secundum punctum.

azt kell hinnünk, hogy eszméletlenül a földre rogyott. Meghallván Magdolna és Mártha Mária siránkozását, a vele érzett nagy fájdalomnál fogva jóságos szavakkal akarták őt megnyugtatni, de nem tudták. »Ó, ha az anya (Királyok könyve III. 3.) úgy siránkozott fia felett, hogy egész belseje összerázkódott, mikor fiát Salamon derékban ketté akarta hasítani; mit gondolsz, mennyire siránkozott a Boldogságos Szűz, mikor meghallotta, hogy halálos veszedelem fenyegeti fiát? Majd arra kérte Magdolna a kastélyban levőket mind, hogy a bánatos anyával menjenek Jeruzsálembe és hozzák vissza és segítsék abban, hogy fiát felkereshesse. Ez meg is történt. Még éjfél előtt ugyanis Jeruzsálembe mentek. Szent Bernardino pedig ezt mondja: ... A Boldogságos Szűzről ezen a helyen valóban el kell hinnünk, hogy az a tanítvány, akit Jézus szeretett, látván azt, minő kegyetlenséggel bánnak az Úrral, közben elszaladt a Boldogságos Szűzhöz, hirűladván neki, mik történtek fia körül. Véletlenül megtudta, hogy ő Bethaniában van Magdolna házában nővéreivel együtt. Ennek hallatára a fájdalmak különbözősége miatt egész belsője összerándult és kimondhatatlan sírással sírni kezdett és más asszonyok is, akik vele voltak. Félrevonulván a többitől, könnyzápor között az Úr előtt leborult és amennyire csak tehette, a legájtatosabb imádsággal fiát atyai szeretetébe ajánlotta. Hosszas időzés után felkelvén, Magdolnával és nővérével nagy sietséggel, miközben mindnyájan sírdogáltak, Jeruzsálembe ment. Mikor a város őrei találkoztak vele, megkérdezték tőle: Miért sírsz asszony? Mit keressz? Ő pedig felelé: Vajjon nem láttátok-e azt, akit szeret az én lelkem? És ők kérdezék: Melyik a te szerelmesed, asszonyok legszebbike? És ő mondá: Az én szerelmesem fehér és pirosas és ezer közül választott. És azok mondák: Vajjon véletlenül nem az a te fiad, akit ezen éjjel mint gonosztevőt és rablót Annás főpap házához hurcoltak, megkötöztek és megvertek? E szavak hallatára Mária majdnem a földre rogyott, De a szeretet, hogy megláthassa fiát, mégis erőt adott neki, hogy gyorsabban menjen Annás házához. Miután itt nem találta Jézust, egyvalakitől megtudta, hogy Kaifás főpaphoz vitték, miként a következő útnál ki fog nyilvánúlni. A nővérekkel és a buzgó Magdolnával az úton folyton sírván, eljutott Kaifás házába. Ide be nem juthattak. A ház előtt sírva, erős hangon kiabálta: Fiam, Jézus, Jézus, mutasd meg arcodat,

hangozzék szavad az én fülemben! Ki tudná elmondani, minő kínszenvedés újult fel Jézus Krisztus lelkében, midőn lélekben megértette, hogy érette anyja oly kegyetlenül szenved.«[1])

»Mialatt a Boldogságos Szűz a többi ájtatos asszonyokkal itt állott, Péter sírva jött ki Kaifás házából, akit látva Mária, így szólt hozzá: Kedves Péterem, miért sóhajtozol és szíved mélyéből miért foly a keserűség? Mit mondasz édes fiamról? Mi történt vele? Péter a szomorú anya láttára még jobban elkezdett sírni és annyira sírt, hogy szóhoz nem tudott jutni. Ezt Szűz Mária úgy értelmezte, hogy a fiát megölték. Míg a Szűz így állott itt a többi ájtatos asszonnyal, megmondották neki, hogy Péter megtagadta Krisztust. Szűz Mária ekkor könnyezve így szólt: Ó, kedves fiam, mit fognak veled még ma ellenségeid csinálni, ha szeretett tanítványod is így megtagadott téged. Ekkor a Boldogságos Szűz kivülről hallotta az ütéseket és az ostorcsapásokat s a rettenetes zajt, miközben őt verték; s valahányszor ezt hallotta, mindannyiszor a fájdalom tőre járta át és fúrta keresztül anyai szívét. Gondold meg, ó ember, mennyi köpés ragadt szakállához és hajához! Gondold át azon szenvedést, melyet ezen éjjel a szolgák részéről eltűrt; amely oly kegyetlen volt, hogy az evangelisták féltek összeírni.«[2])

Időközben Pilátus megmutatá Jézust a népnek. Ekkor látta először Mária Krisztust. Erre vonatkozólag így nyilatkozik Capistranói János Szent Anzelmus után: »Látta fiát a helytartó előtt megkötözve, síralmas színben; halálos, összeköpdözött, tűzes és lehajtott fejjel és földre szegzett szemekkel; arca eléktelenítve, és beszennyezve; a beszédre hallgatag, a verésre kész. A Boldogságos Szűz hangos szóval így kiáltott fel: Jaj, az én fiam-e ez, akivel ily kegyetlenül bántak? Hallotta Krisztus ezt a kiáltást és rendkívül nagy fájdalmat érzett anyjának jelenléte miatt. Bernardinus ugyanis azt mondja: Anyádnak jelenléte neked, Úram, megkétszerezte kínszenvedésedet...[3]) »Ó ember, gondold meg és vizsgáld meg, minő fájdalmat állott ki az anyai szív, midőn hallotta azt, amivel el akarta engedni a megfenyítés után őt (Pilátus). S így szólt: Ó, ha tehetném, én oda vetném magamat

[1]) Passio: Via tertia. Punctum sextum.
[2]) Passio: Via quarta. Punctum sextum.
[3]) Passio: Via quinta. Punctum secundum.

egészen Pilátus elé és arra kérném, hogy őt ne kínozza oly embertelenül, fiam helyett inkább kínozzon engem. Ekkor be akart menni Pilátushoz a pretoriumba, de nem tudott bejutni, mert a zsidók az ajtótól elmozdították és így gyalázták: Te vagy ennek a felforgatónak az anyja? Vigyázz, nehogy vele együtt te rajtad is bosszút álljunk! S mikor Pilátus kivezette őt és így szólott: Íme az ember, az anya a nép között állott és látta, hogy fiával a leggonoszabbúl bántak; arca a vértől és a köpésektől el van éktelenítve, feje tövissel van megkoronázva, és kegyetlenül megkínozva; erre egészen magánkívül lett és a földre rogyott. Miután a jámbor asszonyok felemelték, hangos szóval így kiáltott fel: Ó fiam, szívemnek öröme, a világnak dísze, miért bántak veled ily kegyetlenül és miért bántak veled ily tiszteletlenül? Ó fiam, miért engedtél engem ily sokáig élni? Ó, én az anyák legszerencsétlenebbike, saját szemeimmel kell látnom, miképen köpdösték össze a tiszteletre legméltóbb fejedet? Krisztus pedig látván anyját, így síránkozva és szomorkodva, jobbban érezte fájdalmát, mint a testi szenvedéseit úgyannyira, hogy sírásra indíttatott.«[1])

Nemsokára megindul a gyászos menet a keresztrefeszítés helyére. Hatásosan írja le Capistranói János Jézus és Mária találkozását. »Mikor Jézust — folytatja tovább — a kapun keresztül vezették, ott állt Szűz Mária sírva és zokogva a város terének azon részén, amelyen Krisztust átvezették. Midőn Jézus anyját fájdalomba merülve meglátta, oly nagy gyötrelem fogta el, hogy Jézus is, Mária is szorongatása miatt földre estek. A Szűz, mihelyt meglátta fiát, a földre rogyott, de hamarosan felkelt és megcsókolta az eléktelenített Jézust. A zsidók, mikor meglátták Máriát fia mellett, gyalázták és rettenetes erőszakkal elválasztották őt fiától és végül a keresztet rátették.«[2])

A tömeg tovább vonul Jézussal és vele megy a Szent Szűz is. »Ebben a tömegben volt Szűz Mária is, aki sírdogált. Ezt nem lehet csodálni, hiszen nincsen nő, nincsen olyan alacsony sorsú anya, aki, midőn látná fiát ily nagy gyötrelmek és gyalázatok között, a fájdalom miatt meg ne halna és el ne pusztulna; mennyivel inkább Szűz Mária, aki látta, hogy fiát, akiről tudta, hogy nemcsak ember, hanem Isten is, az emberek gúnytárgyává

[1]) Passio: Via septima. Punctum sextum.
[2]) Passio: Via Nona. Punctum primum.

teszik. Ez a fájdalom felülmúlt minden fájdalmat, melyet ezen a világon érzett. Látta ugyanis, hogy az égnek és a földnek Úrát a zsidók semmibe sem veszik, s hogy az égnek Úra maga viszi a keresztfát, amelyen meg kell őt feszíteni.«[1])

Szép és drámai erejű képet rajzolt Capistranói János a keresztrefeszített Jézus harmadik szavánál. »Áll vala Jézus keresztje mellett az ő anyja, Mária Kleofás felesége és az ifjabbik Jakab anyja és Mária Magdolna. (János. 19, 25.) Előbb ugyanis a zsidók rettenetes tolakodása miatt nem mertek a keresztfához közeledni. Azt olvassuk Szent Brigitta látomásainak 5-dik könyvében, hogy Mária, a legszomorúbb anya, remegve és mintegy félholtan állott, mivel még soha más anya nem volt így feldúlva, mint ő. És ez három dologból következik. Először: mivel a Szűz elméje és lelke jobban egyesítve volt a szeretetnél fogva fiával, mint más anyáé; ahol pedig a szeretet nagyobb, ott nagyobb a fájdalom is. Másodszor: fia nemesebb, dicsőségesebb és drágább volt. Minél nemesebb ugyanis a dolog, annál nagyobb a fájdalom, ha elveszítjük. Harmadszor: a világon sohasem volt gyalázatosabb halál és súlyosabb bűntetés, mint fiának, Krisztusnak halála. Bármit szenvedett ugyanis a fiú testében, azokat ő is szenvedte lelkében és elméjében. A kereszt alatt állván a fájdalmas anya, mintegy halott nézett fel fiához. És midőn hallotta, hogy a latornak ezt mondja: Még ma velem leszesz a paradicsomban, így szólt fiához: Ó fiam, a könyörületesség Istene és forrása, te a latornak megigérted, hogy paradicsomot fogsz adni, és engem elhagysz? Te a latort édesen megvigasztalod és hozzám, aki sírok és gyászolok, hozzám a te legtisztább anyádhoz egy szót sem szólasz? Ó, mennyei Atyám, te választottál engem fiad anyává! Hol van a kegyelem, amelyet találtam színed előtt? Kérlek, legkegyesebb Atyám, tedd meg azt, hogy fiammal együtt halhassak meg! Ó, Gábor, te azt mondottad, hogy üdvözölve legyek, azaz fájdalom nélkül, nem látod, minő keserűséggel telt meg lelkem! És mondottad már: az Úr van teveled; elvették tőlem; s nem mint úrral, hanem mint a leghitványabb latorral bántak vele. Ó, fiam! Jaj nekem, Krisztus anyjának! Bárcsak sohasem születtem volna, hogy veled meghalni ne kellene!

[1]) Passio: Via nona. Punctum tertium.

Mikor tehát Jézus látta, hogy anyja ily nagy fájdalmat áll ki és látta mellette Jánost, akit szeretett, így szólt anyjához: Asszony, te engem egykoron szűzi karjaiddal karoltál át, most a kemény keresztfa ölel át; te a bölcsőben nyugalomra helyeztél, most nyugszom és meghalok a kereszt gyalázatfáján. És kérdezi Bernardino: Ó, jó Jézus, a legédesebb anyádhoz, aki oly édesen táplált tejével és téged oly gondosan nevelt fel, miért beszélsz oly keményen? És ő felelé: »Nincs itt idő az édes beszélgetésre, nincs hely az anyai név kifejezésére.« Azt hiszem, ha édesebben beszélt volna, a Szűznek szíve meghasadt volna. Másodszor Ambrosius azt kutatja: Miért volt képes az elhagyott fiának, Krisztusnak, legkeservesebb szenvedései miatt elgyötört Szűz és anya állani? Azt felelé: Először, a kereszt mellett nemcsak azért állott Jézus anyja, hogy Jézus kínszenvedését láthassa, hanem hogy az emberi nem megváltását szemlélhesse. Másodszor: állt, mivel leülésre alkalma nem volt. A szorongás miatt le nem ülhetett. Állt azért is, hogy fiát annál jobban és szünet nélkül szemlélhesse. És néha a tolongásban annyira közel jutott a kereszthez, hogy fejét rendkívül hátra kellett hajtania, hogy fia arcát láthassa, s így gyakran a vércseppek reá hullottak. Harmadszor azért állt a kereszt mellett, hogy anyai szeretetét és hűségét kimutassa kedves fia iránt. Fiát ugyanis az egész világ elhagyta; tanítványai elszaladtak; barátai és ismerősei távol állottak tőle. A betegek, a gyengék, a meggyógyítottak, a halottak és feltámadottak akkor még nem ragyogtak mellette. Az írástudók és farizeusok a keresztfán őt kinevették. Az isteni vigasztalás eltávozott tőle. Ezért kérdezi Bernardino: A mindenható Isten a fiát a keresztfán miképen hagyhatta el oly számkivetetten emberisége szerint, akinek pedig istensége szerint az égben ezer meg ezer angyal szolgál? Egyedül az Úrnak az anyja állott mellette, míg csak fia ebből a siralmas világból a halál gyötrelmein át el nem távozik, hogy anyai szeretetét fia iránt kimutassa. Negyedszer azért állott ott, mert itt oly kincs volt, amelyet gondjaira bíztak, s ezen kincsnek ő ezért gondját akarta viselni, hogy legalább halálában értékesíthesse azt, akit élve nem bírhatott. Ezért mondja Berhardino:

Ó, a szomorú szíveknek és minden kétségbeesettnek egyetlen reménye, égnek és földnek áldott királynéja, mit művelsz a ke-

resztfa ezen síralmas, undorító és borzalmas helyén a latrok között és a halottak utálatos csontjai és koponyái között? Szükséges, ó Szűz, hogy valami rendkivüli legyen itt, ami a tied, hogy ily nagy gonddal őrized! És Mária erre így felel: Van okom a keresztfa alatt állni. A kereszten függ ugyanis egyetlen vígaszom, az igaz Isten-ember, a Fiam, Teremtőm és Megváltóm. Innen keletkezett a kincstárunk minden nyomorúságunk eltűntetésére. Hol merítetted, ó Szűz, azt a bőséges könyörületességet és kegyelmet, amelyet nekünk bűnösöknek oly készségesen és oly bőségesen osztogatsz, és honnan folyt oly bőségesen a kegyelem vize? Az Üdvözítő forrásából. Izaiás 12.: Merítsetek vizet örömmel az Üdvözítő forrásaiból. Innen merítette ő is a kegyelmet a hitnek edényével és teljesen alázatos szívvel. Az ötödik ok amiért a keresztfa alatt állott, az, hogy kimutassa, hogy ő a közbenjáró Isten és az emberek között. Ezért mondotta neki (Ján. 19.): Ime, a te Fiad, — mintha ezt mondotta volna: János, akit rád bizok, olyan, miként a kegyelemben levő emberek. Emlékezzél meg legédesebb anyám, hogy ezek, akikért szenvedek, a te fogadott fiaid. És mikor mennyei atyám az igazságnak eleget akarván tenni, a bűnös ellen felkel és kárhozatba akarja őt adni, te, mint anya, magáért a bűnösért, akiért meghalok, anyai szeretetteddel vesd magadat az atya haragja elé és járj közbe fiaidért.

Ezen szóban pedig: »Asszony, ime a te fiad,« az Úr ezt mondotta ki: eddig gondodat viseltem, de eltávozásom után neked hagyom őt, mivel kedves barátom. Azután így szólt a tanítványhoz: Íme a te anyád, amivel ezt mondotta: minden bűnösnek anyja. Mikor bűneitek szégyenlése miatt nem meritek felemelni fejeteket Istenhez, az igazságos bíróhoz, sem előtte megjelenni, meneküljetek Máriához, az élő anyához! Ő saját fiaiként tekint, védelmez, ápol és táplál benneteket. Ő engem ugyanis az égből vont le a földre és tekintélyével felemel a földről az égbe. Azt kérdezhetné valaki: Miért bízta Krisztus anyját inkább Jánosra, mint más apostolra? Chrysostomus ezt feleli: mivel őt bensőbben szerette szemérmetessége, tisztasága és szűziessége miatt. Szűz volt úgyanis. Illett tehát, hogy szűznek szűz legyen az őre. És Bernardino ezt mondja: Ó nyomorúságos változás: szolga adatik az úrért, János Jézusért, teremtmény teremtőért, molnár fia a teremtő fiáért, Zebedeus fia Isten fiáért, halandó

ember halhatatlanért, s időben lett az örökkévalóért. És ettől az órától hajlékába fogadta őt a tanítvány (Ján. 19).[1]) Másképen adja elő ezt Beda, másképen Ágoston. Beda úgyanis ezt mondja: Így fogadta őt anyjává és gondviselőjévé. Ágoston ellenben ezt mondja: Nem fogadta őt hajlékába, mert ilyene nem volt, hanem csak szolgálatába, mivel azután mindig a szűznek szolgált. Ó keresztény ember, mérlegeld, minő nagy fájdalmat állott ki Krisztus testében, a gyalázatok miatt, még nagyobbat szívében, a legnagyobbat anyjának fájdalma és szenvedése miatt. Ezért elmondhatta Jeremiással (43.): Jaj nekem, nyomorúltnak. Fájdalmat ad fájdalomra, mikor ezt mondja: Az én fájdalmam növekedik anyám fájdalma miatt. Hallgasd meg a fájdalmat, mely Krisztust elfogta, mikor látta anyját állni és szólani, miként ezt Anselmus elmondja: Jaj nekem ezen látvány miatt! Jaj nekem! Akit oly gyönyörrel felneveltem, azt látom, hogy megkínozva a kereszten függ. Ó anyák, tekintsetek ma az én elhagyatottságomra, mivel minden vigasztól meg vagyok fosztva; az apostolok és tanítványok elmenekültek tőlem és nincs gyámolítóm, miként más szerencsés anyáknak; látom vérét folyni és nem tudom összegyűjteni, sem őt érinteni. Látom, hogy teste sebekkel van tele és nem tudom azokat bekötözni. Látom, hogy fejét rosszúl tartja és nem tudok segítségére menni. Látom, hogy sír és nem tudom könnyeit letörölni. Ó legédesebb kereszt, add vissza fiamat, vagy legalább fogadj engem is vele együtt! Ó, szeretett fiam, látom, hogy a halálnak utolsó gyötrelmeit szenveded, miért hagysz el engem ilyen elhagyatottan? Te tudod, hogy minden vígasztalástól meg vagyok fosztva. Mit tegyek? Atyám és anyám nincsenek és senki sem szól hozzám egy vígasztaló szót sem. Az egész emberiségnek nevetség tárgya lettem. (Jerem. Siralm. 3.) Most tehát könyörülettel teljes gyermekem, ki sokakon megkönyörültél, vonj engem is végre magad után! A te tested az enyém, az enyém a tied, hogy a test a testtel szenvedjen, a lélek a lélekkel haljon meg! Ó, keserű halál, te a királyokat és az óriásokat legyőzted, ma azonban téged egy törékeny leány legyőz. Ó, keserű halál, ne kímélj engem! Inkább öld meg az anyát a fiával együtt, mint elválasztod az anyát a fiútól, és törd össze csak a keserűséggel telt szívemet! Látván pedig

[1]) Passio: Via nona. Punctum quintum.

Jézus anyjának fájdalmát, sírt és jobban fájt neki anyja fájdalma és keserűsége, mint saját sebei.«[1])

A szentírás mindezekről alig szól egy pár szót; de a középkor vallásos lelkű írói kibővítik az evangelium szűk szavú leírását az árván maradó anya keserves zokogásával és síralmas panaszával. Bár a szentírás azt sem említi, hogy Jézus külön elbúcsúzott volna anyjától, mielőtt kiadá lelkét, Capistranói János mégis beleszövi ezt a kedves és megható jelenetet. »Mielőtt Jézus kiadá lelkét, mondják a doktorok, lehajtá fejét anyjához és utoljára így szólt hozzá: »Isten veled! Azaz: Ó legédesebb anyám, jóllehet a fájdalom gyötrelmei miatt szavakkal búcsúzni tőled nem tudok, mégis köszönetet mondok mindazon jótéteményeidért, amelyekkel földi életemben engem elhalmoztál. Ezért hálaadásképen lehajtom fejemet hozzád.«[2])

Krisztus eltemetése szintén hálás jelenet, azért Capistranói János ezt is érzékenyen adja elő. Pilátus beleegyezett abba, hogy Jézus testét a keresztről levegyék a zsidók. »Katonák jöttek tehát Jeruzsálemből. Mikor ezeket a Boldogságos Szűz és a többi asszonyok látták, így szóltak egymáshoz: Íme a latrok, akik megfeszítették fiadat, íme most keresnek bennünket, hogy fiaddal együtt megöljenek. Fussunk el tehát e helyről! De a Boldogságos Szűz állandóan és bátran így szólt: Nem megyek el, míg fiamat, akit életében szerettem, halála után karjaimba nem szoríthatom és csókokkal nem illethetem. S mialatt így állnak, megérkezik több ájtatos asszonnyal Mária Magdolna is, aki így szólt a Boldogságos Szűzhöz: Úrnőm bocsáss meg, hogy nem védelmeztük meg fiadat a zsidók tanácsánál. Én ugyan fivéremmel, Lázárral, megakadályoztam fiadnak halálát, de nem használt semmit. Mialatt így szólt, megérkeztek a katonák (János 19.), és az elsőnek összetörték lábszárait és a másodikéit is, akit vele keresztrefeszítettek, mivel ők még éltek, mert az ő büntetésük nem volt olyan kegyetlen és sokféle, mint Jézusé. Mikor pedig Jézushoz jöttek és látták, hogy meghalt, nem törték meg az ő lábszárait, hogy beteljesedjék az írás (Exod. 12.): »Csontját ne kisebbítsétek meg,« tudniillik a husvéti bárányét, amely előképe volt Krisztusnak.

[1]) Passio: Via nona. Punctum quintum.
[2]) Passio: Via nona. Punctum quartum.

Azon katonák egyike azonban, akik később jöttek oda, lándzsájával megnyította oldalát; vagyis lándzsáját oly erővel, oly mélyen, oly irgalmatlanúl szúrta oldalába, hogy a hegye nem állott meg addig, míg a lándzsa nem érintette az ellenkező bordát és a szívnek két része úgy volt a lándzsán, hogy a lándzsa majdnem kijött a másik oldalon. Mikor kihúzta a lándzsát, a lándzsa nyele véres volt, még pedig barnás véres, mintegy jelentve, hogy a szívét átszúrta. A lándzsa kihúzása után bőségesen folyt a sebből a vér, mint egy folyó. Egy csepp meleg vér a lándzsáról lehullva, érintette az egyik katona vak szemét, aki azonnal visszanyerte látását, mihelyt észrevette, hogy egy csepp meleg vér esett szemeire. És ez a szúrás úgy átjárta a Szűz szívét, hogy csoda volt, hogy rögtön össze nem esett. Valóban, nem kis csodát mívelt az Isten, hogy a Szűzanya annyi és oly veszélyek és fájdalmak miatt agyongyötörve, lelkét ki nem lehelte.«[1])

A zsidók kérésére Pilátus megengedi, hogy a holttesteket levehetik a keresztfáról. »A két lator testét már levették, és csak Jézus teste függött a keresztfán. Ezt a testet azonban az asszonyok levenni és eltemetni nem tudták, azok a gyilkosok ezt levenni nem voltak képesek, mert méltatlanok voltak arra, hogy érintsék és hozzányuljanak. S mikor így ült a dicsőséges Szűz, és látta, hogy a városból férfiak jönnek létrákkal és eszközökkel, azt gondolta, hogy fiának lábszárait akarják összetörni, miként a rablókét, ezért nagyon megrendűlt lelkében. De azok a férfiak, mikor a kereszthez értek, térdet hajtva imádták őt. Azután három létrát támasztottak fel, az egyik felnyúlt a lábakig, a másik a karokig, a harmadik a test közepéig. Kiütötték először az egyik szeget a jobb karból; azután az odatámasztott létrával kiütötték a szeget a bal kézből. Ezek a szegek ugyanis a keresztfa törzsén keresztül hatoltak. Leszállt tehát az, aki a testet lassankint és mérsékelten, amennyire csak tehette, magára vette; mire a másik ment fel a létrára, amely a lábakhoz nyúlt fel és kihúzta a szeget a lábakból. Ekkor közülök egy odalépett és a testet fejnél fogva tartotta, míg egy másik a lábainál. Az anya maga és a többiek, — tudniillik János és más asszonyok — a közepén fogták és elvitték a kereszttől három lépésnyire egy helyre, amely tiszta gyolccsal

[1]) Passio: Via decima. Punctum primum.

le volt takarva. Nincsen senki, aki képes volna elmondani, milyen szomorúság fogta el az áldott anyát. Látja ugyanis, hogy olyan a test, mint a bélpoklosoké; szemei nyítvák, ajka hideg, szakállának csak maradványai vannak, arca összeköpdösve és szétzúzva, kezei is és karjai is megmerevedtek. És olyan volt, mint azon ember, akinek minden tagja össze van törve. Végre aztán begöngyölítették azt tiszta gyolcsba. Mily örömest eltemetkezett volna az anya fiával, ha fiának az lett volna akarata.«[1])

Következik a leghatásosabb részletek egyike: a temetés. Látszik, hogy Capistranói János lelkének meghatottságával érezte át Mária szenvedéseit, mikor ezt leírta. »Mikor pedig el kellett vinniök Jézus testét az eltemetésre, így szólt a Boldogságos Szűz Józsefhez: Miért nem akarod, Józsefem, hogy én vigyem fiamat; nem a te fiad, hanem az enyém. Hidd meg, holtában nem lett silánnyá az, aki nekem éltében kedves volt; ez a fiam, Istenem, jegyesem, szerelmem és vígaszom meghalt. Mit tegyek a meghalt testtel? Akarata ellenére, miként nem kellett volna, de mivel az éj közelgett és el kellett temetni, azért József alig bírta az anyai karokból kivenni. Mária pedig igen keservesen sírt és ezt mondá: Ó legédesebb fiam, minő vígasztalásom lesz nekem, nyomorúságos anyának, mivel látom, hogy téged holtan elviszsnek. Ekkor János evangelista sietve jött és sírva Jézus keblére borúlt, ily szavakat mondva: Ó, jaj! ezen kebelről hordtam el egykoron az édes beszédeket; most csak szomorúságot és siránkozást látok benne. Ó, mindenható Atya dicsőítsd meg fiadat, a mi Úrunk Jézus Krisztust azon dicsőséggel, amellyel fel volt ruházva, mielőtt a világ lett volna.

Jött tehát (az égből) a szó, ezt mondván: Megdicsőítettem és ismét meg fogom dicsőíteni (János 12. és 17.). Akkor Jézus anyjának és a többi siránkozóknak vígasztalására, akik jelen voltak, megdicsőült szemük láttára. Semmi ütés, vagy kékes folt nem maradt testén az öt seben kivül, amelyek meg fognak maradni az utolsó ítélet napjáig, és annyira ép és dicsőséges volt, mintha soha szenvedés nem érte volna. Anyja és a többiek is ennek láttára nem kevésbé megvígasztalódtak.«[2])

---

[1]) Passio: Via decima. Punctum tertium.
[2]) Passio: Via decima. Punctum quintum.

A temetés után János evangelista a Szent Szűzhöz lépett és így szólt hozzá: »Angyalok úrnője, ime itt az idő; menjünk Jeruzsálembe!« És ő a fájdalmaktól elgyötörve, a szenvedésektől kifáradva, a sírástól ellankadva, alig tudott a lábán állani; mégis a szent asszonyoktól támogatva, a sírhoz közelebb megy, megcsókolja, megöleli és megáldja fiának az istenséggel egyesített testét. És ezután hozzáfogott a távozáshoz. Mikor a kereszthez ért, térdet hajtott és imádta a keresztet; s mindnyájan hasonlóképen cselekedtek. Mindenki elgondolhatja, hogy ő volt az első, aki a keresztet imádta, miként ő volt az első is, aki fiát Jézust imádta. Végül a várossal szembe menvén, az Úr anyja gyakran visszafordul és hátratekint fia iránt való szenvedés és szeretet miatt, mivel ahol a szem, ott a szeretet, ahol a kéz, ott a fájdalom, ahol a kincs, ott a szív is. (Máté 6. Lukács 12.). Bemenvén pedig a városba, sokan, akik látták, de különösen a nők, fájdalmaitól megindíttatva, szomorúságba merültek és vele együtt gyászoltak s mondták: Mily nagy igazságtalanság történt ezen úrnővel és fiával ma Jeruzsálemben! Néhány asszony pedig közülök nagy síránkozások között követte őt.

Az ő fájdalma úgyanis sokakban oly fájdalmat idézett elő, hogy alig bírták magukat tartani, mikor őt sírni látták. Ő ugyanis oly meghatóan sírt és oly keserűen bánkódott, hogy bármerre ment is Mária, a szembejövőket sírásra indította. Így vezette János a saját anyjának, Mária nővérének, házába, ahol leült és kissé megnyugodott. Azután felkelt és az asszonyok felé fordulván, meghajtotta magát előttük, akik könnyezve eltávoztak. Nem is csodálatos dolog, hogy látására sírtak, mivel ruháján és felső öltönyén látták, hogy fiának vérével van befecskendezve. Ők mindnyájan éhgyomorral voltak, pedig már az éj közelgett. Az étel felszolgálása után őt is evésre hívták, és ő is velök evett. A következő éjjel és nap a Boldogságos Szűz egy kissé megnyugodott és evett.«[1])

Ezen apró körvonalakból nyílván kitűnik, hogy a Boldogságos Szűz épen úgy szenvedett, mint más közönséges asszony. Azt azonban meg kell vallanunk, hogy sehol sem fordul elő ízléstelenség, vagy póriasság. Bár néhol egyszerű és naiv is a

[1]) Passio: Via decima. Punctum quintum.

leírás, mégis mindig emelkedő és hatásos. Capistranói János ilyen eszközökkel nagyon könnyen nagy sikert érhetett el, különösen az egyszerűbb közönségnél, amely hallgatóságának legnagyobb részét képezte. Adatunk van rá ugyanis, hogy ő prédikációiban is meg szokott emlékezni a Boldogságos Szűz szenvedéseiről. Breslauban 1453. április 14-én tartott beszédében ezt mondja: »Ó áldott Szűz, megemlékeztél-e Simeon jövendöléséről, aki ezeket mondá: Íme ez sokaknak romlására helyeztetett... És a te lelkedet is átjárja a tőr... És Simeon ölébe vette Jézust... mintha ezt mondotta volna: Mária, veled akarok szenvedni. Akarod fiadat visszavenni? Én nem tudom másképen visszaadni, csak azon feltétellel, hogy halálát magadra veszed, az ő halála a te halálod legyen, miként Jeromos mondja. Ezért megjövendölöm neked, hogy a te lelkedet is átjárja a tőr. Jeromos szerint a testi szenvedés kicsiny, a lelki szenvedést tekintetbe véve. Sok anya szenvedett, de a te szenvedésed lélekben lesz. Ezért következteti Jeromos, hogy nemcsak vértanú, hanem több volt, mint vértanú. Miként ugyanis a Boldogságos Szűz másokat felülmúlt szeretetben, így felülmúlt szenvedésben is.«[1])

9. §. **A Boldogságos Szűz tiszteletét terjeszti.**

Bár a Boldogságos Szűz magasztalásában kifogyhatatlan, s miként ő maga mondja: »Ajkaim nem elégségesek arra, hogy a Boldogságos Szűz legkisebb dícséretét zengjem«,[2]) mégis ellensége minden túlzásnak.

A középkorban is megvolt egyes helyeken, de különösen a köznépnél, azon rossz szokás, hogy a vasárnapot nem ünnepelték meg, hanem a szombatot. Ezen ferde felfogás ellen élesen kikel és erősen hangoztatja, hogy nem cselekszik kedves dolgot Isten előtt, aki elhanyagolja és semmibe sem veszi az egyház parancsát. »Azok a keresztények, akik a zsidók módjára a szombati napot merészelik megünnepelni, Krisztus hitén kívül levőknek és nem keresztényeknek tartassanak és részesüljenek kiközösí-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 190—191. XLII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 170. XXXIX. beszéd.

tésben, mint az eretnekek. Mi pedig ne kövessük őket. Ha pedig valaki ezt meg merészelné tenni, megakadályozom, hogy a görögök módjára szombaton dolgozzanak. Vagy ha szombaton ünnepelni akarsz és a szolgai munkáktól tartózkodni, és azt mondod, hogy a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből teszed, hidd el nekem, hogy sokkal inkább tetszik a Boldogságos Szűznek, hogyha nem tartózkodol a szolgai munkáktól, hogy zsidózónak ne nézzenek, és alamizsnát adsz a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből a szolgai munkáktól való tartózkodás helyett. Ha tehát valaki a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből megígérte, hogy a szombati napot meg fogja ünnepelni, fogadalma nem kötelező, a fogadalom alól fel van mentve. Bőjtölni azonban a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből szombaton is szabad.«[1])

Gyalázatos dolognak tartja Isten és az ő szentjei nevének káromlását és hiábavevését. »Akik valamely szentet gyalázattal illetnek, Istent is gyalázzák. Sohasem lehet valamely szentet úgy gyalázni, hogy ne illettessék gyalázattal az, aki a szentet szentségre vezette. Isten egyedül az, aki a szentet szentségre vezette, amint ez kitűnik az angyalok énekéből: Gloria in excelsis Deo... Tu solus sanctus. Sokkal nagyobb gyalázattal illeti Istent az, aki a Boldogságos Szűzet gyalázza. A Boldogságos Szűzet ugyanis Fiára való tekintetből tiszteljük, s így a tisztelet, amellyel a Boldogságos Szűzet illetjük, a Fiát illeti. Ezért mondja a legkeresztényibb Justinianus: »Aki Istennek nevét, vagy valamely szentét, s főképen a Boldogságos Szűzét káromolja, a legnagyobb büntetéssel sújtassék.«[2])

A Boldogságos Szűz tiszteletét Capistranói János nagyban terjeszti hét örömének olvasója útján is.[3])

Ezen olvasó keletkezését Wadding 1422. évre teszi és alapítására a következő történetet jegyzé fel:[4]) »1422. évben Szent Ferenc rendjébe lépett egy ifjú, aki világi életében a Boldogságos Szűznek nagy tisztelője volt és az a jámbor szokása volt, hogy szobrát naponkint friss virágokkal megkoszorúzta. Mikor a noviciatus elzártságában semmi alkalmat sem talált arra, hogy a

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 124. XXII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 138. XXXV. beszéd.
[3]) Hermann: Cap. triumph. 44. — Holzapfel: Geschichte des Franz. 228.
[4]) Wadding: Annales Min. X. 61.

mennyei anya tiszteletére naponkint friss virágokat szedjen és azokat neki felajánlja, elhatározta, hogy elhagyja a kolostort és visszamegy a világba. Eltávozása előtt még egyszer üdvözölte a mennyei anyát és az ő különös oltalmába ajánlotta magát. A Boldogságos Szűz megjelent neki és feltárta előtte a gonoszlélek tőrét, aki ezen ürűgy alatt akarta hivatásától eltéríteni; s aztán ezt mondá neki: Ne szomorkodjál azon, hogy a kolostorban gyermeki szeretetedet nem tudod kinyilvánítani friss virágok felajánlása által. Én megtanítalak téged, miképen köthetsz nekem koszorút, nem ugyan múlékony rózsákból, amelyek könnyen elhervadnak, és amelyeket mindenütt nem lehet találni, hanem koszorút azon ájtatos imákból, amelyeket te is ismersz, és amelyekre az angyal tanított meg téged is. Ezután kijelentette neki, hogy életének hét örömét tisztelje és mindenegyes öröm emlékezetére mondjon el egy Miatyánkot és tíz Üdvözlégy Máriát. Végül ezt mondá: Ha te ezt az imádságot naponkint elmondod, akkor biztos lehetsz arról, hogy nekem kedves dolgot cselekedtél és magadnak jutalomra méltó koszorút kötöttél. Erre a jelenés eltűnt; a jámbor ifjú pedig a legnagyobb buzgalommal kezdette meg az ajánlott ájtatosság gyakorlását az égi anya tiszteletére. Az újoncmester, mikor ezen rendkívüli megjelenésről értesült, nemcsak bátorította ezen ifjút a jámbor gyakorlatban, hanem más szerzetes testvéreknek is ajánlotta. S így rövid idő alatt Mária hét örömének olvasója az egész szerafikus rendben ismeretes lett és a szeplőtelenül fogantatott Szűz tiszteletére mindenütt imádkozták.«[1])

Wadding ezen tudósítása nem fedi egészen az igazságot, mert már egy századdal előbb keletkezett ez az imagyakorlat. A »Speculum Humanae Salvationis« című munkában ugyanis azt olvassuk, hogy ezt az ájtatosságot a szerviták (Ordo Servorum Beatae Virginis Mariae) honosították meg.[2]) Ezt a munkát pedig 1324-ben írta egy magát alázatosságában megnevezni nem akaró dominikánus szerzetes.[3]) A szerző szerint a Boldogságos Szűz maga jelentette ki a hét titkot egy papnak, aki már azelőtt is

[1]) Cf. Maximilian Brandys: Der Rosenkranz von den sieben Freuden Mariens und seine Ablässe. 8.
[2]) Spec. Hum. Salv. I. Band. II. Theil. 243.
[3]) Spec. Hum. Salv. I. Band. I. Theil. XIX. pag.

nagy tisztelettel elmélkedett az ő örömeiről. A mű közli képekben a hét örömet, amelyek a következők: az első az angyal üdvözlése; a második a Boldogságos Szűz látogatása Erzsébetnél, a harmadik Jézus születése, a negyedik a háromkirályok imádása; az ötödik Jézus bemutatása a templomban; a hatodik Jézus megtalálása a templomban; a hetedik Szűz Mária megkoronázása.[1])

A XV. században kedvelt tárgya lehetett a képzőművészeteknek is, mert ezen korból már maradtak reánk emlékek a hét öröm ábrázolásáról. Így 1435-ben Fülöp, burgundi herceg egy falfestményt ajándékozott a lüttichi püspöknek, amely a Boldogságos Szűz hét örömét ábrázolta.[2]) 1447-ben pedig Marseillesben a Notre Dame de la Garde templomhoz vezető úton állítottak fel hét oszlopot, amelyek a Boldogságos Szűz hét örömét ábrázolták, amelyek: angyali üdvözlet, Krisztus születése, háromkirályok imádása, Krisztus feltámadása, Krisztus mennybemenetele, Krisztus színeváltozása és Mária mennybevitele.[3])

Mint látjuk, a hét öröm megállapításában sincs egyöntetűség. A XV. században azonban már ezen imagyakorlat általános lehetett, mert a képzőművészet is foglalkozott vele. Pelbart »Stellarium«-ában azt mondja, hogy ezen imádságnak Szent Bernardino di Siena buzgó terjesztője volt: »Azt mondják továbbá, hogy ezen imádság sokaknak hasznára vált. Szent Bernardino di Siena observáns a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből naponkint elimádkozta. Egyik napon, mikor ezt az olvasót imádkozta, megjelent neki a Boldogságos Szűz és így szólt hozzá: »Kedves szolgám, nagy örömömet lelem a te ájtatosságodban. Ime, mivel engem ezen olvasóval naponkint megtiszteltél, kieszközlöm fiamtól a csodatevés és prédikálás kegyelmét.«[4])

Ha Szent Bernardino di Siena ily buzgón végezte ezt az olvasót, akkor tanítványát is bizonyára megtanította reá. Az életrajzírók csakúgyan felemlítik, hogy Capistranói János ezen olvasónak buzgó terjesztője volt.[5])

---

[1]) Spec. Hum. Salv. II. Band. Erster Theil. 93., 94., 95., 96. táblákon vannak a képek a szöveggel együtt.
[2]) Spec. Hum. Salv. I. Band. II. Theil. 243.
[3]) Spec. Hum. Salv. I. Band. II. Theil. 243.
[4]) Pelbart: Stellarium. lib. II. pars II. art. III. a vége felé.
[5]) Poierus: Dreyfache Chronickh. 208. — Sannig: Chronicken. IV. 51.

Temesvári Pelbárt és a fentebbi életrajzírók azt állítják, hogy a következő történettel szokta hallgatóinak ajánlani ezt az imádságot:

»Egy jámbor ifjú naponkint rózsákból koszorút kötött és azzal megkoszorúzta Szűz Mária szobrát. Mikor szerzetes lett, nem volt alkalma ezt gyakorolni, azért azon gondolkodott, hogy a rendből távozik. Egyik nap, imádság közben megjelent neki a Szent Szűz és így szólt hozzá: »Fiam, ne szomorkodjál és a rendből se távozzál el, megtanítlak én téged arra, miképen tehetsz eleget azon szokásodnak, a melyet világi életedben az én tiszteletemre cselekedtél. Mondj egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömöm emlékezetére, hogy az Ige testté lőn; egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömömre, hogy Erzsébetet meglátogattam; egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömömre, hogy Jézust e világra szültem; egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömömre, hogy Jézust a háromkirályok imádták; egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömömre, hogy Jézust a templomban megtaláltam; egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömömre, hogy Jézus feltámadott; egy Miatyánkot és tiz Üdvözlégyet azon örömömre, hogy mennybe felvitettem.[1]) Ezt tedd naponkint, s akkor nekem igen kedves, magadnak pedig igen üdvösséges koszorút fogsz kötni. A látomás ezzel eltűnt.

Az ifjú a szerzetben maradt és nagy ájtatossággal végezte naponkint a mondott imádságot. Történt, hogy egyik társával egy erdőségen kellett keresztülmennie, ahol rablók leselkedtek. Ezek látják, hogy egy szép leány megy utánuk, aki a kezében levő csokorhoz egy-egy rózsát köt arany fonállal. A rablók rájuk rohannak és kérdezik, hogy hová rejtették el azt a szép leányt, aki utánuk ment.

Ezek tagadják azt, hogy velök leány ment, a rablók erre dűhösen elhurcolják, hogy megkínozzák őket. Az ifjú ekkor a Boldogságos Szűzhöz fohászkodott, aki megjelent koszorúval fején, s így szólt: »Ti hitvány és kegyetlen emberek, hogy meri-

[1]) X. Pius pápa 1905. szept. 15-én kiadott bullájában ugyanezen örömöket jelöli meg: »... Septem devote recolantur Gaudia, quibus Deipara in Annuntiatione, Visitatione, Partu, Adoratione Magorum, Inventione Filii, huius Resurrectione et ipsius divinae Matris in Coelum assumptione in Deo salutari suo mirabiliter exultavit.« — Brandys: Der Rosenkranz von den sieben Freuden Mariens und seine Ablässe. 1.

tek az én szolgámat bántani.« A rablók megijedtek és bámulva hallják, amint a Boldogságos Szűz így szól az angyalokhoz: »Ime ezen koszorúval koszorúzott meg engem ez a testvér.« Ezt mondván, eltűnt. A rablók megkérdezték, hogy micsoda imádsággal üdvözölték Máriát. S mikor megtudták, megtanulták a szerzetestől. Majd lemondottak ők is a világról, szerzetesek lettek, s míg éltek, naponkint megkoszorúzták Szűz Máriát ezen koszorúval.«[1])

Wadding és Pelbárt leírása egy közös forrásra mutat; de ezt megtalálni nehéz dolog. Pelbárt előadása színesebb, mint Waddingé, aki csak a száraz történeti adatokra szorítkozik. Mindkettő előadása megerősíti azt a tényt, hogy ez az ájtatosság a XV. században Szent Ferenc rendjében általános volt. S így semmi kétség sem támadhat afelől, hogy Capistranói János, a Boldogsagos Szűznek nagy tisztelője, rendjének ezen ájtatosságát mindenfelé terjesztette.

Ezen ájtatossághoz kötött búcsúkat századokon keresztül csak Szent Ferenc 3 rendjének tagjai nyerhették el. 1905. szeptember 15-én kelt brevéjében X. Pius pápa aztán az egész világ katholikusai számára engedélyezte azokat.[2])

Capistranói Jánosnak gyengéden szerető szíve nem szünt meg Máriát dicsérni mind halálig. Halálos ágyán is ez a két szó volt utolsó szava: Jézus, Mária.[3])

[1]) Pelbart: Stellarium (Editio 1509. Hagenau.) lib. II. pars. II. art. 3. — Volf Gy.: Debreczeni Codex. 287. — Komáromy: Nagyszombati Codex 91. Poierus: Dreifache Cron. 208. — Sannig: Chronicken. IV. 51.

[2]) Aki bővebben akarja megismerni ezt az ájtatosságot, olvassa el Maximilian Brandys »Der Rosenkranz von den sieben Freuden Mariens und seine Ablässe« című munkáját. Megjelent »im Kloster Frauenberg bei Fulda 1906.«

[3]) Hermann: Cap. triumph. 46.

MÁSODIK RÉSZ.

CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS MUNKÁJA A PÁPAI TEKINTÉLYRŐL ÉS MUNKÁSSÁGA A MISSZIÓ TERÉN.

ELSŐ FEJEZET.

10. §. Capistranói János védi a pápa tekintélyét.

A középkor derekán a pápaság nemcsak egyházi, hanem világi ügyekben is a legelsőrangú hatalmasság volt. A VII. Gergely pápától megkezdett harc az egyházat diadalra juttatta; s III. Ince alatt valóban szédítő magasságra emelkedett a pápaság tekintélye. Ezen korban alakúlt ki a pápa magasztos méltóságáról szóló tan. Minden hittudós azt tanította, hogy a pápa Krisztus vikáriusa, s mint ilyen teljes joggal és hatalommal kormányozza az egész keresztény világot. Az összes zsinatok mind elismerték, hogy a pápai hatalom fölötte áll minden polgári hatalomnak. S ez a tan oly mély gyökeret vert az emberek lelkében, hogy maguk az uralkodók sem merték e tant kétségbevonni, annál kevésbé megtámadni. A legnagyobb és a legfontosaab népjogi kérdésekben: az uralkodó családok örökösödéséről, a háborúról, és a békéről a döntő szó a pápa ajkairól hangzott el.

De ez a dicsőséges uralom aláhanyatlott akkor, mikor a pápák a német-római császárokkal kerültek ellenséges viszonyba. A pápák ugyanis ezen küzdelemben kénytelenek voltak világi szövetségesek után látni, akik az anyagi és fegyveres támogatásért kisebb-nagyobb jogot csikartak ki a pápáktól; s ezáltal a pápák függetlensége kisebbedett, sőt lassankint maguk a pápák is a szövetséges fejedelmek befolyása alá jutottak. A világi uralkodók, nevezetesen a német-római császárok, egy-egy politikai győzelmüket a pápai tekintély csökkentésére aknázták ki. A nemzeti öntudat kifejlődése után pedig az az irányzat kapott lábra, hogy minden ország nemcsak politikailag, hanem vallásilag is független akart lenni. A fejedelmek és országok egymás között levő viszályában már nem a pápákhoz fordulnak, mint békebírákhoz, hanem a fegyverekhez.

A pápaság tekintélyét azonban a legjobban lealacsonyították a »babyloni fogság« és az ezt követő nagy egyházszakadás. A harc tulajdonképen VIII. Bonifáccal kezdődött, aki Szép Fülöp

francia királlyal viszályba keveredett. A francia király ugyanis a harc hevében tudomására adta a pápának, hogy itt a földön nem ismer el semmiféle hatalmat maga fölött és országának kormányzásában minden vallási főhatóságtól független. S hogy állításának döntő súlyt szerezzen, 1302. április 10-re nemzeti gyűlésre hívta egybe Párisba az ország rendeit, amelyen heves kifakadásokkal illették a pápát és végül a világi rendek kijelentették, hogy készek királyukért életüket és vérüket ontani.[1]) A főpapok nem mertek a pápa védelmére kelni, miért is VIII. Bonifác megrótta gyávaságukat és újólag felszólította őket, hogy jöjjenek el zsinatra Rómába.

1302. október 30-án a pápa megnyitotta a zsinatot, amelyre 45 francia főpap és jogtudós jelent meg. A zsinat aktái elvesztek, de fennmaradt két pápai bulla, mint a zsinat eredménye. Bennünket most az »Unam sanctam« kezdetű bulla érdekel, amely tartalmazza a középkori államtan elveit. A főbb gondolatok a következők: »Egy, szent, katholikus és apostoli egyházat kell hinnünk és ahhoz kell ragaszkodnunk. Kívüle nincs üdvösség, sem bűnbocsánat. Ezen egyházban egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Ezen egyház az Úrnak ama varratlan köntöse, melyet nem daraboltak szét, hanem sorsot vetettek rá. Ezen egyetlen anyaszentegyháznak egy a teste, egy a feje, még pedig Krisztus; nincs két feje, mint a szörnynek. Krisztusnak helytartója pedig Péter apostol és az, aki Péternek utódja. Ezen egyházban, annak hatalmában két kard van, t. i. a lelki és az anyagi kard; ezt az evangelium szavai tanítják; a szellemi kardot az egyháznak kell forgatnia, az anyagit az egyházért kell hüvelyéből kihúzni. Amaz a papság kezében van, emez pedig a királyokéban és a harcosokéban; de csak az egyház akarata szerint és amíg ő engedi. Szükséges azonban, hogy az egyik kard a másiknak alá legyen vetve és pedig, hogy a világi hatalom a szellemi hatalomnak legyen alárendelve. »Mert nincs hatalom, ugymond az apostol, hanem csak Istentől.« Hogy pedig az egyházi hatalom minden világi hatalmat méltóságra és nemességre nézve fölülmúl, azt annál inkább kell vallanunk, minél magasabban ragyog a szellemi hatalom a világi felett... Ezen hatalom noha embernek van

[1]) Wetzer und Welte: Kirchenlexicon. II. 1051.

adva és ember gyakorolja azt, mégsem emberi, hanem isteni, melyet isteni szó adott Péternek és benne utódainak mondván: »Amit megkötesz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is.« Aki tehát az Istentől rendelt hatalomnak ellenáll, az Isten rendelésének szegül ellen.« A bulla eképen végződik: »Egyébiránt az üdvösségre szükségesnek nyilvánítjuk, mondjuk, határozzuk és hirdetjük, hogy minden emberi teremtmény a római pápának van alárendelve.«[1])

Ez a bulla szentesítette azt a tant, amelyet a nemzetek közjoga ezen korban tényleg elismert. Ezért mondja ezen bulláról Moulart: »Az »Unam sanctam« az elmúlt századok határköve és egyúttal az újnak kezdőpontja. Merev, mint a jognak elvei; de maradandó is, mint egy erős műremek. Fennáll még most is, mint emlék; de oly emlék, amelytől félnek.«[2])

VIII. Bonifác már-már győzedelmeskedett hatalmas ellenfelén, Fülöp francia királyon, midőn az erkölcsökben legkevésbé sem válogatós király a pápát Anagniban zsoldosaival megtámadtatta és a tettleg is bántalmazott pápát a sírba kergette. (1303. okt. 11.)

VIII. Bonifác halálával leáldozott a pápaság világi hatalmának fényes napja; s kezdődött az egyház leggyászosabb korszaka, a babyloni fogság, amelynek következménye volt a nagy egyházszakadás. Szomorú idők következtek be. A pápák ellen lázadó bíborosok, az egyházi jogokat letipró fejedelmek az egyház látható fejének tekintélyét annyira megtépdesték, hogy még az egyházias érzelmű hittudósok is nyíltan azt hangoztatták, hogy az egyetemes zsinat a pápa fölött van, Pierre d'Ailly és Gerson a párisi egyetem tanárai azt tanították, hogy az egyházat demokratizálni kell, élén alkotmányos király lenne, aki a többség ítéletének volna alávetve.[3]) Pierre Dubois még tovább megy; azt hirdeti már, hogy a királyi hatalom független a pápaságtól. Marsiglio di Padova és Johannes Jandun azt a nézetet hangoztatják, hogy Krisztus a legfőbb egyházi hatalmat a keresztények közösségére ruházta.[4])

[1]) Chobot: A pápák története. 264. — Wetzer-Welte: Kirchenlexicon. II. 1052.
[2]) Chobot: A pápák története. 265.
[3]) Kerval: Un Frère Mineur d'autrefois. 95—96.
[4]) Chobot: A pápák története. 273.

Ezen elméletek lassankint átalakították az emberek gondolkozását, s akadtak olyanok is, akik már azt állították, hogy a pápaságra nincs szüksége az egyháznak. Amilyen arányban sülyedt a pápaság tekintélye, azon mértékben terjedt azon vélemény, hogy az egyházat fejében és tagjaiban meg kell reformálni: »Ecclesia reformanda in capite et membris.«

A báseli zsinat atyái ezen elméletek alapján 1439. június 25-én, miután a perbe idézett IV. Eugénius ítélőszékük előtt nem jelent meg, őt letették és ellenpápát választottak, s mindazokra, akik az új pápát nem ismerik el törvényes pápának, egyházi átkot mondottak.

A minden oldalról szorongatott pápának, IV. Eugéniusnak első sorban Szent Ferenc rendje jött segítségére. Szent Ferenc fiai ugyanis a törvényes pápa mellé sorakoztak és mindenütt a legnagyobb hévvel és kitartással küzdöttek az egyház igazi fejének elismertetéseért. A küzdelemben a vezér, Capistranói János volt, aki mint a római egyházjogok doktora, most tudásának egész nagy fegyverzetével szállhatott a síkra.

A pápa védelmére, miként már másútt is említettük, három munkát írt,[1]) amelyekben a meggyőződés erősségével és a katholikus hit mélységével szól az egyház legfőbb fejéről. Tántoríthatatlan erővel védi azon álláspontját, hogy a pápaság Krisztus alapítása és ennek következtében a pápa mindenható, aki tetteiért senkinek sem felelős, csupán Istennek.

Capistranói János felfogását a pápa tekintélyéről és hatalmáról három munkája közül leginkább a »De auctoritate Papae et concilii, sive ecclesiae« című munkája tükrözi vissza. Ezen munkájában ugyanis nagy tudásának és jogi ismereteinek egész tárházát felvonultatja, hogy érveinek kifogyhatatlan súlyával elnémítsa azokat, akik a nagy egyházszakadás idejében a pápai hatalom megdöntésére ádáz dűhvel törekedtek.

Lelke előtt lebeg folytonosan az a fönséges hierarchia, amelyet az isteni Megváltó egyházában megalkotott. Az egyházat Krisztus titokzatos testének tartja, amelynek feje a pápa; nagyszerű királyságnak képzeli, amelynek uralkodója a pápa; óriási

[1]) De auctoritate Papae — De electione Papae. — De dignitate Papae.

családnak gondolja, amelynek atyja a pápa; egységes nyájnak mondja, amelynek pásztora a pápa.[1])

Az isteni Megváltó egyházának látható fejévé Szent Péter apostolt választotta. »Krisztus ugyanis — úgymond — aképen intézkedett, hogy legyen tizenkét apostola, mint legfőbb papok; s legyen hetvenkét tanítványa, mint alsóbb papok. Pétert pedig a legfőbb papjává választotta, mikor mindenki előtt és mindenkiért átadta neki a mennyország kulcsait, s saját magáról, mint kőszikláról, Péternek nevezte el.«[2]) A szentírás szavaiból és a szent atyák nyilatkozataiból bizonyítja be, hogy Péter egyedül gyakorolta a legfőbb hatalmat az apostolok közül.[3]) Megvallja, hogy Szent Pál apostol az Úr kiválasztott edénye volt; de tekintélyben nem volt egyenlő Szent Péterrel. »Pál egyenlő lehetett Péterrel a szentségben, de kisebb volt a hatalomban, bár nagyobb volt a szellemi tehetségben.«[4])

A küzdő egyház hasonlít a győzedelmes egyházhoz. A győzedelmes egyház élén pedig a királyok királya, az Úr Jézus áll, akiből mint valami ragyogó fényforrásból sugárzik ki minden hatalom és dicsőség. Az isteni Megváltó szándéka, hogy földi egyháza ennek a dicsőséges egyháznak a fénye legyen.

Ezen küzdő egyháznak fejévé Krisztus Pétert tette; s nemcsak Róma városának, hanem az egész földkerekségének uralkodójává, pásztorává és legfőbb papjává választotta.[5])

Péter tehát a láthatatlan Isten látható képviselője, Krisztus legfőbb helytartója. Tőle indul ki a hatalom mind a törvényalkotásra, mind a küldetésre; a bocsánatra épúgy, mint a büntetésre.

Szent Péternek hatalmát örökli utódja, vagyis az a legfőbb pap, aki a római püspöki székben követi. »Péternek utódja ugyanis

---

[1]) Cf. Kerval: Un frère mineur d'autrefois. 98. — Kerval: Saint Jean de Capistran. 106.

[2]) De auctoritate Papae: Pars I. Prima part. princ. num. 2. pag. 32. b.

[3]) De auctoritate Papae: Pars I. Primae partis princ. num. 11. pag. 32. b.: »Solus enim Petrus inter apostolos primatus gerebat.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars I. Primae part. princ. num. 11. pag. 33. b.: »Potest quod Paulus fuerit par Petro in sanctitate, minor in auctoritate, maior vero in capacitate.«

[5]) De auctoritate Papae: Pars I. Primae part. princ. num. 6. pag. 33.: »necdum Romanae urbis, sed et totius orbis principem et pastorem, summumque pontificem universi.«

az, akire Krisztus, mint az örök élet kulcsának boldog harci hordozója, a földi és egyszersmind az égi hatalom jogait ráruházza.«[1])

Az egyház Krisztus misztikus teste, s ennek a misztikus testnek a feje a pápa. »Jóllehet ugyanis tulajdonképen és elsősorban az egész győzedelmes és küzdő egyháznak lelki értelemben feje Krisztus Jézus, az Isten-ember, mégis a küzdő egyház képviselője és személyesítő feje a földön a pápa, a legfőbb főpap és pap.«[2])

A pápa az az egyházra, ami a nap a földre. Miként a nap világa ad életet a természetnek, úgy Krisztus helytartója az egyháznak a feje, terjeszti a misztikus test minden tagjába az isteni adományoknak, a tanításnak, a bűnbocsánatnak és üdvözülésnek teljességét. »A pápa hatalma elsősorban Istentől, a mi Úrunk Jézus Krisztustól van, aki saját szavaival tette Pétert mindenek uralkodójává.«[3]) S így a pápa mindent Krisztustól kap, a tagok pedig őtőle: »Mert őtőle, mintegy fejtől jutnak az ő (Krisztus) adományai az egész testbe.«[4]) Capistranói János leírja a módját is, miként ömlik az isteni hatalom a pápa révén a misztikus test egyes tagjaiba: »Ámbár a kulcsok hatalmát Krisztus az összes apostoloknak átadta, mégis sorrendben száll alá: elsősorban Krisztusról Péterre, Péterről pedig a többiekre, miként az illatszer Krisztusról, tudniillik a fejről, átszáll Áron szakállára; vagyis a pápáéra, és elömlik ruhája szegélyére, másként az összes püspökökre és a püspökökről más papokra.«[5])

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 3. pag. 55.: »Ipse est successor Petri, cui beato aeternae vitae clavigero terreni simul et coelestis Imperii iura commisit Christus Dominus.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 60. pag. 59. b.: »Nam licet proprie et principaliter caput totius Ecclesiae triumphantis et militantis spirituali intelligentia sit Deus et homo Christus Jesus, attamen Ecclesiae militantis repraesentantivum et Vicarium caput in terris est papa summus pontifex et sacerdos.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars I. Secundae pars. princ. num. I. pag. 36. b.

[4]) De auctoritate Papae. Pars. I. Secundae part. princ. num. 12. pag. 37. b.: »Ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 62. pag. 60.: »potestas data fuit a Christo omnibus Apostolis, quia licet omnibus data fuerit potestas clavium tamen cum suo ordine, ut a Christo principaliter in Petrum et a Petro in caeteros condescendat, sicut unguentum in capite, scilicet Christo, quod descendit in barbam Aaron, sc. summi Pontificis, quod descendit in oram vestimenti eius; sc. in omnes alios episcopos et ab episcopis in alios sacerdotes.«

A küzdő egyház kormányzása hasonló a győzedelmes egyházéhoz. Mivel Isten a küzdő egyház fejévé Pétert és ennek utódját a pápát tette, következőleg feje az egész keresztény népnek,[1]) és egyetemes vikáriusa és uralkodója az egyetemes egyháznak a földön;[2]) vagyis miként az égben egyetlen hatalom irányítja a hatalmat, úgy a földön is egyetlen hatalom intézi az összes hatalmat: a pápa egyetlen képviselője.

Az egyház titokzatos származását összehasonlítja az emberiség eredésével. »Isten nem teremtett csupán férfiút, vagy asszonyt, miként az angyalokat, hanem előbb teremtette a férfiút, azután a férfiúból az asszonyt, hogy az emberi nemnek egy kezdete legyen, s így ebben az ördög kevélysége megzavartassék, s az embernek az alázatossága Isten hasonlóságával felmagasztaltassék. Az ördög ugyanis az Istentől más eredetet kívánt; és azért, hogy a kevélysége megtöressék, az ember ajándékúl azt kapta, amit az ördög gonoszúl el akart ragadni, de nem volt képes birtokába venni. S ezért az emberben feltűnt Istennek a képmása; miként ugyanis Isten a teremtés kezdete minden dolognál, úgy az ember a szaporodás kezdete minden embernél. Ezért akarta Isten, hogy minden ember egy embertől származzék, hogy midőn tudatára jönnek annak, hogy egytől származnak, mindnyájan egymást, mint egyetlen embert, szeressék.«[3]) Végeredményképen aztán kimondja: »Miként az égben az egész mindenséget egy kormányozza, tudniillik Isten, épúgy a földön az emberi nemet is egy fejedelemnek kell kormányoznia.«[4])

Az egyház kormányosának, a pápának, teljes hatalma van, míg a püspököknek nincsen;[5]) s így őtőle ered minden hatalom az egész keresztény világra.[6]) Azért ezen következtetést vonja le: »Az egész egyháznak egyetlen egy legfőbb feje van, akinek

[1]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 108. pag. 45. b.

[2]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 28. pag. 39. b.: »sicut unum est universale imperium in supernis, scilicet Deus, ita in terris apud Deum unus sit vicarius et monarcha.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ num. 27. pag. 39. b.

[4]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num 28. pag. 39. b.: »sub uno principe totum genus humanum debeat gubernari, ut sicut unum est universale principium in supernis, scilicet Deus.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num 64. pag. 41. b.

[6]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 63. pag. 60.: »a papa tanquam a principe totius ecclesiae omnis praestatur auctoritas in omnem ecclesiasticam regionem.«

mindnyájan engedelmeskedni tartoznak, mivel ezt az rendelte el, aki által a királyok uralkodnak, a fejedelmek kormányoznak, a törvényhozók és hatalmasok igazságot szolgáltatnak ... A győzedelmes egyháznak egyetlen egy a fejedelme, Isten, aki az összes győzedelmesek között az első, s mindnyájan alatta vannak, így a pápának is, mint a küzdő egyház fejének a földön az üdvösség szükségessége folytán mindenki engedelmeskedni tartozik.«[1])

Capistranói János következtetéseiben most már tovább megy és kijelenti, hogy a nemzetek fejei, a királyok és császárok is a pápa hatalma alá tartoznak.

Ezen kérdés fejtegetésénél szükségképen ki kell terjeszkednie a császári hatalom teljességére. Ezt a következő hasonlattal igyekszik megvilágítani: »Az ég boltozatára, azaz az egyetemes egyházra, Isten két nagy világító testet helyezett, azaz két nagy méltóságot létesített; s ezek a pápai tekintély és a királyi hatalom. De az, amely a lelkiek élén áll nagyobb; míg az, amely a testiek élén van, kisebb; vagyis amilyen különbség van a nap és a hold között, olyan van a pápák és a királyok között.«[2])

Aztán felveti azt a fontos kérdést, vajjon a korlátlan hatalommal rendelkező pápa rendelkezik-e korlátlan hatalommal az egyes országok uralkodói fölött. Ez az egyház és az állam között örökösen felmerülő kérdés Capistranói János korában is sok port vert fel. Hiszen ő maga eképen nyilatkozik: »Erről a kérdésről több híres tudós is írogatott a császárok érdekében ami zavaros időnkben, de úgy hiszem, inkább hizelgésből, mint az igazság bebizonyítása céljából.«[3])

Az ellenfelek bizonyítékait, hogy a pápa nem rendelkezik az uralkodók fölött, 12 pontban ismerteti, nevezetesen: 1. Az ország és a papság egyenlőképen Istentől van, mivel nincs hatalom, csak Istentől. 2. Az ország előbb volt, mint a papság. 3. Konstantinusig az egyház vagyontalan volt. 4. Krisztus megfizette az adót magáért és Péterért. 5. Krisztus elrendelte, hogy az adót meg kell fizetni a császárnak. 6. Krisztusnak semmije sem volt

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 135. pag. 47.: »... sic et Papae tanquam capiti ecclesiae militantis omnes in terris de necessitate salutis obedire tenentur.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae pars. princ. num. 24. pag. 39.

[3]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 219. pag. 54. b.

itt a földön. 7. Lemondott Krisztus a jogáról, mikor elmenekült azok elől, akik királlyá akarták tenni. 8. Krisztus határozottan kijelentette, hogy országa nem e világból való. 9. Krisztus határozottan eltiltotta Pétert a földi kard jogától, mikor azt mondá neki: Tedd hüvelyébe kardodat. 10. Kitűnik ez a római pápák szavaiból, akik kinyilvánították, hogy nem akarnak beleavatkozni a világi joghatóságba. 11. Maga Péter tanúskodik erről, aki ezt írja levelében (I. Pet. 2.): »Ti pedig választott nép, királyi papság vagytok... Vessétek alá magatokat Istenért minden emberi teremtménynek, akár királynak, mint kiválónak, akár a fejedelmeknek, minthogy tőle küldettek a gonoszok megbűntetésére és a jók megjutalmazására.« 12. A fejedelem a világnak az úra: »Ezeket és hasonlókat — mondja Capistranói János — törekednek felhozni arra, hogy a legfőbb római pap nemcsak a császár fölött nem rendelkezik hatalommal, hanem még valamely más király, vagy fejedelem fölött sem. De ha jól megvizsgáljuk a dolgot, s az igazságot valóban meg akarjuk vallani, ki fog tűnni, hogy az igazság az ellenkező oldalon van, amint ez az alább felsorolt okokból ki fog világlani, s tekintélyek és sok példa felhozásából ki fogjuk mutatni.«[1])

Húsz bizonyítékot hoz fel most tételének bebizonyítására és hosszasan bizonyítgatja, hogy a pápa hatalmánál fogva fölötte áll a császárnak, a királyoknak, fejedelmeknek és mindenkinek. 1. »A küzdő egyházat a győzedelmes egyház mintájára kell kormányozni, s így a kormányzatból kifolyólag szükséges, hogy Krisztusnak legfőbb helyettese, a római pápa, legyen egyedül az egész küzdő egyház feje az összes királyok, fejedelmek, prelátusok, alattvalók, egyháziak és világiak fölött.«[2]) 2. »Miként a világ kezdetén az Úr egyetlen egy embert teremtett, hogy ettől származzék az egész emberi nem és Isten rendeléséből az összes utódoknak élén álljon.... Egy fejedelemnek kell kormányoznia az egész emberi nemet, mert miként az égben egy a legfőbb

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 13—24. pae. 39.

[2]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 25. pag. 39.: Ecclesia militans ad instar triumphalis Ecclesiae debet regi: cum sit pars eiusdem... ita opus est ministerialiter suum specialissimum Vicarium summum pontificem unum esse caput in terris totius Ecclesiae militantis super omnes Reges et principes et praelatos et subditos et clericos et laycos....

hatalom, tudniillik az Isten, úgy a földön is Istennek egy a helyettese és a kormányzója.[1]) Az előbb említett egy helyettes pedig, akit Krisztus Jézus létesített, Péter; tehát nem Péternek kell a királyok alatt, hanem a királyoknak kell földi zarándoklásukat eltölteni Péter törvénye alatt. 3. »Az uralkodók többsége zavart okoz, amelyből Aristotales azt következteti, hogy egy fejedelem uralkodjék. Miként tehát egy az általános fejedelem, Isten; úgy a földön is egynek kell lennie Isten általános helyettesének.[2]) Tudva van pedig, hogy ezen helyettes Péter és ennek utódai, tehát nem a császár, sem a király.« 4. »A maga országában mindenki kormányzó és bíró. Az Úré a föld és az egész föld kerekségének teljessége ... Krisztus pedig a saját országában, azaz az egész föld kerekségében, Pétert tette uralkodóvá, akinek nevében következésképen összes törvényes utódait; s ezen Péternek és utódainak alá vannak vetve a földnek összes királyai és fejedelmei.«[3])

Capistranói János itt beszúr négy következtetést, de a bizonyítékok számozását nem változtatja meg. Szerinte a lelki hatalom nagyobb mint a földi hatalom, három oknál fogva: »Először méltóságánál, vagyis nagyságánál fogva, amennyiben a lélek nagyobb és méltóbb, mint a test.«[4]) Példának félhozza Ábrahámot, aki, mint kisebb, tizedet adott Melchisedechnek, mint nagyobbnak.

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 26—28. pag. 39. és 39. b.: »Ab initio mundi creavit Deus unicum hominem, ut de illo totum genus propagaretur humanum et universae suae posperitati, Domino disponente praeesset... sub uno principe totum genus humanum debeat gubernari, ut sicut unum est universale principium in supernis, scilicet Deus, ita et in terris apud Deum unus sit vicarius et monarcha.« ... Praefatus autem unus vicarius a Christo Jesu institutus est Petrus, ergo non Petrus sub rege, sed reges sub Petri lege peregrinam vitam transigere debent.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num 29. pag. 39. b.: Pluralitas principatuum inducit confusionem, ex quo concludit Aristoteles: unus ergo Princeps dominatur. Sed sicut unus est Princeps universalis, Deus, ita unus debet esse universalis eius Dei Vicarius super terram. Constat autem, quod talis Vicarius est Petrus, et Petri successores, ergo non Imperator, nec alius Rex.

[3]) In re sua quilibet est moderator et arbiter.... Domini est terra et plenitudo eius orbis terrarum. Christus autem in re sua, hoc est in toto orbe terrarum principem fecit Petrum, cuius nomine per consequens omnes suos successores canonice intrantes, cui Petro et successoribus omnes reges terrae principesque submissi.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 32. pag. 39. b.: »Primo in dignitate vel maioritate, in quantum spiritus maior et dignior est quam corpus.«

»Másodszor elsőbb alapításánál fogva,«[1]) mert Isten parancsára a papság által létesíttetett a királyi hatalom. »Harmadszor elsőbb hatalmánál, vagyis tekintélyénél fogva; mivel lelkileg intézi és ítéli meg a földieket.«[2])

Ezen három bizonyíték előbocsátása után kijelenti, hogy az egyházi hatalom elsőbb, mint a világi hatalom, még pedig négy oknál fogva: »Először az emberi törvény szerint.[3]) Másodszor az alany, vagyis a lélek szempontjából, amely minden emberi dolognak elébe helyezendő. Harmadszor természetes oknál fogva: Miként ugyanis Istennek a Fia a természet ellenére fogantatott, testesült és született a Szűztől... ép így a joghatóság, amelyet Péterre és Péter utódaira hagyott, a természet fölött és a természet ellen van. »Negyedszer az erősség okánál fogva«, amelyből önként következik, hogy bár a császári hatalombán lelki járulék is van, mégis mint uralkodó és úrnő uralkodik rajta.

Ezen négy bizonyíték után folytatja tovább a bizonyítékok elsorolását. — 5. »A fejedelem nemcsak a pápának van alávetve, hanem a saját egyszerű papjának is, aki őt feloldja, vagy megköti és ítélkezik fölötte.«[4]) — 6. »Kiviláglik ez a különböző tekintélyekből«,[5]) amelyeket fentebb előadtunk. — 7. Az isteni kinyilatkoztatás tekintély, és a hosszas szokás bizonyítja, hogy aki Péternek az utódja, az Krisztus Jézus helytartója.[6]) — 8. »A hit erejénél fogva. Miként ugyanis egy változatlan Isten van, úgy a

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 33. pag.: 39. b.: »Secundo est prior institutione.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 34. pag. 39. b.: »Tertio est prior potestate, aut auctoritate, quia spiritualiter terrena instituit et iudicat.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 35. pag. 39. b.: »Primo per ordinem scripturae etiam legis humanae. Secundo ratione subiecti, scilicet animae, quae proponenda est omnibus humanis rebus.. pag. 40. num. 36.: Tertio ratione naturali. Nam sicut filius Dei est contra naturam conceptus, incarnatus et natus ex virgine... sic iurisdictio sua, quam reliquit Petro et successoribus Petri, supra et contra naturam.«... Quarto ratione fortitudinis... Unde quantumcunque spiritualis sit assessoria principali, tamen ei tanquam princeps et domina, dominatur.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 37. pag. 40.: »Quinto quia princeps nedum sub est papae, sed etiam suo simplici sacerdoti, qui ipsum absolvit, ligat et iudicat.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 37. pag. 40.: »Sexto fulcitur hoc diversis auctoritatibus«... et in omnibus iuribus superius allegatis.«

[6]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 38. pag. 40. »Septimo divino oraculo, et auctoritate, diuturna consuetudine approbata.«

földön is egy az ő állandó helyettese, akinek hajója szilárdan áll, ámbár néha küzködik a hullámokkal, de nem merül el.«[1]) — 9. »Az egység szempontjából, amely megoszlást nem tűr. Tehát egy egyház van, miként egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten, mindeneknek atyja.«[2])

Ezen kilenc bizonyíték előadása után egyszerre átugrik a 14-ik bizonyítékra. S így a 20 bizonyíték csak úgy jön ki, ha a fenntebbi négyet is hozzáadjuk.

Következőleg előadja, mi a különbség a pápa és a császár között: »A pápai és a császári méltóság között olyan a különbség, mint a nap és a hold között. Ámbár a tudósok ezen szavakat különféleképen magyarázzák, te mégis azt mondhatod, hogy miként a hold fényességét a naptól kapja, és nem a nap a holdtól, így a királyi hatalom a tekintélyét a papi hatalomtól kapja, és nem megfordítva.«[3]) Majd folytatja a bizonyítást. 14. Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet és mindent, ami azokban van ... Mindenek előtt elsőnek teremtette a bölcseséget. Elsőnek mondom, nem az időrendi sor miatt, hanem a méltóság miatt azon oknál fogva, mivel a teremtett bölcseséget veszi az angyali természet helyett, miként a világosságot, mikor az Úr kimondotta: legyen világosság és lett világosság ... Az angyalok mindnyájan fejedelmek, de mindnyájuk fölött egy a fejedelem, Isten. Hasonlóképen az eszes teremtmények sorrendjében teremtette Isten az embert, hogy uralkodjék a teremtményen és a föld kerekségét kormányozza igazságban és egyenlőségben ... Hasonlóképen az esztelen teremtmények sorrendjében is látjuk, hogy Isten félreismerhetetlenül intézkedett. A vízben ugyanis Isten a nagy ceteket teremtette, mint a többi halak uralkodóit. A földön az oktalan állatok között az oroszlánt teremtette fejedelemnek. A madarak között a sast. Az elemek között a tűzet. A bolygó csillagok között a Saturnust magasztalta fel. A napot pedig a bolygó csillagok közepére helyezte, hogy világosságának teljességéből

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. primo. num. 39. pag. 40.: »Octavo et vi fidei... Sicut unus est Deus immutabilis, sic unus est suus generalis Vicarius in terris cuius navis est stabilis, nam et si quandoque fluctuet, non tamen mergitur.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 40. pag. 40.: »Nono ratione unitatis, quae divisionem non recipit.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 40. pag. 40.: »Nono ratione unitatis, quae divisionem non recipit.«

merítsenek mindnyájan ... A méheknek van királyuk. A darvak betűrendben egyet követnek ... Íme az összes teremtmények sorrendjéből azt látjuk, hogy a földkerekségén egy uralkodónak kell lennie, s ez következésképen az, akit nekünk az Úr és Mester rendelt, tudniillik Péter és utódai.«[1]) 15. »Bebizonyítható az ó- és újszövetség alakjaiból. Az első időszakban Isten Ádámot uralkodóvá tette ... De a bűn után az Úr a férj hatalma alá rendelte az asszonyt. Miként az egyetlen asszony, aki akkor létezett az egész földkerekségén, t. i. Éva, egyetlen férfiú hatalma alá hajtatott, aki akkor egyedül volt, épúgy most Krisztusnak egyetlen egyháza egyetlen fej hatalma alá van rendelve ... Ez a fej pedig nem a király, nem a császár, hanem a római pápa.«[2]) 16. »Minden szellemi és földi dolognak legfőbb készítője Isten, az ég és föld teremtője, minden láthatónak és láthatatlannak létesítője ... Egészen a vizözönig az Úr a földkerekséget önmaga ítélte meg; a gonoszokat megbűntetvén, az igazakat életbenhagyván, a vizözön rábocsátásával mindent elpusztított, egyedül Noe menekült meg családjával, azaz 8 eszes lénnyel. Noéra bízatott a bárka készítése és kormányzása ... Miként tehát a bárka, amely az egyházat jelképezte, egy férfiúra bízatott, úgy az egyetemes és katholikus egyházat is egy férfiúra

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae partis princ. num. 46. pag. 40.: »Decimo quarto sic probatur: in principio creavit Deus coelum et terram... Prior omnium creata est sapientia... Prior dies, non tempore, sed dignitate eo quod sapientiam creatam sumit pro Angelica natura. — Num. 47.: »Similiter in ordine creaturarum rationabilium constituit deus hominem... Num. 48. pag. 40. b.: »Similiter in ordine irrationabilium creaturarum institutum a Domino cernimus evidenter. Nam in aqua creavit Deus Caete grandia... In terra inter bruta animalia leonem quasi principem ordinavit. Inter volucres aquilam. Inter elementa ignem. Inter planetas Saturnum exaltantem. Solem tamen in medio planetarum instituit. In apibus principes sunt... Grues unam sequuntur ordine literario... Ecce quod ex ordine omnium creaturarum exemplum sumimus unum debere principari in orbe terrarum, at hunc convenientissime, quem nobis instituit dominus et magister scilicet Petrum et successores.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae partis princ. num. 48. pag. 40. b.: »Quinto decimo probatur hoc etiam ex figuris veteris et novi testamenti. Deus instituit principem Adam... subiecit mulierem potestati viri... num. 50. pag. 40. b. ita nunc unica ecclesia Christi... subiecta potestati unius tantum. Hoc autem caput non Rex, non Imperator, sed summus pontifex.«

kell bízni, a legfőbb papra, mintegy második Noéra.«[1]) Hasonló módon bizonyít Melchisedech, Ábrahám, Mózes főpapi mivoltukból. 17. »Bebizonyítható továbbá a papság folytonosságából Mózes után, aki Krisztusról kinyilatkoztatást kapott. »Prófétát támasztok testvéreid közül, hozzád hasonlót...« Felhozza most Józsue, Gedeon, Sámson, Sámuel és Dávid papságát, akiknek törzséből a papság folytatódott egészen Krisztusig, aki Dávid törzséből származott és mint igaz pap mindkét hivatalt viselte: tudniillik a királyét és a főpapét... Krisztus több ízben viselkedett mint király és főpap egy személyben. Először is mint a királyok királyát, mintegy császárt imádták a háromkirályok, akik Keletről jöttek és kutatták, hol született a zsidók királya.« A szentírás szavaiból bizonyítja be, hogy többízben kinyilvánította magáról királyi és főpapi mivoltát; s ő szerzette a hét szentséget. Majd így folytatja: »Minthogy tehát Jézus Krisztus, a királyok királya, az uralkodók úra, a legfőbb pap és áldozópap s próféta mindenki fölött, ő maga tette Pétert legfőbb helytartójává, tehát a papság folytonosságából az elsőtől az utolsóig ugyanígy kell következtetnünk, azaz Péter mindegyik törvényes utódjáról így kell következtetnünk.«[2]) 18. »Ugyanazon személy semmiképen sem lehet előljáró és alattvaló; amiből következik, hogy a fej ugyanazon testnek nem lehet lába és megfordítva... míg az egész testnek egy feje van, tehát míg Krisztusnak egy jegyese van;

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae. part. princ. num. 54. pag. 40. b.: »Decimo sexto sic probatur. Summus rerum omnium spiritualium, ac temporalium opifex, Deus, creator coeli et terrae, factorque visibilium omnium et invisibilium...« Num. 55. pag. 41.: »usque ad diluvium Dominus per seipsum orbem iudicavit: malefactores puniens, iustosque conservans, et immittens diluvium submersit omnes. Noe cum sua familia, hoc est octo duntaxat, animabus rationalibus reservatis... Num. 56.: Cum Noe committitur arca fabricanda, atque postmodum gubernanda. Sicut igitur arca, quae Ecclesiam figurabat, commissa fuit uni, ita ipsa Ecclesia universalis et catholica, uni committenda est summo pontifici tanquam alteri Noe.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 87. pag. 43.: »ex illa autem progenie scilicet David, origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est utriusque siquidem gessit officium, Regis videlicet et pontificis... Christum se pluries gessisse pro rege vel imperatore et pontifice. Primo namque tanquam Rex regum, et sic tanquam Imperator adoratus est a Regibus Magis, qui venerunt ab oriente quaerentes, ubi natus esset rex Judaeorum... Num. 104. pag. 45.: »Cum ergo Christus Jesus, Rex Regum et dominus dominantium utique sit... et Pontifex summus atque sacerdos et profeta super omnes, et ipse Petrum instituit suum Vicarium principalem, ergo ex continuatione Sacerdotii de primo ad ultimum concludendo idem; est de quolibet Petri successore canonico concludendum.«

az összes hívőknek egy anyaszentegyháza, úgy kormányzónak is kell lennie, mintegy fejnek, aki az egész földön Krisztus Úrunk alatt uralkodni fog.«[1]) 19. »A művészet utánozza a természetet, amennyire lehetséges (miként a Meph. I.-ben), aminek következtében a törvénytelen fiú a fejedelem, vagy az egyház törvényesítésével a törvény alapján törvényesnek tartatik... Így tehát egynek kell lennie az anyaszentegyháznak is, minden hívő fiú anyjának, aki az Üdvözítő keresztségével egyedül szüli újra fiait... ezért szükségképen minden kereszténynek alázatosan meg kell vallania, hogy egy atya van: a pápa; egyetlen anya van: az anyaszentegyház.«[2]) 20. »Huszadszor és utoljára így bizonyíttatik: Az isteni dolgoknak felette kell állniok az emberi dolgoknak és az égieknek a földiek fölött. A pápa pedig vagy isteni, vagy égi dolgokat intéz, tehát annál inkább felette kell állnia a földi dolgok fölött.«[3]) Történelmi példákkal igazolja ezen állítását. Konstantinus császár alávetette magát az apostoli szék fejének, Szilveszter pápának, mikor kijelentette, hogy a pápa és utódai mindkét hatalomnak, tudniillik az egyházi és világi hatalomnak úrai Rómában.[4]) Justinianus császár szintén alávetette magát és törvényeit a pápának.[5]) I. Lajos német-római császár, megadta a jogot a pápának, hogy rendezze a pápai birodalmat. Rudolf, német király a római egyháznak ajándékozta Bologna államát és az egész Romandiolát. Zakariás pápa a francia királyt letette és

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. secundae part. princ. num. 104. pag. 45.: »Decimo octavo probatur sic: Respectu eiusdem subiecti non potest quis esse superior et inferior, unde caput non potest esse pes eiusdem corporis, nec converso... Num. 108. pag. 45. b. dum totius corporis caput esse designatur, ergo sicut unica est Christi sponsa, et cunctorum fidelium mater ecclesia, unicum debet habere rectorem, tanquam caput in terris sub Christo Domino praecepturum.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 108. pag. 45. b.: »Decimo nono probatur sic. Ars imitatur naturam quantum est possibile, ut in 1. Metaph. unde filius illegitimus post legitimacionem Principis vel ecclesiae, iuris fictione legitimus deputatur... Sic ergo sancta mater Ecclesia unica debet esse omnium filiorum fidelium mater, unica regenerans suos filios baptismate Salvatoris... ita unicum patrem summum pontificem, et unicam matrem, sanctam Ecclesiam, necesse est ab omnibus Christi fidelibus humiliter confiteri.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 118. pag. 46.: »Divina debeant superesse humanis et coelestia Terrenis. Papa autem divina tractat et coelestia, ergo magis debet praeesse terrenis.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 119. pag. 46.

[5]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 120. pag. 46. b.

helyébe Pipint emelte a trónra; IV. Ince pápa pedig Frigyes császárt tette le. Végeredményképen tehát kimondja: »Aki az örök országnak, azaz a lelki országnak élén áll, mint a pápa, élén kell annak állnia a földi országnak is, amely nélkül a lelkieket kormányozni nem lehet.«[1]) »Az egység fenntartására pedig szükséges egy főkormányos, akinek kormányzása alatt mindenki megnyugodjék, miként a hajó kormányosának kormányzása alatt a császár és a királyok is türelmesen pihennek és megnyugosznak. Annál inkább kell tehát a császároknak és királyoknak és Krisztus misztikus teste tagjainak megnyugodni a pápa kormányzása alatt mindazokban, amelyek az Istenre és az örök üdvösségre vonatkoznak.«[2])

Capistranói János egy másik munkájában (De cupiditate), mikor a pápa nagy és teljes hatalmáról beszél, kijelenti, hogy a »pápa fölötte van és élén áll mindenkinek, tehát a császárnak, a királynak, fejedelmeknek és minden másnak.« Majd így folytatja: »Sok bizonyítékokat hoztam fel az »Értekezés a pápa hatalmáról« című műben, ahol 20 legerősebb bizonyítékkal bizonyítottam be, hogy a pápa fölötte van minden császárnak és királynak. Tehát az üdvösség szükségességére vonatkozó összes dolgokban a császári és a királyi törvénynek alá kell vetve lennie az egyházi törvénynek.«[3])

Capistranói János tehát világosan feltűnteti, hogy a pápa király, vagyis királya az egyháznak. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy óvatosan kerüli azt a sokszor hangoztatott tételt, hogy a földi dolgokban is kiterjed hatalma az egész világra; a pápa

---

[1]) De auctoritate papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 134. pag. 47. b.: »Igitur qui praeest regno perpetuo scilicet spirituali ut est papa, praesse debet etiam regno temporali sine quo spiritualia nequeunt gubernari.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 160. pag. 49.: »Ad conservandam hanc unitatem necessarius est unus principalis director, sub cuius regimine omnes conquiescunt sicut sub regimine gubernatoris navis, etiam si Imperator et Reges in navi consisterent, acquiescerent patienter, ergo multo fortius sub regimine Papae in his, quae ad Deum spectant et terminum salutare, conquiescere debent Imperatores et Reges et singula membra corporis mistici Christiani.«

[3]) Jacob: Johannes von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 124—125.: »multas addidimus in tractatu de potestate pape ubi per viginti fortissima argumenta probavi papam superesse imperatori et regibus quibuscumque. Ergo in omnibus pertinentibus ad necessitatem salutis Imperialis et regalis lex legi ecclesie debet esse subiecta.«

királyi hatalmát mindig csak a lelki dolgokra vonatkoztatja.[1]) Miként Krisztus nem földi király, hanem szellemi; mert a szellemi királynak a helyettese. Hatalma határtalan; uralkodása független: »A legfőbb pap mintegy Istennek mondható a földön, az embereknek Isten személyét képviselvén, nagyobb az embernél, kisebb az Istennél.«[2]) »Krisztus a főfej, akitől minden kegyelem kiárad az egyház minden tagjára; a pápa pedig az időszerint való fej, tudniillik a pápaságának idejére, amennyiben Krisztusnak képviselője az egész küzdő egyházban.«[3])

Az egész emberiséget egy nagy családnak tűnteti fel, amelynek atyja az Isten. A világ kezdetén Isten egy embert teremtett, hogy ettől származzék az egész emberi nem. S ezt az embert a saját képére és hasonlatosságára teremtette és a megteremtett alakba belelehelte a lelket; s »így lett az ember élő lénnyé, hogy élén álljon a tenger halainak, az ég madarainak és az egész földkerekség vadállatainak.«[4]) Isten nem ok nélkül cselekedte ezt, hanem azért, hogy az egész emberiségnek egy atyja legyen, akinek helyettese itt a földön a pápa.[5])

A pápa egyuttal Krisztus egész nyájának is főpásztora. »Krisztus egyedüli helyettesévé Pétert tette, mintegy saját nyájának a hit, remény és szeretet pásztoráúl ... tehát mindazoknak, akik Krisztus igazságában jámborúl akarnak élni, Péter utódainak alá kell magukat vetniök, mintegy irányító világosságnak Isten igaz tiszteletére.«[6]) »Míg tehát a világ fennáll, addig a katholikus pápának Krisztus összes hívőinek élén kell állania Krisztus szerepében, Krisztus összes hívőinek pedig az ő kormányzása alatt kell lenniök, mint a bárányoknak a pásztor gondja alatt.«[7])

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 42. p. 40.: Imperator a solo Deo habet potestatem in temporalibus: papa in spiritualibus.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars I. Secundae part. princ. num. 11. pag. 37.

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 83. pag. 62.

[4]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 26. pag. 39.

[5]) De auctoritate Papae. Pars II. Secundae part. princ. num. 28. pag. 39. b.

[6]) De auctoritate Papae. Pars. II. Secundae part. princ. num. 152. pag. 48. b.: »Ipse autem Christus suum singularissimum Vicarium Petrum instituit, tanquam directorem sui gregis in fidem, spem et charitatem ... ergo omnes, qui pie volunt vivere in veritate Christi, subiici debent Petri successoribus, tamquam lumini directivo ad verum Dei cultum.«

[7]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. Num. 85. pag. 62.: »Cum igitur durante mundi cursu papa catholicus universis Christi fidelibus preesse debeat vice Christi, omnes Christi fideles sub eius regimine esse debent, tanquam oves sub cura pastoris.«

A pápa Krisztus tanainak legerősebb oszlopa és megmozdíthatatlan kősziklája, amely az egész kereszténység szerkezetét és súlyát tartja.[1])

A pápa tántoríthatatlanúl megmarad a hit hűségében; eretnek tanokat nem taníthat. »Nem hiszem, hogy a római anyaszentegyház tévedne, mivel Isten nem engedné meg... A római anyaszentegyház mindig szeplőtelenül maradt, s Isten kegyelméből és Szent Péter közreműködésével a jövőben is meg fog maradni az eretnekek minden támadásával szemben; és erősen és változatlanúl fog állani minden időben.«[2])

Minden megváltozhatik, minden meginoghat, de a pápa tántoríthatatlanúl megmarad Krisztus tanítása mellett. S így az egész földkerekség úgy tekint a római anyaszentegyházra, a pápára, mint a napra, mert ettől kapja a katholikus és apostoli hitnek fényét.[3])

A pápa hite nem gyöngülhet meg, mert Krisztus Úrunk imádkozott, hogy Péter hite meg ne fogyatkozzék; és így Péter erős hite áradt át utódaira. Miért is »Péterhez és Péter utódaihoz tartozik annak a kinyilvánítása, mit kell hinnünk, mit kell megvallanunk, mit kell tennünk és prédikálnunk a hitről.«[4])

A római anyaszentegyház nem tévedhet, mert ezt Krisztus nem engedné meg. Krisztus ugyanis megigérte, hogy egyházával lesz a világ végezetéig. »Krisztusnak ezen igérete szerint tehát Péter apostoli egyháza minden félrevezetéstől és eretnek támadástól sértetlen marad... az ő főpapjaiban Péter legteljesebb hiténél és hatalmánál fogva. S mialatt más egyházak némelyek tévtanaitól megromlottak, ez egyedül megtörhetetlenül és szilárdan

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 4. pag. 55.: »Ipse enim tanquam columna et saxum immobile totius Christianitatis compagem molemque continet universi.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars. III. Secundae part. princ. num. 37. és 38. pag. 57. b.: »Non credo posse fieri (Romanam Ecclesiam errare), quia Deus non permitteret... Romana Ecclesia semper immaculata permansit, Deo providente et beato Petro apostolo opera ferente, in futuro manebit sine ulla haereticorum insultatione, atque firma et immobilis omni tempore persistet.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars. III. Secundae part. princ. num. 93. pag. 62. b.: »et ubique terrarum catholicam nostram fidem confitentes in Ecclesiam Romanam tanquam in solem respiciunt.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 93. pag. 62. b.: »Christus oravit, ut non deficiat Petri fides, ad Petrum ergo et Petri successores, quid credendum, quid confitendum, quid tenendum ac praedicandum de fide sit, pertinet declarare.«

uralkodik, csendet teremt és minden eretnek száját betömi.«[1]) Vagyis más szóval, ha más egyházak tévednek is, Szent Péter egyháza dacol a pokol minden támadásával, sőt elnémít és hallgatásra kényszerít minden eretnek tévtanítót.

A pápa csalhatatlan Krisztus tanításában. »Krisztus imádsága Atyjához sohasem volt hiábavaló; Krisztus pedig imádkozott Péterért, hogy ne fogyatkozzék meg hite; de nemcsak. Péterért imádkozott, hanem azokért is, akik apostoli hivatalában utódai lesznek. A pápa tehát eretnek nem lehet.... Miként Péter Krisztus igazságától megerősítve, nem tévedhetett, úgy a pápa, mint Péternek az utódja, eretnek nem lehet... Krisztus megígérte hiveinek, hogy velük lesz a világ végezetéig. De akikkel Krisztus, a legfőbb igazság, velük van, azok nem tévedhetnek; a pápával pedig, mint az egyház fejével, vele lesz, tehát a pápa eretnek nem lehet... Krisztus megígérte, hogy a pokol kapui sem vesznek erőt egyházán. A küzdő egyház látható feje pedig a pápa, tehát a pápa eretnek nem lehet.«[2])

Capistranói János ezután élesen megkülönbözteti a pápát az embertől, Krisztus helyettesét a halandótól.[3]) Ha mint egyszerű ember beszél, tévedhet, de mint Krisztus helyettese sohasem tévedhet; vagyis a pápa csak akkor csalhatatlan, ha mint Krisztus helyettese tanít. A különbséget a pápa és az ember között a következőképen festi le: »A pápa mintegy Istennek

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ num. 98. pag. 63.: »Secundum hanc autem Domini promissionem ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione et haeretica circumventione immaculata manet... in suis pontificibus in fide plenissima et auctoritate Petri. Et cum aliae ecclesiae quorumdam errore vere circumdatae sint, stabilita inquassabiliter ipsa sola regnat silentium imponens et omnium obturans ora haereticorum.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars I. Tertiae part. princ. num. 1. pag. 64. b—65.: »Oratio Christi ad patrem nunquam fuit frustratoria, Christus autem pro Petro oravit, ut non deficeret fides eius, sed non solum pro Petro, sed etiam pro suis in Apostolatu officio successoribus, ergo Papa haereticus esse non potest.... Sicut Petrus in Christi veritatibus fundatus errare non potuit, ita nec papa Petri successor, haereticus esse potest.... Christus promisit fidelibus semper secum esse. Sed cum quibus Christus est, tanquam summa veritas, error esse non potest, erit autem cum papa tanquam cum capite Ecclesiae, ergo Papa haereticus esse non potest.... Christus promisit quod portae inferi non praevalebunt adversus Ecclesiam. Ecclesia autem militans habet papam pro capite visibili, ergo papa haereticus non potest.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars I. Tertiae part. princ. num. 2. pag. 65.: »Omnis homo, in quantum homo potest errare et sic haereticus esse. papa est homo, ergo potest esse haereticus....«

mondható a földön; az embereknek Isten képét képviselve, nagyobb az embernél...[1]) Jóllehet Krisztusnak helyettese Péter utódja és az egyház jegyese, mégsem Isten, hanem ember, tehát nem hibátlan, hanem hibát elkövetni képes.«[2])

A római pápa egész teljességében birtokolja Krisztus főpapi, tanítói és királyi hatalmát, mert mint Péter utódja, Krisztus földi és mennyei hatalmának birtokosa.[3])

Ezen korban, mint fentebb láttuk, theoretikus téren is támadást intéztek a pápaság tekintélye ellen, sőt a baseli zsinaton annyira elragadta a zsinati atyákat a hév, hogy a pápát, mint vádlottat, perbe fogták és letették. Capistranói János tehát nem térhetett ki ezen nagy munkájában azon fontos kérdés elől, vajjon a pápa áll-e az egyetemes zsinat fölött, vagy az egyetemes zsinat a pápa fölött?

Háromféle zsinatot különböztet meg: egyetemes zsinatot (concilium universale), tartományi zsinatot (concilium provinciale) és püspöki zsinatot (concilium pontificale).[4])

Az egyetemes zsinat az egyháznak egyik leghatalmasabb szerve, de csalhatatlanságot csak akkor élvez, ha a római pápa hívja össze, ő vagy helyettese elnököl és határozatait jóváhagyja, mert »a pápa nélkül, vagy a pápán kívül nem lehet egyetemes zsinat.«[5])

Az egyetemes zsinatnak határozatai csak akkor lesznek kötelezők az egész egyházra nézve, ha a pápa beleegyezését adja hozzájuk, vagy elfogadja őket.[6])

A pápa mindig az egyetemes zsinat fölött van, mert nagyobb a hatalma: 1. Krisztus Úrunk a többi apostol fölé emelte Pétert; s így Péternek utódai mindig az összes püspökök fölött állanak.[7])

[1]) De auctoritate Papae. Pars I. Secundae part. princ. num. 11. pag. 37.

[2]) De auctoritate Papae. Pars I. Tertiae part. princ. num. 4. pag. 66.: »Et si Vicarius Christi sit Petri successor et sponsus Ecclesiae, non tamen est Deus, sed homo, ergo non impeccabilis, sed peccabilis.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 3. pag. 55.

[4]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 24. pag. 57.

[5]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 27. pag. 57.: »Concilia fieri non debere, nec ullum ratum est, aut erit unquam concilium, quod eius (Papae) non fuerit fulcitum auctoritate.«

[6]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 30. pag. 57. b: »Et si dicantur constitutiones concilii generalis, intelligi debet, quod de consensu et acceptatione concilii editae fuerunt ad differentiam decretalium, vel constitutionum editarum a solo Papa.«

[7]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 31. pag. 57. b.

2. A pápa az egyetemes zsinat nélkül is megsemmisíti a zsinaton hozott határozatokat.[1]) 3. Az egyetemes zsinat nem képes törvényeket hozni a pápára vonatkozólag.[2]) 4. Valahányszor a pápa és az egyetemes zsinat egymással ellenkező határozatokat hoznak, mindig a pápa határozata bír nagyobb érvénnyel, mint nagyobb hatalomé.[3]) 5. Még a pápai szék üresedése alkalmával sem képes az egyetemes zsinat a pápa fölé törvényeket hozni; míg a pápának hatalmában van az egyetemes zsinat és a pápa tekintélyével hozott törvényeket is megszűntetni.[4]) 6. A törvények visszavonásánál a pápának nem kell említést tennie az egyetemes zsinatról.[5]) 7. A kulcsok hatalmát úgy adta át az Úr Péternek, az összes apostolok legfőbbjének, hogy tőle, mint fejtől származzék át valamennyire.[6]) 8. Senkinek sem áll jogában, hogy az apostoli szék parancsait megszegje.[7]) 9. A római egyház saját tekintélyével mindenki fölött ítélkezhetik, fölötte azonban senki sem ítélkezhetik.[8]) 10. Senki sem merte az egyháznak feje ellen, akinek ítéletét gyalázni nem szabad, vakmerően ellenséges kezét felemelni, mert a pápa Istentől rendelt főpap, élők és holtak bírája.[9])

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 32. pag. 57. b.: »Papa absque concilio revocat gesta in concilio.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 35. pag. 57. b.: »Concilium non potest papae legem imponere.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 36. pag. 57. b.: »quod si papa et Concilium diversas constitutiones edant, praeferatur constitutio Papae tanquam maioris auctoritatis.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 40. pag. 58.: »etiam sede vacante Concilium non possit legem condere supra papam, sed papa tollere potest constitutiones Concilii et editas auctoritate papae, vel eius legati.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 41. pag. 58.: »non sit necesse in privilegio vel alia derogatione papae facere specialem mentionem de concilio.«

[6]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 41. pag. 58.: »munus potestatis clavium ita ad omnium apostolorum officium voluit Dominus pertinere, ut beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite in corpus omne diffunderet.«

[7]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 41. pag. 58.: »nulli fas est, vel velle, vel posse transgredi Apostolicae Sedis praecepta.«

[8]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 45. pag. 58.: »Romana Ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnibus, de ea vero nulli iudicare permittitur.«

[9]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 45. pag. 58. b.: »nemo unquam Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit nisi qui de se voluit iudicari... papam esse sacerdotem constitutum a Deo iudicem vivorum et mortuorum.«

11. A római egyház ítéletéről a kánonok sohasem rendelték el, hogy arról ítélkezzenek, sőt elhatározták, hogy ítéletét nem kell megváltoztatni.[1]) 12. Isten úgy akarta, hogy más emberek ügyeit emberek ítéljék meg, de helyetteséről való ítélkezést fenntartotta magának.[2]) 13. Ha az egész világ valamely ügyben másképen vélekedik mint a pápa, mégis a pápa ítéletét kell elfogadnunk.[3]) 14. A pápa az egyház jegyese, kormányzója, pásztora, vagy feje. »Ki nem csodálkoznék a mérges basiliskus szemek tekintetén, amelyek a mi összes fejtegetésünkre mérgesen végig tekintvén... azt állítanák, hogy Péter Krisztustól hatalmat kapott az egyes tagokra, de nem az egész egyházra.«[4]) 15. A pápától, mint az egyház fejétől, származik át a hatalom minden egyházi térre. Bizonyítja pedig ezt Marcellus pápa levelével, aki ezt írja az Antiochiába összegyűlt püspököknek: »Kérünk titeket, legkedvesebb testvérek, hogy ne tanítsatok mást és ne gondolkozzatok másképen, mint amiket Szent Péter apostoltól, s a többi apostoloktól és atyáktól kaptatok.«[5]) 16. A pápa lemondhat a pápaságról. De mivel megválasztásakor senkinek megerősítésére nem szorúl, így lemondásakor sem szorúl senkire.[6]) 17. Az összes patriarkák, metropoliták és érsekek székét a pápa alapította, az ő székét pedig az alapította, aki a most született egyháznak szent szikláját emelte, aki Szent Péterre bízta, mint az örök élet kulcshordo-

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 46. pag. 58. b.: »nec de iudicio Romanae Ecclesiae canones unquam praeceperunt iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 46. pag. 58. b.: »aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari, ut sedis istius praesulem suo sine quaestione reservarit arbitrio.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 46. pag. 58. b.: »si totus mundus sentiat in aliquo negocio contra papam, videtur quod sententiae papae standum esset.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 51. pag. 59.: »quis igitur non miretur in aspectu venenosorum oculorum basiliscorum, qui ad omnes nostras veridicas allegationes torvo aspicientes intuitu... asserentes, quod Petrus a Christo potestatem accepit super singularia membra, non autem super universalem Ecclesiam.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 62. és 63. pag. 60.: »a papa tanquam a principe totius Ecclesiae omnis praestatur auctoritas in omnem ecclesiasticam regionem.«

[6]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 65—67. pag. 60.: »sicut sine superiore instituitur, ita sine superiore renuntiat.«

zójára, a földi és mennyei hatalom jogait.[1]) 18. Ha az egyház születésétől kezdve megvan ez az elsőbbség Szent Péter utódaiban, akkor ellenkezőt állítani annyi, mint pártfogolni a szakadást, Krisztus varratlan köntösét kettészakítani, az egységet szétoszlatni és az anyaszentegyház züllését elősegíteni.[2]) 19. A pápa a hitcikkelyekről, az egyház szentségeiről és az isteni törvény parancsairól felmentést nem adhat; de képes megszűntetni bármit, amit emberi törvény hozott létre.[3]) 20. Szent Tamás szerint a pápának inkább kell engedelmeskedni, mint bármelyik alsóbb hatalomnak, mivel a pápának hatalma a küzdő egyházban olyan nagy a többi hatalmat illetőleg, mint Istennek hatalma az összes teremtett hatalomra vonatkozólag.[4]) A pápának teljes hatalma van; miként ugyanis Isten fölötte van az egyetemes zsinatnak, úgy a pápa is, Isten helyetteseképen, mert az üdvösség szükségessége folytán az összes emberi teremtménynek hatalma alatt kell állania.«[5])

A pápa Krisztusnak legfőbb helytartója, következőleg a zsinat fölött van.[6]) Mivel Krisztus Dávid királyi székén fog trónolni a világ végezetéig, azért a pápa, mint Krisztus személyében tör-

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 67. pag. 60.: »illam vero solus ipse fundavit et sanctam petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro eternae vitae clavigero terreni simul et coelestis imperii iura commisit.»

[2]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 67. pag. 60. b.: »Cum itaque ab exordio surgentis Ecclesiae primitivae hanc praeeminentiam et in Christo primitus et in Petro Christi primo Vicario et in caeteris successoribus eorundem summis Pontificibus continuatum priscis et successivis temporibus contemplamur, quid aliud, contrarium asserentibus, nomen imponere valebimus, nisi scisma? nisi tunicae Christi inconsutilis lacerationem? divisionem unitatis? sanctae Matris Ecclesiae desolationem?«

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 69. pag. 60. b.: »contra articulos fidei, sacramenta ecclesiae et praecepta legis divinae papa dispensare non possit, quia non potest dispensare contra fidem. Potest tamen Papa indifferenter tollere quicquid per legem humanam fuerit institutum.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 78. pag. 61. b.: »Concludit magis esse obediendum Papae, quam cuique inferiori potestati quia potestas papae sic se habet ad omnem potestatem in ecclesia militante, sicut se habet potestas Dei ad omnem creatam potestatem.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 86. pag. 62.: »papa plenariam habet auctoritatem; nam sicut Deus est supra concilium, ita et papa loco Dei, cui omnes humanae creaturae subesse tenentur de necessitate salutis.«

[6]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 88. pag. 62.: »Dei namque Vicarius principalis est papa, ergo supra concilium, idem tenet Thomas.«

vényes megválasztott helytartó, a világ végezetéig bírni fogja a hatalom teljességét.[1])

Az egyetemes zsinat összehívása a pápához tartozik, úgyszintén a hitnek minden kérdése.[2])

Ezen bizonyítékok elsorolása után végeredményképen kimondja: »A legkifejezettebben tehát kiviláglik, hogy a pápa a zsinat fölött, és nem a zsinat a pápa fölött bír teljes joghatósággal; s a zsinat, akár egyetemes zsinat, vagy nem egyetemes zsinat, a pápa alatt van és neki engedelmeskedni tartozik: ő tőle függ Krisztus után az összes hívőknek az üdvössége.«[3])

Azon ellenvetésekre, hogy az apostoli szék üresedése esetén, vagyis a pápa halála után, az egyetemes zsinat hozhat és szűntethet meg törvényeket, Capistranói János így válaszol: »A pápa életében az ő engedélye és tekintélye nélkül semmiféle zsinat, semmiféle egyetemes törvény, semmiféle határozat, a zsinatnak semmiféle érvényes véleménye nincsen; de az ő hozzájárulásával ha nem is személyileg, de legalább apostoli követe útján a zsinat a pápa részéről a követ tekintélyével hozhat határozatot az erkölcsök megreformálására, a hibák megjavítására, az eretnekségek kiirtására és az üdvösségre szolgáló jókra; de a zsinat nem képes, még ha az apostoli követ az elnök is, a pápa különös parancsa, beleegyezése és helyeslése nélkül apostoli törvényeket megszűntetni ... Ha azonban a pápa meghalt és a pápai trón üresedésben van, a törvényesen összegyűlt egyetemes zsinat képes, mint a pápa, apostoli határozatokat megszűntetni, mint a pápa ... nem képes azonban a zsinat olyan határozatot hozni, hogy a pápa fölött van, sem hogy a pápa hatalma korlátoztassék ... miként ugyanis az egyetemes egyház, ha Krisztus ma a földön élne, semmit sem határozhatna Krisztus ellen, vagy Krisztus fölött,

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 88. pag. 62.: »Christus super solium David et super regnum eius sedebit... ergo et papa Christi Vicarius canonice electus in persona Christi, per mundi duratione in potestatis plenitudinem permanebit.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 94. pag. 62. b.: »sinodus auctoritate solius summi Pontificis potest congregari...« »ad quem pertinet sententialiter determinare, quae sunt fidei.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 95. pag. 62. b.: »Patet igitur expressissime, papam supra Concilium, et non Concilium supra papam iurisdictionem plenariam in omnibus obtinere, et Concilium quantumlibet oecumenicum et universale, papae subiici et obedire teneri, a quo salus omnium fidelium post Christum pendet.«

amit Krisztus meg nem szűntethetne, úgy ma Krisztus helytartója ellen, míg hűségét megtartja, az összes egyetemes egyház semmit sem határozhat, amit a pápa meg nem szűntethetne; mivel Krisztusnak és a pápának egy az ítélőszéke.«[1])

Mivel a baseli zsinat atyái azt hangoztatták, hogy a pápát nemcsak felelősségre lehet vonni, hanem meg is lehet bűntetni, Capistranói János ezt a leghatározottabban tagadja. Szerinte a pápa bűnös volta, nem szűnteti meg az Istentől kapott elsőbbséget. S ezért bárminő váddal lépjenek is fel ellene, sem az egyetemes egyház, sem a császár, sem az egész nép semmi mást nem tehet a pápa ellen, bármennyire bűnös is, mint kérik Istent, hogy a pásztor és a nyáj közös üdvösségéről gondoskodni kegyeskedjék.[2]) Még azon esetben sem lehet a pápát vád alá helyezni, ha kész volna a javulásra, mert nincs ítélőszék, amely fölötte ítélkezhetnék.[3]) A pápa senkinek sincs alávetve, csupán Istennek.[4])

A pápa Krisztus lelki épületének, az egyháznak, szegletköve, amelyet senki sem mozdíthat ki helyéből. A pápát tehát semmiféle egyházi zsinat le nem teheti; a pápa csak önmagát teheti le, vagyis lemondhat a pápaságról.[5])

Capistranói Jánosnak a pápa tekintélyéről írt munkáját a középkorban oly alaposnak és logikusan megszerkesztett műnek tartották, hogy felvették azon jogi művek közé, amelyeket a tudósok számára nyomtatásban kiadtak.

---

[1]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 110. pag. 64. b.: »nam sicut universalis Ecclesia, si Christus hodie in terris viveret, contra Christum vel supra Christum nihil statuere posset, quod Christus tollere non posset, ita hodie contra Christi Vicarium, dum eius fidelitatem servat, etiam omnis universalis Ecclesia nihil statuere potest, quod Papa non liceat revocare, cum sit idem tribunal Christi et papae.«

[2]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 70. pag. 60. b.: »Quantumcunque papa requisitus esset et monitus per universalem Ecclesiam, ad aliquid faciendum vel non, dummodo non sit haereticus, non posset Ecclesia universalis et imperator cum omni populo quidquam facere contra papam, quantumlibet peccatorem, si Deum orare, ut providere dignetur saluti communi pastoris et gregis.«

[3]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 70. pag. 60. b.: »si enim paratus esset corrigi, non posset accusari.«

[4]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 70. pag. 60. b.: »Omnes sibi subiici et ipsum papam nemini, nisi Deo.«

[5]) De auctoritate Papae. Pars III. Secundae part. princ. num. 73. pag. 61.: »Praesupposito, quod papa esset haereticus vel occultus vel manifestus, esset tamen corrigibilis, et vellet se emendare, an possit tunc deponi per Concilium universale vel oecumenicum? Et certe dico, quod non, nisi se submitteret Concilio, et sic ipsemet se deponeret, sicut fecit Marcellinus.«

Capistranói János a pápáról szóló tanításában is a rendjében levő szellemet tükrözi vissza. Hogy Szent Ferenc rendje mennyire támasztó oszlopa lett Krisztus egyházának, semmi sem bizonyítja jobban, mint az a két dogma, amelynek érdekében ez a rend századokon keresztül törhetetlen erővel, s soha meg nem fogyatkozó hittel harcolt és küzdött. Ez a két dogma pedig a Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatásának és a pápa csalatkozhatatlanságának dogmája. Tárgyunk keretén kívül esik, hogy feltűntessük Szent Ferenc rendjének szerepét ezen két dogma kinyilvánításának történetében, de rá kellett mutatnunk, hogy miként Capistranói János Marialogiájában az »Immaculata conceptio« védelmében a franciskánus felfogás egyezett meg legtökéletesebben az egyház felfogásával és a később kimondott dogmával, úgy itt is a pápa infallibilitásának megvilágításában az egyházi dogma már előre vetette fényét.

MÁSODIK FEJEZET.

11. §. Capistranói János szónoki képességei.

A XIV. században lángban állott egész Európa: vallási és politikai háború dühöng mindenütt. A nagy világégés közepette az egyház is megingott; a régi pápai tekintély, amely egykoron oly fényesen és dicsőn uralkodott a világ fölött, a vetélytársak és azok párthivei versengése folytán aláhanyatlott, szolgaságba sülyedt. Az egyháznak egyszerre két, majd három pápája van, akik egymást és hiveiket kölcsönösen kiátkozták. A nemzetek megoszlottak az egyes pápák között, és a bomlás megindult az egyházi téren is. A vallásos élet felbomlasztására Itáliában legelső sorban a humanisták működtek közre, akik munkáikban, beszédeikben és érintkezéseikben a vallási kételyt, a vallási közönyösséget és a gondolatszabadságot hirdették és terjesztették; minek következtében a XIV. és XV. század egész profán irodalmát az egyház iránt való ellenszenv szelleme lengi át. Az egyház fejei az új mozgalomban csak a régi klasszikus pogány irodalom szépségeinek feltámasztását látták és nem is gondoltak arra, hogy a külső szép forma terjesztésével a pogány szellem is feltámad és bevonul a lelkekbe. Elnéző, sőt pártoló támogatásukért később keserű tapasztalatokat kellett szerezniök.

Giovanni Boccaccio, az új szellemi mozgalomnak atyja, már pogány és lelkileg már nem az egyház fia. Poggio Bracciolini Firenzében, Lorenzo Valla pedig Napoliban terjesztik a mételyt és megmutatják az útat, miképen lehet a köznépre hatni. Lorenzo Valla a »A kéjről és a valódi jóról« szóló íratában kigúnyolja a szűzességet, ostorozza a szerzetesi életet és a hús-kultuszt hirdeti. Beccadeli a »Hermaphroditus«-ában minden erényt kigúnyolt és a hús emancipálását ünnepelte. Ezért Bernardino di Siena úton-útfélen hevesen támadta, a pápa kiközösítette, — Zsigmond császár pedig 1432-ben Sienában megkoronázta.[1]) Ők és követőik az ókori írók

[1]) Weisz—Szabó: Világtörténelem. VII. 772.

műveiben látják az igazi bölcseségnek és erkölcsiségnek alapját, és a keresztény egyház íróit bárgyuknak, a szentírást magát együgyűségnek vallják. Akárhányszor előfordul, hogy a pogány isteneket együtt éneklik meg verseikben Krisztussal és Máriával. Nem csoda, hogy lassankint eltűnt ezen írók lelkéből a hit; és a művelt körök vallásos meggyőződése nem volt egyéb rationalizmusnál. Találóan jegyzi meg ezen kornak egyik kiváló ismerőse, Bernardino di Siena: »A legtöbben olyanok, hogy csak annyi hit van bennök, hogy a hitnek nem mondanak ellen; hívőknek nevezik magukat, de nem a hit megvallása miatt, hanem a megszokott élet miatt. Ilyenekben ugyanis a hívés meg van kötözve, mintegy álomba van merülve, eltompult és mindenképen akadályozva van; s ezért az ilyen hit világosságot nem nyújt nekik, sem életükre nincs befolyással, sem erejük megmozgatására nem elégséges.«[1])

Az egyházhoz ragaszkodók bűnt láttak a klasszikus tudományok tanulmányozásában; az egyetemek igyekeztek kapuikat bezárni ezen új szellem előtt, de hiába.

A világi fejedelmek kegyéből mégis bejutottak mindenhova. A hatás nem is maradt el. A fejedelmi udvarokban felébredt a pogány császári kor erkölcstelen és frivol életmódja; az előkelő körökben a vallási kétely és a közönyösség lépett a jámborság és istenfélelem helyébe; az egyházi személyek úsznak az árral és lassankint bennök is megingott a hit és a pozitiv hitigazságokban való erős meggyőződés. Mindezeknek példája aztán megteremtette az új szellem befogadására a talajt. A világi papság tanulatlansága és a szerzetesek fegyelmezetlensége folytán a köznép elvadult, templomba nem járt, hanem ehelyett tivornyázott, kockajátékot játszott és parázna és förtelmes dolgokat mívelt. Igazság helyett képmutatást, önzetlenség helyett kapzsiságot, egyszerűség helyett élvezetkórságot, alázatosság helyett pöffeszkedő kevélységet, mély vallásosság helyett babonát és kuruzslást látunk Itália minden rétegében.

---

[1]) Hefele: Der hl. Bernardin von Siena. 23.: »Sunt plerique, in quibus fides est solum fidei non contradicere: qui consuetudine vivendi magis quam virtute credendi fideles denominantur. In talibus enim credulitas est ligata et quasi somnolenta et torpida atque undique impedita: ideo nec lumen talis fides praestare potest nec vitam influere nec motum virium afficere sufficiens est.«

Erős szavakkal, de híven jellemzi ezt a kort az a leírás, amelyet az egykorú (1450—1470.) Codex Aquilanensis tartott fönn számunkra: »Azon időben egész Itália a bűnbe merülve fetrengett; a régi szentek életmódját a hosszas romlottság megszűntette. Az egész emberiség romlott; azokban, akiknek Krisztusért kellett volna harcolniok, nem volt meg a vallásos buzgóság; de a többiekben sem volt élő hit, tetteikben nem volt könyörületesség, sem erkölcseikben állhatatosság. Az emberek nemcsak vakmerően, hanem hamisan is esküdöztek; egymást méreggel telt szájjal átkozták, megátalkodott gyűlölettel gyűlölték. A bűnt jognak tartották, az uzsora nagysága megszaporította a kamatokat. Az útakat rablók állták el; a tengereket kalózok szállták meg, a guelfek és gibellinek vadsága annyira garázdálkodott mindenfelé, hogy kölcsönös félelemből testvér-vérben fürdött egész Itália. A bűnöknek nem az ártatlanság hangoztatása szerzett sértetlenséget, hanem a vadságnak a nagysága. Lehetne-e még keserűbbet mondani az emberekről? A szülőknek gyermekeik iránt való fegyelmezése abban állott, hogy az ellenséges pártból egyeseket eleméssznek és dicsőségnek tartották, ha egyeseket agyonszurkáltak. A babonában való hit és ragaszkodás oly nagy volt, hogy a bűbájosság gyakorlásában és az egiptomi jóslások megtartásában úgy hittek, mintha azok isteni intézmények volnának. A világ tele volt varázslásokkal és szentségtörésekkel; betegeiket boszorkányságokkal gyógyították; jövendölésekkel és babonás szemfényvesztéssel az embereket félrevezették. Abban az időben mise meghallgatására ritkán jöttek az emberek a templomba; az Oltáriszentség vételére nem járultak, legföllebb évenként egyszer; sőt igen sokan még a halálos ágyukon sem gyóntak és áldoztak. Azon törvényektől, amelyeket a szerencsejátékok ellen hoztak, nem féltek; a kocka- és egyéb szerencsejátékokat a nyilvános helyeken (gimnasium) űzték, ahol bűntetlenül követhettek el ilyen bűnöket. A vasárnapok és ünnepnapok a hétköznapoktól semmiben sem különböztek, legföllebb abban, hogy a nép a látványosságra nagyobb számban csődült össze.«[1]) Ilyen sötét színben festi le ezt a kort Sedulius is.[2])

[1]) Acta Sanct. Maji Tom. I. 96. és 107.
[2]) Sedulius: Hist. Seraph. 354.

A lelkileg és testileg meggyötrött népek béke után sóvárogtak és mind kívánatosabbá és szükségesebbé lett az a vágy, hogy a kereszténységet egyesíteni és Európa ügyeit rendezni kell. Evégből Zsigmond, német király, Konstanzba zsinatot hívott össze, hogy a szakadást megszűntesse, az egyházat fejében és tagjaiban megjavítsa, a tévtanokat, amelyek a bomlás idején elterjedtek, elnyomja. A zsinat a kitűzött feladatot elvégezte, de a legnehezebb munkát, a romok eltakarítását, a lelkekben lerombolt hit felélesztését az új pápára, V. Mártonra bízta.

A zsinat felszólítása után azonnal megindult az egyház szerveinek újjászervezése. V. Mártonnak, mint reform-pápának, nagy segítségére voltak ebben a szerzetes rendek, s ezek között is legelső sorban Szent Ferenc rendje, amely az egyház megújhodásával karöltve iparkodott megújhodni. Ez a rend a legjelesebb tagjait küldi a harctérre, hogy nagy tudásukkal és életszentségükkel igyekezzenek az igazság útjáról letérteket Krisztushoz visszavezetni. A leghíresebb szónokok voltak: Bernardino di Siena, Giovanni da Capistrano, Alberto da Sarteano, Giacomo dalla Marca, Roberto da Lecce és Bernardino da Feltre.

A legnagyobb sikert mindnyájuk között Capistranói János érte el.[1])

Mivel érte el ezt a sikert? Külső megjelenésével, vagy nagy tudományával, vagy pedig életszentségével?

Alakja középtermetű, egyenestartású, izmostestű, arca derült és vörösbe játszó, arcvonásai nőiesek; haja göndör, szakálla aranysárga színű, de most már nem volt hazai szokás szerint felgöndörítve, mint egykor, mikor szépségében tetszelgett magának,[2]) hanem kopasz volt, karjai majdnem térdig érők voltak.[3]) Hangja csengő volt, kiejtése tiszta, nyelvezete pedig válogatott;

[1]) Holzapfel: Geschichte des Franziskanes. 221.

[2]) Masci: Vita di San Giovanni da Capestrano 194.: Io me chiamava misser Joanni et tra l'atre cose io pilliava vanagloria grande delli mej capilli, li quali pariano fila d'oro: et io li portava lunghi ad modo del mio pagese, si che faciano una bella danza.« Giacomo de Franchis nyilatkozata.

[3]) Acta Sanct. Oct. X. 440. — Nicolao da Fara: c. l.: »... statura quoque etsi recta, et mediocri, consilio tamen altus, virtuteque excellens fuit. Vox clara; sermo purus, lingua diserta, ingenio acutissimus; capillo canus, ac barba; capite calvus, fronte crispus, vultu rubicundus, et serenus; corpore robustus; venusta facie; aspectu venerandus; longioribus brachiis ad genu usque protensis...«

esze éles, lelkülete szelid. Mindezek a tulajdonságok, ha a hallgatóságra kellemesen hatottak is, még sem bilincselték volna le annyira, mint ezt az egykorú írók elragadtatással írják. Ezen tulajdonságokon kívül még más egyébnek is kellett lennie Capistranói Jánosban.

Minden korban a jó egyházi szónoktól három kelléket követeltek: az erős hitet, a mély alázatot és a nagy tudományt. Ezek a tulajdonságok eszközlik, hogy a szónok tanait nem veti terméketlen talajba, mert előzőleg elkészíti a vetésre a földet egészen. Ezek a tulajdonságok megvoltak Capistranói Jánosban is. Megvolt benne az erős hit. Amit tanít, annak igazságáról meg van győződve és semmi olyasmit nem tanít, amit lelkében nem hinne. Csak azt hiszi, amit az egyház hisz, csak azt tanítja, amit az tanít. Ezért az egyház és annak törvényes feje iránt a legmélyebb tisztelettel és ragaszkodással viseltetik.

Minden erejét, minden tehetségét egyháza emelésére, terjesztésére és dicsőségére akarja fordítani. »Nekem elég az az egy, hogy engedelmeskedem Szentséges Atyánknak és az anyaszentegyháznak, aki iránt engedelmességgel és tisztelettel engedelmeskedni soha meg nem szűnöm.«[1]) »Semmi nekem kellemesebben és jobban nem eshetett volna, mint az, hogy az anyaszentegyháznak a legkészségesebb lélekkel engedelmeskedjem, amelyet mindig tiszteltem és tisztelni fogok is az utolsó lehelletemig ... semmi munkától nem vonakodtam, semmit nem kíméltem, hogy az anyaszentegyházat növeljem és az anyaszentegyház iránt való engedelmességet kimutassam.«[2]) Megtaláljuk benne a másik kelléket is: az alázatosságot. Nem önmagát hirdette, hanem Istent, a felfeszített Megváltót, s ezért nem önmagában bízott, nem nagy

[1]) Capistranói János levele 1455. május 19-én. — Hermann: Cap. triumph. 498. — Wadding: Annales Min. XII. 250.: »Tantummodo mihi hoc unum solum sufficiat obtemperare voluntati. S. D. N. et Sanctae Sedi Apostolicae, cui usque ad mortem pro ejus obedientia et reverentia subeundam parere non desinam indefesse.«

[2]) Capistranói János levele 1456. febr. 19-én. — Wadding: Annales Min. XII. 321. — Hermann: Cap. triumph. 526.: »Etsi mens mea nonnihil amaritudinis tulerit ob fructum animarum, quem sic imperfectum reliqui, nihil tamen gratius, aut iucundius contingere posset, quam ut Sedi Sanctae Apostolicae promptissimo parcam animo, quam unicam semper observavi, et usque ad extremum spiritum observabo... nulli tamen unquam labori succubui, aut peperci pro augmento Sanctae Fidei Catholicae, et pro obedientia Sanctae Sedis Apostolicae conservanda.«

tudományában reménykedett, hanem Istenben, a minden tudományok adójában, aki a szónokot felvilágosítja, megerősíti és a hallgatóság szívét kegyelmeivel megindítja, hogy a szónok szavai termékeny talajra találjanak. Ezért összeköti a szóbeli imádságot, amellyel Istennek áldását leesdi a hallgatóira, az elmélkedő imádsággal, amelyben a prédikálásra szolgáló anyagot összegyűjtötte és lelkét az Isten iránt való szeretetre annyira feltűzelte, hogy sohasem érzett fáradságot abban, hogy Isten tiszteletét terjessze és a lelkeket az üdvösségre vezesse. »Soha — mondja az egyik életíró[1]) — nem kezdett prédikálni a néphez, mielőtt lelkét ájtatos elmélkedéssel és a zsolozsma elvégzésével hangulatra nem keltette.« A hithez és az alázatossághoz járult a harmadik kellék: alapos képzettsége, mély tudománya. A szentírást, a szentatyákat, az egyházi írókat alaposan ismerte; a filozófiában nagy jártasságra tett szert; betetőzte mindezt nagy élettapasztalata és az akkori viszonyoknak és állapotoknak teljes ismerete.

De nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy Isten megadta neki az ékesszólás adományát, amellyel a »pártokra szakadt és vallásilag elvadult népre, mint bűnbánat-prédikátor, oly erővel hatott, hogy az példanélküli a világtörténetben.«[2]) Ő mint hű és jó szolga ezt a rábízott talentumot a többiekhez hasonlóan nem ásta el, hanem buzgón felhasználta, kamatoztatta, gyümölcsöztette, hogy Urának egykoron jól elszámolhasson róla.

Prédikációiból maradt fenn egyes könyvtárakban; de nyomtatásban tudtunkkal csak a legújabb korban jelent meg néhány. Eugen Jacob, breslaui pásztor, évek óta fáradhatatlanúl kutatja a Capistranói Jánosra vonatkozó dolgokat; kutatásának eredményét 4 kötetben adta ki; a II. Theil Erste Folge-ben[3]) 1 beszédet közöl;

[1]) Hermann: Cap. triumph. 29.: »nullam adorsus dictionem ad populum, nisi prius pia meditatione Divinorum persolutione officiorum animam ad affectum disposuisset.«

[2]) Wetzer-Welte: Kirchenlexikon VI. 1606.: »trat endlich 1425 selbst, und zwar noch als diacon, vor das durch Parteiungen zerrissene und sittlich verwilderte Volk als Bussprediger mit solcher Kraft, dass er hierin fast ohne Beispiel in der Geschichte steht.« — Sedulius: Hist. Seraph. 394. »Fertur energiam in dicendo habuisse mirabilem.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 413—443.

a II. Theil Zweite Folge-ben két vázlatot[1]); a II. Theil Dritte Folge-ben meg negyvennégyet.[2])

Már ezen csekély számú prédikáció alapján is megállapíthatjuk, hogy a nagy tudással és még nagyobb szorgalommal összegyűjtött anyagot ájtatos elmélkedései közben mélyen átmeg átgondolta és hallgatóinak képzettségéhez mérte. Nagyon szereti a szentírást, a szentatyákat, nemkülönben az egyházi és világi jogszabályokat idézni, úgy hogy a sok idézet azt a látszatot kelti, hogy nem is a saját szavaival, hanem inkább azok szavaival prédikál. Közben-közben aztán fűszerezi nem egyházi írók mondásaival és nem vet el semmit, ha beszédjének erejét vele emelheti. Miként a méh, amely fáradhatatlanúl száll virágról-virágra, hogy összegyűjtse a virágkelyhekben azt az édes anyagot, amelyből a méz készül, és nem vet meg egyetlen egy virágot sem, amelyben édességet találhat, úgy Capistranói János is szorgalmasan keresi az anyagot a prédikációi számára, és nem vet el semmit, ami a lelki méz készítésére kinálkozik.

Bár a sok idézet a filozófusokból és a jogtudományokból a beszédet nehézkessé teszik, azért sohasem elvont, hanem mindig praktikus, a tömeg értelmi felfogásához mért. »Hasonlíthatatlan és isteni beszédeiben, mint az aranyeső úgy jött szájából a bölcseség.«[3])

Capistranói János órák hosszat szokott beszélni, s miután az olasz és latin nyelven kívül más nyelvet nem beszélt, Itália határán kívül mindig latinúl szónokolt.[4]) A beszéd végeztével rendtársainak egyike lépett fel a szószékre és tolmácsolta a beszédét, amennyire képes volt. Németországban német, Csehországban cseh, Lengyelországban lengyel, Magyarországon magyar volt a tolmácsa, sőt Csehország kétnyelvű vidékein két tolmácsa volt: egy német és egy cseh.[5])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 7—12. (21—23. valószinüleg szintén ő írta.)

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge.

[3]) Toussaint: Leben des hl. Bernhardin 175.

[4]) Hartmann Scheydel: Hist. aetatum mundi. 249. »hisque pactis sermonem ad populum latine pronunciare. post hec interpres que dicta sunt ab eo, quantum capax est exponere populo.«

[5]) Dubravius: Historia Boh. 747.: »duobus semper assistentibus interpretibus, altero Bohemo, altero Germano, qui ea, quae latine diceret, vernacula lingua pronunciarent.«

A tolmácsok személyére vonatkozólag is, akik legtöbbnyire rendtársai voltak, találunk adatokat. Breslauban 1453-ban Frigyes rendtárs volt a tolmács, Krakauban 1453-ban egy névtelen lengyel pap, 1455-ben a Dunamellékén Pál nevezetű pap és 1456-ban Magyarországon Ferenc nevű pap[1]) és a belgrádi ütközetben Pál nevű székesfejérvári kanonok.[2])

Az erfurti krónikás Hartung Kammermeister Capistranói Jánosnak az 1452-ki erfurti szereplését a következő szavakkal írja le: »... trad er uf gein dem Volcke und predigete zu latin, wen er konde nicht dutsch, sundirn er predigete den doctoribus und der pfafheit erstmals ... und wan er sine predigete zu latin also hatte gethan, dornoch so trad ein trefflich doctor sobalde uff und leite des andechtigen vaters prediate ym dutzschin uss den leyen.«[3])

Most már az a kérdés, hogy a tolmácsok miképen tudták Capistranói János beszédét visszaadni, aki órák hosszat szokott beszélni?

Johannes Regularis a »Chronicon Magnum Belgicum«-ban az 1452. évnél ezeket írja:

»Minden népnek latinúl prédikált, és olasz szokás szerint kezével és lábával is magyarázta az elmondottakat ... ugyanazon rendnek egy képzett tagja utána rögtön szóról-szóra lefordította azt, amit előbb latinúl elprédikált; ami abból is kitűnik, hogy a beszédnek menetét papirosra hallás után leírta.«[4])

A krónikás nagyon hangoztatja, hogy a tolmács szóról-szóra visszaadta az elmondott beszédet. Szószerinti fordítás azonban csak úgy lett volna lehetséges, ha az egész beszédet gyorsírással leírták volna. A rövidítési jelek használata már jóval a 15-dik század előtt kiment a divatból és más gyorsírási jelek a

[1]) Archiv für Stenografie 56. Jahrg. 375.

[2]) Johannes de Tag.: Victoriae mirabilis. 86.: »Et cum tunc ipse ullum quaereret interpretem, quidam venerabilis sacerdos cruce signatus, nomine Paulus, canonicus maioris ecclesiae Albigalensis (Albae-Regalis), sibi patri interpres fuit.«

[3]) Archiv für Stenogr. 56. Jahrg. 375.

[4]) Archiv für Stenographie. 56. Jahrg. 375. — Hermann: Cap. triumph. 410.: »Latine omni populo praedicavit manibus et pedibus more Italico praedicata demonstravit... Quem alius eiusdem ordinis doctor continuo subsecutus theutonice d e v e r b o a d v e r b u m expressit, quod ipse prius in latino praedicavit; quod inde patet, quia in membrana seriem sermonis audiendo conscripsit.«

latin nyelvre nem voltak.[1]) Ezek nélkül pedig lehetetlenség a szokott módon előadott beszédet leírni. Aztán meg van tudósításunk arról is, hogy a tolmács egy órával előbb mondotta el a fordítást, mint Capistranói János. A tömör latin nyelven elmondott beszédnek modern nyelvre való fordítása mindig igénybe vesz annyi időt, amennyi szükséges volt a latinúl való elmondására. Mindkettő bizonyságúl szolgál tehát arra, hogy a tolmács nem szóról-szóra adta vissza a beszédet, hanem csak az eszmeés gondolatmenetet, a tartalmát.[2]) Ugyanezen következtetésre jut Bühring is: »Inkább gépiesen és türelmetlenül hallgatta a tömeg a tolmács-testvér beszédét, aki a beszédnek főrészeit papirra lejegyezte és a néptömegnek németre fordította.«[3])

Az az egy egészen bizonyos, hogy a tolmács nem jegyezte le az egész beszédet, hanem csak annak az eszmemenetét. Most már aztán az a kérdés merül fel, miképen jegyezték le a gondolatmenetet is?

Az Eugen Jacob által kiadott[4]) prédikációk figyelmes elolvasása arról győzi meg az olvasót, hogy ezeket diktálták. A másoló igen gyakran meg is jegyzi ezt: nota, notate.[5]) S mivel a másoló rosszúl értette meg a szót, rosszúl is írja le.[6])

A beszéd rövid tartalmát Capistranói János maga diktálta le. A másoló maga jelzi ezt több ízben: így a X-dik prédikációban

---

[1]) Archiv für Stenogr. 56. Jahrg. 375.: »Die praktische Anwendung der Tironischen Noten war aber schon längst vor dem 15. Jahrhundert verloren gegangen, und eine andere Stenographie für das Lateinische gab es nicht.«

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 24. — Archiv für Stenogr. 56. Jahrg. 375.: »denn unter seriem ist einfach der Ideegang, das Gefüge der Gedanken, der Zusammenhang des Inhalts, der Faden der Rede zu verstehen.«

[3]) Beiträge zur Heimatkunde von Arnstadt und Umgegend. 3. Heft. 88.: »Mehr mechanisch und mit Ungeduld hörte man noch den Bruder Dolmetsch, der sich Haupstellen der Rede auf Pergament notiert hatte und sie der Menge in deutsch vortrug.«

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge.

[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 19. lap 31. sor. — 20. lap 21. sor. — 23. lap 10. sor. — 48. lap 13. sor. — 53. lap 6. sor. — 59. lap 32. sor. — 60. lap 15. sor. — 71. lap 33. sor. — 72. lap 14. sor. — 65. lap 27. sor. — 82. lap 10. sor. — 88. lap 21. sor. — 96. lap 33. sor. stb.

[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 19. h o s t i a m circumstancie ehelyett o s t i u m circumstancie. — 44. lap. N o n n e vir iustus... ehelyett Noe vir iustus. — 55. lap: in hunc mundum a u t dubium, ehelyett in hunc mundum haud dubium. — 76. lap: Ecce f e m o d paleas ehelyett Ecce b o h e m o t h paleas; 102. lap.: Quanto tempore eras parvulus ehelyett Quanto tempore heres parvulus, stb.

ezt mondja: »és csak egyet gyógyított meg, miként az evangélium előadja, s itt csupán a történetet beszéltem el.«[1]) A XVII-dik prédikációban: »És a bíbornok nálam akart gyónni.« Ennek a végén pedig ezeket mondja: »A papokat tisztelni kell nemességük miatt, miként sokszor hallottátok ezt bebizonyítani.«[2]) A XIX-dik prédikációban: »Kiűzvén az ördögöt, belement egy fekete kagylóba. Én pedig azt a kendőmbe kötöttem.«[3]) A XXVIII-dik prédikációban: »A lényegét tehát itt előadom.«[4])

S ha nem Capistranói János diktál, hanem más rendtársa, akkor a másoló azonnal megjegyzi ezt. Az XLIII. beszéd vége felé ezt mondja a másoló: »Épen így a következő anyagot nem az atya mondotta, hanem egy másik a ferencrendiek közül.«[5])

Néha a másoló egyszerűen csak azt mondja a diktálóról: »ezeket mondotta a legjámborabb atya, a pápa követe és mindkét jog doktora.«[6]) »Ezt ugyanis a nagybőjtben a második beszédben hallottam az atyától és összegyűjtöttem.«[7]) »Én pedig inkább ezt mondom, mondotta a jámbor atya.«[8]) »Épúgy példát mutatott az atya.«[9]) És kissé alább: »És hasonlóképen mondotta az atya...«[10])

A másoló még a saját megjegyzését is leírja, miként ezt a XV. beszédben látjuk: »úgy tetszik nekem, hogy az Atya így

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 30.: »Et solum unum sanavit, ut habetur in evangelio, et ibi solum narravi historiam.«

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 65.: »sacerdotes debent venerari propter nobilitatem eorum quam multipliciter audivistis deducere.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 70.: »Expulso demonium ivit de ea in speciem limacis nigri.«

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 106.: »vigorem ergo hic sumo.«

[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 197.: »item materiam sequentem non dixit pater, sed alter de ordine minorum.«

[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 2.: »hec pater religiosissimus legatus a domino papa doctor utriusque iuris.«

[7]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 5.: »hoc enim pro sermone secundo in quadragesimo quem a patre audivi et collegi.«

[8]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 22.: »Ego autem dico magis dixit pater devotus.

[9]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 37.: »Item pater posuit exemplum.«

[10]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 199.: »Et similiter dixit pater... dicebat enim frater Johannes.«

parancsolta, hogy leírjam.«[1]) Másutt meg felhozza, hogy Capistranói János mit mívelt a prédikálás alatt.[2])

Mindezek kétségtelenül igazolják, hogy Capistranói János beszéde előtt előre lediktálta egyik rendtársának elmondandó beszédjeinek vázlatát, ami rendkívüli módon megkönnyítette a tolmács helyzetét. A gyakorlott tolmácsnak egy szó, egy gondolat avagy egy idézet elégséges volt azután arra, hogy elég híven visszaadja az elmondott beszéd azon részét.[3])

Az életrajzírók szerint Capistranói János a prédikáció elkészítésére azon időt használta fel, amely a reggeli zsolozsma és a szent mise között maradt. Valószinűleg tehát ebben az időben diktálta le a tolmácsnak is a beszéd kivonatát. De rendkívüli nagy elfoglaltsága mellett gyakran megtörténhetett az is, hogy semmi ideje sem jutott arra, hogy előre közölje a beszéd kivonatát.[4]) Ilyenkor aztán nehéz helyzetbe került a tolmács, aki nem tehetett egyebet, mint nagy vonásokban vázolja, illetőleg elmondja az előbb elmondott beszédet. Ez aztán az oka annak, hogy egyes beszédek olyan rövidek, csonkák, vagy hiányzik olyan rész, amelyről előbb igérte, hogy el fogja mondani. Így az első beszéd végén megigéri, hogy beszélni fog a második beszédben a szentek tiszteletéről; de ott erről egy szó sincs.[5])

12. §. **Bűnbánati beszédei.**

Prédikációit működésének megfelelőleg, három részre oszthatjuk: 1. Bűnbánati beszédek. 2. Keresztes hadjáratra buzdító beszédek. 3. Eretnekek ellen tartott beszédek.

Szerzetesi életének legnagyobb részét a bűnbánat hirdetésére fordította. Bárhol járt, bárminő kiküldetésben vett is részt, mindig talált időt arra, hogy az embereket a bűnbánatra serkentse.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 55.: »apparet mihi quod pater sic dedit denotare.«

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 125.: »Item in illo sermone demonstrat cerebellum et vocavit id speculum.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 24—25.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 25.

[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 4—5.: »Episcopus etiam in sua dioecesi habet instituere ieiunium vel solemnitatem sancti vel sancte ad quem vel ad quam populus habet devotionem servet hoc enim pro sermone secundo in quadragesima quam a patri audivi et collegi.«

Minden rendű és rangú embernek hirdeti a bűnbánat szükségességét: az egyháziaknak épen úgy, mint a világi személyeknek; a püspököknek és fejedelmeknek, földmívelőknek és kereskedőknek egyaránt. Elfogulatlanúl ostorozza mindenütt és mindenki előtt a bűnt; szigorúan figyelmeztet mindenkit a keresztényi kötelességekre és szent komolysággal ösztönzi az örök boldogság megszerzésére. Alapos tudománya tekintélyt ad szavainak; mély alázatossága és rendkívüli életszentsége ellenállhatatlan hatást gyakorol a hallgatóságra. Hiszen csak reá kellett tekinteni. A bőjttől lesoványodott teste, a fáradalmaktól kiaszott arca, a rongyos ruházat, az út követől felhasogatott lábai mindazt hirdették a hallgatóságnak, hogy ez a férfiú meghalt a világnak, hogy ez csak Isten követe, vagy angyala lehet. Midőn pedig felnyítja a száját és hallják a méznél édesebb isteni igéket, amely ajkairól csurog, és látják átszellemült arcát, mennyei tűzben ragyogó szemeit, akkor mohón csüngött szemük ajkain és megnyitották szívüket s tanulékonnyá tették lelküket szavainak befogadására. Ismeri korát, annak minden hibáját és bűnét. S azért merészen belenyúl az élet minden viszonyába és kérlelhetetlenül ostorozza azokat. Mint vándorszónoknak, mindig volt alkalma erre, de legfőbbképen olyan alkalmakkor, mikor huzamosabb ideig tartózkodott egy helyen: adventi vagy nagybőjti időben.

Ilyen nagybőjti beszédsorozat maradt is reánk. Breslauban 1454-ban a nagybőjtben tartott missziót; február 14-én, hamvazószerdán kezdette és virágvasárnapig, március 15-kéig, mindennap beszélt a néphez; háromnapi hallgatás után nagycsütörtökön, azaz március 29-én mondott utoljára beszédet.[1])

A beszédek legnagyobb részben homiliák; de előfordul az is, hogy az előadott rövid homilia után más tárgyról kezd beszélni, hogy az előző nap abbanhagyott tárgyat folytassa. Rendesen a napi evangeliumból vett idézettel kezdi, és egy darabig homiliaszerűen a szentírás szavait magyarázza, majd aztán áttér a félbenmaradt tárgyra. Figyelmes átolvasás után látjuk, hogy a beszédsorozat előkészített terv szerint öleli fel az anyagot és valósággal szentgyakorlatot tart a hallgatósággal. Mivel ezen korban a nép a hit dolgaiban nagyon járatlan volt, azért a legapróbb részle-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 1—183.

tekig kiterjeszkedik egyes dolgoknál és valósággal oktatja a hallgatóságot a hittan elemeire.

Joel próféta szavaival kezdi beszédét: »Térjetek hozzám teljes szívetekből, bőjttel, sírással és jajgatással; és szaggassátok meg szíveiteket, nem pedig ruháitokat!«

A bőjt fogalmának meghatározása után áttér a beszéd tárgyára: az ember mivoltára és a bűn nagyságára. »Az ember a teremtmények legnemesebbike és legjobbika... Épen így az ember Isten képére és hasonlóságára van teremtve a Genesis első fejezete értelmében: Teremtsünk embert saját képünkre és hasonlatosságunkra. Értjük ezen a lelket és nem a testet. Mily nagy az ember nemessége, hogy az ember Istenhez hasonló! Ezért mondja a bölcs:[1]) »A jó ember mint Isten van vendégképen az emberi testben. Ezért van az embernek esze, emlékezőtehetsége és akarata. Ezt a három tehetséget a Szentháromságtól kapta; az Atyától az észt, a Fiútól az emlékezést, a Szentlélektől az akaratot.«[2]) Az ember Istennek ezt a képét, legnemesebb hasonlóságát elveszti a bűn által, még pedig nemcsak a bűn elkövetése, hanem a bűnözési szándék által is (per voluntatem peccandi). Most leírja a bűnt és annak hatását: »Az egész világmindenség nem képes a lelket a pokolba taszítani, csupán a bűn teheti meg. Ezért rosszabb a természetes halálnál; a természetes halál ugyanis csak a testet rontja meg, a bűn pedig a testet és a lelket. Ezért gonoszabb a méregnél. A méreg ugyanis csak a testet öli meg, a bűn a testet és lelket. Egyetlen egy halálos bűnért hétévi penitenciát rendelt az egyház, s így ha valaki egy évben tízszer vétkezett, hetven évig kellene neki bűnbánatot tartania; de ki él ily sokáig, hogy ezt a bűnbánatot véghez vihesse? Azért most az Isten legnagyobb irgalmából ezen bűnbánatot az egyház a megbízható gyóntató bölcseségére bízta. A gyóntató ugyanis az összes meggyónt bűnökért, bármennyi volt is az, egyetlen egy Miatyánkot stb. adhat, amit ha itt elhanyagolsz, a tisztítóhelyen kell kitöltened. Lehet ugyanis olyan tökéletes bánatod, hogy ezen

---

[1]) Aristoteles: Politic. I. 7.: »Quaemadmodum enim formas, ita et vivendi genera deorum sibi similia faciunt homines.«

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 2. I. beszéd.

tökéletes bánatodért a mi Úrunk, Jézus Krisztus minden bűneidet megbocsátja. Isten ítéletei titkosak és elrejtettek.«[1])

A halálos bűn, mint vörös fonál huzódik át az egész beszédsorozaton. S közben példákat sző bele, hogy a hallgatóság figyelmét lekösse.

Az ember napjait Isten meghatározta, s azért senkinek sem áll módjában azt megrövidíteni. Ennek bizonyítására felhozza a következő példát a másoló: »Ezt a példát mondotta az atya: Az ő korában történt, hogy egy 15 éves ifjút lopás miatt felakasztottak. Halála után megjelent; először szakálosan, azután mint ősz. A város püspökéhez futnak és jelentik neki az esetet. Elküldi ez a vikáriusát, hogy vizsgálja meg a dolgot. Ő aztán jelentést tesz a püspöknek, hogy az Oltáriszentséggel mentek oda és kérték Istent, hogy magyarázza meg nekik ezt a titkot. Erre az égből angyalnak szava hangzott, amely ezt mondotta: Ez az ifjú nyolcvan évig élt volna, ha nem lopott volna.«[2])

Felhívja a hallgatóság figyelmét arra, hogy a bűntől csak úgy lehet tartózkodni, hogyha az ember a rossz gondolatoknak és érzelmeknek ellenáll, azokban nem gyönyörködik, bele nem egyezik. Kötelességünk tehát a rossz gondolatok legelső nyilvánulásának ellenállani, hogy azokba bele ne egyezzünk, mert mihelyt a beleegyezés megtörtént, a gyönyörködés bekövetkezik, ez a halálos bűn ... Ellent kell állanunk tehát az első indulatnál, ... mert az ördög cselt vet; ahol megjelenik a kígyó feje, ott követi aztán a teste és farka is. De nincs is érdekünkben, hogy a gondolatok első nyilvánulásai jelentkezzenek, mivel az ördög sugall sok rossz gondolatot. Nekünk közvetlenül Krisztus kínszenvedéséhez kell menekülnünk és bátran ellenállnunk, hogy ne következzék be a beleegyezés és a gyönyörködés. Szent Bernárd szerint ugyanis a rossz gondolat szüli a gyönyörködést, a gyönyörködés a beleegyezést, a beleegyezés a tettet, a tett a szokást, a szokás a megátalkodást, a megátalkodás a kétségbeesést, a kétségbeesés az örök halált. Épenígy az észnek is távol kell magát tartania a bűntől, hogy a szentírást másképen ne értelmezze, mint a Szentlélek és a szentatyák értelmezték. Az

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 3. I. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 6. II. beszéd.

akaratnak is távol kell magát tartania a vágytól, hogy akaratát az isteni akarathoz idomítsa és ne kívánja meg felebarátjának jószágát, vagy feleségét. Így csupán a vággyal vagy a beleegyezéssel halálos bűnt lehet elkövetni, miként az evangelium sok helyéből kitűnik... A külső beleegyezéseknek is távol kell magukat tartaniok a bűntől; mert ezek az ablakok, amelyeken keresztül az ördög belép az ember lelkébe.«[1])

Az egyik beszédét ezen szavakkal kezdé: »A jók elfognak menni az örök életre, a gonoszak pedig az örök kárhozatra.« Ezen szavakhoz hozzáfűzi azon nagy bűnöket, amelyek miatt az Isten az embert az örök kárhozatra veti. Ezek a nagy bűnök: »gyilkosság, házasságtörés, az erőszakos meggyalázás, a vérfertőzés és a szodomai bűn.«[2])

Isten irgalma végtelen, minden bűnt megbocsát, ha a bűnös megsíratja. »Ha valaki ugyanis bűnt követett el a Szentlélek ellen, még pedig vakmerően, Isten megbocsátja. Az Úr megbocsátja a testvéri szeretet ellen való irígységet; a megismert igazság ellen való tusakodást, megátalkodást, a kétségbeesést; de ha valaki a végső penitenciátlansággal vétkezik, tudniillik a Szentlélek ellen, az Isten ezt sohasem, vagy ritkán bocsátja meg, miként ezt Máténál találjuk: »Ha valaki vétkezett az Atya ellen, megbocsáttatik neki, ha vétkezett a Fiú ellen, megbocsáttatik neki, de ha valaki a Szentlélek ellen vétkezett, sem itt, sem a másvilágon meg nem bocsáttatik neki.«[3])

Ismételten hangoztatja, hogy az ördögtől származik a bűn; mert: »Az ördög adja az embernek először a sugallatot. A sugallatból származik a vágy, a vágyból a gyönyör, a gyönyörből a beleegyezés, a beleegyezésből a tett, a tettből a szokás, a szokásból a megátalkodás, a megátalkodásból a kétségbeesés, a kétségbeesésből a bűnnek a védése, a bűnnek a védéséből a bűnnek a dícsérése, a dícséretből az örök halál.«[4])

A bűn három tényből áll. Első ténye az, mikor titkosan a szívben megfogamzik; a másik ténye, mikor titkos tetté válik, harmadik ténye pedig, mikor nyilvános tetté lesz.[5])

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 8—9. — III. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 14. — VI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 17. — VI. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 19. — VI. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 20. — VI. beszéd.

Hogy a hallgatóságnak megmutassa a bűn nagyságát, fokozatot állít fel az egyes bűnökre: »A szentségtörés, vagyis mikor a felszentelt pap vétkezik valakivel, vagy nem felszentelt személy apácával vagy megfordítva, gonoszabb, mintha valaki saját anyjával vétkeznék. Az egyszerű fajtalankodás halálos bűn; nagyobb a házasságtörés; súlyosabb pedig a vérfertőzés, még súlyosabb az erőszakos paráznaság, vagyis a rablás, t. i. az elrablott hajadonnak megfertőzése; ennél súlyosabb a szentségtörés, a legsúlyosabb a szodomai bűn, az összes bűnök leggonoszabbika.«[1])

Ugyanekkor felveti azt a kérdést is, hogy az Isten miért bűnteti az embert a bűnért örök bűntetéssel. Ezt feleli rá: »Mivel az embernek mindig meg volt az akarata a vétkezésre, míg csak életben volt, azért kell őt mindig bűntetni, hogy a bűntetés a bűnnel egyenlő legyen.«

Midőn egyik beszédében ezen szavakat fejtegeti: (Spiritus immundus) assumit septem spiritus nequiores se, ezt fűzi hozzá: »értjük ezen a hét morális bűnt.«[2])

Az eredendő bűnre vonatkozólag azt tanítja, hogy ős-szüleink engedetlensége folytán következett be. Az eredendő bűnnek az utódok öröklésére és átszármazására négy okot hoz fel: causam materialem, formalem, officialem et finalem. »S így az eredendő bűn által megromlott az ős-szülők teste és ez a romlás, meg a halál reánk is átszármazott, és természetünknél fogva ezt a romlást, vagyis az eredendő bűnt el nem kerülhetjük.«[3])

Az eredendő bűn ellen Isten végtelen irgalmából a keresztség szentségét rendelte; a cselekedeti bűnök ellen pedig a bűnbánatot.[4])

A tökéletesség állapotába akkor jut valaki, ha a halálos bűntől ment.[5])

A hitetlenség mindenek között a legnagyobb bűn. »A hitetlenséggel vétkezni annyi, mint azt hinni, hogy nincs Isten, annyi, mint a bűnben elmerülni egészen. Mi rosszabb, mint Istenben

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 20. -- VII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 22. -- VIII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 28. — IX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 29. — IX. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 36. -- XI. beszéd.

nem hinni? János szerint: »Aki nem hisz, már elítéltetett. Az utolsó ítéletkor némelyek nem fognak megítéltetni és üdvözülnek, mint Istennek összes kiválasztottjai és szentjei. Némelyek meg fognak ítéltetni és üdvözülnek, mint az összes tökéletes emberek és hívő keresztények, akik hittek Istenben. Némelyek meg fognak ítéltetni és elkárhoznak, mint a gonosz keresztények. Némelyek nem fognak megítéltetni és elkárhoznak, mint az összes hitetlenek. Ezért mondja János: Aki nem hisz, már megítéltetett.«[1])

Azon felnőttek, akik megvetik a bérmálás szentségét, »halálosan vétkeznek és az ilyen megvetés örök kárhozatot okoz.«[2])

Az embernek el kell határoznia magát arra, hogy »inkább meghal, de nem vétkezik.[3])

IX. Gergely Decretaleseiből kimutatja, hogy hibásan gondolkoznak azok, akik azt vallják, hogy a gyermekek halálos bűn nem követhetnek el. »A gyermekkor már képes a halálos bűnre ámbár a gyermekkor nem elégséges a faj-fenntartásra, mivel az ifjak a 14-dik évtől, a leányok a 12-dik évtől alkalmasak a faj-fenntartásra; de a gyermek tud káromkodni, lopni, stb. S így a gyermekkorban is követhet el a gyermek halálos bűnt... A hetedik évtől képes vétkezni, miként a példa tartja arról a gyermekről, aki öt éves volt és káromolta az Istent, s az ördög kiragadta ezt a gyermeket az atyja öléből, ami nyílt dolog. Ha tehát öt évesnek beszámíttatik a bűn, sokkal inkább a hét évesnek. Vigyázzatok szülők, hogy gyermekeitekbe ne öntsetek be ilyen szándékot...«[4])

Ugyanezen beszédjében a titkos eljegyzést is halálos bűnnek tartja, de figyelmezteti az illetőket, hogy az így kötött házasságban is meg kell maradni.[5])

A huszadik beszédében Naamán bélpoklossága kapcsán azt hírdeti, hogy a szülők vétkei is átszármaztatják a bélpoklosságot fiaikra. »A vérfolyásban szenvedő asszonyokról mondják, hogyha a gyermek ilyen vérfolyás vagy havi tisztulás alatt fogantatik, bélpoklosnak születik, vagy ha túléli azt, a következő időkben

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 42. — XIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 57. — XV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 64. — XVII. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 72. — XIX. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 73. — XIX. beszéd.

válik bélpoklossá. Az ó-szövetségben meg volt parancsolva, hogy azt meg kell kövezni, aki havifolyásos asszonnyal érintkezett; de senkit sem kellett megkövezni, csupán a halálos bűnt elkövetőket. Következőleg tehát halálos bűn a havifolyásos nővel való érintkezés... És miként Naamánnak hétszer kellett a Jordánban megfürödnie — a Jordánt az ítélet folyójának mondják, — úgy a bűnösnek is el kell mennie az ítélet folyójához... és hétszer meg kell fürdenie a Jordánban, azaz meg kell tisztulnia a hét halálos bűntől. Ahány bűnt meggyónsz, az ördögnek annyi bilincseitől szabadulsz meg... Miként hét főbűn van, úgy hét kapitány is van, akik az embert bilincsbe verik. 1. A kevélység kapitánya Lucifer. 2. Az irígységé az ördög. 3. A haragé a sátán. 4. Az ellenségeskedésé (acedia) a démon. 5. A kapzsiságé a Mammon. 6. A torkosságé a Bohemoth. 7. A fajtalanságé az Asmodeus (Asinodeus).«[1])

A bűn rútságának feltűntetésére a természetet hozza fel, amely undorral van a bűn iránt. Így bizonyos szégyenérzetet maga a természet önt belénk. A négy vagy öt éves mezítelen leány nem szégyenkezik nagy tömeg előtt, de a hét éves leány már érzi a szégyent.[2])

Mikor a gyónásról mond beszédet, akkor nyíltan és határozottan kimondja, hogy »minden halálos bűnért szükséges a lelki töredelmes bánat.«[3])

A szent áldozásnál nagyon vigyázni kell, hogy az éh-gyomor meglegyen. »Vigyázz, hogy reggel száj-mosás közben kicsiny, vagy nagyobb mennyiségben vízet nyelj le; mert így nem tartod meg a természeti bőjtöt, s így misézve, vagy a laikusok áldozva, halálosan vétkeznek.«[4])

Ugyanezen beszédében jelzi, hogy az utolsó ítéletkor mindenkinek a homlokán olvashatók lesznek gondolati, szóbeli és cselekedeti bűnei. És ezt látják a jók és gonoszak egyaránt.[5])

Egy másik beszédében ügyesen beleszövi, hogy »az ifjú korban a bűn jobban dúl, mint más korban, mert akkor az ember

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 75—76. — XX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 78. — XX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 80. — XXI. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 83. — XII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 83. — XXII. beszéd.

vére forrongásban van és ez könnyen ráviszi a bűnre.«[1]) A házasságtörő asszonyról tartott beszédjében pedig rámutat arra, hogy az öregeknél nagyobb beszámítás alá esik a bűn, mint az ifjaknál: »A testi bűnök súlyosabb beszámítás alá esnek az öregeknél, mint az ifjaknál, mert a vérnek természetes heve az öregben már lelohadt. A kapzsiság vétke azonban jobban nő az öregekben, mint az ifjakban, mert az ifjak testben még erőteljesek és képesek dolgozni, és megfordítva.«[2])

Erősen és keményen beszél a paráznaságról. Az Ecclesiasticus (9. fej.) szerint: »Minden parázna asszony olyan, mint a szemét az úton, amelyet mindenki letipor. Ha valamelyik asszony, aki az utcán trágyát talál, fél és irtózik attól, miképen maradhat meg a fajtalanság és tisztálalanság trágyájában?« Felhozza itt a római nemes hölgynek, Lukreciának példáját, akit Tarquinius Superbus fia erőszakosan megfertőzött, s aki ezért öngyilkossága előtt így szólt férjéhez: »Én semmi módon sem vagyok méltó arra, hogy házasságban éljek, de ezt a gyalázatot bosszúld meg! Ez pedig pogány nő volt, de belátta, hogy mily rút és szégyen ilyen bűnben élni.«[3])

A bűnöst az ördög szolgájának mondja. Szent János szerint (8. fej.): »Ki bűnt követ el, a bűnnek szolgája...« Aranyszájú Szent János szerint: »Nem tudom kimondani, mi az ember, ha bűnben van; mert rugdalódzik, mint a szamár; ordít, mint az oroszlán; irígy, mint a kutya; dűhös, mint a tigris; ravasz, mint a kígyó; hamis, mint a róka.... Íme a bűnnek szolgája voltál, mi a jutalmad? A halál.« Szent Pál szerint (A rómaiakhoz írt levél 6. fej.): »A bűnnek jutalma a halál.«[4])

Ha téged valaki rablónak nevezne, a legkevésbé sem tetszenék neked. Pedig a bűn téged a leggonoszabb rablóvá tett, jóllehet a rablásodat senki sem látja; az utolsó ítéletkor nyílvánvalóvá lesz és Isten feltárja azt.«[5])

A tanult ember, a bölcs ember, sőt még a legnagyobb

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 83. — XXIV. beszéd
[2]) Eugen Jacob: Joh. von. Cap. II. Theil. Dritte Folge. 93. — XXV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 91—92. — XXIV. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 92. — XXIV. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 93. — XXIV. beszéd.

bölcselkedő is a halálos bűn következtében hitvány és megvetett lesz.«[1])

A gondolati bűnök nagyságát is feltűnteti a hallgatóság előtt. »Ha annyi és oly nagy dolgokat míveltél is, ha templomokat építettél is, ha javaidat szétosztottad a szegények között, ha Istennek parancsait megtartottad is, és ha egy leányt megnéztél, bár semmit sem szóltál hozzá, meg sem érintetted őt, de szívedben megkívántad és ebbe beleegyeztél, s úgy halsz meg, hogy bűnbánatot nem tartasz; minek következtében nem voltál állhatatos a halálig, mit használnak neked a sok jótetteid az örök üdvösségre? Semmit.«[2])

A lélek bűne végtelen nagy. »Így a lélek, valahányszor vétkezik, megöli Isten egyszülött Fiát.«[3])

A szentírás szavaiból magyarázza, hogy a bűn által az ember elveszti ártatlanságát, a kegyelmet és jövendő dicsőségét.[4])

A keresztségben a lélek Krisztusnak jegyese lesz, de a bűn megöli a jegyest. »Az ember lelke eljegyeztetett Krisztussal a teremtéskor és ámbár szeplősen jön a testbe nem az Isten részéről, hanem a természet részéről, mégis a keresztségben visszanyeri régi ártatlanságát és ismét Krisztus jegyese lesz. De azután nem gondolván szépségével és ártatlanságával a bűn megöli jegyesét, Krisztust.«[5])

Vigasztalja a bűnöst, hogy nem szabad kétségbeesnie, mert ha Istenhez tér, Isten is kegyelmébe fogadja. »Valahányszor a bűnös az Úrhoz visszatér, az Isten kegyesen visszatér hozzá, miként Jeremiás mondja (4. fej.): »Térj meg hozzám és én, Izrael Istene, hozzád visszatérek.« Ne mondd azt: Ha predesztinálva vagyok, üdvözülni fogok, ha nem, nem fogok. Szent Ágoston ezt mondja: Az örök boldogságra való predesztinálást Isten úgy intézte, hogy oda a kiválasztottak részint munka árán juthatnak el, részint munkával nyerik el, részint könyörgéseikkel szerzik meg. Nem igaz tehát az, amit mondanak: Aki predesztinálva van az örök üdvösségre, az üdvözülni fog; aki nincs, az elkárhozik.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 94. — XXIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 99. — XXVI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 102. — XXVII. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 102. — XXVII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 104. — XXVII. beszéd.

Az örök üdvösségre predesztinált azért üdvözül, mert halálakor bűnbánatban találtatik és nem cselekszik Isten ellen. Így vannak azok is, akik az örök kárhozatra predesztináltattak, mivel Isten ellen cselekszenek és bűnbánatot nem tartanak. Például szolgál Fáraó és Nabukodonozor; mindkettőt Isten bűntetése érte; de a Fáraó nem akarta a csapásokat elfogadni, szíve megkeményedett. Nabukodonozor azonban elfogadta a bűntetést. Nabukodonozor tehát üdvözült, Fáraó elkárhozott. Tévednek tehát mindazok, akik azt mondják, hogy Isten elhatározta, hogy én elkárhozzam, tehát üdvözülni nem vagyok képes. Isten mindenkit a boldogságra teremtett, ha legalább azt akarják. Így másik példa Péterről és Judásról. Így a kereszten függő latrokról.«[1])

Midőn az evangelium azon szavait magyarázza: »Jézus látott egy született vakot,« a bűnös embert érti ezen. »Kedveseim, mindegyik bűnös vak. Megvakítja őket gonoszságuk. Menj és mosd meg magadat a pap lábánál, s ha látsz, fürödj meg Siloe tavában! Miként bátran úsztál a sok bűnben, úgy kell úsznod most, azaz nyíltan és kifejezőleg megvallanod mindent... Miután így megmosdott a bűnös, jól fog látni és lelke is fel fog világosulni.«[2])

Szerinte minden halálos bűn, amely közismeretes lesz, magára vonja az egyházi jog következményét: az infámiát, a becstelenséget.[3])

Egyik beszédében arra hívja fel a hallgatóság figyelmét, hogy a tízparancsolatot és az anyaszentegyház parancsait szigorúan meg kell tartani. Az örök üdvösségre három dolog ismerete szükséges: a Miatyánk, a Hiszekegy és a gyónási formula. »Az összes keresztények a hetedik évüktől fogva kötelesek ezt a hármat megtanulni, mert ezek nélkül nincs üdvösség.[4])

Akik vasárnap és ünnepnapon a napi misét nem hallgatják meg, halálosan vétkeznek. A pap is halálosan vétkezik, ha ezen napokon a napi misét el nem mondja, vagy meg nem hallgatja. »Tehát aki az egyháznak ezen parancsát megveti, halálosan vétkezik, hacsak valami észszerű ok ki nem menti.«[5])

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 107. — XXVIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 110. — XXIX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 111. — XXIX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 126. — XXXII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 127. — XXXII. beszéd.

»Két alkalommal ítéltetünk meg. A bűnös ugyanis megítéltetik a halála óráján és az ítéletnapján.«[1])

Megmutatja, mivé teszi a bűn az embert. »Szegény ember, nem láttad a világosságot, míg világosság vett körül. Eltakartad arcodat hajaddal és egyéb díszekkel. Jobb lett volna, hogyha könnyeid takarták volna be arcodat. Szent Gergely szerint: Szemeidet, amelyeket a bűn lezárt, a bűntetés felnyítja. Valóban felnyítja, miként a vakondét, amely mindig gyűjti a földet és attól fél, hogy elfogy és sohasem látja, kivéve a halál óráját, amikor a halál felnyítja szemeit és áttöri azt a hályogot, amely szemei előtt volt... Semmit sem képes az ember magával vinni mást, mint az igazak a jutalmat, a gonoszok a bűntetést...

Az ember halálakor lesz tetteinek leleplezése. Itt angyalod minden jócselekedetedet leírta és magad előtt fogod látni azokat. És az ördög is felírta minden rossz tettedet és megmutatja neked, melyekkel és hányszor bántottad meg Istent.«[2])

Alkalomadtán kikel a babonaság ellen és minden habozás nélkül kimondja, hogy súlyosan vétkezik az, aki babonáskodik. »Azt mondják, hogyha valami új dolgot kezdesz pénteki napon, az nem fog sikerülni. Ha megkezded pénteki napon, tetszeni fog a mindenható Istennek és neked hasznodra lesz; de ha azon babonaság miatt elhalasztod, el fog téged vinni az ördög; halálosan vétkeztél ugyanis.«[3])

Hasonlóképen támadja az esküdözést. »Aki nem kellően és szükség nélkül esküdözik, ha igazat mond is, halálosan vétkezik. Így, ha valakitől azt kérdezi valaki: Ott voltál. S azt feleli: Az Istenre, a Boldogságos Szűzre mondom: ott voltam. Ó szerencsétlen ember, ki kényszerít téged arra, hogy eskűdjél. Ha igazat mondanál is, nem elégséges ez, mert szükséges, hogy meglegyen a szükség és hasznosság esete... Ha a szomszédod valami gaztettet követett el, megölt valakit, te láttad és megesküszöl arra, hogy semmit sem tudsz, mivel azt gondolod, hogy távol legyen tőled az, hogy én a haláláért felelősséggel tartozzam.

Oh gonosz könyörület! Én azt mondom neked, hogy a hamis eskűvel nagyobb bűnt követtél el, mint az, aki gyilkolt.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 132. — XXXIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 133. — XXXIII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 137. — XXXIV. beszéd.

Nagyobb bűn ugyanis a hamis esküvés és az Isten-gyalázat, mint a gyilkosság.«[1])

»A legkeresztényebb Justinianus azt mondja: »Aki gyalázza Isten, vagy valamelyik szent, és legfőképen a boldogságos Szűz nevét, halállal bűntettessék.« »Aki gyalázza Isten nevét, halállal haljon meg a Leviticus szerint.« Aki lopást követ el, felakasztják, aki Istent gyalázza, 10 garast, vagy ilyesfélét fizet. Micsoda igazság ez? Te a pénzt elébehelyezed Istennek. Isten nemde nagyobb, és nagyobb értékű, mint a pénz? A szaracénok hitetlenek és mégis ilyen törvényük van: »Aki gyalázza Isten és a boldogságos Szűz nevét, hasíttassék ketté és részei függesztessenek fel valami éles anyagra.« A mi fejedelmeink tekintettel vannak a vérre, tudniillik a vérfolyásra, de nem gondolják meg, hogy az Istent gyalázók is kiöntik Krisztus vérét.«[2])

Keményen elítéli azokat az anyákat, akik magzataikat ivás vagy más efélékkel elhajtják. Az ilyen anya »nemcsak gyilkos lesz, hanem gyermekgyilkos is. S akiknek ebben részük van, nemcsak gyilkosok, hanem irregularisak is.«[3])

A rágalmazót is a gyilkosok közé számítja. »A legnagyobb gonoszság azon bűnök között, amelyeket az emberek ellen elkövetnek, a rágalmazás. Első helyen áll a gyilkosság, a másodikon a rágalmazás. A rágalmazó ugyanis lelkileg egyetlen egy tettel háromszor követ el gyilkosságot: először megöli jó hírnevét annak, akit rágalmaz, másodszor megöli saját lelkét, harmadszor megöli annak a lelkét, akinek elmondja és aki azt szívesen is hallgatja.«[4])

A gyónás fejtegetése közben a halálos bűn nagyságát a következőképen festi le: »Ha a városnak minden kapuja be volna zárva, csupán egy volna nyítva, vajjon az ellenség nem tudna azon a városba hatolni, azt elrombolni és felgyújtani? Így a feltett dologra vonatkozólag: Ha egy bűnt visszatartasz, az ördög le fog rombolni és fel fog gyújtani téged. Így ha a város falai mind jól el volnának készítve, csak egy helyen volna lerombolva,

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 137. — XXXIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 138—139. — XXXIV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 140. — XXXIV. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 140. — XXXIV. beszéd.

vajjon az ellenség nem tudna-e behatolni? Bizonyára. Így a feltett dologra vonatkozólag is: Ha a lélek egyetlen halálos bűntől át van törve, az ellenség, azaz az ördög, behatol ott. Harmadik példaképűl szolgál a balzsam, vagy a folyadék megőrzésére szolgáló edény. Ha minden lyuk jól be van tömve egyetlenegy kivételével, a folyadék azon elfoly. Így a bűnös, ha minden vétkét megvallotta is, de tudatosan egyetlen egyet elmulasztott, a kegyelemtől meg van fosztva. Jeremiás szerint: »A halál az ablakokon keresztül hatol be.« Pál szerint: »A kicsiny kovász az egész anyagot megrontja.« Kicsiny halálos bűn megrontja a lelkiismeretedet, a te egész életedet. Aki egyben hibázik, sok jót elveszít.«[1])

Nem szűnik meg figyelmeztetni a hallgatóságot, hogy minden bűnt meg kell bánni. »Aki nem hanyagságból, hanem az emlékezet hibája folytán egyetlen egy halálos bűnről elfeledkezett, de azután eszébe jut és feltette magában, hogy meg fogja gyónni; de nem szorgoskodott, hogy meggyónja és elfelejtette meggyónni, az ilyen halott elkárhozik. Oka az, hogy halálos bűnben halt meg. »A bűnnek a jutalma a halál. (A rómaiakhoz írt levél 6. fej.) Mindenki elkárhozik, aki halálos bűnben hal meg.«[2])

»Ha a lelkiismereted azt mondja, hogy te halálos bűnben vagy és az Úr asztalához járulsz, halálosan vétkezel. Nem azt mondom, hogy lelkiismereted félelme miatt, hanem lelkiismereted szerint, mivel lelkiismereted biztosan mondotta, hogy halálos bűnben vagy.«[3])

»Nincs szégyenletesebb dolog a világon, mint a bűn, mivel a szégyen a bűn eredménye, a bűn pedig a szégyen oka,« mondja egyik beszédében.[4])

A 36. 37. és 38. beszédeiben a bűn körülményeit és különféle nemeit tárja hallgatói elé. A 37. beszédének végén aztán kifejti, hogy a bűnt háromféleképen lehet elkövetni: 1. tudatlanság folytán (per ignoranciam), 2. gyarlóság vagyis gyöngeség folytán (per impotentiam seu fragilitatem.) 3. gonoszság folytán (per malitiam.)[5])

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 145. — XXXV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 149. — XXXVI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 151. — XXXVI. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 152. — XXXVII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 156. — XXXVII. beszéd.

A május 13-án tartott beszédében a következő tételt állítja fel: »Jobb meghalni, mint az erényesség ellen cselekedni.« Ha ugyanis a pokol azt követelné valakitől, hogy bűnt kövessen el, mert különben elnyeli örökre, inkább el kellene szenvednie a pokol minden büntetését, mint az erényesség ellen cselekednie. »Amióta férfiú vagyok — a férfiú pedig az erényesség nevét viseli — inkább illik hozzám, hogy a pokol összes büntetéseit elszenvedjem, mint az erényesség ellen cselekedjem. Jaj, sokan nem gondolják meg és nem mérlegelik a dolgot; hanem kisebb veszedelem miatt, tudniillik a tűz egy kis lángja miatt esetleg az erényesség ellen cselekszenek.[1])

Nem tartott tehát rendszeres előadást a bűnről, hanem alkalom adtán szólt az egyikről, vagy másikról. S mivel az örök élet legnagyobb kérdéseit fejtegette, azért első sorban a halálos bűnökről kellett beszélnie, amely miatt a halál és a romlás az emberiségre jött. Ha nem a rationalizmus szemével olvassuk át ezeket a bűnbánati beszédeket, hanem vallásos lelkülettel, akkor megérthetjük azt a nagy hatást, amelyet a hallgatókra gyakorolt.

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 201. — XLIV. beszéd.

HARMADIK FEJEZET.

13. §. A penitenciatartás szentsége.

A penitenciatartást részletesen fejtegeti több beszédben, illetőleg több napon át. Mindjárt a megkezdéskor kijelenti, hogy három dolgot kell figyelembe venni: a meghatározást (definitio), a részletezést (distinctio) és a gyümölcsöztetést (fructificatio).

A bűnbánatot a szent atyák tanítása szerint eképen határozza meg: »A bűnbánat a gonosz tettek megsíratása, még pedig úgy, hogy a megsíratandókat soha többé el ne kövessük. Ez a meghatározás három időre vonatkozik, tudniillik: a jelenre a múltra és a jövőre... Igazán bűnbánó sohasem lesz valaki, hacsak azon pillanatban, mikor azt mondja, hogy valóban bánkódik, meg nem bánja tényleg a múltnak bűneit a jelenre vonatkozólag is és lelkében nincsen meg azon erős és állhatatos elhatározás, hogy ettől kezdve a jövőre vonatkozólag inkább akarja a halált választani, mint halálosan vétkezni.«[1])

A valódi bűnbánat meghatározásánál négy dolgot kell szemügyre vennünk. Először, hogy akarjuk megbánni, amit gonoszúl cselekedtünk; másodszor, hogy ne akarjunk vétkezni és Istent megbántani; harmadszor, hogy a kiszabott penitenciát önként viseljük el; negyedszer, hogy a feladott penitenciát tökéletesen elvégezzük.«[2])

Az elsőre vonatkozólag ezeket mondja: »A bűnbánat kétféle: személyi és anyagi.« A személyit önmagában kell az illetőnek teljesítenie; az anyagit végrehajthatja más által is, miként alamizsnát adhat a szolga által.«[3]) A másodikra vonatkozólag így nyilatkozik szent Ágostonnal: »Az igazi bűnbánó mindig bánkódik és bánja, hogy nem tartott bűnbánatot, és bűnbánatot tartva örül a fájdalomnak.« Ha tehát az előbb elkövetett bűnt nem síratod meg és a jelenben nem fájlalod bűneidet, nem vagy igaz bűn-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 72. — XIX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 73. — XIX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 73. — XIX. beszéd.

bánó.« A feladott penitenciára vonatkozólag ezt mondja: »A gyóntatónak semmiképen sem szabad a gyónót penitentia nélkül elbocsátani, hanem habozás esetén azt kell mondania: ha nem akarod azt a penitenciát, tartsd amazt. Aranyszájú szent János szerint: Helyesebb, ha a gyónót egy Ave Máriára kötelezzük, mint megszabott kötelező penitenciát rárakjunk, vagy őt kétségbeesve elbocsássuk.«[1]) Capistranói János előtt az első keresztények bűnbánata lebegett, akik egy halálos bűnért hét évi bűnbánatot tartottak.

A következő napon[2]) folytatja a penitenciatartás szentségét; áttér a második részre: a részletezésre (distinctio). A tökéletes penitenciának három lényeges része van, amelyek közül ha egy hiányzik, nem lesz igazi penitencia, tudniillik: a bánat (contricio) a gyónás (confessio) és az elégtétel (satisfaccio).

A bánat (contricio) szintén három részből áll: meghatározásból (definicio), föltételből (condicio) és végrehajtásból (perfeccio).

A meghatározást eképen körvonalozza: »Szándékosan elvállalt fájdalom a bűnökért azzal a föltétellel, hogy azt meggyónjuk és azokért eleget teszünk.«

A meghatározásnál is három dolgot kell figyelembe venni: keménynek (durum), összetörtnek (fractum) és összezúzottnak (contritum) kell lennie a bánatnak. »Keménynek mondjuk azt, ami az érintésnek nem enged; összetörtnek pedig azt, ami valami hatalmas eszköz által nagy darabokra törik; összezúzottnak azt, mikor a nagy darabokra tört részek teljesen szétmorzsolódnak és olyanná lesznek, mint a liszt.«[3])

Kemény a bűnös szíve, míg nem enged az isteni érintésnek. Megtört akkor, mikor bűneit nagy részekre töri. De nem elégséges ez még, hanem össze is kell zúzni, mint a malomban a magot; azaz megvallani minden körülményt, miképen, mikor, kivel, hányszor stb. követte el a bűnt. Ez az összezúzott szív.[4])

A bánat föltétele (conditio) fejtegetése már a következő napra maradt.[5]) Itt is három dolgot különböztet meg:

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 74. — XIX. beszéd.
[2]) 1453. márc. 5.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 76. — XX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 77. — XX. beszéd.
[5]) 1453. márc. 6.

A bánat meghatározása (specificatio), a bánat tartóssága (duratio) és a bánat felidézése (provocatio).[1])

A bánat nemének meghatározásánál (specificatio) három dolgot tart szükségesnek: A bűnök megvizsgálását (collectio peccatorum), a bűnök eltörlését (destructio peccatorum) és a bűnökért való bánkódást (afflictio peccatorum).[2])

A bűnök megvizsgálása abban áll, hogy a bűnös mindenegyes bűnért, legalább is a halálos bűnökért bánkódik és bánatosan átgondolja, miképen bántotta meg Istent. Idézi Bonaventura szavait: »A bűnös képes egy pillanat alatt megtérni, de nem képes egy pillanat alatt bűnbánatot tartani.«[3]) »Ha tehát az összes bűneink átvizsgálása után megyünk a gyónáshoz és általános bánatunk van, ez minden bűnünkért elégséges, mert előbb részleges bűnbánatot tartottunk.«[4])

A bűnök eltörlése (destructio) akkor következik be, mikor a tökéletes bánat a szeretetből fakad azzal a feltétellel, hogy azokat az illető meggyónja. »Ekkor eltöröltetnek bűneid, mert a pap lábainál megvallottad minden bűnödet és ő el fogja tiporni bűneidet, midőn azokat a pokolba bocsátja, és téged az örök életre.«[5])

A bűnök megbánására (afflictio) vonatkozólag azt mondja, hogy a bűnös bánatának akkorának kell lennie, mint a minő nagy volt az öröme a bűn elkövetésében; vagyis hogy, amekkora volt a tetszés, akkora legyen a nem-tetszés.[6])

A bűnbánat tartóssága (duratio) is kétféle: lelki (intellectualis sive habitualis) és testi (corporalis). A lelki tartósságnak örökösnek kell lennie és sohasem szabad elfogynia, a testinek nem kell.[7])

Az igazi töredelemnek felidézését (provocatio) hét feltételhez köti, amelyek a következők: beismerés (cognicio), szégyen (confusio), önmagunk lebecsülése (vilipensio), félelem

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 80. — XXI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 80. — XXI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 81. — XXI. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 81. — XXI. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 81. — XXI. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 81. — XXI. beszéd.
[7]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 81. — XXI. beszéd.

(timor), fájdalom (dolor), kitartás (vigor) és a tisztelet (honor).[1]) Sorba veszi mind.

A beismerés az első kellék, vagyis szorgosan meg kell vizsgálni az eltöltött életet mind a lélekre, mind a testre vonatkozólag. Az ilyen beismerés bizonyos útálattal jár, amely a tökéletes bánathoz vezet.[2]) Az ilyen beismerés bizonyos keserűséget ídéz fel a lélekben, még pedig hármas keserűséget: a bűnét, a bűntetését és az elégtételét.[3])

A bűn keserűsége (amaritudo culpe) hasonlít az ürömhöz, az epéhez és a méreghez. Az üröm keserű fű, de nedve mégis ízlik az ívónak. A bűn elkövetése pillanatában a bűnösnek sok dolog édesnek tűnik fel, s nem vizsgálja a bűnök keserűségét. A bűnnek keserűsége hasonlít az epéhez, miként a Szentírás mondja: »A sárkányok epéje az ő boruk.« (Mózes: Deut. XXII.)

»A bűnnek keserűsége olyan, mint a méreg. Sokan magukhoz veszik a mérget, s mikor ezt teszik, nem veszik észre, hogy méreg... Miként a méreg, amelyet csalárdúl inni odanyújtanak, először édesnek tűnik fel, csak azután lesz kegyetlenűl keserű, így az ördög is az embernek a bűnök édességét és a gyönyörűségét sugallja, s csak azután lesznek ezek irtóztatóan keserűek.«[4])

A bűntetés keserűségét (amaritudo pene) illetően is három keserűséget állapít meg: az élet, a halál és ítélet szempontjából. Az élet keserűségét így fejezi ki: »Jobb a halál a keserű életnél.« Az élő bűnös ugyanis halott Isten előtt, mert miként a test meghal a lélek eltávozásával, úgy a lélek is meghal Isten eltávozásával. S így mikor a bűnös bűnt követ el, az élet keserűsége jut neki, mert élete halál. »Férgük nem fog meghalni és tűzük nem fog kialudni.« A megsebzett lelkiismeret ugyanis mindig érzi a halál keserűségét. S a halál keserűsége keserűbb és nagyobb az élet keserűségénél.[5]) Az ítélet keserűsége végtelen nagy, mikor

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 83. — XXII. beszéd. 1453. márc. 7.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 84. — XXII. beszéd: »Et sic cognicio peccatorum cum detestacione eorumdem inducit formatam contritionem.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 84. — XXII. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 84. — XXII. beszéd.

[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 85. — XXII. beszéd.

a bűnösök hallani fogják az Úr szavát: »Menjetek átkozottak az örök tűzre!« A harag napja a szerencsétlenség és nyomorúság nagy napja és nagyon keserű napja.[1])

Az elégtétel keserűségét (amaritudo penitentie) szintén három szempontból vizsgálja: a bánat, a gyónás és az elégtétel-adás szempontjából. A bánatban keserű, a gyónásban keserűbb, az elégtételben a legkeserűbb.[2]) De ez utóbbira vonatkozólag kijelenti, hogy »az igazi bűnbánó nem kesereg a kártérítésen, hanem azon, hogy elkövette a bűnt.«

A következő napon tartott beszédében[3]) a megkezdett anyagot nem folytatja, hanem homilia-beszédet mond az evangelium szavai nyomán.

A XXIV. beszéde elején néhány sorban megismétli a fentebbi fejtegetést és folytatja a tökéletes bánat másik feltételével, a megszégyenüléssel.

A bánat második indító oka a megszégyenülés (confusio), amely a tökéletes bánatot elősegíti. »A bűnös meg akarván könnyíteni a megtérését, mérlegeli magában és gyakran fontolgatja, milyen nagy szégyen a halálos bűnben való megmaradás.«[4]) Ezt a szégyent összehasonlítja a házasságtöréssel, a szolgasággal és a rablással. »Nemde a legrútabb dolog a házasságtörés, vagyis elbocsátani saját férjét, hogy mással fertőztesse meg magát? Nemde rút dolog a testnek szolgálni? Nemde rút dolog rossz hírbe keveredni, mint a rablónak? Először tehát meg kell vizsgálnunk a szégyent a házasságtöréssel való összehasonlításban. Lelkileg ugyanis a lélek házasságtörést követ el, midőn elbocsátja az Istent és az ördögöt követi a bűn miatt. El volt jegyezve a keresztségben Krisztusnak. És így megszegi fogadalmát, amelyet helyette fogadtak a keresztszülők, és elmegy egy másik férfiúhoz, az ördöghöz, a földi vágyak és a világ bűnei miatt.«[5])

»Másodszor meg kell vizsgálnunk a szolgaságban való

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 85. — XXII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 85. Penitentia: In contricione amara — Confessione amarior — Satisfaccione amarissima: — amaritudo.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 86—88. — XXIII. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 89. — XXIV. beszéd.

[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 89—90. — XXIV. beszéd.

összehasonlításban. Rút dolog a bűnnek szolgálni, mivel az ördög lesz az úra annak a szolgának . . .«

Ha látod, hogy a király ma győzedelmesen bevonúl városába és a tisztelet és dicsőség tetőpontján áll, és holnap az ellenség leveri és rabszolgaságba veti, milyen az ő dicsősége és a felmagasztalása? Így van a bűnös is, aki, mikor vétkezett, szabad volt, most a bűnnek szolgája lett.«[1])

Harmadszor meg kell vizsgálni a szégyent a rablással való összehasonlításban; vagyis mikor a tolvajt tolvajláson érik és az akasztófára viszik: »Ó milyen nagy az ő szégyene!«

»Vizsgáld meg tehát szégyenedet mint megszégyenített házasságtörő, mint megszégyenített szolga és mint rabló.«[2])

A bánatra indító harmadik ok, az önmagunk lebecsülésének érzése (vilipensio) is, amely felidézi az igazi bűnbánatot.[3]) A bűnös háromféleképen érzi hitvány voltát: alapfokban (positive), középfokban (comparative) és felsőbb fokban (superlative).

Alapfokban, azaz ténylegesen hitvány a bűnös Istennél és saját lelkiismereténél, ha senki sem tudja is a bűnét; hitványabb az elkövetett tett miatt, leghitványabb a bűnöző szokásnál fogva; hitvány az életben, hitványabb a halálban és leghitványabb az ítéletnél.[4]) »Hitvány vagy csupán a beleegyezés miatt, hitványabb vagy a cselekedetnél fogva és leghitványabb a bűnözés megszokásánál fogva.«

A törödelmes bánatot negyedszer felidézi a félelem (timor) megszemlélése. Ezt is három szempontból vizsgálja: a halál, az utolsó ítélet és gyehenna tekintetéből.[5])

A halál félelmére három ok indít: a halál szükségessége, a halál közelsége és a halál bizonytalansága.

Az első ok a halál szükségessége. »Mivel első szüleink vétkeztek, szükséges, hogy mindenki meghaljon. Az ártatlanság első sorban az emberi szabadságból állott: Ádámnak hatalmában volt vétkezni, vagy nem vétkezni. Ha nem vétkezett volna, nem halt volna meg. Épúgy Éva is; ha nem vétkezett volna, mi mindnyájan nem vétkeztünk volna, mert mindnyájan az ártatlanság

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 92. — XXIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 93. — XXIV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 94. — XXV. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 95. — XXV. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 95. — XXV. beszéd.

állapotában fogantattunk volna.«[1]) A második ok a halál közelsége. »Minél inkább élsz, annál kevésbé fogsz élni, mivel ma közelebb vagy a halálhoz, mint tegnap, és így minél inkább élek, annál kevésbé élek.« A harmadik ok a halál bizonytalansága, mert »nem tudja az ember, vajjon Isten haragjában vagy szeretetében van-e; ugyanis minden a jövőre van fenntartva.«[2])

A következő nap, vagyis »Dominica Letare« lévén,[3]) a vasárnapi evangélium ezen szavait magyarázza: »Volt egy gyermek ott, akinek öt árpakenyere és öt hala volt.« Az öt árpakenyér jelenti a bűnbánatot; miként ugyanis az árpának hegyes vége van és keserű, úgy a bűnbánat is keserű és szurkáló. A halak pedig jelzik azon édességet, amely a bűnbánatból folyik.[4])

Az ötödik indító ok a bűnbánatra a fájdalom (dolor). Minden bűnösnek, ha igazi bűnbánatot akar indítani, fájlalnia kell elkövetett bűneit. A fájdalomra három dolog sarkal: az elvesztegetett ártatlanság (perdita innocencia), az elveszett kegyelem (amissa gracia) és a meghiúsult dicsőség (frustata gloria).[5])

»Először főképen fájlalnia és síratnia kell azt a nagy ajándékot, amelyet elveszített. Az ártatlanság ajándéka fejedelmi ajándék.« »Másodszor fel kell idézni magunkban a fájdalmat az elveszett kegyelem miatt, mert a bűn által elvesztettük azt a kegyelmet, amelyet Istentől kaptunk. Valóban, miként a víz a tűzzel meg nem fér, úgy a kegyelem sem a bűnnel.«[6]) »Harmadszor fel kell idéznünk a bánatot a meghiúsult dicsőségért. Nem hiába teremtett téged az Úr. Látom, hogy te felülmulsz más teremtményeket az örök dicsőségre vonatkozólag. Isten és a természet semmit sem tesznek hiába: az égben és a földön. Isten tehát téged semmi másért nem teremtett, csupán az örök életre... Miután nem hiába teremtettél, hanem a boldogságra, fontold

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap II. Theil. Dritte Folge. 95—96. — XXV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 96. — XXV. beszéd.
[3]) 1453. márc. 11.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 97—100. — XXVI. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 102. — XXVII. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 102. — XXVII. beszéd.

meg bűneidet és indíts bánatot azok fölött, hogy az örök büntetés ne kínozzon.«[1])

A hatodik indító ok a bűnbánatra a kitartás (vigor). »A kitartáson értjük a lelkesültséget, vagy az erőt. Aranyszájú Szent János szerint: »amennyi ideig a bűnös vétkezett, annyi ideig bűnbánatot tarthat. Akik a pokolban vannak, nem képesek vétkezni, jóllehet örömest szeretnék vétkeiket szaporítani, de nem képesek. Akik az égben vannak, azok sem képesek vétkezni; de ebben az életben képesek vagyunk vétkezni és bűnbánatot tartani.«[2]) Három módon lehet a bűnbánatban kitartást tanúsítani: a bocsánat megnyerése, a kegyelem visszaszerzése és a dicsőség elnyerése reményében.

A bocsánatot bármikor meg lehet nyerni: »Vigyázz tehát, hogy kétségbe ne essél és úgy ne járj, mint Kain és Judás! Gondolják meg a bűnösök, hogy az Úr minden bűnösnek meg akar kegyelmezni, ha ők maguk is akarják. Kainnak is megkegyelmezett volna, ha bűnbánatot akart volna tartani; még Judásnak is, mivel a keresztfán imádkozott ellenségeiért is.«[3])

A kegyelmet is vissza lehet szerezni. »Gondold meg tehát bűnös, hogy aki téged saját vérével megváltott, nem akar az téged az örök örökségtől megfosztani, kivéve, ha igazságos okból, mivel megérdemelted. Én tehát bízom abban, hogy visszaszerzem a kegyelmet, mert tudom, hogy az Úr kegyes és könyörületes, és mivel Istennek tulajdona a könyörületesség, készen is van mindig arra, hogy megbocsásson és növelje a kegyelmet a megtérés után; gyakran jobban megnöveli a kegyelmet, mint amekkora volt elesése előtt.«[4])

Az örök dicsőséget is el lehet nyerni. »Krisztus Jézus meghalt a mi üdvösségünkért és életünkért, hogy nekünk életet adjon, miként erről tanúságot tett az Emmausba menő két tanítvány előtt: »Óh ti balgák és lassú gondolkozásúak! Vajjon nem kellett-e Krisztusnak szenvednie és így bemennie dicsőségébe,« és nekünk is előkészíteni a dicsőséget. Íme az Isten nekünk

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 103. — XXVII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 105—106. — XXVIII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 106. — XXVIII. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 108. — XXVIII. beszéd.

adta az örök dicsőség zálogául saját fiát, a fiú pedig önmagát adta zálogúl.«[1])

A bűnbánatra a hetedik indító ok a gyalázat (infamia).[2]) Minden halálos bűn gyalázattal van összekötve, ha nyilvánosságra jut. De gyalázattal jár az Isten, a jó és rossz angyalok, nemkülönben saját lelkiismerete előtt is, ha nem is jut nyilvánosságra a halálos bűn. Minden halálos bűnben levő gyalázatos. »Tarts bűnbánatot és tégy jót! Ha ezt megtetted, el fogod törölni gyalázatodat és visszaállítod magadnak a tiszteletet és méltóságot... Óh bűnös, mit alszol? Mária Magdolna, miképen mostad le gyalázatodat? Péter, Pál, Dávid és a többiek, miképen törölték el gyalázatokat? Tehát ha el akarod törölni gyalázatodat, tarts bűnbánatot, élj jó életet azután! Ha nem élsz igaz életet, rosszabb leszel, mint előbb voltál.«[3])

A bánat hosszas és mélyen szántó fejtegetése után áttér a gyónásra. Abból a tételből indul ki, hogy a bűnös a töredelmes bánat által halottaiból feltámad, »de még nem beszél, hanem a gyónás által szólal meg és az elégtétellel nemcsak megszólal, hanem cselekszik is.«[4]) A ferencrendi hittudósokkal azt tartja, hogy a töredelmes bánat is kieszközli a bűnök eltörlését, ha a bűnösben meg van az eltökélt szándék azokat meggyónni.

A gyónásra vonatkozólag három tényezőt hoz fel: a szükségességet (necessitas), a minőséget (qualitas) és a hasznosságot (utilitas).

A gyónás szükségességét hét törvényből bizonyítja be: világi törvényből (lex politica), a természeti törvényből (lex phisica), mózesi törvényből (lex mosaica), prófétai törvényből (lex prophetica), evangeliumi törvényből (lex evangelica), az apostoli törvényből (lex apostolica) és egyházi törvényből (lex canonica.)[5])

Ezen törvények magyarázatára két napon át tart előadást. A legutolsó volt az egyházi törvény. A szentatyák tanításának felemlítése után IX. Gergely rendeletét idézi, amely szerint mind-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 108—109. — XXVIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 111. — XXIX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 112—113. — XXIX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 114. — XXX. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 114. — XXX. beszéd.

kétnemű keresztény, ha elérte azon kort, mikor a jót a rossztól meg tudja különböztetni, tartozik legalább egyszer egy évben bűneit a saját papjának meggyónni, a feladott penitenciát elvégezni és husvét táján az Oltáriszentséget magához venni; ha ezt nem végezi el, életében tilos neki a templomba járás, halála után pedig egyházi temetésben nem részesül. Ezt a rendeletet gyakran ki kell hírdetni a templomban, hogy mindenki tudomásúl vehesse. Ha valaki idegen papnál akar gyónni valamely észszerű oknál fogva, kérjen erre engedélyt a saját papjától. Ha pedig valamelyik pap a neki meggyónt bűnt bárminő módon szándékosan elárulja, nemcsak a hivatalától és javadalmától kell megfosztani, hanem még be is kell zárni valamelyik kotostorba örök bűntetés végett.[1])

A gyónás milyenségére IX. Gergely dekretumából egy verset idéz, t. i.: »Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Atque frequens nuda discreta libens verecunda Integra secreta Lacrimabilis accelerata fortis et accusans et sit parere parata.« Ez a vers 16 feltételt tartalmaz, amelyek közül 3 (frequens, accelerata, lacrimabilis) nem feltétlenül kell, míg a 13 annyira szükséges, hogy ha közülök egy hiányzik, újra kell kezdeni a gyónást azon kortól kezdve, amióta az illető eszével élni kezdett.«[2])

A fentebbi dekretumból még egy másik következtetést is levon: »A gyónásnak teljesnek kell lennie.«[3]) A gyónás teljességét három dologra vonatkoztatja: 1. a parancsokra; 2. a bűnök számára; 3. a bűnök nemét megváltoztató körülményekre.

Az első következtetésre, vagyis a parancsokra vonatkozólag kifejti, hogy azok kétfélék: isteniek (legalia) és egyháziak (ecclesiastica). Sorba veszi a tízparancsolat egyes parancsait. Az elsőt, harmadikat és negyediket különveszi, mint rendelkező parancsokat, azután a többi hetet, mint tiltó parancsokat.[4])

A három parancs fejtegetése után rövidesen érinti a hét szentséget, majd a három theologiai erényt: a hitet, a reményt és

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 121. — XXXI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 122. — XXII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 122. — XXII. beszéd: »Secundum continentiam huius statuti et decreti Prima conditio est Quod confessio debet esse integra.«
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 123. — XXXII. beszéd.

a szeretetet, végül pedig a négy sarkalatos erényt: az okosságot, a mérsékletességet, a bátorságot és az igazságosságot.[1])

Majd röviden utasítást ad, miképen kell a lelkiismeretet megvizsgálni. »A gyónás ugyanis akkor teljes, ha valaki meggyónja összes bűneit, amennyire csak emlékezetébe visszaidézhette és a legnagyobb szorgalmat fejtette ki, hogy emlékezetébe jussanak. Vizsgáld meg tehát magadat és tégy tanúbizonyságot magadról, vajjon gyakoroltad-e az irgalmasság lelki és testi cselekedeteit? Vajjon a Szentlélek ajándékait nem hiába és haszon nélkül kaptad-e Istentől? Vajjon a hit cikkelyeiben, vagy valamelyik cikkelyében nem tévedtél-e? Vajjon az egyház hét szentségét tiszteletben tartottad-e, miként tartoztál és megtartottad-e azokat, miként illett? Vajjon a hét erény, tudniillik a három theologiai és a négy sarkalatos erény megvolt-e benned és megtartottad-e azokat? Mindezekben szorgalmasan vizsgáld meg magadat, mivel ha valamiben bűnös vagy és nem gyónod meg, gyónásod érvénytelen és az egészet újból meg kell ismételned attól az időtől kezdve, amióta eszed használatát tudod. S ugyanez áll akkor is, ha valamit tudatosan elhagytál közülök. A gyónás teljességéhez tartozik ugyanis, hogy senki tudatosan halálos bűnt, vagy olyan súlyos bocsánatos bűnt, amelyről lelkiismerete vádolja, el ne hallgasson.«[2])

A következő beszédében az evangeliumi szöveggel kapcsolatosan a halálról beszél; s így csak a következő napon tér vissza a félbeszakított tárgyra, a tizparancsolat magyarázatára. Kijelenti a beszéd elején, hogy a három rendelkező parancsolat körébe tartozik még a böjtök és az ünnepek megtartása, a szentmise hallgatása ünnepnapokon és az évenkinti husvéti szent áldozás.[3])

Ezután a tizparancsolat második részét, a tiltó parancsokat magyarázza. Sokáig és részletesen fejtegeti a második parancsot, különösen kárhoztatja az Istenkáromlást és gyalázását. A legnagyobb bűnök egyikének tartja.

Az ötödik parancsot hosszasabban tárgyalja, mert háromféle gyilkosságot tételez fel: száj, szív és tett gyilkosságét (homicidium

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 126. — XXXII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 127—128. — XXXII beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 136. — XXXIV. beszéd.

oris, cordis, operis vel manuum). A gyilkossághoz sorolja a rágalmazást is.[1])

A többi paranccsal hamarosan végez.

Több napi előkészítés után hozzáfog a bűnök számának magyarázatához. Kiindul a dekretum azon határozatából, hogy minden bűnt meg kell vallani. Hat következtetést állít fel.[2])

Első következtetés: »Ha valaki ezer bűnt gyón is meg, de egyet tudatosan és szándékosan elhallgat, gyónása érvénytelen, törvénytelen és gyümölcstelen.« Ezt bizonyítja észokokkal, tekintéllyel és példákkal. Ha valami hiányzik az egész teljes részeiből, az a dolog nem mondható egésznek. A gyónás teljességét az összes bűnök megvallása képezi; ha közülök egy hiányzik, a gyónás nem teljes.

A tekintélyi érvet Jób könyvéből (31. fej.) veszi: »Ha mint ember elrejtem bűnömet és keblemben eltitkoltam gonoszságomat, felírja az, aki megítél«, mintha ezt mondaná: Maga az Isten ítél meg engem.

Több példával is megvilágosítja a tételét. »Valakinek a szíve körül 100 kígyó tekerődzik; az orvos 99-et kipusztít; de egyet meghagy. Ez az egy képes megölni. Így van a gyónásnál is. »Ha száz, vagy ezer bűnt meggyóntál is, de egyet meghagytál, elégséges lesz az örök bűntetésre.«[3])

Második következtetés: »A gyónásnak nemcsak önkéntesnek kell lennie minden bűnre vonatkozólag, hanem előre megfontoltnak, elgondoltnak és minden szorgossággal átgondoltnak, s amennyire lehetséges, erőltesd meg lelkiismeretedet és eszedet.«[4])

Itt előadja, hogy ámbár hasznos, de nem szükséges, a már meggyónt bűnöket újból meggyónni. Hasznos három oknál fogva: az alázatosság gyakorlása miatt, elővigyázatból és hogy a jó gyónáshoz hozzászokjunk.«[5]) Felhozza Konstantinus császár példáját: Orvosai azt javasolták neki, hogy a bélpoklosságot úgy veszti el, ha ártatlanok vérében fürdik. A császár borzadott ettől, és Szent Péter és Szent Pál közbenjárására megtért, akik elkül-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 140. — XXXIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 143. — XXXV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 144. — XXXV. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 144. — XXXV. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 146. — XXXV. beszéd.

dötték Szilveszter pápához, aki megkeresztelte. »Szilveszter tehát ezt mondá neki: Jól mondották orvosaid, hogy nem vagy képes meggyógyulni, csak az ártatlanok vérében. Hozd ide összes bálványaidat! Megtette egy szépnek kivételével, amelyet fia nem akart bemutatni. Azt mondá Szilveszter: Most meg fogsz gyógyulni az ártatlan bárány vérében. Meg is gyógyult egyetlen egy folt kivételével, amely a homlokán jelent meg. Erre így szólt Szilveszter: Most tudtam meg, hogy egy bálványt megtartottál magadnak! És miután azt a bálványt is elhozták, a folt eltűnt, és teljesen meggyógyult. Így a bűnök bélpoklossága nem gyógyul meg, hacsak minden bálványt el nem hoznak, azaz mindent bűnt; és ha egy bűn megmarad, az előbbi bűnöknek minden foltja megjelenik a lélekben. Vigyázz, hogy a szégyen miatt valami bűnt el ne hallgass!«[1])

Harmadik következtetés: »Ha a gyónás nem előre meggondolt, és nem tudatosan, hanem tudatlanúl és hanyagúl elmulasztottál egy bűnt, a gyónás érvénytelen a hanyagság szempontjából, mivel nem gondoltad át előre bűneidet.«[2]) Azt tanácsolja tehát, hogy a gyónás előtt három-négy napon át vizsgálja át lelkiismeretét a gyónó és úgy menjen a gyóntatóhoz.

Negyedik következtetés: »Ha valaki előre megfontolja, meggondolja és átgondolja, mit fog tenni; és magát jól megvizsgálta; Istent is kérte, hogy juttassa eszébe összes bűneit; nem hanyagságból, hanem az emlékezet természeti hibája miatt elfelejtett egy bűnt, köteles azt a bűnt, mikor eszébe jut, meggyónni ugyanolyan papnak, akinek ugyanazon hatalma van, legalább is a feloldozásra vonatkozólag; ha nincsen hatalma, el kell menni egy másikhoz, akinek van hatalma ilyen bűn feloldozására.«[3])

Ötödik következtetés: »Ha valaki nagy szorgalmat fejtett ki és jól megvizsgálta magát; és nem hanyagságból, hanem az emlékezet gyarlóságánál fogva megfeledkezett egy halálos bűnről, amely azután eszébe jutott, volt is alkalma meggyónni; de nem használta fel az alkalmat a gyónásra, hanem elhanyagolta a

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 147. — XXXV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 148. — XXXVI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 149. — XXXVI. beszéd.

gyónást, az ilyen halott el fog kárhozni. Oka, mivel halálos bűnben halt meg.«[1])

Hatodik következtetés: »Ha valaki meggyónt, de hanyagság folytán megfeledkezett egy halálos bűnről, s azután odajárul a szentáldozáshoz, hogy magához vegye a mi Úrunk Jézus Krisztus testét; mivel a hanyagságot nem űzte el, halálosan vétkezik, mert az a szentség ártatlanságot, és amennyire lehetséges, tiszteletet követel. Az illetőben pedig egyik sem volt meg.«[2])

Hetedik következtetés: »Ha valaki jól és törvényesen meggyónt; minden szorgalmat kifejtett, jól visszaemlékezett minden bűnre és semmit sem mulasztott el; igazságban gyónt és feloldozásban is részesült, de lelkiismerete mégis mardosná és azt mondaná, hogy halálos bűnben van; ha a lelkiismeret ilyen tövisével a szent áldozáshoz járul, halálosan vétkezik.«[3])

Példáúl felhozza azon asszonyt, aki férjhez ment egy férfiúhoz, aki vele harmad- vagy negyedfokon rokonságban van. Ő ezt nem tudta előzőleg; s mikor tudomására jutott, nem akar férjével élni. A rokonságot azonban bizonyítani nem tudja, mert a tanúk meghaltak. Ha ilyenkor példa kedvéért kiközösítésben részesül, inkább ezer kiközösítést kell elszenvednie, mint lelkiismerete ellen cselekedjék.

A következő napon tartott beszédében áttér azon körülményekre, amelyek a bűn nemét megváltoztatják, vagy súlyosbítják.[4])

Szent Ágostont követve 8 körülményt hoz fel: Quis, quid, ubi, per quos, quociens, cur, quomodo, quando.[5]) Ezen kérdéseket csak röviden érinti, mert a következő vers szerint akarja a bűn körülményeit feltűntetni:

> Aggravat ordo, locus, persona, scientia, tempus;
> Etas, condicio, numerus, mora, copia, causa;
> Et modus in culpa, status altus, lucta pusilla
> Eventus qualis, preterque coactio prava.[6])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 149. — XXXVI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 150. — XXXVI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 150. — XXXVI. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 153. — XXXVII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 155. — XXXVII. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 156. — XXXVII. beszéd.

Az első körülmény az egyházi rend (ordo). Súlyosabban vétkezik az akolythus, mint a világi ember, súlyosabban a subdiákonus, mint az akolythus; a diákonus a subdiákonusnál; a presbyter a diákonusnál, a püspök a presbyternél; a legsúlyosabban a pápa. A szerzetes súlyosabban vétkezik, mint a világi pap.

A második körülmény a hely (locus). A bűnös súlyosabban vétkezik, ha templomban követi el a bűnt, mintha más házban.

A harmadik körülmény a személy (persona). Minél nagyobb az állás, annál nagyobb a bűn. Súlyosabban vétkezik a pap, mint a világi ember; a városi polgár, mint a falusi paraszt; a császár, mint a király.

Negyedik körülmény a tudás (sientia). Háromféleképen lehet vétkezni: tudatlanságból (per ignoranciam), tehetetlenségből vagy gyarlóságból (per impotentiam) és gonoszságból (per malitiam). Ez utóbbi a legsúlyosabb, mivel a Szentlélek elleni bűn.[1])

Az ötödik körülmény az idő (tempus). Súlyosabban vétkezik, aki vasárnap vagy ünnepnap követ el bűnt, mint aki hétköznap; úgyszintén, aki mise alatt követ el bűnt.

A hatodik körülmény a kor (etas). A gyermekek hét éves koruktól képesek vétkezni. A tíz éves gyermek súlyosabban vétkezik, mint a hét éves; az öreg, mint az ifjú.[2])

A következő napon folytatja a bűn körülményeit.[3])

A hetedik körülmény az állapot (condicio). A bűn nemét megváltoztatja az illető foglalkozása és állása. Nemes, katona, báró, gróf, őrgróf, herceg, fejedelem, király, császár állása változtat a bűn nemén. Minél nagyobb a tekintélye, méltósága, vagy hatalma valakinek, annál súlyosabban vétkezik.[4])

Nyolcadik körülmény a szám (numerus). A gyónásban a bűnnek számát is meg kell vallani.[5])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 156—157. — XXXVII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 157. — XXXVII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 158. — XXXVIII beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 158—159. — XXXVIII. beszéd.

[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 159—160. — XXXVIII. beszéd.

Kilencedik körülmény az időtartalma (mora). Meg kell vallani a gyónónak, mennyi ideig tartott a bűn elkövetése.

Tizedik körülmény a bőség (copia). Minél több a bűn, annál súlyosabban vétkezik az illető.

Tizenegyedik körülmény az ok (causa). Példán mutatja be: Ha valaki pénzért gyilkol, súlyosabban vétkezik, mint az, aki azért ölt meg valakit, mert atyját megölte.

Tizenkettedik körülmény a vétkezésben való mód (modus in culpa). Meg kell gyónnod, hogy »milyen módon gyilkoltál meg valakit; méreggel súlyosabb, mint a nyílt utcán.«[1])

Tizenharmadik körülmény a magas állás, vagyis méltóság (status altus). Minél magasabb állásban van valaki, annál nagyobb a bűne.

Tizennegyedik körülmény a kevés ellenállás (lucta pusilla). Mindjárt példát hoz fel: »Éva vétkezett, Ádám vétkezett. Éva rögtön beleegyezett az ördög sugallatába, Ádám azután vétkezett. Az elsőbbség szempontjából Éva súlyosabban vétkezett, de a minőség, vagyis a férfiasság szempontjából inkább Ádám, mert férfi volt.« »Így inkább meg kell halni és férfiasan ellenállni, mint Isten parancsolata ellen cselekedni.«[2])

Tizenötödik körülmény az eredmény (eventus). Minél több rossz következik a bűnből, annál súlyosabb beszámítás alá esik.

Tizenhatodik körülmény a gonosz kényszerítés (Coaccio prava). Más a bűn, ha valaki hízelgéssel elcsábít egy nőt, és más, ha erőszakkal követ el vele bűnt.«[3])

»Ez tehát a gyónáshoz szükséges 16 körülmény.«

Capistranói János előtt mindig csak egy cél lebegett: az örök boldogságra vezetni az embereket. Hogy annál jobban feltűntesse az örök életért való küzdelem jutalmát, leírja a földi élet semmiségét és az emberi test jutalmát. »Gyönyörködjünk — úgymond — az égiekben és ne a földiekben! Mi az, amiben gyönyörködni akarsz? Talán arany, ezüst, drágakövek, stb.?... Melyikben találsz gyönyörűséget a földön? Az arany ugyanis a

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 160. — XXXVIII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 161. — XXXVIII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 161. — XXXVIII. beszéd.

földnek egy bizonyos eréből jön elő. Az ezüstöt is kövekből nyerik; amint az alchimisták ismerik a köveket: van kemény, vagy összetett föld. Gyönyört találsz a tisztátalanságokban és a kívánságokban? Jaj neked! A saját tested ellen vétkezel, mint az apostol mondja, és hasonló leszel a baromhoz. Gyönyört találsz a szép nőkben? A látszat csal a földön; a 'külsőleg szépnek látszó, belsőleg bélsárral telt zsák.«[1]) Még drasztikusabban festi le az emberi test romlását: »Az emberi testnek a rothadása a legnagyobb; az összes állatok rothadása nem oly bűzös, mint az emberé, miként a tapasztalat mutatja. Más állatnak a bélsára nem bűzlik annyira, mint az emberé... Rothadásunk érzékeink minden szervében és egész testünkben jelentkezni fog. Szemeink mit hoznak létre? Nem balzsamot. Füleink mit hoznak létre? Nem szagos viaszt. Orrunk nem mézet. Szánk és torkunk nem illatos nedvet. Testünk férgeket hoz létre nekünk élőknek is, vagyis a tetveket (pediculos leudes). Lássátok, milyen a mi nyomorúságunk?«[2])

Sírva kiált tehát fel: »Ki ad nekem könnyeket, hogy megsírassam az emberi teremtmény siralmas származását, bűnös fejlődését és kárhozattal teljes kimúlását! Valóban a földből származott; bűnben fogantatott és bűntetésre született. A jelenben gonoszokat cselekszik, amelyek nem tetszenek; a jövőben a férgek eledele, rothadás, a tűznek az anyaga, a pokolnak söpredéke.«[3])

Külön kiemeli a táncot és a szerencsejátékokat.

A táncra vonatkozólag felveti azt kérdést, vajjon a tánc bűnös dolog-e, vagy nem? Ennek meghatározására négy dolgot hoz fel: a személyt, a helyet, az időt és a célt. A személyre vonatkozólag kijelenti, hogy a papnak és a szerzetesnek nem szabad táncolnia. A helyet illetőleg azt mondja, hogy a templomban nem szabad táncolni, mert az az imádkozásra és a szentségek kiszolgálására szolgál. Nagybőjtben, ünnepeken nem szabad táncolni, de valami kiváló alkalomkor, például királyi látogatáskor a városban és a városon kívül is lehet táncolni. Ha a táncnak az érzékiség a célja, vagy a szép asszonyok szemlélése az indító

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 31. — X. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 90. — XXIV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 59. — XVI. beszéd.

oka, akkor a tánc tilos. Halálos bűnt lehet elkövetni a táncban a látással, ha valaki szép asszonyt nézeget és azt megkívánja; a hallással, ha valaki ocsmány beszédeket gyönyörködve meghallgat; ízléssel, ha valaki gonosz beszédeket mond és trágár énekeket énekel; szaglással, ha valaki szagos füveket hord magával és pézsma illatot terjeszt maga körül; érintéssel, ha valaki szemérmetlenül érinti táncosát. Vasárnap nem szabad táncolni, mert a vasárnap megszenteléséhez nem tartozik a tánc.[1])

A külső érzékek ablakok gyanánt szolgálnak, amelyeken keresztül bemegy az ördög az ember lelkébe.[2])

Erősen lelkükre köti hallgatóinak, hogy tartózkodjanak a szerelmi enyelgésektől, a táncoktól, a színjátékoktól, a zenés játékoktól, a világias dalolásoktól, mert ezek igen sok alkalmat szolgáltatnak a henyélésre, a tétlen életre, a bűnre.[3])

A szerencsejátékokat, minők azon időben a sakk, a kocka, a kártya, ha hazárdúl űzik, tilosnak, sőt bűnösnek tartja. Ha azonban nem hazárdjátékképen játsszák, akkor tekintetbe véve a mellékkörülményeket: a személyt, a helyet, az időt és a célt, halálos bűn nélkül is lehet játszani. Azért tartja bűnösnek ezeket a játékokat, mert belőlük nagyon sok bűn származik: harag, káromkodás, kapzsiság, mértéktelenség, kevélység. Nemcsak azok vétkeznek, akik játszanak, hanem azok is, akik a játékosokat körülállják, a játékokban gyönyörködnek és a játszókkal egyetértenek.[4])

A szülőket arra inti, hogy gyermekeiket oktassák, jó dolgokra tanítsák és őket javítsák.[5]) Viszont a gyermekek lelkébe a szülők iránt való szeretetet igyekszik beleoltani: »Nemcsak életükben kell szüleidet tisztelni, hanem még holtuk után is tiszteletben kell tartanod emléküket.«[6])

Nagy dicsérettel emlékszik meg a jó családanyáról. Szentírási idézetekkel bizonyítja be, hogy a szorgalmas asszony a férjnek a koronája és a háznak az ékessége. »A szorgalmas asszony férjének koronája« (Példabeszédek k. 12. 4). »Mint az Isten magas

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 9–10.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 8.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 9.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 13. — V. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 190. — XLII. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 125. — XXXII. beszéd.

egén felkelő nap a világnak, olyan a jó asszony szépsége az ő házának ékességére.« (Ecclesiasticus 26. 21).

A férfiak méltóbbak és nemesebbek a nőknél. Ennek jeléül a férfiak födetlen fővel jelennek meg a templomban és födetlen fővel imádkoznak; az asszonyok ellenben fejüket befödik. Csunya dolog, ha a férfiak hosszú és nagy hajukkal arcukat eltakarják, mert így az utcai leányok és kéjhölgyek szoktak tenni. Asszonyokhoz illik hosszú hajat viselni, de nem a férfiakhoz.[1])

Rendkivül élesen és hevesen kel ki a rossz asszonyok ellen. A házasságtörő asszonyt utcai szeméthez hasonlítja, amelyet a járókelők eltaposnak.[2])

Gyermekgyilkosoknak nevezi és az örök kárhozat legnagyobb kínjaival fenyegeti meg azokat az anyákat, akik gyermekeiket elemésztik, mielőtt megszületnének.[3])

A szeretetet és a békeséget szűntelen hangoztatja. »Én szívesen lennék mindenkivel békében, miként az apostol mondja: »Legyetek mindenkivel békében és ne szolgáltassatok senkinek alkalmat.[4]) A békeség azonban mindig nincsen, mert az embert ellenség környékezi. »Főparancs, hogy nemcsak barátainkat kell szeretnünk Istenre vonatkozólag, hanem ellenségeinket is Isten miatt.«[5]) »Aki nem bocsát meg szívből ellenségeinek, az üdvözülni nem képes, Isten sem bocsátja meg bűneit.«[6]) Minden embert szeretnünk kell és minden szükségében segítenünk kell, sőt még a külső udvariasságot sem szabad elhagynunk. »Ha ellenséged megölte szüleidet, testvéreidet, nővéreidet, s ő a hidon elalszik; a másik oldalára fordul és közel van a leeséshez; te a lábaddal a vízbe taszíthatnád és nem segítesz rajta, hogy a vízbe ne essék, el fogsz kárhozni.«[7])

Az eretnekek a testtől elvált tagok; s ha vissza nem térnek a testhez, el fognak kárhozni. Hasonlók az eretnekek a fa száraz ágaihoz, amelyek elhaltak és gyümölcsöt nem teremnek.[8]) Az

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 51. — XIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 91. — XXIV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 29. — IX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 199. — XLIV. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 36. — XI. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 37. — XI. beszéd.
[7]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 37. — XI. beszéd.
[8]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 33. — X. beszéd.

eretnekeket legtöbbször az érzékiség vakítja, s ezért végeredményben minden eretnekség a testi bűnökbe merül bele.[1]) Az eretnekek követik az ördögi okosságot, melynél fogva az örökkévalókat megvetik és földi kincseket gyűjtenek; feldulják az egyházakat és elfoglalják az egyházi javakat.[2]) Tele vannak kapzsisággal. »Maguk azt hírdetik, hogy a papoknak semmit sem szabad bírniok; maguk pedig mindent összeharácsolnak, amit csak bírnak.«[3]) Az összes eretnekek ki vannak közösítve; úgyszintén mindazok, akik hisznek tanaikban, akik őket tanácsaikkal segítik, pártfogolják, vagy védik őket.[4]) Semmiféle jogokkal nem bírnak a választásoknál, nem viselhetnek hivatalokat, sem tisztségeket; nem lehetnek katonák, nem tehetnek tanúbizonyságot, sem végrendeletet. Alattvalóik megtagadhatják nekik az engedelmességet. S mégis az eretnekeket szeretnünk kell lelkük üdvössége miatt, de tévelyeiket nem.[5])

14. §. A halál.

Beszédeinek gerincét mindig a bűn és a bűnbánat képezi. S e célból a hallgatóság elé állítja a halált, az ítéletet, a poklot és a mennyországot, mint olyan dolgokat, amelyek az emberre nézve a legfontosabbak, s amelyek szemlélete a bűnöst bűneinek bánatára és megsíratására indíthatják. Nem rendszeresen tárgyalja ezeket, mint a bűnbánatot, hanem alkalmilag szól róluk, amint az evangeliumi szövegben egyik vagy másik előfordul.

A halál keserűségéről a XXII. beszédében szól, midőn előadja azon indító okokat, amelyek a bűnöst a bűnbánatra vezethetik. A megsebzett lelkiismeret mindig érzi a halál keserűségét, de ezen érzelemnél »bizonyára keserűbb és nagyobb a halál keserűsége... Idézi az Ecclestiasticust (41. fej.): »Ó halál, milyen keserű a te emlékezeted... Az ember föld és a földbe visszatér.«[6]) A XXV. beszédében pedig azt fejtegeti, hogy a halál az ősszülők bűnének a következménye. Ha ők nem vétkeztek volna,

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 202. — XLIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 203. — XLIV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 56. — XV. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 203. — XLIV. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 37. — XI. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 85. — XXII. beszéd.

most nem volna halál, mert mindnyájan az ártatlanság állapotában születnének. De az első szülők bűne miatt ez lehetetlenség, s így az eredendő bűnnek következménye a halál. »Elhatároztatott, hogy az ember egyszer meghal.« (Szent Pál: A zsidókhoz. IX.) »Ha megvolna benned Salamon bölcsesége, Absalon szépsége, Hénoch nagy kora, Sámson erőssége, Oktavianus szerencséje és gazdagsága, mit használ az neked, ha a testedet átadják a férgeknek táplálékúl és lelkedet a gonosz szellemeknek örök kínzásra.«[1])

Megmagyarázza a latin »Mors« szónak jelentését. Szerinte ezen szó a »mordere« igéből származik, amely annyit jelent mint »harapni.« A halál ugyanis mindenkit megharap.

»A halált három tényező hozta létre: Isten ítélete, az ördög irígysége és az ember engedetlensége. Mondotta ugyanis az Úr: Amely napon ezen fáról enni fogsz, halállal fogsz meghalni. Ime Istennek ítélete! Az irígységről a Bölcseség könyve (2. fej.) ezt mondja: Az ördög irígysége folytán jött a halál a földre. Az engedetlenségről pedig (Sz. Pál: A róm. 5. 19.): Miként egy ember engedetlensége folytán bűnösökké lettek sokan, úgy egynek az engedelmessége folytán sokan igazakká válnak. Máté XXV. 25.: Vigyázzatok, mivel nem tudjátok sem a napot, sem az órát. Királyok könyve (II. 24. fej.): Mindnyájan meghalunk és mint a víz szétoszlunk a víz felett. Közös a halál; a halál nem kegyelmez senkinek; gyöngék és erősek eljönnek a halál küszöbére....«[2])

A »Mors« szó jelentése a következő. M = mordacissima, vagyis a legharapósabb; O = occultissima, vagyis a legelrejtettebb; R = rapacissima, vagyis a legragadozóbb; S = sevissima, azaz a legkegyetlenebb. A magyarázat után ezt fűzi hozzá: »Óh legkegyetlenebb halál, ki nem kegyelmeztél meg a Boldogságos Szűznek, aki semmi bűnt sem követett el, sem Isten Fiának! Óh legkegyetlenebb halál, vajjon megkegyelmezel-e a bűnösnek.«[3])

»Judica« vasárnapján az evangeliumban e szavak fordulnak elő: »Ábrahám meghalt, és a próféták meghaltak és te azt mondod: Ha valaki beszédemet megtartja, nem ízleli meg a halált

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 96. — XXV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 96—97. — XXV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 97. — XXV. beszéd.

mindörökké.« Ezen szavak kapcsán aztán megragadja az alkalmat, hogy a halálról beszéljen.

»Krisztusnak mint embernek is meg kellett halnia, hogy bemehessen a mennyei dicsőségbe, mennyivel inkább kell nekünk meghalnunk és pedig jól meghalnunk, t. i. a bűnbánat által. Aki ugyanis jól él, közönségesen jól hal meg. Lehetetlenség, hogy jól haljon meg az, aki rosszúl él. Vajjon nem olvassuk-e a szentírásban, hogyha olyan valaki jól halt meg, aki rosszat cselekedett, mint a lator és Sámson, a halál előtt bűnbánatot tartottak. Akik tehát jól akarnak meghalni, törekedjenek jól élni... Vigyázzanak tehát a gonosz bűnösök, hogy rosszúl ne éljenek és rossz halállal ne haljanak meg.«[1])

A bűnös halála rettenetes. A halál órájában érzi, hogy lelke bűnnel van terhelve, érzi, hogy a legsúlyosabb teher nehezedik vállaira. Elmondhatja a bűnös: Circumdederunt me dolores mortis. A bűnös a halál órájában a halálnak 12 fájdalmát érzi. Ezeket röviden jellemzi.

1. A gyötrődés fájdalma (dolor afflictionis). A halál órájában oly nagy a haldokló gyötrődése, hogy nincsen egy tagja, amely ne fájna. Fáj a háta, a melle, szíve, veséje, keze, lába; s mégis, mikor azt kérdezik tőle, mi fáj? azt feleli, hogy semmi.

2. A megismerés fájdalma (dolor cogitationis). Négy érzelemben nyilvánul ez meg: a félelemben, a fájdalomban, a reményben és az örömben.

A halál pillanatában a bűnösnek emlékezetében felújúl, hogy nem akart bűnbánatot tartani, nem akart elégtételt adni, sem az elvett jószágot visszaadni. Mindez félelemmel tölti el. Ekkor elmondhatja a zsoltárossal: »A félelem és a fájdalom rám jöttek, és a sötétség elborított; egészen vak vagyok, nem tudom, mit mondjak? Vak voltál életedben, és vak leszesz a halálban is.«[2]) Felújúl benne a fájdalom érzete is. Minden, amit szerettél a világon, mind eszedbe jut; s rendkívül fájlalod, hogy itt kell hagynod őket. »Ha szeretted a gazdagságot, testedet; ha szeretted ételeidet, a szép és csinos ruhákat; a nyilvános hivatalokat, és méltóságokat, és most el kell hagynod őket, amiket szerettél,

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 128—129. — XXXIII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 130. — XXXIII. beszéd.

miként fog tetszeni neked? És így minden, amit a világon szerettél, a halál pillanatában emlékezetedbe jut; s igen fogsz bánkódni, hogy el kell őket hagynod. De másként nem lehet tenni. Mindent, amit szerettél, fájdalommal elveszítesz.«[1])

Felújúl a haldoklóban az öröm érzete is; a földi vagyon után való sóvárgás érzelme. Példáúl felhozza Padovai Szent Antal esetét: Meghalt egy gazdag uzsorás, akinek temetésére meghívták Szent Antalt is, hogy mondjon halotti beszédet fölötte. Szent Antal visszautasította: Ha én eljövök, nem fogok vigasztalástokra lenni. Addig nógatták, míg el nem ment. Megkezdi a beszédet: Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek nevében: »Ahol van kincsed, ott a szíved is.« Ezen szavak után el akart menni; de nagyon kérték, hogy fejezze be a beszédét. Erre Szent Antal kijelentette, hogy ezen embernek nincsen szíve. De ha van kulcsuk, akkor nyissák fel a kincstárt és ott találják azt. Fia többed magával elment a kincstárba és ott látott az aranyak fölött uszkálni egy emberi szívet. Szent Antal erre megparancsolta, hogy boncolják fel a halottat. Megtették, és úgy találták, hogy nincsen szíve. Erre aztán így szólt Szent Antal: »Mondottam nektek, hogy nem foglak benneteket megvigasztalni; de azt is mondom nektek, hogy lelke örökké gyötörtetni fog a pokolban.«[2])

Felújúl a haldokló lelkében a remény érzelme is. Felesége, vagy asszonya vigasztalják, hogy meg fog gyógyulni; futnak az orvosért is; pedig látják, hogy meg kell halnia. Végül ő is belátja, hogy a halála közel van; a felgyógyuláshoz a reménye eloszlik, és elfogja a félelem, a halál félelme, »mikor látja, hogy a halál szélén van.«[3])

3. A kifosztás fájdalma (dolor privacionis). A bűnös a halál pillanatában látja, hogy minden elhagyja, amiben bízott. Ezért így kiált fel: »Óh tisztátalan világ! Akik téged szeretnek, azok téged nem ismernek; akik téged ismernek, azok téged nem szeretnek; akik téged szeretnek, veled együtt elvesznek.«[4]) A halál

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 130. — XXXIII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 130—131. — XXXIII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 131. — XXXIII. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von. Cap. II. Theil. Dritte Folge. 132. — XXXIII. beszéd.

küszöbén álló bűnös látja, hogy számára nincsen enyhülés, nincs vigasztalás, s ennek következtében végtelen fájdalmat érez. Egy bizonyos gazdag a halál órájában segítségül hívta ruháit, amelyekben bízott; aranyát, ezüstjét és gazdagságát; végül kétségbeesve átadta magát az ördögnek.

4. Az elválás fájdalma (dolor separationis). Mikor a lélek elválik a testtől, a bűnös irtózatos fájdalomban tör ki. Olyan nagy a fájdalom, mikor az elválás történik, hogy Aristoteles a halált az összes dolgok között a legrettenetesebbnek tartja.[1])

5. A kétségbeesés fájdalma (dolor dubitationis). Nagy kétségbeesés fogja el a bűnöst a halál pillanatában, mert nem tudja, hol kell az első éjjel megszállnia. »A haldokló, míg eszénél van, mindenkit üdvözöl és azt mondja: Isten veletek, barátaim! Idegen útra kelek, ahol még sohasem jártam; el fogok menni oda, ahol még sohasem voltam; elmegyek olyan földre, ahonnan sohasem fogok visszatérni; elmegyek a rettenetes ítéletre, és nem tudom, miképen fognak megítélni. Nincsen védőm, és segítségemre senki sem akar velem eljönni.«[2])

6. A megsértés fájdalma (dolor offensionis). A halál pillanatában a bűnösnek eszébe jut mindaz, amivel Istent megsértette. S minél több bűn jut eszébe, annál nagyobb lesz a fájdalma. Mikor a gonoszság mélyére tekint az istentelen, megveti az Istent és megveti a lelkét.[3])

7. A kötelezettség szülte fájdalom (dolor obligationis). Mikor a bűnös megismeri, hogy megbántotta Istent, akkor megismeri azt is, hogy kötelezve van a bűnhődésre. Visszaemlékezik mindazon jóra, amelyeket az Úrtól kapott; s most végtelenül fájlalja, hogy a kapott jótéteményekért csak hálátlansággal fizetett.[4])

8. A megidézés fájdalma (dolor citationis). A halál előhírnökei megjelennek: a szemek elhomályosulnak, a mell fáj, a szív nem működik. Már hívják az ítéletre: »Jöjjetek a halálra és a

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 132—133. — XXXIII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 132—133. — XXXIII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 133. — XXXIII. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 133. — XXXIII. beszéd.

kardra. Mily nagy a bűnhődés és a fájdalom, mikor az embert hívják az ítéletre.«[1])

9. A megjelenés fájdalma (dolor comparitionis). Minden léleknek, akár jó, akár gonosz volt, meg kell jelennie az ítéleten. Meg kell jelennie az angyalnak is, akit Isten őrízetére adott. »Ha tökéletes bűnbánatot tartottál, az angyal kísérőd lesz az égben; de ha tökéletlen bűnbánatot tartottál, kísérőd lesz a tisztítóhelyen és vigasztal téged. De ha elkárhoztál, akkor nagy fájdalommal átadja a lelkedet a pokolbéli szellemeknek. »Vedd, ami a tied és menj«, mondja az Úr az evangéliumban. A szent atyák életében olvassuk, hogy egy bizonyos szent atya ezt mondotta: Három dologtól félek leginkább: először a halál órájától; másodszor, hogy meg kell jelennem a rettenetes bíró előtt; harmadszor, hogy számot kell adnom minden tetteimről.«[2])

10. A vizsgálat fájdalma (dolor examinacionis). Minden teremtmény a bűnös ellen fordul; még önmaga is ellensége lesz magának; vádolni fogja saját angyala, a föld, az ég és minden elem; vádolni fogja az ördög, a Lucifer, a démon, a mammon, a Bohemoth, az Asmodeus (Asinodeus), és a többiek. »Mindegyik főbűnnek megvan az ördögi fejedelme. A démon ezt fogja mondani: Óh legigazságosabb Bíró, mondj ítéletet ezen lélekre, aki a teremtés szerint a tied, de bűnei következtében az enyém. Mondj igazságos ítéletet! Mit fogsz mondani erre szegény bűnös?«[3])

11. Az elkárhozás vagy az ítélethozás fájdalma (dolor dampnacionis sive sententiacionis). Aki szerette a gonoszságot, méltó a kárhozatra. »A bűnnek bére a halál.« Az Üdvözítő így szól az elkárhozotthoz: »Mivel ez a lélek nem akart engem követni, sem szenvedésemet megtekinteni, amelyet érette szenvedtem, vigyétek gonosz szellemek őt az örök bűntetésre!« És kívül a gonosz lelkek könyörtelenül várják a legszerencsétlenebbnek lelkét, s örömmel és sietve veszik őt magukhoz.«[4])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134. — XXXIII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134. — XXXIII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134. — XXXIII. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134—135. — XXXIII. beszéd.

12. Az átadás fájdalma (dolor tradicionis). Miután a bűnöst a Megváltó igazságosan megítélte, átadja a pokolnak. A szentírás több idézetével bizonyítja, hogy a bűnöst Isten az örök kárhozatra veti.

Végezetül a hallgatóságnak lelkére köti, hogy a halálnak ezt a tizenkét fájdalmát szívlelje meg: »Azt tanácsolom tehát, hogy a halálnak ezen tizenkét fájdalmát vedd fontolóra, és tarts bűnbánatot, hogy a legrútabb halált el ne nyerjed. Mondd aztán Szent Pállal: »Vágyódom feloszlani és Krisztussal lenni,« amit nektek kegyeskedjék megadni az, aki vég nélkül uralkodik. Amen.«[1])

A tolmács feljegyzé, hogy Capistranói János ezen alkalommal egy koponyát tartott a kezében és így szólt a hallgatósághoz: »Itt a tükör, amelyben mindent megláthattok, amit tettetek és szerettetek. Nézzétek meg jól! Hol van a hajad, amelyben gyönyörködtél? Hol van az orrod, amelyben illatos dolgokat szagoltál? Hol van a nyelved, amellyel másokat megrágalmaztál?... A férgek megették.«

Ilyen megrázó jelenet nagyon is alkalmas lehetett arra, hogy a bűnbánatos lelkeket meghassa és Isten iránt nagyobb szeretetre indítsa. Valószínűleg más alkalommal is felhasználta ezt az eszközt a nagyobb hatás elérésére, de a tolmácsok elfelejtették feljegyezni.

15. §. **Az ítélet.**

Beszédeiben több ízben hangoztatja, hogy az ideiglenes, nemkülönben az utolsó ítélet nagyon szigorú lesz.

A VI-dik beszédében az evangélium ezen szavait magyarázza meg: »A jók elmennek az örök életre, a gonoszak pedig az örök bűntetésre.« Röviden jelzi, miképen jelenik meg az örök Bíró az ítéletre: »Isten el fog jönni az ítéletre hatalommal, bölcseséggel és igazsággal; s azért az Isten ítélkezésében ezen három dolgot kell szeműgyre vennünk: a bölcseséget, a hatalmat és az igazságot. A mostani világnak hatalma semmi Isten hatalmával szemben; amennyit ér ugyanis a pásztor a császárnál vagy a császárra vonatkozólag, annyit ér a császár Istenre vonatkozólag. Máté szerint (29. fej.): »El fog jönni nagy hatalommal. Semmiféle

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 135. — XXXIII. beszéd.

bölcseség ugyanis itt el nem rejtőzködik, hanem itt nyilvánossá lesz minden. Akkor a szívnek titkai nyilvánosokká lesznek, miként Sámuel mondá Saulnak: »Az ember azokat látja, amelyek kívül vannak, az Isten a szívet nézi.« Itt nem segít a törvényekkel való feleselgetés, itt nem fognak segíteni a vélemények, itt nem fognak segíteni Aristoteles, Plato és Pithagoras következtetései. Itt nem fog segíteni az álbölcselők okoskodása és következtetése.

Példát hoz fel erre a Cantor Parisiensis: »Volt egy ifjú, aki a hittudományok borostyánosa volt és ezekben a szofiztikai bizonyításokban és tudományokban nagyon jártas, úgy hogy a vitatkozásban senki sem volt hozzá hasonló; mestere is nagyon szerette azért, hogy a szofiztikában olyan jártas. Egyszer megbetegedett. A mestere a legnagyobb szorgalommal látogatta és erre kérte: »Arra kérlek nagyon, hogy halálod után jelenj meg és nyilatkoztasd ki, mi történt veled.« A mestere ugyanis azt látta, hogy nagyon buzgón veszi magához Krisztus testét. Az ifjú így szólt: »Meg fogom tenni, ha Isten megengedi.« Halála után az ifjú megjelent abban a hosszú kabátjában, amelyet azelőtt hordani szokott, és ez a kabát tele volt szofiztikai bizonyításokkal és tudományokkal. A mester így szólt hozzá: »Hogyan vagy?« Az ifjú felelé: »Jaj, rosszúl, mert örökre elkárhoztam.« Mire a mester ezt mondá: »Miképen lehetséges ez? Hiszen úgy látom, hogy te szép öltözetben vagy és csinos, miként előbb és a szofiztikai tudományokkal fel vagy ékesítve.« Az ifjú ezt válaszolá: »Ha ki akarod tapasztalni, milyen az én bűntetésem, megmutatom.« A mester így szólt: »Akarom, amennyiben lehetséges, és szívesen meg akarom tapasztalni.« Az ifjú ezt mondá neki: »Nyújtsd ki kezedet, és verejtékem egy cseppje rá fog hullani kezedre!« Ez megtörténvén, egy csepp ráesett a mester kezére. A mester pedig rettenetes fájdalmat érzett és nagyot kiáltott: »Jaj, jaj nekem! Mennyire égek, a csepp átfurta kezemet!« Az ifjú erre így szólt: »Verejtékem egy cseppje oly nagy bűntetés neked; mit gondolnál, ha testedet egészen átfurná a tűz, miként az enyémet.« Erre a mester ezt mondá: »De te megsírattad bűneidet és az Úr testét nagy tisztelettel és alázattal vetted magadhoz, miként történt mégis, hogy így gyötörtetel és örökre elkárhoztál?« Az ifjú felelé: »Nem bűneimért síránkoztam; hanem azért, hogy el kellett vesztenem a földi tiszteletet, a földi dolgokat és a barátaimat; ezért

örökre gyötörtetni fogok. Ezért te is hagyd el a világ tiszteletét és gazdagságát; javítsd meg életedet!« Erre az ifjú eltűnt. A mester pedig megfogadta a tanácsot, elhagyta a világ tiszteletét és hiúságát; szerzetbe lépett és megbánta bűneit és ezen verset faragta: linquo coax ranis coas corvis vanaque vanis. Ad loycam pergo que mortis non timet.«[1])

Kijelenti, hogy az utolsó ítéletnél nincs irgalom: »Itt sem az összes szentek, sem a Boldogságos Szűznek, sem Jézus Krisztusnak kéréseit az Atya-Isten nem hallgatja meg. Jézus Krisztus igazságosan fog ítélni, és ítélete akkor megelőz mindent és könyörület semmiképen sem lesz. Ó bűnös tarts bűnbánatot a jelen világon a kegyelem idejében!«[2])

A következő napi evangeliumban ezen szavak fordulnak elő: »Mikor Jézus Jeruzsálembe érkezett, megmozdult az egész város.« Ezen szavakat Krisztus utolsó eljövetelére vonatkoztatja: »Akkor meg fog mozdulni az egész föld és a föld kereksége és a jövendőket hírdető nagy jelek, amelyek közül Jeromos 15-öt sorol fel.«[3])

Ezen kis előzmény után rögtön áttér az utolsó ítéletre, amelynél három dolgot kell figyelembe vennünk: Először a félelemnek bennünk feltámadt ridegségét (solium rigidum incussivum pavoris); másodszor értékünknek bizonyításra szoruló saját érdemét (meritum proprium probativum valoris) és harmadszor fáradozásunkhoz tartozó utolsó határt (terminum ultimum attributivum laboris).

Az első dologra vonatkozólag azt ajánlja, hogy fontoljuk meg az Isten hatalmát, bölcseségét és igazságát, miként előbb kifejtette.

A második pontot illetően eképen nyilatkozik: »Az ember az ítéletkor háromról tartozik számot adni: a gondolatairól, szavairól és cselekedeteiről.«[4])

Most aztán bőven kifejti, mikor vétkezik az ember gondolatban, szóban és cselekedetben.

A harmadik pontot a következő napon tartott prédikációjába

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 16. — VI. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 17. — VI. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 18. — VII. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 18. — VII. beszéd.

szövi bele: »A nagy Bíró utolsó ítéleténél szükséges megvizsgálni harmadszor a fáradozásunkhoz tartozó utolsó határt... Jegyezd meg: A halál órája a mi fáradozásunk utolsó határa... Ha valaki ugyanis a kegyelem állapotában múlt ki ebből a világból, minden bűntetés nélkül fel fog repülni az égbe, ha nem volt olyasmi, amiért elégtételt kellett adnia: az ártatlanság állapotában rögtön az égbe fog repülni; ha azt elvesztette ugyan, de visszaszerezte, rögtön a dicsőségbe száll, mihelyt az elvesztett ártatlanságért elégtételt adott. A Szentlélektől vezérlett anyaszentegyház nem tévedhet. Szenttéavatta Mária Magdolnát, nem mint szűzet, hanem mint a szűzességét elvesztettet, mint az evangelium mondja, hogy hét ördögtől volt megszállva és mégis rögtön az égbe repült, mert elvesztett szűzességéért harminc éven keresztül a marseille-i vadonban bűnbánatot tartott. Előttem nagyobb értékűnek látszik a bűnös Magdolna megfelelő bűnbánata, mint nővérének, Márthának, szűzessége és bűntelensége. A kegyelem jobban működött Mária Magdolnában, mint Márthában.«[1])

Kijelenti, hogy a meg nem keresztelt gyermekek a lymbusban vannak; örökké kell viselniök a kárhozat bűntetését (penam dampni), de fájdalmat nem éreznek (penam sensus).[2])

Ezek után előadja, hogy az utolsó ítéletkor ötféle végrehajtó hatalom lesz: rendes (ordinaria), átruházott (delegata); hozzájáruló (accessoria), beleegyező (emologatoria) és összehasonlító (comparatoria). »A rendes végrehajtó hatalom magában az Istenben van: az Atya, Fiú és Szentlélekben. Ezért mondja az apostol: »Isten az, aki engem megítél.«

Az átruházott végrehajtó hatalom Jézus Krisztusban fog lenni, mint emberben. Meg fog ugyanis jelenni szolga alakjában és mint ember. Ezért mondja János: »Az Atya senkit sem fog megítélni, mert minden ítélkezést átadott a Fiúnak.« És ekkor fel fognak tűnni a Fiúnak, mint embernek, a jelei. Meg fog ugyanis jelenni az igazi és felújított kereszt, amelyen keresztrefeszíttetett: a tövis korona, a lándzsa, a szögek stb. Meg fognak jelenni Krisztus sebei és mindnyájan látni fogják azt, akit keresztre feszítettek, és az összes keresztények látni fogják, hogy bűneikkel

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 23. — VIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 24. — VIII. beszéd.

feszítették őt keresztre. És ő ezt fogja mondani a lélekhez: Nézd óh lélek, vajjon én vagyok-e az, akinek te azt mondottad: Káromkodott; és szétszaggattad ruhádat? Kaifásnak, Heródesnek, Pilátusnak szemére fogja vetni az általok eszközlött szenvedéseket és azt mondja: Én vagyok. S így Krisztus, mint ember fog ítélkezni a reáruházott hatalommal.[1])

A hozzájáruló végrehajtó hatalommal fognak ítélkezni az összes angyalok és az összes szentek, akik ebben az életben a tökéletesség állapotában voltak. Ezért mondja Péter az Úrnak: Úram, mi mindent elhagytunk, mit kapunk tehát érte? Ezt felelé Jézus: Bizony, mondom nektek, hogy ti, kik elhagytatok mindent, tizenkét bírói széken fogtok ülni és ítélkezni fogtok Izrael tizenkét törzse fölött. Gazdagok azok, akik mindent elhagytak Krisztusért a Példabeszédek könyve szerint: »Velem van a gazdagságom; ők a tökéletesség állapotában vannak. Nem elégséges, hogy mindent elhagyjunk. Hiszen a bölcsek, mint Sokrates, és mások is elhagyták a bölcselet miatt a gazdagságot. Elhagyni mindent Krisztusért: ez a tökéletesség állapota.«

A beleegyező vagy helybenhagyó hatalom abban áll, hogy az összes szentek és az igaz emberek a legszívesebben beleegyeznek, helybenhagyják és elfogadják a Bírónak ítéletét. Ezért mondja János: »Az összes szentek kiáltani fogják,« azaz beleegyeznek: »Dícséret a mi Istenünknek, mivel igazak az ő ítéletei.«

Az összehasonlító hatalom is meglesz itt; amely utoljára hasonlítja össze a cselekedeteket; vagyis a kevésbbé gonoszak ítélkezni fognak azokon, akik nagyobbak; aki egyszer követett el halálos bűnt, az ítélkezni fog azon, aki százszor vétkezett halálosan. Így a mai evangeliumban olvassuk, hogy a niniveiek ítélkezni fognak ezen a nemzedéken, azaz a zsidó népen, mivel ők bűnbánatot tartottak Jónás egy prédikációjára, a zsidók pedig nem akarták meghallgatni Krisztust.«[2])

A kilencedik beszédében, miután az evangelium szavait megmagyarázta, áttér ismét az utolsó ítéletre.[3])

Szent János: »Titkos jelenések« XX. fejezete és Dániel pró-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 24. — VIII. beszéd. A tolmács németül e szavakat szúrja közbe: »mit gesazter macht.«

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 24. — VIII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 27. — IX. beszéd.

féta VII. fejezete után előadja, hogy az utolsó ítéleten a Bíró 7 könyvet nyít fel, s azon könyvek tartalma szerint hoz ítéletet. Az első könyv az eredendő bűn könyve (liber parentalis transgressionis).[1]) Az eredendő bűn átszármazásának megmagyarázása után ezt mondja: »Az ítélet napján megkérdezi a Bíró tőled: Kinek a fia vagyok? Ezé, azé, vagy amazé, egészen Ádámig, mivel mindnyájan Ádám fiai vagyunk; ha ártatlanságban és eredeti igazságban vagy, nem kárhoztál el. Aki ugyanis nem tudja megmutatni a visszaszerzett ártatlanságot, el fog kázhozni. Az ártatlanságot a keresztség adja vissza. Az Isten ugyanis könyörületből szenvedéseinek érdemei folytán a kegyelem idejében az eredendő bűn ellen a keresztséget rendelte, a törvény idejében pedig a körülmetélést.... A cselekedeti bűn ellen a bűnbánatot rendelte.«[2])

Rendkívül meghatóan ecseteli itt azon gyermekek bűntetését, akik megkereszteletlenül halnak meg. Ezek szerinte nem szenvednek ugyan, de örömük sincsen, mert nem látják az Istent. Erősen támadja azon lelketlen anyákat, akik gyermekeiket elemésztették: »Oh legkegyetlenebb anyák, nézzétek, minő bűntetésben részesülnek a meg nem keresztelt gyermekek! Ti gyilkoltátok meg egykoron őket szégyentekben! Ó, jaj nektek! Ha az összes szentek könyörögnének, nem volnának képesek kieszközölni Istentől, hogy élvezhessék Istennek igen kellemes látását, mert nincs meg az eredeti ártatlanságuk és igazságuk, hanem az eredendő bűnben haltak meg... Minden, ami életet kapott, önmagától feltámad az ítéletnapján, jóllehet a méhben meghalt... Jaj nektek, legkegyetlenebb anyák, akik egykoron szörnyűséges ivásokkal megakadályoztátok gyermeketek születését. Jaj, jaj, jaj nektek.«[3])

A második könyv az erényes tökéletesedés könyve (liber virtualis perfectionis).[4]) Ez a könyv tartalmazza a legfőbb erényeket: a hitet, reményt és a szeretetet.... A hit minden más erénynek az alapja. A remény Isten kegyelméből és a saját érde-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 27—29. — IX. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 27. — IX. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134—135. — XXXIII. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134. — XXXIII. beszéd.

meiből származó biztos várakozás a jövendő boldogság után... A szeretet az a szeretés, amellyel Istent önmagáért és felebarátunkat Istenért szeretjük.«[1])

Ezen erényekről mindenki megvizsgáltatik. Ugyszintén mindenki vizsgálat alá esik a kardinális erényekre vonatkozólag is, úgymint az igazságosság, okosság, erősség és mértékletesség szempontjából.[2]) Ezen erények rövid meghatározása után azt mondja, hogy Isten mindenkit megvizsgál, és ha az illető nincsen felékesítve ezen erényekkel, így szól hozzá: »Barátom, ha nincsen mennyegzős ruhád, minek jöttél ide!« Szerinte »az elkárhozottak az ideiglenes ítélettől az utolsó ítélet napjáig látják az üdvözültek dicsőségét, s viszont a szentek látják az elkárhozottak bűntetését; de az azoknak örömükre szolgál, ezeknek büntetésül, mert látják Isten igazságát. Az utolsó ítélet napjától az elkárhozottak egyátalán nem fogják meglátni az igazak dicsőségét, de a szentek látni fogják az elkárhozottak bűntetését a nagyobb dicsőség miatt.«[3])

Ezen könyv tartalmazza a tökéletesség hét fokát is.[4])

Az első fok az üdvözülés szükségességének tökéletesedése (perfectio necessarie salvacionis).[5]) A második fok a tökéletesedés összehasonlítása (comparationis perfectio).[6]) A harmadik fok a felszentelés tökéletesedése (perfectio consecrationis).[7])

Sajnos, a többi fokról nem beszél. Úgyszintén hallgat a többi öt könyvről is; pedig ezeket a IX-dik beszédében felsorolta, úgymint: a természeti állapot könyve (liber naturalis condicio), a felebaráti szeretet könyve (liber proximalis dileccionis), a testvéri segítség könyve (liber fraternalis subventionis), az isteni szemrehányás könyve (liber divinalis improperationis) és a végső szenvedés könyve (liber terminalis passionis).[8])

A XXXIII. beszédében, mikor a haldokló tizenkét fájdalmát fejtegeti, ismét szól az utolsó ítéletről. Minden léleknek meg kell

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 32. — X. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 33. — X. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 33. — X. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 33. — X. beszéd: »liber perfectionis necessarie salvacionis, perfectionis religionis, perfectionis prelacionis, perfectionis cruditionis, perfectionis consumacionis.« Ez csak öt. Kettő hiányzik.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 36. — XI. beszéd.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 44. — XXIII. beszéd.
[7]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 47. — XIV. beszéd.
[8]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 27. — IX. beszéd.

jelennie és számadást adnia tetteiről. A vádlók lesznek: saját maga a lélek, az őrző angyal, az ég és föld, az összes elemek, a pokolnak hét fejedelme; mindegyik felszólítja a bírót, hogy mondjon ítéletet a lélek felett. Ha az illető bűnbánatot tartott, akkor az ítélet után a melléje rendelt angyallal az égbe megy, vagy a purgatoriumba; de ha nem tartott bűnbánatot, akkor elkárhozott; s akkor az angyal átadja a pokolbéli szellemeknek és közben az Úr azt fogja mondani: »Mivel ez a lélek nem akart engem követni, sem szenvedésemet megtekinteni, amelyet ő érette szenvedtem, vigyétek őt gonosz lelkek az örök bűntetésre.«[1])

A bűnös lélek érzi ezt előre, azért »ezerszer jobban szeretné, ha a bűntetését megnagyobbítanák a pokolban, csak ne kellene az igazságos Bíró előtt megjelennie.«[2])

16. §. **Hova kerülnek a lelkek az ítélet után?**

Az ítélet után minden lélek elmegy arra a helyre, amelyre ítéltetett. Külön helyet szán a meg nem keresztelt kis gyermekeknek. Ez a tizedik börtön; ahol a gyermekek a kárhozat bűntetésében részesülnek, de érzéki fájdalmat nem éreznek. A tizenegyedik hely a purgatorium, ahová azok a lelkek kerülnek, akik bűnbánatot tartottak, de megfelelő elégtételt nem adtak. Ezek érzik a kárhozat és az érzés bűntetését (pena damni et sensus). A tizenkettedik hely volt az ószövetségi szentatyák limbusa, ahol meg volt a kárhozat bűntetése, de fájdalmat nem éreztek. Ennek most nincs lakója.[3])

A purgatórium kínjait eképen rajzolja: »Óh, nagy bűntetés van itt; ugyanaz, mint a pokolban, azzal a kivétellel, hogy a pokolban örökös, a purgatóriumban ideiglenes bűntetés van. Inkább szeretnék ezer évig szenvedni, még ha úgy kellene is élnem, hogy a test minden bűntetését, betegségét, és a halálnak minden bűntetését és nyomorúságait el kellene viselnem, mint a pokolban, vagy a purgatóriumban 2 óráig bűnhődnöm.«[4])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134—135. — XXXIII. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 134. — XXXIII. beszéd.

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 60. — XVI. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 103. — XXVII. beszéd.

Röviden érinti egyik másik beszédében az elkárhozottak lakóhelyét, a poklot is. Szerinte 12 részre van felosztva. Az ördögöknek is, miként a mennyei angyaloknak, kilenc karuk van, mert a mennyei angyalok minden karából voltak vétkesek. Ezek itt is megtartják rangjukat. Tehát kilenc helyre vannak elkülönítve ők is, mint a többi elkárhozottak. A tizedik, tizenegyedik és tizenkettedik helyről már fenntebb szólottunk.[1])

A pokolban minden léleknek háromféle bűntetése van: az egyik a lélekben, a másik a testtel egyesült lélekben, a harmadik az elkárhozottak társaságában.[2]) Az elkárhozottak annyira kétségbe vannak esve, hogy szeretnék, ha Isten, a Szent Szűz, az összes angyalok elkárhoznának. S ezt nem észből származó megfontoltságból, hanem esztelenségükben kívánják. »Kívánságuk azonban nem teljesedik be, csak a bűntetésük nő azzal, hogy látják a szentek nagy dicsőségét, amelyet ők elvesztettek. Az ítélet előtt ugyanis az elkárhozottak látják a szentek dicsőségét, de az ítélet napja után semmiképen sem. Az ítélet napján látni fogjuk Krisztus emberségét, de istenségét nem.«[3])

A pokolban nem a fájdalom a legnagyobb bűntetés, hanem az Istennek a távolléte. »Sokan azt mondják, hogy a pokolnak bűntetése a legnagyobb. Nem. Isten színe látásának a hiánya és a nélkülözése a legnagyobb, s ezerszer, meg ezerszer nagyobb a pokol bűntetésénél. Inkább szeretnék lenni a pokolban és élvezni Isten látását, mint az égben lenni (Isten látása nélkül).«[4])

Capistranói János egyik másik művében, amelynek címe a »Pokolról« (De inferno), aztán részletesen kifejti azokat a bűntetéseket, amelyekkel Isten a bűnös lelkét sújtja. Szerinte 40 ilyen bűntetés van. Ezek között a második helyen a férget (vermis) említi. Hogy fogalmunk legyen róla, miképen igyekszik ezt a rettenetes bűntetést leírni, azért ízleltetőnek egy részletet közlünk belőle.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 60. — XVI. beszéd.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 60.: — XVI. beszéd: Triplex est pena in inferno una substantialis et hec est in anima. Alia consubstantialis et hec est in anima corpori reunita, accidentalis et est in consortio damnatorum.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 61. — XVI. beszéd.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 29. — IX. beszéd.

»Másodszor meg kell vizsgálnunk a féreg bűntetését, amelyről Izaiás (66, 24.) így szól: »Az ő férgük meg nem hal és tűzük el nem oltatik.« Judit (16, 20—21.) pedig eképen szól: »Az Úr az ítélet napján meglátogatja őket. Adni fog ugyanis tűzet és férgeket testükbe, hogy égettessenek és érezzék mindörökké.« S ezeket, tudniilik: a tűzet és a férgeket, miképen kell értelmezni, fentebb eléggé kifejtettük; de azért mégis előadjuk a szentírás szavait: Jób (17, 14.): »A rothadásnak mondottam: Atyám vagy; a férgeknek: Anyám és néném.« Ecclesiasticus (10, 13.): »Mikor ugyanis meghal az ember, kígyókat, állatokat és férgeket nyer osztályrészül.« Izaiás (14, 11.): »Moly teríttetik alád, és lepled férgek lesznek.« Izaiás (51, 8.): »Mint a ruházatot, úgy eszi meg őket a féreg, és mint a gyapjút, úgy emészti meg őket a moly.«

Az atyák életében olvassuk, hogy egy bizonyos férfiú megkérdezett egy öreget, hogy mit cselekedjék, mivel búskomorság miatt nem tud a cellában maradni. Az öreg azt felelte neki: Gondolkodjál a pokol férgeiről és bűntetéséről, képzeld el, hogy a férgek a nyakadig érnek. S ezt viseld el békével, akkor állandóan a cellában fogsz tartózkodni. Ő így cselekedett.

Azt olvassuk Tubaldus Ibernicus viziójában, hogy mikor ő meghalt, akkor az ördögök rendkívül nagy tömege tódult hozzá és körülvették lelkét; a gonosz lelkek sziszegve rárohantak; igyekeztek körmeikkel széttépni; s arcát hasogatták ezen szavak közben: Nyomorult, kiket választottál ki magadnak, kikkel mész a pokolba, hogy ott égj? Miért nem voltál a botrányok anyja, a veszekedések kedvelője, miért nem voltál büszke, miért nem paráználkodtál, miért nem voltál házasságtörő? Hol van a hiúságod, hol az örömöd? Hol van a féktelen nevetésed, a bátorságod, amellyel a legtöbb dolgokban ujjongtál?

Mikor ezeket és ezekhez hasonlókat mondottak; íme az Úrnak angyala, mint a messze távolból jövő legfényesebb csillag, megjelent a legsötétebb sötétség között, saját nevemen üdvözölt engem, s így szólt: Üdvözlégy Tubaldus!

Az ő őrzőangyala vala, akinek így válaszolt: Jaj, Úram, Atyám és őrzőm, könyörülj rajtam, könyörülj rajtam, mert körülvettek engem a halálnak fájdalmai, körülvettek engem a pokol kínjai! Az angyal erre így felelt: Te engem most atyának és úrnak szólítasz, aki ezen névre engem méltónak sohasem tartottál, s az én

tanácsaimra hallgatni sohasem akartál? Rámutatott kezével egyre a tisztátalan lelkek közül, amely a többeket felül újjongta, s így szólt: Íme! Ennek engedelmeskedtél, ennek a tanácsait helyeselted, ezzel és a társaival fogsz érdemed szerint elkárhozni. De itt van Istennek a könyörületessége, ha üdvözülni akarsz? Ekkor a lélek jámborúl azt felelé: Akarok Úram. S követte az angyalt, aki azt mondá neki: Légy biztos! Jöjj velem, mivel azt a keveset könnyedén el fogod szenvedni, amelyet a sokból megérdemeltél. Az ördögök ennek a hallására nagyon megzavarodtak és megrémültek; s káromolták az Istent, hogy nem engedte meg, hogy mindenkivel cselekedetei szerint bánjanak el, s maguk között dühökben veszekedni kezdtek, hogy nem voltak képesek a lélekre rohanni. Elérkeztek (t. i. az angyal és a lélek) egy rettenetesen mély, nagyon sötét, ködös és a halál melegségétől, hőségétől és tűzétől eltelt völgybe, amelyben vasból való üreg volt, ahová a nyomorúlt lelkeket leszállították és bezárták, hogy égjenek, míg a serpenyőben meg nem olvadnak, s tűzes lemezeken el nem simíttatnak, mint a viasz; s ezeket kínzás végett igen gyakran megismétlik. Ez a bűntetés — mondja az angyal — sújtja azokat, akik tényleg vagy beleegyezéssel apagyilkosok, testvérgyilkosok, embergyilkosok. Te ugyan embergyilkos vagy, de ezt a bűntetést nem fogod elszenvedni.

Ezek után elérkeztek egy csodás nagyságú hegyhez, amelynek egy oldala bűzös, kénes és sötét tűzből állott, a másik oldala pedig fagyos hóból és irtózatos szélből. Ez a hegy tele volt hóhérokkal, akik tűzes vasvillákat és legélesebb háromágú szigonyokat tartottak, amelyekkel a karmoló lelkeket akarták a bűntetésre hurcolni. Az angyal azt mondotta, hogy ez az árulóknak a bűntetése.

Majd eljutottak egy igen mély, ködös és bűzös völgybe, amelynek láthatatlan mélységéből kénes folyó zaja és azoknak az ordítása hallatszott, akik itt szenvedtek; a hullákból pedig kénes fűst, rothadás és bűz szállt fel, amely felülmúlt minden más bűntetést, amelyet a (lélek) azelőtt látott. Itt egy igen hosszú deszka volt egyik hegytől a másikig csodás nagyságú hid módjára, de amelynek szélessége csak egy lábnyi volt, amely hidon csak feleegyenesedve lehetett átmenni, amely hidról azonban sokan leestek, és csupán egy felszentelt pap tudott sértetlenül átmenni,

mint zarándok, rabszolga ruhában öltözve és pálmát tartva kezében; aki után Tubaldus (Tondaldus?) lelke az angyal segítségével is alig tudott átmenni. Ez, mondja az angyal, a kevélyek bűntetése. Te mást fogsz elszenvedni.

Az angyal vezetésével tovább mennek sötét, tekervényes és nagyon nehéz úton; s miután sokat fáradoztak menés közben a sötétség miatt, Tubaldus a messze távolban látott egy hihetetlen nagyságú és szörnyű alakú szörnyeteget, amely nagyobb volt minden hegynél, amelyet látott: szemei olyanok voltak, mint a tűzes dombok; szája oly tágas és nyitott volt, hogy tizezer fegyveres embert képes volt befogadni; szájában pedig két óriás megfordított helyzetben volt felállítva, az egyik feje a felső fogaktól lógott lefelé az alsó fogakhoz, a másik megfordítva, s úgy állottak szájában, mint az oszlopok; szája három kapu módjára volt elosztva, amelyből kiolthatatlan láng lövelt elő, amely három részről, mintegy három kapuból tört ki; s azután ebből elviselhetetlen bűz áradt ki és a hasából a tömegnek siralmas hangja hangzott fel; itt volt a kegyetlen kínok alatt nyögő, sok ezer élő férfiú és nő; a száj előtt a tisztátalan lelkeknek megszámlálhatatlan sokasága volt; akik az elkárhozott lelkeket űzték befelé, de mielőtt bementek volna, különféle veréssel és ütlegeléssel megkínozták őket.

Mikor a lélek meglátta ezt a borzasztó szörnyeteget, nagyon megijedt, s így szólt az angyalhoz: Úram, miért sietsz ide? Az pedig felelé: Útunkat más módon nem tudjuk folytatni: ezt a kínzást senki sem képes kikerülni, csak a kiválasztottak. Ennek a szörnyetegnek a neve Anthos és lenyel minden zsugorit. Erről mondja Jób (40, 18.): »Ime elnyeli a folyóvizet és nem csodálkozik; sőt bízik abban, hogy a Jordán az ő szájába folyhat.« Erről a szörnyetegről Jób másútt is szól, még pedig a következő fejezetben (41, 4.): »Ki födi fel öltözete fölszinét és szája közepén ki megy be? Orcája ajtait ki nyítja ki? Fogainak kerülete rettenetes. Teste öntött pajzsok gyanánt egymásra fekvő pikkelyekből van egyberaggatva. És alább (41, 9.): »Prüsszentése olyan, mint a tűz fényessége, s szemei mint a virradás pillái. Szájából szövétnekek jönnek ki, mint a meggyújtott tűz szikrái. Orrlyukából füst jő, mint a meggyújtott és a forró fazékból. Lehelése meggyújtja a szenet és láng tör ki szájából....« Az angyal így szólt:

Ezek az óriások pedig, akik a szájában és a fogai közé vannak ellentétesen helyezve, azok, akik saját korukban semmiféle felekezethez nem csatlakoztak. Az angyal a lélek előtt menvén, mindinkább közeledett s a lélek, jóllehet akarata ellenére, félve és remegve követte. Mikor pedig a szörnyeteg előtt állottak, az angyal eltűnt, a lélek egyedül maradt. A gonosz lelkek pedig dühösen körülvették őt, és kegyetlenül megvervén, behurcolták a szörnyeteg hasába. Mit szenvedett itt? Arca és érzésének változása mutatta. Itt ugyanis a kutyák, medvék, oroszlánok és más rettenetes és vad szörnyetegek harapták és marcangolták, a gonosz szellemek pedig ütötték; a tűznek forrósága, a kének bűze, a szemek sötétsége, égő könnyek folyása, fogaknak csikorgatása, gyötrelem és minden gyalázat tömege gyötörte. A nyomorúlt lelket itt a multért vádolták, s szerfölötti nagy szomorúságában és kétségbeesésében arcát marcangolta össze. S mikor már azt hitte, hogy örökre elítéltetett, nem tudom mi módon a szörnyetegen kívül örvendezett; mikor pedig a szörnyetegtől távolabb elgyengülve és lesújtva feküdt, és felemelte szemeit, látta, hogy előtte közel megy az angyal, miként előbb.

És a lélek nagyon örvendezett és hálát adott az Úrnak irgalmasságáért. Az angyal pedig megérintette és megerősítette; majd pedig, miután ezeket és más sok dolgot látott volna, a lélek visszatért a testbe és mindent sorjában elbeszélt.«[1])

Ilyen modorban fejtegeti Capistranói János a pokol többi bűntetéseit is.

A mennyországról nem beszélt részletesen, hanem csak alkalmilag, futólag érintette beszédeiben. Reminiscere vasárnapján ugyanis az evangélium Krisztus színe változásáról szól. Ezt az egyház a mi tanításunkra és vigasztalásunkra olvastatja fel. »Ha ugyanis megmaradunk állhatatosan a bűnbánatban, akkor eljutunk mi is abba a fényességbe és testünk megdicsőítésébe, amelyet ma az Úr három tanítványának és két ószövetségi prófétának megmutatott.«[2])

Az örök boldogság Istennek a látásában van. A Táborhegyén csak Krisztus emberiségének az istenségétől átsugárzó

[1]) Antonio da Palermo: Tom. IV. vol. I. Pars III. c. V. art. II. 57—62.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 37. — XII. beszéd.

fényét látták a szemtanúk. Ha istenségét is látták volna a próféták, akkor Mózes nem tért volna vissza a limbusba; mert »az istenség dicsőségét látni, az örök megdicsőítés tulajdonsága.«[1])

Azt vallja, hogy a megdicsőültek is megkapják azt a négy adományt, amelyet az Üdvözítő színe változásánál a szemtanúk láttak, vagyis a fényességet (claritas), a finomságot (subtilitas), a mozgékonyságot (agilitas) és a szenvedéstelenséget (impassibilitas).[2]) De ezeket bővebben nem fejti ki.

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 41. — XII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 41. — XII. beszéd.

NEGYEDIK FEJEZET.

17. §. A papság és tisztelete.

Capistranói János mindenkor és mindenütt arra törekszik, hogy az egyháznak, a pápának és általában a papságnak a tekintélyét megvédelmezze, erősítse és nagyobbítsa. Ezért bűnbánati beszédeiben is kiterjeszkedik erre és figyelmezteti a hallgatóságot az egyház, a pápa és a papság iránt való tiszteletre és engedelmességre.

Az egyházat Krisztus alapította; s mivel sok dolgot Őmaga nem rendelt el, azért az egyházára bízta azok meghatározását. Az Oltáriszentséget az utolsó vacsora után alapította, de az egyház úgy rendelte el, hogy ennek a vétele az étkezés előtt legyen. Eretnekségbe esnék az, aki azt hirdetné, hogy Krisztus testét ebéd után kell magunkhoz vennünk.[1])

Az egyházat a Szentlélek kormányozza, s azért nem tévedhet.[2])

A harcoló egyház Krisztusnak misztikus teste. »Miként ugyanis egy testben sok tagunk van; s az összes tagok nem ugyanezt a tényt cselekszik, így Krisztusban is sokan egy testet képezünk, de a különböző szolgálatokra különböző tagunk van. S ezen testnek két feje van, t. i. misztikus, Krisztus és a pápa; tagjai pedig a bíbornokok, érsekek, püspökök, prelátusok, papok nemkülönben az összes hívők. Mondottuk, hogy a pápa a földi (szolgálati) fej. A fejben különböző szervek vannak a különböző szolgálatokra: t. i. a szemek a látásra, a fülek a hallásra stb. A pápának tanácsosai úgy viselkednek, mint a szemek, pl. a bíbornokok és a többi egyháztudósok, akiknek, mint az ügyek elintézőinek, sokat kell látniok; — mint a fülek, amelyek a jó hírt felfogják, jó példát adnak másoknak, mint elmélkedő és jámbor emberek; — mint orrok, amelyek a jó illatot megérzik, mint Pál mondja: Krisztusnak jó illata vagyunk; — mint kezek, szükséges zsoldosok, kik az egyház javait megvédik, mint a királyok, feje-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 4. — I. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 23. — VIII. beszéd.

delmek ... stb. A test Krisztusnak összes fiai, a lábak az alsóbbak és az alárendeltek. Szükséges, hogy minden tag a fejjel és az egész testtel harmóniában legyen, mivel a kezek a testet, a szemet, stb. védelmezik, viszont a szemek a testet és a lábakat ... egy, egyetemes és szent az egyház, amelyen kívül nincs üdvösség.«[1])

Miként a fának vannak száradó és száraz ágai, úgy az egyháznak is. Rámutat erre is: »Jóllehet mindnyájan egy test vagyunk, miként mondottuk, mégis vannak a testben gyenge, beteges és elhalt tagok is, amelyek nem képesek munkálkodni, sem gyümölcsöt teremni, vagy ha hoznak is gyümölcsöt, nem lesznek nekik azok az örök üdvösségükre, miként a bűnösöknek; s az ilyen tagokat meg kell gyógyítani. De amely tagok leváltak, mint az eretnekek, hacsak vissza nem hozatnak a testhez, elpusztulnak. Példa: egy fán vannak száraz és elhalt ágak; ezek semmiféle gyümölcsöt nem teremnek; de a zöld és élő ágak hoznak gyümölcsöt.«[2])

Krisztus egyházát Péterre bízta és őt fejedelemmé és legfőbb pappá tette. Azért minden keresztény ember tartozik neki engedelmeskedni; s hacsak a hitében el nem tévedt, így kell gondolkoznia; a pogányság bűnét, azaz bálványimádást követ el, aki magát kereszténynek vallja, de az apostoli széknek nem akar engedelmeskedni.[3])

Krisztus Péternek és utódainak teljes hatalmat adott, míg a többi prelátusnak csak részlegeset.[4])

Krisztus a maga példájával tanított meg arra, hogy a papokat tisztelni kell. Ha az ószövetségi papokat, akik Krisztus után leszkelődtek és meggyilkolására törekedtek, tisztelni kellett, mennyivel inkább kell az újszövetségi papokat tiszteletben részesíteni?

A papságot hét oknál fogva kell tisztelni: méltóságánál fogva, közbenjárói tisztjénél fogva, előkelő voltuknál fogva, hasznosságánál fogva, nemességénél fogva, tekintélyénél fogva és példaadásáért.[5])

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 30—31. — X. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 33. — X. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 25—26. — IX. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 26. — IX. beszéd: »Sancto Petro et eius successoribus data est plena auctoritas. Ceteris vero prelatis in partem sollicitudinis.«
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 48—49. — XIV. beszéd.

1. Méltóságánál fogva tisztelni kell a papságot, »mert nincs nagyobb méltóság az ég alatt, mint a papi méltóság.« Szembeállítja a császári méltóságot a pápai méltósággal: »A császári méltóság látszólag nagyobb; de a császár a presbyternek alá van rendelve, térdet hajt a presbyter előtt; a császár megválasztását a presbyter hagyja jóvá, a presbyter erősíti meg, a presbyter keni fel, a presbyter koronázza meg; a császár koronázásakor a pápa a lábával emeli fel a koronát és a római állam helytartója teszi a császár fejére; a császár hűséget fogad a presbyternek; oly nagy a különbség a császár és a pápa méltósága között, aminő az arany és ezüst között. Olyan nagy, mint a nap és hold között. A nap jelenti a pápai méltóságot, a hold a császárit; Isten két nagy holdat teremtett. Lássátok, mily nagy tiszteletet kell adnotok a papi méltóságnak.«[1])

2. Tisztelni kell a papságot közbenjárói tisztétől fogva. A pap közbenjáró Isten és az emberek között: »Krisztus közbenjáró az Atyja és a bűnös ember között. A pap közbenjáró Isten és a nép között. Krisztus maga halandó testtel jött el, s azért rendelt tizenkét apostolt, mintegy felügyelőt (episcopus) és hatvan más egyházi személyt és felszentelt papot, kiket mind közbenjáróknak tett meg... Ha az ember nem vétkezett volna is, Isten emberré lett volna, nem a megváltás, hanem az emberiség tökéletesítése végett. De mivel az ember vétkezett, Isten emberré lett nemcsak az egész emberiség tökéletesítése, hanem megváltása végett is. Az emberi nem sohasem lett volna megváltva, ha Isten nem lett volna emberré. A papok tehát közbenjárók. Felajánlják és kiszolgáltatják a szentségeket, s imádkoznak az emberek bűneiért.«[2])

3. A papságot tisztelni kell előkelő voltánál fogva. »Minden lelkész népe között az első, mint a fejedelem maga.« A papok felkentek; azért mondják őket istenieknek, erényeseknek, jóknak, angyaloknak. Ezért tehát méltán meg kell őket különböztetni és mások elé helyezni.«[3]) A papság a katholikus egyház látható feje. Kiszolgáltatják a Szentlelket, megmutatják az örök élet útját. »Ha valamelyik pap bűnös, ne dícsérjétek a bűneit, hanem a hivatalát, azaz a jellemét, az egyházi rendet, mivel az Istentől felkent papnak

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 49. — XIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 50. — XIV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 51. — XIV. beszéd.

rendeltetett. És így ha a papokat tisztelem, Istent tisztelem. Méltók tehát a papok a dícséretre. Ha nem dícsérem a papságot, nem dícsérem Krisztust. S ha gyalázom a vétkeket általánosságban, gyalázom a papok vétkeit is.«[1])

4. A papságot tisztelni kell a földi és lelki haszon miatt.[2]) »A papság fölöslegéből táplálkoznak a szegények és épülnek a jótékony intézetek.« A földi gazdagság azonban nem állandó, gyorsan elfogy és eltűnik. »Keressétek tehát az örök gazdagságot, amelyek a következők: hit, remény, szeretet, okosság, erősség, lelki nagyság és mérsékletesség és a többi lelki erények. »Az észnek eledele, Isten beszéde.« Szerezzétek meg tehát a lelki erényeket, a lelki hasznokat és gazdagságokat, melyek az igaz hitben, az erős reményben, a tökéletes szeretetben, a türelemben, az igazságban, a bátorságban, az állhatatosságban és mérsékletességben állanak. Meg kell tehát vizsgálnunk a lelki hasznot, mivel a papnak hatalma van hét lelki hasznot kiszolgáltatni, tudniillik a hét szentséget: a keresztséget, a bérmálást, a penitenciatartás szentségét, az egyházi rendet, a házasságot, az Oltáriszentséget és az utolsó kenetet.«[3]) Megállapítja, hogy mind a hét szentség szerzője Krisztus; s azután röviden megmagyarázza valamennyit.

5. A papságot tisztelni kell a nemességénél fogva. Felveti a kérdést: Miben áll a nemesség? Némelyek a földi származásban, mások a gazdagságban találják. »Vajjon a császár vére pirosabb a te vérednél? Vajjon halhatatlan-e? Vajjon a legyek megmérgezhetik-e? Mivel valaki esetlegesen gazdag, azért nemes, miként az, akinek sok pénze van. Nagy csalódás. Nem a származás nemességét kell tekintetbe vennünk, hanem az erényekét. Ezért mondja Jeromos: nemesség egyedül Istennél van; szabadság, hogy a bűnnek nem szolgálunk; a legnagyobb nemesség Istennél van, hogy az erények által kiválók legyünk.«[4]) »Az a nemesség nagyobb, amelyik többet kap a legfőbb nemességből; a pap többet kap a legfőbb nemességből, tudniillik a bölcseséget és tudományt, amelyek az Úr Isten tulajdonai; tehát a papok neme-

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 51. — XIV. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 55. — XV. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 56. — XV. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 63. — XVII. beszéd.

sebbek.«[1]) »A papságot a tudomány és a bölcseség felékesíti; a tudomány által eljut a bölcseséghez; a bölcseség jobban hasonlóvá teszi Istenhez, mint a tudomány. A bölcseség kezdete az Úr félelme. A bölcseség az Isten ajándéka.«

»Ha az egyházi rend nemessé tesz, mennyivel inkább a papi rend, még inkább a püspöki rend, feltéve, hogy a papok igazán és igazságosan élnek. Azt mondom, hogy a legkisebb papnak nemessége is előkelőbb a király, vagy a császár nemességénél.«[2])

Az ószövetségben Isten a rossz papokkal is jövendöltetett: »A Szentlélek a papság iránt való tiszteletből még a rossz papok útján is szól. Tehát bármennyire rosszak, uzsorásak, paráznák, fösvények a papok, méltóságuk miatt tisztelni kell őket.«[3]) De óva inti a papságot is, hogy ne avatkozzanak a világiaknak megengedett, de a papoknak eltiltott dolgokba, minők az uzsora, kereskedés, egyházi hivatalokkal való űzérkedés.[4])

6. Tisztelni kell a papságot hatalma miatt. Két kulcsot adott Krisztus Péternek: a tudomány és a hatalom kulcsát; vagyis a bűnök feloldozásának és a kenyérnek s a bornak Krisztus testévé és vérévé való átváltoztatásának kulcsát. »A papnak tehát bírnia kell azt a tudományt, amellyel megkülönbözteti a bélpoklosságot a bélpoklosságtól. Nincs azért az ég alatt a papi hatalomnál nagyobb, miként nincs az ég alatt a papi méltóságnál nagyobb. Az egyház szertartása értelmében a legkisebb papnak nagyobb a hatalma, mint a császáré.«[5]) Összehasonlítja a papnak hatalmát az angyalok, szentek, sőt a Boldogságos Szűz hatalmával és így folytatja: »A Boldogságos Szűz nyolc szót mondott: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum; s miután az utolsó szó elhangzott, az isteni Ige rögtön megtestesült méhében és felvette a törékeny, gyönge, szenvedő emberi természetet. S így a Boldogságos Szűz Mária nyolc szavával lehívta az Istent az égből, a papok pedig csak négy szóval, amelyek »de essentia et substantia forme« vonatkoznak, lehívják az égből istenségének és emberségének teljességével, s mihelyt

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 64. — XVII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 64. — XVII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 62. — XVII. beszéd.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 65. — XVII. beszéd.
[5]) Eugen Jacob: Joh von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 68. — XVIII. beszéd.

elmondják az átváltoztatás szavait, rögtön a papnak kezeiben van. Melyik hívő kételkedik, hogy a pap, midőn az átváltoztatás szavait elmondotta, a megdicsőült Krisztust egészen levonta az égből istenségének és emberségének teljességével? Ki kételkedik, hogy az égből megszámlálhatatlan angyal-sereg száll le a mi Úrunk Jézus Krisztus kiszolgálására? Oh, ha a testi szem látná ezt a fényességet, megvakulna! És mégis Szűz Máriának nem volt ekkora hatalma a mi Úrunk Jézus Krisztus testének és vérének megteremtésére. Annyira belevésődik a pap lelkébe felszentelésekor a karakter és oly nagy ezen karakter hatalma, hogy ámbár eretnek, hitehagyott, letett, felfüggesztett, szakadár, mégis a mi Úrunk Jézus Krisztus testét és vérét ép oly jól megteremti, miként szent Péter, vagy maga Krisztus Urunk az utolsó vacsorán megteremtette.«[1])

7. A papságot tisztelni kell a példaadásáért. Maga Krisztus Úrunk mondotta: »Példát adtam nektek.« Péter hasonlóképen mondja: »Krisztus meghalván érettünk, példát adott nekünk, hogy kövessük nyomdokait.« A papoknak tehát példát kell adniok az embereknek, mert ők a világ világosságai, hogy »az emberek látván jótetteiket, igazságosan és igazán éljenek. Az összes papok ugyanis alamizsnából élnek és hordják az emberek bűneit, miként a mi Úrunk Jézus Krisztus a keresztfán hordozta a mi bűneinket. Iparkodjanak tehát a papok, hogy imádkozzanak az emberek bűneiért.«[2])

A papnak különösen vigyáznia kell arra, hogy jó hírnevét el ne veszítse. Ezért úgy kell élnie, hogy okot ne szolgáltasson a gyanúra, vagy a megszólásra. »Miképen hárítod el a megszólást, te pap, aki szolgálót tartasz házadban? Azt mondod: Megveti az ágyamat és főz, stb. Biztosan mondom neked, hogy már rossz hírbe kerültél, ha sohasem érinted is őt, mert az egyház tiltja. Azért, ha a gyalázattól meg akarsz szabadulni, kergesd el a szolgálót és tarts szolgát, aki épen oly jól megtesz mindent, mint a szolgáló.«[3])

Bár a papnak nagy a méltósága és hatalma, mégis vigyáznia

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 69. — XVIII. beszéd.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 69—70. — XVIII. beszéd.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 113. — XXIX. beszéd.

kell magára, különösen a penitenciatartás szentségének kiszolgáltatásánál. »A gyóntató ne tekintsen a nő arcára, mivel esetleg több bűnt visz haza, mint amennyivel jött.«[1])

18. §. A keresztes hadjáratra buzdító és az eretnekeket ostorozó beszédei.

A XIV. és a XV. században a török szultánok minden erejüket megfeszítik, hogy uralmukat Európában állandósíthassák. Előnyomulásuk szélviharhoz hasonlított, amely tör, zúz és ledönt mindent, ami útjában van.

A pápák korán felismerik azt a veszélyt, amely a törökök győzedelmes előrenyomulásából a kereszténységre hárul, de igazában csak IV. Eugénius pápa fogta fel teljes egészében a veszély nagyságát. 1443-ban már az összes keresztényekhez bullát bocsátott ki, amelyben köztudomásra hozza az összes egyházi javadalmasoknak, hogy jövedelmük tizedrészének erejéig megadóztatja őket.[2])

Az apostoli prédikátorok (praedicatores apostolici) bejárják egész Európát, hogy a rájuk ruházott hatalomnál fogva hirdessék a keresztes hadjáratot a törökök ellen és beszedjék a tized-adót.

1444. január 25-én Eugénius pápa újabb bullát intéz az összes egyházi és világi hatóságokhoz, s ebben névleg is kiemeli a ciszercieket, a clugnyeket, a premontreieket, Szent Benedek és Szent Ágoston rendjét, nemkülönben a német lovagrendet és a calatravai lovagrendet, hogy siessenek az egyház segítségére.[3])

A pápa felhívására megmozdultak a szerzetesrendek, még pedig a legelsősorban a koldulórendek. Szent Ferenc rendjéből a következő jeles szónokok hirdetik a keresztes háborút: Alberto da Sarteano, Marco da Bologna, Roberto da Lecce, Ludovico da Vicenza, Giovanni da Prato, Silvestro da Siena, Giacomo da Primadizzi, Antonio da Bitonto, Giacomo dalla Marca és Capistranói János.

A keresztes háborúk hirdetése mindig hálátlan szerep volt.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 152. — XXXVII. beszéd.

[2]) Fraknói: Magyarország összeköttetései. II. 51. és 422.

[3]) Pettkó: Kapisztrán János lev. 6.

A szónokok tűzes beszéde ugyan fellelkesítette a hallgatóságot, de mikor adakozni kellett, akkor lelohadt a buzgóság. Sőt sok helyen ellenállottak a tizedszedésnek, kigúnyolták, sőt ócsárolták a szónokokat.[1]) Az egyes államok is sok akadályt gördítettek a tizedszedés elé.

A veneziai doge imigyen panaszkodik Giuliano Cesarininek: »Csak azt vártuk, hogy a hajók felfegyverzésére az igért pénzt megkapjuk. De Őszentsége nem méltóztatott más rendelkezést tenni, mint azt, amely szerint a veneziai és a firenzei papságot megadóztatta; egyéb pénzforrásokból más célokra merít. A tizedadó pedig csekély összeget igér és behajtása a kedvezőtlen időviszonyok miatt hosszú időt igényel.«[2])

Nagyon erősen kikel ezen dolog ellen II. Pius pápa: »Ha a királyokhoz követeket küldünk segítségért, kinevetnek bennünket. Ha az egyházi személyekre tizedet vetünk ki, akkor a jövendő egyetemes zsinatra felebbeznek. Ha búcsúkat hirdetünk és lelki kegyelmekkel pénzadományra hívjuk az embereket, kapzsisággal vádolnak minket. Az emberek azt hiszik, hogy azért történik minden, hogy pénzt harácsoljunk össze. Hitel nélkül olyanok vagyunk, mint azon kereskedő, aki hitelezőit nem tudja kielégíteni. Bármit teszünk is, az emberek rosszra magyarázzák, mert a mi gondolkozásunkat az övéké szerint mérik.«[3])

Bárhol jelentek meg ezek a pápai szónokok, mindenütt nagy kitűntetéssel fogadták őket. A püspökök és a lelkészek már előzőleg utasították hiveiket, hogy a szónok meghallgatására tömegesen jelenjenek meg. A szónok megérkezésekor az egyházi és világi hatóságok körmenetben vonultak eléje és harangzúgások között kísérték be a városba. Ünnepélyesen kísérték minden egyes alkalommal azon templomba, vagy térre, ahol a szónoknak beszélnie kellett. A trombiták elhangzása után, a pápai keresztet felemelték; a szónok felolvasta a bullát és megmagyarázta tartalmát. Erre lelkesítő beszédet tartott, majd megnevezte a pénzgyűjtőket, akiknek kötelességük feljegyezni az adakozók neveit és az adomány összegét.

---

[1]) Hefele: Der hl. Bernhardin von Siena. 62.
[2]) Fraknói: Magyarország egyházi és politikai összeköttetései. II. 52.
[3]) Hefele: Der hl. Bernhardin von Siena. 66. (Pastor: Geschichte der der Päpste. II. a 241.)

Sok helyen olyan hidegen viselkedett a hallgatóság, hogy a tűzes szónokok közül egyesek egyházi bűntetésekkel fenyegették meg a hallgatóságot, ha az adakozástól magát visszavonja.[1])

Capistranói János, aki ezen időben folyton pápai megbízatásokat teljesít, a keresztes háború hírdetése alól magát nem vonhatta ki. Adataink erre vonatkozólag nagyon gyéren vannak. 1454-ben azonban, mint már másutt elmondottuk, a frankfurti gyűlésen heves és tűzes beszédet mondott Enea Sylvio buzdítására, hogy a lanyha és hideg német fejedelmeket fellelkesítse és áldozatkészségre bírja.

Ezen időtől kezdve aztán lelkének egyetlen egy vágya volt: a kereszténységet megszabadítani a törököktől. Ezen eszme érdekében aztán folyton levelez a fejedelmi személyekkel, bíztatja, bátorítja, lelkesíti őket a török elleni küzdelemre. A pártoskodásba merült német uralkodókat azonban nem bírta az eszményi lelkesedés magaslatára emelni. Fájó szívvel látta a lelkek sivárságát, s már-már azon volt, hogy felhagy a küzdelemmel, mikor hirűl hozzák neki, hogy az új pápa, III. Kallixtus, megválasztásakor ünnepélyesen megfogadta, hogy a törökök ellen hadjáratot indít. Ez csüggedő lelkébe új reményt öntött, s habozás nélkül Magyarországba indult, hogy itt várja meg az új pápa parancsát.

Magyarországi szereplésénél láttuk, minő buzgalmat, minő tevékenységet fejtett ki a keresztes hadsereg összetoborzásában. Nemcsak egyes nemesek, várnagyok, káptalanok, hanem a budai országgyűlésen egybegyűlt rendek is a pápához írt levelükben áradozva magasztalják működését.[2])

Beszédei Magyarországon sokkal hatásosabbak voltak, mint egyebütt, mert itt a lelkek jobban érezték a veszély nagyságát, és mert itt a magyarság egyik része, a nemesség megértette latin beszédeit, s nem kellett a tolmács sokszor színtelen beszédeit hallgatnia. Sajnos, egyetlen egy keresztes hadjáratra buzdító beszéde sem maradt fenn. Az eredmény azonban megmutatja szavainak nagy erejét, mert olyan nagy tömeget vonzott a nándorfejérvári táborba, amelyet egyszerű szónoknak elérnie sohasem sikerült volna. A fennmaradt beszédtöredékek pedig arról győznek

[1]) Hefele: Her hl. Bernhardin von Siena. 64.
[2]) Wadding: Annales Min. XII. 254.

meg bennünket, hogy varázslatos beszédeivel hallgatóinak lelkébe tudta rögzíteni, hogy a muló élet örömeinek feláldozását Isten örökké tartó boldogsággal jutalmazza.[1]) A keresztesek szemében ott csillogott a vértanúság könnye, s azért mentek oly rendületlenül vezérükkel a harcba, hogy meghaljanak Istenért és a hazáért.

Capistranói János nagy segítségére volt a pápáknak a különböző eretnekek megtérítésében és tanaik megsemmisítésében. Az eretnekek ellen való prédikálása vonatkozásban van főinquizitori tisztével. Itáliában a fraticellók (fraticelli della opinione, vagy fraticelli della povera vita) ellen vívott nagy harcot. V. Márton, IV. Eugénius és V. Miklós pápák mind igénybe vették e téren szolgálatát; pedig nem kisebb szónokok és inquizitorok működtek, mint Bernardino di Siena és Giacomo dalla Marca.

A fraticellók a leghevesebben a pápaság és a papság ellen léptek fel, mert azt vallották, hogy Krisztusnak igazi helytartói és Szent Péternek igazi utódjai csak azok, akik Krisztus szegénységét követték. Bernardino d'Aquila röviden, de találóan írja róluk: »Azt tartják, hogy a pápa nem pápa; a püspökök nem püspökök, a papok nem papok.«[2]) Ők tehát új pápára várakoztak, aki világi uralom nélkül lesz és egyedül csak a lelkek üdvén fog fáradozni (qui solum vitam animarum et spiritualia curabit).«[3]) Fanatikus rajongók voltak, kik készebbek voltak tűzhalált szenvedni, mint vallási meggyőződésüket elhagyni.

Capistranói Jánosnak tehát első sorban a pápa méltóságát és tekintélyét kellett ezen eretnekekkel szemben megvédelmezni. A katholikus egyháznak hitigazságait a szentírásból és a szentatyák tanaiból merített érvekkel bizonyította be és jogi tudásának bámulatos mélységével szedte szét az eretnekek által hirdetett tanokat. Majd feltárta előttük az örök kárhozat iszonyait és élénk színekkel ecsetelte azon boldogságot, mely várakozik mennyben a megtért bűnösre. Később megjelent munkái, amelyeket a pápa méltóságának védelmére írt, eredetileg azon beszédek tárgyai lehettek, amelyeket a fraticellók tanításaitól megfertőzött községek

---

3) Johannes de Tag.: Victoriae Mirabilis. 48.

1) Bernardino d'Aquila: Chronica 10.: »Tenent, quod papa non sit papa, et quod episcopi non sint episcopi, et quod sacerdotes non sint sacerdotes.«

2) Hefele: Der hl. Bernhardin von Siena. 67. — Infessura: Diaria rerum Romanorum, in Fonti per la storia d'Italia. 365.

lakosságához intézett. Önálló beszéde nem maradt fenn, s így gondolatmenetét, illetőleg beszédeinek részletes előadását nem ismertethetjük.

Nem kisebb hévvel működött a husziták ellen szóban és írásban. Mindkettőben inkább a logika, mint a lelkesedés uralja. Célja az, hogy hallgatóit meggyőzze a huszita tanok veszedelmes voltáról. Ezért nem szívbéli érzelmekre akar építeni, hanem az észre. Az érzelgősséget kerüli, hogy az igazság meggyújtott szövétneke annál erősebben és hatásosabban gyújthasson. Az érvek erejére és világosságára helyezi a fősúlyt, hogy annál erőteljesebben szóljon az észhez. Sohasem tesz kísérletet arra, hogy hallgatóságát a misztika fellegjeibe ragadja, mert nagyon jól tudja, hogy hallgatóinak hiányzik a szárnyuk a repülésre. Mivel a husziták a szentírásra alapították tévelyeiket, azért ő is a szentírásból és a szentatyák idézeteiből veszi érveit tévelyeik megcáfolására.

Sajnálattal kell megjegyeznünk, hogy beszédeiből eddigelé egy sem került napvilágra, és így csak egyes megjegyzéseiből tudjuk, hogy beszédeinek a gerince mindig a két szín alatt való áldozás körül forgott, mert ez volt a huszita tévelygéseknek középpontja.[1])

Polemikus beszédeiben az indulat elragadja és ezért sokszor érdes és durva hangra hasonló érdes választ ad. Cristoforo da Varese szerint prédikációi közben sem tudta fékezni háborgó lelkét, s *még itt sem honolt szélcsend lelkében, hanem mint az* isteni Megváltó, korbácsot ragadott, hogy kiverje az anyaszentegyházból mindazokat, akik megfertőztették templomát. Hallgatói lelkéből a tévedéseket gyökeresen ki akarta írtani, s azért a fekélyhez nem simogató kézzel nyult hozzá, hanem éles késsel.

Ha most végig tekintünk szónoki működésén, azt le kell szögeznünk, hogy bármi téren működött is, mindig hű maradt lelkének eszméjéhez: Istenért élni és Istenért halni meg.

[1]) Jakosich: Synopsis Collectanea 30—31. Capistranói János levele 1451. szept. 24-éről a wieni egyetemi tanácshoz.

HARMADIK RÉSZ.

CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS MŰVEINEK BIBLIOGRAFIKUS ISMERTETÉSE.

ELSŐ FEJEZET.

19. §. Capistranói János műveinek általános felsorolása.

Capistranói Szent János élete és kora című munkához a legkiválóbb forrásokat magának a Szentnek művei szolgáltatják.

Ezen műveket tárgyi jellegük szempontjából három csoportra oszthatjuk: tudományos művek, szónoki beszédek és levelek.

A tudományos művek között találunk olyanokat is, amelyek eredete kétes és bizonyosnak semmiképen sem vehető, hogy Capistranói Szent János írta azokat.

Egyes művei olyan nagy népszerűségnek örvendtek, hogy méltóknak tartották a kinyomtatásukat; összes műveinek kiadására azonban még nem került a sor. Számos munkája, különösen a jogi természetűek egészben, avagy részben elévültek ugyan, s így kiadásuk csak a középkori irodalom szempontjából volna megokolt. A tudomány emberei még így is nagy érdeklődéssel lapozgatnák azokat.

A kézirat legnagyobb része Itália különféle könyvtáraiban van szétszórva, de alig van Európában ország, amelynek könyvtárában kéziratok nem volnának. Azon kódexek számát, amelyek Capistranói János műveit tartalmazzák, még megközelítőleg sem lehet meghatározni.

Részint az anyag hatalmas volta, részint a mostoha idők miatt a kéziratok hozzáférhetőségének nehézsége megakadályoztak abban, hogy valamennyi munkáját részletes feldolgozásban adjuk, minek következtében behatóbb tárgyalásban csak egyes főmunkái részesültek; a részben elavult, részben bizonytalan eredetű munkákat csak a történeti hűség kedvéért érintettük, hogy az érdeklődőknek a maguk bibliografikus jellegében mutassuk be.

Az első életrajzírók közül Rodulphius,[1]) Sedulius[2]) és Possevinus[3]) igyekeztek Capistranói János műveit részletesebben felsorolni, de teljességre nem törekedtek.

Wadding az első életrajzíró, aki a »Scriptores Ordinis Minorum« című művében[4]) a legtöbb sikerrel vállalkozott erre, a következő munkákat tulajdonítja Capistranói Jánosnak:

1. De electione Papae. (A pápa választásáról.)
2. Tractatus de dignitate Ecclesiae ad Nicolaum V. (Értekezés az egyház méltóságáról V. Miklós pápához.)
3. Contra Hussitas, liber unus. (A husziták ellen, egy könyv.)
4. De auctoritate Papae et Concilii. (A pápa és a zsinat tekintélyéről.)[5])
5. De religione. (A szerzetesrendről.)
6. De sanguine Christi. (Krisztus véréről.)
7. De paupertate Christi. (Krisztus szegénységéről.)
8. De casibus Papae reservatis. (A pápának fenntartott esetekről.)
9. De modo et forma executionis testamenti. (A végrendelet végrehajtásának módjáról és alakiságáról.)
10. De instructione seu directione simplicium sacerdotum. (A papok oktatásáról és irányításáról.)

---

[1]) Rodulphius: Hist. Seraph. I. 114.: »De dignitate Ecclesiastica ad Nicolaum V. De illuminanda conscientia. De usuris et contractibus... Speculum clericorum. De censuris. De poenis inferni et purgatorii. De casibus et poenis iniungendis. De restitutionibus et contractibus. De matrimonio. In regulam fratrum Minorum. De conceptione B. Virginis. De cupiditate libri tres. Contra Husitas liber unus. De passione liber unus. Ad Principes Boemiae, quos hortatur, ut pro celebranda dieta apud Casurgem conveniant. Contra magistrum Joannem Rochezanum.«

[2]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.: »De dignitate Ecclesiastica ad Nicolaum V. Pont. — De illustranda conscientia. De usuris et contractibus. De censuris. De poenis inferni et purgatorii. De casibus et poenis iniungendis. De restitutionibus et contractibus. De matrimonio. Item epistolas nonnullas. Item in Regulam fratrum Minorum. De conceptione B. Virginis. De cupiditate lib. 3. De passione Domini lib. 1. Contra Hussitas lib. 1. Ad Principes Bohemiae, ut pro celebranda dieta ad Casurgem conveniant. Scripsit deinde: Contra Joannem Rochezanam.«

[3]) Posevinus: Apparatus Sacer. 832.

[4]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196. — Acta Sanct. Oct. X. 437. Hermann: Cap. triumph. 68.

[5]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196.: »Scripsit doctum hoc opusculum persuadente Antonio Corario Card. Ostiensi, Archiepiscopo Bononiensi, dum sub Eugenio Quarto acriter, et totius orbis scandalo contenderet Conciliabulum Basiliense sibi subdi Summum Pontificem. Prodiit inter Tractatus Juris tomo 13. par. I. Editionis Venetae anno 1584.«

11. Speculum clericorum, seu sermo habitus ad clerum in Tridentina synodo dioecesana anno 1439. die XXII. aprilis coram Alexandro duce Mazoviae episcopo Tridentino. (Az egyháziak tükre, vagyis az 1439. április 22-én Trientben a trienti püspöknek, Massovia fejedelmének, Alexandernek jelenlétében az egyházmegyei zsinaton a papsághoz intézett beszéd.)
12. Defensorium tertii ordinis, a S. Francisco instituti. (A Szent Ferenctől alapított harmadrend védelme.)
13. De excommunicationibus ipso jure latis. (A jog alapján beállott kiközösítésekről.)
14. De usu cuiuscunque ornatus. (Bárminő ruházat viseléséről.)
15. De ornatu mulierum. (Az asszonyok öltözetéről.)
16. De matrimonio. (A házasságról.)
17. De excommunicatione. (A kiközösítésről.)
18. De canone poenitentiali. (A penitenciatartás szabályáról.)
19. Speculum conscientiae. (A lelkiismeret tüköre.)
20. De iudicio universali et Antichristo ac de bello spirituali. (Az utolsó ítéletről, az Antikrisztusról és a lelki háborúról.)
21. De usuris et contractibus. (Az uzsorákról és szerződésekről.)
22. De blasphemia et periurio. (Az Istenkáromlásról és a hamis eskűről.)
23. De restitutionibus et contractibus. (A visszatérítésekről és kölcsönzésekről.)
24. De confessione facienda proprio sacerdoti. (A saját papja előtt teendő gyónásról.)
25. De censuris. (Az egyházi fenyítékekről.)
26. De casibus et poenis iniungendis. (A jogi esetekről és a bűntetések kiszabásáról.)
27. De poenis inferni et purgatorii. (A pokol és a tisztítóhely bűntetéseiről.)
28. De cupiditate et avaritia, libri tres. (A szerzésvágyról és a kapzsiságról, három könyv.)
29. De passione Domini. (Az Úr szenvedéséről.)
30. De processione Spiritus Sancti. (A Szentlélek származásáról.)
31. De conceptione Beatissimae Mariae Virginis. (A Boldogságos Szűz Mária szeplőtelen fogantatásáról.)

32. Commentarius in Regulam Minorum. (Magyarázat a ferencrendiek regulájához.)
33. Tractatus contra Philippum Berbegallum, pontificias declarationes in Regulam Minorum respuentem, et novitates perniciosas in Ordinem advehentem. (Értekezés Berbegallus Fülöp ellen, aki a pápának a ferencrendiek regulájára vonatkozó nyilatkozatait elveti és veszedelmes újításokat hoz be a rendbe.)
34. Tractatus contra Rochizanam (Értekezés Rokycana ellen.)
35. Tractatus seu concionatoriae expositiones super illud Isaiae cap. VII.: »Ecce virgo concipiet etc.« (Értekezés vagyis szónoki előadások Izaiás ezen szavai fölött (VII. fej.): »Íme a szűz foganni fog«, stb.)
36. Interrogatorium. (Vallásbeli kérdések.)
37. Liber de casibus conscientiae. (Könyv a lelkiismeret eseteiről.)
38. Tractatus contra Judaeos et haereticos. (Értekezés a zsidók és eretnekek ellen.)
39. Tractatus, cui titulus: Canones extracti e corpore iuris. (Értekezés, amelynek címe: Kivonatok a törvénykönyvből.)
40. Compendium resolutionum super totum Decretalium. (Az egyházi törvények végzéseinek összefoglalása.)
41. Quaestio: An omne mendacium sit peccatum. (Kérdés: Vajjon minden hazugság bűn?)
42. Tractatus super Apocalypsim. (Értekezés a Titkos jelenések könyvéről.)
43. Sermones dominicales et festivi. (Vasárnapi és ünnepi beszédek.)
44. Animadversiones circa sacrosanctum Missae sacrificium. (Megjegyzések a szentmise áldozatról.)
45. Tractatus sive sermo ad studentes. (Értekezés vagy beszéd a tanulókhoz.)
46. Epistolae multae ad summos pontifices, cardinales, ecclesiarum antistites, reges et principes, aliasque personas. (Sok levél a római pápákhoz, bíbornokokhoz, püspökökhöz, királyokhoz, fejedelmekhez és más személyekhez.)

A kezünkbe került adatok összevetése után Capistranói Jánosnak a következő munkákat tulajdoníthatjuk.

1. De auctoritate papae, ecclesiae et concilii.
2. Tractatus de dignitate Ecclesiae ad Nicolaum V-tum.

3. Tractatus de Christi sanguine pretioso per modum disputationis editus Johanne de Capistrano Ordinis Minorum.
4. Speculum clericorum seu sermo ad clerum in sinodo Tridentino editus per fratrem Johannem de Capistrano Ordinis Minorum. Anno Domini 1439. de mense aprilis, recitatus in ecclesia cathedrali, die 22.
5. Tractatus de poenitentia, seu De poenitentia figuraliter sive de poenitentiae virtute et de poenitentiae sacramento.
6. De confessione facienda proprio sacerdoti.
7. De excommunicationibus ipso iure factis.
8. De casibus papae reservatis.
9. De canone poenitentiali.
10. De poenitentiis et remissionibus.
11. Tractatus de religione.
12. De instructione, seu directione simplicium sacerdotum.
13. De interrogatorio, seu interrogationes confessorum.
14. Animadversiones circa sacrosanctae missae sacrificium.
15. De ecclesiastica censura.
16. De casibus et poenis iniungendis.
17. Lectura super tertium decretalium edita a fratre Johanne de Capistrano. *a)* De vita et honestate clericorum; *b)* De cohabitatione clericorum et mulierum; *c)* De clericis coniugatis; *d)* De clericis non residentibus in ecclesia, vel praebenda.
18. Tituli decimi noni de usuris: libri quinti decretalium commentarius, et explicatio generalis ad universam materiam de contractibus et contra cupiditatem; seu Tractatus de usuris et contractibus.
19. Tractatus contra avaritiam seu cupiditatem.
20. Explicatio Extravagantis Joannis XXII. primae: de verborum significatione S. Johannis de Capistrano adversus Berbegallum seu Tractatus contra Philippum Berbegallum, pontificias declarationes in Regulam Minorum respuentem et novitates in Ordinem advehentem.
21. Defensorium tertii Ordinis S. P. N. Francisci.
22. Consultationes Canonicae. Önálló műként szerepel a 28 jogi kérdésből: *a)* Consultatio 13.: De quarta canonica, seu: An tumulati in ecclesiis Regularium debeant solvere quartam canonicam parochiae? *b)* Consultatio 27.: Quae sint intel-

lectus, modus et forma executionis cuiusdam testamenti? *c)* Consultatio 28.: De matrimonio per modum consilii; seu Casus satis dubium et importantiae magnae; vel alias: Tractatus de quodam matrimonio per modum consilii Johannis a Capistrano, ubi quaeritur, an a Papa licite et de honestate ac conscientia salva dispensatio peti possit. Et an eam petere intendenti incumbat necessario parti alteri protestari; hactenus non impressus.

23. Tractatus de stimulo et speculo conscientie editus per fratrem Johannem de Capistrano Ordinis minorum 1441. de mense februarij, Dominica 1-ma [quadragesimae]. Mint önálló mű szerepel a mű utolsó része: Quaestio: An omne mendacium sit peccatum?
24. Tractatus de matrimonio secundum reverendum patrem fratrem Johannem de Capistrano Ordinis Minorum. [Disputatio I.: De impedimento matrimonii; disputatio II.: De sacramento matrimonii; disputatio III.: De commendatione matrimonii. Ez önálló műként szerepel.
25. Tractatus de ieiunio.
26. De usu cuiuscunque ornatus, seu: Tractatus generalis de usu cuiuscunque ornatus.
27. De ornatu mulierum.
28. Tractatus de blasphemia et periurio compositus per patrem Johannem de Capistrano ordinis minorum.
29. Tractatus de judicio universali futuro, et Antichristo et de bello spirituali.
30. Tractatus de Inferno editus per fratrem Johannem de Capistrano; seu: De poenis inferni et purgatorii.
31. Tractatus super Apocalysim.
32. Tractatus de Christi sanctissima paupertate.
33. Tractatus de utraque conceptione Beatae Mariae Virginis.
34. Contra Hussitas, liber unus. [Epistola seu tractatus F. Jo. Capistrani ad Johannem de Fobitschau contra hussitas.]
35. Responsio Dogmatica Joannis a Capistrano de fidei veritate contra Magistrum Joannem de Rochezano, Magistrum Joannem Borot et alios sacerdotes Ereticos, Ussitas de Chremizich de communione Eucharistica sub utraque specie Laicis propinanda ex divino praecepto. [Responsio F. Jo. de

Capistrano contra magistrum Jo. de Rochizano capite vano.] Vagy más címen: Tractatus contra Rochizanam.

36. Tractatus contra Judaeos de adventu Messiae eiusque divinitate.
37. Declarationes Regulae fratrum Minorum; vagyis *a)* Constitutiones seu declarationes Martinianae redactae in capitulo generali Assisii celebrato anno 1430.; *b)* Ordinationes Eugenianae sub Regulam fratrum Minorum sub Eugenio IV. anno 1443. [Nova compilatio statutorum generalium ordinis fratrum Minorum apud Assisium in capitulo generali celebrato per reverendum patrem fratrem Gulielmum eiusdem ordinis generalem ministrum anno 1443.] *c)* Declarationes Johannis de Capistrano in loco sanctae Mariae de Angelis tempore sui primi Vicariatus Generalis. — Ezen a címen is előfordul az egész mű: Commentarius in Regulam Minorum.
38. Vita Sancti Bernardini Senensis per Joannem a Capistrano conscripta.
39. Tractatus sive Sermo ad studentes.
40. Ad amatores verae sapientiae prolusio.
41. Epistola de promovendo studio inter Minores Observantes.
42. De processione Spiritus Sancti.
43. Tractatus seu concionatoriae expositiones super illud Isaiae cap. VII.: Ecce Virgo concipiet.
44. De passione Domini.
45. Compendium resolutionum super totum corpus decretalium; vagy más címen: Compilatio causarum et distinctionum in Gratiani decreto.
46. Tractatus, cui titulus: Canones extracti e corpore iuris.
47. De adoratione.
48. De erroribus et moribus Christianorum. (De causis errorum inter Christianos. — De moribus boni Christiani. — De poenitentia Christianorum.)
49. Epistola contra Theotonicum et hereticos Lusitanos.
50. De baptismo et ultimo iudicio.
51. De bello spirituali ob tutelam corporis.
52. In quartum sententiarum.
53. De sacrilegiis.
54. Repetiones in cap.: Omnis utriusque sexus de poenitentiis et remissionibus.

55. De consecratione. (Hic tractatus est insertus in compendio resolutionum super totum decretalium.)
56. De sacramento Eucharistie.
57. De ecclesia et eius regimine.
58. Consilium ad favorem hospitalis seu tomus pietatis.
59. De temporali dominio infra imperium.
60. De interdicto.
61. Sermo de eleomosina facienda.
62. De reverentia filiorum erga parentes in tractatu, qui incipit: Sacramentum hoc magnum est.
63. De gloria Beatorum.
64. De spe.
65. De charitate.
66. De latrone in cruce pendente ad dexteram Christi.
67. Super psalmum decimum octavum.
68. Consilium, quod non possint retineri medici Hebrei a christianis.
69. De restitutionibus et contractibus.
70. Liber alter de casibus conscientiae.
71. De ludo.
72. De anima.
73. An de relictis ad pias causas cum illicitis detemtoribus licitum sit transigere.
74. Incipiunt memoralia pauperis.
75. Conclusiones 10 de Romano Pontifice.
76. An pueris dandum sit Corpus Christi?
77. Apostilla desuper clementiam Exivi per S. Jo. a Capistrano.
78. Fides antiquorum et nostra eadem fuit et est.
79. Conciones Adventus, Quadragesimae, Dominicales, Annuales et Festivi.
80. Materiam subnotatam frater Johannes de Capistrano proclamavit ad populum in lipck per triginta sex sermones.
81. Sermones XLIV. Vratislaviae habiti anno Domini 1453.
82. Sermo S. Johannis de Capistrano O. F. M. ineditus de S. Bernardino Senensi O. F. M.
83. Sermo in die cinerum et capite jejunij secundum F. Jo. de Capistrano.
84. Sermo de Beata Maria Virgine. Incipit: Genimina viperarum quis vobis demonstrabit.

85. Sermo de visitatione: Exsurgens Maria abiit.
86. Epistolae.

20. §. Giovanni Antonio Sessa da Palermo gyűjteménye.

Giovanni Barberio két munkájában is felsorolja a Wadding által közölt munkákat, de elhagyja a 46. szám alatt említett leveleket.[1]) Az olasz munkájában a 46. szám alatt a következő munkát említi: Tractatus de quarta canonica.

Hueber,[2]) Sannig[3]) és Hermann[4]) teljesen Waddingot követik, de a két előbbi elhagyják a következő három munkát: De auctoritate Papae et concilii. De instructione simplicium sacerdotum. Defensorium tertii ordinis Sancti Francisci.

Waddingnak szándékában volt az általa felsorolt munkákat kinyomatni, de tervében a halál megakadályozta. († 1657.)[5])

A szenttéavatás alkalmával mozgalom indult meg, hogy Capistranói János összes munkáit kiadják. Giovanni Antonio Sessa di Palermo (1640—1714.), ferencrendi szerzetes, hozzáfogott a munkák összegyűjtéséhez és a nyomda számára való előkészítéshez.

Láttam az eredeti kéziratokat és saját szemeimmel meggyőződtem arról, hogy többen másolták, még pedig több-kevesebb tökéletességgel és hűséggel. Kritikai kiadásról, ha megjelentek volna is nyomtatásban, szó sem lehet. Hiányzott az előkészülethez az áttekintés és főképen a szerkesztő szakavatottsága. Az egyes kötetek jóváhagyása arról tesz tanúságot, hogy a másolás 1695—1700. között történt. A »sacri palatii magister« ugyanis kijelenti, hogy akár Rómában, akár Román kivül a helybenhagyott köteteket ki lehet nyomtatni.

Ez az egyébként nagyértékű munka sokáig lappangott, mígnem 1855-ben napvilágra kerültek és jelenleg Rómában az »Aracoeli« kolostorban őrzik.

[1]) Barberio: Compendio della vita. 133. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188.
[2]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 144.
[3]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 68—69.
[5]) Acta Sanct. Oct. X. 437.

Giovanni Antonio Sessa da Palermo az egész munkát öt részre tervezte és minden részt több kötetre osztotta fel. Az egész mű 18 kötetből áll. A műnek főcíme ez:

Sancti Joannis de Capistrano Ordinis Minorum Observantia Sancti Patris Francisci Opera Omnia Miscellania huiusque reporta Theologica videlicet, Moralia, Dogmatica, Ascetica, Commentaria, Scripturarum et sacrorum Canones, Predicabilia, Apologetica, Suaviva, Historica, Consulsiva, Utriusque Juris Statutaria, quinque tomis distributa, sequenti pagina indicata, cordinata, atque illustrata... elucubratione Patris Joannis Antonii de Panormo, sacerdotis eiusdem Ordinis ad utilitatem totius Reipublicae Christianonorum Litterariae.

A szerző az egyes részeket a következőképen tervezte:

Tomus primus. »Vita authoris cum supplemento« című után a következő sorrendben jönnek a művek: 1. De auctoritate papae et ecclesiae seu concilii. 2. De electione papae. 3. De dignitate papae ad Nicolaum V. 4. Speculum clericorum. 5. De instructione simplicium sacerdotum. 6. Interrogatorium Confessorum. 7. Animadversiones circa sacrosanctae missae sacrificium. 8. De ecclesiastica censura.[1]) 9. De excommunicationibus.[2]) 10. De casibus papae reservatis.[3]) 11. De canone poenitentiali. 12. De poenitentiis et remissionibus.[4]) 13. De casibus et poenis iniungendis.

Ezt a 13 művet négy kötetre osztotta, amelyek mindegyike nagy negyedrétben 700—700 oldalra terjednek.

Tomus secundus. 14. De vita et honestate clericorum super III. Decretalium.[5]) 15. De avaritia super V. Decretalium.[6]) 16. De usuris et contractibus. 17. Contra cupiditatem. 18. In extravagantem Joannis XXII. prima de verborum significatione contra Berbegallum. 19. Defensorium tertii Ordinis. 20. Consul-

[1]) Erről Wadding nem tesz említést.
[2]) Talán ugyanaz, amit Wadding a 13. szám alatt említi: De excommunicationibus ipso iure latis?
[3]) Wadding nem említi.
[4]) Waddingnál nincs meg.
[5]) Wadding nem említi.
[6]) Wadding a 28. szám alatt említi a következő címen: De cupiditate et avaritia libri tres. De kételkedni lehet, vajjon e két mű ugyanaz-e, mivel Giovanni di Palermo külön is említi: »Contra cupiditatem.«

tationes Canonico-legales.[1]) 21. De quarta Canonica.[2]) 22. De forma executionis Testamenti. 23. De matrimonio per modum consilii.[3])

Ezt a 10 művet három kötetbe osztotta be, körülbelül ugyanannyi lapszámmal, mint az első tomusnál.

Tomus tertius. 24. Speculum conscientiae, seu de servanda conscientia. 25. De poenitentia figuraliter, seu de virtute et sacramento poenitentiae.[4]) 26. De confessione facienda proprio sacerdoti. 27. Quaestio: An omne mendacium sit peccatum. 28. De matrimonio.[5]) 29. De consanguinitate et affinitate.[6])

Ez a hat munka is három kötetben foglal helyet; mindegyik úgy 600—700 oldalas.

Tomus quartus. 30. De jejunio.[7]) 31. De usu cuiuscunque ornatus. 32. De ornatu mulierum. 33. De blasphemia. 34. De periurio.[8]) 35. De iudicio universali. 36. De Antichristo. 37. De bello spirituali.[9]) 38. De inferno.[10]) 39. Apostilla super Apocalypsim Beati Joannis Apostoli.

Ez a tiz munka 4 kötetre oszlik, mindegyik körülbelül 600 lappal.

Tomus quintus. 40. De sanguine Christi pretioso. 41. De paupertate Christi. 42. De utraque conceptione Beatae Mariae semper Virginis. 43. Contra Hussitas et Rochezanam. 44. De veritate Fidei.[11]) 45. Contra Judaeos.[12]) 46. De religione. 47. Expositio Regulae Fratrum Minorum. Constitutiones eiusdem Ordinis. Declarationes Regulae Fratrum Minorum.[13]) 48. Vita Sancti

---

[1]) Talán ugyanaz, amit Wadding említ a 40. szám alatt ezen címen: Compendium Resolutionum super totum corpus Decretalium.
[2]) Waddingnál nincs meg.
[3]) Wadding nem említi.
[4]) Wadding nem említi.
[5]) Két munka van erről a szentségről; Wadding egyet ismer.
[6]) Waddingnál nincs meg.
[7]) Waddingnál nincs meg.
[8]) Wadding ezt a két munkát a 22. szám alatt egy munkában hozza.
[9]) Wadding ezt a három értekezést a 20. szám alatt együtt hozza.
[10]) Valószínüleg ugyanaz, amit Wadding a 27. szám alatt idéz.
[11]) Wadding együtt adja a »Contra Hussitas« című művet a 34. sz. alatt.
[12]) Wadding a 38. szám alatt adja ezen címmel: Contra Judaeos et Hereticos.
[13]) Wadding a 32. szám alatt idézi ezen cím alatt: Commentarius in Regulam Minorum. — Van Hecke nem idézi az az Acta Sanct. Oct. X. 438.

Bernardini Senensis.[1]) 49. Prolusio seu sermo ad Studentes. 50. Alia ad amatores sapientiae. 51. De promovendo studio inter Minores Observantes. 52. Epistolae missivae et responsivae ad summos Pontifices, Cardinales et Principies. 53. Sequuntur quaedam fragmenta praedicabilia, quae nobis suppeditant archivium et reliquiarium nostri conventus Capistrani, quibus utebatur auctor pro temporis varitate.[2]) Ez a rész négy kötetből áll, a fenntebbiekhez hasonló terjedelemmel.

Ezek szerint tehát az I. tomus 4 kötetet, a II. tomus 3 kötetet, a III. tomus 3 kötetet, a IV. tomus 4 kötetet és V. tomus 4 kötetet foglal magában.

Tomus I. volumen 1.

Vita authoris, vagyis: »A szerző élete.« Antonio Sessa da Palermo ezen munkában egyszerűen átírta a régebbi időkből fennmaradt életrajzokat. Új benne csak annyi, hogy a bevezető részben felsorolja Capistranói János munkáit, a Capestranóban őrzött könyveit, kéziratait és ereklyéit. Hatalmas könyv, majdnem 600 oldalra terjed. Az életrajz a közönségesebb életrajzok közé tartozik; semmiképen sem tűnteti fel Capistranói János nagy szerepét és semmiképen sem domborítja ki egyéniségét. Nagyon meglátszik rajta, hogy gyors munka, és hogy szerzőjének nem volt ideje, hogy a rengeteg anyagot áttanulmányozza, annál kevésbé feldolgozza. Ezt a munkát szánta előszónak a Capistranói János írta munkák kiadásához.

Tomus I. volumen 2.

Vita Sancti Joannis de Capistrano. Supplementum, vagyis: »Capistranói Szent János élete. Kiegészítő rész.« Ez a kötet a következő munkákat tartalmazza:

a) Henricus Seduliusnak 1613-ban Antverpenben megjelent munkáját. Nagyon kevés változtatást eszközölt rajta. 1—77 oldalra terjed.

b) Több száz oldalon elősorolja a különböző íróknál található tudósításokat. Ezt a részt könnyebb áttekintés végett 7 fejezetre osztja. Legértékesebb a VI. és VII. fejezet. A VI. fejezetben 93 pontban közli a római pápák diplomáit, a VII. fejezetben

[1]) Wadding nem említi.

[2]) Antonio da Palermo: Tomus primus. Bevezetés. — Acta Sanct. Oct. X. 437—438.

pedig a szenttéavatásra vonatkozó kérőleveleket, számszerint 61-et, mutat be.

c) A szenttéavatás tárgyalását állítja össze 56 fejezetben; a lapok itt sincsenek megszámlálva. Ezen résznek a címe: Compactata quaedam promotiva Canonizationis Beati Patris Joannis de Capistrano circa Canonisationem B. Patris.

d) Compendium vitae, virtutum et miraculorum, nec non actorum in causa Canonizationis B. Joannis a Capistrano ordinis Minorum S. Francisci ex secretario Congregationis Sacrorum Rituum Romae Tipographia Rev. Camerae Apost. MDCXC superiorum permissa. Az egész kivonat 10 oldalra terjed.

Tomus I. volumen 3.

I. Tractatus de Papae et Concilii sive Ecclesiae auctoritate. »Értekezés a pápának és a zsinatnak, vagy az egyháznak a tekintélyéről.«

Ezen mű keletkezésének évét nem tudjuk; de annyi bizonyos, hogy szerzője az ostiai püspöknek ajánlotta.[1] XIII. Gergely pápa felvette a jogi munkák közé és nyomtatásban is megjelent 1584-ben a »Tractatus Juris Universi« mű XIII. kötetében (32—66. lap). Célja az volt, hogy eloszlassa azon ellenvetéseket, amelyek IV. Eugénius idejében a római pápa primatussága ellen támadtak.[2] Capistranói János Johannes Borotinhoz azt írja, hogy V. Miklós méltónak találta arra, hogy könyvtárában elhelyezze.[3]

Az egész mű 465 oldalra terjed; de nem teljes, mert a 432—453-ig levő lapok hiányoznak. A mű 4 értekezésre (disputatio) oszlik. Az első értekezés: De summi Pontificis Ingressu, seu Institutione. Ebben az értekezésben leírja a pápa választását, nemkülönben a választókat. Kitér arra a jogi kérdésre, ki szentelheti fel a pápát, s vajjon a püspökség szentség-e? Ezen jogi kérdések megvitatása után áttér a második értekezésre: De progressu, seu profectu papae. Ezen értekezésben kifejti, hogy a

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 24.: »comincia con un sermone escusatorio al Card. Antonio Corario, Vescovo di Ostia.« — Bullettino della Regia Dep. IX. 48.

[2]) Antonio da Palermo. Tom. I. vol. 3. Bev.

[3]) Walouch: Jana Kapistrána. 856.: »Intende tamen ad nostrum propositum demonstrare auctoritatem Ecclesiae, de qua etiam utilem tractatum composui et sanctissimo Domino nostro Nicolao papae quinto humili et debita reverentia feci praesentari, qui laudavit opus et diligenter servari facit in sua bibliotheca solemni.«

pápa hatalmát Szent Péter révén Krisztustól kapja, s kiterjed a lelkiekben és bizonyos tekintetben a földiekben is az egész világra. S ezen hatalomnak alá vannak vetve a világi fejedelmek, királyok, császárok is. A harmadik értekezésben azon nehéz és minden korban előforduló kérdést tárgyalja: Vajjon a pápa van-e az egyetemes zsinat fölött, vagy az egyetemes zsinat a pápa fölött. Ezért ezen értekezésnek a címe: De papa et conciliis. Másutt erről részletesebben fogunk beszélni, itt csupán annyit említünk meg, hogy Capistranói János teljesen egyházi felfogást vall, s így határozottan kijelenti, hogy a pápa áll az egyetemes zsinat fölött. Ebből egy rész teljesen hiányzik, úgyszintén a negyedik értekezés is, amely a nyomtatásban megjelent részből teljesen pótolható. A negyedik értekezésben azt fejtegeti, hogy a pápa, mint az egyház feje eretnek nem lehet, mert a Szentlélek Isten visszatartja minden tévedéstől.

Antonio Sessa da Palermo nem jelzi, honnan másolta le.

Az eredeti kézirat megvan Capestranóban a ferencrendiek könyvtárában az I-ső számú kódexben. XV. századbeli kézírás, még pedig minuscula gótírás; körülbelül 86 lap. Kivülről ezen szavak vannak a bőrrel bevont fatáblára német írással írva: Jhesus und Maria hilf. A mű címe pedig: »Tractatus de auctoritate pape et concili.«[1]) Ugyanezt tartalmazza a XI. számú kódex is, amely szintén a XV. századból való. Ezen kódexben szintén ezen egyetlen értekezés van ezen a címen: De auctoritate papae et concili.«[2])

A mű hitelességét elismeri Wadding is, aki jegyzékébe felvette az 5. szám alatt, Barberio mindkét munkájában[3]) a 4. szám alatt, felsorolja Hermann,[4]) Cristoforo da Varese,[5]) nem különben Bellarmin[6]) és Possevinus.[7])

II. De electione papae: »A pápa választásáról.« A capestranói konvent kéziratáról másolta le Antonio Sessa da Palermo ezt a kis munkát, amelyről az összes írók megemlékeznek. Ez a kis

[1]) Bullettino dell'Ins. Stor. Ital. Nr. 8. 81.
[2]) Bullettino dell'Ins. Stor. Ital. Nr. 8. 88.
[3]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. — 188. Barberio: Compendio della Vita. 133.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[5]) Acta Sanct. Oct. X. 516. Cristoforo da Varese: VII. c.
[6]) Bellarminus: Dissertatio Historica 532.
[7]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.

értekezés különbözik az előző műben levő értekezéstől. Ott is említést tesz a pápa választásáról, de csak futólagosan, míg ebben részletesebben előadja.

Capistranói Jánost a hosszú egyházszakadás bírta ezen mű megírására, hogy ez által is erősítse a törvényes pápa helyzetét.[1])

Úgy látszik, hogy nem önálló műnek készült, mivel a cenzura és tartalom után ez a felírás következik: Disputatio V., közvetlenül pedig alatta: De electione papae. Valószínű, hogy az előző munka ötödik részének tartotta Antonio Sessa da Palermo.

Az egész kis értekezés 35 lapra terjed. Egyetlen értekezésből (quaestio) áll.

Az első részben kifejti a szerző, hogy a pápa választására csak a bíbornokok jogosultak, akik a választás jogáról nem mondhatnak le. Majd előadja a választáshoz szükséges szavazatok mennyiségét, s mikor szűnik meg a pápa választásának érvényessége. Különösen kiemeli ezt azon esetre, mikor vagy erkölcsi, vagy egyéb okok nyomása alatt jön létre a választás.

Végül tárgyalja VI. Orbán pápa megválasztását és megcáfolja az érvénytelensége ellen felhozott vádakat. Befejezi pedig az egyházszakadás megszűntetésére vonatkozó megjegyzéseivel.

Az eredeti kézirat megvan Capestranóban, a ferencrendiek VIII. számú kódexében ezen a címen: De electione papae. De a 126. A. lapon ez a megjegyzés van: »Nézd meg óvatosan, amik következnek, nehogy tévedj, mert a pápa ellen rosszúl hangzanak.« És a 126. B. lapon: »Rosszúl gondolkodik a pápa iránt tartozó tiszteletről.« Chiappini a jegyzetben meg is jegyzi, hogy az összes szerzők Capistranói Jánosnak tulajdonítják, pedig tartalma nem egyezik meg mindenben Capistranói János felfogásával.[2])

Hitelességét elismeri Wadding, (1. szám alatt közli),[3]) Barberio mindkét munkájában,[4]) Sannig,[5]) Hueber.[6])

---

[1]) Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Bevezetés.

[2]) Bullettino dell'Inst. Stor. Ital. 84. Nr. 8. — Bullettino della Regia Deput. IX. 60. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 36. A 126. A. lapon: »Vide caute que sequuntur ne erres quia male sonant contra papam« és a 126. B. lapon: »Male sentit (auctor) etiam de reverentia pape exhibenda.«

[3]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196.

[4]) Barberio: Vita ... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio. 133.

[5]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.

[6]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

III. De dignitate papae ad Nicolaum Quintum: »A pápa méltóságáról. V. Miklós pápának ajánlva.«

Antonio Sessa da Palermo úgy nyilatkozik, hogy a capestranói konvent levéltárában levő kézíratról másolta le. Wadding is felemlíti, és maga Capistranói János is elismeri hitelességét, midőn műve végén így nyilatkozik: »Vide amplissimum tractatum, quem ad clarissimam confutationem supradictorum schismaticorum composui, et hanc materiam plenissime declaravi. Fr. Joannes de Capistrano.«

Az értekezést V. Miklós idejében készítette, s személyesen vitte el a pápához, amint ezt Capistranói János is megemlíti: »De communione sub utraque specie contra Hussitas« című munkájában, midőn elmondja, hogy a pápa sajátkezűleg eltette a nyilvános könyvtárába.[1])

Nicolao da Fara szerint a pápa 200 aranyat adott ez alkalommal Capistranói Jénosnak, hogy ossza szét a másolóknak.[2])

Ez teljesen irányzatos munka. Az egyházszakadás idejében ugyanis sokan úgy vélekedtek, hogy a világi hatalom nem a pápától árad át a császárra. Capistranói János ebben a munkában azt igyekszik bebizonyítani, hogy minden hatalom a pápától származik, akár királyi, akár császári hatalom az.

Szokása szerint most is részletezi a főtételt és 20 pontban fejti ki állításának igazságát, hogy a pápai hatalomnak fölötte kell állania minden hatalomnak. Hasonlatokkal, példákkal, egyházi rendeletekkel és szent íratokból vett idézetekkel bizonyítja be, hogy minden hatalom alá van vetve az egyházi hatalomnak, amely egyedül csak Istentől függ (quae a solo Deo iudicatur.) Egy kicsit fárasztó és nehézkes a bizonyításának ez a módja, de a fordulatokban gazdag előadás mégis nyújt élvezetet a jogi dolgokban járatos embereknek. Az 57 lapra terjedő munka ezen egyetlen értekezésből (quaestio) áll: An in Imperatorem potestas saecularis descendat a Papa?

[1]) Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. 1.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 444.

Hitelesnek tartja Wadding,[1]) Barberio,[2]) Sedulius,[3]) Sannig,[4]) Hueber,[5]) Hermann,[6]) Nicolao da Fara[7]) és Possevinus.[8])

IV. Speculum Clericorum: az »Egyháziak tükre.« Ezt a hosszú értekezést 1439-ben április 22-én tartotta Trientben Sándor trienti püspök és papsága előtt. Megjelent nyomtatásban is Veneziában 1580-ban Antonius Ferrarius nyomdájában. Kiadója frater Johannes Franciscus de Arzignana, aki a művet Medici Ferdinánd bíborosnak ajánlotta.

Antonio Sessa da Palermo a capestranói konvent kézírata után másolta le.

A capestranói konvent könyvtárában három kézirat van. Az első a II-dik számú kódexben a »8A—26A« lapokon és így kezdődik: »Incipit speculum clericorum Sermo ad clerum in sinodo tridentina editus per fratrem Johannem de Capistrano, ordinis minorum, Anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono de mense aprilis recitatus in ecclesia cathedrali die 22.«[9]) A második kézirat a X. kódex »312A—334B« oldalakon olvasható: »Speculum clericorum.«[10]) A harmadik pedig a XII. kódexben van 33 oldalon ezen a címen: »Speculum clericorum secundum Johannem de Capistrano.«[11])

Nem tudtuk összehasonlítani ezeket a kéziratokat. De semmi kétségünk nincsen a fölött, hogy ezek a kéziratok ugyanazok, amelyekről Antonio Sessa da Palermo másolta munkáját.

Eugen Jakab 1905-ben a breslaui egyetemi könyvtár kézírata alapján kiadta ezt a munkát, amely nyomtatásban 166 oldalt tesz ki. Két kézirat van ezen könyvtárban is: 1F 164p. 325—348

---

1) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196.
2) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita 133.
3) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
4) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
5) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
6) Hermann: Cap. triumph. 68.
7) Acta Sunct. Oct. 444. Nicolao da Fara: c. II.
8) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.
9) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 25. — Bullettino della Reg. Deput. IX. 49. Bullettino dell'Instr. Stor. Ital. No. 8. 81.
10) Bulletino dell'Istr. Stor. Ital. Nr. 8. 88. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 47. — Bullettino della Reg. Deput. IX. 71. Nro. 8.
11) Bulletino dell'Istr. Stor. Ital. Nr. 8. 89. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 49. — Bullettino della Reg. Deput. IX. 73.

és 1F 545p. 221—247.[1]) Az egyik így végződik: Explicit speculum clericorum editum per fratrem Joh. de Cap. A másik pedig eképen: Explicit speculum clericorum, editum per venerabilem dominum Joannem de Capistrano ordinis fratrum minorum et est finitum sub anno Dominicae incarnationis milesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio. A veneziai nyomtatás ellenben így végződik: »Speculi Clericorum Beati Johannis a Capistrano finis.«[2])

Az Antonio Sessa da Palermo-féle kézirat 193. oldalra terjed. A lendületes bevezetés után szól a papi méltóságról és felosztja három részre a thémát: Primum est excelsae dignitatis ministerium gloriosum; secundum est eximiae puritatis ergasterium pretiosum; tertium est extremae poenilitatis improperium pernitiosum.

Az első részben a papi méltóságot tárgyalja, még pedig a következő hét szempontból: a méltóság, a közbenjárói tiszt előkelősége, haszna, nemessége, hatalma és a példaadás szempontjából. Érdekes, hogy a Breslauban tartott XIV., XV., XVII. és XVIII. beszédeiben, miként másútt előadtuk, ezeket megismétli.

A második részben előadja, hogy a papnak kötelessége önmagát megszentelni. Hét szempontból fejtegeti a tételt s kiterjed a legkisebb részletekre is. Megállapításai még manapság is érvényesek a papi nevelésben. Hiszen nem kiván egyebet a paptól, mint hogy legyen a népnek mindenben mintaképe. Ezért azt akarja, hogy a pap bírjon minden kellékkel, amelyek a jó papi élethez szükségesek. Legyen tehát az étkezésben józan, ne legyen iszákos, részeges, avagy bohóc; a társaságban legyen megfontolt, s ne legyen könnyelmü, avagy piperkőc; legyen tudományos képzettsége és ne legyen járatlan, avagy tudatlan; legyen élete tiszta, ne legyen kicsapongó, avagy érzékies; legyen mindenki iránt könyörületes, ne legyen kapzsi, zsugori; állandóan törekedjék a tökéletesedésre, s ne legyen ingadozó, avagy állhatatlan.

A harmadik részben pedig szól azon esetekről, mikor a pap elveszti a megszentesülés kegyelmét, nevezetesen a következő hét esetet hozza fel: felfüggesztés, egyházi tilalom, kiközösítés, letevés, bebörtönzés, megbotozás, hivataltól való megfosztás.

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge: 8.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge: 166.

Minden egyes esetnél, de különösen a kiközösítésnél nyílt alkalma a különböző jogi eseteknek megvitatására.

Végül csak azt jegyezzük meg, hogy az Eugen Jacob által kiadott kiadás kritikailag elsőrendűnek mondható. Ezt a munkát hitelesnek ismerik: Wadding,[1]) aki ezeket írja róla: »Speculum clericorum, seu sermo habitus ad clerum in Tridentina synodo dioecesana, anno 1439. die XXII. aprilis coram Alexandro duce Mazoviae, episcopo Tridentino.« Barberio,[2]) Sannig,[3]) Hueber,[4]) Hermann,[5]) Nicolao da Fara,[6]) Bellarmin[7]) és Possevinus.[8])

V. De instructione seu directione et interrogatorio simplicium sacerdotum: »Az egyszerű papok oktatásáról, irányításáról, vagy kérdezéséről.«

Antonio Sessa da Palermo megjegyzi, hogy Szent Antonio Giustiniani, firenzei érsek, a gyónók számára hasonló cím alatt hasonló munkát írt. A gyűjteménybe való felvevéskor tehát kétség támad az iránt, vajjon ez a munka Capistranói Jánosé-e, vagy sem? A kétséget eloszlatta az a példány, amely a dominikánusok kolostorában (bibliotheca Sanctae Mariae super Minervam Romae) volt. A két kézirat összehasonlítása után kitűnt, hogy az eszmemenetben és a felosztásban egyeznek ugyan, de egyébként teljesen különböznek.

Ha meg lehetne állapítani a két munka írásának idejét, könnyű szerrel elénk tűnnék, hogy a két szent közül melyik használta a másikét forrásnak.

Igazi lelki pásztorkodási könyv, amelyben a szerző kimutatja, minő gondoskodással kell a gyóntatónak nagy felelősséggel járó tisztét betöltenie.

A mű két részre (disputatio) oszlik. Az elsőben szól a gyóntató és a gyónás feltételeiről. Tizenkét cikkelyben állítja

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[4]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[6]) Acta Sanct. Oct. X. 444. Nicolao da Fara: c. II.
[7]) Bellarmin: Dissertatio Hist. 522.
[8]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832. — Speculum Clericorum (Venetiis apud Ant. Ferrarium anno 1580.)

össze azon tudnivalókat, amelyeket minden gyóntatónak emlékezetében kell tartania.

Kioktatja első sorban a gyóntatót, hogy a gyóntatás érvényességéhez feltétlenül szükséges az engedély, és ezt a megyéspüspöktől kell kieszközölnie. Ha megvan az engedély, akkor szem előtt kell tartania az egyházmegyében fenntartott eseteket. S ezután lassankint bevezeti, miképen kell a papnak arra törekednie, hogy a gyónó jó gyónást végezzen. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a pap kellőleg képzett, s ennek következtében mérlegelni tudja az egyes bűnök nagyságát és fokozati különbségét. Különösen figyelmébe ajánlja a gyóntatónak, hogy mérlegelje a gondolati bűnöket és figyelmeztesse a gyónókat a bűnök nagyságára. Végül szól a gyónó bánatáról és a gyónásnak feltételeiről.

Ezt az első részt mint önálló munkát említik Wadding,[1]) Hermann[2]) és Barberio.[3])

VI. De interrogatorio: »A kérdezésről.« Ezt nem külön munkaképen tűntette fel Antonio Sessa da Palermo, hanem mint az előző mű második részét. A bevezetésben azonban mint önálló mű szerepel.

A capestranói konvent levéltárában pedig két eredeti példány is van, az egyik olasz nyelven, a másik latin nyelven. A XXVII. kódexben, amely egy XIII. századbeli szertartásos könyvet tartalmaz, a végén ezen kis értekezés áll magánosan: »Summa confessionis s. Joannis.« A katalogus Capistranói Jánost nevezi meg szerzőnek.[4]) A XXXIV. kódexben a 73 A—177 A lapokon szintén van egy értekezés ezen a címen: »Interrogationes confessorum«, amelynek szerzőjéül a katalogus Capistranói Jánost tartja.[5])

[1]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196. — Acta Sanct. Oct. X. 437.: »De instructione seu directione simplicium sacerdotum.«

[2]) Hermann: Cap. triumph. 68.

[3]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.

[4]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 103. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 79. Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. 97.: »E un trattato delle interrogazioni da farsi dal confessore.«

[5]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 117. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 93. Bullettino: dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 103.

Az egész mű három főrészre oszlik. Az elsőben tárgyalja az egyházi személyeket. Szól a püspökről, a kanonokokról és egyéb javadalmasokról, majd az egyszerű papokról. Ezután előadja, miképen kell a papnak a misét elmondania, és miképen kell az Oltáriszentséget kiszolgáltatnia. Megadja utasításait a plébánosoknak és a segédlelkészeknek. Majd áttér a szerzetesekre. Sokáig időzik itt, mert részletesen tárgyalja a szerzetesek három fogadalmát, étkezését, a társadalomban való forgolódását és különösen a közös életet; majd aztán áttér arra, hogyan kell a szerzetesnek magát viselnie a szószéken és a gyóntatószékben. Utasításokat ad a különböző gyónókra vonatkozólag, nevezetesen a házasulandókra, az orvosokra, ügyvédekre, bírákra, zsarnokokra, s legvégül a parasztokra.

A második részben a következő hét főbűnt tárgyalja: a kevélység, harag, irígység, gyilkosság, kapzsiság, mértéktelenség, bujaság és végül a természet ellen elkövetett bűnök. Elsőbben részletesen leírja ezen bűnök keletkezését és nagyságát, majd aztán beszél minden egyes bűnről és annak különböző ágairól.

A harmadik részben tárgyalja a gyónást és a kártérítést. A penitenciatartás szentségét általában és részletesen is előadja; közben a kártérítés mivoltát fejtegeti, majd megállapítja a kártérítés mineműségét, végül pedig elmondja, minőnek kell lennie a gyónás külső alakjának.

A mű a 202-dik lapon végződik ezen szavakkal: In nomine Jesu Christi finit formula confessionis fratris Johannis a Capistrano Ordinis Minorum. Deo gratias. Amen.

Mint külön munkát említi Hueber,[1]) Sannig,[2]) Hermann,[3]) Wadding[4]) és Barberio.[5])

VII. Animadversiones circa sacrosanctum missae sacrificium sancti Joannis de Capistrano, azaz »Megjegyzések a szentmiséről.«

Antonio Sessa da Palermo a capestranói levéltárból másolta le. Tulajdonképen nem is önálló munka, hanem a legnagyobb

[1]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[2]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[3]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[4]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[5]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della vita. 133.

valószinűség szerint vagy az előbbi munkának, vagy egy másiknak a kiegészítő része. Mindjárt a negyedik lapon ez a felírás van: Quaestio 4: De sacrificio missae. Vagyis valamelyik munkának a negyedik tétele.

Az egész mű 40 lapra terjed. Az elején útmutatást ad arra, miként kell a papnak a szentmiséhez készülnie, vagyis milyen lelki tisztasággal és minő éhgyomorral kell bírnia, hogy méltóan magához vehesse az Oltáriszentséget. Előadja aztán, hogy kiknek szabad misézniök; milyen legyen az áldozati kenyérnek, vagyis az ostyának és a bornak az anyaga; hol és hány órakor szabad misézni. Ezután áttér az Oltáriszentség kiszolgáltatására. Egymás után előadja, hogy a kiközösítettek, felfüggesztettek és az egyházi tilalom alatt levők el vannak tiltva a szentáldozás vételétől. Fölveti azt a kérdést is, mit kell csinálni a papnak, ha a kisded Jézus megjelenik az ostyában. Kifejti, hogy a jó és rossz pap miséje az érdemet tekintve egyforma, mert a szentmise értéke nem a pap személyétől függ. Megmondja, miképen kell a szentostyát megőrízni; milyeneknek kell lenniök a szentmisénél szolgáló kelyheknek. Végül aztán a misemondó ruhákról szól.

A művet ezen szavakkal fejezi be: Deo gratias. Amen.

Mint önálló munkáról emlékeznek meg Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig[4]) és Hermann.[5])

Tomus I., volumen 4.

VIII. De ecclesiastica censura; vagyis »Az egyházi cenzuráról.« A capestranói levéltár eredetijéről másolták le. Teljes címe: Jesus, Maria, Joseph incipit tractatus de Ecclesiastica Censura editus a fratre Joanne de Capistrano Ordinis Minorum. Capestranóban a XVI. kódexben a »161 A — 200 A« lapokon található egy értekezés ezen a cimen: »Tractatus de ecclesiastica censura.« De vajjon erről másolta-e Antonio Sessa da Palermo vagy másról, eldönteni nem tudjuk. Chiappini, azt jegyzé hozzá, hogy isme-

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196.
[2]) Barberio: Compendio della Vita. 133. — Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 189.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. 201.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 69.

retlen szerzőtől való.[1]) Úgyszintén ismeretlen szerzőtől való a XVI. kódexben levő ezen értekezés is: »Tabula ecclesiastice censure.«[2]) Joannes de Lignano »De censura ecclesiastica« műve, amely a Tractatus Universi Juris Tom. 14. kötetében jelent meg, hasonlít Capistranói János munkájához. Nem volna érdektelen eldönteni, mennyiben hasonló a két munka egymáshoz!

Antonio Sessa da Palermo Capistranói János ezen művének keletkezését 1436-ra teszi.[3])

Ugyanő azt állítja, hogy az utolsó néhány lap, vagyis a 9-dik cikkely nem Capistranói Jánostól való, hanem mástól. Mennyiben van igaza, eldönteni nem tudtuk.

A mű négy kérdést (quaestio) tárgyal, még pedig: 1. Az egyházi cenzurát miképen határozzák meg? 2. Honnan kapta a nevét az egyházi cenzura? 3. Hányféle és melyek az egyházi cenzurák? 4. A kiközösítés.

A három első kérdéssel röviden végez, 16 lapnyi terjedelmű mindössze; a negyedik kérdéssel hosszasan foglalkozik. Ez a rész különálló munkának tekinthető nemcsak nagyságánál fogva, amennyiben 183 lapnyi terjedelmű, hanem a felosztást és a kidolgozást illetőleg is. Ez a rész tizenegy cikkelyből áll. Előljáróban a kiközösítés fogalmát és nemét adja. Utána elmondja, hogy kinek van hatalma a kiközösítést alkalmazni, s minő okok vonják az illetőre ezt a bűntetést. Majd szól a kiközösítéssel járó tiltott dolgokról; nemkülönben a kiközösítés alól való feloldozás formájáról. A végén elsorolja azokat a bűntetéseket, amelyek érik azokat, akik a kiközösítettel érintkeznek.

A 200-dik lapon végződik ezzel a rövid fohásszal: Deo gratias. Több életrajzírónál nem találjuk ezen munka címét. Mindnyájan ezen munkát említik csak: De censuris. Azt kell gondolnunk, hogy ez a két elnevezés egy munkára vonatkozik. Egyébként

[1]) Bulletino della Reg. Dep. IX. 80. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56. Bullettino: dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 91.
[2]) Bullettino dela Reg. Dep. IX. 80. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56.
[3]) Antonio da Palermo: Tom. I. vol. III. »De cens. eccl.« pag. 6.

a következők említik: Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Hermann,[5]) Sedulius,[6]) Possevinus.[7])

IX. De excommunicationibus et de casibus papae reservatis, et de Canone poenitentiali et poenitentiis et remissionibus. Tulajdonképen négy mű. Egyes írók külön is tárgyalják.

Antonio Sessa da Palermo megjegyzi, hogy a másolást a Capestranóban levő eredeti kéziratokról végezték.

A capestranói levéltárban megvannak a következő eredeti kéziratok. A II. kódexben a »177A—180A« lapokon a: »De excommunicationibus« című értekezés.[8]) Valószínűleg azonos ezzel a következő értekezés is, amely ugyanitt a XXXIV. kódexben a »15 A — 54 A« lapokon olvasható: Incipiunt excommunicationes papales et episcopales extracte a corpore iuris per fratrem Johannem de Capistrano.«[9]) Egy kis részt tartalmaz a VII. kódex, a 10A — 11A lapokon ezen a címen: »Casus papae reservati.«[10])

Ez az értekezés először 1484-ben jelent meg nyomtatásban a »Tractatus Illustrium ... Juris consultorum« XIV. kötetében a 388a — 398b lapokon ezen a címen: »Tractatus de excommunicationibus Joannis Capistrano, hactenus non impressus.« Ezen műben a két első értekezés együtt van. Az első, a »De excommunicationibus« című rész is két részre oszlik. Az első részben a kiközösítésnek 14 nemét sorolja fel, nevezetesen beleesik a kiközösítésbe, aki kezét emeli egyházi személy ellen, aki gyujtogatást és rablást követ el megszentelt helyen, aki ugyanezt másútt követi el, akit a pápa névszerint kiközösít, aki apostoli iratokat hamisít, aki a bíbornokokat üldözi, aki az egyházi bírákat működ-

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Hueber: Dreifache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 69.
[6]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[7]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.
[8]) Bollettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 82. — Bollettino della Reg. Dep. IX. 50. és a Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 26. A II. kódex 164. A. — 186. B. lapokon levő értekezést ezen a címen adja: De censuris ecclesiasticis.
[9]) Bollettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 102. — Bollettino della Reg. Dep. IX. 116. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 92.
[10]) Bollettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 84. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 34.

désükben megakadályozza, aki holttestet megcsonkít, aki az eretnekeket pártolja, aki az utolsó kenetet, szent áldozást, vagy a házasságot kiközösítettnek kiszolgálja, aki a templomba való temetkezést kierőszakolja, aki a püspököket üldözi, s az egyházi tilalom keresztülvitelét megakadályozza.

A második részben tizenegy esetet sorol fel, amelyeket évenkint nagycsütörtökön tesz közzé a római kúria; amelyek szerint kiközösítéssel sújttatnak az összes eretnekek, és akik az eretnekeknek fegyvert, lovat és más egyebet szolgáltatnak, az apostoli bullákat hamisítók, a tengeri rablók és kalózok, vagy akik a szaracénoknak fegyvert avagy lovat adnak, akik a pápai kúria fenntartására szolgáló barmokat elhajtják, avagy az élelmiszereket elrabolják, akik új útat erőszakolnak ki ezeken a birtokokon, akik egyházi személyeket megvernek, megcsonkítanak, vagy meggyilkolnak; végül akik a pápai államba betörnek és a felsorolt városokat s helyeket elfoglalják.

A harmadik részben azon pápai kiközösítéseket sorolja fel, amelyek alól a püspökök, vagy püspöki joggal felruházott egyének adhatnak feloldozást. 14 esetet ad elő; amelyek mind a férfi és női szerzetesekre vonatkoznak.

A negyedik részben előadja a püspöknek fenntartott eseteket, számszerint ötvenhatot.

Antonio Sessa da Palermo ezt a munkát két műnek veszi. Külön önálló munkának tekinti a »De excommunicationibus ipso iure latis« és külön a többi részt. Waddingnál ezen cím alatt található: De excommunicationibus ipso iure latis.[1]) Ugyanezen a címen említi Barberio,[2]) Hueber[3]) és Sannig.[4]) A »Casibus Papae reservatis« című munkát szintén külön felemlíti Wadding, Barberio mindkét munkájában, Hueber, Sannig az előbb idézett helyeken és Hermann,[5]) Possevinus.[6])

XI. A második értekezés: De canone poenitentiali. Ennek eredeti kézirata szintén Capestranóban van. A XXV. kódex

---

[1]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Compendio della Vita 133. — Barberio: Vita... di S. Giov. de Cap. 188.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 144.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 69.
[6]) Possevinus: Apparatus sacer. 832.

tartalmazza a »125 A—131 B« lapokon: Incipiunt canones poenitentiales editi per venerandum fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum.[1]) Ez a mű megvan a XXII. kódexben is.[2]) Megjelent nyomtatásban a fentebbi nagy műben közvetlenül az előbbi után, vagyis a XIV. kötet 3986—4000. lapjain: Tractatus Joannis a Capistrano de Canone poenitentiali: Et is ibidem nunc, primum impressus.

Ebben a munkában röviden felsorolja az egyes bűnöket és megszabja rá a bűntetést. 80 esetben határozza meg a régi szabályok alapján a bűnök bűntetését. Egyébként a végén a gyóntató bölcseségére és okosságára bízza, miképen szabja meg a penitenciát.

Hitelesnek tartják Wadding, Barberio, Hueber és Sannig a fenntebb említett helyeken.

XII. Hasonló kérdésekkel foglalkozik a mű harmadik részében a »De poenitentiis et remissionibus.« Ez a rész a 212. laptól kezdve a 358. lapig tart. Eredeti kézírata meg van Capestranóban a X. kódex 1—81. lapjain: Rubrica de poenitentiis et remissionibus.[3]) Megjelent nyomtatásban is 1586-ban Veneziában az »A. Amici: Repetitiones canonicae« című mű IV. kötetében 392—393. lapokon.

XIII. A katalogusban említés van a »De casibus et poenis iniungendis« című munkáról, de egyik kötetben sem fordul elő. Hitelesnek elismerik Wadding,[4]) Barberio,[5]) Hueber,[6]) Sannig,[7]) Cristoforo da Varese[8]) és Possevinus.[9])

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 96. — Bollettino della Reg: dep. 101. — Chiappini: Reliquia Lett. Cap. 77.

[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 95. — Bollettino della Reg. Dep. 98. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 74.: Incipiunt canones penitentiales extracti a corpore iuris per venerabilem fatrem F. Jo. de Capistrano ordinis minorum.

[3]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 88. — Bollettino della Reg. Dep. 70. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 46.

[4]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196. — Acta Sanct. Oct. X. 437.

[5]) Barberio: Compendio della Vita. 133. — Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 189.

[6]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

[7]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

[8]) Acta Sanct. Oct. X. Cristoforo da Varese: c. VII.

[9]) Possevinus: Apparatus sacer. 832.

22. §. G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteménye: Második kötet.

Tomus II. volumen 1.

XIV. Commentarius super priores quattuor titulos libri tertii Decretalium annuente domino Gregorio Icono P. O. M. — Compilatorum per Sanctum Raymundum de Pegnaforti: De vita et honestate clericorum. Rendesen csak a legutóbbi cím alatt fordul elő: De vita et honestate clericorum, vagyis »Az egyházi személyek életéről és tisztességéről.«

Milanoban a »Bibliotheca Ambrosiana«-ban megvolt Pennaforte Szent Raymund hasonló című munkájának kézirata, amelyet Antonio Sessa da Palermo összehasonlított a Capestranóban levő kézirattal. Az összehasonlításból kitűnt, hogy Capistranói János a »Quatuor tituli«-t nem vizsgálta át, csupán a négy első fejezetét, de a negyediket sem egészen.[1])

Az eredeti kézirat megvan Capestranóban. A VIII. kódex tartalmazza: »1 A — 2 A: Incipit lectura super 3-um decretalium edita a fratre Johanne de Capistrano« és »3A—97B: Liber tertius de vita et honestate clericorum.«[2])

Antonio Sessa da Palermo a munka keletkezésének idejéről ezt írja: »in vita Aquilae, dum ibi publice illa doceret«, vagyis Aquilában való tartózkodása alatt írta.[3])

A terjedelmes, 497 lapra terjedő munkát 4 titulusra osztja fel: 1. De vita et honestate clericorum. 2. De cohabitatione clericorum et mulierum. 3. De clericis coniugatis. 4. De clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda.

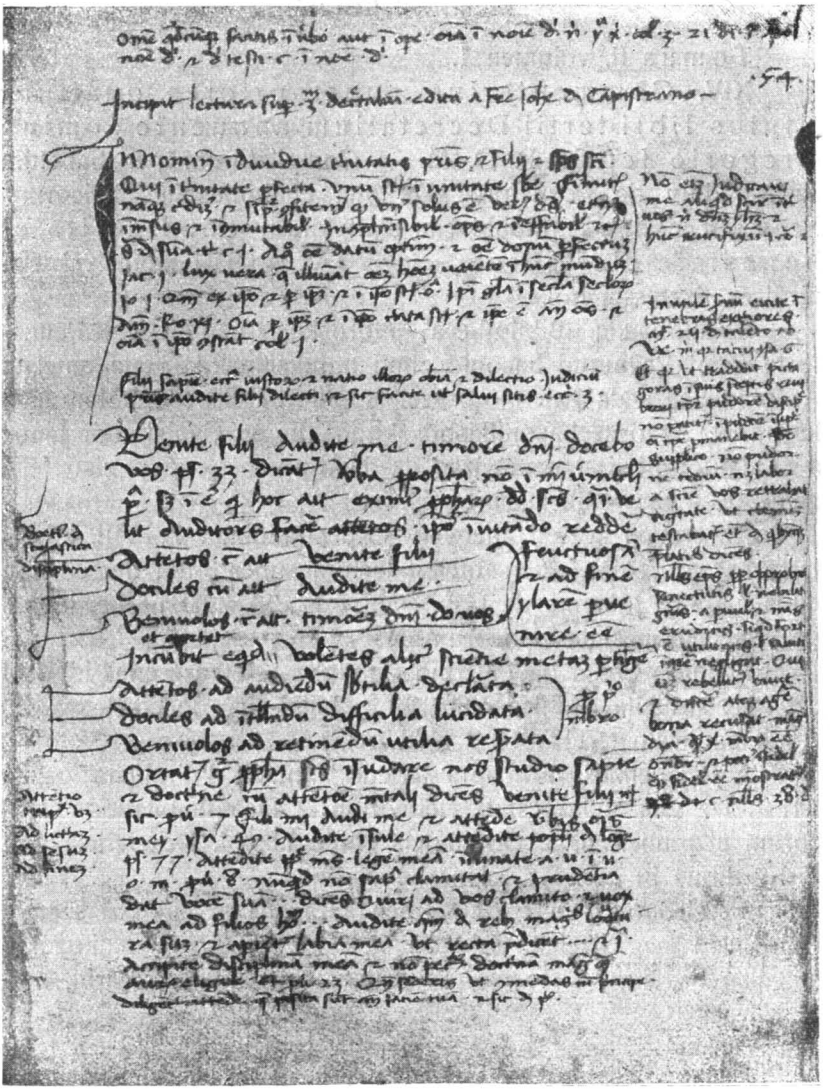
Az első részben 16 fejezetben tárgyalja az egyházi személyek külső magaviseletét és lelki életét. A külsőre vonatkozólag megállapítja, hogy tartoznak hajukat és szakállukat lenyírni, ton-

---

[1]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. 1. pag. 1.

[2]) Bulletino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 84. — Bolletino della Reg. Dep. IX. 59. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 35.

[3]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. I. pag. 4.

Capistranói János kézírata a »Lectura super tertium decretalium« 1-ső lapjáról.

zurát viselni. Kötelesek egyházi öltözetben járni; tilos nekik a szinházak és egyéb látványosságok látogatása; nemkülönben a nyilvános játékok és üzletek vezetése. Végül felveti azt a kérdést, szabad-e egyházi személyt világi törvényszék előtt beperelni.

A második részben 9 fejezetben a legkényesebb dologról tárgyal, vagyis: kik lehetnek az egyházi férfiaknak házvezetőnői. S itt kitér azon bűntetésekre, amelyek tiltják a botrányos életet.

A harmadik részben 10 fejezetben szól a papi nőtlenségről, s mindazon dolgokról, amelyek ezzel összefüggenek.

A negyedik részben négy fejezetben tárgyalja az egyházi személyeknek helyhezkötöttségét. Szabad-e püspököknek más városba, illetőleg egyházmegyébe átmenni? Ki adhat engedélyt arra, hogy az illető javadalmas távozhatik tartózkodási helyéről. Befejezi pedig azon kiváltságok elsorolásával, amelyek egyedül a pápát illetik meg.

Érdekes, hogy ezt a művet sem Wadding, sem a többiek nem említik fel.

Tomus II. volumen. 2.

XV. Tituli decimi noni de usuris; libri quinti decretalium commentarius; et explicatio generalis ad universam materiam de contractibus et contra cupiditatem.

Antonio Sessa da Palermo mindjárt a mű elején felhívja az olvasó figyelmét arra, hogy az összes írók a »Tractatus de usuris« és a »Tractatus contra cupiditatem et avaritiam« című művét két különböző munkának tartották. Így járt el a Rituum Congregatio is a II. kötetében. Antonio Sessa da Palermo azzal okolja meg a fentebbi címet, mivel a Rómában levő San Isidoro kolostor könyvtárában a teljes példány megvolt. Nyomtatásban is megjelent, de hibásan a »Tractatus Illustrium . . .« című mű VII. kötetében Velenczében 1584-ben.

Antonio Sessa da Palermo a szöveget a capestranói kolostorban őrzött példányról másolta, ahol a 19. fejezet egy titulusról szól, t. i. a »tituli decimi noni de usuris libri quinti decretalium;« a mű többi része pedig értekezés módjára a többi uzsora esetét tárgyalja.

Ez az értekezés tehát ikertestvére a »Tractatus contra cupiditatem seu avaritiam« műnek. Ezért jegyzé meg Antonio Sessa da Palermo: »Hunc preposui tractatui contra cupiditatem seu

avaritiam, ut commentaria quinti libri decretalium ad commentaria tertii exhiberentur connexa.«[1])

A capestranói könyvtárban több kézirat van, még pedig a XXVIII. kódexben a 24 A — 167. B. lapokon ezen a címen: »Tractatus de Usuris.« In die cinerum, in capite 40-mae in civitate Veronensis 1430, 26. februarii, In. 1-mae Tractatus contra cupiditatem seu avaritiam incipit editus a fratre Johanne de Capistrano.«[2])

A mű tulajdonképen Antonio Sessa da Palermo gyűjteményében így szerepel: Liber V. Decretalium Titulus 19. De usuris. 19 fejezetből áll és 70 lapra terjed.

Az uzsora meghatározásán kezdi, majd áttér a bűntetésekre, amelyekkel az állam és az egyház az uzsorásokat sújtják. Részletesen előadja, miként kell az uzsorát visszatéríteni. Külön szól a zsidó uzsorásokról, s kifejti, miként kell őket a visszatérítésre kényszeríteni.

Wadding és a többi életrajzírók nem említik meg mint külön munkát.

XVI. A 73-dik oldalon kezdődik a munka második része ezen a címen: »Explicato Generalis totius tituli XIX.« De usuris. — Ez a második rész bővebb mint az első, hiszen 102 oldalra terjed és 29 fejezetre oszlik. A haszon meghatározása után rögtön felveti azt a kérdést, vajjon az uzsorát csupán a természeti törvény tiltja-e, vagy emberi törvény is? Külön fejezetben tárgyalja azt a kérdést, vajjon a pénzt lehet-e bérbeadni, vagy eladni? A középkori felfogás szerint ez uzsora, tehát Capistranói János is ezt vallja. A kereskedésből származó nyereséget is korlátok közé szorítja és vétkesnek jelenti ki azt, aki az árút drágábban adja. Hat esetet hoz fel, amikor megszűnik az uzsora, s más hat esetet, mikor a jövödelem, vagy nyereség különbözik az uzsorától. Végül ezen kérdéseket fejtegeti: lehet-e megvenni a jövedelmet és eladni a jövedelemre vonatkozó igényeket?

A mű a 175. oldalon végződik ezzel a felkiáltásssal: Deo gratias!

---

[1]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. II. Bevezetés.

[2]) Bollettino della Reg. Dep. IX. 104. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 80. Bulletino dell' Ist. Stor. Ital. 98.

Hitelesnek elismeri Wadding,[1]) de ezen a címen: De usuris et contractibus; Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Sedulius[5]) és Possevinus.[6])

XVII. Tractatus contra avaritiam seu cupiditatem.

Antonio Sessa da Palermo bevezetésében felsorolja a különböző kéziratokat, s közben megjegyzi, hogy ez a munka megjelent nyomtatásban is a »Tractatus Illustrium...« című mű I-ső kötetében; ahol azonban a harmadik rész hiányos. Rómában a San Isidoro kolostor levéltárában őrzött példány tartalmazza a harmadik részt is. Teljes példányok vannak Aquileában a San Giuliano kolostor könyvtárában; Capestranóban a ferencrendiek könyvtárában; Milanóban a Bibliotheca Ambrosianában; Folignóban a San Bartolomeo kolostor könyvtárában, amely példánynak elején ez olvasható: »Iste liber compilatus est per venerabilem virum fratrem Joannem de Capistrano intitulatus: De restitutionibus.«[7])

Capestranóban két példány van; az egyik a VI. kódexben 1 A—48 A, a másik a XIV. kódexben. Az elsőnek címe: »Incipit tractatus contra cupiditatem ad instantiam et requisitionem magnificorum et spectabilium dominorum quorumdam militum et doctorum ac nobilium civium veronensium editus per me fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum minimum et indignum. Anno domini Millesimo quadringentesimo trigesimo octavo die vigesima sexta mensis februarii prime Indictionis, die mercurii cineris in capite quadragesime. Premittitur tamen quoddam consilium de materia satis ardua et opulente hereditatis continentia iustitie.«[8]) A másiké: »Iste est tractatus editus a beato Joanne de Capistrano anno domini 1438. 26 februaris.« — Tartalmazza

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197.
[2]) Barberio: Compendio della vita. 133. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 449.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[6]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832. Ezen a címen: »De usuris et contractibus.«
[7]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. II. Bevezetés.
[8]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 83. — Bollettino della Reg. Dep. IX. 55. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 31.

a »Tractatus contra cupiditatem et avaritiam.«[1]) A harmadik titulusa Capistranói János saját keze írása.[2])

Eugen Jacob 1907. a breslaui egyetemi könyvtárban levő eredeti után kiadta ezt a munkát.[3]) Három kézírat van itt: 1) II. Q 1. p. 1—104; 2) III. F 4. p. 281—327; 3) I. F 244. p. 181—205. Címe: »Tractatus de cupiditate Venerabilis patris fratris Johannis de Capistranis ordinis minorum et iuris utriusque doctoris.« A kiadás rendkívül tetszetős, és mivel bő jegyzetekkel van ellátva, minden követelménynek megfelel. Az értekezés 300 oldalra terjed és azután következnek a megjegyzések.

A Magyar Nemzeti Muzeum könyvtárában szintén megvan ezen értekezésnek a kézírata a »Cod. Lat. 374.« szám alatt. XV. századbeli kézírat, 130 oldalra terjed negyedrétű lapokon. Címe eképen olvasható: »Incipit liber de cupiditate compilatus per venerabilem fratrem Johannem de Capistrano ordinis fratrum minorum.« A szöveg olvasható ugyan, de nagyon sok benne a rövidítés.

Az Antonio Sessa da Palermo által másolt értekezés eképen kezdődik: »In nomine Individue Trinitatis... incipit Tractatus contra cupiditatem ad instantiam et requisitionem magnificorum et spectabilium Dominorum quorundam militum et Doctorum ac nobilium Civium Veronensium editus per me fratrem Johannem de Capistrano... anno Domini 1438 die 26 mensis Februarii primae indictionis die Mercurii Cineris in capite id est quadragesimas.« Az egész művet, amely 318 oldalra terjed, hét részre (disputatio) osztja fel.

Az első részben szól az uzsora tiltott voltáról és a kincsszerzés hármas módjáról.

A második részben tárgyalja a szentségtörést (sacrilegium), a lopást, a rablást, a zsákmányt, a háborút, a gyilkosságot és a simóniát.

A harmadik részben pedig fejtegeti a rendes kamatot és az uzsorát.

---

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 50. — Bulletino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 89. — Bolletino della Reg. Dep. IX. 74.

[2]) Arch. Franch. Hist. III. 147.

[3]) Johannes von Capistrano. II. Theil. Zweite Folge. Breslau. 1907.

A negyedik részben az uzsora sokféle változatáról nagyon is részletezően és minden oldalról megvilágítva, mondja el meggyőződését.

Az ötödik részben aztán az uzsora neméről és fajairól tárgyal.

A hatodik részben az uzsorásokat festi le különféle hasonlatokban.

A hetedik részben előadja az uzsorával összefüggő egyéb vétségeket és gonoszságokat.

Egyébként ezt a munkát felemlíti a legtöbb életrajzíró; így: Wadding ezen a címen: De cupiditate et avaritia libri tres,[1]) Barberio,[2]) Sedulius,[3]) Hueber,[4]) Sannig,[5]) Trithemius,[6]) Possevinus.[7])

Tomus II. volumen 3.

»XVIII. Explicatio Extravagantis Joannis XXII. primae De verborum significatione Sancti Joannis de Capistrano adversus Berbegallum.

Capistranói János ezt az értekezést Rómában írta 1431. évben május havában Berbegallus Fülöp spanyol franciskánus ellen.[8]) Ebben az értekezésében megmagyarázza XXII. János »De verborum significatione« című rendeletét, amely a Decretalium Tom. 6. post Constitutiones Bonifacii VIII. et Clementis V. van lenyomatva.

Az eredeti kézirat Capestranóban volt és jelenleg is ott van, még pedig a XX-dik kódexben a 169 A—186 A lapokon: »Trattato contro Filippo Berbegallo respingente le dichiarazioni pontificie alla regola de'frati Minori.«[9])

Az egész mű 109 lapra terjed. A szerző párhuzamba állítja a pápai rendelet szövegét Berbegallus szövegével és aztán levonja

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.

[2]) Barberio: Compendio della Vita. 133. — Barberio: Vita ... del S. Giov. da Capistrano. 189.

[3]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.

[4]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

[5]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

[6]) Tritthemius: De script. eccl. 171. (Nolite vobis thesauri (sic.) — Hermann: Cap. triumph. 68.

[7]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832. De cupiditate lib. 3.

[8]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. 3. pag. 2.: »Scripsit illam author in Urbe anno 1431. Indictione 9. mense Maii.«

[9]) Bullettino della Reg. Dep. 92. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 68. Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 94.

belőle a következtetést. Az egész mű tehát 13 pápai szöveget, Berbegallus apostilláját és ugyanannyi Capistranói feleletet (responsio) tartalmaz.

Mivel Berbegallus munkája első sorban az observántia ellen irányult, azért Capistranói János igyekszik megcáfolni minden egyes tételét. Könnyebb áttekintés végett 13 pontra osztja válaszát. Szól tehát a rendi káptalanról, Szent Ferenc regulájának tisztaságáról, a regulának igazi reformálásáról, az ünnepélyes fogadalomról, az isteni akarat értelmezéséről, a szerzetesi szigor tulajdonságairól, a reform gyümölcseiről. Majd áttér a szerzetesrend meghatározására és megmondja az okát, hogy miért különböznek egymástól az egyház határozatai az egyes rendekre vonatkozólag. Szent Ferenc rendjében a szindikusok nem a rendtagok közül valók. A szerzetesi fogadalom tárgyának előadása után röviden összefoglalja Berbegallus ellenmondásait, s a begárdok és a beguinák tévelyeit kimutatja, és rámutat, miért kárhoztatta azokat az egyház. Végül buzdítja Berbegallust, hogy engedelmeskedjék a pápa követének.

Az értekezést ezzel zárja le: Vale frater et ora pro me. ex Urbe Anno Domini 1431. Indictione 9. de mense Maii.[1])

Ezt a munkát Wadding is felemlíti a következő cím alatt: Tractatus contra Philippum Berbegallum, pontificias declarationes in Regulam Minorum respuentem et novitates perniciosas in Ordinem advehentem.[2]) Hitelesnek tartja Barberio,[3]) Hermann,[4]) Sannig,[5]) Hueber[6]) és Nicolao da Fara.[7])

XIX. Defensorium tertii Ordinis S. P. N. Francisci: Szent Ferenc harmadrendjének védelme.

Mivel Szent Ferenc harmadrendjét ebben az időben sok támadás érte, azért Capistranói János a harmadrendnek védelmére kelt és megírta ezt a munkát. A művet a Milano mellett levő Santa Maria degli Angeli kolostorban írta, miként a keltezés

---

[1]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. 3. pag. 109.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.
[3]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[5]) Sannig: Der Croniken IV. 201.
[6]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 494.
[7]) Acta Sanct. Oct. X. 444. Nicolao da Fara: c. III.

mutatja: Ex loco sancte Marie de Angelis extra et prope Mediolanum sub anno Domini 1440. die XXVIII. mensis maij.

Antonio Sessa da Palermo felvette a gyűjteményébe, és a Sacra Rituum Congregatio jóváhagyta. Eredetije megvan a capestranói könyvtár X. kódexében ezen cím alatt: Defensorium tertii ordinis beati Francisci.[1])

A mű 105 lapra terjed és egyetlen értekezésből (disputatio) áll. Az értekezés címe: De immunitate tertii ordinis, vagyis: »A harmadrend kiváltságos helyzetéről.« S ezt aztán 16 cikkelyben tárgyalja.

Előljáróban a szerzeteseket megillető kiváltságokat sorolja fel, s aztán kifejti a harmadrend női és férfi tagjainak kiváltságos helyzetét jogi szempontból. Kijelenti, hogy a harmadrend tagjai, mint egyházi személyek, élvezik az egyházi kiváltságokat. A szerzetesrend fogalmának meghatározása után mintegy tizenegy bizonyítékot hoz fel a harmadrend kiváltságai bebizonyítására. Felsorolja a kiváltságokat és megszólaltatja korának legnagyobb jogtudósait, mint Catone de Saccis-t, Luchino de Curte-t, Bartolomeo de Barctereis-t, Francesco de Falenghis és Agostino de Manzariis di Castranovo-t.

Antonio Sessa da Napoli befejezi a művet ama kiváltság leközlésével, amelyet a harmadrend számára Capistranói János a pápától szóbelileg kapott: Privilegium per sanctum Joannem de Capistrano . . . Universis fratribus et sororibus tertii ordinis.

Nicolao da Fara ezen a címen hozza ezt a munkát: In tutelam tertii Ordinis Minorum (tractatus).[2]) Egyébként hitelesnek ismerik el Wadding,[3]) Barberio,[4]) Sedulius,[5]) Hueber,[6]) Sannig,[7]) Hermann[8]) és Possevinus.[9])

XX. (XXI—XXII—XXIII.) Consultationes Canonicae. Antonio Sessa da Palermo a gyűjtemény katalogusában a 20.

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 88. — Bullettino della Reg. Dep. 71. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 17.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 444. Nicolao da Fara: c. II.
[3]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[4]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della vita. 133.
[5]) Sedulius: Hist: Seraph. 389.
[6]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[7]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[8]) Hermann: Cap. triumph. 68—69.
[9]) Possevinus: Apparatus sacer. 832.

szám alatt ezen cím alatt vette fel: Consultationes Canonico-legales, vagyis: »Jogi értekezések.«

Antonio Sessa da Palermo különböző kéziratokról tesz említést. Szerinte megvolt Rómában a San Isidoro konvent levéltárában, Aquilában a San Bernardino konvent könyvtárában és ugyanitt volt egy hibás kézirat a San Giuliano kolostor könyvtárában is.

Az írók sokáig azért sem tettek említést, mert az egyik író a Capestranóban levő példány egyik részét átvitte Aquilába. A mű nyomtatásban is megjelent 1581-ben Veneziában a következő gyűjteményben: Consiliorum, seu mavis responsorum ad causas ultimarum voluntatum successionum dotium et legitimationum, nunc primum publice iureconsultis et veteribus et novis singulari industria ac studio Joannis Baptistae Liletti iuris utriusque doctoris Veneti collectorum volumen secundum.[1])

Ezen műben a szerző 28 jogi kérdést tárgyal, amelyek közül három a katalogusban önálló műképen szerepel, úgy mint a 13-dik consultatio: De quarta canonica, ez volna a XXI. mű; a 27-dik consultatio: De forma executionis testamenti, ez volna a XXII. mű, s a 28-dik consultatio: De matrimonio per modum consilii, ez a XXIII. mű.

A jogi kérdések a következők: Az obszervánsok kormányzása; Szent Ferenc regulájának eredeti szigorában való megtartása; Szent Ferenc végrendeletének megtartása. A laikus testvérek prédikálása megengedhető-e? A harmadrend tagjai mire kötelezhetnek? Szerzetbe léphet-e olyan egyén, aki házasságot kötött ugyan, de feleségével nem élt? Az asszony halála után a férj elveheti-e házastársúl a meghalt nőtestvérét? Érvényes-e az a házasság, amelyet valaki a meghalt feleség tejtestvérével köt? Érvényes-e az a házasság, mikor az illető tudja, hogy a felesége vérrokon? Mire kötelezvék a házasságtörő szülők a törvénytelen gyermekre vonatkozólag? Vajjon exhumálni kell azon holttestet, amelynek az egyházi törvény a kiválasztott sírhelyet megtagadja? Vajjon a világi hatóság tehet-e rendelkezéseket az egyházi temetésre vonatkozólag?

[1]) Antonio da Palermo: Tom. II. vol. 3. pag. 3.

A tizenharmadik jogi kérdés úgy szerepel, mint önálló mű. XXI. Consultatio: An tumulati in ecclesiis Regularium debeant solvere quartam canonicam Parochie?

A mű 34 oldalra terjed és tiz fejezetre oszlik.

Ezen jogi kérdésben azt fejtegeti a szerző, hogy a szerzetesek templomaiban eltemetett egyének után nem tartoznak a hozzátartozóik fizetni a helybeli plébánosoknak. Különbséget tesz a természetes és nem természetes halál között. Új különbséget tesz a plébános és a püspököt megillető jog között. Különösen hangsúlyozza, hogy a kiváltságos szerzetesektől a püspök sem követelhet semmit.

Ezen hosszabb kitérés után folytatja a jogi kérdéseket. A tizennegyediket még a fenntebbihez lehetne kapcsolni, amennyiben azt fejtegeti, hogy a szerzetesek templomainak jövedelméből semmiféle részesedés nincsen. Beszél továbbá a következő jogi kérdésekről: Lehet-e kegyes célra hagyottakból valamit felhasználni a nem kegyes célra? Ki a végrendelet végrehajtója? Vajjon IV. Eugénius pápa megválasztása szabályszerű volt-e? Nem halálos bűn-e az, hogy valaki a zsidókkal rokonságban van?

A huszadik jogi kérdés: Vajjon a nők kizárandók-e a hűbéri föld örökléséből? Bevezetésképen megjegyzi, hogy már huszonnégy év óta nem látott törvénykönyvet és azért nagy merészségnek tartja, hogy még tanácsot adjon is ilyen dologban, de ha szabad az emlékezetét felhasználni, mint könyvecskét Isten dicsőségére és az igazság kimutatására, ameddig a mondott úgyben a nagy tengerbe bele nem merül, megkísérli a kérdés megoldását.[1])

A további jogi kérdések: A feleség köteles-e a »debitum coniugale«-ra a házasságtörő férjével szemben? A gyónásban elégséges-e, ha az uzsorásnak uzsora nélkül szolgáltatja vissza valaki a kölcsönt? Vajjon a külső örökös, aki jog szerint nem talált leltárt, tartozik-e lelkiismeretében az örökbehagyó által elkövetett uzsorát visszatéríteni az örökség jogán túl?

---

[1]) Pagina 188.: »Doctor Egregie, qui iam viginti quattuor annis elapsis legales non aspexi libros, ideo presumtuosum mihi videtur per modum consilii me in talibus occupare, si tam uti memoria pro codicilibus ad Dei gloriam et iustitiam veritatis, quamdiu in causa narrata in magnum pelagus incidamus: an conclusio feminarum a successione sit contra ius naturale?«

A 24-dik jogi kérdésben egyszerűen belefoglalja azon levelét, amelyet a harmadrend tagjaihoz intézett a kiváltságok ügyében.[1])

A 25-dik jogi kérdésben a gyilkosságot fejtegeti.

A 26-dik jogi kérdésben pedig egyszerűen leközli azon levelét, amelyet a melki bencésekhez intézett a rendi ruha letevése ügyében.[2])

XXII. Quae sint intellectus, modus et forma executionis cuiusdam testamenti?

Antonio Sessa da Palermo ezt a 27-dik jogi kérdést külön munkának jelzi a tartalomjegyzékben.

Capistranói János ezt a kisebb értekezést Zacharia Benitho veronai polgárhoz intézi, aki Paulo Filippo nemes örökségében kér tőle tanácsot.

Az értekezés a 231—301. lapokon van és 17 fejezetre oszlik fel.

Capistranói János mindjárt az elején kijelenti, hogy minden jogot az örökbehagyó szándéka szerint kell értelmezni, tehát az életben maradt özvegy a kegyes célra alapítottakat köteles kifizetni nemcsak az évi jövedelemből, hanem az örökségnek eladandó javaiból is. Kiterjeszti ezt a kötelességet nemcsak a haszonélvezőre, hanem az örökösre is.

Végül szól a hitelezőkről, s kimutatja, mennyiben mentesek a fizetés kötelezettségeitől.

XXIII. De quodam matrimonio per modum consilii.

Antonio Sessa da Palermo a 28-ik jogi kérdést önálló munkának vette fel. S jogosan, mert mint önálló munka megjelent a Tractatus Illustrium... IX. kötet 77 b — 85 a lapjain a következő címmel: Tractatus de quodam matrimonio per modum consilii Joannis a Capistrano, ubi quaeritur, an a Papa licite, et de honestate ac conscientia salva dispensatio peti possit. Et an eam petere intendenti incumbat necessario parti alteri protestari; hactenus non impressus. A capestranói könyvtárban megvan a XVIII. kódexben ezen címen: Casus satis dubium et importantie magne.

[1]) Pagina 221. Capistranói János levele. Datum in civitate Apuli die 24 mensis novembris 1433. manu propria festinanter.

[2]) Pagina 226. Capistranói János levele a melki bencésekhez. Datum Vienne 1455. die ultima mensis februarii.

Chiappini azon megjegyzést teszi hozzá, hogy a házasság felbonthatatlanságát védelmezte a Francesco Sforza és Bianca, Filippo Maria milánói herceg leánya, között levő házasság ügyében.[1])

Antonio Sessa da Palermo gyűjteményében ezen műnek első része, nevezetesen a 302—569-ik lapig hiányzik. Az 569-ik lapon ez a cím van: Factum de matrimonio disp. IV.

A nyomtatásban megjelent mű teljes, s így a hiányzó rész abból pótolható.

Ez a IV. disputatio négy kérdést ölel fel: Micsoda jognál fogva lehet kérni a fentebb említett házasság felmentését? Micsoda feltételei vannak az eskűnek? Vajjon a pápa adhat-e felmentést olyan házasságról, amelyet testileg nem hajtottak végre? Vajjon szabad-e felmentést kérni, mikor az illetők eskűvel igérték, hogy felmentést nem kérnek?

Az értekezés a 682. lapon végződik. A megmaradt részt nem volt aikalmunk a nyomtatásban megjelent szöveggel összehasonlítani. De úgy látszik, hogy a nyomtatásban megjelent szöveg csak kivonat, mert a kéziratban 113 lapot kitevő szöveg itt mindössze három lapra terjed.

Waddingnál csak ezen két mű szerepel: »Compendium resolutionum super totum corpus Decretalium,« ami talán megfelel a Consultationes Canonicae műnek és a »De modo et forma executionis Testamenti.« A másik kettő nincs meg.[2]) Barberio már 3 munkát sorol, az előbbi kettőt és a »Tractatus de quarta canonica«-t.[3]) Hermann az elsőt ismeri, vagyis: »Compendium resolutionum super testum corpus Decretalium.[4]) Sannig a fentebbi kettőt említi,[5]) úgyszintén Hueber is;[6]) Possevinus a nyomtatásban megjelent: »De matrimonio per modum Concilii« munkát ismeri.[7])

[1]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 84. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 60. — Bullettino: dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 92.
[2]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[3]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 188—189.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 68—69.
[5]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[6]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[7]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.

22. §. G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének harmadik kötete.

Tomus III. volumen 1.

XXIV. De poenitentia figuraliter sive de poenitentiae virtute et de poenitentiae sacramento. A másik oldalon pedig: Tractatus de poenitentia, vagyis: Értekezés a bűnbánat szentségéről.

Antonio Sessa da Palermo a következő megjegyzést fűzi ezen műhöz: Capistranói János szenttéavatása alkalmával a Sacra Rituum Congregatio egy bizottságot küldött ki, hogy vizsgálják át mindazon munkákat, amelyek XIII. Gergely felhatalmazásával a »Tractatus Illustrium«-ban megjelentek; nem azokat, amelyek a capestranói kolostorban kézíratban vannak, hogy kinyomathassák őket.

A lemásolt szöveg (4 tomus) Pallotta bíbornoknál volt, akinek halála után a promotor fidei-hez kerültek, akinek halála után elkallódott; minek következtében 3 kötet elveszett, a 4-dik pedig Brancati di Laurea bíbornok kezébe került. Ebben a kötetben találtuk meg azt az értekezést, mint olyant, amelyet a Congregatio méltónak talált a kinyomtatásra. Nagy kérés után a nevezett bíbornok megengedte a lemásolást.«[1])

A capestranói kolostor több kódexében megtalálható. Így a II. kódexben 27 A—62 A: De penitentia (la rubrica e in bianco). 63 A—69 B: De contritione. 70 A—156 B: De confessione.[2]) A XVII. kódexben 1 A—7 B; 9 A—14 B; 17 A—19 B: frammenti del »Tractatus de penitentia« és 77 A—302 B: tutto il »Tractatus de penitentia.«[3]) A XXXI. kódexben 144 A—161 B: frammento del trattato: »De penitentia.«[4])

---

[1]) Antonio da Palermo: III. Tom. vol. I. pag. 1.

[2]) Bullettino: dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 31. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 49—50. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 25—26.

[3]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 92. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 82. — 77 A — 142 A.

[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 58.: 77 A — 132 A: Tractatus de penitentia.

[4]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 98. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 106. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 82.

A mű 13 disputatióra oszlik, amelyek közül ötöt és a hatodiknak egyik részét ebben a volumenben közli, a többit pedig a másodikban. Az egész mű 1498 oldalra terjed, amelyből az első volumenre 758 oldal esik, a többi pedig a másodikra.

Az első értekezésben (disputatio) 5 fejezetben szól a penitenciatartás szentségéről általában (De poenitentia figuraliter, idest in genere), még pedig külön annak lényegéről és mineműségéről. Összehasonlítja Noe bárkájával. Majd előadja, hogy Isten mindenkit meghív a bűnbánatra. Befejezi pedig a jobb lator bűnbánatával. Ez az értekezés 82 lapig tart. Tehát elég részletesen és hosszasan tárgyalja a szükséges dolgokat.

A második értekezés (disputatio) 7 fejezetre oszlik és a 82. laptól a 272. lapig terjed. Ebben részletesen tárgyalja a penitenciatartás milyenségét (De qualitate poenitentiae). Előadja sorban az elhamarkodott, elhalasztott gyónásnak kárait; majd a késlekedő bűnbánatnak különféle veszélyeit; a bűn védelmének vakságát. Hosszasan tárgyalja aztán, miképen kell új életet kezdeni. (203—272. lap.)

A harmadik értekezés (disputatio) a 273—326. lapig terjed és csupán három fejezete van. Ebben szól a bánatról (De poenitentia in virtute actuali); még pedig annak mineműségéről, milyenségéről és mennyiségéről s végül eredményéről.

A negyedik értekezés (disputatio) a gyónást öleli fel (De poenitentiae sacramento). Kilenc fejezetben tárgyalja a gyónás szükségességét, teljességét, tulajdonságait, őszinteségét, gyakoriságát, egyszerűségét, alázatosságát, tisztaságát, teljességét és erősségét. A hosszú értekezés a 331. laptól az 578. lapig terjed.

Az ötödik értekezés (disputatio) 579. laptól a 743. lapig terjed és négy fejezetre oszlik. Ebben tárgyalja a bűnbánat szentségének többi feltételeit (De ceteris conditionibus confessionis). Első részében beszél a gyónás tiszteletéről; a második részben a szentségtörésekről és a szentségtörők büntetéséről.

A hatodik értekezés (disputatio) a bujaság nemeiről szól (De speciebus luxuriae). Egy fejezete van, s ebben a parázsnaságot tárgyalja. A 758. lapon Antonio Sessa da Palermo a következőket jegyzé fel: A második fejezetet és ugyanezen értekezés többi részét lásd a következő kötetben.

Tomus III. volumen 2.

Sequuntur Secunda quaestio et reliqua. Tractatus de poenitentia figuraliter sive de poenitentiae virtute et de poenitentiae sacramento.

Folytatja minden megjegyzés nélkül a munkát és még a lapszámozást sem kezdi elölről. Az előbbi kötetben megkezdett értekezésnek itt még négy fejezete van; úgymint: Az ágyasságról, a házasságtörésről, a vérfertőzésről és a szentségtörésről. Mindezt a 756. laptól a 935. lapig terjedő részen tárgyalja.

A hetedik értekezés a gyónás könnyeiről szól (De lacrimibilitate confessionis). Négy fejezetre oszlik és beszél a könnyekről, a könnyek gyönyöreiről, az Isten ingyenes ajándékairól és a bánat ajánlásáról. Az 1008-dik lapon végződik.

A nyolcadik értekezés az 1008. laptól az 1087-ig terjed és tartalmazza a gyónás igazi voltát, vagyis annak őszinte akaratból és a szükségesek minden hiánya nélkül kell megtörténnie (De voluntarietate et nuditate confessionis). Négy fejezetben tárgyalja a gyónás egyes részeinek szabadságát; az elégtétel kiszabását, a gyónás teljességét és a kegyelem szükségességét.

A kilencedik értekezés az elégtételt foglalja magában (De satisfactione). Hét fejezetben fejtegeti a lelki sértést, a testvéri intést, a megszólást, a személyi sértést, a külső, vagyis tárgyi sértést, a hazugságot és a pénzhamisítókat. Az értekezés az 1088. laptól az 1189-ig terjed.

A tizedik értekezés a gyónás hasznosságát foglalja magában (De utilitate confessionis). Szól először a feloldozás hatalmáról, a gyónáshoz való készületről és végül a gyónás hasznosságáról. Ez a három fejezet az 1189-től egészen az 1251. lapig terjed.

A tizenegyedik értekezés a gyónás szentségének a kiszolgáltatójáról szól (De ministro sacramenti poenitentiae). Körülbelül 50 lapon tárgyalja azon kérdést, mikor kell a saját papjánál gyónni, és mikor lehet idegen papnál.

A tizenkettedik értekezés a pápának fenntartott eseteket tartalmazza (De casibus reservatis papae). Hét fejezetben szól a gyilkosokról, a gyujtogatókról, a hamisítókról, a bíbornokok holttestének megfosztóiról, a püspökök üldözőiről, az egyházi átok végrehajtásának megakadályozóiról, a szaracénoknak tiltott dolgokat szállítók-

ról, a »Bulla Cenae« eseteiről. A hosszú értekezés az 1300. laptól az 1450-ig terjed.

A tizenharmadik értekezés a püspöknek fenntartott eseteket foglalja magában (De casibus episcopis reservatis). Az 1450. laptól az 1498-dik lapig terjed és szól a szerzetesek között előforduló tettlegességekről.

Érdekes, hogy ezt a hatalmas művet minden életrajzíró mellőzte, még Waddingnál sincs meg.

Tomus III. volumen 3.

XXV. Stimulus atque speculum Conscientiae seu de servanda Conscientia; magyarúl: A lelkiismeret tükre.

Antonio Sessa da Palermo megemlíti már, hogy nyomtatásban is megjelent 1584-ben Veneziában a »Tractatus Illustrium...« Tom. I. 324—371. lapokon.

A másolást a capestranói kolostorban levő kézíratról készítette. De volt még egy másik kézirat is Aquilában a San Bernardino kolostor könyvtárában.

A Congregatio Rituum is hitelesítette.[1]) A nyomtatásban megjelent műnek címe: Speculum conscientiae per Joannem a Capistrano anno 1441 editum: In quo primo ponitur epistola, quae ipsi tractatui causam impulsiam dedit: Spectabili ac Famosissimo iuris utriusque Doctori, Domino Franchino de Castellione Ducali Consiliario Nicolaus de Arceboldis.[2])

Eredeti kézírata megvan a capestranói kolostor XVIII. számú kódexében az 1 A — 89 B lapokon a következő címen: »Speculum conscientie.«[3]) Aniceto Chiappini a következő címen idézi: Incipit tractatus de stimulo et speculo conscientie editus per fratrem Johannem de Capistrano Ordinis Minorum. 1441. de mense februarii. Dominica 1-ma (quadragesimae).[4])

Antonio Sessa da Palermo kézírata 881 lapra terjed.

Capistranói János ezen munkájában annyi tudást, annyi ismeretet hord össze, hogy lehetetlenség minden gondolatáról számot adni. Három főrészre osztja művét. Az első részben

[1]) Antonio da Palermo: Tom. III. vol. 2. Bevezetés.
[2]) Tractatus Illustrium. I. 324. — Antonio da Palermo: Tom. III. vol. 2. 8.
[3]) Bullettino dell. Ist. Stor. Ital. 92.
[4]) Bulletino della Reg. Dep. 83. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 59.

kifejti a hitnek és a tudásnak alapjait, ismertető jeleit. Kiindul a kétségből, s fokozatosan halad a gyanú, a sejtés, a hit, értelem és hiszékenység megállapítása után az igazság meghatározására. Innen már csak egy lépés a tudás. A tudás és a tudatlanság kifejtése után áttér a lelkiismeret meghatározására. Egymás után felvonultatja a tettetett (conscientia simulata) a valódi (conscientia vera) és a téves (conscientia erronea) lelkiismeretet. Közben-közben egy-egy morális tételt is előad, hogy a lelkiismeret működését annál világosabbá tegye. Így kifejti, hogy mind bűn, ami nincs a hitből (Peccatum est omne, quod non est ex fide); jobb meghalni, mint az erények ellen cselekedni (mori melius est, quam contra virtutes agere); a poklot inkább kell választani, mint a vétket (Infernum eligere potius quis debet, quam peccare); aki szóval, tettel vagy gondolatban a lelkiismerete ellen cselekszik, az a poklot készíti elő (Loquens, agens, et intendens contra conscientiam, ad gehennam aedificat).

A lelkiismeret háromféleképen tévedhet; s ezért van error iuris, error facti és error communis. A tudatlanság a tévedés anyja (Ignorantia mater est errorum). Meghatározta a tudatlanságot es annak különböző nemeit; fejtegeti a legyőzhetetlen tudatlanságot (ignorantia invincibilis), az egyszerű (simplex ignorantia), a durva (crassa ignorantia), a henye (supina ignorantia), a színlelt (affectata ignorantia), a szándékos (voluntaria ignorantia) és a nem szándékos (involuntaria ignorantia). A téves lelkiismeret szülőanyja a hanyagságnak, a rendezetlen szeretet pedig minden bűnnek a gyökere. Hosszasan időz a hanyagság, a kevélység és az alázatosság fejtegetésénél, nemkülönben a szeretetnél, amely a tökéletesség kapcsa. (Charitas est vinculum perfectionis).

A második részben kimerítően leírja, mikor kell valakinek mások véleményét elfogadnia. Különösen bíróknak ad utasítást az ítélet meghozatalához, mert a jognak egészen az igazságig egyeznie kell a joggal. Ahol nincs írott törvény, ott a jogszokást kell szem előtt tartani. A kétséges dolgokban mindig meg kell tartani a közös véleményt (opinio communis in dubiis servanda est). A tanúk szavahihetősége figyelembe veendő. A gyónás útján megtudott dolgokat nem szabad nyilvánosságra hozni. Az igazságot szeretni a legnagyobb jó.

A harmadik részben tárgyalja a bírák ítélkezéseit és a leg-

különbözőbb jogi esetekben mutatja az ügyvédeket. Hosszasan fejtegeti a tanács különféle nemeit, majd a halálos ítélettel kapcsolatban a vértanúságot. Azt vallja, hogy aki a vallásért, vagy a hazáért hal meg, mennyei jutalmat kap. (Moriens pro fide vel patriae defensione celeste consequitur premium). Sokáig időzik az orvosoknál, mert foglalkozásuknál fogva sokszor összeütköznek az erkölcsi renddel. A csalókról és a hazugokról is kimerítően tárgyal, és utolsó tétele is az, hogy a hazugság, mikor halálos bűn.

Hitelesnek tartja Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Bellarmin,[5]) Sedulius,[6]) Possevinus[7]) és Hermann.[8])

Antonio Sessa da Palermo a tartalomjegyzékben még más munkákat is említ fel, de ezeket nem találtuk sehol. Azt hisszük, hogy ezek csak egyes részek a fentebbi munkából.

XXVI. »De confessione facienda proprio sacerdoti« című munkának megfelelhet a »De poenitentiae figuraliter« című mű XI. értekezése, amely 49 lapra terjed és főcíme: »De ministro sacramenti poenitentiae«, alcíme pedig: »De proprio et alieno sacerdote.«

A capestranói kolostor könyvtárában levő II. számú kódexében van egy kézirat ezen címmel: »Si quis alieno sacerdoti voluerit iusta de causa confiteri peccata sua licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, cum illum non possit aliter solvere vel ligare.[9]) Aniceto Chiappini ezen a címen adja: [De confessione facienda] Proprio sacerdoti.[10])

Ezt a munkát felemlíti Wadding,[11]) Barberio,[12]) Sannig[13]) és Hueber.[14])

---

[1]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Vita di... S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio dell vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Bellarmin: Dissertatio Hist. 522.
[6]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[7]) Possevinus: Apparatus sacer. 832.
[8]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[9]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 81.
[10]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 50. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 26.
[11]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[12]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[13]) Sannig: Der Croniken. IV. 201.
[14]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

XXVII. »Quaestio: An omne mendacium sit peccatum?« mű pedig, amelyet Antonio Sessa da Palermo külön munkának tűntet fel, a »Speculum conscientiae« mű utolsó része, ahol hosszasan és részletesen tárgyal erről a kérdésről.

Az életrajzírók külön önálló műnek tűntetik fel, mint Wadding,[1]) Hermann,[2]) Barberio,[3]) Sannig,[4]) Hueber.[5])

XXVIII. Tractatus de matrimonio. Antonio Sessa da Palermo több kéziratról tesz említést. Szerinte megvan a vatikáni könyvtárban, a capestranói kolostor és a milanói »Biblioteca Ambrosiana«-ban.)

Antonio Sessa da Palermo erősen vitatja, hogy Antonius Amicius de Tossa 1588-ban, miután a különböző kéziratokat összehasonlította, Veneziában V. Sixtus pápa beleegyezésével nyomtatásban kiadta a »Tractatus Illustrium« című műben. Az első disputatio azonban hiányzik ezen kiadásnál, mivel ezt Antonius Amicius másutt már kinyomatta: »cum aliis commentariis super quintum Decretalium de Poenitentiis et Remissionibus, quorum occasione prolixas disputationes de matrimonio assumpsit, in quo eodem Tomo offert commentaria eiusdem Capistrani super aliquot capita tertii Decretalium de vita et honestate Clericorum.«[6])

Antonio Sessa da Palermo azonban téved, mivel 1588-ban nem ez a munka látott nyomtatásban napvilágot, hanem a »Tractatus de matrimonio per modum Consilii«, amelyről már fenntebb tárgyaltunk.

A szöveget nem tudtuk összehasonlítani, csak a tartalomjegyzéket; amiből meggyőződtünk, hogy a nyomtatásban megjelent mű semmiképen sem azonos az itt kéziratban levő művel.

Hogy Capistranói János írta, arról kételkedni sem lehet, mivel az összes írók felemlítik, és a Sacra Rituum Congregatio

---

[1]) Wadding: Scriptores Ord. Min, 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Hermann: Cap. triumph. 69.
[3]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[6]) Antonio da Palermo: Tom. III. vol. 3. »Tractatus de matrimonio.« bevezetése.

is hitelesnek ismerte el. Így Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Bellarmin,[5]) Possevinus,[6]) Hermann[7]) és Sedulius.[8]) A legnagyobb bizonyíték mellette, hogy Budapesten a Nemzeti Múzeum könyvtárában is megvan egyik eredeti kézírata (Cod. Lat. Med. Aevi. 373. Cod. membr. et chart. lat. saec. XV. fol. 89. in 4°), amely eképen kezdődik: Incipit tractatus de matrimonio secundum reverendum patrem fratrem Johannem de Capistrano Ordinis Minorum.

A 83. lapon ez a kis értekezés van: »Lectura Arboris consanguinitatis secundum Joannem doctorem eximium.« A végén ez a megjegyzés van: Johannes d'deo hyspanus scripsit. A 89. oldalon végződik.

Antonio Sessa da Palermo három értekezésre (disputatio) osztotta fel ezt a munkát.

Az első értekezésben tárgyalja azokat a házassági akadályokat, amelyek megakadályozzák a házasságkötést, de a már megkötöttet nem semmisítik meg; majd aztán előadja azon akadályokat is, amelyek megakadályozzák a házasságot, sőt a már megkötöttet megsemmisítik.

A második értekezésben aztán huszonnyolc fejezetben fejti ki a házasság szentségi voltát és a bontó s tiltó akadályokat.

Sorba veszi a tévedést (error), a fogadalmat (votum), a lelki rokonságot (cognatio spiritualis per cathecismum, per baptismum et per confirmationem), a testi rokonságot (cognatio carnalis), a sógorságot (affinitas), a bűnténvt (crimen), a vallás-különbséget (cultus disparitas), a félelmet (metus), az egyházi rendet (ordo), a tehetetlenséget (impotentia).

A harmadik értekezés (disputatio) egészen különálló munkának tekinthető. Ez a rész nincsen meg sem a nyomtatásban megjelent értekezésben, sem a budapesti Nemzeti Múzeum kéziratában. Címe ezen értekezésnek: »De matrimonii commen-

[1]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[5]) Bellarmin: Dissertatio Hist. 522.
[6]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.
[7]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[8]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.

datione«, vagyis a házasság ajánlásáról. A 436. laptól egészen 567. lapig terjed. 7 fejezetre (quaestio) osztja fel.

Hét esetet hoz fel, amelyek különösen alkalmasak a házasság szentségének ajánlására: a bárkában megmenekült személyek házassága, a Boldogságos Szűz és Szent József házassága, Krisztus Úrunk fogantatása, a kánai mennyegző, Krisztus első csodája, a házassági áldás, Krisztus rendelé a házasságot. Majd tárgyalja a többnejűséget, a házasság alkalmával felmerülő pénzt, végül az ágyasságot.

Az utolsó fejezetben aztán kitér arra a kérdésre, hogy kiket illet meg az »Aureola,« vagyis magyarúl a dicsőség fénye, amellyel a boldogok és szentek fejeit szokták körülvenni. Szerinte elsősorban megilleti azokat, akik az igazságért harcolnak, akik Krisztusért meghalnak, s akik Krisztusért szűzek maradnak.

Az 567-dik oldalon végződik a mű. Megemlíti Wadding,[1]) Barberio,[2]) Sannig,[3]) Hueber,[4]) Bellarmin,[5]) Sedulius[6]) és Cristoforo da Varese.[7])

Új lapszámozással kezdődik a következő kis értekezés, amelynek bevezetéseképen Antonio Sessa da Palermo ezt bocsátja előre:

Monitio.

Ista quaestio VIII. addenda est septimae quaestioni de aureola tertiae disputationis de commendatione matrimonii in tractatu matrimonii post articulum X., in quo quaeritur, quomodo commendetur matrimonium ab effectibus, quia haec quaestio tangit materias spectantes ad doctrinam matrimonii.

XXIX. Quaestio VIII.: De consanguinitate affinitate et compaternitate.

A 22-dik oldalon végződik. De ennek a kis értekezésnek szerzője, mint fentebb is mondottuk nem Capistranói János, hanem a spanyol Joannes de Deo. Mivel ezt a munkát nem Capistranói János írta, azért a többi életrajzíró fel sem említi.

---

[1]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[4]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[5]) Bellarmin: Dissertatio Hist. 522. — Hermann: Cap. triumph. 68.
[6]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[7]) Acta Sanct. X. Oct. 516. Cristoforo da Varese: c. VII.

23. §. G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének negyedik kötete.

Tomus IV., volumen 1.

XXX. Tractatus de jeiunio: Értekezés a bőjtről. Az eredeti kéziratnak két példánya maradt meg; az egyik a capestranói kolostorban, a másik az aquilai San Bernardino kolostor könyvtárában.

Antonio Sessa da Palermo azon véleményben van, hogy eredetileg ez prédikáció volt; s csak később dolgozta át értekezéssé. Ezt a nézetet látszik igazolni azon kézirat is, amely Capestranóban van a IX. kódexben: »1 A—6 B: [Sermo]. In die cinerum et capite jeiunij secundum fratrem Johannem de Capistrano.«[1])

Egy kis töredék is található itt a XXVIII. kódexben: I A: frammento del trattato »De jeiunio« del da Capistrano.[2])

Az egész mű 34 oldalra terjed. A bevezetés 9 oldalra terjed, amelyben az üdvözültek három állapotáról szól: a kezdőkről, a haladókról és a tökéletesekről.[3])

A mű egy értekezésből (disputatio) áll, amely három részre oszlik.

Az első részben tárgyalja a bőjt szükséges voltát a természeti és egyházi törvények alapján. Kifejti, hogy a bőjt szükséges, hogy a bűntől visszatartsuk magunkat, hogy eleget tegyünk a bűnért, és hogy elménket felemeljük a lelkiek felé. Kiterjeszkedik aztán több kérdésre: Milyen időben parancsolt a bőjtölés? Miért tilos a madarak husának a megevése? Szabad-e vasárnap bőjtölni? Halálosan vétkezik-e az, aki a bőjtöt megszegi?

A második részben a bőjtölés milyenségéről szól, vagyis miképen kell az észnek a vétkeket kerülni? Az érzékeknek miktől kell tartózkodniok?

A harmadik részben a bőjtölés hasznosságát tárja fel. Előadja röviden a bőjtölés szellemi és valódi hasznosságát.

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 85. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 61. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 37.

[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 97.

[3]) Antonio da Palermo: Tom. IV. vol. 1. pag. 3. »In quibus brevibus verbis tota decurrit vita praesens, quoad omnes tres status salvandorum videlicet, primo incipientium, secundo proficientium, tertio perfectorum.«

A kis értekezést ezen szavakkal zárja be a 34-dik lapon: Orantes et deprecantes, ut in die resurrectionis cum Domino gloriemus. Amen. Az életrajzírók Antonio Sessa da Palermo kivételével ezt a munkát nem idézik.

XXXI. De usu cuiuscunque ornatus et de ornatu mulierum: Bárminő öltözet használatáról és az asszonyok öltözéséről.

Ezt a két értekezést Antonio Sessa da Palermo egy értekezéssé alakította át. Szerinte az elsőt, vagyis a hosszabbikat Capistranói János Ferrarában szerkesztette, ahol a püspök által összehívott kongresszuson részt vett; a kisebbiket pedig Milanóban írta, ahol a visszaélések miatt személyesen is megjelent.

Összehasonlította Antonio Sessa da Palermo a Capestranóban őrzött példányt a Sacra Congregatio Rituum másolatával és egyezőnek találta.

A capestranói kolostor kézíratai között tényleg található több eredeti kézírat. 1. A IX. kódexben 134 A—165 B: Tractatus generalis de usu cuiscunque ornatus.[1]) 2. A X. kódexben befejezetlen 205 A—208 B és 219 A—220 A: De ornatu mulierum.[2]) 3. A XXXIII. kódexben 225 A—230 B: De ornatu mulierum.[3]) A harmadik oldalon kezdi az értekezést a következő címmel: Tractatus de usu cuiuscunque ornatus.

Hét fejezetben tárgyalja a nők külső ruházkodását, s megkívánja, hogy az legyen észszerű. Előadja, hogy súlyos bűnt követ el az a nő, aki kivágott ruhát visel, úgyszintén a férj is, ha az ő parancsából kell viselnie, nemkülönben a szabó is, aki elkészíti.

A 131. oldalon ez a cím van: Conclusio totius tractatus. Hitelesnek tartják Wadding,[4]) Barberio,[5]) Hueber[6]) és Sannig.[7])

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 85. — Bullettino della Reg. Dep. 61. — Chiappini: Reliquie Lett Cap. 37.

[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 88. — Bullettino della Reg. Dep. 69. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 45.

[3]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 101. — Bullettino della Reg. Dep. 113. — Chiappini Reliquie Lett. Cap. 89.

[4]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197.

[5]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.

[6]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

[7]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

XXXII. De ornatu mulierum: Az asszonyok öltözködése. A 132. oldalon minden megjegyzés nélkül következik a második értekezés az asszonyok öltözködéséről.

Három fejezetben szól a következő kérdésekről: Vajjon halálos bűnt követnek-e el a nők, ha a hazai szokás szerint öltözködnek? Vajjon az a mesterember, aki készíti, vagy eladja a hazai szokás szerint készített ruhákat, súlyos bűnt követ-e el? S végül a püspöknek van-e joga kiközösíteni azokat, akik botrányos ruhában járnak? A 165. lapon végződik az értekezés.

Felemlítik Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber[3]) és Sannig.[4])

A következő három lapon Capistranói János három levele van, amelyek közül kettőt Antonio da Bitontohoz intézett, hogy a fentebbi értekezésből kifolyólag egy bizonyos nőt feloldozhasson a hamis haj viselése alól.

XXXIII. Tractatus de blasphemia et periurio: A káromlásról és a hamis eskűről.

Antonio Sessa da Palermo a capestranói kolostorban levő példányról másolta le. Capestranóban két példány is van. A VI. kódexben 81 A—99 B: »Tractatus de blasphemia et periurio compositus per eundem patrem Joannem de capistrano ordinis minorum«;[5]) és a IX. kódexben 71 A—128 A: »Tractatus de blasphemia et periurio editus per fratrem Johannem de Capistrano.«[6])

A mű tulajdonképen a 3-dik oldalon kezdődik: »Disputatio unica de blasphemia et periurio« címen. Az értekezést bevezetés előzi meg, amelyben keservesen panaszkodik a világ azon romlottsága fölött, hogy még a gyerekek is átkozzák és káromolják Istent és ő szentjeit.

»Aki Isten nevét káromolja, halállal haljon meg!

A mostani romlott és züllésnek indult korban a káromkodás és a hamis-esküvés bűne annyira elhatalmasodott, hogy még azok is, akiket a világban jóknak és erényeseknek tartanak, a

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 83. — Bullettino della Regia Deput. 55. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 31.
[6]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 85. — Bullettino della Reg. Dep. 61. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 37.

legszerencsétlenebb megszokás folytán, sőt inkább romlottságból, alig tudnak beszélni anélkül, hogy Istennek nevét hiába ne vennék; s ami még siralmasabb, a kis gyermekek is, mikor beszélni iparkodnak, eltanulják azt, amit hallanak. A hamis esküvéshez, a rágalmazásokhoz és a káromkodásokhoz annyira könnyedén hozzászoknak, hogy lehetőleg gyorsan megtanulják Teremtőjüket és a teremtményeket, magukat kölcsönösen, vagy meghalt szüleik lelkeit átkozni és káromolni, vagy egymást kölcsönösen az ördögnek ajánlani; az ilyen kor méltán igen szerencsétlennek mondható. Ó nyomorúlt szerencsétlenség! Ó gonosz nép! Ó istentelen nemzedék! Ó pogány fiak! Ó buta és esztelen keresztény nép! Így fizetsz vissza Úradnak, Istenednek, akinek birtoka vagy te, aki téged teremtett és szentséges vérével téged megváltott, a mi Úrunk Jézus Krisztusnak, aki az előtte levő öröm helyett elszenvedte a keresztet, megveté a gyalázatot, miként az apostol mondja (Zsidók 12.,2.). Óh, Ádámnak hálátlan fiai! Óh, leghálátlanabb keresztény nép! Annyi ajándékot, megszámlálhatatlan jótéteményt, tiszteletet, méltóságot és hálát, amelyeket atyáid útján nyertél, és a te érdemetlenségeddel összehasonlítva, s a te elődeid erényeire való tekintetből még nagyobbakat nyersz, oly irtózatos káromlásokkal, hamis esküvel, hiábavaló és meg nem engedett esküdözésekkel, amelyeket Istennek teste, vére és lénye, majd Krisztus Jézusnak, a Boldogságos Szűznek és Isten más szentjeinek tisztaságos tagjai ellen szemérmetlen és fertőzött szájjal elkövetsz és oly éretlen, profán és vakmerő beszédekkel viszonzod.«

Ezen bevezetés után következik a tárgyalás. Tiz fejezetben fejti ki a káromlás irtózatos és romboló hatását. Miután a káromlás bűnének mivoltát és különböző nemeit előadta, szól a káromkodás törvényes bűntetéséről. Majd összehasonlítja az erényekkel és kimutatja, hogy a káromkodás sok más bűnnek a forrása.

Hitelesnek tartja Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig[4]) és Hermann.[5])

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196–197.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 68.

XXXIV. De periurio. A mű tizenegyedik, vagyis utolsó fejezete a hamis esküvésről szól.

A mű a 192. oldalon végződik. A katalogusban önálló műként szerepel, de a kéziratban nem. Az életrajzírók ezt a két munkát egy cím alatt hozzák: De blasphemia et de periurio.

Tomus IV. volumen 2.

XXXV. De iudicio universali, Antichristo et bello spirituali.

Azon bevezető levél, amelyet Capistranói János Placido, vallombrosói apáthoz intéz, teljes bizonyítékot szolgáltat arra, hogy ezt a munkát kétségtelenül ő írta. Johannes Borotinhoz írt levelében ezeket írja: »Juxta quem sensum magnum et prolixum tractatum composui de futuro universali iudicio, quem sanctae memoriae papae Eugenio praesentavi corrigendum, emendandum et quidquid suae Sanctitati libuisset, disponendum, sicut et alia mea opuscula etiam cum praesenti submisi et submitto iudicio et correctioni sacrosanctae Romanae et universalis Ecclesiae catholicae militantis. De quibus opusculis nedum per totam Italiam, sed etiam per Franciam, per Hispaniam, per Angliam, per Flandriam, per Alemaniam, et per alias mundi partes hinc et inde diffusa est copia et in Romana Ecclesia exemplata per venerabiles et sanctificatos viros divina favente gratia cum devotione salutifera usquequaque. Et ideo haec prosequi in praesenti opusculo gratia brevitatis omitto.«[1]) Az összes írók ezen véleményen vannak. Ezen mű különben napvilágot is látott már, mert Antonius Amicius de Fossa 1578-ban Veneziában kiadta.

Antonio Sessa da Palermo megjegyzi, hogy az eredetije Capestranóban van.

Tényleg a Vincenzo de Bartholomaeis által összeállított capestranói kéziratok között fel is található. A IV. számú kódex tartalmazza a hátsó lapon a következő címmel: Tractatus de universali et futuro iudicio et de inferno secundum beatum Johannem de Capistrano. Még pedig 1 A—10 A: »Incipit tractatus de futuro universali Judicio et de antichristo et concernentibus materiam edit[us] per fratrem Joannem de Capistrano« és 96 A—126 B:

[1]) Walouch: Jana Kapistrána 855—856.

»De bello spirituali.«[1]) 1 A—3 B és 129 B—138 B lapokon: De universali futuro Judicio. 3 A—11 A és 92 B—96 B lapokon: De antichristo ultimo. A 96 B—126 A lapokon: De bello spirituali.

A XXXIII. számú kódexben is van egy kis töredék: 282 A—309 B: frammento del »De iudicio universali.«[2]) Ezt a részt Chiappini idegen szerzőnek tulajdonítja.[3])

A 3—6-ig terjedő lapokon egy hosszú levélben ajánlja Capistranói János ezt a munkáját Placido, vallombrosói apátnak, mint kedves barátjának. Ezen levélből kitűnik, hogy ezt a munkát IV. Eugéniuș pápasága alatt írta. Kijelenti ugyanis, hogy minden tekintetben aláveti ezen munkáját IV. Eugénius bírálatának.

A 6-dik lapon kezdi a bevezetést ezen a címen: In tractatum: de judicio universali futuro et Antichristo ac de bello spirituali praefatio. A tulajdonképeni értekezés a 9-dik lapon kezdődik. »De iudicio universali« felírással.

A mű három részből áll.

Az első részben szól azon dolgokról, amelyeknek az utolsó ítéletet meg kell előzniök, vagyis a fenyegetésről, a megcáfolásról és a megjelölésről.

XXXVI. De Antichristo. A műnek ezen második része a katalogusban önálló műként szerepel; de itt nem. Szól pedig azon dolgokról, amelyek az utolsó ítéleten előkerülnek, azaz az Antikrisztusról. Beszél tehát az Antikrisztus megjelenéséről, helyzetéről és arról a lelki harcról, amely ezen időben le fog folyni.

XXXVII. De bello spirituali. A műnek ezen harmadik része is külön műként szerepel a katalógusban, de itt nem. Ezen részben leírja az utolsó ítélet után történendő dolgokat. Előadja Krisztus győzelmét és a jutalmat, amelyben mindenki részesülni fog. A mű a 345. lapon végződik azzal a megjegyzéssel, hogy nyomtatásban megjelent: Venetiis Apud Petrum Benchinum 1578.[4])

Az összes írók ezt a három művet egy cím alatt adják: De judicio universali et Antichristo ac de bello spirituali. Meg-

[1]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 82. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 52. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 28—29.

[2]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.

[3]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 113. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 89. 282. A — 289. B.: Tractatus anonymus de novissimis.

[4]) Vide Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. 82. oldalon a 4-ik jegyzet: »Fu stampate a Venezia, il 1578, presso Pietro Besvesino.«

találjuk Waddingnál,[1]) Barberiónál,[2]) Huebernél,[3]) Sannignál,[4]) Possevinusnál.[5])

XXXVIII. Tractatus de inferno.

A Sacra Congregatio Rituum nagy dícsérettel halmozta el, mint Capistranói János ezen egyik legkiválóbb munkáját. Ebben a munkában röviden vázolja azon munkáit is, amelyeket »De jejunio«, »Sermones de angelis« és »Sermones de gloria Beatorum« írt.

Antonio Sessa da Palermo nagyon panaszkodik, hogy a mű csonka, mivel az eredeti kézíratból valami ellenséges kéz egy részletet kiszakított. Capistranói János több munkájában megemlékezik ezen művéről és 40 bűntetésről beszél, míg itt csak húsz és néhányat lehet feltalálni.

A capestranói kolostor IX. kódexében van az eredeti kézírat, még pedig 7 A—53 B: »Tractatus da Inferno editus per fratrem Johannem de Capistrano.«[6])

Sajnos, a két kéziratot nem tudtuk összehasonlítani.

A harmadik oldalon kezdődik a mű a következő beosztással. A művet három főrészre osztja fel.

Az első részben szól a pokol helyéről (De loco inferni). Leírja a pokol fekvését és befogadó képességét. Mindössze 22 lapra terjed.

A második rész csak néhány lapra terjed: a 23—30-ig. Ezen részben tárgyal a pokol megmérhetetlen idejéről (De temporalitate immensurabili inferni). Leírja a pokol és bűntetésének huzamos voltát.

A harmadik rész lefoglalja az egész mű többi részét. Ez a rész tartalmazza a végnélküli bűntetést (De poenalitate interminabili). A 30. laptól a 190. lapig terjed és tizenegy fejezetre oszlik.

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. — 188. Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[5]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.
[6]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 85. — Bullettino della Reg. Dep. 61. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 37.

Az első fejezetben szól a pokol elnevezéséről, a másodikban a bűntetés különbözőségéről, a harmadikban a kárvallás bűntetéséről (De poenis damni) és az érzés bűntetéséről (De poenis sensus), a negyedikben a pokol bűntetésének milyenségéről, az ötödikben pedig a bűntetés nemeiről. Itt a bűntetés negyven nemét sorolja fel, még pedig: 1. a tűz (ignis), 2. a féreg (vermis), 3. a bűz (fetor), 4. a forgatag (turbo), 5. a bilincsek (vincula), 6. a sötétség (tenebrae), 7. a sírás (fletus), 8. a fogcsikorgatás (stridor), 9. a hidegség (frigus), 10. a hőség (calor), 11. az éhség (fames), 12. a szomjúság (sitis), 13. az aggodalom (anxietas), 14. gyötrelem (torsio), 15. borzadás (horror), 16. üldözés (persecutio), 17. az Isten látásától való megfosztás (privatio visionis Dei), 18. Istennek a gyalázása (maledictio Dei), 19. levertség (afflictio), 20. kínzás (cruciatio), 21. az összetömöttség (continacatio), 22. az összeférhetetlenség (dissociatio), 23. a szomorúság (tristitia), 24. a fájdalom (dolor), 25. kegyetlenség (percussio), 26. gyűlölet (odium), 27. számkivetés (exilium), 28. meggyalázтatás (ignominia), 29. egymás szidása (convitium), 30. a káromkodás (blasphemia), 31. gőg (arrogantia), 32. gyűlölet (invidia), 33. félelem (timor), 34. remegés (tremor), 35. izzadás (sudor), 36. jajgatás (plangor), 37. dűh (furia), 38. elkeseredés (turbatio), 39. a halál (mors) és 40. a kétségbeesés (desperatio).

Az ötödik fejezetben aztán részletesen beszél a bűntetés hat első neméről.

A hatodik fejezetben 9 bűntetést, a hetedik fejezetben 6 bűntetést tárgyal.

A nyolcadik fejezetben csupán egy bűntetésről szól: az elkárhozott lelkek társaságáról. Az ördögöknek a társasága ránehezedik az elkárhozott lélekre, mint az ólom, mint a homok, mint a só, mint a vas. Leírja a börtönt, amelyben tartózkodnak, a kemencét, amelyben égnek; a vasjármot, amelyet viselnek, az ágyat, amelyben feküsznek; a fogakat és vas szarvakat, a vas vesszőket, amelyekkel a gonosz lelkek őket verik és megkorbácsolják.

A kilencedik fejezetben előadja az elkárhozottak szomorúságát.

A tizedik fejezetben az elkárhozottak fájdalmát írja le. Külön szenved a fej, a szív, a gyomor, a láb és az ész.

A tizenegyedik fejezet az elkárhozottak kínzásáról szól. Külön kínzásban részesülnek a lábak, a szemek és a nyelv.

A többi bűntetés leírása hiányzik.

Antonio Sessa da Palermo sajnálattal említi fel, hogy a legnagyobb kutatás után sem tudott a hiányzó részre ráakadni.

A legtöbb életrajzírónál ezen a címen fordul elő: De poenis inferni et purgatorii. Hitelesnek tartja Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Hermann,[5]) Sedulius,[6]) Cristoforo da Varese,[7]) Possevinus.[8])

Tomus IV. volumen 3 és 4.

XXXIX. Joannes Capistranus in Apocalypsim beati Joannis Apostoli.

A Sacra Rituum Congregatio hitelesnek ismerte el. Capistranói János maga is citálja a »De iudicio universali, et Antichristo et bello spirituali« munkájában (pars II. cap. 1. art. 22).

Antonio Sessa da Palermo szerint Capestranóban két eredeti példány is volt.

A capestranói konvent könyvtárában csakugyan két kéziratra akadunk. 1) IV. kódexben 12 A—82. A: Incipit prologus super apocalipsim.[9]) A végén ezen szavak állanak: »Hanc apostillam ex apostilla Hugonis de Digno collegi. Sequitur disputatio ad propositum.« Aniceto Chiappini szerint az aláírás Capistranói Jánostól való.[10]) 2) XL. kódexben 115 A — 196 B.: Commentario all' Apocalissi incompleto; arriva fino alle parole: Michel et angeli eius preliabant cum drachone et dracho pugnabat et angeli eius.«[11]) Más alkalommal V. de Bartholomaeis és Chiappini mindig jelzik, vajjon a mű Capistranóitól való, vagy sem. Ennél azonban nem tesznek megjegyzést, következőleg ez utóbbi töre-

[1]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Vita ... del S. Giov. da Cap. 189. -- Barberio: Compendio della Vita 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[6]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[7]) Acta Sanct. Oct. X. 515. Cristoforo da Varese: c. VII.
[8]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.
[9]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 82.
[10]) Bullettino della Reg. Dep. 52. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 28.
[11]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 104. — Bullettino della Reg. Dep. 121. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 97. 155 A — 196. B. Apostilla in Apocalipsim.

déket kellő vizsgálat nélkül nem szabad Capistranói Jánosnak tulajdonítani.

Antonio Sessa da Palermo gyűjteményében levő mű tulajdonképen a 4-ik oldalon kezdődik: Prologus beati Joannis de Capistrano super expositionem Apocalypsis. A 6-ik lapon következik: Prologus Gilberti Pictaviensis in Apocalypsim beati Joannis apostoli. Ezután jön a 9. lapon Capistranói János válasza: Expositio Capistrani in prologum Gilberti Pictaviensis supra beati Joannis Apostoli Apocalypsim.

Sorba veszi az Apocalypsis minden-egyes fejezetét, és az egyes versekhez magyarázatot sző. Két kötetre terjed ez a mű. Az első kötetben 10 fejezetet tárgyal és 342 lapra terjed; a második kötetben 12 fejezetet, vagyis 11—22. terjedő részt, amely 469 lap terjedelmű.

A módszere egyforma mindenütt: a fejezet rövid tartalma, majd a proemium, utána aztán az egyes verseket szószerint közli. Közben egy-két verset, vagy fejezetet meg is ismétel: a XII. fejezetet három ízben tárgyalja.

A befejezés eképen hangzik: Et nos ipsi gratias referemus, qui decursis tantis plagis et scripturarum pelagis eduxit ad portum. Orate communiter, at si alicubi minus benedixi, Jesus benignus indulgeat deliquenti et veniam postulanti. Et lector non mahivis (?), sed ignorantiae adscribat et corrigat, quod viderit corrigendum. Benedictus sit Jesus Christus. Amen. Amen. Amen.

Explicit Apostilla super Apocalypsim: Finis.

A többi életrajzírónál ezen a címen találjuk: Tractatus super Apocalypsim. Hitelesnek tartja Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Hermann.[5])

[1]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Hermann: Cap. triumph. 69.

24. §. G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének ötödik kötete.

Tomus V. volumen 1.

XL. Tractatus de Christi Sanguine pretioso: Értekezés Krisztus drága véréről.

Antonio Sessa-da Palermo két kéziratról tesz említést: a capestranóiról, amely teljes példány és az aquilairól, amely hiányos.

A capestranói könyvtár két kódexében is megvan. A II. számú kódexben: 1 A—7 A: Tractatus de Christi sanguine pretioso per modum disputationis editus a fratre Johanne de Capistrano ordinis minorum. V. de Bartholomaeis azon megjegyzést teszi hozzá, hogy »e incompleto«, vagyis befejezetlen.[1]) A III. számú kódexben hasonlóképen megvan: 21 A—27 B: De sanguine Christi.[2]) Trattato autografo di s. Giovanni.[3])

Az értekezés egy disputatióból áll csupán; 16 fejezetre oszlik és 59 lapra terjed.

Disputatio unica: An Christi sanguis necessarius adesse corporis post mortem Christi fuerit separatus a divinitate? Előljáróban előadja Franciscus de Mayronis (de Maronis) tanítását. Majd áttér a tételre és bebizonyítja, hogy Krisztusnak vére közvetlenül egyesülve volt-e istenségével Krisztusnak ártatlansága és a mi hasznunk miatt? Bebizonyítja ezt Istennek változhatatlanságából, Krisztusnak engedelmességéből, méltóságából, Krisztus testének romlatlanságából és feltámadásából. Ugyanezt a következtetést lehet levonni Krisztus igazi emberiségéből, emberiségének teljességéből és Krisztus szentségéből. Franciscus de Mayronis ellenkező tanítását megcáfolja Aquinói Szent Tamás tanításából. Végül néhány csodálatos dolgot beszél el Krisztus szentséges véréről.

Megtaláljuk ezt a munkát több életrajzírónál: Waddingnál ezen a címen: De sanguine Christi,[4]) Barberiónál,[5]) Huebernél,[6]) Sannignál.[7])

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 82. — Bullettino della Reg. Dep. 49. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 25.
[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 82.
[3]) Bullettino della Reg. Dep. 51. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 27.
[4]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[5]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[6]) Hueber: Dreyfache Cronick. 444.
[7]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

XLI. Tractatus de Christi sanctissima paupertate: Értekezés Krisztus legszentebb szegénységéről.

Az eredeti kézirat a capestranói kolostorban van a XVIII. kódexben. Ezen kódex elején van egy kis füzetke, az tartalmazza ezt az értekezést a következő címen: »Tractatus de Christi sanctissima paupertate.«[1])

A mű egyetlen egy értekezésből (quaestio) áll, amely 10 fejezetre oszlik. Az egész mű 106 lapra terjed.

Quaestio unica: De concordia Decretalium Nicolai III. et Joannis XXII. circa paupertatem Christi et apostolorum eius.

Az első fejezetben III. Miklós és XXII. János pápák határozatait hasonlítja össze, amelyek látszólag ellentétben vannak egymással.

Krisztus életét hét szakra osztja fel és kimutatja, hogy Krisztusnak és apostolainak minden időszakban volt valami tulajdonuk. Felveti azt a kérdést, hogy Szent Ferenc Krisztus életének melyik szakát utánozta? Határozottan a harmadik időszakra illik rá Szent Ferenc szegénysége. Már most III. Miklós pápa dekretálisa Krisztus életének ezen harmadik szakára vonatkozik-e? S XXII. János dekretálisa elkülöníti-e Krisztus életének harmadik szakát a többitől? Áttér azután a Szent Ferenc rendjében levő szegénység magyarázatára és kifejti, hogy a fentebbi pápák dekretálisai nem ellenkeznek egymással.

Hitelességét elismeri Wadding,[2]) Barberio,[3]) Hueber,[4]) Sannig,[5]) Hermann.[6])

XLII. Tractatus de utraque conceptione Beatae Mariae Virginis: Értekezés a Boldogságos Szűz Mária mindkét fogantatásáról.

Antonio Sessa da Palermo két példányra akadt; az egyik a capestranói kolostorban volt, a másik a római San Isidoro kolostorban. A capestranói a hosszabb, a San Isidoro-féle a

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 92. — Bullettino della Reg. Dep. 83. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 59.

[2]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196 197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.

[3]) Barberio: Vita.... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della Vita. 133.

[4]) Hueber: Dreyfache Cronick. 444.

[5]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

[6]) Hermann: Cap. triumph. 68.

rövidebb szöveg. Úgy látszik a hosszabbat a nyilvánosságra, a rövidebbet a saját használatára készítette.

A capestranói kolostorban csak töredéke van meg a III. kódexben a 19 A—20 A lapokon: »Questio de conceptione B. M. V. edita a Beato Joanne de Capistrano.«[1])

Antonio Sessa da Palermo az 5-dik lapon kezdi a mű tárgyalását a következő címmel: De pura Virginis conceptione.

Két értekezésre osztja fel. Az elsőnek címe: De conceptione passiva B. M. Virginis; a másodiké: De conceptione activa B. M. Virginis.

Az első értekezés ismét két részből áll. Az elsőnek a címe: De purgatione B. M. Virginis. Ebben kifejti az eredendő bűnnek a mivoltát, miben gyökeredzik, s hogyan származik át az első embertől az egész emberiségre. Azután előadja a módot, miképen töröltetik el az eredendő bűn. Ezen előzmények után azután áttér arra, hogy Istenhez illett, hogy anyját az eredendő bűntől megmentse. Isten tehát anyját tényleg úgy megőrizte, hogy az eredendő bűn nem származhatott át reá.

A második rész címe: De sanctificatione B. M. Virginis. Ebben tárgyalja a Boldogságos Szűz megszentesülését.

A második értekezés szintén két részre oszlik. Az első rész címe: De Angelica Annunciatione. Ebben előadja az angyal megjelenését és az Ige megtestesülését.

A második rész címe: An beata Virgo fuerit concepta sine peccato originali? Az ellenvetések felhozása után azon álláspontot hangoztatja, hogy a Boldogságos Szűz eredendő bűn nélkül fogantatott.

Ezen szókkal végződik: Finis. Laus Deo et Beatae Virgini Mariae. Amen. Ezen mű hitelességéről tanúskodnak: Wadding,[2]) Barberio,[3]) Hueber,[4]) Sannig,[5]) Hermann,[6]) Sedulius,[7]) Possevinus.[8])

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 82. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 51. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 27.

[2]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. X. Oct. 437.

[3]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.

[4]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

[5]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

[6]) Hermann: Cap. triumph. 68.

[7]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.

[8]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.

XLIII. és XLIV. Responsio Dogmatica Sancti Joannis a Capistrano de fidei veritate contra Magistrum Joannem de Rochezano, Magistrum Joannem Borot, et alios sacerdotes Ereticos, Ussitas de Chremizich de Communione Eucharistica sub utraque specie Laicis propinanda ex divino praecepto.

Antonio Sessa da Palermo a capestranói kolostorban levő kézíratról másolta le.

Ez a kézirat most is megvan a III. kódexben a 30 A—46 B lapokon: »Responsio fratris Joannis de Capistrano contra magistrum Joannem de Rochizano capite Vano.« [c. 47.] Epistola Jo. Borotin heretici (Ad Capistranum). [c. 48.] Epistola sacerdotum de Cremezin hereticorum (ad eundum). 48 B—107 B. Epistola seu tractatus F. Jo. Capistrani ad Joannem de Fobitschau contra hussitas.[1])

Ezen mű első részét az a hosszú levél képezi, amelyet Capistranói János Egerben kezdett írni 1451. karácsony vigiliáján és befejezett 1452. év vízkereszt ünnepe után való szombaton.[2])

A mű második része pedig azon levél, amelyet Capistranói Jánoshoz intézett Johannes Borotin a kétszín alatt való áldozás ügyében.[3])

A mű harmadik részét azon levél foglalja el, amelyet a kremsieri huszita érzelmű papok írtak Capistranói Jánosnak (1451.) Szent István király ünnepe után való szombaton.

A negyedik rész pedig azon levél, amelyet Johannes Fobitschauhoz (?) Morvaország kapitányához írt. A kapitány valószínűleg Johannes Towacowsky lesz, akivel csakugyan levelezésben állott.

Egyébként Antonio Sessa da Palermo 424 lapon tárgyalja ezt a művet és könnyebb áttekintés végett 64 fejezetre osztja.

Capistranói János e műben megcáfolja Rokycana, Borotin, majd a kremsieri papok téves állításait és tanításait az Oltári-

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 82. — Bullettino della Reg. Dep. IX. 51—52. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 27—28.

[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 728—286. Ex Egra 1452. incepta in vigilia nativitatis Domini et conclusa in sabbato post octavam epiphaniae pluribus aliis arduis negociis occupatus. — Ugyanez a dátum van a capistranói kézirat végén is.

[3]) Walouch: Jana Kapistrána. 790—792.

szentség kétszín alatt való vételéről. Áttekintést ad Wiclef, Husz, Jacobellus, Mathias magiszter és Johannes Dracudorff huszitáknak az Oltáriszentség vételéről szóló tanításukról és figyelmezteti a hívőket, hogy óvakodjanak attól, hogy ezek munkáit olvassák.

A 424. lapon végződik a mű.

Antonio Sessa da Palermo a katalogusban ezt a munkát két címen szerepelteti, t. i. »Contra Hussitas et Rochezanam« és »De veritate fidei«, míg a kéziratban egy mű van. A többi életrajzírók is két művet különböztetnek meg: »Contra Hussitas, liber unus« és »Alter tractatus contra Rochizanam.« Így közli Wadding,[1]) Barberio.[2]) Hueber,[3]) Sannig,[4]) Trithemius,[5]) Hermann,[6]) Sedulius,[7]) Nicolao da Fara,[8]) Cristoforo da Varese,[9]) Possevinus.[10])

Tomus V. volumen 2.

XLV. Tractatus contra Judaeos de adventu Messiae eiusque divinitate: Értekezés a zsidók ellen a Messiás eljöveteléről és annak istenségéről.

Antonio Sessa da Palermo a capestranói kolostorban levő eredetiről másoltatta le. A XXI. kódexben tényleg megvan az eredeti is az 1 A—109 B lapokon ezen a címen: Contra Judaeos.[11])

Aniceto Chiappini két értekezésre osztja. Az első 1 A—61 B lapokon van ezen a címen: Contra Judaeos. S azt mondja róla, hogy az értekezés teljes és befejezett. A második a 67 A—109 B lapokon van a következő címen: Hic subscribuntur alique auctoritates extracte ex dictis quorundam rabinorum Judeorum contra eos, ad probandum qualiter messias sit Deus per nomen tetragrammaton. i. per nomen quatuor litterarum.

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.

[2]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 188.: »Contra Hussitas liber unus« és «Tractatus contra Johannem Rochezanam de fidei Veritate.« — Barberio: Compendio della Vita 133.

[3]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.

[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

[5]) Trithemius: De script. eccl. 171.

[6]) Hermann: Cap triumph. 68.

[7]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.

[8]) Acta Sanct. Oct. X. 444. Nicolao da Fara: c. II.

[9]) Acta Sanct. Oct. X. 516. Cristoforo da Varese: c. VII.

[10]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.

[11]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 94.

Míg Vinzenzo de Bartholomaeis a katalógust követve, Capistranói Jánosnak tulajdonítja, addig Chiappini egy szóval sem jelzi, hogy ezt a művet Capistranói János írta.

Antonio Sessa da Palermo a művet két részre osztja. Az első rész a következő tétel tárgyalását adja: An Messias promissus gentibus et Judaeis expectatus advenerit? A második rész pedig: An Messias, sicut fuerit verus homo, ita et fuerit verus Deus.

Az első részben kimutatja, hogy a Messiásról szóló jövendölések beteljesedtek. Hiszen elvették a rómaiak a királyi pálcát Juda törzsétől és Izaiás két rendbeli jövendölése a legfényesebben beigazolódott. Egyébként a Talmudból is be lehet bizonyítani, hogy a Messiás eljött. Előadja a három Ál-Messiás szereplését és a zsidók álmodozását.

A második értekezésben kifejti a Messiás istenségét. Kiindul a Messiás szóból, s ebből magából vonja le istenségét, majd elsorolja a Messiás tulajdonságait és végeredményképen ezekből az istenségét mutatja ki. Világosan és érthetően szól a Szentháromság nehéz tanáról, hogy három személye van, s mégis egy Isten. Külön-külön meghatározza az isteni személyek lényegét és aztán határozottan kijelenti, hogy a Fiú-Istenhez illett, és nem az Atya-Istenhez vagy a Szentlélek-Istenhez, hogy emberré legyen. Ezután áttér az istenség azon tulajdonságaira, amelyek az emberrel részesek, egyenlők, vagy valami módon összefüggnek. Az embert a Szentháromság teremtette a saját képére és hasonlatosságára. A Messiás, vagyis az Ige, a Boldogságos Szűztől született, s aki nem azért jött a földre, hogy a törvényt feloldja, hanem hogy tökéletessé tegye. Azzal a súlyos ítélettel végzi művét, hogy a rómaiak elvették a zsidóktól a szombatot és a körülmetélést, de az ördög visszaállította.

Az egész mű 300 oldalra terjed.

Waddingnál ezen a címen fordul elő: Tractatus contra Judaeos et haereticos.[1]) A többi életrajzíró hasonlóképen ezen

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 186—197.

a címen közli. Így Barberio,[1]) Hueber,[2]) Sannig,[3]) Hermann,[4]) Cristoforo da Varese.[5])

XLVI. Tractatus de Religione: Értekezés a szerzetesrendről.

Antonio Sessa da Palermo az előszóban kijelenti, hogy ezen értekezés kéziratát a Sacra Congregatio Rituum bizottsága által összegyűjtött mű negyedik kötetéből másoltatta le. Brancati di Laurea, akiről már megemlékeztünk, készségesen átengedte lemásolásra az értekezést. Antonio Sessa da Palermo nem elégedett meg a lemásolással, hanem összehasonlította ezt a kéziratot a capestranói kolostor kéziratával és azon meggyőződésre jutott, hogy a két kézirat mindenben megegyezik egymással.

A capestranói kolostor II. kódexében található ez a kézirat, még pedig a 180 A—195 B lapokon: Tractatus de religione.[6])

Chiappini ezen a címen idézi: Hic incipit tractatus de religione.[7])

Ugyanezen kézirat megvan a XIII. kódexben is a 100 B—136 A lapokon ugyanazon címmel: Hic incipit tractatus de religione.[8])

Egyébként ez a mű megjelent nyomtatásban is a »Tractatus Illustrium« című gyűjtemény XIV. kötetében a 388—398. oldalon levő »De excommunicationibus« és a »De canone poenitentiali« értekezések kiegészítő részeképen.

Az egész mű 7 fejezetre oszlik és 133 lapra terjed. Bevezetésképen a szerzetesség fogalmát adja és kifejti, hogy csak a szorosabb értelemben vett szerzetes rendeknél kötelező a hármas fogadalom: az engedelmesség, szegénység és a tisztaság.

Felsorolja az ó-szövetségben levő szerzetesrend-féléket, majd áttér az új-szövetség szerzetesrendjeire, amelyek mind Krisztust

---

[1]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.

[2]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

[3]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

[4]) Hermann: Cap. triumph. 68.

[5]) Acta Sanct. Oct. X. 515. Cristoforo da Varese: c. VII.: »Tractatus contra haereses Hussitarum.«

[6]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 82.

[7]) Bullettino della Reg. Deput. 50. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 26.

[8]) Bullettino della Reg. Deput. 73. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 49. Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 89.: 104. A — 136. A: De distinctione Religionis.

vették ideáljukúl, s őt igyekeztek követni az engedelmességben, szegénységben és tisztaságban, vagyis szűzies életben.

A fogadalmak fejtegetésénél közbeszövi a szerzetességi tökéletességet, amelynek alapjáúl, főforrásáúl, s gyökeréűl a tökéletes szeretetet tartja, mert ez a tökéletesség teljessége és összekötő kapcsa.

Majd áttér a szerzetesség fejlődésére. A cenobiták, anachoréták, szarabaiták rövid jellemzése után Jeromos nyilatkozatait közli a szerzetességre vonatkozólag, majd elsorolja azon rendeket, amelyek Szent Ágoston és Szent Benedek szabályait követik. Külön szól a karthauziakról, mint a szerzetesrendek egyik legszigorúbbikáról.

Ezen műnek hitelességét elismeri Wadding,[1]) Barberio,[2]) Hueber[3]) és Sannig.[4])

XLVII. Declarationes Regulae fratrum Minorum: A minoriták regulájának magyarázata.

Antonio Sessa da Palermo szerint Capistranói János 4-féle regula magyarázatot írt. Az elsőt Assisi mellett a Santa Maria degli Angeli kolostorban készítette: Declarationes Martiniae.[5]) A másikat a Monte-Alvernán írta IV. Eugénius parancsára: Ordinationes Eugenianae. A harmadikat a vikáriussága idején készítette.[6]) A negyedik magyarázat »Declarationes pro fratribus conversis et simplicibus.«

A jelen mű csak a három elsőt tartalmazza; a negyedik helyett pedig Szent Ferenc reguláját közli olasz nyelven.

Antonio Sessa da Palermo szerint az eredeti kéziratok a capestranói kolostorban vannak; de megvoltak a San Isidoro kolostorban is Rómában.

A capestranói konvent XX. számú kódexében Chiappini e címen idézi: 110 A—121 A: Constitutiones Martinianae redactae in capitulo generali Assisii celebrato anno 1430.[7]) A 136 A—148 A

[1]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della vita. 133.
[3]) Hueber: Dreyfache Chronickh. 444.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Nyomtatásban megjelent Cronologia Seraphica 90—102. lapokon és D. de Gubernatis: Orbis Seraphicus. III. 83—91. lapokon.
[6]) Megjelent D. de Gubernatis: Orbis Seraphicus. III. 105.
[7]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 93. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 69.

lapokon pedig ezen mű második része olvasható ezen címen: »Incipit prologus in novam compilationem statutorum generalium ordinis fratrum minorum apud Assissium in capitulo generali ibidem noviter celebrato per reverendum patrem fratrem Guilielmum eiusdem ordinis generalem ministrum anno D-ni MCCCCLIII. (sic!)[1])

I. A mű első része: Constitutiones seu declarationes Martinianae ac Generalissimae super regulam fratrum Minorum sub Martino V. anno 1430. in duodecim capita distinctae et universo ordini adhuc indiviso exhibitae. Az egész 22 oldalra terjed és 12 fejezetre oszlik. Tartalmát részletesen fejtegettük az első kötetben.

II. A mű második része: Ordinationes Eugenianae super Regulam fratrum Minorum sub Eugenio IV. anno 1443. in duodecim capita distinctae ... Cismontanis traditae. A 23. laptól az 52. lapig terjed és 12 fejezetre oszlik. Ezen rész tartalmát bőven adtuk az első kötetben.

Ezen szavakkal végződik: Ex sacro nostro convento Montis Alverniae 1443. die 24. mensis Septembris ... fr. Joannes de Capistrano.

III. A mű harmadik része: Sequuntur quaedam declarationes eiusdem sancti Joannis de Capistrano super praescriptas ordinationes factae in loco sanctae Mariae de Angelis tempore sui primi Vicariatus Generalis.

Az 52—54. lapokat foglalja el. Kezdődik: Primo circa primum capitulum, De electione facienda declaro, quod laici ... Végződik pedig: verba praeceptoria vel inhibitionis vel quomodocumque posita viderentur.

IV. A mű negyedik része: Dichiarazione della Regola del Padre San Francesco. Az 55. lapon kezdődik és a 86. lapon végződik. Ez tulajdonképen nem tartozik Capistranói János műveihez. Antonio Sessa da Palermo azonban úgy gondolkozhatott, hogy Szent Ferenc reguláját annak mindig szem előtt kell tartania, aki azt Szent Ferenc szellemében akarja magyarázni, vagy a magyarázatot megérteni.

---

[1]) Bullettino della Reg. Dep. IX. 93. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 69. A 4-ik jegyzetben ez olvasható: »Sono le costituzioni dette li Guglielmo o Farineriae, scritte da S. Giov. Capestrano snll' Averna il 1443.; edite da D. de Gubernatis: Orbis Seraphicus. t, III. p. 95—105.

A 86. lapon végződik: à laude, gloria, et honore del detto figlio di Dio Christo Gesu nostro Redentor. Amen. Ezen mű a legtöbb életrajzírónál ezen a címen fordul elő: Commentarius in Regulam Minorum. Így idézi Wadding,[1]) Barberio,[2]) Sedulius,[3]) Sannig, aki azonban megjegyzi, hogy a mű olasz (Commentarius in Regulam Minorum M. S. Italice,[4]) Hueber,[5]) Hermann,[6]) Possevinus.[7])

XLVIII. Vita Sancti Bernardini Senensis per sanctum Joannem a Capistrano conscripta: Szent Bernardino di Siena élete. Irta Capistranói János.

Antonio Sessa da Palermo Petrus Rodulphius és Johannes de La Haye bizonyságára támaszkodva, fogadja el hitelesnek ezt a munkát. Tudomása van arról is, hogy a munka már nyomtatásban is megjelent.

A mű 60 oldalra terjed és 20 fejezetre oszlik.

Bernardino di Siena rövid életrajzát adja ez a mű. Leírja születését, neveltetését, tanulmányait. Közben igyekszik kidomborítani Bernardino di Siena jellemét; különösen feltűnteti szűzies viselkedését és szeretetét a Boldogságos Szűz iránt. Röviden érinti azon hősies viselkedését is, amelyet a pestis idejében tanusított embertársai iránt.

A mű nagyobb részében azonban szerzetesi életével foglalkozik. Sorba veszi belépését Szent Ferenc rendjébe, majd a noviciusságát, felszentelését és szónoki működését írja le. Kezdettől fogva szívvel-lélekkel az obszervánsokhoz csatlakozik és ezt a szellemet iparkodik a rendben minél jobban elterjeszteni. Előadja, miként emelkedik a rendben: quardián lesz, majd a pápa kinevezi az egész itáliai obszervánsok részére vikárius generálisnak. Leírja, hogy Zsigmond császár minő nagy tisztelettel viseltetett irányában.

Befejezi pedig a művet Bernardino di Siena betegségének és halálának rövid leírásával.

---

[1]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[2]) Barberio: Vita,... di S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[3]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[4]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[5]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[6]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[7]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832.

A mű eredeti kézírata megvan a capestranói konvent X. kódexében ezen a címen: 133 A—141 B: Incipit vita Sancti Bernardini. Di s. Giovanni da Capestrano.[1])

A Bollandisták, mivel sem Nicolao da Fara, sem Henricus Willot, sem Wadding nem említették ezt a munkát, nem tartották Capistranói Jánosénak.[2]) Az ő tekintélyükre támaszkodva aztán a többi írók is, miként Amadeo Maria di Venezia, aki 1744-ben kiadta Szent Bernardino Siena életrajzát olasz nyelven, elvetették. Van Hecke sem tudott eligazodni, mivel Cernazai csak az Antonio Sessa da Palermo által összeállított tartalomjegyzéket küldötte el hozzá. A zavart fokozta még azon megjegyzés is, hogy Capistranói János kérésére Leonardo di Benvoglienti irta.

Antonio Sessa da Palermo a mű elején megmondja nyiltan, hogy azért vette fel ezt a művet, mivel Petrus Rodulphius[3]) és Johannes Haye[4]) is felvették.

Leonardo di Benvoglienti 1446-ban írta meg Bernardino di Siena életrajzát, amint az előszavában maga is mondja. Leonardo di Benvoglienti ugyanis a mű előszavában ezeket írja: a »Főtisztelendő, igen vallásos és általam nagyon tisztelt atyának, Capistranói János testvérnek, a minoriták rendje vikárius generálisának, Leonardo di Siena, a köteles hódolat előbocsátása után üdvözletét küldi Az által, aki maga az igazi üdvösség.

Pietro di Siena, Bernardino tanítványa és szent hevülettel teljes szerzetes, ezen napokban a te nevedben arra kért engem, hogy annak a legboldogabb atyának, az Istentől nyert Bernardino di Sienának származásáról, életéről és a szerzetbe lépése előtt való erkölcsi viselkedéseiről a kapott utasítások alapján hozzád s a te értesítésed szerint írjak. A fiúhoz pedig illik, hogy az atya parancsát teljesítse.

Amiért is, bár tanulatlan, járatlan és a fentebbemlített dologra alkalmatlan vagyok, mégis elhatároztam magamat arra, hogy

---

[1]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. 86. — Bulletino della Reg. Dep. 64. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 40. — A jegyzetben ezt mondja: Edita in S. Bernardini Senensis opera omnia opere et labore R. P. Jo. de La Haye O. F. M. Venetiis 1745. pp. XXXIV—XLIII.

[2]) Acta Sanct. Oct. X. 438. — Acta Sanct. Maji V. 259.

[3]) »1591. Venetiis inter opera S. Bernardini quinque tomis in quarto distributa.«

[4]) Lugduni sumptibus Joannis Antonii Huyuetam et Marci Antonii Szamand anno 1650. quinque tomis in folio distincta.«

engedelmességből inkább lássanak elégtelennek, mint makacsnak mondjanak. De tollamat vezesse az, akiről szólani szándékozom. Meg fogod tehát kapni alább azokat, amelyekből igen sok, nevezetes, hitelreméltó kortársa értesített, a boldog férfiú származása, gyermeksége, serdült kora és ifjúsága felől, s amelyeket én mesterkéletlenül és egyszerűen fogok elbeszélni, inkább arra törekedtem, hogy az igazsághoz ragaszkodjam, mintsem valami mulatságos dolgot szőjek bele. Te pedig, kegyes Atyám, azokat, amelyeket lazán és összefüggéstelenül, mintegy futtában beszélek el, bölcseségeddel és okosságoddal latolgasd, simítsd és javítsd ki, miként hiszem, hogy ez bölcseségednek megfelelő lesz. S ha valami méltatlant találsz, arra kérlek, tudd be az én tudatlanságomnak, s a te bölcseségeddel hozd rendbe. Egyébként azt kívánom és óhajtom, hogy engem, méltatlan fiadat imádságaidba foglalj bele. Az Úrban Isten veled, általam igen tisztelt Atya! Sienából, 1446. május 8-án.«[1])

Az életrajz végén ismételten kijelenti, hogy az életrajzot ő, azaz »Leonardus Nicholai Guidonis de Nina de Senis« készítette Bernardino di Siena kortársai, rendtársai és rokonai információi alapján Capistranói János, vikárius generális kértére.«[2])

Capistranói Jánost valószínűleg nem elégítette ki Leonardo Benvoglienti műve, azért ezt alapúl véve, Ő maga is megírta Bernardino di Siena életrajzát. Az első hat fejezetben szorosan követi Leonardo Benvoglientit, de aztán sokkal szélesebb mederben tárgyalja, mint Benvoglienti.

Hogy Capistranói János csakugyan megírta Bernardino di Siena életrajzát, arra vonatkozólag két egykorú tudósítás is fennmaradt. Capistranói János halála után egy-két évtizeddel Johannes Parcham megírta Szent Bernardino di Siena életét. A luneburgi könyvtárban van a kérdéses kódex (Codex Theol. fol. num. 72.), amelynek 101. lapján ezen feljegyzés olvasható széljegyzetben:

[1]) Analecta Bollandiana. XXI. 58—59.

[2]) Analecta Bollandiana. XXI. 80.: »Explicit compositio quedam de vita et moribus in seculari vita in celis beati patris fratris Bernardini de Senis, habita in consotiis et coetaneis et consanguineis eius hominibus, ut videtur fide dignis, et edita per Leonardum Nicholai Guidonis de Nina de Senis, ad fratrem Johannem de Capistrano ordinis Minorum de observantia nuncupatorum citramontanorum vicarium generalem. Ad laudem Dei et servi sui felicis Bernardini. Amen.«

»Collectura de S. Bernhardino ficta et non vera.« Lejebb pedig: »In alia collectura de sancto Berhardino, quam collegit frater Johannes de Capistrano.«[1]) Egykorú írás, de nem a kódexet másoló írása.

A másik adatot pedig a wieni császári könyvtár egyik kódexe tartalmazza. A 3417. Codex (olim Hist. prof. 518.) 124. lapján ezeket olvashatni: »De sancto Berhardino de Sena ordinis Minorum legenda sequitur: (vörös tintával írva, majd feketével a következők): »Post annum 1402. a nativitate domini nostri Jesu Christi cristiane religioni ex ordine Fratrum Minorum nova lux oriri visa est, videlicet sanctus Bernhardinus de Senis eiusdem Ordinis sancti Francisci professor zelantissimus, cuius vitam descripsit inter alios fideliter et diligenter beate memorie frater Johannes de Capistrano eciam ordinis Minorum professor zelantissimus, clarissimus scientia et virtute sanctitatis...« A végén a 133. lapon vörös betűkkel ezen szavak állanak: Finis huius 1471.[2])

Liegnitzben, a Szent Péter és Pál templomának könyvtárában a 11. számú kódexben, amely a XV. századból való, szintén megvan Capistranói János ezen munkája a következő cím alatt: »Johannes de Capistrano in vitam S. Berhnardini.«[3])

Hermann az egyetlen a későbbi írók közül, aki ezt a munkát Capistranói Jánosének vallja.[4])

Tomus V. volumen 3.

XLIX. Sermo ad studentes et prolusio ad amatores verae sapientiae et epistola de promovendo studio inter Observantes: Beszéd a tanulókhoz, értekezés az igaz bölcseség kedvelőihez és levél a tudomány műveléséről az observánsok között.

Tulajdonképen három munkáról van szó, de a harmadik lemásolása valami oknál fogva elmaradt.

Antonio Sessa da Palermo azon megjegyzéssel közli ezeket a munkákat, hogy az elsőt Capistranói János az observáns ferencrendi növendékekhez intézte, míg a másodikat az összes

[1]) Arch. Franc. Hist. VI. 82.
[2]) Arch. Franc. Hist. IV. 83.
[3]) Arch. Franc. Hist. VI. 83. 3. jegyzet. Cf. Gemoll, Wilch., die Handschriften der Petro-Paulinischen Kirchenbibliothek zu Liegnitz, p. 14.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 68.

tudományt kedvelőkhöz. Ezen két munkát a capestranói kolostorból kapta lemásolás végett, míg a harmadikat, amelyet nem közöl, a római San Isidoro kolostor levéltárából vette. Ez utóbbit »epistola pastoralis«-nak nevezi.

V. de Bartholomaeis a capestranói kolostor X. számú kódexében felemlíti ezt a két munkát is. 213 B—219 A: »due sermoni latini di Giovanni da Capistrano ad studentes.«[1]) Chiappini e címen közli: 209 A—211 B: »Sermo fratris Johannis de Capistrano ad Studentes.«[2])

Megjelent nyomtatásban is az Arch. Franc. Hist. IX. évfolyamában 91—131. lapokon. A háborús viszonyok miatt, legnagyobb sajnálatomra, csak akkor juthattam hozzá, mikor művem első kötete nyomás alatt volt.

A »Sermo ad studentes« 33 oldalra terjed és 19 fejezetre oszlik. Röviden kifejti a szerző, hogy a tanuláshoz szükséges a bölcseség, az engedelmesség és a jóakarat. A tanulóktól feltétlenül meg kell kívánni, hogy figyeljenek a szövegre, de főképen az értelemre. A tanulónak tanulékonynak kell lennie és bíznia mesterében. A tanulónak szeretnie kell a tudományt; de istenfélőnek, szerénynek kell lennie, s akkor gyönyörűsége lesz a tudományban, a bölcseségben. Végül munkára buzdítja a tanulókat.

A 33-dik lapon végződik eképen: Ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, qui et laudabilis, et benedictus in saecula saeculorum Amen. Finis.

Wadding ezen címen közli: Tractatus sive sermo ad studentes.[3]) Példáját követi Barberio,[4]) Hueber,[5]) Sannig[6]) és Hermann.[7])

L. Ad amatores verae sapientiae prolusio. A bekezdésből, illetőleg a megszólításból látjuk, hogy ezt a beszédet nem a rendi növendékekhez, hanem más tudományos férfiakhoz intézte: »In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Ab arbore fici discito. Ut in Evangelio hodierno Matth.

---

[1]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. IX. 88.
[2]) Bulletino della Reg. Dep. 69. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 45.
[3]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.
[4]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della vita. 133.
[5]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[6]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[7]) Hermann: Cap. triumph. 69.

cap. 24—31. Egregii Doctores, ac Domini Cursores venerabiles, sive Baccalaurei in gymnasiis studentes merito peramandi....«

Chiappini e címen közli a capestranói könyvtár X. kódexében: 213 A—213 A: Alter eiusdem (fratris Johannis de Capistrano) sermo ad studentes.... Ab arbore fici...[1]) Megjelent nyomtatásban az Arch. Franch. Hist. IX. évfolyamában 91—131. lapokon.

A fügefáról vett hasonlattal kezdi a szerző ezt a kis munkát, amely a 37. laptól az 53-ig terjed és 10 paragrafusra oszlik.

A szentírás nagyságából mutatja ki a mi nyomorúságunkat; annak szépségéből a mi alaktalanságunkat; a szentírás erősségéből a mi gyöngeségünket. Kijelenti, hogy a szentírás fensége elérhetetlen, teljessége kimeríthetetlen és biztossága összehasonlíthatatlan. Befejezi pedig a szentírás magasztalásával.

Az életrajzírók ezt a munkát külön nem említik. Valószinű, hogy az első művel egybefoglalták.

Antonio Sessa da Palermo az előszóban megigéri a harmadik művet is: »his accedit epistola pastoralis ex Archivo Collegii S. Isidoro de Urbe«, de valami oknál fogva a lemásolás elmaradt. S így a »De promovendo studio inter Minores Observantes« című mű hiányzik teljesen.

LI. Epistolae Missivae et Responsivae S. Joannis de Capistrano: Capistranói János levelezései.

Antonio Sessa da Palermo ezeknek a leveleknek egy részét a capestranói és a római San Isidoro kolostorok levéltáraiból másolta, másik részét pedig egy aquilai öreg nőtől kapta, aki azt állította, hogy Capistranói János rokona.

A 225. lapon mintegy 76 levelet közöl a keltezés sorrendjében. A levelek legnagyobb része már nyomtatásban is megjelent.

Vincenzo de Bartholomaeis és Aniceto Chiappini részletesen beszámolnak azon levelekről, amelyek a capestranói kolostor kódexeiben találhatók. Később lesz róluk szó.

Pettkó Béla a Magyar Országos Levéltár tisztviselője 1886-ban római tartózkodása alatt Szemere Miklós követségi titkár közbenjárására engedélyt nyert az illetékes egyházi hatóságtól, hogy Capestranóban kutathasson. Itt egy üvegszekrényben talált is egy

[1]) Bollettino della Reg. Dep. 69. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 45.

csomó eredeti oklevelet, amelyek közül azokat, amelyek magyar vonatkozásúak voltak, számszerint 77-et lemásolt és 1901-ben a Történelmi Tár 1901. évfolyamában kiadta, majd ebből külön lenyomatot is készíttetett ezen a címen: Kapisztrán János levelezései.

Fraknói Vilmos 1901. tavaszán átvizsgálta ezen üveg-szekrény tartalmát, és miután azt tapasztalta, hogy a nedvesség következtében a levelek nagy része (180-nál több darab) egészen elhalványult és olvashatatlanná vált, intézkedett, hogy megfelelő vegyészeti eljárás alkalmazásával újra olvashatók legyenek.[1]) Ezen leveleket az összes életrajzírók megemlítik és a legtöbbet idézik is.

LII. Sequuntur quaedam fragmenta praedicabilia, quae nobis suppeditavit Archivum et Reliquarium nostri Conventus Capistrani, quibus utebatur author pro temporis opportunitate.

A következő csonka-munkát találtam benne:

a) Tractatus de passione Domini; et super Regulas Sancti Hieronimi. Csak az első értekezésből ad töredékeket. A mű tulajdonképen nem is értekezés, hanem nagybőjti prédikáció.

Napról-napra tartotta ezeket a beszédeket, mivel közben a másoló a napokat is megjelöli.

A nagybőjti beszéd 1—218 lapra terjed, ahol eképen fejezi be: Finis tractatus predicationis quadragesimalis per fr. Johannem de Capistrano. Amen.

Itt azonban még nincs vége, még van hat anyag:

1. In die Ascensionis: Ascendit super Cherubim. 219. lap.
2. Spiritus Domini ferebatur super aquas. 224.
3. Dominica in octava Pasche in mane. 226.
4. In festo Apostolorum Philippi et Jacobi. 228.
5. In inventione Sanctae Crucis. 249.
6. Vincenti dabo edere de ligno vitae. 253.

A 261. lapon aztán véget ér anélkül, hogy a fentebb említett második értekezésről egy szót szólna.

b) Sermo de ira Dei. 21 oldalra terjed és 5 fejezetre oszlik. Azon kérdést fejtegeti az elején, hogy az Istenben van-e harag. Miután előadta, hogy ezt csak emberileg mondhatjuk, elő-

[1]) Fraknói: Magyarország összeköttetései a római szentszékkel. II. 438.

sorolja azon bűnöket, amelyek Isten haragját magukra vonják. A végén pedig megmondja a módját, miben áll az igazi remény, hogy Isten haragját elkerüljük.

c) Sermo de divina misericordia pro Dominica 19. post Pentecosten. A jeligéje: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Ps. 47., 10. 21—26. lapra terjed.

d) Sermo de suavitate divinae misericordiae pro Dominica vigesima post pentecosten. A jeligéje: Gratias agentes semper pro hominibus in nomine Domini nostri Jesu Christi. 26—30. lapra terjed.

e) Sermo in festo omnium Sanctorum. Jelmondata: Gaudate et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis. A 30—31. lapon olvasható.

f) Sermo de iustitia pro Dominica 21. post Pentecosten. Jelmondata: Egressus autem servus ille, invenit unum. A 31—33. lapon található.

g) Sermo de iustitia pro Dominica 22. post Pentecosten. Jelmondata: Reddite ergo quae sunt caesaris, caesari . . . 34.

h) Sermo in festo sancti Martini Episcopi et Confessoris. Jelmondata: Quasi stella matutina in medio nebulae et quasi luna plena in diebus suis, et quasi sol refulgens, hic iste refulsit in templo Dei. A 34—40. lapokon van. Ezzel véget ér ez a töredék is.

Tomus V. volumen. 4.

Vita Joannis de Capistrano descripta a quatuor sociis eiusdem.

1. Vita clarissimi viri fratris Joannis de Capistrano feliciter incipit per fratrem Nicolaum da Fara socium eiusdem. 25 fejezetre oszlik és 1—109. oldalra terjed.

2. Incipit epistola polemialis, quae mittitur a vicario Provinciae S. Antonii fratri Hieronimi ad componendam vitam Sancti senioris nostri Joannis de Capistrano. Secunda vero epistola capit totam vitam articulatam tamen per rubricas in capitula ad facilius inveniendum.

18 fejezetre oszlik és 111—134. oldalra terjed. Ezen szavakkal végződik: Vale ex Conventu nostro sancti Tiboldi suburbio Viennae quinto decimo Calend. Julii 1457.

3. Fratris Christophori de Varisio socii Beati Patris Joannis de Capistrano in vitam eiusdem.

35 fejezetre oszlik és 134—277. oldalra terjed. Végződik pedig így: Amen. In vigilia Petri et Pauli 1489.

4. Praeconizatio Beati Patris Joannis de Capistrano edita a fratre Petro de Sopronio eiusdem Socio.

278—281. terjed és végződik eképen: qui mihi fratri Petro de Sopronio pluries id fieri commiserunt et praeceperunt. Haec ex scriptis memorati fratris Petri de Sopronio Anno Salutis MDXXIII. (1523.)

5. Distincta Magnorum Virorum testimonia B. Joannis a Capistrano.

Antonio Sessa da Palermo megvallja, hogy ezt a részt Giovanni Baptista Barberio könyvéből veszi. Kevés újat ad hozzá. 283—378. lapokon tart az átírás. 378—380. közli Capistranói Jánosról szóló »O Christe miles inclyte« himnuszt és imádságot.

Eddig tart Antonio Sessa összegyűjtött kézírata.

Ezen munkákon kívül Antonio Sessa felsorol még több munkát is, amelyeknek kéziratait nem találta meg, s így nem tudta lemásolni. Szerinte a következő munkát írta még Capistranói János.

1. Epistola contra Theotonicum et hereticos Lusitanos.
2. Compendium resolutionum super totum corpus Decretalium. Megvan Waddingnál,[1]) Barberiónál,[2]) Sannignál,[3]) Hueber[4]) ezen cím alatt közli: Resolutiones super Decretales. Fentebb már mondottam, hogy ezen munka azonos a XX. sz. alatt közlött munkával.
3. Canones extracti a corpore Juris. — Wadding[5]) és a többi életrajzíró is, mint Barberio,[6]) Sannig[7]) és Hueber[8]) felvették a hiteles könyvek közé.

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.
[2]) Barberio: Compendio della Vita. 133. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189.
[3]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[4]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[5]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[6]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[7]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.: »Tractatus cui titulus: Canones extracti e corpore Juris.
[8]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.

4. De baptismo.
5. De bello spirituali ob tutelam corporis.
6. In quartum sententiarum.
7. De sacrilegiis.
8. De poenis purgatorii. — Nem tudom az okát, miért tartotta ismeretlennek ezt a művet, mikor ez benne van a »De poenis inferni et purgatorii« című műben.
9. Repetitiones in Cap.: Omnis utriusque sexus de poenitentiis et remissionibus.
10. De consecratione.
11. De sacramento Eucharistiae.
12. De ecclesia et eius Regimine.
13. De temporali Dominio infra Imperium.
14. De interdicto.
15. Sermo de Eleemosina facienda.
16. De reverentia filiorum erga parentes.
17. De gloria Beatorum.
18. De spe.
19. De charitate.
20. De latrone in cruce pendenti.
21. Super psalmum decimum octavum.
22. Conciones omnes Adventus.
23. Conciones omnis Quadragesime.
24. Conciones omnes Dominicales. — Megvan Waddingnál,[1]) Barberiónál,[2]) Sannignál,[3]) Huebernél.[4])
25. Conciones omnes Annuales.
26. Conciones omnes de Sanctis.
27. Consilium, quod non possint retineri medici Hebrei a christianis.
28. De Processione Spiritus Sancti. — Ezt a munkát Wadding,[5])

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197.
[2]) Barberio: Compendio della Vita 133. — Barberio: Vita ... di S. Giov. de Cap. 189.
[3]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[4]) Hueber: Dreifache Cronickh. 444.
[5]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.

Barberio,[1]) Sannig,[2]) Hueber,[3]) Hermann[4]) hitelesnek tartják és felveszik Capistranói János munkái közé.

29. Expositio super Isayam Prophetam, de qua pater Lucas Waddingus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis Ordinis Minorum habet: Exstabat Alberstadii tractatus, seu concionatorie expositiones eius super illud Isaie cap. 5. Ecce Virgo concipiet etc. eas retulit ex suggesto in Misnia et Saxonia et typis commiserant Joannes et Franciscus de Rocca Germanni Fratres Sacrae Theologiae Doctores, quae omnia recensentur in §. 12. in titulo Concordantiarum exhibito a Sacra Congregatione Sacrorum Rituum facile nihilominus putamus, quod cum haec opuscula coordinata ad manus literatorum pervenerint, excitare poterunt eos, qui ceterorum aliquam habent notitiam, ac eos monere ad manifestationem, quod si (Deo favente) contingat, duo alii Tomi parari ac adiici possent.[5])

Tényleg Wadding[6]) közli is ezen címen: »Tractatus seu concionatorie expositiones super illud Isaiae cap. VII.: Ecce Virgo concipiet« etc. Megvan Barberiónál,[7]) Huebernél[8]) és Sannignál.[9]) Ez utóbbi a következő megjegyzést fűzi hozzá: »Exstabat Halberstadii Tractatus, seu Concionatorie expositiones eius super illud Isaiae cap. 7. Ecce Virgo concipiet, etc. eas retulit ex suggesto in Misnia et Saxonis, et typis commiserunt Johannes et Franciscus de Rocha, Germani Fratres Sacrae Theologiae Doctores. Pleraque ex supra dictis operibus habentur M. S. in conventu Capistrani, nec non sequentia.«

Végül Antonio Sessa da Palermo felsorolja azon műveket, amelyeknek kéziratait, vagy azok másolatait sikerült megszereznie. A kéziratos művek ezek:

---

[1]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[2]) Sannig: Der Cronicken. 201.
[3]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[4]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[5]) Antonio da Palermo: Tom. I. Exordium 5. §.
[6]) Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[7]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[8]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[9]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.

1. De religione. 2. De sanguine Christi. 3. De modo et forma cuiusdam testamenti. 4. De excommunicationibus ipso iure allatis. 5. De usu cuiuscunque ornatus. 6. De ornatu mulierum. 7. De blasphemia et periurio. 8. De confessione facienda proprio sacerdoti. 9. De censuris. 10. De cupiditate et avaritia. 11. Tractatus contra Theotonicum et Hereticos Lusitanos. 12. Interrogatorium. 13. Compendium resolutionum super totum corpus Decretalium. 14. De poenitentia. 15. Sermones duos ad studentes.[1]) 16. Tractatus de inferno. 17. Repetitiones in Cap.: Omnis utriusque sexus de poenitentiis et remissionibus. 18. De baptismo et ultimo iudicio. 19. In quartum sententiarum. 20. De consecratione (Hic tractatus est insertus in compendio resolutionum super totum Corpus decretalium). 21. De conceptione B. Virginis. 22. De sacramento Eucharistiae. 23. Consilium ad favorem hospitalis seu tomus pietatis. 24. De sacrilegiis. 25. De Ecclesia et eius regimine. 26. De temporali Dominio infra imperium. 27. De bello spirituali ob tutelam corporis. 28. De reverentia filiorum erga parentes in tractatu, qui incipit: Sacramentum hoc magnum est. 29. De gloria Beatorum. 30. De charitate. 31. De latrone in Cruce pendente ad dexteram Christi. 32. Super psalmum decimum octavum. 33. Consilium, quod non possint retineri medici. 34. Sermo ad elemosinas faciendas. 35. De confessione.

Ezen kéziratok felsorolása után még a következő munkákat is Capistranói Jánosnak tulajdonítja:

De pauperpate Christi. De instructione, seu directione simplicium sacerdotum. De poenis inferni et purgatorii. De passione Christi Domini. De processione Spiritus Sancti. Tractatus seu Concionatoria. Sermones dominicales et festivi. Animadversiones circa sacrosanctum missae sacrificium.

Utána más írással ez következik: hucusque Congregatio Sacrorum Rituum.

Az itt elsorolt íratokat tehát a Congregatio Sacrorum Rituum is elfogadta és hitelesnek ismerte el.

Antonio Sessa da Palermo azért sorolta fel ezeket a mun-

[1]) Ezen kéziratokról azt jegyzé fel Antonio da Palermo, hogy ezek a capestranói kolostor archivumában voltak, de azután átszállították őket a templom kápolnájában levő ereklyékhez.

kákat külön, mivel ezeknek a kéziratait nem kapta kézhez. Úgy látszik, később egyik-másiknak az eredeti kéziratát vagy másolatát meg tudta szerezni, mert a »De paupertate Christi« című munkát felvette a kiadandó munkák jegyzékébe.

25. §. Capistranói János egyéb hiteles művei.

Az Antonio Sessa da Palermo által tervezett gyűjteményes kiadás nem foglalta magában Capistranói János összes munkáit, mert több olyan mű van még, amelyeket ő nem vett fel a kiadandó munkák közé, pedig a legtekintélyesebb írók Capistranói Jánosnak tulajdonítják.

A következőkben tehát iparkodunk összeállítani azon munkákat is, amelyeket kétségtelenül Capistranói János írt, és a leghitelesebb írók neki is ítélik.

1. De restitutionibus et contractibus. Megemlíti Cristoforo da Varese,[1]) Wadding,[2]) Sedulius,[3]) Sannig,[4]) Hueber,[5]) Barberio,[6]) Hermann,[7]) Possevinus.[8])

2. De censuris. Ezt a munkát hitelesnek tartják: Wadding,[9]) Barberio,[10]) Sannig,[11]) Hueber,[12]) Hermann,[13]) Possevinus.[14])

3. Liber alter de casibus conscientiae. Ezt a munkát Waddingon[15]) kívül hitelesnek tartják: Barberio,[16]) Sannig[17]) és Hueber.[18])

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 515. Cristoforo da Varese: c. VII.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197.
[3]) Sedulius: Hist. Seraph. 389.
[4]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201.
[5]) Hueber: Dreyfache Cronickh. 444.
[6]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della vita. 133.
[7]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[8]) Possevinus: Apparatus Sacer. 832—833.
[9]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197. — Acta Sanct. Oct. X. 437.
[10]) Barberio: Vita... di S. Giov. da Cap. 188. — Barberio: Compendio della vita. 133.
[11]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[12]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.
[13]) Hermann: Cap. triumph. 68.
[14]) Possevinus: Apparatus sacer. 832—833.
[15]) Acta Sanct. Oct. X. 437. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 196—197.
[16]) Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 189. — Barberio: Compendio della Vita. 133.
[17]) Sannig: Der Cronicken IV. 201.
[18]) Hueber: Dreyfache Cronikh. 444.

4. De passione Domini. Ennek a kéziratát állítólag Samborban, Oroszországban őrizték; s ezen szavakkal kezdődik: Ista passio domini nostri Jesu Christi est breviter compilata a me Capistrano secundum authenticos doctores.[1]) Megvan a másolata Rómában is a vàtikáni könyvtárban ezen cím alatt: Codex Vaticanus Palatinus 469 (saec. XV.) Johannis de Capistrano Passio domini nostri Jhesu Christi edita et predicata in Zoratisiana (Vratislavia) anno Domini MCCCCLIII.[2])

Giulio Cesare Fagnano 1660. április 5-én a nyilvános konzisztoriumban tartott beszédében is említi egyéb munkák között ezt az értekezést.[3])

Megvan Wienben a Kais. Kőnigl. Hofbibliothekben is, még pedig a »Tabulae codicum manuscriptorum praeter Graecas et Orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum« III. volumenjében: Codex 4348. (Univ. 573.) ch. XV. 157a—234b. pag.: Passio domini nostri Jhesus Christi B. Joannis Capistrani. Mindjárt ezen szavak után kezdődik a Prologus az Énekek-énekének ezen szavaival: »Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum?« Végződik pedig eképen: Quid nobis Deus pater concedat et filius et spiritus Sanctus. Amen.

Laus Deo omnipotenti per fratrem Wolfgangum Sturm. Explicit passio domini nostri Jhesu Christi edita et predicata per fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum in Wratislavia. Anno Domini 1473. in magna sexta feria penose ebdomade et collecta per religiosum patrem Fridericum, interpretem reverendi patris prenominati.«

Eugen Jacob több olyan munkára akadt, amelyet eddig nem ismertek. Ezek a következők:

5. De adoratione. Három kivonatos kézírata a breslaui egyetem könyvtárában van: I. F 265. fol. 142—146.; I. F 271. fol. 119—122. és I. F 279. fol. 131—133. pag. A teljes példány Dessauban van a »Behörden-Bibliothek«-ben.[4])

---

[1]) Hermann Petri: Leben des heiligen Johannes Capistranus. 117. — Wadding: Annales Min. XII. 419. — Acta Sanct. Oct. X. 435. — Hermann: Cap. triumph. 806. — Gonzalez: Vita di S. Giov. 312.: »Il sermone sulla Passione del Signore ch'egli scrisse di sua propria mano.«

[2]) Arch. Franc. Hist. III. 147.

[3]) Acta Sanct. Oct. X. 413.

[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. Vorwort.

6. De erroribus et moribus Christianorum cum libello, qui inscribitur: Planctus multorum Christianorum; Planctus super errores religiosorum. — Nyomtatásban megjelent 1905-ben. Eugen Jacob adta ki Breslauban. Ő másolta le a breslaui egyetemi könyvtár kéziratairól. Két példány van: az egyik I. F. 545. fol. 247—266. pag. és az I. F. 164. fol. 262—300.

Az első munkát 1452-ben írta, amint a végén olvasható: Anno Domini 1452 autorisante in ecclesia militante monarcha Nicolao papa V-to.[1]) A második munkát: »Planctus super errores multorum Christianorum ad praecedentia pertinens« pedig 1453-ban készítette. »Et sic est finis hujus operis 1453.«[2])

Hét szempontból tekinti az emberi tévedéseket és visszaéléseket.

Először azt fejtegeti, hogy az Úr Istennek, mint legfőbb uralkodónak parancsait könnyebben meg lehet érteni, mint más törvényhozóét.

Másodszor a szentírásból bizonyítgatja, hogy Ádámtól Krisztusig öt korszak volt, amely ötezerkétszáz évig tartott, s ezen idő alatt csak kevés emberben maradt meg az igaz Istenben való hit és tisztelet.

Harmadszor azt fejtegeti, hogy bár remélni lehet, hogy az ő korában többen vannak olyanok, akik Isten iránt való félelemből rosszat nem cselekszenek, mint az előbbi korokban, de félni lehet, hogy az elmúlt időkben többen voltak a rossz erkölcsű emberek, mint a jók.

Továbbá azt magyarázza, hogy miként a természet a szaporodásnak célt teremtett még a legkisebb és a legelrejtettebb dologban is, úgy az erények működése is még a legkisebbekben is eredményt hoz létre.

Az ötödik szempont az, hogy az isteni félelem alapja minden jónak, mert nemcsak a jóra búzdít, hanem a rossztól is megment.

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 353. A 284. lapon: »Sed quomodo de moribus Christianorum, qui in locum Judaeorum successerunt, censendum est, quorum aetas post Christi nativitatem duravit ad nos, quibus scribitur 1452? — A H_2 jelzett példányban azonban »1453.« van. — A 335. lapon: Retorquenda est haec parabola ad Christum et ad Christianos a tempore ascensionis suae usque ad nostra tempora, scilicet quo inscribitur anno Domini 1452. A H_1 jelzett kéziratban: 1453.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 382.

A hatodik szempont pedig az, hogy bár mindenki köteles saját személyére nézve minden vétséget kerülni, azért az egyház legfőbb vezetői még sem képesek minden bűnt kitépni.

Végül azt magyarázza, hogy a keresztény embernek az erkölcsi életben való megmaradás okvetetlenül szükséges.

Ezután fejtegeti a keresztények erkölcsi fogyatkozásait, még pedig a következő kis értekezésekben:

7. De causis errorum inter Christianos.[1]) 334—338.

8. De moribus boni Christiani.[2]) 339—344.

9. De poenitentia Christianorum. 344—353.

A 352-ik lapon: Conclusio finalis. »Materiam praeostensam conficere curavi quantum valui, inculto sermone, sed vera caritate et qua aestimavi veritate, offerens eam benevole et locupletiori quam ipse sum, correctori, cedere malens sensui clariori quam pertinaciter inhaerere imperitiori... Detur itaquae caritati venia, cujus est non considerare, quid afferat, quae etiam quodlibet libenter impertitur. Neque enim solum ad aliorum oculos haec retorqueri volo, sed magis meos proprios, quem prae aliis non dubito eruditione et poenitentia egere, ne mihi impudice dicatur: »Medice, cura te ipsum« Luc. IV. Sic que, qui aeger est, mecum pergat ad medicinam; qui sanus est, aegris non insultet, sed compatiatur, oretque devotius, ut ab aegris auferatur aegritudo et fiamus omnes docibiles Dei, quod nobis omnibus largiri dignetur medicus summus animarum nostrarum, Jesus Christus, per saecula benedictus! Amen!

Anno Domini 1452. autorisante in ecclesia militante monarcha Nicolao papa V. — o.«

Következnek a következő értekezések:

10. Planctus super errores multorum Christianorum ad praecedentia pertinens. 353—363. lapokon.

11. Planctus super errores religiosorum.[3]) 363—366.

---

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 334. — A H_2 jelzett kéziratban: »Sequitur de causis errorum inter Christianos.

[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 339. — A H_2 jelzett kéziratban: »Sequitur alia pars de moribus boni Christiani.«

[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 363. — A H_2 jelzett kéziratban ez van: »Sequitur alius planctus super errores religiosorum.«

12. De difficultate salvandorum. 366—373.

13. Comparatio Christianorum ad filios Israel. 373—382.

Az egész művet ezzel fejezi be:

»Ex praemissis igitur, excusso negligentiae somno ab oculis, quos crassa nubes desideriorum carnalium obvolvit atque fantasiarum, quilibet se informare studeat, quomodo caute ambulare valeat, ne cum fatuis virginibus lampades sine oleo habentibus ab ingressu nuptiarum arceatur audiens a sponso: »Nescio vos,« sed cum prudentibus lampades et oleum habentibus i. e. laetitiam bonorum operum in conscientiis reconditam habeat, ut cum sponso feliciter ad nuptias ingredi mereatur, quod omnibus nobis parare dignetur idem sponsus ecclesiae Christus Jesus benedictus per saecula. Amen!

Et sic est finis hujus operis 1453.«[1])

Eugen Jacob 383—403. lapokon jegyzeteket közöl, amelyekben a szövegben előforduló idézeteket magyarázatokkal világosítja meg.

A »Zur Biographie Capistrans« fejezetben (404—410. lapokon) iparkodik bebizonyítani, hogy a »Planctus multorum Christianorum, ad praecedentem tractatum de erroribus pertinente« nem Capistranói Jánostól való, hanem Jacobus von Erfurt (vagy von Jüterbogk) karthauzi szerzetestől. A tévedés a következő rövidítésből származott: A »Breslauer Universitäts-bibliothek« kézirat-katalógusa az értekezést így jelzi: »Joannis Capistrani tractatus de erroribus et moribus Christianorum fol. 240. ad 260, scriptus a. 1452. cum libello Capistrani, qui inscribitur: Planctus multorum Christianorum, ad praecedentem tractatum de erroribus pertinente.« — A kéziratban pedig így van: »Sequitur de erroribus et moribus Christianorum per Jo. de Cap.

Az I. F 164. számú kéziratban van Jacob von Erfurt karthauzi szerzetes munkája: De erroribus et moribus Christianorum, majd még lejebb Planctus super errores multorum Christianorum és Tractatus de peccatis mortalibus. Mind az elsőnél, mind az utóbbinál a cím után ezen szavak állanak: doc. Ja. Valószínűleg a

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 382.

helytelen olvasás után per Jo. de Cap. (Johannes de Capistrano) lett a per Jo. do. Car-ból (Johannes doctor Carthusiensis.)[1])

Eugen Jacob Dessauban a »Behörden-Bibliothek«-ban megtalálta Jacobus von Jüterbogk munkáját (3944. H. 42., 48.): Explicit planctus enormitatum Christianorum ... ad complangendum et metuendum condolendumque omni facinori, unde Deus contempnitur. Conscriptus per venerabilem et egregium virum dictum Jacobum sacrae theologiae doctorem ordinis Carthusiens. in Erfordia anno Domini 1452 regnante Teucro in Constantinopoli per eum lucrata neccatis Christianis proh dolor! eodem tendente Romam, ubi Nicolaus Papa adhuc tenet monarchiam.«

Eugen Jacob a két munkát összehasonlította és meglepte az egyezőség. Az utóbbi munkában vannak olyan részletek is, amelyek a Capistranói Jánosnak tulajdonítottban nincsenek meg. Ezen részleteket az átírók azért hagyták ki, mert észrevették, hogy Capistranói János felfogásával ellenkeznek.

Egyet azonban csodálunk, minek nyomatta ki Eugen Jacob ezt a munkát Capistranói János neve alatt, ha annyira megvan róla győződve, hogy ez a munka nem tőle való?

Egyébként Jacobus Erfordiensis munkája nyomtatásban is megjelent ezen cím alatt: Jacobi Erford. Ordinis Cist. De erroribus ... etc. Lubecae 1488.[2]) El kellene még azt is dönteni, vajjon Jacobus Erfordiensis ciszterci szerzetes azonos-e a hasonnevű karthauzi szerzetessel.

Tény azonban, hogy ez a munka nem Capistranói Jánosé.

14. Sermones in synodo Wratislaviensi praedicati. Ezen a címen Eugen Jacob két beszédet közölt a »Breslauer Universitäts-Bibliothek«-ban őrzött kéziratok közül.[3]) Az eredeti kézirat két példányban van meg, u. m.: I. F. 274. (p. 211—218.) és I. Q. 384. (1—17.) Az első kézirat gondosabb és jobb, mint a másik, de szóról-szóra megegyeznek.

Az elsőnek címe: Sermo fratris Joh. de Capistrano, praedicatus in synodo Wratislaviensi.[4]) A másiké: Item sermo alius ejusdem fratris Johannis de

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge: 405.
[2]) Arch. Franc. Hist. III. 146.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge: 411—466.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge: 413—433.

Capistrano in eadem synodo praedicatus Wratislaviensi.[1])

Ez a két beszéd egy egészet képez. Valószinűleg a zsinat több napig tartott, s így két alkalommal beszélt az egybegyűlt papsághoz a megszentesülés eszközeiről. A szentírás ezen szavaiból indul ki mindkettőnél: Sacerdotes quoque qui ascendunt ad Dominum, sanctificantur, ne percutiat eos. (Exod. 19., 22.) »És megjegyzendő, hogy a megszentesülésnek hét alapja van, amelyek megkívántatnak a papokban és klerikusokban, t. i.: abilitas, sobrietas, honestas, sagacitas, castitas, pietas et continuitas.«[2]) Az első beszédében szól az öt első alakról; a második beszédében a hatodikról (pietas), mig a hetedikről egy szó sincsen. Lehetséges, hogy erről külön beszédet tartott, amelynek kézirata még valahol lappang.

Az első beszéd kivonata a Trientben tartott beszédnek. A második beszéd azonban új.[3])

Mint a legtöbb beszédjét, úgy ezt is rögtönözve mondotta el. Innen van, hogy a szentírási és jogi idézetei több helyen hibásak.

Eugen Jacob nemcsak a szöveget közli, hanem ehhez jegyzeteket is ad, sőt kritikai megjegyzésekkel is kíséri.

Kár, hogy ez utóbbiban a tudóst mindig a református lelkész váltja fel.[4])

15. Materiam subnotatam frater Johannes de Capistrano preclamauit ad populum in lipck. per triginta sex sermones.[5])

Eugen Jacob ezt a művet a »Breslauer Universitäts-Bibliothek«-ban találta, még pedig a III. F. 4. kódexben a 283—284. lapokon.

Eugen Jacob nemcsak a szöveget közli, hanem jegyzetekkel is ellátja és megjegyzéseket is fűz hozzá.[6])

Az első tekintetre az a remény tölti el az olvasót, hogy itt 36 beszéd tartalmáról van szó; de átolvasás után csalódva teszi

[1]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge: 433—443.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 416.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 463.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Erste Folge. 464—466.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 7—12.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 13—26.

félre. Ez ugyanis csak egy beszédnek a kivonata a tolmács számára. Meggyőz bennünket erről a következő megjegyzése a mű végén: »Et hec quantum ad primum sermonem iuxta prenotati fratris distinccionem.«

A legnagyobb nehézséget a következő három sor okozza: Sequitur sermo de contemptu mundi et seculi rerum. (?) [1]) Renouamini spiritu mentis vestre quod sequitur speciebus (?) caret que nota. laurent. Sarte.

Közvetlen ezen kivonat előtt van egy beszéd, azonban ennek szerzőjéről a kézirat teljesen hallgat. Mivel nagyon hasonlít Capistranói János beszédjeihez, azért Eugen Jacob azt a megjegyzést kockáztatja meg, hogy meggyőződése szerint Capistranói János írta. De ez is csak kivonat lehet, amelyet a tolmács részére diktált le, vagy írt le egyik társa.

A beszéd így kezdődik: »Sedebitis super sedes duodecim iudicantes XII. tribus israel Mt. XIX....« És így végződik: »ut fiam mancipium corporis mei etc. Sit laus deo patri eiusque filio.« [2])

16. Sermones collecti a patre deuotissimo nec non religiosissimo inquisitore hereticorum Johanne de capistrano legato a sanctissimo papa N. quinto ad verbum Domini predicandum. A Breslauer Universitäts-Bibliotekban talált kézirat után másolta le és adta ki Eugen Jacob 1911-ben. Röviden ezen címmel fordul elő: XLIV. sermones Vratislaviae habiti a. D. MCCCCLIII. [3])

A szöveg kiadás teljesen megbízható; a hozzácsatolt bőséges jegyzetek csak emelik az érdemét. [4]) Az ezt követő megjegyzések legnagyobb részt elfogultak, és mint a kiadó egyéni nézetei bízvást el is maradhattak volna. [5])

Végül következik az »Index Rerum et Verborum«. De ez nagyon hézagos és inkább csak kísérletszámba jön. [6])

[1]) Az aláhúzott szavak vörös tintával vannak a kéziratban.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge. 21—23.
[3]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 1—204.
[4]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 205—251.
[5]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Dritte Folge. 252—261.
[6]) Eugen Jacob: Joh. von Cad. II. Theil. Dritte Folge. 263—275.

17. Sermo S. Johannis de Capistrano O. F. M. ineditus de S. Bernardino Senensi O. F. M.[1])

Ferdinandus Doelle a breslaui egyetemi könyvtár kéziratai között találta meg az I. F. 280. kódexben, amely 1458-ban készült. A kódex a sagani Ágostonrendű szerzetesek könyvtárából került ide, amit bizonyít a következő felírat is, amely a mű belső lapján olvasható: »Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn in Sagan.«[2])

Mivel ez a beszéd csonkán maradt fenn az I. F. 280. kódex 294—296. lapjain, azért Doelle két munkával való összehasonlítás útján jutott azon eredményhez, hogy írója Capistranói János.

Az első munka a breslaui egyetemi könyvtár I. Q. 437. kódexében a 308—336. lapokon olvasható, amelynek címe: Sermo notabilis Johannis de Capistrano de Sancto Bernardino. Szent Lukács ezen szavaival kezdődik: »Deus visitavit plebem suam.« Közvetlenül a felosztás után ezen sorok vannak: »Hec sunt thema per Reuerendum fratrem Johannem de Capistrano pro commendacione beati Bernardini in Olomuncz me presente satis magistraliter assumpta et per me, minus dignum, vestris reuerenciis exiliter, ymo multum pueriliter in nostro themate introducta.«[3]) Világos, hogy ezt a beszédet nem Capistranói János írta, hanem valamelyik rendtársa, aki jelen volt akkor, mikor Olmützben Capistranói János Szent Bernardinóról beszédet mondott.

A beszéd több helyén nyilvánosan elárulja, hogy szerzője nem Capistranói János. A kódex 310. lapján ugyanis ezt mondja, mikor San Bernardino szűzességét bizonyítja: »ut idem frater Joannes Capistrano erectis manibus, teste sua consciencia, pluribus presentibus cum magna devocione affirmavit.« A 322. lapon megint hivatkozik Capistranói Jánosra, mint aki sietett mesterének védelmére: »frater Johannes de Capistrano, ut ipse per se retulit coram magno populo in Olomuncz, ad beatum Bernardinum festinat ipsumque in magna tristitia invenit.«[4])

[1]) Arch. Franc. Hist. VI. 76—90. és Extractum ex Periodico: »Archivum Franciscanum Historicum.« Ann. VI. 1—15.«

[2]) Arch. Franc. Hist. VI. 76. Extractum. 1.

[3]) Arch. Franc. Hist. VI. 77. Extractum. 2.

[4]) Arch. Franc. Hist. VI. 78. Extractum. 3.

A két beszéd összehasonlítása azt eredményezte, hogy Doelle az első beszéd szerzőjének Capistranói Jánost tartja.

Doelle összehasonlította ezen beszédet Szent Bernardino di Siena életrajza egyes helyeivel, s meglepő hasonlóságot talált. Ezt az életrajzot pedig Capistranói János írta. A közölt szemelvények [1]) mindenesetre amellett bizonyítanak, hogy mindkettőnek szerzője egy személy volt.

A beszéd a LXII. zsoltár ezen szavaival kezdődik: [2]) »Deus, deus meus, ad te de luce vigilo.« A bevezető rész után a tárgy felosztására kerül a sor, amely hármas: lucis deffinitio, lucis aparitio és lucis significatio. Ezeknek rövid megmagyarázása után áttér a tárgyalásra: miképen nyilvánult meg a világosság (lux) Szent Bernardino életében. Tizenkét pontban akarja ezt előadni, de csak 11 van meg, a tizenkettedik hiányzik.

Ezen szavakkal végződik: »In quibus omnibus veritas sua adeo approbata est, quod praestantissimi magistri nedum per Italiam, sed per Angliam...« [3])

Capistranói János egyik-másik levelében maga is céloz már előbb írt munkáira. Így a wieni egyetemhez 1451. szept. 24-én írt levelében ezt írja: »Libellum, quem istis diebus contra Bohemos edidi, ad vos alias transmittam, mitteremque nunc illum, quam libenter, si transscribendi ocium praestaretur et tanto fuerimus praepediti, ut vix has manu festina exarare valuerim.« [4]) Melyik munkáját értette ezen, eldönteni nehéz.

A kremsieri papokhoz intézett iratában két ízben is említést tesz olyan munkáról, amelyben az előadottakat bővebben tárgyalja. Az első helyen a karácsonynapi három miséről és ezek jelentőségéről beszél, majd hirtelen hozzáteszi: »de quibus multa descripsi in nostro prolixiori tractatu contra haereses Hussitarum.« [5]) A második helyen pedig hevesen kikel azon tan ellen, hogy a laikusokat és a gyermekeket kétszín alatt kell megáldoztatni: »falsissimum est, ut vobis ostensum et in ampliori tractatu lucidius demonstratum.« [6]) Vajjon ezen értekezés is a

[1]) Arch. Franc. Hist. VI. 81. Extractum. 6.
[2]) Arch. Franc. Hist. VI. 93. Extractum. 8.
[3]) Arch. Franc. Hist. VI. 90. Extractum. 15.
[4]) Weber: Johannes von Cap. Miss. 36. — Sinopsis Collectanea. 32—33.
[5]) Walouch: Jana Kapistrána. 681.
[6]) Walouch: Jana Kapistrána. 704.

fenntebbi volna, a szövegből nem világlik ki; de a legnagyobb valószinűség szerint nem erre akart itt hivatkozni, hanem azon kis értekezésre, amelyet Walouch első helyen közöl.

Frantissek Walouch ugyanis, mint egy helyütt már említettük, Capistranói Jánosról írt életrajzához függelékül néhány értekezést csatolt, amelyek legnagyobb részét az olmützi könyvtár kézirataiból másolta le.

18. Allegationes schismaticorum qui false nituntur probare communionem calicis esse laycali populo de necessitate salutis etc.[1])

Ez a kis értekezés válasz és egyúttal ismertetés akart lenni a kremsieri papokhoz, akik az Olmützben tartózkodó Capistranói Jánost felszólították, hogy nyilatkozzék, miért támadja annyira a kétszín alatt való áldozást.[2])

Az időt nem jelzi, de valószinűleg 1451-ben írta, mikor huzamosabb ideig tartózkodott Olmützben.

19. Epistola responsiva s. Joannis Capistrani ad sacerdotes Cremsirii degentes.[3])

Levél a címe, de beválik nagyobb lélekzetű értekezésnek is mind tartalmára, mind nagyságára nézve is. Ez a második írata a kremsieri papokhoz, akik az elsőt nem kapták kézhez, amin Capistranói János nagyon csodálkozik. Ennek a történetét másutt már előadtuk, s így rövidség kedvéért mellőzzük. Ezt is 1451-ben írta. Walouch az olmützi könyvtár kéziratából közölte.[4])

20. Epistola responsiva venerabilis patris Johannis de Capistrano ad praefatam epistolam Johannis Rokyczani utinam fidelis Christiani.[5])

Ez a levél válasz Rokycana 1451. november 12-én kelt levelére, amely így kezdődött: »Utinam saperes et intelligeres ac

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 663—669.

[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 663.: »Pro veritate communionis sanctae eucharistiae sub duplici specie, panis sc. et vini, quantum ad populum fidelem probatum et praedispositum a sacerdotibus de Cremsyer monacho Italico nunc in Olomucio ipsam acriter impugnanti, condempnanti, ut auditur, et haereticanti, diriguntur ad instar tetragoni quatuor regulae infra scriptae et petitur responsum dari in scriptis ab eodem.«

[3]) Walouch: Jana Kapistrána. 669—707.

[4]) Walouch: Jana Kapistrána. 707. Első jegyzet: »Olomucké bibliot. Ms. 2. VI. 6.«

[5]) Walouch: Jana Kapistrána. 728—786.

novissima provideres.« Ezt a levélszerű értekezést Egerben kezdte még megírni 1451. karácsony vigiliáján és befejezte 1452. év vízkereszt oktávája utáni szombaton (jan. 15.).[1])

Walouch nem jelzi, hogy melyik könyvtárból másolta le.

21. Epistola responsiva sancti Johannis Capistrani ad praefatam epistolam Johannis Borotini.[2])

Ez a levél módjára megírt, de igazában valóságos értekezés válasz Johannes Borotin azon levelére, amely így kezdődik: »Obsecro te frater religiose in Christo dilecte...« Nyomtatásban is 103 oldalt tesz ki, amelyet Walouch az olmützi könyvtár kéziratából másolt le és közölt.[3]) Az értekezés csonka. Így végződik: »Et in sequenti capite idem Rabanus dicit: Deinde a sacerdote...«

26. §. A capestranói konvent könyvtárában őrizett művek hitelessége.

Vincenzo de Bartholomaeis a »Bullettino dell'Istituto Storico Italiano 8-ik számában (1889. évfolyam) felsorolja a Capestranói könyvtár kéziratait. Ugyanezt teszi Aniceto Chiappini is a Bullettino della Regia Deputazione Abruzzese di Storia Patria seria III. anni IX. e. X. (1918—1919.) évfolyamában, majd ugyanezt kiadja külön lenyomatban is. Az egész mű még most sem jelent meg teljesen.

A két író egyik-másik mű megállapításában eltér egymástól, s így a következőkben azon munkákat sorolom fel, amelyek eldöntésében egységesen megállapodni nem tudnak.

A capestranói konvent könyvtárában levő katalogus szerint Capistranói Jánostól valók a következő munkák is:

1. A III. kódexben 1 A—13 B.: Una predica drammatica sulla Passione. V. de Bartholomaeis elfogadja,[4]) de

[1]) Walouch: Jana Kapistrána. 786.: »Ex Egra 1452. incepta in vigilia nativitatis Domini et conclusa in sabbato post octavam epiphaniae pluribus aliis arduis negociis occupatus.«

[2]) Walouch: Jana Kapistrána. 792—895.

[3]) Walouch: Jana Kapistrána. 895. »M. S. 2. VI. 6. bibl. Olomuc.«

[4]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 82.

Chiappini elveti, mint olyant, amit csak tévedésből tulajdonítottak Capistranói Jánosnak.[1])

2. A IV. kódexben 82A—96A.: Un trattato supra le ecclissi di sole e di luna con figure nel testo. V. de Bartholomaeis elfogadja,[2]) de Chiappini nem fogadja el s a következő címen adja: 82—84.: Quaestio durationis mundi Joannis Pauli de Fundo. 84—96.: Tractatus Astrologicus eiusdem Pauli de Fundo quoad finem mundi et antechristum.[3])

3. A VI. kódexben 51A—56A.: Tavola delle leggi morali et canoniche. 56A—78B.: Sommario delle cause di simonia. 78B—79B.: Sommario delle cose, riguardanti la penitenza. 79B—80A.: Sommario delle cose riguardanti la consacrazione. A két elsőt és az utolsót a capestranói katalogus és így Bartholomaeis is Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[4]) Chiappini pedig ezen a címen hozza: 51A—80A.: Compilatio causarum et distinctionum in Gratiani decreto. Hozzáfűzi még: La compilazione, creduta del Capestrano, decorre dalla prima causa, de usuris, alla quinta distinzione, de consecratione.[5])

4. A VII. kódexben 9B.: Questione se sia peccato mortale partecipare con i giudei ed altri infedeli. A capestranói katalogus Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[6]) Chiappini ezen címen közli: Quaestio, an liceat cum Judaeis partecipare. Ő is Capistranói Jánosnak tulajdonítja: Sembra autografo de Capistrano, certo opera sua.[7])

5. 14B—15A.: Questioni di diritto canonico. A capestranói katalogus Capestranói Jánosnak tulajdonítja.[8]) Chiappini azonban tagadja 11B—15B.: Clavis iuris canonici anonyma.

6. A VIII. kódexben 109A—130B.: De electione Pape. Majdnem az összes írók Capistranói Jánosnak tulajdonították,

---

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. IX. 27.
[2]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 83.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. IX. 29.
[4]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 83.
[5]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. IX. 31.
[6]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 84.
[7]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. IX. 34.
[8]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 84.

s ezt vallja a capestranói katalogus is.[1]) Ezzel szemben Chiappini mint másutt láttuk, a széljegyzetek alapján kimutatja, hogy nem Capistranói János írta, hanem csak használta forrásúl.[2])

7. 141A—142B.: Clericus vero, qui ad ludum XI. pro XII. mutuans publicus censetur usurarius.[3]) A capestranói katalogus Capistranói Jánosénak tarja, de Chiappini teljesen mellőzi.[4])

8. A X. kódexben 71a.: Iste sunt 22 conformitates quas habuit Sanctus Franciscus conformans se Christo. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[5]) Chiappini azonban szerzőűl Bartolomeo da Pisa-t tartja.[6])

9. 167A—170A.: Un trattato attorno alla moderazione della linqua. A capestranói katalogus Capistranói Jánosénak vallja.[7]) Chiappini ellenben így közli: Tractatus de re grammaticali per magistrum Albertanum. A jegyzetben aztán a teljes nevet is kiírja, vagyis a szerzője: Albertano da Brescia.[8])

10. 221A—222A.: Elenco de libri della Biblia. A capestranói katalogus szerzőjéűl Capistranói Jánost tartja.[9]) Chiappini ezen a címen idézi a szerző megnevezése nélkül: Canon librorum sacrae scripturae.[10])

11. A XVI. kódexben 19A—34A.: Dubia de consilio constansiensi absoluto. Az első lap jobbfele Capistranói János írása.[11]) A capestranói katalogus a szerzőről hallgat.

12. 39A—45B.: Admonitio quaedam ad populum Bononiensem quod papa habet iurisdictionem eciam in temporalibus per totum mundum et quod per consequens est dominus totius mundi. Hugo a Pesco-Constantio: Repertorium omnium operum mss. in LXI. codicibus etc. n. 29. Capistranói Jánosénak vallotta. A 44. oldalon azonban a szerző megnevezi

[1]) Bullettino: dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 84.
[2]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 36. 1. jegyzet.
[3]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 8. 84.
[4]) Chiappini: Reliquie Lett Cap. 36.
[5]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 86.
[6]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 38. 3. jegyzet.
[7]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 87.
[8]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 42–43.
[9]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 88.
[10]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 45.
[11]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 54.

magát: Hec habui que fidele dicerem ego Bornius de Salla bononiensis, minimus utriusque iuris minister.[1])

13. 53A—83B.: Opusculum Johannis de Capistrano contra Johannem patriarcham qui dixit concilium supra papam esse.[2]) Chiappini ezen a címen idézi: 53A—63B.: Opusculum hereticorum. 69A—83B.: Opusculum contra hereticos.

Az elsőre vonatkozólag Capistranói János sajátkezűleg ezeket írja: »(P. S.) Quidquid supra scriptum est diligenter adverte lector ne corruas, quia scismaticorum verba fallacia sunt et deceptione plena. Igitur attende ne credas sophisticis et vanis eloquijs fraudulentis, sed veritatis amicus esto fidenter. Jo. de Capistrano. Et ut certior de veritate quiescas vide amplissimum tractatum quem ad clarissimam confutationem supradictorum scismaticorum composui, et hanc materiam plenissime declaravi. Jo. de Capistrano.«[3]) A másikat a capestranói kataloguson kívül még Hugo a Pesco-Constantio a »Repertorium omnium operum« etc. című munkájában a 10. és 30. szám alatt Capistranói Jánosnak tulajdonítja. A széljegyzetek itt is mutatják, hogy nem Capistranói János írta, hanem csak használta.[4])

14. 141A—154B.: Tabula ecclesiastice censure. Hugo a Pesco-Constantio ezt is Capistranói Jánosnak tulajdonítja. V. de Bartholomaeis fel sem említi.[5])

15. 161A—200A.: Tractatus de ecclesiastica censura. A capestranói kódex Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[6]) Hugo a Pesco-Constantio szintén Capistranói Jánost tartja szerzőnek. Chiappini megjegyzése, hogy Capistranói János csak használta.[7])

16. 201A—230B.: De usuris-Rubrica. Hugo a Pesco-Constantio Capistranói Jánost mondja szerzőűl.[8]) V. de Bartholomaeis a szerzőt nem említi.

17. 237A—238B.: Casus circa clericos dissolutos. És 238B—290B.: De delictis puerorum. Mindkét

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 54.
[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 91.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 55.
[4]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56.
[5]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56.
[6]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. No. 8. 91.
[7]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56. 1. jegyzet.
[8]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56.

művet a capestranói katalogus Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[1]) Ugyanezt vallja Hugo a Pesco-Constantio is. Chiappini azonban azt tartja, hogy Capistranói János csak használta.[2])

18. 241 A—246 A.: Tabula per alphabetum super quartum Riccardi. Ismeretlen szerző írta, Capistranói János csak haszálatra átírta.[3])

19. A XVII. kódexben 9 A—14 B.: Super can. omnis utriusque sexus lib. V. Decretalium. Chiappini szerint az írás nem Capistranói Jánosé, de egyes részei az ő munkájából lehetnek.[4])

20. 17 A—19 B.: Qualiter sacerdos debeat elegi. A capestranói katalogus szerint Capistranói Jánostól való, Chiappini szerint valószínűleg tőle származik.[5])

21. 70.: An pueris dandum sit Corpus Christi. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[6]) Chiappini az írást Capistranói Jánosénak tartja.[7])

22. 179 A—180 A.: De signis in Coelo. A capistranói katalogus Capistranói Jánosénak mondja.[8]) Chiappini azonban a szerzőről hallgat.[9])

23. A XX. kódexben 185 B—186 A.: Memoriale. V. de Bartholomaeis a »Tractatus contra Philippum Berbegallum« című mű részének tartja.[10]) Chiappini azonban nem tartja bizonyosnak, azért megkérdőjelezi.[11])

24. A XXI. kódexben 1 A—61 B.: Contra Judeos. És 67 A—109 B.: Hic subscribuntur alique auctoritates extracte ex dictis sacri textus et ex dictis quorundam rabinorum Judeorum contra eos, ad probandum qualiter messias sit Deus per nomen tetragrammaton. i. per nomen quatuor litterarum. A capestranói katalogus mindakettőt Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[12])

---

[1]) Bulletino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 91.
[2]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 56. 1. jegyzet és 57.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 57.
[4]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 58.
[5]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 58.
[6]) Bulletino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 92.
[7]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 58.
[8]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 92.
[9]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 58.
[10]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 94.
[11]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 70.
[12]) Bollettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 94.

Chiappini szerint az írás Capistranói Jánosé; a másodiké ismeretlen.[1])

25. 110A—114B.: Sermo de amore Dei. 114B—115B.: De gradibus divini amoris. És 115B—121B.: Miles armatus spiritualiter. A capestranói katalogus szerint mind a három Capistranói Jánostól való.[2]) Chiappini azonban a szerzőjükről hallgat.[3])

26. 123B—125A.: Articuli fraticellorum. A capestranói katalogus Capistranói Jánost nevezi meg szerzőül.[4]) Chiappini a szerzőt nem jelzi.[5])

27. 125B—130B.: De peccatis capitalibus. 14 alexandrini vers strófában. A capestranói katalogus Capistranói Jánosénak tartja.[6]) Úgyszintén a következőt is 128A—132A.: Estratti di dritto canonico riguardanti i chierici. Chiappini azonban a szerzőről hallgat.[7])

28. 138A—139B. és 143A—144B.: Excitatio animae in dominica passione. A capestranói katalogus csak az utolsó részét tartja Capistranói Jánosénak,[8]) mig Chiappini mind a kettőt.[9])

29. 143A—144B.: Sette preghiere alla Vergine e lunga filza di lodi a Cristo. A capestranói katalogus Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[10]) Chiappini nem idézi ezt a részt.

30. 158A—159B.: Ave Maria. 160A—163A.: Ad salutandam beatam virginem. A capestranói katalogus mind a kettőt Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[11]) Chiappini a szerzőket nem említi.

31. 163A—167A.: De tentationibus eorumque remediis.[12]) V. de Bartholomaeis ezen a címen idézi: De tribula-

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 71.
[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 94.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 71—72.
[4]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8.
[5]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 72.
[6]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 8. 94.
[7]) Chiappini: Aeliquie Lett. Cap. 72.
[8]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 8. 94.
[9]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 72.
[10]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 8. 94.
[11]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 95.
[12]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 73.

tionibus. A capestranói katalogus szerzőjéül Capistranói Jánost tartja.[1]) Chiappini ellenben a szerzőről hallgat.

32. A XXII. kódexben 72A—82A.: Quisti sono »li casi reseruati«. A capestranói katalogus szerint Capistranói János a szerzője.[2])

33. 82A—84B.: Quid sit necessarium ut homo sit perfectus secundum bonam lecturam. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[3]) Chiappini nem idézi.

34. 85A—92A.: Trattato della custodia della lingua. A capestranói katalogus szerint Capistranói Jánostól való.[4]) Chiappini nem idézi.

35. 93A—94B.: Incipit moralis institutio novitiorum edita a beato bernardo. A capestranói katalogus Capistranói Jánost tartja szerzőjének.[5]) Chiappini nem említi.

36. 95A—98B.: Oratio dominicana. A capestranói katalogus Capistranói Jánost tartja szerzőjéül.[6]) Chiappini nem idézi.

37. 98B—100B.: Exercitatio in passionem Domini. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[7]) Chiappini nem említi.

38. 100B—104B.: Alcune orazioni. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[8]) Chiappini nem közli.

39. A XXIII. kódex predikációkat tartalmaz és a capestranói katalogus szerint szerzőjük Capistranói János.[9]) Chiappini azonban határozottan tagadja.[10])

40. A XXIV. kódexben 1A—92A.: Praedicationes varie. Chiappini ezt a beszéd-sorozatot Capistranói Jánosénak tartja.[11]) A capestranói katalogus a szerzőről hallgat. V. de Bartho-

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 95.
[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 8. 95.
[3]) Bollettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 95.
[4]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 95.
[5]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 95.
[6]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 95.
[7]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 96.
[8]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 96.
[9]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 96.
[10]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 75.: »Luonde è cosa ben difficile ricercarne l' autore o meglio gli autori; ma par che possa escludersi s. Giovanni di Capestrano.«
[11]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 76.: »Credo di s. Giovanni di Capestrans« és az 1. jegyzetben is azt vallja, hogy vagy Capistranói János írta, vagy egyik társa.

lomaeis pedig közöl belőle egy verset, amelynek szerzője Jacopone da Todi.[1])

41. 47A—116A.: Casus contra Pisanellam. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta[2]) Chiappini azonban csak azt mondja, hogy talán Capistranói Jánostól való.[3])

42. A XXV. kódexben 2A—125B.: S. Antonini Summa Confessionis. Chiappini szerzőjéül Szent Antonino firenzei érseket tartja.[4]) A capestranói katalogus ellenben azt mondja, hogy Capistranói János a szerzője.[5])

43. A XXVI. kódexben 1A—38B.: Questio de votis. 40A—79B.: Explicatio Regulae fratrum Minorum. 121A—164A.: Tractatus de usu paupere. A capestranói katalogus mind a három szerzőjéül Capistranói Jánost tartja.[6]) Chiappini azonban nyíltan kimondja, hogy írójuk Petrus Johannes Olivi.[7])

44. A XXVII. kódexben az »Interrogatorium pro confessoribus« című művet Chiappini Szent Antonino, firenzei érseknek tulajdonítja,[8]) a capestranói katalogus ellenben Capistranói Jánosnak.[9])

45. A XXVIII. kódexben 168A—176B.: De oratione dominica: Pater noster. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[10]) Chiappini szerint szerzője ismeretlen.[11])

46. A XXX. kódexben 134A—136B.: De decem preceptis és 137A—140A.: De la gloria de vita eterna. A capestranói katalogus mindkettő szerzőjéül Capistranói Jánost tartja,[12]) Chiappini ellenben kijelenti, hogy az írás ugyan Capistranói Jánosé, de nem ő készítette, hanem csak másolta.[13])

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 96. és 115.
[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 96.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 76.
[4]) Chiappini: Reiiquie Lett. Cap. 77.
[5]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 96.
[6]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 97.
[7]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 78—79.
[8]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 79.
[9]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 97.
[10]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 98.
[11]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 80.
[12]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 98.
[13]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 81.: »Amendue i Capitoli sono grafia del Capistrano, ma non so se composti o plagiati.

47. A XXXI. kódexben 166A.: Laus omnium sanctorum. Az egészet közli V. de Bartholomaeis; de a szerzőjét nem mondja meg. 37 soros olasz vers.[1]) Chiappini valószínűnek tartja, hogy Capistranói János írta.[2])

48. A XXIII. kódexben 101A—118B.: Alcuni sermoni monchi in parte ed un trattatino sul sacramento dell' altare. A capestranói katalogus szerint Capistranói János műve.[3]) Chiappini szerint a szerző ismeretlen.[4])

49. 152A—167A.: Altri sermoni. A capestranói katalogus Capistranói Jánosnak tulajdonítja.[5]) Chiappini szerint szerzője ismeretlen.[6])

50. 195A—223A.: Rubricae ordine alphabetico dispositae. A capestranói katalogus Capistranói Jánost nevezi meg írójául.[7]) Chiappini szerint szerzője ismeretlen.[8])

51. 237A—261A.: Altri sermoni. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[9]) Chiappini szerint szerzője ismeretlen.[10])

52. 262A—273B.: Dissertazione sulla SS. Trinità. A capestranói katalogus szerint Capistranói János műve.[11]) Chiappini szerint szerzője ismeretlen.[12])

53. 274B—281B.: Sermo de mortuis. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[13]) Chiappini nem közli.

54. 282A—309B.: De iudicio universali. A capestranói katalogus szerint Capistranói János hasonló munkájának töredéke.[14]) Chiappini ellenben azt állítja, hogy szerzője névtelen, s azért e címen közli: Tractatus anonymus de novissimis.[15])

---

1) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 98. és 117.
2) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 82.
3) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
4) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 88.
5) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
6) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 88.
7) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
8) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 89.
9) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
10) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 88.
11) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
12) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 89.
13) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
14) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 101.
15) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 89.

55. 322A—370B.: Prediche, alcune delle quali con interruzioni in versi volgari. A capestranói katalogus szerint Capistranói János írta.[1]) Chiappini szerint szerzője ismeretlen.[2])

56. A XXXIV. kódexben 63A—72A.: De ieiunio secundum archiepiscopum [Antoninum]. Quaero an transgressores ieiunorum preceptorum peccent mortaliter. A capestranói katalogus szerint Capistranói János műve;[3]) de Chiappini szerint Szent Antonino, firenzei érsek írta.[4])

57. A XXXIX. kódexben 133A—139B.: Hostiensis in summa, tyt. de penitentiis et remissionibus. Chiappini azt mondja, hogy az írás Capistranói Jánosé;[5]) valószinűleg saját használatára másolta.

58. A LXI. kódexben 181A—188B.: Nostra gloriosa virgo fuit concepta sine peccato originali. Ugone da Pescocostanzo és Antonio Sessa da Palermo ezt a kis művet Capistranói Jánosnak tulajdonították, de Chiappini szerint névtelen a szerzője.[6])

Valószinű, hogy ezen munkák között akad olyan is, amely azonos tartalmú; de ezt eldöntenünk nem sikerült.

Modenában, a biblioteca di S. Cataldo-ban is az egyik kódex tartalmaz számos prédikációt, amelyek Capistranói Jánostól valók. Részletesen erről majd a függelékben lesz szó.

A müncheni Kőnigl. Bayer Hof- und Staats-bibliothek is több beszédét őrzi. A függelékben ezeket is részletesen előssoroljuk.

A wieni Kaiserl.-kőnigl. Hofbibliothek-ban a következő ismeretlen munkáit találtuk:

1. De ludo.
2. De anima.
3. De Beata Maria Virgine. Incip.: Genimina viperarum quis vobis demonstrabit. Expl. »major aut par.«

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 102.
[2]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 89. és 91.
[3]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 103.
[4]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 93.
[5]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 96. és 97. No. 2.
[6]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 116. Jegyzet.

4. Sermo de visitatione. Inc. »Exsurgens Maria abiit.« Expl... de Christo et quidem.

5. Prophetiae Johannis de Capistrano.

A felsorolt munkákkal Capistranói János munkássága még nincsen lezárva, mert még mindig lappanghat az egyes könyvtárakban olyan mű, amely az ő nevét vallja, de amelyről tudomást nem szerezhettünk.

Régebbi írók még a következő munkákat is Capistranói Jánosnak tulajdonították:

1. De originibus urbium, civitatum et oppidorum totius mundi.

2. De origine Religionum militarium pro fide Jesu Christi et Ecclesiae Romanae defensione.

3. De vera donatione Constantini imperatoris.

4. De archiepiscopatibus et episcopatibus.

5. De vitis Sanctorum et rebus Ecclesiae.

Wadding ezeket gyanusaknak találta és azért fel sem vette a könyvek közé. Szerzőjük Alfonzo Ciccarelli, umbriai orvos, aki sok csalást követett el a maga gyártotta okmányok kiadásával. Végül is perbe fogták és XIII. Gergely idejében lefejezték. 1642-ben Leo Allatius könyvet is írt Alfonzo Ciccarelli ellen: »Animadversiones in antiquitatum Etruscarum fragmenta, ab Inghiramino edita« címmel. Girolamo Tiraboschi pedig megírta ezen hazug történetíró életét és szomorú végét.[1])

Nyomtatásban eddigelé a következő munkák jelentek meg:

1. Tractatus de futuro universali iudicio et de Antichristo et concernentibus materiam editus per fratrem Joannem de Capistrano. — Venetiis 1578. apud petrum Besvesinum (presso Pietro Besvesino).[2])

A második kiadás 1583-ban jelent meg ezen a címen: De iudicio universali, de Antichristo, de Bello spirituali. — Venetiis 1541. apud Petrum Decuchinum.

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 439. — Sannig: Der Cronicken. IV. 201. — Hueber: Dreyfache Cronickh. 444. — Gonzalez: Vita di S. Giov. 50. — Greiderer: Germ. Franc. I. 513. — Wadding: Scriptores Ordinis Min. 197.

[2]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 82. — Wetzer—Welte: Kirchenlexikon. VI—1610.

2. De usuris et contractibus. — Venetiis 1583. apud Petrum Dehuchinum.[1])

3. De auctoritate Papae et Concilii contra Basilienses, qui concilio suo subiectum volebant Romanum Pontificem. — Venetiis 1580. apud Antonium Ferrarium, qui dedicavit Gregorio XIII. pontifici maximo.[2])

Ujabb kiadás 1584-ben jelent meg a Tractatus Illustrium... XIII. kötetében 23—66. lapokon.[3])

4. Speculum clericorum. — Venetiis 1580. apud Antonium Ferrarium, qui dedicavit hoc opus Ferdinando Medicaeo Cardinali protectori Ordinis Minorum.[4])

A második kiadás Napoliban jelent meg 1613-ban.[5])

A harmadik kiadást Eugen Jacob rendezte Breslauban 1905.[6])

5. Defensorium tertii Ordinis, — Venetiis 1580. apud Antonium Ferrarium, qui dedicavit hoc opus Johanni a Calusio, provinciae S. Bernardini ministro.[7])

6. Speculum conscientiae. Venetiis 1584. a »Tractatus Illustrium in utraque tum Pontificii, tum Caesarei iuris facultate Jurisconsultorum, de Jure cognoscendo et interpretando« című mű I. kötetében.

7. De matrimonio per modum consilii. — Venetiis 1584. a »Tractatus Illustrium etc.« mű IX. kötetében.

8. De potestate papae et Concilii. 77—85. — Venetiis 1584. a »Tractatus Illustrium etc.« mű XIII. kötetében.

9. De excommunicationibus. — Venetiis 1584. a »Tractatus Illustrium etc.« mű XIV. kötetében. 388—398.

10. De canone poenitentiali. — Venetiis 1584. a »Tractatus Illustrium etc.« mű XIV. kötetében 388—400. lapokon.[8])

---

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 439. — Oudin: De Scriptoribus eccl. III. col. 2460. — Possevinus: Apparatus Sacer. I. 833. Venetiis 1578. apud Petrum Dehuchinum.

[2]) Acta Sanct. Oct. X. 439. -- Possevinus: Apparatus Sacer. 833.

[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 48. 2. jegyzet.

[4]) Greiderer: Germ. Franc. II. 519. — Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 81. Acta Sanct. Oct. X. 439. — Possevinus: Apparatus Sacer. I. 833.

[5]) Bullettino dell'Ist. Stor. Ital. Nr. 8. 81.

[6]) Eugen Jacob: Joh. von. Cap. II. Theil. Erste Folge. Breslau, 1905.

[7]) Acta Sanct. Oct. X. 439. — Possevinus: Apparatus Sacer. I. 833.

[8]) Acta Sanct. X. Oct. 439. — Possevinus: Apparatus Sacer. 833. — Ez a gyűjteményes kiadás megvan a kalocsai érseki könyvtárban és a szentferencrendiek esztergomi könyvtárában.

11. Rubrica de penitentiis et remissionibus. — Venezia, 1587. a »Repetitiones in iure canonico« IV. kötetében[1].)

12. De vita et honestate clericorum. A kiadást nem jelzi Van Hecke.[2])

13. De matrimonio. — A kiadást itt sem jelzi Van Hecke.[3])

14. Tractatus contra Philippum Berbegallum. — Coloniae 1618. a »Repetitiones ad constitutiones Clementis Papae V.« VI. kötetében a végén ezen cím alatt: Explicatio extravagantis Joannis XXII. de verborum significationibus.[4])

15. Tractatus seu Concionatoriae expositiones ejus super illud Isaiae cap 7. »Ecce Virgo concipiet.« Megjelent apud Johannem et Franciscum de Rocha.[5])

16. Vita Sancti Bernardini. — Venetiis, 1591. Opera S. Bernardini I. kötetében.[6]) Megvan a Párisban 1636. és 1650-ben, nemkülönben a Veneziában 1745-ben R. P. Jo. de La Haye kiadásában.[7])

17. A »Bonner Universitätsbibliothek«-ben van egy incunabulum-nyomtatás, amelyben a következő munkák jelentek meg: Tractatus de cupiditate; de usura et de comparatione redituum.[8])

18. Speculum clericorum. — De erroribus et moribus Christianorum cum libello, qui inscribitur: Planctus multorum Christianorum; Planctus super errores religiosorum — Sermones in synodo Wratislaviensi praedicati. — Breslau. 1905. (Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Erste Folge.)

19. Materia triginta sex sermonibus Lipsiae praedicata. — Tractatus de cupiditate. — Breslau. 1907. (Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Zweite Folge.

20. XLIV. sermones Vratislaviae habiti anno Dómini MCCCCLIII. — Breslau. 1911. (Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. II. Theil. Dritte Folge.)

---

[1]) Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. 88.
[2]) Acta Sanct. Oct. X. 439.
[3]) Acta Sanct. Oct. X. 439.
[4]) Ribadineira: Flores Sanct 600.
[5]) Sannig: Der Cronicken. IV. 201. — Memoranda Paraphrasis. 183.
[6]) Sedulius: Hist. Seraph. 380.
[7]) Wetzer—Welte: Kirchenlexikon II. 443.
[8]) Wetzer—Welte: Kirchenlexikon. VI. 1610.

21. Allegationes schmismaticorum, qui false nituntur probare communionem calicis esse laycali populo de necessitate salutis. — Epistola responsiva sct. Joannis Capistrani ad sacerdotes Cremsirii degentes.

Copia litterarum fratris Joannis de Capistrano ad magistrum Johannem de Rokyczana.

Epistola responsiva venerabilis patris Johannis de Capistrano epistolam Johannis Rokyczani, utinam fidelis Christiani.

Epistola responsiva sancti Johannis ad epistolam Johannis Borotini. Brně. 1858. (Frantissek Walouch: Životopis swatého Jana Kapistrána.)

22. Sermo S. Johannis de Capistrano O. F. M. ineditus de S. Bernardino Senenis O. F. M. — Quaracchi presso Firenze. 1913. — Extractum ex Periodico »Archivum Franciscanum Historicum« An. VI. fasc. 1.

23. Tractatus editus per patrem Johannem de Capistrano. Incipit tractatus contra cupiditatem in die cinerum. Nyomtatásban megjelent: Coloniae, per Giov. Koelhoff. (1482. körül.)

A. Amici kiadásában Venetiis, 1584. in Tractatus Illustrium. III. 91—113.[1]) — Végül kiadta Eugen Jacob Breslauban 1917.[2])

»Incipit lectura super tertium decretalium edita a fratre Johanne de Capistrano« megjelent nyomtatásban »Tractatus perillustrium« Venetiis, 1588. I. 320—346.[3])

23. Sermo fratris Johannis de Capistrano ad studentes és Alter eiusdem sermo ad studentes. — Mindkét értekezés megjelent az »Archivum Franciscanum Historicum« IX., 97—131. lapjain.

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 31.
[2]) Eugen Jacob: Joh. von Cap. II. Theil. Zweite Folge.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 35.

NEGYEDIK RÉSZ.

FORRÁSOK CAPISTRANÓI SZENT JÁNOS ÉLETÉHEZ.

ELSŐ FEJEZET.

23. §. Capistranói Szent János levelezései.

Capistranói János politikai megbizatása közepette korának igen sok kiváló szereplőjével személyesen vagy levélileg érintkezésbe jutott. Alig található a XV. század első felében egyházi, vagy világi férfiú, akivel ügye nem lett volna. V. Márton, IV. Eugénius, V. Miklós, III. Kallixtus papák; II. Giovanna Napoli és Szicilia királya, Alfonzo Aragonia és Szicilia királya, René ellen-király, VII. Károly francia király, III. Frigyes német-római császár, Kázmér lengyel király, V. László magyar király, Filippo Maria Visconti milanói herceg, Fülöp burgundi herceg udvarában megfordult, sőt egyeseknek igen kedvelt embere volt Giordano bíboros, Albano püspökével, Antonio bíboros, Porto püspökével, Giovanni Viteleschi alexandriai patriarkával, Juliano Cesarini bíborossal, Nicolaus von Cusával, Juan Carvajallal, Enea Sylvióval, a későbbi II. Pius pápával, Domenico Capranica bíborossal, a fermói püspökkel, Giovanni Tossigniani ferrarai püspökkel, Lorenzo Giustiniani castellói püspökkel, Alexander trienti püspökkel és másokkal, mint Hunyadi Jánossal, Magyarország kormányzójával bizalmasabb viszonyban állott. Ezeken kívül az említett országok püspökei, hercegei, főnemesei vetélkedtek soraikkal felkeresni és vele barátságba jutni.

Sajnos, Capistranói János levelezését teljesen megállapítani nem tudjuk. A leveleket még eddig senki sem gyűjtötte össze.[1]) Wadding és Hermann igyekeztek ezt a hibát jóvátenni, de aránylag nagyon keveset tudtak megmenteni. Capistranói János a hozzá érkezett főbb íratokat, úgymint a bullákat és brevéket visszaküldte ugyan szülővárosába, de ott a helytelen kezelés miatt ezek majdnem teljesen tönkrementek.

Jelenleg mintegy 675-re megy azon leveleknek a száma, amelyeket a különböző archivumokból és már nyomtatott gyűj-

[1]) Atanasio Masci szentferencrendi szerzetes most gyűjti össze Capistranói János összes leveleit.

teményekből összeszedtünk. Ez azonban nem meríti ki Capistranói János levelezését, csak egy részét képezi. Még lehet remény arra, hogy idő multával azon országok levéltáraiban, ahol egykoron megfordult, fordulhatnak elő levelek, amelyek vagy tőle származtak, vagy hozzá irattak.

Többet sajátkezűleg írt, de van rá eset, midőn a levele végén jelzi, hogy rendtársának tollba mondotta. Így az 1455. május 18-án III. Kallixtus pápához intézett levele végén ezt írja: »manu propria, nunc vero pluribus fatigatus socii calamo per me dictanda commisi.« Sőt előfordult az is, hogy hivatalos íratokat rendtársával állíttatta ki; ilyen esetet a confraternitas kiállításánál látunk, mint amelynél állandóan megszokott forma szerint kellett a felvételt eszközölni. Ilyen az 1451. júl. 25-én Henrich Arnstein részére kiállított confraternitási okmány, ahol az aláírás eképen van: »Ego frater ieronymus ex commissione r. patris me subscripsi.«

Bokros elfoglaltsága közepette bizony néha nagyon nehezen talált időt a levélírásra. Emiatt mutatkozik is a levelekben idegesség.[1]) Minden egyes levele hű kinyomata lelkének. Nem a rhetorika szabályai szerint kidolgozott művek ezek, hanem rögtönzött válaszok. Ami lelkében életre kel, annak a levélben visszhangot ad. Isten és az egyház iránt táplált szeretete lebeg mindig szeme előtt és ennek érdekében keresztül tör minden akadályon. Szerény és alázatos meggyőződéssel ugyan, de rettenthetetlen bátorsággal mondja ki véleményét a pápáknak és királyoknak egyaránt. Az eretnekekkel szemben elragadja a hév, s ilyenkor szenvedélyesen és kiméletlenül tör ki lelkéből a sokáig elfojtott indulat. Csak ilyenkor nyers a hangja, különben levelei-

[1]) 1433. nov. 24. Apulum-ból kelt levelében: manu propria festinanter. — 1435. dec. 19. Napoli, IV. Eugéniushoz: manu propria festinanter. — 1435. dec. 19. Napoli; ad Giovanni Vitaleschi: manu propria festinanter. — 1435. dec. 19. Napoli: manu propria festinanter. — 1436. jan. 20. Gargano IV. Eugéniushoz: manu propria festinanter. — 1437. szept. 10. Venezia IV. Eugéniushoz: manu propria festinanter. — 1439. szept. 10. Valle Clave: manu propria festinanter. — 1440. márc. 31. Milano: manu propria festinanter. — 1451. márc. 14.: manu propria festinanter. — 1451. okt. 12.: manu velocissima. — 1452. jan. 6. V. Miklóshoz: manu propria cursum et festinanter. — 1452. jan. 10.: manu festinantissima. — 1452. máj. 17. V. Miklóshoz: manu propria festinanter. — 1455. máj. 1. Judenburg, III. Kallixtushoz: manu propria noctis tempore festinanter.

nek alaphangja mindig az érzelmesség és a szeretetből fakadó lágyság.

Nagy tapasztalata, tudománya és biztos ítélőképessége képesítik arra, hogy korának eseményeit a hidegen szemlélődő lélek tárgyilagosságával tudja felfogni és leveleiben azokat röviden, de velősen előadni. A dolgok valódi tényállását nem idegenek jelentése alapján igyekszik megrögzíteni, hanem saját tapasztalata nyomán. Mindenütt kicsillámlik, hogy egykoron képzett jogász volt, aki nem fogad el mindent, annál kevésbé hisz el mindent, amit neki mások adatokúl szolgáltatnak.

Leveleiből hűen és erőteljesen domborodik ki megalkuvást nem ismerő hatalmas egyénisége. Törhetetlen gerincességénél csak alázatossága nagyobb. Magáról és tetteiről csak akkor beszél, ha a pápa hívó szózata el akarja csalni működési tettéről. Ilyenkor is bátor és nyílt a hangja, érzelmes és gyöngéd a szava, de a keserűségnek még parányi érzülete sem tör ki lelkéből.

Csodatevő erejéről nem nyilatkozik, sőt minden csodás jelenséget, ami vele történt, mesterének, Szent Bernardino di Sienának tulajdonítja. Látomásairól is csak két levelében tesz említést, de ezeket is csak futólag említi meg, mint olyanokat, amelyeket megfejteni nem tud.

Leveleiben az adatok óriási halmaza rejlik, s így korára páratlan értékű beccsel bírnak. A XV. század első felére elsőrangú kortörténeti források.

Eredetileg úgy terveztük, hogy az okleveleket teljes egészében a nyilvánosságra bocsátjuk, de ebben a szándékunkban megakadályozott egyrészt a világháború, amely lehetetlenné tette az egyes oklevelek szövegének lemásolását, másrészt meg a kiadás rendkivüli nagy költsége.

Kénytelenek voltunk tehát megelégedni azzal, hogy az oklevelekről csak a regesztákat bocsátjuk sajtó alá.

Regeszták Capistranói János levelezéséből.

1. 1422. november 11. Róma. — IV. Márton bullája Capistranói Jánoshoz, amelyben teljes búcsút engedélyez a halálos ágyon.

Incipit: Provenit ex tuo devotionis obsequio.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtárban. 4. I. 4.

2. 1425. július 11. Róma. — Giordano Albano püspöke engedélyt ad Capistranói Jánosnak, hogy a fenntartott esetekben bárkit feloldozhat.

Incipit: Grata tuae devotionis obsequia. Desinit: in testimonium duximus tibi concedendas.

Wadding: Annales Min. X. 91. — Barberio: Compendio della Vita del B. Giovanni da Cap. 32. — Hermann: Cap. triumph. 41. — Memoranda Paraphrasis. 29. (Németül.) — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 161. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 59.

3. 1426. május 27. Róma. — V. Márton kinevezi Capistranói Jánost inquizitornak a fraticellók ellen.

Incipit: Apostolica Sedes vigilantissime attendere debet... Desinit: *nullum volumus praeiudicium generari.*

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 117. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epist. 1. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 442. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 81. — Hermann: Cap. triumph. 238. — Wadding: Annales Min. X. 101. — Barberio: Compendio della vita. 51. — Raynald: Annales Eccl. Tom. XVIII. 88. — Bullarium Franciscanum. VII. n. 1710.

4. 1427. június 27. Róma. - V. Márton pápa felhatalmazza Giordano Albano püspökét és Antonio Porto püspökét, hogy a fraticellók (fraticelli della opinione) ügyében megbizottakat küldjenek ki.

Incipit: Apostolice sedis providentia.

Hermann: Cap. triumph. 242. — Wadding: Annales Min. X. 166.

5. (Hely és keltezés nélkül.) Epistola magistri Apuleae ad Capistranum. — Kérdezi, hogy mi módon kell a ferencrendi

laikus testvéreknek prédikálni. »Quia pre ceteris rebus est anima pretiosior etc....«

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár VII. kódexében a 2A. lapon.

6. 1428. június 12. Vesta. — Capistranói János válasza a fentebbi levélre.

Incipit: Vestrarum litterarum continentia... Desinit: Ex civitate Vestarum 1428. die 12 junii, festinanter et carens libris. F. Jo. de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár VII. kódexének 2B—3B. lapjain.

7. 1428. július 11. Manfredonia. — Capistranói János levele egy bizonyos jótevőhöz a végrendelet végrehajtása érdekében.

Incipit: Vix egregie et precordialissime benefactor vestras gradanter recepi litteras... Desinit: Ex Manfredonia 1428 die Xj mensis julij 6 Ind. festinanter, noctis tempore precedentis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár VII. kódexének 6. lapján.

8. 1428. október 17. Monte Fusculo. — Capistranói János levele egyik jótevőjéhez egy bizonyos asszony miatt, aki a ferencrendiek templomában akart temetkezni, de halála után egy bizonyos pap erőszakosan megakadályozta ezt és más templomban temette el.

Incipit: Venit ad me quardianus loci sancti Francisci de civitate Arriani, exponens... Desinit: Ex monte Fusculo die 17 mensis octobris 1428, sexte ind. festinanter pluribus prepeditus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár VII. kódexének 8A. lapján.

9. 1429. november 6. V. Márton pápa Capistranói Jánosnak felhatalmazást ad, hogy a fraticellókat és zsidókat visszaveheti az egyházba.

Incipit: Comisse servitutis tue.

Kiadatlan, másolata a »Cronaca del De Ritiis« fol. 224. A. — Cf. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 165. Nr. 10. jegyzet.

10. 1430. május 16. Róma. — Guglielmo da Casale miniszter generális megparancsolja, hogy a boszniai vikária néhány konventjét vizsgálja meg.

Incipit: In Christo tibi charissimo fratri Joanni de Capistrano... Desinit: quam habes in provinciis per me praemissis.

Fermendžin: Acta Bosnae. 132. — Biblioteca Nazionale Vittorio Emanuale. Manoscritti Gesuitici Cod. 339. f. 66.

11. 1427. május 3. Aversa. — Giovanna II. kinevezi inquizitornak a zsidók ellen.

Incipit: Noviter ad nostrum pervenit auditum... Desinit: Datum in Castro nostro Aversae, per manus Notarii praedictae Joannae Reginae.

Barberio: Compendio della Vita. 35. — Hermann: Cap. triumph. 272. — Wadding: Annales Min. X. 566.

12. 1430. július 26. Róma. — Giordano Albano és Antonio Porto püspöke a pápától kapott hatalmukat Capistranói Jánosra ruházzák, hogy az eretnekek ellen teljes szabadsággal működhessék.

Incipit: Litteras Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini Martini... Desinit: fideli officio valeas merito commendari.

Wadding: Annales Min. 166. — Hermann: Cap. triumph. 256. — Antonio da Palermo: Tom. I. v. I. 440. — Antonio da Palermo: Tom. I. v. I. epist. 2. és 3. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 82. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 178. B. A dátum 29. Julii.

13. 1430. szeptember 22. Róma. — V. Márton pápa utasítást ad, miképen járjon el azon három egyénnel szemben, akik eretnekségbe estek.

Incipit: Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem. Nuperrime litteris tuis receptis... Desinit: salutarius expedire videbitur conscientiae tuae.

Acta Canonizationis Joh. de Cap.: 123. B. — Hermann: Cap. triumph. 260. — Wadding: Annales Min. X. 168. — Liber epistolarum Joh. de Cap.: 4. B. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 445. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epist. 4. — Bullarium Franciscanum. VII. n. 1895.

14. (Hely és keltezés nélkül). Capistranói János levele Giacomo, aquilai püspökhöz, Pascucio d'Asissi, kiérdemült tartományi főnökhöz és másokhoz, amelyben kifejti, hogy szerzetbe léphet olyan házas egyén, aki feleségével testileg nem érintkezett.

Incipit: Vestras litteras me recepisse noveritis... Desinit: per gratiam in presenti et eternam gloriam in futuro. Amen.

Aniceto Chiappini: S. Giovanni da Capestrano e la sua donna. 13—25. — Miscellanea Franciscana. 1808. vol. XVIII. p. 1. és a következő lapokon.

15. (Hely és keltezés nélkül). Capitsranói János levele ismeretlenhez, amelyben bebizonyítja, hogy a Morano község lakói nem temetkezhetnek a Szent Eutitius-ról nevezett plebániai templomban.

Incipit: Ad casum super quo queritur: An valent statutum factum... Desinit: ...prudentia iudicantis advertat hanc excommunicationem. Fr. Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár VII. kódexének 8 B. lapján.

16. 1432. március 1. Róma. — IV. Eugénius pápa kinevezi Capistranói Jánost a fraticellók ellen inquizitornak.

Incipit: Apostolicae Sedis providentia circumspecta... Desinit: nullum volumus praeiudicium generari.

Hermann: Cap. triumph. 242. — Wadding: Annales Min. X. 191. — Barberio: Compendio della Vita. 51. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 445. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epistola 5.

17. 1432. május 15. San Crisogono (Róma). — Antonio, Ostia püspökének levele Capistranói Jánoshoz, amelyben felhatalmazza, hogy híveinek ajánlja.

Incipit: Sincera dilectione...

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 160 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 57 B—58 B.

18. 1432. június 17. Monte Giordano. Róma. — Giordano Sabina püspöke alattvalóinak melegen ajánlja Capistranói Jánost.

Incipit: Jordanus Episcopus Sabinensis Cardinalis de Ursibus... Literas Sanctissimi in Christo Patris... Desinit: ...vicibus singulis restitui volumus praesentanti.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 446. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epist. 6. és 7. — Hermann: Cap. triumph. 243. — Wadding: Annales Min. X. 191. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 166 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 68 B.

19. 1433. július 11. Róma. — IV. Eugénius pápa élő szóval adott kiváltságai a Keletre menő observáns hithirdetők részére.

Incipit: Pateat evidenter fratribus universis ordinis minorum de Observantia nuncupatis, qualiter die jovis XI. Julij m-o cccc-o XXXIIj-o prostrati humiliter et proclive Fr. Jo. de Capistrano, Fr. Jac. de Primadiciis de Bononia, F. Ludovicus de Bononia, F. Franciscus de Bononia, quardianus s. Pauli extra Bononiam, et quamplures alij fratres ad postulandam benedictionem pro fratribus abeuntibus ad partes orientales, coram sacratissimis pedibus ss. — mi d. n. Eugenij papae IV-i prefatus frater Johannes de Capistrano supplicavit ecc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 31 B. lapján.

20. 1433. november 24. Apulum. — Capistranói János jogi tanácsot ad egy meg nem nevezett papi személynek.

Incipit: Pater Reverende devota... Viso tenore vestrarum litterarum. Desinit: laborabo ad mandata paratos.

Antonio da Palermo: Tom. II. vol. II. 221.

21. 1333. november 25. Exulum. — Capistranói János levele egy ismeretlen rendtársához, amelyben bizonyos kiváltságokat megmagyaráz.

Incipit: Viso tenore vestrarum litterarum... Desinit: Ex civitate Exuli 1433 die 25 mensis novembris manu propria festinanter...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár VII. kódexének 5 B. lapján.

22. 1435. október 13. Firenze. — IV. Eugénius pápa felhatalmazza Capistranói Jánost, hogy öt kolostort alapíthat.

Incipit: Inter Ecclesiasticos Ordines in domo Domini... Desinit: ...indignationem omnipotentis Dei et Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Annalium Minorum Supplementa. 304.

23. 1435. szeptember 29. Firenze. — Capistranói János levele IV. Eugéniushoz, amelyben feloldozási engedélyt kér a szándékos gyilkosság, öncsonkítás és bigamia alól.

Incipit: Beatissime Pater, Exponitur s. v. pro parte devote creature vestre fratris Johannis de Capistrano ordinis minorum... Desinit: Datum Florentie tertio d. octob. anno quinto.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában: 16. I. 16.

24. 1435. december 16. Napoli. — Capistranói János Giovanni Viteleschi alexandriai patriarkát és firenzei érseket esedezve kéri, hogy jöjjön Napoliba, ahol már fogadtatására minden készen van.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Vestra Reverendissima Dominatio noverit... Desinit: ...triumpho et mihi miserrimo etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 16 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 6. A keltezés itt december 19.

25. 1435. december 19. Napoli. — Capistranói János értesíti IV. Eugénius pápát, hogy sikerült Napoliban rávenni a nemeseket arra, hogy fogadják a követét.

Incipit: Noverit Sanctitas Vestra qualiter postquam scripsi... Desinit: ...et gregis ecclesiae Sanctae suae. Amen.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 16 A. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 2.

26. 1435. december 19. Napoli. — Capistranói János kéri egyik tekintélyes jótevőjét, hogy adja tudtára a pápának, hogy a házassági ügyet, melyet reábízott, rendbe hozta.

Incipit: Postquam scripsi vobis de Ortona... Desinit: Valete feliciter cum triumpho et mihi mandate.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 16 A. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 4.

27. 1435. december 28. Firenze. — Guglielmo da Casale, miniszter generális, Capistranói Jánost lelki dolgokban kiváltságokkal látja el.

Incipit: Ut predicationis officium et commissiones.

Kiadatlan, eredetije a Bibl. provinciale di Aquila S. 73. kódexében a 230. B. lapon.

28. 1436. január 20. Gargano. — Capistranói János értesíti IV. Eugénius pápát, hogy Napoliban a főnemeseket sikerült a pápa részére megnyernie, kéri tehát a pápát, hogy kegyeinek osztogatásában most legyen bőkezű.

Incipit: Noverit Sanctitas vestra, qualiter postquam scripsi vestrae Sanctitati de Neapoli... Desinit: ...ad Pastoris et gregis finalem gloriam sempiternam. Amen.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 16 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 8.

29. 1436. július 11. Gaeta. — Capistranói János elismervényt ad Joannes de Jappia Hispanensis-nek, hogy feloldozta a kiközösítés alól.

Incipit: Pateat universis et singulis Christi fidelibus... Desinit: ...ex consueto sigillo munivi.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 10.

30. 1436. december 15. Bologna. — Capistranói János tudtára adja Szent Ferenc III. rendjének, hogy IV. Eugénius pápa élő szóval engedélyt adott arra, hogy szabadon választhatnak alkalmas gyóntatót, aki őket az esetleges kiközösítés alól feloldozza.

Incipit: Universis fratribus et sororibus tertii Ordinis... Noveritis qualiter pluries personaliter... Desinit: fidem cretulam adhibete.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kötete 17 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. II. vol. III. 124. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. III. 9. — Defensorium Tertii Ordinis. 104.

31. 1436. december 16. Bologna. — Capistranói János esedezve kér egy bizonyos püspököt, hogy a kiközösítést ne alkalmazza oly gyakorta, különösen a papokkal szemben.

Incipit: Denique percepi Dominum sanctae Crucis... Desinit: ...Valete igitur in Domino semper et me recommissum habete clementer.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 13.

32. 1436. december 17. Treviso. — Guglielmo da Casale

meghagyja Capistranói Jánosnak, hogy vizitálja meg Keleten a ferencrendi kolostorokat.

Incipit: Cum ex debito mei officii.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 4. I. 4. sz. alatt.

33. 1436. december 23. Treviso. — Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz, amelyben különféle megbízatásokat ad.

Incipit: Litteras necessarias vobis pro expeditione.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 5 I. 5. sz. alatt.

34. 1437. január 20. Venezia. — Guglielmo da Casale Capistranói Jánost kinevezi helyettesének a Keleten levő tartományok megreformálása ügyében.

Incipit: Dum alias in provincia orientali.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 6. I. 6. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 166. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 65. B.

35. 1437. február 8. Bologna. — Capistranói János levele Gabriele de Malauxiis di Mantovához, Szent Ferenc harmadrendjének miniszteréhez, amelyben a felhozott kétségeket eloszlatja.

Incipit: Vir deicola mi peramantissime salutem, gratiam et pacem Domini Jesu Christi, spiritus utique presens non distantium considerat personarum... Desinit: Ex Bononia 1437 die 8 februarij manu propria festinanter. Fr. Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 18 A—19 B. lapjain.

36. (1437?) március 17. (Domenica di Passione.) Crema. — Frate Ricero, obszerváns, tanácsot kér egy nehéz visszatérítési ügyből kifolyólag Capistranói Jánostól.

Incipit: Novo volupo ma forse incomprensibile misterio.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárábau 46. II. 10. sz. alatt.

37. (Év nélkül). március 25. Ferrara. — Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Ad id disponit....

Kiadatlan eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 10. I. 10. sz. alatt.

38. (Év nélkül). április 4. Ex Monte. Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Quia mihi scripsisti.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 10. I. 10. sz. alatt.

39. 1437. április 5. Osimo. — Andrea, Osimo püspöke tudatja Capistranói Jánossal, hogy a pápa engedélye folytán egyházmegyéjében három kolostort alapíthat.

Incipit: La cagione di questa...

Wadding: Anales Min. XI. 15. és 86. lapon említést tesz erről. — Eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 8. I. 8. sz. alatt.

40. 1437. április 16. Bologna. — Capistranói János levele egy tisztelendő atyához.

Incipit: Propter festinationem fratrum etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 17 A. lapján.

41. 1437. május 16. (Hely nélkül.) — Guglielmo da Casale kinevezi Capistranói Jánost a puglia-i tartomány részére komisszáriusnak.

Incipit: Ut commissa per me tibi.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 9. I. 9. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 166. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 66.

42. Bologna. 1437. május 26. — IV. Eugénius pápa megbízza Capistranói Jánost, hogy Ferrarában vizsgálja meg a klarisszák San Guglielmo zárdáját.

Hermann: Cap. triumph. 216.

43. 1437. május 27. Bologna. — IV. Eugénius pápa megbízza Capistranói Jánost, hogy a Ferrara mellett levő San Guglielmo-ról nevezett klarisssza-zárdában a fegyelmet állítsa vissza.

Incipit: Ad monasterium etc.... Sane ad audientiam... Desinit:... concedimus facultatem. Non obstan. statutis. etc.

Wadding: Annales Min. XI. 330. — Hermann: Cap. triumph. 261. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 449. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. 8. epistola. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 169. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 70. B.: Datum 1437. 28. maji.

44. 1437. június 1. Mantova. — Paola, mantovai grófnő levelében kéri Capistranói Jánost, hogy követjének, Enricónak adjon hitelt a ferrarai S. Guglielmo kolostor reformálása ügyében.

Incipit: Intelleximus vos...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 11. I. 11. sz. alatt.

45. 1437. június 17. Bologna. — Scipione (de Maynentibus), Modena püspöke, örömét fejezi ki Capistranói János előtt, hogy a ferrarai San Guglielmo kolostort megreformálta.

Incipit: Non letari non potui.

Kiadatlan, eredetije a capistranói könyvtár oklevéltárában 12. I. 12. sz. alatt.

46. 1437. július 6. Verona. — Antonio, ostiai püspök és bolognai bíbornok vigasztaló levele Capistranói Jánoshoz, akit arra kér, hogy személyesen látogassa meg.

Incipit: Etsi iam diu litteras a caritate vestra...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 13. I. 13. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 140. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 27. B.

47. 1437. július 6. Verona. — Antonio, ostiai püspök levele Capistranói Jánoshoz ugyanazon tartalommal, mint az előző levélben.

Incipit: Alias nostras litteras...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 14. I. 14. sz. alatt.

48. 1437. július 10. Bologna. — IV. Eugénius pápa meghatalmazást ad Capistranói Jánosnak, hogy a Ferrara mellett levő San Guglielmo-ról nevezett klarissza-zárda élére új apátnőt választasson.

Incipit: Dudum de providentia et integritate... Desinit: ...dicta authoritate tenore praesentium concedimus...

Wadding: Annales Min. XI. 333. — Hermann: Cap. triumph. 262. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 450. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epistola 9. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 170. B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 72. A.

49. 1437. július 11. Capistranói János levele az összes obszervánsokhoz.

Incipit: Pateat evidenter fratribus universis...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 27. A. lapján.

50. 1437. július 31. Ferrara. — Jannuzio, Ferrara püspöke, levele Capistranói Jánoshoz (a S. Paolo di Monte di Bologna kolostorában), amelyben kéri, hogy a legközelebbi nagybőjti szónokúl küldje el Francesco de Eremo-t, s reformáljon meg három női kolostort, köztük a S. Guglielmo-ról nevezettet.

Incipit: Noverit p. v. me hodie...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 15. l. 15. sz. alatt.

51. 1437. augusztus 9. Bologna. — IV. Eugenius pápa megbízza Capistranói Jánost és Lorenzo Giustinianit, hogy vizsgálják meg a jezsuáták ügyét Veneziában.

Incipit: Ad ea, quae pacem et quietem. — Desinit:... et sedem apostolicam non immerito commendari possitis.

Hermann: Cap. triumph. 263. — Wadding: Annales Min. XI. 13. — Acta Sanct. Oct. X. 288. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 451. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epistola 10.

52. 1437. augusztus 26. Ferrara. — A ferrarai püspök értesíti Capistranói Jánost a San Guglielmo-ról nevezett kolostor ügyeiről.

Incipit: Dominus Henricus quem p. v. Capellanum instituerat in monasterio sancti Gulielmi.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 16. l. 16. sz. alatt.

53. 1437. szeptember 3. Ferrara. — Giovanni Tossigniani, Ferrara püspöke, figyelmébe ajánlja a jezsuátákat Capistranói Jánosnak, mint olyanokat, akik eddig mindig erkölcsös életet éltek.

Incipit: De libro — Speculum simplicium animarum — miror valde... Desinit: ...et culumniantium faucibus eripiat.

Acta Sanct. Oct. X. 289. — Wadding: Annales Min. XI. 14. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 324. és 453. — Antonio da Palermo: Tom. VI. vol. I. epistola II. és VI. cap. V. puncta 7.

54. 1437. szeptember 10. Venezia. — Capistranói János engedélyt kér IV. Eugénius pápától, hogy a hitellenes könyveket megégethesse.

Incipit: Pridie Vestrae Sanctitati succinto sermone scribebam de speculo simplicium animarum... Desinit: ...ad sui honorem

et salutarem triumphum Vestrae Sanctitatis et totius populi christiani. Amen.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könvvtár XIX. kódexének 20. A. lapján van. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 19.

55. 1437. szeptember 13. Verona. — Antonio, ostiai püspök és bolognai bibornok levele Capistranói Jánoshoz a »Liber simplicium animarum« könyv ügyében.

Incipit: Intelleximus dominum nostrum commisisse vobis inquisitori.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 18. I. 18. sz. alatt.

56. 1437. szeptember 18. Castello. — Lorenzo Giustiniani, castellói püspök, kinevezi Capistranói Jánost egyházmegyéjében inquizitornak.

Incipit: Damus et concedimus vobis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 19. I. 19. sz. alatt.

57. 1437. október 2. Venezia. — Lorenzo Giustiniani bizonyságlevele, hogy a jezsuáták ügyét Capistranói Jánossal megvizsgálta és őket teljesen ártatlanoknak találták.

Incipit: Condignum arbitramur veritati testimonium dare... Desinit: ...et secreti sigilli munimine roborari mandovimus.

Hermann: Cap. triumph. 264. — Wadding: Annales Min. XI. 15. — Acta Sanct. Oct. X. 289. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 454. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epist. 12. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 454.

58. 1437. október 17. Trient. — Capistranói János levele Alexander trienti püspökhöz.

Incipit: Tua me gratia pungit etc....

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 11. A. lapján.

59. 1437. október 6. Venezia. — Antonio, Ferrara püspöke, Capistranói János apostoli működéséről elismerőleg nyilatkozik.

Incipit: Notifichiamo a la paternità vostra chome.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 21. I. 21.

60. 1437. október 18. Bologna. — Capistranói János értesíti lelki barátját, hogy a pápa előtt igazolja magát azon vádakkal szemben, hogy a jezsuátákat prédikációiban gyalázta.

Incipit: Reverendissime Pater. — Sed ni fallor, intimata nobis responsio... Desinit: ...et me licet indignissimum recomissum habere dignemini pietate.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 23.

61. 1437. október 26. Bologna. — Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Exigit caritas Jhesu Christi...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 10. I. 10. sz. alatt.

62. (Év nélkül). november 10. Venezia. Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Scripsi S. D. N....

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában. 10. I. 10. sz. alatt.

63. (Év nélkül). november 20. Venezia. Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Mitto vobis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 10. I. 10. sz. alatt.

64. Keltezés és hely nélkül. — Capistranói János levele egyik főpaphoz (talán a pápához).

Incipit: Quamquam non mihi si mille lingue etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 17 B. lapján.

65. (Év, keltezés és hely nélkül). Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: In modo commedendi et bibendi.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 10. I. 10. sz. alatt.

66. (Dátum és hely hiányzik). Capistranói János utasításokat ad a vallombrosai szerzetesek generális apátjának a feljebbvalók szerzetesi életéről.

Incipit: Accipite iam placito Pater Abbas, Placide reverentia

dignus. — Desinit:... cui cum patre et spiritu Sancto est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár. XIX. kódexe 19. A. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 15. — Antonio da Palermo: Tom. IV. vol. I. 3.

67. 1437. december 1. Aquila. — Capistranói János mint vikárius generális a rend imádságainak részesévé teszi Capestranó község jótevőit.

Incipit: Reverendo in Christo Domino Laurentio de Capistrano Benemerito Preposito S. Petri de Oratorio. Venerabilibus... Desinit: ...ibidem recitatis annuatim fieri consuevit.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 25.

68. 1438. január 11. Ferrara. — Giovanni Tossigniani, Ferrara püspöke, vigasztalja a beteg Capistranói Jánost és kéri, hogy jöjjön Ferrarába, mihelyt meggyógyult.

Incipit: Reverende in Christo Pater. — Hodie redditae sunt mihi duae litterae... Desinit: ...valeat P. V. et laeta gaudeat sospitate.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 325. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. caput. V. 2. punct. — Hermann: Cap. triumph. 55. — Acta Sanct. Oct. X. 284.

69. 1438. június 3. Trient. — Alexander trienti püspök meghívja Capistranói Jánost Trientbe prédikálni.

Incipit: Relatu veredico percepimus... Desinit: ...dante Domino, volumus opportunos.

Barberio: Compendio della vita. 56. — Hermann: Cap. triumph. 56. — Acta Sanct. Oct. X. 285. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 327. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 3. punct.

70. 1438. június. Trient. — Trient tanácsa és a nép kérik Capistranói Jánost, hogy prédikációjával vigasztalja meg lelküket.

Incipit: Non est opus medico...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában. 24. I. 24. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 146.

71. 1438. augusztus 12. Pavia. — Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Gaudes de tua valetudine...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 10. l. 10. sz. alatt.

72. 1438. október 13. Castelnuovo (di Trento). — Alexander, trienti püspök, megköszöni Capistranói Jánosnak, hogy híveit buzdította a keresztény életre.

Incipit: Relatibus fide dignorum intelligentes,... vos tamquam virum vita et scientia perfectum... gentes... Desinit: ...quaeque grata et accepta exhibere.

Barberio: Compendio della vita. 57. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 143. — Hermann: Cap. triumph. 58. — Wadding: Annales Min. XI. 34. — Liber Epistolarum. Joh. de Cap. 31. B. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 328. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 4 punct.

73. 1438. október 27. Trient. — Capistranói János utasítást ad a trienti püspöknek, miképen kell az indulgentiákat híveinek kiosztani.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Tua me gratia... Desinit: ...quia a scriptitandi frequentia praecavebo. Ex tua Tridentina civitate die 27. mensis octobris manu propria festinanter. (Az évszám itt hiányzik, de a levél elején megvan.)

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 27.

74. 1438. (Keltezés és hely hiányzik). Capistranói János értesíti a trienti püspököt, hogy egyházmegyéjében különféle eretnekségek lappanganak.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Desinit: ... ac quibuslibet infidelibus et hereticis in derisum.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 32—34.

75. 1438. december 2. Trient. — Capistranói János tudós barátjának figyelmét felhívja az eucharistiára, amelyet a halak ajándéka jelképez és misztikusan törekszik megmagyarázni.

Incipit: Mi praecolende Pater... Desinit:... Tuus ex corde totus.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 34—42. (Datum a végén hiányzik.)

76. 1438. december 2. Trient. — Capistranói János levele egy ismeretlen atyához.

Incipit: Terrea sunt hec. etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 11 B.—12 A. lapjain.

77. (Keltezés és hely nélkül). Capistranói János levele egy világi úrhoz, akinek az utolsó ítélet 15 külső jelét leírja.

Incipit: Propter incumbentes occupationes varias... Desinit: Iterum queso parce et vale feliciter, et me in servum inutilem sed fidelem oratorem suscipe commendatum tuum siquidem est Fratrem Johannem de Capistrano. Sajátkezűleg írta alá.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XV. kódexének 120 A.—126 B. lapjain.

78. 1438. december 9. Trient. — Capistranói János arra kéri a trienti püspököt, hogy engedje el bűntetését a halálra ítélt ifjúnak.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater. Et si summum bonum sit... Desinit: ... protegat, augeat, et exaltet ad premia Beatorum. Amen.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 12. B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 42.

79. 1438. december 15. Trient. — Capistranói János ismételten kéri a trienti püspököt, hogy kegyelmezzen meg a halálra ítélt ifjúnak.

Incipit: Pridie quondam brevem... Desinit: ... legi dispensatio conferatur omnino valete.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtar XIX. kódexének 12. B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 45—46.

80. 1438. december 29. Trient. — Capistranói János értesíti jóbarátját és jótevőjét, hogy tisztázta magát azon vádak alól, hogy prédikációiban az egyház szabadságát támadta.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Quia scriptum novi... Desinit: ... Valete et me commissum precor habete.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 46.

81. 1439. szeptember (v. december) 9. Valle Claven. — Capistranói János egyik jóbarátjának elbeszéli azon szerencsétlenségeket, amelyeket egy viziója alkalmával Isten neki megmutatott.

Incipit: Reverende in Christo Pater Quanto mens astuat... Desinit: ... ferventi instantissime recommendo. Ex confinibus Alemaniae et Italiae in Valle Clauensi 1439. die 9. mensis Septembris.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 20. B. lapján van. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 52.

82. 1440. nagyszombaton, március 26. Milano. — Capistranói János kéri jóbarátját, valószínűleg Bernardino di Sienát, hogy a pápánál járjon közbe, hogy ne hívja el apostoli működése teréről.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Vidisse me recolo... Desinit: ... Valete te peropto quotidie ad praemissa Beatorum.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 204 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 55.

83. 1440. március 31. Milano. — Capistranói János kéri jótevőjét, valószínűleg Capranica bíbornokot, hogy járjon közbe a pápánál, hogy öregsége és gyengélkedése miatt új és terhes megbízatásokkal ne halmozza el.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Quia in meis opportunitatibus... Desinit: ... facito, si placuerit commendatum.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 203 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 59.

84. 1440. május 17. Genova. — Guglielmo da Casale levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Exigit caritas Jhesu Christi...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 10. I. 10. sz. alatt.

85. 1440. május 28. Santa Maria degli Angeli (Milano mellett). — Capistranói János levele Szent Ferenc harmadrendű tagjaihoz, amelyben megvédi őket minden vád ellen.

Incipit: Devotissimis in Christo fratribus de penitentia tertii Ordinis etc. Fr. Johannes de Capistrano Ordinis minorum minimus et indignus. Audivi pluries et moleste... Desinit: ... Valete

in Domino semper et iterum pro me precor orare. Ex loco sancte Marie de Angelis extra et prope Mediolanum sub anno Domini 1440. die XXVIII. mensis maij. Indictione tertia.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 335 A.–346 B. lapjain.

86. 1440. szeptember 27. Milano. — Capistranói János kéri barátját, hogy figyelmeztesse Nicolao d'Osimo atyát, hogy javítsa ki azon könyvecskéjét, amelyet a hit és erkölcs dolgában kiadott.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Post indulgentiam Portiunculae... Desinit: ...et me despicere non velitis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár 200 A. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 60.

87. 1440. október 4. Milano. (Santa Maria degli Angeli kolostor). — Capistranói János kéri a miniszter generálist, hogy világosítsa fel IV. Eugéniust a kereszténység érdekében kifejtett munkásságáról, hogy a megkezdett úgytől vissza ne hívja.

Incipit: Reverendissime in Cristo Pater. — Die praecedenti vigiliam Gloriosissimam Patris nostri... Desinit: ...et me vestrum indignissimum filium dignetur habere in domino commendatum. Mediolanum 1440. die 4. octobris. Fr. Jo. de Capistrano.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 204 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 62. — Ex loco sancte Marie de Angelis prope Mediolanum 1440. die 4. octobris. Fr. Jo. de Capistrano.

88. (Hely és keltezés nélkül.)— Fra Ludovico levele Capistranói Jánoshoz, hogy mellékelte társának Pierinonak egy munkácskáját »un opuscolo sulla S. Croce,« amely kivonat Firminius Lattanzius művéből.

Incipit: Sicut memini... Desinit: ...qui te ex corde amat.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 349 A. lapján.

89. (Hely és keltezés nélkül.)— Fra Ludovico levele Capistranói Jánoshoz, amelyben jelenti, hogy megküldi Firminius Lattanzius művét.

Incipit: Heri ut tuo imperio satisfacerem... Desinit: ...In mane sancti Marci, raptim et manu festina: Fr. Stephanus a

Sabina (?) me vonuto ad obiurgar dicendo passa lora dandar amessa. R. P. Vestre devotus filius Ludovicus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 349B. lapján.

90. (Hely és keltezés nélkül.) — Capistranói János levele Bernardino di Narni tudóshoz véletlen elkövetett gyilkosság ügyében.

Incipit: Propulsatus ab hoc pauperculo presbitero, lator presentium... Desinit: ... Tuus siquidem est fr. Johannes de Capistrano ord. min. minimus et indignus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 222 B. lapján.

91. 1441. január 9. Milano. — Capistranói János vigasztalja Bergamo lakósait, akik ismételten kérték, hogy látogassa meg őket.

Incipit: Magnifici et Spectabiles viri Jesum, Christum salvatorem imprimere... Desinit: ... Valete interim et oremus pro invicem ut salvemur. Ex Mediolano 1441. die VIIII. mensis januarii cursu calami festinanter. Fr. Jo. de Capistrano.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 204 B. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 65.

92. 1441. — Capistranói János kéri Franchinus da Castiglione Ducale és Niccolo de Arceboldis jogtudósokat, hogy kiadandó munkáján kellő kritikát gyakoroljanak.

Incipit: Cogitis me, o viri magnifici... Desinit: ... Valete interim ad salutem.

Tractatus Illustrium Jurisconsultorum. I. 324.

93. 1441. február 13. Capriola. — Bernardino di Siena, vikárius generális Baptista da Bologna vikárius provinciálisnak engedélyt ad kolostor alapításra, hivatkozván Capistranói János azon kiváltságára, amelyet a pápától kapott.

Incipit: Cum expediat divinum cultum... Desinit: Vale in Christo Jesu et ora pro me.

Annalium Minorum Supplementa. 304.

94. 1441. november 10. Firenze. — Guglielmo da Casale,

miniszter generális kinevezi Capistranói Jánost vizitatornak a milanói tartomány részére.

Incipit: Famiglia fratrum.

Kiadatlan, eredetije a Capestranói könyvtár oklevéltárában 26. I. 26. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 161 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 64 A.

95. 1442. február 22. Milano. — Capistranói János levele a bergamói püspökhöz Zanone de Bulgare végrendelete végrehajtása ügyében.

Incipit: Venerunt ad me presentium latores... Desinit: Ex Mediolano die 22 Februarij 1442. Hora noctis tercia, festinanter. Inutilis servus et orator Fr. Jo. de Capistrano ord. min. minimus et indignus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 175 A. lapján.

96. 1442. június 2. Milano. — Capistranói János állítólagos levele egy püspökhöz néhány pap érvénytelen felszentelése ügyében.

Incipit: Quod diu iam optaveram... Desinit: Ex Mediolano 1442 die 2 iunii festinanter.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 192 A. lapján.

97. (Hely és keltezés nélkül.) Capistranói János levele Nicola di Osimo, a S. Angelo delle Puglie tartomány vikáriusához, Szent Ferenc regulájának értelmezése tárgyában.

Incipit: Audivi vestrum nuntium frater Gabriel de Florentia etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 203 A. lapján

98. 1442. július 18. Bamberg. — Antonius (de Rotehan) bambergi püspök 40 napi búcsút engedélyez mindazoknak, akik töredelmes gyónás és áldozás után résztvesznek Capistranói János miséjén, vagy prédikációján.

Incipit: Pridem accepimus qualiter Venerabilis is Christo... Desinit: ... sigillum nostrum praesentibus est appensum.

Barberio: Compendio della Vita. 66. — Hermann: Cap. triumph. 409. — Wadding: Annales Min. XI. 162. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 24. — Acta Sanct. Oct. X. 327. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 5 B. — Antonio

da Palermo: Tom. I. vol. I. 330. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 5. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 176. — A keltezés 1452. július 19.

99. 1442. szeptember 1. Firenze. — Alberto da Sarteano, az observánsok vikárius generálisa, kinevezi Capistranói Jánost a francia, a toursi, a burgundiai, az angliai és iberniai tartományok részére komisszáriusnak.

Incipit: Cum ex debito...

Wadding: Annales Min. XI. 159. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 193 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 105 B.

100. 1442. szeptember 1. Firenze. — IV. Eugénius pápa kinevezi Capistranói Jánost néhány tartomány vizitátorává.

Incipit: Injuncti nobis oneris Pastoralis Officii... Desinit: ...usque ad satisfactionem condignem inviolabiliter observari.

Wadding: Annales Min. XI. 166. — Hermann: Cap. triumph. 140. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 455. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VI. epist. 13. 14. 15. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 174. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 77 A.

101. 1442. szeptember 12. Firenze. — IV. Eugénius pápa az összes keresztényekhez felszólítást intéz, hogy Capistranói Jánost és társait útjában ne háborgassák.

Incipit: Cum dilectus filius Johannes de Capistrano.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 28. II. 8. sz. alatt.

102. 1442. november 8. Bessançon. — Capistranói János Szent Koletának intézkedéseit a kolostorok építésére vonatkozólag jóváhagyja és egyuttal megengedi neki, hogy kiválaszthat a rend tagjai közül egy feddhetetlen életű egyént a kolostorok ellenőrzésére.

Incipit: Christo Deo devotae Sorori Coletae... Cupiens paterno affectu... Desinit: ...et susceptum diligenter ac devote exerceant. Vale in Christo Jesu et ora pro me.

Acta Sanct. Martii I. 536. — Acta Sanct. Oct. X. 301. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 68.

103. 1442. december 7. — Fülöp, Burgundia hercege Capistranói János részére salvus conductust állíttat ki.

Incipit: Comme tant de lauthorthé de nostre saint per.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 29. II. 9. sz. alatt.

104. 1442. december 22. Bruges. — Fülöp, Burgundia hercege, levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Nous avions recen votre gratiosse littres.

Wadding: Annales Min. XI. 176.

105. 1443. január 9. Brüssel. — Capistranói János ajánlja a kölni tartomány miniszterének a hit védelmére írt munkáját és elbeszéli a lengyel király győzelmét a törökök fölött.

Incipit: Reverende in Christo Pater et doctor eximie. Quoniam iudicant accidentia... Desinit: ... cum placuerit, memento mei.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 27 A. lapján. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 69.

106. 1443. február 13. Róma. (S. Pietro.) — IV. Eugénius pápa felhatalmazást ad Capistranói Jánosnak, hogy cenzurával sújthatja azokat a szerzeteseket, akik szinlelt okokból kivonják magukat az engedelmesség alól.

Incipit: Eugenius eps. servus servorum Dei... Cum ex nostra deliberata... Desinit: ... non obstantibus quibuscunque.

Wadding: Annales Mln. XI. 185. — Annalium Minorum Supplementa. 309. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 60 B.

107. 1443. február 15. Bruges. — Capistranói János levele egy ismeretlen tisztelendő atyához.

Incipit: Magna Dei que nunquam a seculo cessaverunt... etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 38 B. lapján.

108. 1443. február 24. Bruges. — Capistranói János levele egy püspökhöz (valószinűleg a metzihez).

Incipit: Ne tediosus efficiar. etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 39 B. lapján.

109. 1443. március 24. Verdun. — Capistranói János levele a metzi püspökhöz.

Incipit: Non est mentitus qui ait etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 39 A. lapján.

110. 1443. március 24. Verdun. — Capistranói János levele egy püspökhöz (valószinűleg a metzihez).

Incipit: Qanto mens extuet desiderio etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XIX. kódexének 40 A. lapján.

111. 1443. július 13. Siena. — Antonio de Rusconibus miniszter generális kinevezi Capistranói Jánost az observánsok vikárius generálisának IV. Eugénius július 11-én kelt parancsára.

Incipit: Cum pridem, quinto videlicet Idus Julii... Desinit: ...et totum Ordinem merito commendari. Vale in Domino Jesu, et ora pro me.

Hermann: Cap. triumph. 146. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 331. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 6. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 59 B.

112. 1443. augusztus 1. Siena. — IV. Egénius pápa megerősíti Capistranói Jánost a vikárius generális tisztében.

Incipit: Fratrum Ordinis Minorum, in vinea Domini Sabaoth... Desinit: ...et communitionis infringere etc.

Wadding: Annales Min. XI. 179. — Hermann: Cap. triumph. 147. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 180. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 16. ep. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 85B.

113. 1443. augusztus 8. Siena. — Antonio de Rusconibus miniszter generális Capistranói Jánosnak teljes hatalmat ad az apácákra vonatkozólag is.

Incipit: Cum te meum Vicarium instituerim... Desinit: ... tamquam mihi in omnibus pareant et intendant. Vale in Christo Jesu et ora pro me.

Hermann: Cap. triumph. 146. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 12. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 337.

114. 1443. augusztus 12. Siena. — IV. Eugénius pápa

engedélyt ad Capistranói Jánosnak, hogy új kolostorokat alapíthasson az obszervánsok részére.

Incipit: Tanta est nostra...

Wadding: Annales Min. XI. 447. — Regest. Vatic. Eugenii IV. 367. fol. 279.

115. (1443.) augusztus 29. Lille. — A burgundiai hercegnő levele Capistranói Jánoshoz Szent Ferenc harmadrendje érdekében.

Incipit: Recevu voz littre...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 29. I. 29. sz. alatt.

116. 1443. szeptember 11. Siena. — IV. Eugénius pápa felszólítja az összes kereszténveket, hogy Capistranói Jánosnak apostoli működésének útjában akadályt ne gördítsenek.

Incipit: Cum dilectus filius...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában a 33. II. 13. sz. alatt.

117. 1443. szeptember 24. Monte Alverna. — Capistranói János, mint vikárius generális, körlevelet intéz az obszervánscsaládhoz, amelyben előadja egész programmját.

Incipit: Venerabilibus in Christo Fratribus... Quoniam (ut ait Gregorius) quantum... Desinit: ...hortans vos omnes ad Observantiam Regularem.

Hermann: Cap. triumph. 205. — Angelo da Napoli: Chronologia Hist.-Leg. I. 102. — Annalium Min. Suppl. 309.

118. 1443. szeptember 24. Monte Alverna. — Capistranói János magyarázatai az előírt szabályokhoz.

Incipit: Primo. Circa primum Capitulum... Desinit: ...et habere vocem activam tantum.

Angelo da Napoli: Chronologia Hist.-Leg. Tom. I. 102—111. — Hermann: Cap. triumph. 206—219.

119. 1444. január 6. Róma. — IV. Eugénius pápa átengedi az obszervánsoknak az Ara-coeli kolostort.

Incipit: Ad ea, per quae Religiosorum... Desinit: ...et faciant inviolabiliter observari. Nulli ergo, etc.

Hermann: Cap. triumph. 201.

120. 1444. január 13. Róma (San Pietro). — IV. Eugénius pápa felhatalmazást ad Capistranói Jánosnak, hogy a hitetlenektől fenyegetett Rhodus védelmezésére keresztes hadjáratot hirdethet.

Incipit: Cum universali dominici gregis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 36. II. 16. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 185. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 92 B. — Regist. Vatic. 37.

121. 1444. január 19. Róma. — IV. Eugénius pápa engedélyt ad Capistranói Jánosnak, hogy 14 konventet építhet, vagy ugyanannyit átvehet.

Incipit: Inter Ecclesiasticos Ordines... Cum itaque sicut exhibita nobis... Desinit: ...nostrae concessionis infringere etc.

Hermann: Cap. triumph. 196. — Wadding: Annales Min. — Herczog: Cosmographia. I. 31.

122. 1444. február 6. Róma. — Capistranói János körlevelet intéz az obszervánsok összes elöljáróihoz, hogy buzdítsa őket a tudományok felkarolására.

Incipit: Venerabiles Patres, Fratres... Desinit: ...et in bonis operibus crescite iubilantes.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 73—79. és 54—59. lapon ezen a címen: Epistola circularis.

123. 1445. január 11. Róma. — IV. Eugénius pápa Capistranói János sürgetésére elválasztja az obszervánsokat a konventuálisoktól.

Incipit: Ut sacra Ordinis Minorum Religio, cuius... Desinit: ...se aliter non intromittat. Nulli ergo etc.

Hermann: Cap. triumph. 148. — Angelo da Napoli: Chronologia Hist.-Leg. 112.

124. 1445. január 13. Róma (San Pietro). — IV. Eugénius pápa engedélyt ad Capistranói Jánosnak, hogy a törökök ellen keresztes hadjáratot hirdethessen.

Incipit: Dum universalis...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 38. II. 18. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 185. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 92 B.

125. 1445. január 22. Róma (San Pietro). — IV. Eugénius pápa kinevezi Capistranói Jánost pápai követnek.

Incipit: Cum te ad diversas provincias.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 37. II. 17. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 184. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 91 A. — Regist. Vatic. 337. fol. 51.

126. 1445. április 15. Róma (San Pietro). — IV. Eugénius pápa Bernardino di Siena szenttéavatásának ügyét Nicolao di S. Marcello, Guglielmo di S. Martino ai Monti és Alberto di S. Eustachio bíbornokokra bizza.

Incipit: Sancta fidelium...

Wadding: Annales Min. XI. 233.

127. 1445. április 28. Róma (San Pietro). — IV. Eugénius pápa Capistranói Jánost felhatalmazza, hogy lelki kegyelmekben részesítheti azokat, akik a törökök ellen való háborúban részt vesznek.

Incipit: Cum pridem per alias nostras litteras...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 40. II. 20. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 187. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 95 B.

128. 1445. július 27. Róma. — IV. Eugénius pápa megengedi Capistranói Jánosnak, hogy átveheti az obszervánsok részére a montepulcianói kolostort.

Incipit: Alias cum dilecti filii communitas terre Montepulciani...

Wadding: Annales Min. XI. 249. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 123.

129. 1445. október 31. Róma. — IV. Eugénius pápa engedélyt ad Capistranói Jánosnak, hogy a kapitulum generálét összehívhassa.

Incipit: Regimini Universalis Ecclesiae disponente Domino, praesidentes, curis urgemur... Desinit: ...ubi Capitulum fuerit celebratum. Nulli ergo...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexében 144. lapon és a 156 A. lapon. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 463.

130. 1445. október 31. Róma (San Pietro). IV. Eugénius felszólítja Capistranói Jánost, hogy hívja össze a kapitulum generálét.

Incipit: Regimini universalis Ecclesiae...

Wadding: Annales Min. XI. 235. — Regist. Vatic. 360.

131. 1445. december 3. Róma. — IV. Eugénius pápa Capistranói János kérésére a Portiuncula szentélyének jövedelmét szabályozza.

Incipit: Licet debito Summi Pontificatus... Sane licet, ut accepimus. Desinit: ...authoritate eadem concedimus per praesentes. Nulli ergo etc.

Hermann: Cap. triumph. 196.

132. 1446. május 14. Róma. — IV. Eugénius pápa Capistranói János lemondása után Giacomo de Primadizzi-t nevezi ki vikárius generálisnak.

Incipit: Regimini Universalis Ecclesiae... Sane cum nos dudum ult. Kal. Augusti... Desinit: ...dilecti filii Joannis de Capistrano plenius continetur.

Hermann: Cap. triumph. 153.

133. 1446. május 14. Róma. — IV. Eugénius utasítja Antonio de Rusconibus miniszter generálist, hogy a kapitulum generálén az observánsok ellen határozatot ne hozasson.

Incipit: Cum omnia a nobis gesta cupimus conservari... Desinit: ...quo fuit Senis concorditer ordinatum.

Hermann: Cap. triumph. 151.

134. 1446. július 7. Róma. — IV. Eugénius pápa felszólítja Capistranói Jánost a kapitulum generále összehívására.

Incipit: Fide digna relatione...

Eredetije a »Codice S. 73. fol. 278 A. della Bibl. prov. di Aquila.«

135. 1446. október 1. Massa. — Pietro, Albano püspöke, mint a pápa vikárius generálisa tudtúl adja az egész kereszténységnek, hogy IV. Eugénius pápa Capistranói Jánost kinevezte apostoli legatusnak.

Incipit: Petrus miseratione divina episcopus Albanensis... Vobis et vestrum... Desinit: ...aut maiori complacere merito teneamur... Dat. Masan. Carpen. diocesis.

Hermann: Cap. triumph. 270. — Wadding: Annales Min. XI. 262. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 338. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 13.

136. 1446. október 18. Aquila. — Capistranói János Rogerio, aquilai patricius feleségének, Joppának megengedi, hogy magának gyóntatót választhat.

Incipit: Pateat evidenter universis. Desinit: ...solitoque sigillo munitas.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 225.

137. 1446. október 19. Aquila. — Capistranói János engedélyt ad Giovanni Pragonettono nemesnek és feleségének, hogy gyóntatót választhatnak.

Incipit: Pateat evidenter universis... Desinit: ...solitoque sigillo munitas.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 225.

138. 1447. (a hónap és nap hiányzik) Aquila. — Capistranói János Giacomo úrnak és feleségének kérésére azt ajánlja, hogy lépjenek be Szent Ferenc III-dik rendjébe.

Incipit: Domine Jacobe, o quam bene dixisti... Desinit: ...et in alio Mundo per gloriam. Amen.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 79.

139. 1447. március 3. Ofena. — Stefano de Solpertis di Pavia jogtudós meghivja Capistranói Jánost.

Incipit: Jam duobus annis elapsis continuo fui et sum magnopere cupidus visitare R. P. vestram.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 32. I. 32. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 149. B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 41. A.

140. 1447. (május 16.?) Tivoli. — Alfonzo, Aragonia királya,

kiváltságos levelet ad az utazásra Capistranói Jánosnak és társainak.

Incipit: Quia nos...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában. 33. I. 33. sz. alatt.

141. 1447. június 8. Róma. — V. Miklós pápa leveléből egy részlet, amelyből kiviláglik, hogy Aquilában az apácák Capistranói János buzdítására fogadták el a szigorú életmódot.

Incipit: Gloria perennis etc. Sane pro parte... Desinit: ...adimplere valeant, non existit...

Hermann: Cap. triumph. 203.

142. 1447. június 23. Róma. — V. Miklós pápa kinevezi Capistranói Jánost inquizitornak a zsidók ellen.

Incipit: Super gregem Dominicum nobis licet... Desinit: vel ei ausu temerario contraire.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. VI 18. puncta. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 465. — Hermann: Cap triumph. 245. — Wadding: Annales Min. XI. 280. — A kalocsai főegyházmegyei könyvtárban megvan egyik Incunabulumban. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 189.

143. 1447. július 3. Róma. — V. Miklós pápa kinevezi Capistranói Jánost inquizitornak a fraticellók ellen.

Incipit: Apostolicae Sedis providentia circumspecta... Desinit: ...nullum volumus praeiudicium generari.

Hermann: Cap. triumph. 245. — Wadding: Annales Min. XI. 280. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 465. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. epist. 18. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 188.

144. 1447. július 7. Róma. — Alfonzo, Aragonia királya, közli összes alattvalóival, hogy V. Miklós pápa kinevezte Capestranói Jánost inquizitornak a zsidók és szaracénok ellen.

Incipit: Quoniam principes christianos...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában a 47. III. 5. sz. alatt.

145. 1447. július 8. (Hely nélkül.) — Alfonzo, Aragonia

királya, utasítja összes tisztviselőit, hogy Capistranói Jánost és társait missziós útjában semmiképen se háborgassák.

Incipit: Qui religioni dediti...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában a 48. III. 6. sz. alatt.

146. 1447. december 1. Galliano-Castro. (Gagliano-Aterno). — Cobella di Celano grófné engedélyt ad Capistranói Jánosnak, hogy Palumbara-ban, a kijelölt helyen kolostort alapíthat.

Incipit: Cobella de Celano Comitissa Celani... Immensa Dei... Desinit: ...ac plenarie relaxamus etc.

Hermann: Cap. triumph. 63. — Wadding: Annales Min. XI. 312. — Acta Sanct. Oct. X. 306.

147. 1448. május 24. — V. Miklós pápa felszólítja Capistranói Jánost, hogy a folignói apácák ügyét hozza rendbe. »Exponi fecerunt.«

Annalium Minorum Suppl. 320. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 123. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 3B. — Chiappini: Studi Francescani, an. (1922.) VIII. p. 137. in nota.

148. 1448. november 8. Navelli. — Capistranói János jelenlétében megegyezés jön létre Tommasso Alfieri di Verona és Bartolomeo di Aquila pörében, akik pörösködtek Domenico Nuzio és társai ellen.

Incipit: Fratrem Johannem de Capistrano ad agnitionem et terminazione infrascripte cause...

Eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 34. I. 34. sz. alatt. — Massonio: Vita di s. Giovanni. 52.

149. 1448. december 2. Campoli. — Capistranói János levele Marco de Spechio diákonushoz.

Incipit: Cum non ignorem... Desinit: Ex Camplo 1448, die 2. decembris, manu propria festinanter. Fr. Jo. de Capistrano.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 164. B. lapján van.

150. (Hely és keltezés nélkül.) Capistranói János szózata a fejedelmekhez.

Incipit: Princeps Juda etc. Ps. 67, 28. — Desinit: Per impetrare la divina gratia etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 163. A. lapján.

151. 1448. december 2. Campoli. — Capistranói János levele egy bizonyos hittudóshoz.

Incipit: Quamquam post communem abscessum de Perusio etc. Desinit: Ex Camplo 1448, die 2. Decembris, manu propria festinanter. F. Jo. de Capistrano.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár X. kódexének 165. B. lapján.

152. 1449. január 30. Róma. — V. Miklós pápa megengedi Capistranói Jánosnak, hogy a Szent Mártonról elnevezett benedekrendi kolostort átveheti.

Incipit: Sacra religionis... Exhibita siquidem... Desinit: ...concessis, ut valeant etc. non obstantibus quibuscunque.

Wadding: Annales Min. XII. 526.

153. 1449. május 23. Spoleto. — V. Miklós pápa tudtára adja Antonio da Rusconibus miniszter generálisnak, hogy Capistranói Jánost, vikárius generálisnak választották; felszólítja tehát, hogy erősítse meg hivatalában.

Incipit: Profecturas ad Capitulum dilectus filius fr. Joannes de Capistrano... Desinit: ...uberiorem assistentiam et favorem consequetur a nobis.

Acta Sanct. Oct. X. 304. — Barberio: Compendio della vita. 77. — Hermann: Cap. triumph. 155. — Wadding: Annales Min. XII. 29.

154. 1449. május 23. Spoleto. — V. Miklós pápa a Firenzében tartandó nagygyűlésen megjelenő obszervánsokat inti, hogy a szigorú életmódhoz ragaszkodjanak.

Incipit: Cupientes, vos vitam continuare regulam... Desinit: ...et nobis ipsis gratissimam facietis.

Analecta Franc. II. 326.

155. 1449. június 2. Firenze. — Antonio de Rusconibus megerősíti Capistranói Jánost a vikariatus tisztségben.

Incipit: Cum in Congregatione fratrum... Desinit: ...teque

illis in Domino commendo. Vale in Christo Jesu, et ora pro me.

Hermann: Cap. triumph. 155. — Wadding: Annales Min. XII. 30. — Barberio: Compendio della vita. 78. — Acta Cononizationis Joh. de Cap. 195B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 108. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 340. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 14. punct.

156. 1449. június 6. Firenze. — Capistranói János engedélyt ad Marco Fantuzzi da Bologna rendtársának a prédikálásra, gyóntatásra és a rendi növendékek felvételére.

Incipit: In Christo sibi carissimo fratri Marco... Cum ex officio... Desinit: ...ac dies tibi vite prestitos utiliter expende.

Archivum Franc. Hist. II. 543.

157. 1449. június 22. Róma (San Pietro) — V. Miklós pápa kéri az összes keresztény híveket, hogy Capistranói Jánost apostoli útjában ne háborgassák.

Incipit: Cum dilectus filius...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 55. III. 13. sz. alatt.

158. 1449. július 29. Capestrano. — Capistranói János Adria hercegének ajánlja a jótékonyság gyakorlását és átengedi neki szónokúl Lorenzo da Siena atyát.

Incipit: Illustris et Excellens Princeps Domine... Desinit: ...ac officiosos solita et charitate complectere.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexének 540-321. lapjai között. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 80.

159. (Hely és évszám nélkül). — Capistranói János tudósítja Niccolo da Reggio rendtársát arról, hogy Giacomo dalla Marca a legnagyobb működést fejti ki a pápánál és a fermói püspöknél.

Incipit: Venerande in Christo Pater... Desinit: ...Vale pater et acquiesce consilio saniori.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 85.

160. 1449. október 14. Fabriano. — V. Miklós pápa enge-

délyt ad Capistranói Jánosnak 20 kolostor alapítására, vagy ugyanannyi átvevésére.

Incipit: Inter Ecclesiasticos Ordines... Desinit: ...Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII. etc. quibuscumque.

Wadding: Annales Min. XII. 323. — Hermann: Cap. triumph. 204. — Acta Sanct. X. Oct. 307.

161. 1449. október 20. Fabriano. — Capistranói János meghívja a rendi előljáróságot a jövő évben pünkösd napján tartandó kapitulum generálera és egyúttal kifejezi azon reményét is, hogy Bernardino da Siena szenttéavatása is akkor lesz.

Incipit: Reverende in Christe pater... Non me latet... Desinit: ...quae si modo supponantur, peribunt. Vale.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 87.

162. 1449. november 28. Massa. — Capistranói János figyelmezteti Filippo, a szent Zsuzsannáról nevezett bíbornokot és apostoli követet, a pápa tekintélyére és ennek következtében arra, hogy üldözze az eretnekeket az anconai tartományban.

Incipit: Reverendissimo in Christo Patri et Domino, Domino Philippo titul. Sanct. Susanne... Desinit: ...Christus tueatur, confortet et salvet.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 88.

163. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János buzdítja N. város lakóit a keresztény életben való kitartásra.

Incipit: Magnifici et spectatissimi viri, seraphici ordinis nostri... Desinit: ...Expedit enim in quaque flagitiosa...

Archivum Franc. Hist. IV. 121. (1911.)

164. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János felszólítja N. szerzetest, hogy N. városban a nagybőjtben beszédet mondjon a székesegyházban.

Incipit: Quoniam inter cetera mortalium... Desinit: ...vel ubi melius atque salubrius fuerit.

Archivum Franc. Hist. IV. 120. (1911.)

165. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János testvéri szeretettel inti egyik miniszter provinciálist, aki a szakadárság gyanújában van.

Incipit: Quamvis nullam tui notitiam habeam... Desinit: ... quamvis nondum meruerim habere responsum. Vale in Domino, et ora pro me.

Archivum Franc. Hist. IV. 118. (1911.)

166. 1449. december 13. Róma. — Giacomo dalla Marca gyengéd szeretettel vigasztalja Capistranói Jánost és mentegeti magát, hogy semmiféle befolyást nem gyakorolt a pápai udvarban az observánsok és a konventuálisok ügyében beállott változásokért.

Incipit: Jhesus. Crucifixo affixus, quia Crucifixum dilexisti... Desinit: ... et in nostra salute, ut in proximo audieris.

Archivum Franc. Hist. I. 95.

167. 1450. január 12. Róma. — Capistranói János levele Angelo da Perugia vikárius generálishoz.

Incipit: Et si ab infantuli etate etc... Desinit: Roma, 1450. 12. januarii.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexében 310—321. lapok között.

168. 1450. febr. 19. Casale Maggiore. — Casale Maggiore város tanácsa meghívja Capistranói Jánost, hogy prédikáljon városukban.

Incipit: Multis iam decursis annis...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 38. II. 2. sz. alatt.

169. 1450. március 26. Róma. — Capistranói János kéri a vikárius generálist, hogy hivatalát a szent szabályok értelmében gyakorolja.

Incipit: Doctor profundissime salutem... Desinit: ... et viam reconciliationis poteris adhibere. Vale.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 90.

170. 1450. május 27. Róma. — Capistranói János értesíti

N. püspököt, a Szent Ferencrend jótevőjét, hogy pünkösd ünnepén megtörtént Bernardino di Siena szenttéavatása.

Incipit: Reverende in Christo Pater. — Novae letitiae, quam Altissimus... Desinit:... novello Sancto congratulare summopere.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 92.

171. 1450. október 15. Civitavecchia. — Frate Giacomo di Forli kéri Capistranói Jánost, hogy a civitavecchia-i konvent quardiánját, fra Bartolomeó-t, függessze fel hivatalától, mint az egyenetlenség okozóját.

Incipit: Cum per multa tempora...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában a 39. II. 3. sz. alatt.

172. 1450. november 5. Róma. — Domenico Capranica válaszol Capistranói János levelére bizonyos nővérek ügyében a veneziai doge közbenjárására.

Incipit: Acceptis tuis et aliorum...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 40. II. 4. sz. a. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 141. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 29. A.

173. 1450. december 5. Venezia, Palazzo Ducale. — Francesco Foscari, veneziai doge, tudtúl adja alattvalóinak és barátainak, hogy Capistranói Jánosnak »salvus conductus«-t adott.

Incipit: Cum venerabilis...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában a 61. III. 19. sz. a.

174. 1450. december 28. Padova. — A tanács 84 szavazattal egy ellenében elhatározza, hogy a városi pénztárból fizeti ki azt a költséget, mibe Capistranói János és társainak tartózkodása került.

Incipit: Cum hoc sit quod.... Desinit: ...contrarie b. l.: et est capta.

Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Lud. Antinori. Anno XX. Serie 2. punctata. XIX. p. 49.

175. (Hely és év nélkül.) — Capistranói János megerősíti

N. klarissza-kolostor újonnan megválasztott apátnőjét és üdvös tanácsokat ad hivatalának gyakorlására.

Incipit: Christo Deo, Devotae Sorori... Cum per mortem... Desinit: Valete in Domino Jesu sponso nostro et orate pro me.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 94.

176. (Évszám hiányzik) április 16. Róma. (in capella sacri palacii), — Capistranói János felvilágosítja Antonio da Bitonto rendtársát, hogy a pápa az ő kérésére élőszóval engedélyt adott arra, hogy apácák gyóntatót választhatnak maguknak, akik feloldhatják őket azon kiközösítés alól, amelybe estek az idegen haj viselése miatt.

Incipit: Venerande in Christo Pater... Devota recomendatione... Desinit: ad suplicationem mei fratris Johannis de Capistrano.

Antonio da Palermo: Tom. IV. vol. I. 166. — Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Lud. Antenori Anno XX. Serie 2-a, punctata XIX. pag. 52.

177. 1451. január 8. Róma. — Antonio Maria de Luscanis levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Postquam p. v. ex Francolino Ferrariensi diecesi discessit...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 41. II. 5. sz alatt.

178. 1451. január 15. Vicenza. — Capistranói János buzdítja egyik rendtársát, hogy szorgalmasan hintse el Istennek igéjét Vicenzában a nagybőjti időben, miként ő Veneziában működik a pápa parancsaira.

Incipit: Reverende, colendeque Pater... Desinit: Vale et me ama, te veraciter diligentem.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 96.

179. 1751. január 18. Vicenza. — Antonio (Antonio di Padova fia) kéri Capistranói Jánost, hogy egyetlen fiát, aki nyavalyatörős, gyógyítsa meg.

Incipit: Havendomi il gran tumulto, si a Padoa como etiandio qui a Vicenza...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 42. II. b. sz. a. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 154. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 52. B.

180. 1451. febr. 7. Pasmano. — Nicola di Zara, a boszniai observánsok vikáriusa levele Capistranói Jánoshoz Valentino da Pozega felszentelt pap és Gregorio di Bosnia laikus testvér ügyében.

Incipit: Scripsi p. v. et toties fratres misi...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 43. II. 7. sz. alatt.

181. 1451. február 12. Crema. — Giacomontanio Marcello az egész város nevében meghivja Capistranói Jánost prédikálni.

Incipit: Io cum tutto questo populo...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 44. II. 8. sz. a. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 160. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 51. A.

182. 1451. február 19. Fara. — Tommaso, Fara püspöke és Bosznia apostoli követe, kéri Capistranói Jánost, hogy a boszniai konventeket ne szakítsa el a dalmáciaiaktól, mert ezek nélkül megélni nem tudnak. Reméli, hogy husvét után találkoznak, s akkor bővebben meghányhatják ezt az ügyet.

Incipit: Reverende Pater... Ut alias contuli cum P. V.... Desinit: ...cuius me orationibus commendo.

Fermedžin: Acta Bosnae 211. — Wadding: Annales Min. XII. 111. — Hermann: Cap. triumph. 194. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 344. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. punct. 24.

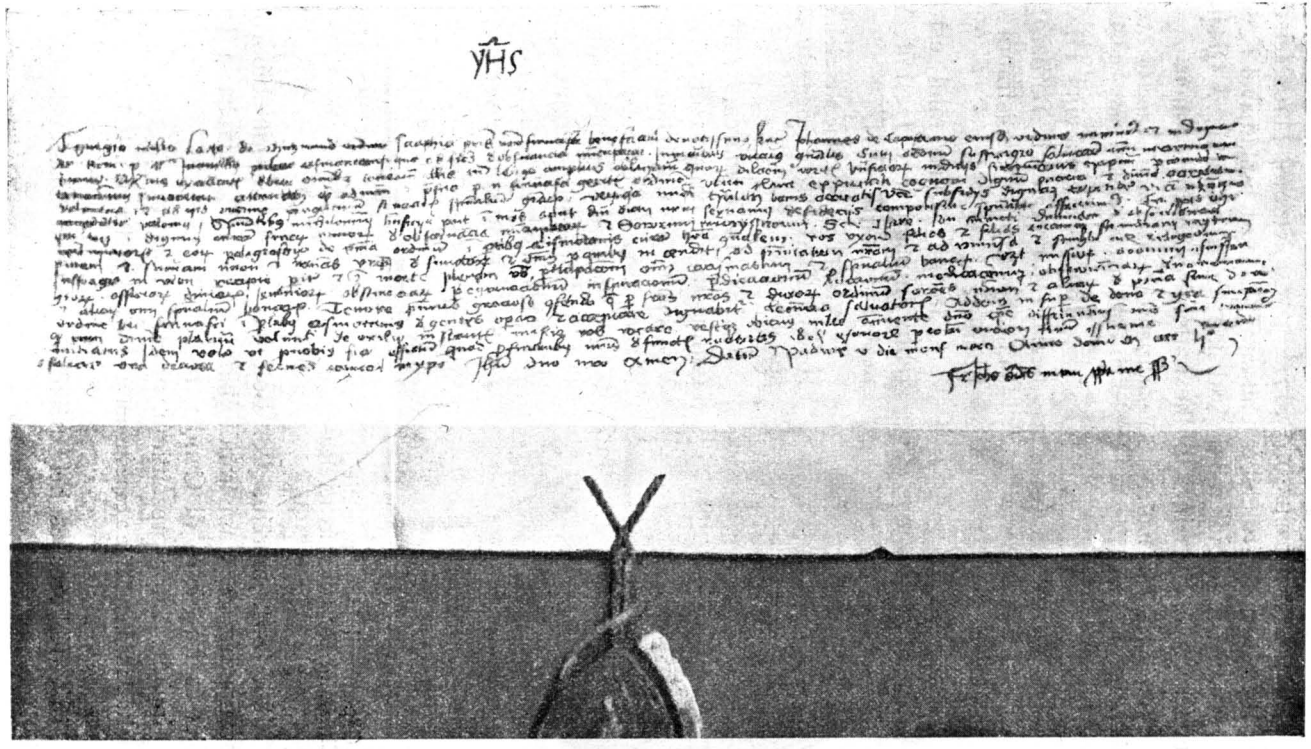
183. 1451. márc. 1. Padova. — A városi tanács elhatározza, hogy azon 66 ifjúnak, akiket Capistranói János küld ujoncokúl az observánsok kolostorába, a beöltözés költségeit a város pénztárából fizeti.

Incipit: ...Quia reverendus pater. Desinit: et est capta.

Bullettino della Societa di Storia Patria. 52.

184. 1451. március 1. Padova. — A városi tanács 66 szavazattal, még pedig egyhangulag, 100 lirát szavazott meg a beöltözendő ferencrendi növendékek felruházására.

Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Ludovico Antinori. Anno XX. Serie II-a. Puntata XIX. 52.

Capistranói János levele Chitnandi Lászlóhoz.

185. 1451. március 5. Padova. — Capistranói János felveszi Szent Ferenc testvérületébe Chitnandi Lászlót családjával együtt.

Incipit: Egregio militi Ladislao de Chitnand... Desinit: ...et fervens caritas in Xto Jhesu domino nostro. Amen.

Történelmi Tár. 1907. — Schematizmus Prov. Hung. Sanctae Mariae minden évfolyamában. (1905.) — Eredetije: Pozsonyi zárda levéltára. Ladula 36.

Capistranói János pecsétje a Chitnandi Lászlóhoz írt levélen.

186. 1451. március 11. Venezia. — Francesco Barbaro di Venezia levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Quia nihil est in rebus humanis ecc. Desinit: Venezia, 11 martii 1451.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexében 310—321. között.

187. 1451. március 14. (Ex Gimnasio tui pauperculi servuli.) Venezia (?) — Capistranói János tiltakozik az ellen, hogy őt Francesco Barbaro szentnek hirdesse.

Incipit: Plures nonnunquam, vir spectatissime, fallit opinio... Desinit: Ad quam te valere peropto feliciter. Amen.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexében 310—321. között. Datum: Ex Gignasio... 1451. 18. martii. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 98.

188. 1451. március 28. Bologna. — Bessarion bíbornok, Frascati püspöke, Capistranói János figyelmébe ajánlja e levél vivőjét és fra Pietro di Candia, társát.

Incipit: Lator presentium, nuper religionem ingressus...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 45. II. 9. sz. alatt.

189. (Keltezés és hely nélkül.) Névtelen hála-levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Sapiente benegno patre, che io non posso contenere la mia mente, che continuo non faccia memoria della tua apostolica conversatione e società.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 47. II. 11. sz. a.

190. (Keltezés és hely nélkül.) Névtelen kéri Capistranói Jánost, hogy vizsgálja meg György nevü szolgáját, vajjon van-e szerzetesi hivatása.

Incipit: Cum Georgius, familiaris meus...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 49. II. 13. sz. a.

191. 1451. április 6. Venezia. — Capistranói János figyelmezteti a fermói püspököt és bíbornokot, hogy egy bizonyos egyént ne támogasson.

Incipit: Reverendissime Pater... Sepius propulsarem... Desinit: ...ad serenissimam Regis Romanorum Maiestatem quantocius diligenter.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 99.

192. 1451. április 13. Venezia. — Capistranói János felszólítja a Barcelonában gyülekező rendtagokat, hogy olyan vikáriust válasszanak, aki méltó utódja lesz Giovanni de Maubertónak.

Incipit: Reverendi in Christo Patres... Intellecto superiori tempore... Desinit: ...cum mihi vita comes.

Wadding: Annales Min. XII. 109. — Hermann: Cap. triumph. 192. — Acta Sanct. Oct. X. 304. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 101.

193. 1451. április 20. Venezia. — Capistranói János kéri Antonio da Bitonto rendtársát, hogy prédikációiban tartsa szem előtt a kiközösítésre vonatkozólag IV. Eugénius pápa határozatát.

Incipit: Reverendo in Christo patri... Receptis tuis literis... Desinit: ...Vale in Christo Jesu et me tuis et sociorum orationibus commenda.

Antonio da Palermo: Tom. IV. vol. I. De ornatu mulierum. 167. — Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Ludovico Antinori Negli Abruzzi. Anno XX. Serie 2-a, puntata XIX. 53.

194. 1451. május 10. Róma. — V. Miklós pápa felszólítja

Capistranói Jánost, hogy Francesco Sforza, Milano hercege, kérésére rögtön menjen Milanóba prédikálni.

Incipit: Dilecte fili... Cum nobilis vir dilectus filius Franciscus Sfortia... Desinit: ... mentem tuam a tam salubri opera possit avertere.

Wadding: Annales Min. XII. 80. — Hermann: Cap. triumph. 62. — Barberio: Vita... del S. Giov. di Cap. 285. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 472. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 27. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 122 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 2 B.

195. 1451. *május 30. Milano.* — Francesco Sforza, Milano hercege, köszönetet mond V. Miklós pápának, hogy kérését teljesíti és Capistranói Jánost Milanóba küldi.

Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Ludovico Antinori negli Abbruzzi. Anno XX. Serie 2-a, Puntata XIX. 45. — Motta E.: S. Giovanni da Capistrano a Milano. 135.

196. 1451. június 5. Wien. — Enea Sylvio kéri Capistranói Jánost, hogy Wient ne mellőzze el, hanem jöjjön oda is. Sajnálja, hogy személyesen nem fogadhatta Wiener-Neustadtban.

Incipit: Adventum vestrum ad novam civitatem... Desinit: ... advenientem fugere viderer. Valete in Christo et orate Deum pro me.

Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen. Sechzehnter Band. II. Hälfte. 399.

197. 1451. július 7. Wien. — Capistranói János Udalricus Wentunschuch nemest és családját felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Provido et circumspecto viro Udalico Wentunschuch... Desinit: ... fervens caritas in Christo Jesu domino nostro in eternum. Amen.

Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Ludovico Antinori negli Abruzzi. Anno XX. Serie 2-a. Puntata XIX. 54.

198. 1451. július 8. Wien. — Capistranói János válaszol Francesco Sforza, milanói hercegnek és mentegeti magát, miért

nem ment Milanóba; igéri, hogy visszatérése alkalmával megfogja látogatni.

Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Ludovico Antinori negli Abruzzi. Anno XX. Serie 2-a. Puntata XIX. 46.

199. 1451. július 24. Wien. — Nicolao da Fara tudósítja Ludovico da Siena vikárius provinciálist és az Etruria (Tuscia) tartomány quárdiánjait azon fogadtatásról, amelyben Capistranói János Wienben és egyebütt részesült.

Incipit: Non maius, dilectissimi Fratres... Desinit: ...Si valetis bene est... Valete in Christo Jesu, et pro me iterum orate.

Barberio: Vita... del S. Giov. di Cap. 112. (Olaszúl.) — Barberio: Compendio della Vita. 94. — Wadding: Annales Min. XII. 84. — Hermann: Cap. triumph. 326. — Acta Sanct. Oct. X. 330. Inc.: Reverendis in Christo Patribus... — Analecta Franciscana I. 49. (Olaszból fordítás.) — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 346. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 15. punct.

200. 1451. július 15. (Hely hiányzik.) — Girolamo (dal' Udine) Capistranói János megbízásából felveszi Henrik Kog (Koch) de Arnstein-t, a witzburgi egyetem tanulóját és egész rokonságát Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Provido ac circumspecto viro henrico kog de Arnstein... Desinit: ...et fervens charitas in Christo Ihesu domino nostro in eternum. Amen.

Magyar Országos Levéltár. — M. O. D. L. 17234. Actorum. Eccl. Fasc. 72.

201. 1451. augusztus 2. Krakau. — Sbignew bibornok és krakaui püspök kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön Lengyelországba, ahol nagy tér nyilik működésére.

Incipit: Venerando et celeberrimo patri... Adventus tuus... Desinit: ...conservat Christus Dominus. Amen.

Lewicki: Momunenta Medii Aevii Hist. XI. 314. — Dlugoss: Historiae Polonicae. II. 75. (Historia V. p. 93.)

202. 1451. augusztus 31. Tovaczivia. — Johannes Towačowszky, Morva őrgrófság főhelytartója, értésére adja Capistranói Jánosnak, hogy az általa hirdetett tanokból semmit sem fogad el. (Levéltöredék.)

Incipit: Frater Joannes, licet scripta... Desinit: ...in oppositum Evangelicae veritatis consentire.

Hermann: Cap. triumph. 347. — Cochlaeus: Historia Hussitarum X. 374.

203. (Év és hónap nélkül.) Brünn. — Capistranói János kéri Johannes Towačowszky, Morvaország főhelytartóját, hogy legyen segítségére az Isten igéjének hirdetésében.

Incipit: Magnifice et excellens domine... Cum transitoria et renovanda sint... Desinit: ...Valete in Christo Jesu ad finalia gaudia beatorum.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Hussiten 44.

204. 1451. szeptember 3. Olmütz.[1]) — Capistranói János részletesen kifejti nézeteit Johannes Towačowszky von Cimburg előtt a kompaktatumokat illetőleg.

Incipit: Magnifice et utcumque excellens domine... Per tuum specialem nuntium... Desinit: ...Vale interim, dum te propriis oculis aspexero, ad finem gloriae sempiternae.

Palacky: Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens. 29. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 374. — Hermann: Cap. triumph. 348.

205. 1451. szeptember 7. Grodek. — Kázmér lengyel király kéri Capistranói Jánost, hogy menjen Lengyelországba, ahol a lengyeleknek, litvánoknak és a ruthéneknek hirdetheti Isten igéjét.

Incipit: Venerabilis et egregie vir... Splendorem suum... Desinit: ... negocia regni et Ducatus ordinent, conficiant et gubernent.

Barberio: Vita... del Giov. di Cap. 308. — Barberio: Compendio della vita II. 15. — Wadding: Annales Min. XII. 98. — Hermann: Cap. triumph. 451. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 369. — Acta Sanct. X. Oct. 344. — Raynald: Annales Eccl. XVIII. 387. — Vers. Pol. Melinowski ed. Wapowski III. 101. — Lewicki: Monumenta Med. Aev. Hist. XI. 315. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 353. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 23.

206. 1451. szeptember 11. Prága. — Johannes Rockycana meghívja Capistranói Jánost nyilvános vitatkozásra.

---

[1]) A dátum 1452. De lehetetlen, mert 1452. szeptember havában nem volt Olmützben.

Incipit: Fama discurrente frequenter... Desinit: ...Peto humiliter litterarum responsum nuncium per praesentem.

Wadding: Annales Min. XII. 92. — Hermann: Cap. triumph. 345. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 370. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 357. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 22.

207. 1451. szeptember 12-én Brünn. — Capistranói János a brünni pékeket családjaikkal együtt felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Honestis ac circumspectis Generalibus Pistoribus... Desinit: ...Valeant Felicitates Vestrae in Christo Jesu Domino nostro in aeternum. Amen.

Walouch: Żiwotopis swatého Jana Kapistrána. 336. — Acta Sanct. X. Oct. 309. — Greiderer: Germania Franc. I. 637. — Analecta Franciscana. I. 144.

208. 1451. szeptember 16. Llucz (?) Johannes Borotin szemrehányást tesz Capistranói Jánosnak, hogy nem válaszol leveleire, és visszautasítja tanításait a kétszín alatt való áldozás eltiltására vonatkozólag; védelmezi a kompaktatumokat.

Incipit: Nominatissimo et utinam digno... Pater religiose in Christo dilecte expectans expectavi responsum tuum... Desinit: ne non respondendo falsus propheta et seductor reputeris.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Hussiten. 36.

209. 1451. szeptember 20. Brünn. Capistranói János kéri Poděbrad Györgyöt, hogy adjon alkalmat arra, hogy csendben, békességben és nyugodtan hirdethesse Isten igéjét.

Incipit: Magnifice et excellens Domine!... Hac die venerandi magistri Johannis de Rokyczan... Desinit: ...Valeat magnificentia tua ad gaudia sempiterna.

Walouch: Żiwotopis swatého Jana Kapistrána. 707. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 375.

210. 1451. szeptember 20. Brünn. — Capistranói János válaszol Johannes Rockycana levelére; szíves-örömest elmegy a nyilvános vitatkozásra, csak arra kéri, hogy az alkalmas és biztos helyen legyen, és követői közül is jelenjenek meg; a salvus conductusért előre is köszönetet mond.

Incipit: Venerande Magister, cum ferventi animo... Tuas honestas, quales... Desinit: .... ad impertiendam nobis gloriam sempiternam. Amen.

Wadding: Annales Min. XII. 93. — Greiderer: Germ. Franc. I. 723. — Hermann: Cap. triumph. 346. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 371. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 103.

211. (Hely és évszám hiányzik). — Johannes Borotin hevesen támadja Capistranói Jánost, hogy a baseli zsinat határozata ellenére elítéli a kétszín alatt való áldozást és kijelenti, hogy ilyet csak melancholikus ember tehet.

Incipit: Salutem et salutaria opera facere et docere. Obsecro te frater... Desinit: ...parcat vir religiosus et sensatus.

Walouch: Žiwotopis swatého Jana Kap. 790.

212. 1451. szeptember 20. Brünn. — Capistranói János válaszol Johannes Borotin levelére és kijelenti, hogy nem volt szándéka őt lenézni, hiszen három ízben is írt Olmützbe; kifejti, hogy miért ragaszkodik az egyház tanításához és miért ítéli el a kétszín alatt való áldozást.

Incipit: Scribis te optare Johannes Borotin... Desinit:... pervenire mereamur, et ad gloriam beatorum. Amen.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Huss. 40. — Hermann: Cap triumph. 368.

213. 1451. szeptember 20. Brünn. Capistranói János levele Poděbradhoz, amelyben arra kéri, hogy adjon engedélyt az Isten igéjének hirdetésére. Megküldi egyúttal Rokycana levelét is.

Incipit: Magnifice et excellens Domine! Reverenti commendatione cum promptitudine... Desinit: ...tibi supplico reverenter. Valeat magnificentia tua ad gaudia sempiterna.

Walouch: Žiwotopis Swatého Jana Kapistrána. 797.

214. 1451. szeptember 21. Oppavia. — A városi hatóság megigéri, hogy a Capistranói János beleegyezésével letelepedett rendtagoknak prokuratorokat ad segítségűl.

Incipit: In Nomine Domini. Amen. Ne, quae temporaliter

aguntur... Desinit:... et voluntate nostra praesentibus est sub appensum.

Greiderer: Germania Franc. I. 647.

215. 1451. szeptember 24. Znaim. — Capistranói János értesíti a wieni egyetemi tanári kart, hogy a husziták közül 4000-nél többet megtérített; Rockycanaval vitatkozni akar, miért is kéri, hogy legyenek segítségére. A csehek ellen most adott ki egy kis könyvecskét; ezt nem tudta elküldeni nekik, mert nem volt ideje a lemásolásra.

Incipit: Sacrae et Illustris Theologiae jurium... Nolo vos admirari... Desinit: nobis rescribere non sit molestum.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Hussiten. 33. — (Jakosits): Synopsis Collectanea. 29. — Bernardi Pez.: Bibliotheca. VIII. 562.

216. 1451. október 10. Egberg. — Capistranói János azon kéréssel fordul Aquila hatóságához, hogy a kapitulumot az obszervánsoknál tarthassák rendtársai, és kéri őket, hogy építsenek templomot Szent Bernardino di Siena tiszteletére.

Incipit: Magnifici et Excellentes Domini... Desinit: ...qui vos diligo et colo.

Wadding: Annales Min. XII. 99. — Hermann: Cap. triumph. 283. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 106.

217. 1451. október 12. Zwettel. — Capistranói János felveszi a zwetteli ciszterci apátot, Johann von Amberg-et és rendtársait Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Reverendo in Christo Patri D. Joanni de Amberga... Desinit:...fervens charitas in Christo Jesu Domino nostro in aeternum, Amen.

Hercog: Cosmographia Franc. 364.

218. 1451. október 12. Zwettel. — Capistranói János tudósítja Ulrik von Rosenberget, hogy legközelebb Krummauba megy vitatkozásra. Mihelyt két szekeret küld társaiért, rögtön indulhat.

Incipit: Magnifice et excellens domine,... Hodierna die,

quam... Desinit: ...et pro me cito mittere non immoraberis qui iam tecum fuisse diu desideravi.

Palacky: Urkundliche Beiträge Böhm. 31. — Walouch: Životopis swatého Jana Kapistrána 708. — Acta Sanct. Oct. X. 456.

219. 1451. október 16. Strasburg-vár. — Johannes Schallermann, gurki püspök megköszöni Capistranói János levelét és Szent Bernardino di Siena ereklyéjét.

Incipit: Omnes in Domino et in Rosabella salutem.... Desinit: ...tuique pariter benevalent.

Acta Sanct. Oct. X. 547.

220. 1451. október 18. Krummau. — Capistranói János tudtára adja Johann Rockycana-nak, hogy az általa ajánlott helyet nem fogadja el a vitatkozásra; több helyet jelöl meg; de ha ezek közül egy sem tetszik, válassza Egert, vagy más helyet, ahol biztosítva lesz Poděbrad ellenségeskedései ellenében.

Incipit: Affectu salutis tuae, et proximorum... Desinit: ...ut veritatis splendor omnibus pateat.

Walouch: Životopis swatého Jana Kapistrána. 711.

221. 1451. október 23. Piacenza. — Francesco Sforza köszönetet mond Capistranói Jánosnak azon igéretéért, hogy városát visszajövet meglátogatja.

Pastor: Geschichte der Päpste. I. Ed. 2-a. 389. 2. jegyzet.

222. 1451. október 28. Róma. — V. Miklós pápa különféle kiváltságokat ad Capistranói Jánosnak; nevezetesen: 3 évi és 40 napi búcsút engedélyez mindazoknak, akik miséjén vagy prédikációján résztvesznek, továbbá feloldozhatja a pápai kiközösítés alól mindazokat, akiket az egyházba visszatérít.

Incipit: Cum intellexerimus te in Regno Bohemiae... Desinit: ...liberam tenore praesentium concedimus facultatem.

Wadding: Annales Min. XII. 97. — Hermann: Cap. triumph. 349. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 367. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 473. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 28.

223. 1451. november 12. (Hely nélkül.) — Rokycana levele

Capistranói Jánoshoz, amelyben szenvedélyesen támadja és szemére lobbantja, hogy röviden válaszolt soraira.

Incipit: Religioso viro Joanni de Capistrano in veritate sacrati calicis... Utinam saperes et intelligeres... Desinit: ... tu Johannes Capistrane et mi monache me coegisti.

Walouch: Životopis swatého Jana Kapistrána. 717—278.

224. 1451. december 21. Róma. — V. Miklós külön futárral, Bartolomeo di Sienával, küldi meg Capistranói Jánosnak a kiváltságokat.

Wadding: Annales Min. XII. 97. — Hermann: Cap. triumph. 349. — Cochlaeus: Hist. Huss. X. 367.

225. 1451. december 22. Passau. — Udalrik Burchard passaui dékán és a káptalan beleegyeznek abba, hogy az obszervánsok letelepedhetnek Klosterneuburgban az apácák régi épületében.

Incipit: Udalricus Burchardus, Dei gratia perpetuus decanus... Desinit: ... confirmamus harum testimonio litterarum.

Acta Sanct. Oct. X. 309. — Herczog: Cosmographia. I. 348. — Greiderer: Germania Franc. I. 320.

226. 1451. december 23. Eger. — Capistranói János a vörös csillagkeresztesek nagymesterét, Erasmust, a rendtagokkal és összes rokonságaikkal felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Reverendo Patri et Domino Domino Erasmo Supremo Magistro... Desinit: ... ferventes Charitates in Christo Jesu Domino Nostro in aeternum. Amen.

Hermann: Cap. triumph. 798.

227. 1451. december 24. Eger. — Capistranói János a breslaui Mária Magdolnáról és Szent Erzsébetről elnevezett templomok összes papjait és azok rokonait felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Venerabilibus honorabilibusque viris sanctae Mariae Magdalenae nec non sanctae Elisabeth ecclesiarum... Desinit: ... ferventes caritates in Christo Jesu Domino nostro in aeternum. Amen.

Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. I. Theil. 190.

228. Bizonyítvány, amelyet Capistranói János állított ki azoknak, akik az eretnekségből visszatértek az egyházba.

Incipit: Universis et singulis Christi fidelibus... Desinit: ...molestiam aliquam inferre praesumat. Datum etc.

Wadding: Annales Min. XII. 89. — Hermann: Cap. triumph. 338. — Acta Sanct. Oct. X. 336. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 114.

229. 1452. január 2. Prága. — Rokycana kéri Capistranói Jánost, hogy hagyjon fel a csehek ellen való támadással.

Incipit: Optans te in Christo sapere... Desinit: ...quod tamen non intendi, parce, precor mihi.

Wadding: Annales Min. XII. 91. — Hermann: Cap. triumph. 344. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 343. (Datum Prage die 2. januarii 1450.) — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 21. punct.

230. 1452. január 6. Eger. — Capistranói János különböző dolgokról értesíti V. Miklós pápát és kéri, hogy kedvezően intézze el azon ügyeket, amelyeket Magyar István rendtársa útján kér; a huszitáknak adandó kiváltságot sokalja; végül jelenti, hogy Rokycana úgy viselkedik, mintha valódi érsek volna.

Incipit: Beatissime Pater... Tanti pendo munus impensum... Desinit: ...quae poterit ipse oretenus referare.

Wadding: Annales Min. XII. 133. — Hermann: Cap. triumph. 389. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 108.

231. 1452. január 10. Eger. — Capistranói János tudósítja Ulrik von Rosenberget, hogy Brüxbe megy, mivel így közelebb lesz Prágához.

Incipit: Magnifice et excellens domine... Immensas tibi gratias ago... Desinit: ...Valeat M. V.-ra, quam Christus sempiterno tueatur aevo.

Palacky: Urkundliche Beiträge. Böhm. 33.

232. 1452. január 10. Eger. — Capistranói János értesíti a znaimi városi hatóságot a huszita dolgokról és bátorítja őket, hogy ne féljenek a husziták fenyegetéseitől, mert a magyarok megvédik őket, akiknek kormányzóját felszólította már, hogy jöjjön segítségükre.

Incipit: Magnifici et excellentes domini... Quantum vestrae officionis... Desinit: ... cum tota Christianissima Civitate vestra, quam Christus sempiterno aevo tueatur.

Walouch: Żiwotopis swatého Jana Kapistrána 786.

233. 1452. január 10. Eger. — Capistranói János a Rosenberg család ügyét V. Miklós pápa kegyeibe ajánlja.

Incipit: Beatissime Pater!... Caritas, quae debita est... Desinit: ... Valeat beatitudo tua clementissimo ad vota coelorum.

Acta Sanct. Oct. X. 547.

234. 1452. január 10. Eger. — Capistranói János a Rosenberg család ügyét VII. Károly francia király kegyeibe ajánlja.

A levél a fentebbivel teljesen megegyezik a címzésen kívül.

Acta Sanct. Oct. X. 548.

235. 1452. február 14. Kremsier. — Stephanus de Leskomecz kremsieri papnak és Kogetin község tanácsának levele az álpróféta, a hazug és rágalmazó és bálványimádó férfiúhoz (Capistranói Jánoshoz).

Incipit: In veritate Christi terminare laqueos.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 80. III. 4. sz. a.

236. 1452. febr. 20. Róma. — V. Miklós pápa nagy kiváltságokat ad Capistranói Jánosnak a bűnök feloldozására vonatkozólag, nevezetesen a pápának fenntartott esetekről.

Incipit: Ad ea ex Apostolicae servitutis officio... Hinc est quod... Desinit: ... post biennium minimo valituris.

Hermann: Cap. triumph. 392. — Wadding: Annales Min. XII. 135. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 474. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 29.

237. (Hely és keltezés nélkül). — Johann Borotin levele Capistranói Jánoshoz, amelyben szemére veti, hogy támadja a huszitákat a kétszín alatt való áldozás miatt.

Incipit: Salutem et salutare facere et docere. Obsecro te... Desinit: ... parcet vir religiosus et sensatus. Magister suorum Johannes Borotin.

Walouch: Żiwotopis swatého Jana Kapistrána. 791.

238. 1452. február 23. (feria quarta in capite jejunii). (Hely nélkül). — A cseh rendek felíratot intéznek a Laufen városában gyűlésező német fejedelmekhez, hogy megismertessék Capistranói Jánossal szemben elfoglalt álláspontjuk igazságát.

Incipit: Illustrissimis et illustribus principibus. Cum ecclesiam sanctam... Desinit: ... inviti compellimur iniuriis cumulatis.

Wadding: Annales Min. XII. 122. — Hermann: Cap. triumph. 380.

239. 1452. február 23. Róma. — V. Miklós pápa hatalmat ad Capistranói Jánosnak arra, hogy a fogadalmak alól feloldozzon, illetőleg más jámbor cselekedetre átváltoztasson.

Incipit: Ad ea ex apostolice servitutis... Hinc est, quod... Desinit: ... presentibus post biennium minime valituris.

Wadding: Annales Min. XII. 136. — Hermann: Cap. triumph. 392. — Theiner: Vetera Mon. Hist. Hung. Sac. III. II. 261. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 475. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 30. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 175. 62. sz. alatt a keltezés: 1451. február 19.

240. 1452. március 4. Freiberg. — Capistranói János felveszi a lelkitestvérületbe a város lakósságát a Nicolaus-templom plébánosával együtt.

Otto Richter: der Bussprediger Johannes von Cap. Mitteilungen des Vereins für Geschichte Dresden. Viertes Heft. 2.

241. (Év nélkül.) Sabato post Stephani regis. Kremsier. — A kremsieri papok levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Ad meliora tendere et ab incohato — Datum Cremenza sabato post Stephani regis per sacerdotes ibidem.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár III. kódexében 48. lapon.

242. (Hely és keltezés nélkül.) — Capistranói János levele Johannes de Fobitschauhoz (?) a husziták ellen.

Incipit: Magnifice baro et potens domine d. Capitanee Moraviensis Frater Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus cum spiritu salutari gratiam luminis sempiterni. Convenit strenuis pucillibus (?) — unitate et concordia omnium christianorum fidelium.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár III. kódexében a 48B—107B. lapokon.

243. 1452. március 6. Róma. — V. Miklós pápa megengedi Capistranói Jánosnak és az observánsoknak, hogy Ausztriában, Stájer-, Cseh- és Morvaországban kolostorokat alapíthassanak.

Incipit: Dum praeclara dilectorum... Desinit: ...vixerint, dumtaxat valituris. Nulli etc.

Wadding: Annales Min. XII. 136. — Hermann: Cap. triumph. 393. — Herczog: Cosmographia. I. 32. — Facies Nascentis et Succ. Prov. Seraph. Austr. 64. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 476. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. c. V. 32. puncta.

244. 1452. március 8. Meissen. — Frigyes, szász herceg felszólítja Dresden város tanácsát, hogy szállítson kenyeret Meissenbe, mivel ideérkezik Capistranói János, és ezért a nagy tömeg miatt szükség áll be.

Incipit: Lieben getrawen. Es ist der wirdig... Desinit: ...daran tut ir uns wol czu dancke.

Mitteilungen des Vereins für Gesch. und Topogr. Dresdens. 4. Heft. 3.

245. 1452. március 18. — Capistranói János beveszi Szent Ferenc testvérületébe Meissen városának tanácsosait és polgárságát.

Der Katholik. 1891. Jahrgang. Dritte Folge. III. Band. 154.

246. 1452. március 20. Meissen. — Frigyes szász herceg parancsot ad a freibergi pénztárnokának, hogy fizesse ki az utazási költséget azon darabontoknak, kik Capistranói Jánost Brüxbe kísérték.

Incipit: Lieben getrewen. Als dann der wirdige... Desinit: ...und des nicht werhalden etc.

Mitteilungen des Vereins für Gesch. und Topograph. Dresdens. 4. Heft. 3.

247. 1452. április 15. Sandomir. — Sbignew bíboros és krakaui püspök szemrehányást tesz Capistranói Jánosnak, hogy Meissenből nem jött Lengyelországba, ahol nagy tér nyílik működésére; alázatosan kéri tehát, hogy ne vesse meg kérését, hanem jöjjön minél előbb hozzá.

Incipit: Si litteris meis superioribus... Desinit: ...vive

pro dilatatione fidei sanctae, Vir praestantissime et colendissime Pater.

Wadding: Annales Min. XII. 138. — Hermann: Cap. triumph. 452. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 358. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 29. — Lewicki: Mom. Med. Aev. Hist. XI. 316.

248. 1452. április 23. Brüx. — Capistranói János Kaaden város plébánosát, Johann Menetinget és a városi hatóságot az összes lakossággal együtt felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Honorabilibus, pariterque sapientibus... Desinit: ...fervens caritas in Christo Jesu Domino nostro in aeternum. Amen.

Annalium Minorum Supplementa. 334. — Wadding: Annales Min. XII. 159. — Walouch: Žiwotopis swatého Jana Kapistrána 477.

249. 1452. május 9. Brüx. — Capistranói János kéri Poděbrad Györgyöt, hogy legalább a 15-ös bizottságban olvastassa fel levelét és azt a kis könyvecskét, amelyet küldött.

Incipit: Magnifice Domine Rex. Sunt saeculi dogmata... Desinit: ...et exaltationem Catholicae Christanitatis Christi Jesu Domini nostri. Amen.

Weber: Des Franc. Joh. von Cap. Mission unter den Huss. 51—59. (teljes szöveg.) — Herczog: Cosmographia Franc. I. 38. — Cochlaeus: Historia Hussit. X. 378. — Hermann: Cap. triumph. 379. — Wadding: Annales Min. XII. 121. — Greiderer: Germ. Franc. I. 726.

250. 1452. május 13. Brüx. — Capistranói János kéri Nicolaus von Cusa bíbornokot (Cardinalis Sancti Petri ad vincula), hogy zabolázza meg a cseh eretnekeket, akik kétszín alatt merészelik kiszolgáltatni az áldozást.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Accidit nonnumquam cum relatione... Desinit: ...et sublimat ad gloriam sempiternam. Amen.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 115—120. — Wadding: Annales Min. XII. 128. (Dátum május 17.) — Hermaun: Cap. triumph. 384. (Dátum május 17.)

251. 1452. május 17. Brüx. — Capistranói János értesíti

Ulrik von Rosenberget a cseh állapotokról és megküldi neki azon öt bulla másolatát, amelyeket a pápától kapott.

Incipit: Magnifice et excellens domine... Multi iam defluxere dies... Desinit: ...me plurimum atque plurimum commendo, una cum sociis meis.

Palacky: Urkundliche Beiträge Böhmens. 41.

252. 1452. május 24. (Hely nélkül.) — Ulrik von Rosenberg válaszol Capistranói János fentebbi levelére és tudatja vele, hogy a Benesauban tartott országgyűlés eredménytelenül feloszlott; a regensburgi birodalmi gyűlésre pártja nevében elmegy Alscho Sternbergk és Johannes Smiricz, Rokycanának azonban nincs szándéka elmenni.

Incipit: Filius meus erat in Theutonia... Desinit: ...quia tributis subiici nonnisi regi intendunt etc.

Palacky: Urkundliche Beiträge Böhmens. 44.

253. 1452. május 29. Prága. — A prágai városi tanács tudtára adja Capistranói Jánosnak, hogy a Poděbrad Györgyhöz küldött levelét látták, de csodálkoznak végtelen vakmerőségén, hogy a kompaktátumokat, amelyeket a baseli szent zsinat adott ki, oly hevesen támadja.

Incipit: Litteras tuas nobilibus et generosis dominis... Desinit: ...absit innumerabilium te malorum causam forte contingeret existere et autorem.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Huss. 49.

254. 1452. május 29. Prága. — Töredék Poděbradnak és a városi tanácsnak Capistranói Jánoshoz írt leveléből.

Incipit: Religiose vir, tua parte oblata nobis fuit epistola magna (magis) ut videtur libellus quam epistola.

Cochlaeus: Historia Hussit. X. 378.

255. 1452. május 30. (Hely hiányzik). — Johannes Nedielisst szemére hányja Capistranói Jánosnak, hogy előbbi levelére dűhösen válaszolt; védelmére kel a kompaktátumoknak és leszólja azt a könyvecskéjét, amelyet Rokycana ellen írt.

Incipit: Incarn(i)ati verbi veritatem pro salute... Desinit: ...ad verum pastorem et episcopum animarum nostrarum.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Huss. 46.

256. 1452. június 2. Prága. — Poděbrad György durva hangon támadja Capistranói Jánost azon levélért, amelyet hozzá küldött; védelmébe veszi Rokycanát és elítéli Capistranói János fellépését és működését. — A levél egyébként csak töredék.

Incipit: Religiose vir, tua parte oblata nobis epistola... Desinit:...quod ex nobis data est licere, te scripsisse...

Cochlaeus: Historia Hussit. X. 378.

257. 1452. június 7. Brüx. — Capistranói János tudtára adja Ulrik von Rosenbergnek, hogy a pápai követ és Albert bajor herceg meghívására Regensburgba siet, ahol reményli, hogy fiával, Henrik von Rosenberg-gel és Wenceslaus von Krummau-val fog találkozni.

Incipit: Magnifice et excellens domine... Ordinaveram transmittere... Desinit:... Vicario ministeriali Bohemiae V. M. intimanda commisi. Valeat V. M. feliciter ad gaudia sempiterna.

Acta Sanct. Oct. X. 548. — Palacky: Urkundliche Beiträge Böhmens. 45.

258. (Évszám nélkül). Brüx. — Capistranói János figyelmezteti a cseh rendeket és más nemeseket, hogy Rockycana ravaszságától óvakodjanak, mivel az a kompaktátumokat felbontani akarja és nem végrehajtani.

Incipit: Credo magnifici et praestantissimi Barones... Desinit:...quam in qualibet universitate de praedictis.

Hermann: Cap. triumph. 371—378. (teljes szöveg.) — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 120—123. — Wadding: Annales Min. XII. 95.

259. 1452. (Hónap és nap hiányzik). Brüx. — Capistranói János inti a prágai hatóságot, hogy hajtsák végre a pápai utasításokat és ne engedjék, hogy Poděbrad védelmezze Rockycanát.

Incipit: Magnifici Domini videte... Desinit:...et aliis bonis operibus notitiam transmittam.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 123.

260. 1452. június 26. Regensburg. — Wenceslaus von Krummau tudósítja Ulrik von Rosenberget a regensburgi gyűlésen történtekről, nevezetesen Capistranói János dolgairól.

Incipit: Sui ipsius ad beneplacita et vota... Desinit: ... Tunc bene fierent, si facerent.

Palacky: Urkundliche Beiträge Böhmens. 46.

261. 1452. június 27. Regensburg. — Nicolaus von Cusa pápai követ a cseh és morva rendekhez intézett levelében védelmezi Capistranói Jánost azon vádakkal szemben, melyeket ezek felhoztak ellene.

Incipit: Postquam divina pietas statuit... Desinit: ... quamprimum in laudem poteritis obtinere.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 362. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. caput. V. punct. 25. — Wadding: Annales Min. XII. 131. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 171. B. — Hermann: Cap. triumph. 386.

262. 1452. július 4. Amberg. — Capistranói János értesíti Frigyes, szász fejedelmet a regensburgi gyűlés néhány mozzanatáról; nagyon fél attól, hogy a császár védelmébe veszi a cseheket és a magyarok a törököket.

Incipit: Illustrissime et excellentissime Domine... Venerandus D. praepositus... Desinit: ... quoque ut faciatis etiam atque etiam rogo... Raptim cursimque Fr. Joh. de Capistrano...

Weber: Des Franc. Joh. von Cap. Mission unter den Huss. 60.

263. 1452. július 7. Krakau. — Kázmér, lengyel király meghívja Capistranói Jánost országába és tudomására adja, hogy Magyar Lászlónak és három társának megengedte, hogy kolostort építhetnek a városon kívül, s e célból átadta nekik a szent keresztről nevezett templomot is.

Incipit: Quantum cupiamus praesentiam vestram... Desinit: ... charitatem vestram affectuose invitamus.

Wadding: Annales Min. XII. 139. — Hermann: Cap. triumph. 453. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 366. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 31. punct. — Lewicki: Mon. Med. Aev. His. XI. 317.

264. 1452. július 15. Prága. — Venceslaus, prágai esperes, értesíti Capistranói Jánost a huszitákkal való tárgyalásairól.

Incipit: Noverit p. v. me litteras.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában. 98. III. 22. sz. a.

265. 1452. július. (Hely nélkül.) — Jschkede de Koldicz jelenti Jap de Rechenbergnek, hogy Rokycana értekezletet tartott Prágában Capistranói Jánossal való vitatkozás ügyében.

Incipit: Notifico vobis quod aliqui de Praga venerunt et fuerunt ad predicationem Rokisan.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 94. III. 18. sz. a.

266. 1452. október 15. Magdeburg. — Capistranói János fájdalmasan panaszkodik Ulrik von Rosenbergnek V. László azon tetteért, hogy megigérte a cseheknek, hogy jogaikat mindenben megtartja; ebből a csehek vallásuk védelmezését is kiolvashatják; kéri tehát Ulrik és Henrik von Rosenberg urakat, hogy a katholikus vallás védelmére tegyenek meg mindent.

Incipit: Nullo dicendi genere consequi... Desinit: ... tamquam fidelissimo mancipio, vestro utimini arbitratu.

Acta Sanct. X. Oct. 548.

267. 1453. október 16. Magdeburg. — Eberardus Woltmann, a magdeburgi Boldogságos Szűz Máriáról elnevezett kolostor prépostja, kéri Capistranói Jánost, hogy ismertesse meg vele az Oltáriszentségben jelenlevő csodálatos vér tiszteletét, amely Itáliában honos.

Incipit: Cogor zelo debiti cultus.

Németül megjelent a Märkische Forschungen. XVI. 259—261. — Erre válaszol Capistranói János 1452. október 25-én és november 6-án.

268. 1452. október 21. Leipzig. — Capistranói János tudatja Ulrik von Rosenberggel, hogy a huszitákkal való szövetkezése mély sebet ejtett szívén; kéri, hogy bontsa fel ezt a szövetkezést, amelyet megtartania úgy sem lehet, de nem is szabad.

Incipit: Dum praeclara hactenus vestra gesta mente revolvo... Desinit: ... ut faciatis etiam atque etiam obsecro.

Acta Sanct. Oct. X. 550.

269. 1452. november 3. Barulum. — Marco da Bologna, vikárius generális, kinevezi Capistranói Jánost az Ausztriában, Stajer-, Cseh- és Morvaországokban újonnan felállított tartomány komisszáriusává.

Incipit: Cum plurimis ac variis mihi in Italia... Desinit: ... Omnipotentem deprecari memento.

Wadding: Annales Min. XII. 147.

270. 1452. november 3. Barulum. — Marco da Bologna vikárius generális kinevezi Gabriele da Veronát az Ausztriában, Stajer-, Cseh- és Morvaországokban felállított tartomány komisszáriusává, de alárendeli Capistranói Jánosnak.

Incipit: Impositi mihi hujus ponderis officii... Desinit: ... veluti pro tua virtute consuevisti, protege atque guberna.

Wadding: Annales Min. XII. 148. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 368. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 32.

271. 1452. november 5. Leipzig. — Capistranói János tudósítja Ulrik von Rosenberget, hogy a wieni gyűlésre csak azon esetben megy el, ha arra meghívják; a csehek ügyében sokaknak írt. Kéri, hogy a wieni gyűlésen hozza helyre hibáját, amelyet elkövetett azzal, hogy a huszitákhoz pártolt.

Incipit: Magnifice et excellens domine. Hac hora redditae sunt mihi litterae vestrae ex Praga... Desinit: ... qui decipi non potest, quique summa veritas est.

Acta Sanct. Oct. X. 551.

272. 1452. november 15. Leipzig. Capistranói János utasítást ad a nürnbergi quardiánnak, miképen nevelje és oktassa az új noviciusokat.

Incipit: Cupiens familiam vestram... Desinit:... mittatis secum fratres usque ad Ratisbonam. Valete in Domino et pro me orate.

Apud Hermann: Incipit: Quandoquidem desidero vestrum Conventum... Desinit: ... ut eidem Ratisbonam usque duos fratres associetis. Valete consolati in Domino et orate pro me.

Wadding: Annales Min. XII. 157. — Analecta Franc. II. 342. — Annalium Minorum Supplementa. 333. — Hermann: Cap. triumph. 220.[1])

[1]) A szöveg itt csak tartalmilag egyezik meg az előbbiek szövegével. Valószinüleg német fordítás után fordították vissza a latin nyelvre.

273. 1452. december 4. Leipzig. — Stephan Naumann értesíti Andreas Santberg, Erlichhausen nagymester káplánját Capistranói János leipzigi szerepléséről: 70 egyetemi hallgatót és tanárt vett fel rendjébe.

Incipit: Deus omnipotens sue claritatis... Desinit: ... jam proclamando penuriam, miseriam minando (?) etc.

Weber: Des Franc. Joh. von Cap. Mission unter den Hussit. 62.

274. 1452. december 30. Wien. — V. László magyar király a magyarok sürgős kérésére igen hívja Capistranói Jánost, hogy menjen Magyarországba, ahol az egész nemzet óhajtja már hallani tőle Isten igéjét.

Incipit: Ladislaus dei gratia... Wenerabilis et religiose... Desinit: ... cum ampliori devotioni omnium Salvatori.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 129. — Pettkó: Kap. János lev. 7. — Schematismus Prov. Cap. 1909. 11. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 15 A.

275. 1453 (?) (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János örömét fejezi ki a wieni és a neuburgi újoncok előtt, hogy oly serények az Úr szolgálatában; buzdítja őket a további kitartásra.

Incipit: Dilectissimis filiolis suis... Nichil est vel esse potest... Desinit: ... quique semper vos Domino commendo.

Archivum Franc. Hist. IV. (1911.) pag. 116.

276. 1453. február 11. Liegnitz. — Johannes Meideborg értesíti a breszlaui tanácsot Capistranói János liegnitzi tartózkodásáról és ott művelt csodáiról.

Iincipit: Meinen willigen vonordressen dinst... Desinit: Darnoch wisset euch zu richten. Geben zu Legenitz eylinde am Sontage Esto michi.

Stadtarchiv Breslau. Correspondenzen. Original Papier. Reste einer Verschluss sigels.

277. 1453. március 6. Wien. — V. László király kéri Capistranói Jánost, hogy mivel Hunyadi János Moldva határában Kylyjában zárdát alapított, engedje oda Turi László és Székely Mihály rendtársait, hogy azok berendezhessék azt.

Incipit: Venerabili et religioso fratri Johanni da Capistrano... Religiose vir... Desinit: ... et dilatatione semper habebis paratam.

Pettkó: Kap. János lev. 8. — Schematismus Prov. Capist. 12. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 129 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 16 A.

278. 1453. március 20. Breslau. — Capistranói János Zsigmond osztrák herceget és övéit felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Illustrissimo ac excellentissimo principi et domino domino Sigismundo duci Austriae... Desinit: ... et fervens càritas in Christo Jhesu domino nostro in eternum. Amen.

Chmell: Materialen zur österreichischen Gesch. II. 45.

279. 1453. március 21. Prága. — Poděbrad felszólítja Breslau város tanácsát, hogy bocsássa szabadon azokat a cseh polgárokat, akiket Capistranói János izgatására letartóztattak.

Brann: Geschichte der Juden. IV. 123.

280. 1453. március 28. Krakau. — Sbignew krakaui püspök hallván, hogy Capistranói János egyházmegyéjével szomszédos Breslauban prédikál, kérve kéri, hogy ne halogassa már jövetelét, hanem siessen hozzá.

Incipit: Venerande et Egregie Vir... Quanto studio... Desinit: ... roborans in vinea sua laborantem.

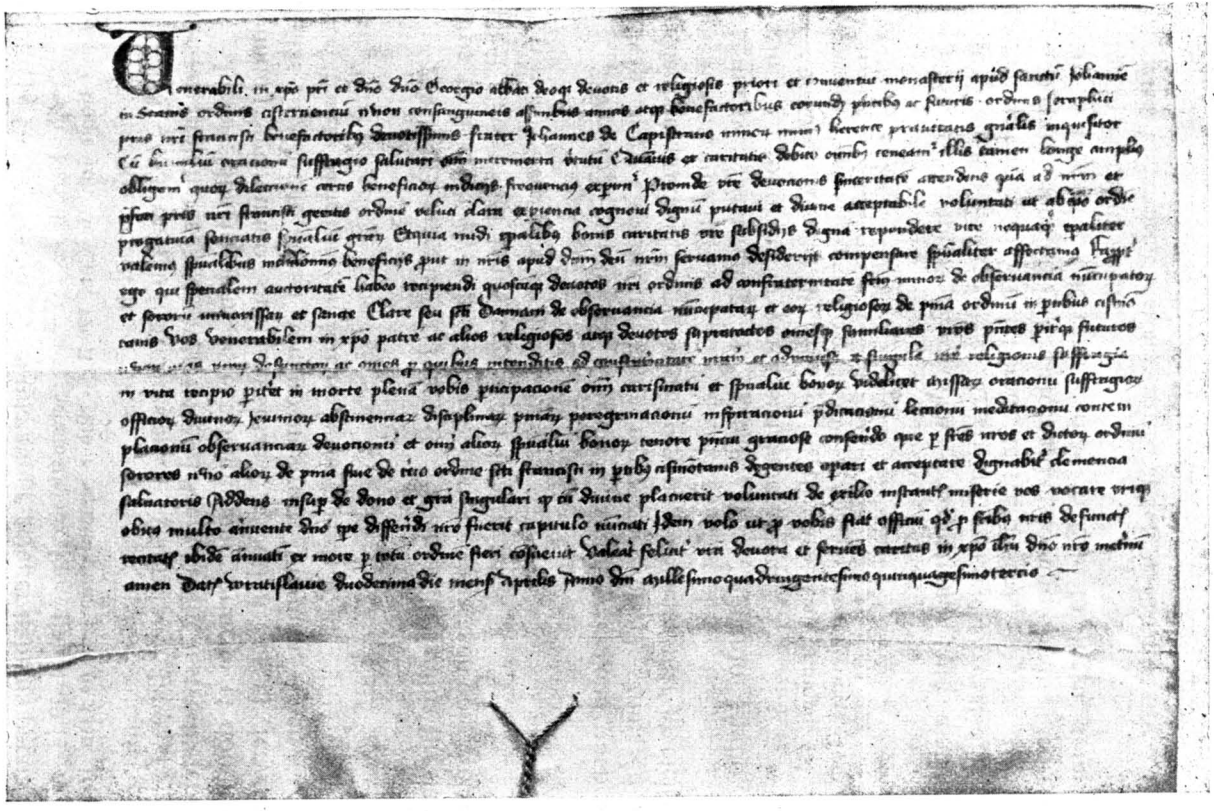
Wadding: Annales Min. XII. 162. — Hermann: Cap. triumph. 451. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 370. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 33. — Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 323.

281. 1453. április 12. Breslau. — Capistranói János a stamsi ciszterci apátot, Györgyöt, és az összes szerzeteseit családjukkal egyetemben felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Venerabili in Christo patri et domino domino Georgio abbati... Desinit: ... fervens caritas in Christo Jhesu domino nostro in eternum amen.

Kiadatlan, eredetije a stamsi ciszterci apátság levéltárában.

282. 1453. április 17. Freienstadt. — Heinrich, Gross-Glogau és Krossen hercege, kéri Peter Wartenberg breslaui kanonokot,

Capistranói János levele a stamsi ciszterci apáthoz.

hogy a püspök révén vegye rá Capistranói Jánost arra, hogy Glogauba jöjjön az Isten igéjének hirdetésére.

Klose: Dokumentierte Geschichte und Beschreibung von Breslau. II. Band. II. Theil. 38.

283. 1453. május 4. Róma. — V. Miklós pápa tudomásúl veszi Capistranói János intézkedéseit és megengedi neki, hogy Ausztriában, Morvaországban és Csehországban kolostorokat alapíthat.

Incipit: Circumspecta Charitas apostolicae sedis... Cum itaque sicut exhibita... Desinit: ... Nulli ergo omnino hujusmodi.

Wadding: Annales Min. XII. 578. — Hermann: Cap. triumph. 431. — Greiderer: Germania Franc. I. 274. — Facies Nascentis és Succ. Prov. Seraph. Aust. 70.

284. 1453. május 6. Wien. — V. László magyar király hívja Wienbe Capistranói Jánost, mert nagyon vágyódik beszédeit hallgatni.

Incipit: Venerabilis religiose devote... quamquam illius, a quo omne... Desinit: ... et beneficiis volumus et teneamur confovere.

Pettkó: Kap. János lev. 9. — Schematismus Prov. Cap. 13. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 130 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 13 B. — Tadra: 33. I. Abhandlung Böhm. Ges. Wissensch. philos. gesch. anno 1889. — Barberio: Compendio della vita. II. 13. — Barberio: Vita... del Giov. di Cap. 308.

285. 1453. május 22. Wien. — V. László köszönetet mond a breslaui tanácsnak azon rendszabályokért, amelyeket az Oltáriszentség meggyalázásával vádolt zsidók ellen hozott.

Incipit: Wir Lasslaw von gots... embieten den Ersamen... Desinit: ... in sundern gnaden gen ew erkennen und zu gut nicht vergessen.

Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen. XXXI. 132.

286. 1453. május 31. Breslau. — Péter, breslaui püspök megerősíti a város falain kivül épülő szentferencrendi kolostor jogait és meghatározza járandóságait.

Incipit: In nomine Domini. Amen. Petrus Dei gratia epi-

scopus Wratislaviensis... Desinit: ... dilectis testibus ad praemissa fide dignissimis.

Wadding: Annales Min. XII. 190. — Acta Sanct. Oct. X. 312. — Eugen Jacob: Johannes von Cap. I. Theil. 196.

287. 1453. június 2. Neisse. — Péter, breslaui püspök, kéri a városi tanácsot, hogy az elfogott zsidók ügyét ne hamarkodják el, hanem alaposan vizsgálják meg.

Incipit: ... (unsir) frundschaft und alles gut. Erbarn weisen bisundern gute gonner... Desinit: ... vnd begeren ewir antwort mit dissim boten.

Brann: Geschichte der Juden in Schlesien. IV. LXXV.

288. 1453. június 14. Neisse. — Péter, breslaui püspök kéri Capistranói Jánost, hogy vegye maga mellé a káptalan tagjait és vizsgálja meg az Oltáriszentség ellen elkövetett bűntényt és üdvös eszközökkel fojtsa el a botrányt.

Incipit: Reverendissime Pater. Non prestet vobis quaesumus... Res etenim, quae hic in tumultu... Desinit: ... personaliter consulere non valemus.

Wadding: Annales Min. XII. 165. — Hermann: Cap. triumph. 435. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 373. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 39.

289. 1453. június 26. Wien. — V. László király megparancsolja az összes hatóságoknak, hogy három megbízottját, akiket a bevádolt zsidók ügyének megvizsgálására küldött, barátságosan és készségesen fogadják.

Incipit: Wir Lasslaw... embieten allen und yeglichen Fürsten... Desinit: ... Das maynen wir ernstleich.

Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen. XXXI. 134.

290. 1453. június 27. Wien. — V. László király örömének ad kifejezést, hogy Capistranói János meggyógyult és újra a legmelegebben hívja Wienbe, biztosítván, hogy mindenütt utasítást adott az ő biztos utazhatása végett.

Incipit: Venerabilis pater... Quantum Maiestati nostre displicibile... Desinit: ... reiteratis precibus rogamus.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 131. — Pettkó: Kap. levelezése. 10. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 13B. — Schematismus Prov. Capistr. 13. (Függ.) — Barberio: Compendio della Vita. II. 13. — Barberio: Vita ... del S. Giovanni di Cap. 307. — Tadra: 42.

291. 1453. június 27. Wien. — V. László kéri Capistranói Jánost, hogy Vorsthover Zsigmond titkára szavainak teljes hitelt adjon, aki szóbelileg értesíti terveire vonatkozólag.

Incipit: Venerabilis religiose... Commisimus honorabili viro magistro Sigismundo Vorsthover... Desinit: ... tamquam nobis-ipsis adhibere credentie fidem.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 131A. — Pettkó: Kap. János levelezése. II. — Schematismus Prov. Capistr. 14. (Függ.) — Liber epistolarum Joh. de Cap. 13B. — Tadra: 43.

292. 1453. június 27. Breslau. — Capistranói János értesíti a német-lovagrend nagymesterét, Ludwig von Erlichshusen-t, hogy levelét megkapta, de testi gyengesége és a cseh dolgok miatt azon kérését, hogy az Isten igéjét hirdesse alattvalóinak is, nem tudja teljesíteni.

Incipit: Reverendissime in Christo pater... Ex litteris Reverendissime d. Vestre... Desinit: illud omne debitum polliceor.

Weber: Des Franc. Johannes von Cap. Mission unter den Huss. 63.

293. 1453. július 15. Breslau. — Mathis, Szent Ferenc rendjének szász tartományi provinciálisa, kéri a breslaui polgármestert, hogy ne vonja meg jóakaratát a Szent Jakabról nevezett kolostortól azért, mert az új testvérek nem fogadják el azt a pénzt, amit a hivek nekik a templomban és az oltáron felajánlanak, míg az ő szerzetesei a régi szokás alapján ezt megteszik.

Incipit: Vnuordroszen dinst zenuor. Ersam wirtigen liben heren. — Desinit: ... Unver wolfast befel ich deme almechtigen gote.

Stadtarchiv Breslau, Correspondenzen. Original Papier, Reste eines Verschlusssiegels.

294. 1453. július 23. Róma. — Giovanni Columna, az obser-

vánsok pártfogója esdve kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön haza, mert egyedül ő képes megvédelmezni az obszervánsok ügyét.

Incipit: Non oblivione amoris eximii in te mei... Desinit:...Veni inquam vocatus ab omnibus bonis: per tuam fidem, per animam tuam te oro. Vale.

Wadding: Annales Min. XII. 172. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 367. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 36.

295. 1453. július 24. Brünn. — V. László király helybenhagyja Capistranói János és a breslaui városi tanács ítéletét azon zsidókra vonatkozólag, akik az Oltáriszentség meggyalázásában résztvettek.

Incipit:...Wir Lasslaw vungoto. — Embieten allen vnd yeglichen fürsten Nachdem sich laider. — Desinit:...das maynen wir ernstlich...

Stadtarchiv Breslau. Correspondenzen. Original Pergament. Spuren eines aufgedrückten Rücksiegels. — Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen XXXI. 134.

296. 1453. szeptember. (Olmütz.) — Macarius, olmützi quardián, tudtára adja Nicolaus Gaspernak és fiának Valentinusnak, hogy a cenzurák alól való felmentést megkapták Capistranói Jánostól.

Incipit: Noverint universi.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 72. II. 36. sz. alatt.

297. 1453. szeptember 25. Graz. — Enea Sylvio, sienai püspök, leírja Leonardo di Benvoglienti veneziai követnek azon veszedelmeket, amelyek a törökök részéről a kereszténységet fenyegetik, s megcáfolja azon rágalmakat, amelyekkel egyesek szerint ő Capistranói Jánost illette.

Incipit: Bene a te factum est, qui res latinas... Desinit:...si quando ad eum scribis meo nomine salvum dicito.

Mircse: Adalék Capistranói sz. János életéhez. 1—8. — Magyar Sion. VII. 16.

298. 1453. szeptember. Krakau. — Névtelen levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Notum sit paternitati tue.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 73. II. 37. sz. alatt.

299. 1453. október 17. Krakau. — Capistranói János bizonyos özvegyasszonyt, Konischyn Ágnest és fiait, nemkülönben testvéreit és barátait felveszi a szentferencrendi apácák testvérületébe.

Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 330. – Dzieduszycki, Zbign. Olešn. II. App. N. 48. p. LXXXIV.

300. 1453. november 4. Assisi. — Giacomo Bussolini da Mozzanica bejelenti Capistranói Jánosnak, hogy Szent Ferenc rendjének vikárius generálisa lett, és egyben magát és a reábízott nyáját imáiba ajánlja.

Incipit: Colendissime Pater... Fructuosus labor... Desinit: Valeat V. P. felix in sempiternam.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 158. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 54 A. — Wadding: Annales Min. XII. 175. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 375. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. II. cap. V. punc. 37.

301. 1453. december 1. Krakau. — Capistranói János Cristannus bártfai plébánost és a »Misericordia matris« társulat tagjait felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Commendabili viro Cristanno plebano in Brotpha... Desinit: ... fervens caritas in Christo Jhesu domino nostro in eternum. Amen.

Kiadatlan, eredetije a bártfai levéltárban 713. sz. alatt.

302. 1453. december 13. Prága. — V. László király értesíti Capistranói Jánost, hogy most ne jöjjön Prágába, mert az időt nem tartja alkalmasnak erre, egyrészt, mert most foglalta el trónját, másrészt mert nem tud gondoskodni biztos utazásáról.

Incipit: Venerabilis religiose. Litterarum vestrarum seriem, qua apud nos instatis... Desinit: ... et tueri intendimus, invenire hesitetis.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 131 B. — Pettkó: Kap. János lev. 11. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 14 B. — Schematismus Prov. Capist. 15. (Függ.) — Tadra: 37.

303. 1453. december 14. Krakau. — Névtelen levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Noverit caritas vestra.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 73. II. 37. sz. alatt.

304. 1453. december 22. Prága. — Poděbrad megtagadja Capistranói Jánosnak a »salvus conductus« kiadását, kijelentvén egyúttal, hogy Prágában bőven vannak olyanok, akik a népnek az Isten igéjét üdvösségesen hirdetik.

Incipit: Licet tuarum serie litterarum... Desinit: ... cui iure et merito est parendum.

Hermann: Cap. triumph. 395. — Wadding: Annales Min. XII. 166. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 377. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 35.

305. 1453. december 30. (Hely nélkül). — Benes de Bozkowia, Morvaország alkamarása, tudósítja Capistranói Jánost, hogy Prágába megy országgyűlésre.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 76. II. 40. sz. alatt.

306. 1453. — De expulsione Judaeorum.

Incipit: Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio quadam necessitate... Desinit: ... desperatione ductus laqueo vitam finivit.

Monumenta Poloniae Hist. III. 785—789. — Archiv für Kunde oesterreichischer Geschichts-Quellen. XXXI. 132—144. — Brann: Geschichte der Juden. IV. Anhang. LXXI—LXXV. (In der Handschrift fol. 54. r. lautet die Überschrift: Sequuntur annalia et contingencie In civitate Wratislaviensi Et primum de Expulsione Judeorum.)

307. 1453. — De persecutione Judeorum Vratislavensium A. 1453.

Incipit: Admiranda misericordia domini nostri... Desinit: ... insidiatrix fidei non sustineatur ab ecclesia in copia.

Monumenta Poloniae Historica. IV. 1—5.

308. 1454. január 6. Róma. — Latinus Orsini, a S. Giovanni e Paoloról nevezett bíbornok, Capistranói Jánost apostoli munkájáért üdvözli.

Incipit: Superioribus diebus accepimus tuas litteras, quibus intelleximus te pro catolica fide magnopere laborare.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 77. III. 1. sz. alatt.

309. 1454. január 18. Prága. — V. László király értesíti

Capistranói Jánost, hogy most a cseh dolgokat rendbe akarja hozni, s azután más országba szándékozik menni, hogy szívének egész vágyával meghallhassa az ő vigasztalásait; s kéri, hogy sietve menjen Breslauba és tartózkodjék ott, míg oda nem jön.

Incipit: Venerabilis religiose... Cupimus scire V. V.-tem... Desinit: ...non denegetis nobis in complacentiam singulariter benegratam.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 132 A. — Pettkó: Kap. János lev. 12. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 17 A. - Schematismus Prov. Capist. 15. — Tadra: 37.

310. 1454. január 22. Sandomir. — Sbignew, krakaui püspök értesíti Capistranói Jánost, hogy helyesli Pál mester elfogatását; mihelyt Krakauba megy, azonnal ítélkezni fog fölötte.

Incipit: Venerande Pater... Commendandus est plurimum zelus vester... Desinit: ...sententiam et decretum dante Domino exequendam.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 138 B. — Wadding: Annales Min. XII. 194. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 25. — Hermann: Cap. triumph. 462. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 378. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 38. — Lewicki: Mon. Med. Aevi. Hist. XI. 333.

311. 1454. január 28. Krakau. — Capistranói János levele Poděbradhoz.

Incipit: Luciferine superbie se fatetur alumnum etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexében a 311—321. lapok között.

312. 1454. március 11. Krakau. — Kázmér lengyel király helyben hagyja Olenisca János palatinus alapítványát, amelyet Capistranói János iránt való tiszteletből tesz az obszervánsok részére.

Incipit: Omnium culmini nostro subjectorum... Desinit: ...ratificamus, approbamus et confirmamus etc.

Wadding: Annales Min. XII. 642.

313. 1454. március 14. Krakau. — Capistranói János Csicsery Zsigmond és Cséby János nemeseket családjaikkal egyetemben felveszi Szent Ferenc testvérületébe.

Incipit: Jhesus. Nobilibus viris Sigismundo de Chychyr... Desinit: ...fervens caritas in Christo Jesu domino nostro in eternum. Amen.

Schematismus Prov. Capist. 16. — Magyar Orsz. Levéltár. — Csicsery-levéltár. Dl. 31660. sz. (903. sz. 1454.)

314. 1454. április 3. Prága. — V. László király értesiti Capistranói Jánost, hogy megkapta levelét és köszöni, hogy mentül elébb Breslauba akar menni, s kéri, hogy ne változtassa meg szándékát, s ott várja meg legközelebbi levelét.

Incipit: Venerabilis religiose... Recepimus Venerabilitatis Vestre litteras nobis novissime transmissas... Desinit: ...admittet citius ad nostram presentiam vos expostulaturos.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 132 B. — Pettkó: Kap. János lev. 13. — Schematismus Prov. Capist. 17. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 17 B. — Tadra: 38.

315. 1454. április 28. Róma. — V. Miklós pápa felszólítja Capistranói Jánost, hogy menjen Savoyába és személyi tekintélyével védelmezze meg érdekeit.

Incipit: Monent vos.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 66. III. 24. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 124 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 3 A.

316. 1454. április 28. Krakau. — Capistranói János üdvözli Kázmér lengyel királyt és kéri, hogy a kereszt ellenségeinek meggondolatlanúl adott kiváltságokat vonja vissza.

Incipit: Sacra regia, serenissima Maiestas... Desinit: ... Valere, feliciterque te vivere cupis in aeternum.

Wadding: Annales Min. XII. 196. — Hermann: Cap. triumph. 464. — Herczog: Cosmographia Franc. I. 357. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 126. — Lewicki: Mon. Med. Aevi. His. XI. 341.

317. 1454. május 9. Lancitium. — Kázmér lengyel király köszönetet mond Capistranói Jánosnak tevékenységéért és nagyon örvend azon tervének, hogy Warschauba is szándékozik elmenni; tudatja vele, hogy az országos rendek határozata folytán egész Thornig megy.

Incipit: Venerande et Religiose Pater... Cum accepissemus et audivissemus litteras... Desinit: ...et nos mereri valeamus coronam aeternam.

Herczog: Cosmographia Franc. I. 358.

318. 1454. május 20. Die VI. ante S. Urbanum Brünn. — Brünn városának hatósága kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön városukba prédikálni.

Incipit: Non sine gravi spiritualium consolationum dispendio.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 104 A. III. 28 A. sz. a.

319. 1454. május 28. Regensburg. — Nicolaus von Cusa pápai követ is azt hiszi, hogy Capistranói János bíztatta Kázmér lengyel királyt a német lovagrend megtámadására, azért arra kéri, hogy a háborút minden áron akadályozza meg.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Fuit in his diebus Congregatio in hoc loco... Desinit: ...cui servire opto in omnibus mihi possibilibus.

Hermann: Cap. triumph. 465. — Wadding: Annales Min. XII. 198. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 380. — Lewicki: Mon. Med. Aevi. Hist. XI. 342. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 40.

320. 1454. június 5. Olmütz. — Johannes de Lompnicz, olmützi prépost és a káptalan kérik Capistranói Jánost, hogy a szentszéknél járjon közbe, hogy Bohuslavius d Zwola püspöki kinevezését erősítse meg, akit Johannes Haz halála után választottak meg.

Incipit: Inter varias erumpnosi huius incolatus pressuras.

Liber epistolarum Joh. de Cap. 47 B. — Tadra: 40.

321. 1454. június 11. (Hely nélkül). — Levéltöredék. Sbignew krakaui püspök tudósít valakit arról, hogy a törökök ellen nagyon lanyhán folyik a háború, mert Magyarország nemcsak nem küld ellenök sereget, hanem békét kér.

Incipit: Res fidei contra Turcos tepide gubernari... Desinit: ...nullatenus efficere sibi hostes consentient.

Pettkó: Kap. János lev. 14. — Schematismus Prov. Capistr. 18.

322. 1454. június 11. Krakau. — Sbignew, krakaui püspök értesíti Capistranói Jánost László király jöveteléről és az európai államok állapotáról.

Incipit: A tempore discessus vestri ex hac Urbe.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 86. III. 10. sz. alatt.

323. 1454. június 14. Breslau. — Capistranói János kéri V. László királyt, hogy levelét, amelyet az országos rendekhez intézett, engedje közzétenni: Breslau lakói hódoló tisztelettel várják, hogy alattvalói hűségüket bemutathassák.

Incipit: Sacra Regia Serenissimaque Maiestas... Desinit: ... memorem Christus Jesus tueatur Omnipotens.

Wadding: Annales Min. XII. 208. — Hermann: Cap. triumph. 397. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 128. — Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 349.

324. 1454. június 18. Krakau. — Długoss János, a krakaui püspöki titkár, értesíti Capistranói Jánost, hogy Sbignew krakaui püspöknek nagyon zokon esett, hogy az ajándékúl adott lovakat visszaküldötte; a német-lovagrend ellen viselt háború sikeresen előre halad.

Incipit: ... Reverende in Christo Pater... Etsi equorum, quos in proprietatem... Desinit: ... et populi Christiani consolatione.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 382. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. punct. 39. — Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 344. — Wadding: Annales Min. XII. 185. — Hermann: Cap. triumph. 396.

325. 1454. június 25. Prága. — V. László király örömmel olvasta Capistranói János levelét, amelyet Ulrik von Eytzinger hozott tőle, amelyben arról értesíti, hogy inkább Olmützbe megy, mint Breslauba, s hogy onnan megy azután Wienbe, vele találkozandó.

Incipit: ... Venerabilis religiose. — Exhibuit coram nobis Udalricus Eytzinger de Eytzing... Desinit: ... digne erga vos et ordinem vestrum reminiscendam.

Pettkó: Kap. János levele 14. — Schematismus Prov. Capistr. 18.

326. 1454. június 26. Vasconia. — Anna, Massovia hercegnője, kéri Capistranói Jánost, hogy örvendeztesse meg azzal, hogy obszervánsokat küld hozzá.

Incipit: De his fratribus...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 89. III. 13. sz. alatt.

327. 1454. július 4. Krummau. (Krumpnaw.) — Venceslaus de Rosenberg válasza Capistranói János levelére.

Incipit: Vestra scripta sano discutientes intellectu.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 90. III. 14. sz. alatt.

328. 1454. július 4. Olmütz. — Névtelen értesíti Capistranói Jánost az olmützi püspöknek, Jánosnak haláláról.

Incipit: Complacendi vestre paternitati...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 216. VI. 19. sz. alatt.

329. 1454. július 8. Róma. (Ara-coeli.) — Giacomo di Rieti üdvözli Capistranói Jánost csodálatos és apostoli munkásságáért.

Incipit: Scripsisse me mei ad reverendam paternitatem tuam.

Arch. Franc. Hist. XV. 404. S.

330. 1454. július 12. Róma (Ara-coeli). — Giacomo di Mozzanica, miniszter generális levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Distractus plurimis curis.

Kiadatlan, kézírata az aquilai konvent levéltárában Cod. S. 73. fol. 43 B.

331. 1454. július 14. Prága. — Procopius de Rabenstein, királyi kamarás, levele Bernardin de Pragához, amelyben köszönetet mond a katholikus hit védelmezéséért a huszitákkal szemben; tudatja, hogy Prágában várják Capistranói Jánost.

Incipit: Accepi litteris vestris promocionem meam.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 156. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 51 A. — Tadra: 36. (1453. év alatt közli).

332. 1454. július 16. Szécsény. — Széchenyi László nógrádi

és honti főispán megköszöni Capistranói Jánosnak, hogy felvette őt Szent Ferenc lelki testvérületébe, kéri azonban, hogy sajátkezű aláírásával ellátott levélben értesítse őt erről, mert ha személyében nem tisztelheti, legalább írását láthassa.

Incipit: Venerabilis et religiose domine... Quamquam eiusdem Vestre Dominationis... Desinit: ...et cui vivere contulit, conferat et salutem.

Pettkó: Kap. János levelez. 15. — Schematismus Prov. Capistr. 19. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 176 B. — Liber epistolarum. Joh. de Cap. 51 B.

333. 1454. július 17. Krakau. — Johannes de Thanczon, krakaui palatinus, megigéri Capistranói Jánosnak, hogy meglátogatja Csehországba való utazása alkalmával.

Incipit: Quamquam gravi et longo itineri.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 148 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 39 B. — Tadra: 43.

334. 1454. július 19. Strassburg. — Johannes, gurki püspök, pártfogásába ajánlja Capistranói Jánosnak Bernardo, ágostonrendi subdiákonust, aki nagyobb tökéletesség elnyerése végett az obszervánsokhoz akar átlépni.

Incipit: Cum religiosus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 96. III. 20. sz. a.

335. 1454. július 19. Gurk. — Johannes gurki főesperes és Bernardus Lolopraghk, ágostonrendi kanonok, engedélyt kapnak, hogy nagyobb tökéletesség elnyerése végett szigorúbb rendbe léphetnek.

Incipit: Cum te ex certis honestis et rationabilibus causis...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 97. III. 21. sz. a.

336. 1454. július 22. Breslau. — A város lakói kérve-kérik Capistranói Jánost, hogyha már árván hagyta őket, legalább néha keresse fel őket soraival.

Incipit: Seipsos cum humili recommendatione... Noverit P. V... Desinit: ...pro defensione fidei Catholicae per tempora diuturna.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 383. — Antonio da Palermo: Tom.

I. vol. II. cap. V. punct. 49. — Wadding: Annales Min. XII. 209. — Hermann: Cap. triumph. 443. — Acta Sanct. Oct. X. 343.

337. 1454. július 26. Prága. — V. László király kéri Capistranói Jánost, hogy ne menjen Olmützbe, mert azon a vidéken most harcok folynak a husziták ellen: várja be az ő rendelkezését.

Incipit: Venerabilis devote... Nunciavimus vobis litteris nostris... Desinit: ...et ultro committatur, evitare possimus.

Pettkó: Kap. János levelezései. 16. Tadra: 43. — Schematismus Prov. Capistr. 20. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 133. B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 18. B.

338. 1454. július 26. Wiener-Neustadt. — Aenea Sylvio, sienai püspök, meghívja Capistranói Jánost a frankfurti gyűlésre; kifejti, hogy lehetetlenség most Csehországba mennie, de azt sem tanácsolja, hogy Magyarországba menjen, mert a magyarok idegen segítség nélkül semmit sem tehetnek.

Incipit: Reverende Pater... Scio de tibi delatum esse, quasi de te... male sim locutus... Desinit: ...quod me non habebis nocentem. Vale in Christo.

Wadding: Annales Min. XII. 202. — Hermann: Cap. triumph. 474. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 385. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. p. 47.

339. 1454. július 30. Kyorva. — Benes Boskowic örül, hogy Capistranói János Olmützbe megy apostolkodni, amely föld termékenyebb, mint Prága.

Incipit: Ma Wierna Wasséey milosti.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 103. III. 25. sz. a.

340. 1454. augusztus 1. Wien. — Johannes káplán és tolmács háláját fejezi Capistranói Jánosnak és kéri, hogy járjon közbe érdekében László királynál és Enea Sylviónál.

Incipit: Hesito nullatenus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 102. III. 26. sz. a.

341. 1454. augusztus 2. Krakau. — Sbignew, krakaui püspök, kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön vissza; a törökök ellen minden

fáradsága hiábavaló, mert Veneziával szövetséget kötöttek; az új templom már épül rendtársai részére.

Incipit: Venerande Pater... Cursor, qui redibat ex Urbe... Desinit: ...habito nuntio V. P. non omittam significare.

Wadding: Annales Min. XII. 210. — Lewicki: Mon. Med. Aevi Hist. XI. 346. — Hermann: Cap. triumph. 473. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 386. Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. p. 50.

342. (Év és hónap nélkül). Krakau. — Kázmér lengyel király V. Miklós előtt magasztalja Capistranói Jánost és igen ajánlja kegyeibe. — Levéltöredék.

Incipit: Accedunt praeterea Venerandi et Religiosissimi Viri Fratris Joannis de Capistrano praeclara merita.... Desinit: ...et nos et vestrae Sanctitati diligentia summa commendamus. Datum Cracoviae etc.

Hermann: Cap. triumph. 816. — Barberio: Compendio della Vita. II. 14. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 310.

343. 1454. augusztus 10. Breslau. — Szent Bernardino kolostora. — Cristoforo de Yisna tudósítja Capistranói Jánost azon egyenetlenkedésről, amely az egyház és a nép között kitört a padeni huszita ügy miatt.

Incipit: Novis causis imcumbentibus.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 183. III. 27. sz. a.

344. 1454. augusztus 12. Aquila. — Bernardino d'Aquila, vikárius provinciális, engedélyt ad Giovanni da Tagliacozzónak és Ambrogio d'Aquilának, hogy Capistranói Jánoshoz mehetnek.

Incipit: In Christo sibi dilectissimis fratribus Joanni de Taliacotio sacerdoti et Ambrosio... Desinit: ...Valete in Christo et orate pro me.

Bernardino d'Aquila: Chronica. 81.

345. 1454. augusztus 12. Breslau. — Breslau városának fejei újból meghívják városukba; nagy szomorúsággal vették távozását.

Eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 206. III. 30. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 155. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 49 B. — Tadra: 44.

346. 1454. augusztus 13. Crothana. — Robertus, ferencrendi terciarius, magyarázatot kér Szent Ferenc harmadrendjének néhány szabályáról, nevezetesen: a ruházatról, a beöltözés szertartásáról, a kiváltságokról és a testvérek és nővérek megjavításáról.

Incipit: Vigilantior cura...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 107. III. 31. sz. a.

347. 1454. augusztus 14. (Vigilia assumptionis B. M. V.) — Brünn város lakói és hatósága kérik Capistranói Jánost, hogy jöjjön hozzájuk Wischowon át.

Incipit: Vota vestre paternitatis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 104 B. III. 28 B. sz. a.

348. (1454.) augusztus 14. Brünn. — A város hatósága panaszkodik Capistranói Jánosnak, hogy elhalasztotta jövetelét; újból kérik, hogy Olmützből jöjjön hozzájuk.

Incipit: Vestra reverenda paternitas pretextu salviconducti...

Eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 105. III. 29. sz. alatt. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 48 B. — Tadra: 39.

349. 1454. augusztus 16. Krakau. — Sbignew, krakaui püspök, tudósítja Capistranói Jánost több dologról: a német lovagrend támadásáról, a regensburgi követségről, a magyarokról, akik segítséget kérnek a törökök ellen; a szerb despotáról.

Incipit: Venerabilis pater... Incolumem P. V. cum fratribus... Desinit: ... residuam eorum potentiam cum Dei adiutorio superaturus.

Wadding: Annales Min. XII. 199 — Hermann: Cap. triumph. 468. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 387. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 41. — Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 348.

350. 1454. augusztus 19. Kremsier. — Olmütz városának polgármestere és tanácsa egyhangúlag nyilvánosságra hozzák Nicolaus von Moravia, kremsieri lakos levelét, amelyben kijelenti Capistranói Jánosnak, hogy a huszita papnak, Istvánnak, a válasza hamis.

Incipit: Wiznaname tiemte listem...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 108. III. 32. sz. a.

351. 1454. augusztus 21. Csehországból. — Capistranói János kéri Poděbradot, hogy Rockycanát egy kissé fékezze és adjon neki »salvus conductus«-t, hogy Prágába mehessen az Isten igéjét hirdetni.

Incipit: Orationibus fidelissimis praemissis... Utinam magnifice domine, mens vestra... Desinit: ...Pragam adire nunquam recusabo. Valeat in Domino.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 129.

352. 1454. augusztus 22. Lancinum. — Kázmér lengyel király válaszol Capistranói János levelére és megigéri, hogy kikéri a krakaui püspöknek, Sbignewnek a tanácsát.

Incipit: Cum recepissemus...

Eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 109. III. 33. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 127 A. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 10 B.

353. 1454. augusztus 26. Wiener-Neustadt. — Enea Sylvio, sienai püspök, megköszöni Capistranói Jánosnak válaszát, hogy elfogadta meghívását a frankfurti gyűlésre; kéri, hogy útközben beszélje rá a fejedelmeket, akik vonakodnak eljönni, hogy ne késlekedjenek részt venni a birodalmi gyűlésen.

Incipit: Gratissimae et jucundissimae fuerunt mihi litterae vestrae... Desinit: ...quarum me dignum fieri expecto.

Wadding: Annales Min. XII. 203. — Hermann: Cap. triumph. 407. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 395. és Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 48.

354. 1454. augusztus 28. Wien. — Wien városának polgármestere és a tanácsa örvendezve jelentik Capistranói Jánosnak, hogy László király értesítette őket jöveteléről.

Incipit: Unser willig dinst...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 110. III. 34. sz. a.

355. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János buzdítja Fülöp, burgundiai fejedelmet a háborúra, és esdve kéri, hogy menjen segítségére a magyaroknak, akik vérüket ontották, hogy megmentsék az övét.

Incipit: Illustrissime ac Excellentissime Princeps... Etsi eo

tempore, quo a Sanctae memoriae... Desinit: ... omnis fugabitur timor. Valeat Illustrissima Dominatio tua.

Wadding: Annales Min. XII. 206. — Hermann: Cap. triumph. 421.

356. 1454. szeptember 11. (Hely nélkül.) — Lajos, pfalzi gróf, értesíti Capistranói Jánost bizonyos ügyről, amelyről majd jobb időben fog tárgyalni...

Incipit: Percipio per scripta Vilhelmi.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 111. III. 35. sz. a.

357. 1454. szeptember 16. Strassburg. — Johannes, gurki püspök, kéri Capistranói Jánost, hogy menjen vissza Itáliába, vagy legalább küldjön eredményes levelet a római kúriához az observánsok védelmére.

Incipit: Vera relatione didici pauperculam familiam tuam, fratresque nostros carissimos, Conventualium obtrectatione denuo apud romanam curiam molestari.

Eredetije s capestranói könyvtár oklevéltárában 112. III. 36. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 151 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 44 B.

358. 1454. szeptember 23. Eytzing. — Udalricus gróf elküldi Sigfrid káplánját Capistranói Jánoshoz (Ordinis S. Bernardini [sic]), hogy bizonyos dolgokat beszéljen meg vele.

Incipit: Quidquid poterit...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 113. III. 37. sz. a.

359. 1454. szeptember 23. Athen (Franciaország). — Jean Quiesdeber tudósítja Capistranói Jánost, hogy a miniszter generális milyen nehézségeket gördít az observánsok vikárius generálisa megerősítése ellen.

Incipit: Quia vestre reverende paternitatis studio et labore et diligentia.

Eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 114. III. 38. sz alatt.

360. 1454. október 4. Frankfurt. — Capistranói János megdícséri Fülöp burgundiai fejedelmet a birodalmi gyűlésen tanúsított magatartásáért és további küzdelemre és kitartásra lelkesíti.

Incipit: Illustrissimo Principi... Illustrissime ac metuen-

dissime... Dignitatem et amplitudinem... Desinit: ... cuique me plurimum commendo, atque totum trado.

Wadding: Annales Min. XII. 205. — Hermann: Cap. triumph. 420.

361. 1454. október 13. Frankfurt. — Capistranói János V. Miklós pápa előtt mentegeti magát és tiltakozik azon vád ellen, hogy az ő tanácsára támadja a lengyel király a német lovagrendet; kijelenti, hogy a lengyel király úgy ezen ügyben, mint a zsidóknak adott kiváltságok visszavonására nézve visszautasította tanácsait.

Incipit: Beatissime Pater... Auditu quorundam percepi Oratorem illum... Desinit: ... V. S. in suis iuribus facio instantissime commendatum.

Wadding: Annales Min. XII. 197. — Hermann: Cap. triumph. 466. — Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 348.

362. 1454. október 24. (Hely nélkül.) — Capistranói János vígasztalja a beteg angol királyt; küld Szent Bernardino di Siena ereklyéjéből egy kis darabot; végül buzdítja a törökök ellen a harcra.

Incipit: Serenissime Rex... Quam avide imbecillem praesentiam... Desinit: ... nedum perituris opibus pepercisse. Valete...

Wadding: Annales Min. XII. 210. — Hermann: Cap. triumph. 424.

363. Hely és idő nélkül. — Capistranói János beveszi Szent Ferenc testvérületébe Rohrbach Heinrichet és feleségét Gudulát az összes gyermekeikkel.

Der Katholik. 1891. Jahrgang. Dritte Folge. III. Band. 152.

364. 1454. október 27. (A capestranói eredetinél: október 28.) Frankfurt. — Capistranói János tudósítja a pápát a frankfurti gyűlésen történt dolgokról és buzdítja a törökök ellen való harcra; bejelenti, hogy Magyarországba szándékozik menni, hogy megakadályozza a magyarokat abban, hogy elhirtelenkedve békét ne kössenek a törökökkel.

Incipit: Beatissime Pater... Maestam, lachrymabilemque Constantinopolitanae Urbis... Desinit: ... tueri dignetur ad exaltationem et protectionem Ecclesiae suae sanctae.

Wadding: Annales Min. XII. 203. — Hermann: Cap. triumph. 418.

365. — 1454. október 28. Frankfurt. — Capistranói János Wilerich von Wallerdorffot és családját felveszi Szent Ferenc lelki testvérületébe.

Incipit: Honestis Viris Wilerich de Wallerdorff... Desinit: ...et fervens in Christo Jesu Domino nostro in aeternum. Amen.

Hueber: Dreyfache Cronick. 474.

366. 1454. feria secunda post... Prága. — Német nyelvű levél, amelyben Capistranói János megerősíti egy kolostor alapítását.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 116. III. 40. sz. a.

367. 1454. október 28. Frankfurt. — Capistranói János levele J. de Ursinis bíbornokhoz az obszervánsok megvédése ügyében.

Incipit: Quoniam nostra familiae etc.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexében 311—321. lapok között.

368. 1454. október 28. Frankfurt. — Capistranói János levele a fermói bíbornokhoz.

Incipit: Multum est ad R. d. V. me litteras non dedisse ecc. [Sequitur] Additio P. propria manu. Non immemor etc. Francoforte, 28. octobris 1454.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XXXIII. kódexében 311—321. lapok között.

369. 1454. október 29. Mylchenburg (Mildenburg). — V. László király követei kérik Capistranói Jánost, hogy mielőbb jöjjön Magyarországba, mert sehol sincs jobb működési tere, mint itt.

Incipit: Venerabilis et religiose pater. Necessitates Regni Hungarie... Desinit: ...quia nullibi plus proficere potestis ad honorem Dei et reipublice.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 148. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 39 A. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 17. — Schematismus Prov. Capistr. 21. (Függ.) — Wadding: Annales Min. XII. 259. — Hermann: Cap. triumph. 507. — Barberio: Compendio della Vita. II. 16. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. 426.

370. 1454. október 31. Erwipolis. — V. László magyar király követei megismétlik fentebbi kérésüket.

Incipit: Venerabilis et religiose pater... Superioribus diebus tum coram in civitate Franckfordiensi... Desinit: ... prompti ad quevis obsequia vestra.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 157 B. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 17. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 53 A. — Schematismus Prov. Capistr. 26. (Függ.) — Tadra: 45.

371. 1454. november 26. Passau. — Capistranói János kéri a mainzi érseket, hogy írjon Szászország és Bajorország fejedelmeinek és főpapjainak, és tisztázza őt azon rágalom alól, hogy bebörtönöztette.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Mirabilis et inauditus rumor... Desinit: ...et mei memorem Christus Jesus tueatur omnipotens.

Wadding: Annales Min. XII. 199. — Hermann: Cap. triumph. 467. — Lewicki: Mon. Med. Aev. Hist. XI. 349.

372. 1454. december 3. Kimwneti. — Anna de Cipro, Savoya hercegnő, visszaküldi Capistranói Jánosnak V. Miklós pápa brevéjét.

Incipit: Notum vestre sit devocioni...

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár levéltárában 119. III. 43. sz. a.

373. 1454. december 22. Wien. — Capistranói János Johannes Hacke kanonokot felveszi Szent Ferenc lelki testvérületébe.

Incipit: Honorabili viro domino Johanni Hacke... Desinit: ... fervens caritas in Christo Jesu domino nostro in eternum, amen.

Bollettino della Societa di Storia Patria Anton Ludovico Antinori. Anno XX. Serie 2-a, Puntata XIX. 55.

374. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János utasításokat ad a zsidókkal való érintkezésre vonatkozólag.

Incipit: In Christi nomine. Si iudeus emeret... Desinit: ... et emere illas sine peccato mortali christianis liceat. Finis.

Bollettino della Soc. di Stor. Patria Anton Ludovico Ant. Anno XX. Serie II-a Puntata XIX. 56—59.

375. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János egy

ismeretlen jogászhoz intézi ezen levelét, amelyben előadja, miképen vehet keresztény zsidó mészárostól húst.

Incipit: Praeclarissime et spectatissime doctor pater et domine. Vidi... Desinit: ...mea presumptioni. Tuus si quid est frater Johannes de Capistrano, manu propria festinanter.

Utóirat két oldalon van.

Bollettino della Soc. di Stor. Patria. Anno XX. Serie II. Puntata XIX. 59—62.

376. (Keltezés és hely nélkül.) — G. Rosan levele egy bizonyos atyához és népek doktorához (Capistranói János?) a cseh eretnekek ügyében.

Incipit: Ut vestra paternitas cognoscat.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 119B. III. 44.

377. (Keltezés és hely nélkül.) — Névtelen levele bizonyos főtisztelendő atyához (Capistranói János?) a csehek áldozásáról.

Incipit: Si vultis Boh. recipiatis me vobiscum quia per vos spero restitui bona mea. Videbitis quod Paulus cristianus et filius sancte romane comunionis.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 120. III. 45. sz. alatt.

378. (Keltezés és hely nélkül.) — Névtelen levele a legkegyesebb és legjámborabb atyához, amelyben elmondja, hogy nincs ereje, meg van fosztva a könyvektől és a ruháktól.

Incipit: Supplico mementote mei.

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár oklevéltárában 121. III. 46. sz. alatt.

379. 1454. december 31. (Hely nélkül.) — Enea Sylvio értesíti Capistranói Jánost az összes politikai viszonyokról, hogy teljes tájékozódása legyen mindenről.

Incipit: Dabis mihi veniam... Desinit: ...dies noctesque porrigis mei memorem esse.

Wadding: Annales Min. XII. 240. — Hermann: Cap. triumph. 478. — Acta Sanct. Oct X. 355. — Aeneas Sylvius: Opera. 947. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 401. — Antonio da Palermo. Tom. I. vol. II. cap. V. 53.

380. 1455. január 2. Wien. — Capistranói János buzdítja a krakaui szerzeteseket a kitartásra.

Incipit: Dilectis filiis, quos iterum... Desinit: ...Pater et Filius et Spiritus Sanctus benedicat. Amen.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 155. — Wadding: Annales Min. XII. 294. — Hermann: Cap. triumph. 459. — Lewicki: Mon. Med. Aevi. Hist. XI. 351.

381. 1455. január 6. Wien. — Capistranói János buzdító levelet intéz a sziléziai rendtársakhoz.

Herczog: Cosmographia I. 43. — Hermann: Cap. triumph. sect. 22.[1])

382. 1455. január 10. Wiener-Neustadt. — III. Frigyes császár kéri V. Miklós pápát, hogy vegye pártfogásába Szent Ferenc obszerváns fiait és állítsa vissza IV. Eugénius pápa bullájának érvényét.

Incipit: Beatissime Pater... Quam laudabilis sit... Desinit: qui frugiferam et acceptam Deo familiam in protectionem et tutelam acceperit.

Wadding: Annales Min. XII. 262. — Hermann: Cap. triumph. 158. — Acta Sanct. Oct. X. 314.

383. 1455. jannár 10. Wiener-Neustadt. — III. Frigyes császár kéri Domenico Capranica fermói bíbornokot, hogy támogassa levelét a pápánál és tegyen meg mindent az obszervánsok érdekében.

Incipit: Reverendissime Pater... Scribimus S. D. N. Papae super quodam negotio... Desinit: ...Deo rem gratissimam et Cristianae plebi utilem et acceptam.

Wadding: Annales Min. XII. 264. — Hermann: Cap. triumph. 159. — Acta Sanct. Oct. X. 315.

384. 1455. január 10. Wiener-Neustadt. — Enea Sylvio értesíti Capistranói Jánost, hogy beszélt Frigyes császárral az obszervánsok ügyéről; írt ebben az ügyben a pápának és két bíbornoknak is; holnap valószínűleg megkapja az aláírt és lepecsételt

[1]) A szöveg hiányzik; mind a kettő csak említést tesz róla.

leveleket, s azonnal elküldi neki. Jelenti, hogy a burgundiai fejedelem követei még nem jöttek meg. Cillei embereivel éjjel-nappal tárgyalnak.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Facitis quod boni viri est... Desinit: cui cum aliis litteris respondebo. Valete in Christo optime.

Wadding: Annales Min. XII. 262. — Rodulphius: Hist. Seraph. Res. I. 114. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 396. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. cap. V. 74.

385. 1455. január 10. Wiener-Neustadt. — III. Frigyes császár utasítást ad Heinrik Senfleben mesternek, hogy a franciskánusok ügyét adja elő Juan Carvajalnak és törekedjék ezt az ügyet minden módon előmozdítani.

Incipit: Honorabilis, devote... Scribimus S. D. N. in favorem Fratrum S. Francisci... Desinit: ...nobisque D. N. Papae responsum quantocyus significari.

Wadding: Annales Min. XII. 264. — Hermann: Cap. triumph. 160.

386. 1455. január 10. Wiener-Neustadt. — Enea Sylvio kéri Domenico Capranica fermói bíbornokot, Szent Ferenc rendjének protektorát, hogy emelje fel szavát a pápánál az obszervánsok érdekében.

Incipit: Quamvis, scribente Caesare ac negotia... Desinit: ...meque suo more commendatum habeat.

Wadding: Annales Min. XII. 264. — Hermann: Cap. triumph. 180. — Acta Sanct. Oct. X. 316. — Aeneas Sylvius: Opera. Episf. 412—460. — Analecta Franciscana. II. 344.[1])

387. 1455. január 12. Wiener-Neustadt. — Enea Sylvio ezen levél kiséretében elküldi azokat a leveleket Capistranói Jánosnak, amelyeket III. Frigyes császár és ő írtak Rómába az obszervánsok ügyében.

Incipit: Reverende etc. Nicolaus Capellanus meus litteras... Desinit: non deerit voluntas. Vale in Christo optime in orationibus tuis mei sis memor.

---

[1]) A keltezés itt: die XI. Januarii.

Aeneas Sylvius: Opera. Epist. 403—946. pag. — Wadding: Annales Min. XII. 262. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 397. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 75.

388. 1455. január 16. Wiener-Neustadt. — III. Frigyes császár buzdítja Juan Carvajalt a San Angelóról nevezett bíbornokot, hogy Szent Ferenc obszerváns tagjait pártfogolja a pápánál.

Incipit: Cardinali S. Angeli... Reverendissime... Intellexi-mus S. D. N. ad instantiam... Desinit: ... Deo gratam et acceptam hominibus promovebit.

Wadding: Annales Min. XII. 264. — Hermann: Cap. triumph. 159.

389. 1455. január 16. Krakau. Péter (de Sopronio?) levele Capistranói Jánoshoz, amelyben kéri, hogy eszközölje ki a római kuriánál a hivataltól való felfüggesztés absolutióját.

Incipit: Quem admodum ante recessum R. V. Paternitatis de Cracovia.

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 123. IV. 1. sz. alatt.

390. 1455. január 20. Róma. — Giacomo di Rieti, a római tartomány vikáriusa, megköszöni az obszervánsok részére küldött levelet Capistranói Jánosnak, s üdvözletét küldi Nicolao da Fara, Cristoforo da Varese, Bernardo di Modena és Giorgio testvérnek.

Arch. Franc. Gist. XV. 404. S. — Eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 125. IV. 3. sz. alatt.

391. 1455. január 20. Krakau. — Bertalan, Szent Ferenc harmadrendjének minisztere, köszönetet mond Capistranói Jánosnak a harmadrend iránt kifejtett buzgalmáért.

Incipit: Reverendissimo in Christo Patri.... Humillima subiectione cum debita... Desinit: nostrum reputamus etc. Valeat V. R. P. sana laeta et prospera.

Acta Canononizationis Joh. de Cap. 159. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 55. B. — Wadding: Annales Min. XII. 309. — Hermann: Cap. triumph. 225. — Acta Sanct. Oct. X. 308. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 397. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. cap. V. 79. punct.

392. 1455. január 30. Breslau. — László király jóváhagyja

Breslau város tanácsának kérelmét, hogy az elkövetett gonoszságok miatt a zsidók örök időkre száműzetnek Breslauból.

Incipit: Wir Lasslaw... bekonnen und thuen... Desinit: ...des Behemischen im anderen Jare.

Archiv für Kunde österr. Geschits-Quelle. XXXI. 143. — Klose: Dokumentirte Geschichte. II. 1. 491.

393. 1455. február 8. Wiener-Neustadt. — Enea Sylvio tudósítja Capistranói Jánost, hogy a fejedelmek közül többen megérkeztek; Albert őrgróf betegen fekszik Breslauban, pedig ő a lelke a törökök elleni küzdelemnek; a magyarok kormányzója csak 10 nap mulva ér ide; az itáliai fejedelmek mélységesen hallgatnak.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Quia non dubito vobis... Desinit: ...Alia non occurrunt. Commendo me vestris orationibus.

Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 22. — Wadding: Annales Min. XII. 239. — Hermann: Cap. triumph. 476. — Pettkó: Kap. János lev. 18. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 399. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 51.

394. 1455. február 12. Wiener-Neustadt. — Enea Sylvio értesíti Capistranói Jánost, hogy beszélt a császárral a trieri érsek jelenlétében jöveteléről, aki nagyon örül ennek; kéri, hogy azonnal jöjjön ide, mihelyt a cseh kományzó hiveivel megérkezik.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Litteras vestras, quas heri ad me... Desinit: ...quae Dei sunt, instruatis. Valete in Christo in orationibus vestris mei memores.

Wadding: Annales Min. XII. 240. — Hermann: Cap. triumph. 477. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 400. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 52. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 141 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 29 B.

395. 1455. február 28. Wien. — Capistranói János válaszol Tamás (Thomas de Paden) a melki bencések perjelének a szerzetesek fürdése ügyében; kimutatja, hogy kiközösítés terhe alatt tilos a szerzeteseknek mezítelenül a világiakkal együtt fürdeni; utasítást ad az absolutio és censura feloldásáról.

Incipit: Venerande in Christo Pater... Hesterna die vestras suscepi litteras... Desinit: ...convenit balnea nudos cum nudis mulieribus introire?

Antonio da Palermo: Tom. II. vol. III. 226. — Bernardi Pez.: Bibliotheca... VIII. 567. — Jakosits: Synopsis Collectanea. 34.

396. 1455. február 28. Wien. — Capistranói János kéri Enea Sylviót, hogy adjon utasításokat az országgyűlést illetőleg, amelyről azt hallja, hogy Wienbe teszik át; egyúttal értesíti, hogy László király és a cseh kormányzó több magyar mágnással megérkeztek; a püspökök közül csak a váradi jött meg.

Incipit: Quando Capellanus tuus me convenit... Desinit: ...admoneas, te oro vehementer. Vale longissimo aevo, cui me unice commendo.

Wadding: Annales Min. XII. 240. — Hermann: Cap. triumph. 477. — Aeneas Sylvius: Opera. 947. epist. 404. — Antonio da Palermo: Tom V. vol. III. 192—193. (Dátum: Civitate Nova I. Januarii 1456.)

397. 1455. március 8. Wiener-Neustadt. — Giovanni, paviai püspök és pápai legatus, örömmel várja Capistranói János megérkezését és örvend azon, hogy a magyar urak közül néhányan megérkeztek már Wienbe.

Incipit: Reverende in Christo Pater... Quia puto de proximo P. V. venturum... Desinit: ...iucundissimus erit mihi advertus vester. In Christo valete.

Wadding: Annales Min. XII. 244. — Hermann: Cap. triumph. 482. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 409.

398. (1455.) március 26. Wissano. — Boussius (alias Bohuslavius de Zwola), olmützi püspök, elmondja Capistranói Jánosnak egyházmegyéje szomorú állapotát és segítségét kéri bizonyos pénzügyben.

Incipit: Non parvum fiducie robur...

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 152. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 45 B. — Tadra: 46.

399. 1455. március 31. Wien. — Cillei Ulrik kéri Capistranói Jánost, hogy rendtársait küldje vissza az általa épített kolostorba;

igéri, hogy minden akadályt eltávolít, amelyek miatt ott nyugodtan nem élhettek.

Incipit: Venerabilis et religiose vir... Intelleximus ad aures amicitie vestre... Desinit:... etiam habere poteritis paratissimum.

Wadding: Annales Min. XII. 304. — Analecta Franciscana I. 173. — Greiderer: Germ. Franc. I. 350. — Facies Prov. Seraph. Aust. 229. — Hermann: Cap. triumph. 483. — Pettkó: Kap. János lev. 40. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 410. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 78.

400. 1455. április 8. Breslau. — Christophorus Misven, a breslaui Szent Bernardinóról nevezett kolostor quardiánja, tudtára adja Nicolaus testvér halálát és Rafael Solveling von Silesia testvér zavargásait.

Incipit: cupio ardenter non latere...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent levéltárában 131. IV. 9. sz. alatt.

401. 1455. április 20. Krakau. — Johannes Dlugoss, krakaui kanonok, tudatja Capistranói Jánossal, hogy április 1-én meghalt Sbignew krakaui püspök.

Incipit: Inter quales fauces ex dolore.

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent levéltárában 132. IV. 10. sz. alatt.

402. 1455. április 30. Arnstadt (conventus). — Henricus Sile, volt vikárius, levele Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Scripta vestra de Vienna...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent levéltárában 133. IV. 11. sz. alatt.

403. 1455. május 1. Judenburg. — Capistranói János üdvözli III. Kallixtus pápát trónralépése alkalmával; leírja röviden a politikai helyzetet és bejelenti, hogy Hunyadi János és a magyar rendek kérelmére Magyarországba szándékozik indulni pünkösd táján.

Incipit: Beatissime ac vere Sanctissime Pater sacros exosculor pedes et nunc absens calamum depono... Desinit: ... perducere ad triumphum gloriae Beatorum.

Wadding: Annales Min. XII. 246. — Hermann: Cap. triumph. 485. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 164.

404. 1455. május 1. Judenburg. — Capistranói János men-

tegeti magát Marco da Bologna előtt, hogy a szentszék legfőbb parancsából tartózkodik Németország területén és ennek következtében nem térhet vissza Italiába.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Desinit: ...et suscipe et facito commendatum.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 159.

405. 1455. május 1. Judenburg. — Capistranói János a judenburgi mészáros-céh több tagját, nevezetesen: Johann Fleisacker, Michael Gerold, Henrik Stöger, Nicolaus Fleisacker, Wolfgang Gayser, Johann Link, Gasparus et Andreas Fleisacker mestereket a többi mesterekkel együtt beveszi Szent Ferenc lelki testvérületébe.

Incipit: Sagacitatis perspectae et prudentibus viris...

Csak a bekezdés van meg, mert a másoló fölöslegesnek tartotta a többi szöveget leírni.

Herczog: Cosmographia. I. 400.[1])

406. 1455. május 3. Apáthy. — Szekcsői Herceg Rafael, kalocsai érsek, sürgősen meghivja Capistranói Jánost egyházmegyéjébe, mivel a nép már nyolc nap óta együtt van és attól lehet tartani, hogy sokan éhség miatt elpusztulnak.

Incipit: Saepe suppliciter rogavimus... Desinit: ...toto affectu petimus et avide expectamus.

Katona: Historia Critica Reg. Hung. VI. 1015. — Katona: Historia Metrop. Col. Eccl. I. 426. — Wadding: Annales Min. XII. 329. — Hermann: Cap. triumph. 518. — Acta Sanct. Oct. X. 360. — Acta Sanct. Ungariae. 267. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 431. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. punct. 87.

407. 1455. május 5. (in vigilia Johannis ante portam latinam.) — Fari László, a krakaui Szent Bernardinóról nevezett kolostor tagja, közli Capistranói Jánossal Sbignew, krakaui püspök halálát, s hogy végrendeletében 100 márkát hagyományozott.

Incipit: Non lateat vos...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 134. IV. 12. sz. alatt. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 7. — Csak négy sort közöl belőle és az évszám 1445.

---

[1]) A dátum hibásan van 1452-re téve.

408. 1455. május 8. Róma. — III. Kallixtus pápa felszólítja a Bolognában összegyűlt obszervánsokat, hogy válasszanak ki maguk közül hat kiváló szónokot, akiket elküldhet a világ minden részébe.

Incipit: Quia constituimus, Domino concedente... Desinit: ... semper libenti animo facturi sumus.

Wadding: Annales Min. XII. 289. — Hermann: Cap. triumph. 167.

409. 1455. május 17. Buda. — Hunyadi János tudósítja Capistranói Jánost, hogy családjával együtt nagyon várja már és mindenre kéri, hogy szándékát ne változtassa meg. Péter szerzetest, aki terveit élő szóval adja elő, külön is figyelmébe ajánlja.

Incipit: Venerabilis et religiose vir... Accidit in auditum nostrum... Desinit: adhibere velitis et dignemini tamquam nostre persone. Secus in premissis Vestra Pat-tas non faciat.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 19. — Schematismus Prov. Joannis de Cap. Függ. 23. — A capestranói kéziratban (135. IV. 13.) a keltezés napja május 20.

410. 1455. május 18. Lendva. — Capistranói János kéri III. Kalixtus pápát, hogy erősítse meg az elődjeitől számára kiadott bullákat (60 körül); felajánlja szolgálatát; néhány bullát Frigyes testvér, aki három év óta német nyelvü tolmácsa, át fog nyujtani.

Incipit: Beatissime Pater. Devotionis osculum ante pedes. Ad thronum gratiae cum fiducia... Desinit: socii calamo per me dictanda commisi.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 169. — Wadding: Annales Min. XII. 249. — Hermann: Cap. triumph. 497.

411. 1455. május 19. Felső-Lendva. — Capistranói János kéri a fermói bíbornokot, Domenico Capranica-t, hogy szóljon érdekében a pápánál a jövő terveit illetőleg, amelyeket Frigyes, a német tolmács, élőszóval fog előadni.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Scripsi superiori tempore... Desinit: antiquum servulum in senio constitutum non despiciat.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 171. — Wadding: Annales Min. XII. 250. — Hermann: Cap. triumph. 498.

412. 1455. május 20. Buda. — Dénes, esztergomi érsek és bíbornok, kéri Capistranói Jánost, hogy haladéktalanúl jöjjön Esztergomba, mert nagy öröme lesz, ha vele társaloghat.

Incipit: Reverende pater... Audientes P. V. huic regno Hungariae appropinquaturum... Desinit: ...Quam ad vota feliciter valere desideramus.

Wadding: Annales Min. XII. 257. — Hermann: Cap. triumph. 507. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 411. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 63.

413. (Hely és évszám nélkül). — Máté erdélyi püspök meghivja Capistranói Jánost egyházmegyéjébe.

Incipit: Apertissime magis consolaremur... Desinit: ...et laudari solet et gloriari.

Barberio: Compendio della Vita. II. 11.

414. 1455. május 22. Buda. — Garai László, Magyarország nádora, Kalas Jeromos pápai várnagyát küldi követűl Capistranói Jánoshoz és kéri, hogy adjon hitelt szavainak.

Incipit: Reverende religioseque Pater... Certa negotia Jeromino Kalas... Desinit: ...fidem creditivam velitis adhibere.

Pettkó: Kapistrán János lev. 19. — Schematismus Prov. Joanni de Cap. 23. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 19. B.

415. 1455. május 21. Buda. — Az ország rendei: Dénes esztergomi érsek, András pécsi püspök, Hunyadi János beszterczei gróf és Garai László Magyarország nádora a többi nemesek nevében is a legmelegebben hívják Capistranói Jánost Magyarországba, hogy mielőtt harcba mennének, gyönyörködhessenek szavaiban.

Incipit: Venerabilis pater. Postquam audivimus de exitu Paternitatis tue ab Italia... Desinit: ...alibi adiuvante Deo erit profutura. Vale pater optime et veni.

Katona: Hist. Critica R. H. VI. 1014. — Pettkó: Kapisztrán János levelez. 20. — Barberio: Compendio della Vita. II. 7. — Schematismus Prov. Joannis de Cap. 24. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 134. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 19. B.

416. 1455. május 25. Stelicz. — Bernhardus, Oppeln hercege,

köszönetet mond Capistranói Jánosnak, hogy az átala épített kolostort meglátogatta és átvette; igéri, hogy a szükséges dolgokról gondoskodni fog.

Incipit: ... Venerabilissime in Christo Pater... Nobilis Conradus Claurus... Desinit: ... a Domino Jesu Christo in futuro saeculo recipere.

Wadding: Annales Min. XII. 304. — Hermann: Cap. triumph. 438. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 411. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 77.

417. 1455. május 25. Bologna. — Giacomo di Ascoli, ferencrendi, rendi ügyekről tudósítja Capistranói Jánost.

Incipit: Multa pater optime manum retrahunt.

Kiadatlan, kézírata a capestranói oklevéltár 138. IV. 16. sz. alatt.

418. 1455. május 27. Bologna. — Nicolao da Fara tudósítja Capistranói Jánost a S. Paolo al Monte konventben tartott kapitulum generáléről.

Incipit: Nichil me tibi scripsisse postquam Italiam intravi.

Arch. Franc. Hist. XV. 382—405.

419. 1455. május 30. Esztergom. — Dénes, esztergomi érsek, kéri Capistranói Jánost, hogy haladéktalanúl jöjjön Győrbe, hol országgyűlés lesz.

Incipit: Reverende pater... Quem admodum hodie mane scribendo... Desinit: ... quo istunc Deo duce constituamur, habebitur.

Wadding: Annales Min. XII. 257. — Hermann: Cap. triumph. 507. — Pettkó: Kap. János lev. 21. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 25. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 412. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 65.

420. 1455. május 30. Bologna. (Convento di S. Paolo.) — Giovanni di Prato tudósítja Capistranói Jánost, hogy Battista di Levanto lett a vikárius generális és Marco da Bologna a rendi komisszárius.

Incipit: Reticere non possum... Desinit: ... mutui amoris et fraternae caritatis.

Wadding: Annales Min. XII. 288. — A capestranói levéltár kézírata (141. IV. 19) így kezdődik: Non puto necessarium.

421. 1455. június 5. — Nicolao da Fara részletesen közli Capistranói Jánossal a pünkösd vigiliáján tartott káptalan lefolyását.

Incipit: Etsi alias meas...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 142. IV. 20. sz. a.

422. 1455. június 6. Eger. — Hédervári László, egri püspök, meghívja Capistranói Jánost, hogy az Isten igéjét hírdesse az ő híveinek is.

Incipit: Jesus. Venerabilis et devotissime pater... De multorum enarratione sanctitatis vestre... Desinit:... non dedignetur veneranda Vra Paternitas declinare.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 145. — Pettkó: Kap. János lev. 21. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 25. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 34 A. — Katona: Hist. Critica Reg. Hung. VI. 1015. — Nicolai Schmitth: Episcopi Agrienses. II. 68. — Wadding: Annales Min. XII. 257. — Hermann: Cap. triumph. 509. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 413. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 65.

423. 1455. június 13. Óvár. — Cillei Ulrik Aloch István, zágrábi olvasókanonokot, küldi Capistranói Jánoshoz és kéri, hogy teljes bizalommal fogadja.

Incipit: Venerabilis et religiose amice dilecte. Commisimus huic... Desinit:... fidem credentie impertiri velitis.

Pettkó: Kap. János lev. 22. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 26.

424. 1455. június 18. Padova. (Conventus de Padua.) — Pietro Morosini közli Capistranói Jánossal, hogy a padovai tartomány minisztere lett és kéri segítségét.

Incipit: Hunc locum advecto...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 145. IV. 29. sz. alatt.

425. 1455. június 21. Győr. — Capistranói János tudósítja a pápát a Magyarországban történtekről; azt tanácsolja neki, hogy tengeren és szárazföldön meg kell indítani a háborút a török ellen; Hunyadi János 10 ezer katonát ajánl erre a célra; kéri, hogy küldjön Magyarországba egy bíbornokot, vagy bízza meg az esztergomi érseket és bíbornokot, akit melegen ajánl.

Incipit: Beatissime Pater... Venerunt nuper huc ad me duo... Desinit: cui me et ordinem nostrum supplex commendo.

Pray: Annales Reg. Hung. III: 157. — Wadding: Annales Min. XII. 252. — Hermann: Cap. triumph. 499. — Fermedžin: Acta Bosnae. 222. — Fejér: Genus... Joannis de Hunyad. 216. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 173.

426. 1455. június 25. Győr. — Magyarország rendjei eskűvel kötelezik magukat arra, hogy László királyt az országba hozzák, neki engedelmeskednek és az ország ügyeit tehetségük szerint fogják vezetni.

Incipit: Nos Dionysius cardinalis Strigoniensis. Memorie commendantes. Desinit: ... presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda.

Pettkó: Kap. Ján. lev. 22. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 26.

427. 1455. július 4. Győr. — Capistranói János tudósítja III. Kallixtus pápát a szerb despota ellenséges érzületéről, aki országában támogatja az eretnekeket; sőt unokáját visszakeresztelteti a görög vallásra, de a Hunyadi családnál ismét katholikus nevelésben részesült; megjegyzéseket fűz V. Miklós által adott privilegiumokhoz és végül felsorolja a Szerbiában élő eretnekek jogtalanságait.

Incipit: Beatissime pater... Non satis aequo animo ferre possum... Desinit: nisi annuciationis, purificationis et assumptionis.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 177. — Fermedžin: Acta Bosnae. 224.

428. 1455. július 15. Bologna. (S. Paolo al Monte.) — Gabriele da Verona tudósítja Capistranói Jánost, hogy a vikárius generális Battista da Levanto lett.

Incipit: Quia ex Deo est vinculum.

Kiadatlan, kézirata a capestranói konvent oklevéitárában 147. IV. 25. sz. alatt.

429. 1455. július 15. Buda. — Hunyadi János értesíti Capistranói Jánost, hogy belenyugszik abba Dénes esztergomi érsek kérésére, hogy néhány nappal később érkezik hozzá.

Incipit: Religiose vir... Licet V. P. votive spoponderit... Desinit: ...plures dies parere, et assignare potest.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 419. — Wadding: Annales Min. XII. 259. — Hermann: Cap. triumph. 508. — Barberio: Compendio della vita. II. 15. — A capestranói kéziratban szeptember 9. — Barberio: Vita... del glor. Cap. 311. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. 71. p.

430. 1455. július 20. Róma. — III. Kallixtus pápa megparancsolja Capistranói Jánosnak, hogy Magyarországból ne távozzék el, hanem minden erejével buzdítsa az ország egyházi és világi férfiait a hitetlenek ellen való harcra; igéri, hogy a keresztény fejedelmeknél segítséget eszközöl ki.

Incipit: Dilecte fili... Etsi devotionem tuam libenter videremus. Desinit: ...exitum concupitum misericorditer praestabit.

Wadding: Annales Min. XII. 248. — Hermann: Cap. triumph. 488. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. 36. punct.

431. 1455. július 17. Róma. (Ara-coeli.) — Bartolomeo Paris (Porris?), a ferencrendiek prokurátorja a római kuriában, esdve kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön Itáliába és védje meg az observánsokat a rágalmak ellen.

Incipit: Cum te unicum solamen...

Kiadatlan, kézirata a capestranói konvent oklevéltárában 148. IV. 26. sz. alatt.

432. 1455. július 21. Buda. — A magyar rendek üdvözlik III. Kalixtus pápát megválasztása alkalmából; tudatják vele, hogy a törökök előnyomultak és elfoglalták Novo-Brodot; végül magasztalják Capistranói Jánost.

Incipit: Beatissime Pater... Concusso terroribus infidelium orbe nostro... Desinit: et regimini prospero ecclesiae suae sanctae.

Pray: Annales Reg. Hung. III. 159. — Wadding: Annales Min. XII. 254. — Hermann: Cap. triumph. 501. — Nicolai Schmitth: Episcopi Agrienses. 68. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 414. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 60.

433. 1455. július 22. Buda. — Capistranói János Laurentius Schertäzel-t, a langenloisi város bíráját és feleségét Orsolyát gyermekeivel együtt felveszi Szent Ferenc lelki testvérületébe.

Incipit: Provido ac Deo devoto Laurentio... Desinit: fervens caritas in Christo Jesu domino nostro in eternum. Amen.

Herczog: Cosmographia Franc. I. 365.

434. 1455. július 23. Róma. — Giacomo Romano kéri Capistranói Jánost, hogy az obszervánsok megvédésére jöjjön vissza Itáliába.

Incipit: Non oblivione amoris ex mei in te.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 151. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 43B. — Wadding: Annales Min. XII. 172. és Giovanni Colonnához írottnak vallja.

435. 1455. Krakau. — Kázmér lengyel király két levele a pápához, amelyekben magasztalja az obszervánsokat és Capistranói Jánost.

Incipit: *a)* Etsi apud conspectum majestati vestre; *b)* Et si certior sim pro tua.

Másolatuk a capestranói konvent oklevéltárában 150. IV. 28. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 125—126. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 6A—9A.

436. 1455. július 28. Róma. (Ara-coeli.) — Battista da Levanto, az obszervánsok vikárius generálisa, közli Capistranói Jánossal az obszervánsok küzdelmét, amelynek eredménye a protektor-bíbornok (Capranica), Giacomo dalla Marca és Matteo Paris kegyétől függ.

Incipit: Paucis transactis diebus...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 149. IV. 27. sz. alatt.

437. 1455. augusztus 6. Buda. — A magyar rendek arra kérik III. Kallixtus pápát, hogy az obszervánsok életmódját ne változtassa meg, mert készebbek a konventuálisokat a országból kikergetni, mint eltűrni, hogy az obszervánsokat alárendeljék a konventuálisoknak.

Incipit: Beatissime pater... Differentiam quandam subortam... Desinit: ... Conservet Dominus S. V. feliciter regimini Ecclesiae suae Sanctae.

Wadding: Annales Min. XII. 285. — Hermann: Cap. triumph. 164.

438. 1455. augusztus 6. Gagliano. — Leonello Acclozemora di Celano, kéri Capistranói Jánost, hogy imádkozzék azért, hogy felesége a szülésen szerencsésen átessék; tudósítja, hogy Celanóban kolostort akar alapítani; jelenti, hogy királya, bár több hadihajót építtet, de a török ellen való hadjáratra még semmi intézkedést nem tett.

Incipit: Post tuas, pater optime, quas... Desinit: ...si quid pro te possumus, per litteras iubetis.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 420. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 42B. — Wadding: Annales Min. XII. 302. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 150B. — Hermann: Cap. triumph 309. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 76.

439. 1455. augusztus 14. Szethes. — Ujlaki Miklós, erdélyi vajda és macsói bán, Bodó Miklóst küldi Capistranói Jánoshoz és kéri, hogy adjon hitelt szavainak és jó válasszal küldje vissza.

Incipit: Reverende et devotissime... Misimus erga devotam... Desinit: ...remittat ad nos cum bona relatione.

Pettkó: Kap. János lev. 24. — Schematismus Prov. Johannis de Cap. 28.

440. 1455. augusztus 22. Eger. — László, egri püspök, kéri Capistranói Jánost, hogy rokonát, Lossonczi Bán Jánost, akinek szemén hályog van, gyógyítsa meg; ismételten hívja, hogy jöjjön egyházmegyéjébe.

Incipit: Venerabilis in Christo frater... In dei clementia meritisque... Desinit: Conservet Deus omnipotens V. P. ad vota feliciter.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 421. — Wadding: Annales Min. XII. 258. — Hermann: Cap. triumph. 509. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 145. — Katona: Hist. Critica. VI. 1016. — Schmitth: Episcopi Agrienses. II. 69. — Pettkó: Kap. János lev. 25. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 35A. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 28. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 66.

441. 1455. augusztus 29. Egres. — Garai László, Magyarország nádora, Szilveszter nevű tisztjét küldi Capistranói Jánoshoz és kéri, hogy adjon hitelt szavainak.

Incipit: Venerabilis et religiose pater... En misimus ad

ipsam Paternitatem... Desinit: ...per omnia placeat fidem adhibere.

Pettkó: Kap. János lev. 26. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 42 A. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 29. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 150.

442. 1455. szeptember 3. Waiword. — Henricus, az obszervánsok quardiánja, Capistranói Jánossal egyebek között tudatja, hogy Szent Bernardino új csodát mívelt.

Incipit: Duxi vobis pagellam...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 156. IV. 34. sz. a.

443. 1455. szeptember 6. Csanád. — Péter, csanádi püspök, Aquila prépostot küldi Capistranói Jánoshoz, hogy tudakolja meg tőle, hogy melyik héten és napon várhatja látogatását.

Incipit: Orationes in Filio Virginis... Desinit: ...In Jesu Christi nomine valeat.

Wadding: Annales Min. XII. 258. — Hermann: Cap. triumph. 510. — Barberio: Compendio della Vita. II. 12. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 422. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 67.

444. 1455. szeptember 8. Jófű. — Hunyadi János kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön Hunyadra, ahol leánya (menye) pestisben fekszik és halálán van; utasítást ad, hogy kik legyenek kíséretében.

Incipit: Venerabilis et religiose... Quemadmodum mediantibus aliis... Desinit: ...usque ad Huniad cum honore conducant.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 423. — Wadding: Annales Min. XII. 259. — Hermann: Cap. triumph. 508. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 70.

445. 1455. szeptember 13. Csanád. — Péter, csanádi püspök Pál kanonokot küldi Capistranói Jánoshoz, hogy beszéljék meg az eljövetel módozatait.

Incipit: Obsequium famulandi... Desinit: ...non dedignemini, et velitis. Valete in Jesu Christo.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. — 424. Wadding: Annales Min. XII. 258. -- Hermann: Cap. triumph. 511. -- Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 68.

446. 1455. szeptember 14. Hunyad. — Hunyadi János sajnálatát fejezi ki, hogy Szegeden nem találkozhatott Capistranói Jánossal, de neki sürgősen Brassóba, onnan esetleg Moldvába kell mennie; kéri, hogy ne jöjjön utána, mivel úgy sem találja meg; mihelyt a dolgát elvégezte, visszajön a királyhoz.

Incipit: Venerabilis et religiose... Litteras V. P. accepimus, Hwnyad. Desinit: ...constituamur in vicem. Valeat Vestra P. feliciter in domino Jesu.

Pettkó: Kap. Ján. lev. 26. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 29.

447. 1455. szeptember 18. Csanád. — Capistranói János az observánsok ügyét a rend protektorának, Domenico Capranica fermói bíborosnak, különös figyelmébe ajánlja.

Incipit: Reverendissime in Christo Pater... Significatum est mihi... Desinit: ...pro conversatione filiorum suorum atque servorum.[1])

Az aláírás után még közli egy visióját is, amely így kezdődik: Addo, quod si qui sunt... és végzi: Salvat haec illa, cuius est condere et enodare Amen.

Wadding: Annales Min. XII. 283. — Hermann: Cap. triumph. 293. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. III. 183.

448. 1455. szeptember 18. Lippa. — A városi hatóság a város plébánosát küldi Capistranói Jánoshoz azon kéréssel, hogy őket ne kerülje el; eretnekek között élnek, s így jól esik egy kis segítség.

Incipit: Orationes in Domino debitas... Desinit: ...essemus vobiscum collocuturi.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 425. — Wadding: Annales Min. XII. 260. — Hermann: Cap. triumph. 512. — Barberio: Compendio della Vita. II. 16. — Barberio: Vita... del Glor. Cap. 312. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 72.

449. 1455. szeptember 22. Csanád. — Capistranói János leveléből egy részlet, amelyben Giovanni Baptista Tagliacarne da Lepanto előtt panaszkodik, hogy a konventuálisok szemrehányá-

[1]) Hermann: Cap triumph. 163. Datum: Ex Cenadino... 17. Septemb. 1455.

sokkal illetik 16 kolostor elvétele miatt; felsorolja az átvett kolostorokat.

Incipit: Aliqualem patior a patribus Conventualibus. Desinit: ...ex quibus aliqui gloriose ad Dominum transiverunt.

Hermann: Cap. triumph. 204.

450. (1455?) szeptember 28. (S. Venceslai). Iglau. — Iglau város polgármestere és lakói elküldik Capistranói Jánoshoz Miklós nevű jegyzőjüket, hogy beszélje meg vele a sürgős dolgokat.

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 159. IV. 37. sz. alatt.

451. 1455. (Hónap nélkül). Róma. — Gabriele da Verona tudtúl adja Capistranói Jánosnak, miképen buzgólkodik III. Kallixtus pápa a törökök ellen való hadjáratban. — (Levéltöredék).

Incipit: Semper de hac expeditione loquitur... Desinit: ...classi praeparandae et militi scribendo distraxit.

Wadding: Annales Min. XII. 290.

452. (Évszám és hely nélkül). — III. Frigyes császár Capistranói János közbenjárására levelet intéz III. Kallixtus pápához, amelyben arra kéri, hogy az observánsokat hagyja meg régi kiváltságaikban.

Incipit: Beatissime Pater. Intelleximus post divam electionem... Desinit: ...et ampliatione sanctae fidei orthodoxae.

Wadding: Annales Min. XII. 284. — Hermann: Cap. triumph. 164.

453. 1455. szept. 23. Csanád. — Capistranói János értesíti III. Kallixtus pápát, hogy a szerb despota egyességet kötött a törökkel; buzdítja a törökök ellen való harcra; majd könnyezve panaszolja el szívének nagy bánatát, hogy az összes kiváltságoktól megfosztotta az observánsokat.

Incipit: Beatissime Pater... Vehementissimum mihi inerat... Desinit: ut in fine cum grege tibi credito vitam pervenias sempiternam. Amen.

Wadding: Annales Min. XII. 281. — Hermann: Cap. triumph. 162. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 185.

454. 1455. október 2. Hunyad. — Szilágyi Erzsébet, Hunyadi János felesége, Capistranói János könyörgéseibe és imáiba ajánlja menyét, fiának menyasszonyát, aki súlyos beteg.

Incipit: Jesus... Orationes in dulcissimo Jesu... Desinit: faciatis orare pro ea. Valete in domino Jesu Christo.

Pettkó: Kap. János lev. 27. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 30. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 150. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 42 B.

455. 1455. október 5. Arad. — Az aradi káptalan esedezve kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön Aradra s ott a törököktől és az eretnekektől sanyargatott népet térítse vissza az egyedül üdvözítő hitre.

Incipit: Orationum suffragia in filio... Vestra noverit... Desinit: ...et dictis fidem [dignetur V. P.] adhibere. Valeatis in eo, quem angeli videre desiderant.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 28. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 31. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 147. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 36.

456. 1455. október 7. Jenő. — Losonczi Bánfi Albert Leleszi Benedek jenői quardiánt és György nevű tisztjét küldi Capistranói Jánoshoz és kéri, hogy szavainak teljes hitelt adjon.

Incipit: ...Salutatione premissa... Desinit: ...tanquam ab ore nostro prolatis.

Pettkó: Kap. János lev. 29. — Schematismus Prov. Joh. de Capistr. 32.

457. 1455. október 28. Miltenburg. — A magyar rendek kérik Capistranói Jánost, hogy sietve jöjjön Budára.

Incipit: Venerabilis et Religiose Pater. Necessitates Regni Hungariae... Desinit: proficere potest ad honorem Dei et reipublicae Christianae.

Wadding: Annales Min. XII. 259. — Hermann: Cap. triumph. 507. — Barberio: Compendio della vita. II. 16. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 311.

458. 1455. október 30. (Karán) Sebes. — Capistranói János Macskási Jakabot és feleségét Annát felveszi Szent Ferenc lelki testvérületébe.

Incipit: ...Honesto viro Jacobo de Macskas... Desinit: Valeat feliciter Vestra devota et fervens Charitas in Christo Jesu Domino Nostro. Amen.

Documenta 1272—1785. Ad Annum 1455. — A debreceni egyházkerület levéltárának a Sinay Miklós-féle gyűjtemény II. kötetében.[1])

459. 1455. december 6. Róma. — III. Kallixtus pápa megerősíti az V. Miklós által adott kiváltságokat, és megengedi Capistranói Jánosnak, hogy a judenburgi kolostort átvehesse az observánsok részére.

Incipit: Fragrantis tuae laudabilis famae odor.... Desinit: aliisque in contrarium facientibus quibuscunque.

Wadding: Annales Min. XII. 251. — Hermann: Cap. triumph. 504. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 480. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 37. — Lewicki: Mon. Med. Aevi. Hist. XI. 361.

460. 1455. december 7. Wien. — Juan Carvajal pápai követ tudtára adja Capistranói Jánosnak, hogy a pápa parancsa értelmében vele tanácskoznia kell; kéri, jöjjön Budára; egyebekről A. protonotárius tudósítani fogja.

Incipit: Reverende Pater noster... Maximam fiduciam habet Sanctissimus... Desinit: ...omnes Italicos practicavit. Omnipotens Deus noster V. P. conservare dignatur.

Wadding: Annales Min. XII. 261. — Hermann: Cap. triumph. 522. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 20A. — Pettkó: Kap. János lev. 29. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 134B. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 32. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 427. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punc. 73.

461. (Évszám nélkül) december 10. Róma. — Ludovico, aquilai bíbornok, kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön prédikálni patriarkátusságába.

Incipit: Quia semper vos novimus...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 164. IV. 42. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 138. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 27 A.

[1]) Századok 1868. évf. 222.

462. 1455. december (13—16?) — A keresztény hatalmak felajánlott segélye III. Kallixtus pápának a török ellen tervezett hadjárat céljaira.

Incipit: Infrascritte sono le preparatione... Desinit: ...el reverendissimo monsignore de Avignone per sue littere date in Franza.

Thallóczy-Áldásy: Magyar—szerb összeköt. oklevélt. II. 193.

463. 1455. december 16. Róma. — A fermói bíbornok (Domenico Capranica), kéri Capistranói Jánost, hogy bízzék meg Gabriele testvér előadásában.

Incipit: Lator presentium frater Gabriel...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 165. IV. 43. sz. alatt.

464. 1455. december 18. Gyulafehérvár. — Máté, erdélyi püspök, nagyon örvend, hogy Capistranói János Erdélybe akar jönni; Chapiasi Miklós küküllői esperest küldi levéllel elébe és kéri, hogy adjon hitelt szavainak.

Incipit: Venerande, devoteque... Admodum oblectati gratissimis... Desinit: ...tamquam dictis de propris nostro emanatis.

Pettkó: Kapisztrán János levelez. 30. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 33.

465. 1455. december 19. Róma. — III. Kallixtus pápa csodálkozik nagyon, hogy Capistranói János egyetlen egy levelét sem kapta meg, pedig mindig válaszolt soraira; biztosítja, hogy minden eshetőségre el van készülve; a hajóhadat szervezi; rendjének dolgait elintézte.

Incipit: Dilecte Fili salutem... Legimus litteras tuas... Desinit: ...omnem pii patris curam et charitatem impendimus.

Wadding: Annales Min. XII. 256. — Hermann: Cap. triumph. 505. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 484. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 39. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 121. B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 1 B. és 104 B. — Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 176. Keltezés: 1455. december 10.

466. 1455. december 22. Graz. — A III. Frigyes császártól kinevezett királyi bizottság jóváhagyja Georg Gradner adományát az observánsok számára, hogy kolostort alapítsanak.

Incipit: Recognoscitur prout...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 167. IV. 45. sz. alatt.

467. 1455. december 25. Róma. — Ja. Lutin, pápai titkár, köszönetet mond Capistranói Jánosnak apostoli munkálkodásáért és tudósítja az itáliai államok készülődéseiről a keresztes háborúra.

Incipit: Memor summe humanitatis...

Kiadatlan, kézírata a capestranói könyvtár oklevéltárában 168. IV. 46. sz. alatt.

468. (Hely és évszám nélkül.) — Capistranói János kéri III. Kallixtus pápát, hogy vizsgálja meg az observánsok életét és azután adja vissza az összes privilegiumokat és ne egyesítse őket a konventuálisokkal. — (Levéltöredék.)

Incipit: Nostrae observantiae zelator... Desinit: ...quae brevitatis causa pro praesenti omitto.

Analecta Franciscana II. 353.

469. 1456. január 6. Azach. — Capistranói János arra buzdítja az erdélyi nemeseket, hogy az óhitű oláhok, rácok és a husziták templomait pusztítsák el és papjaikat űzzék el, ha megtérni nem akarnak; Székely Mihályt, rendtársát, jóindulatukba ajánlja.

Incipit: Spectabilibus ac magnificis universis... Desinit: ...huic, tanquam mihi, intendite etc. Valetis.

Pettkó: Kap. János levele 31. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 34.

470. (1456?) január 14. (Hely nélkül.) — Lukács püspök levele Capistranói Jánoshoz, amelyben arra kéri, hogy szabadítsa meg betegségétől.

Incipit: O Johannes preco Dei...

Kiadatlan, eredetije a capestranói konvent oklevéltárában 171. V. 3. sz. alatt.

471. 1456. január 16. Wien. — Juan Carvajal pápai követ

tudósítja Capistranói Jánost, hogy V. László még azon a héten Magyarországba utazik.

Incipit: Reverende in Christo pater... Petentes orationes vestras notificamus... Desinit: qui cum eo sunt. Omnipotens deus noster V. P. conservare dignetur.

Pettkó: Kapisztrán János levelez. 32. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 35. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. p. 82.

472. 1456. január 16. Wien. — Juan Carvajal pápai követ tudatja Capistranói Jánossal, hogy V. László még azon a héten Magyarországba utazik; kéri, hogy hasson oda, hogy Hunyadi János írjon segítségért a külföldi fejedelmekhez.[1])

Incipit: Reverende in Christo Pater... Petentes orationes vestras notificamus... qui cum eo sunt. Omnipotens Deus noster V. P. conservare dignetur (eddig tart a fenntebbi levél, mely után így folytatja): Quantum sumus laetati, consolatique... Desinit: ...Iterum atque iterum Deus conservet paternitatem vestram.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 139. — Pray: Annales Reg. Hung. III. 167. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 26A. — Wadding: Annales Min. XII. 320. — Hermann: Cap. triumph. 523. — Fejér: Genus incunabula. 219. — Tadra: 48.

473. 1456. január 18. Temesvár. — Hunyadi János kéri Capistranói Jánost, hogy tudassa, hova küldje az elfogott Wladikát (Capha Jánost).

Incipit: Venerabilis et religiose vir... Die hesterna ille perfidus Wladica... Desinit: ...ut possint milites ad V. P. cum ipso pervenire.

Wadding: Annales Min. XII. 316.[2]) — Hermann: Cap. triumph. 453. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 32. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 35. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 439. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 80.

474. 1456. január 25. Temesvár. — Hunyadi János utasítást ad kamarásának, hogy az elfogott Wladikát tartsa fogva, míg Bertalan szerzetes másképen nem intézkedik.

---

[1]) Ez a levél magában foglalja az előbbi levelet is.

[2]) Waddingnál és Hermannál a dátum: Ex Themeswar die festi S. Antonii an. 1456.

Incipit: Nobilis nobis sincere dilecte. Ecce misimus... Desinit: Secus non fiat.

Wadding: Annales Min. XII. 316. — Hermann: Cap. triumph. 515.

475. (Hely és évszám nélkül). — Capistranói János III. Kallixtus pápánál közbenjár Capha Jánosért, akit Rómába küldött. — (Levéltöredék).

Incipit: ...Beatissime Pater... Cum essem in inferioribus regni Hungariae... Desinit: sed abscissus et alienus effectus...

Wadding: Annales Min. XII. 317. — Hermann: Cap. triumph. 517.

476. 1456. január 27. Pozsony. — Cillei Ulrik kéri Capistranói Jánost, hogy menjen sietve Budára, ahol a király vele találkozni akar.

Incipit: Venerabilis et religiose... Quem admodum serenissimus... Desinit:...et nobis complacentiam gratam facietis.

Pettkó: Kap. János lev. 33. — Schematismus Prov. Joh. de Cap. 36. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 147 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 38. B.

477. 1456. febr. 2. Róma. — III. Kallixtus bullája az obszervánsokról.

Incipit: Ad perpetuam memoriam. Illius cuius in pace factus est locus etc. Roma, 1456. 2. februarii.

Wadding: Annales Min. et annum 1456. n. CXXIX.

478. 1456. február 3. Pest. — Capistranói János tudatja Juan Carvajal pápai követtel, hogy brévét kapott a pápától, amelyben megparancsolja neki, hogy Magyarországot ne hagyja el az ő különös parancsa nélkül; Hunyadi kész kiállítani a megigért hadsereget minél előbb, de a többiek csak júliusra igérik.

Incipit:...Reverendissime in Christo pater... Cum in ultimis Christianorum finibus... Desinit:...tueri dignetur ad defensionem suae sanctae fidei.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 33. — Schematismus Prov. S. Johannis de Cap. 36. — Ugyanezen levelet közlik a következő szerzők is, de hibás keltezéssel: »Ex loco Bestren 19. Februarii 1456.« — Pray: Annales Reg. Hung. III. 168. — Wadding: Annales Min. XII. 321. — Hermann: Cap. triumph. 525. — Fejér: Genus... Joannis de Hunyad 221.

479. 1456. február 6. Lippa. — Székely Mihály tudatja Capistranói Jánossal, hogy Hunyadi Jánossal találkozott Lippán; a reábízott dolgokat elvégezte; az oláhok áttérnek, csak az országgyűlés egyezzék bele.

Incipit: Jesus. Reverentiam debitam et promptam... Desinit: ...me committo P. eiusdem.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 35. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 38.

480. 1456. február 7. Lippa. — Hunyadi János néhány várkapitányának megparancsolja, hogy az összes oláh papokat, akiket Wladika szentelt fel, ha nem akarják Székely Mihályt meghallgatni, minden javaikból űzzék ki és őket adják át Székely Mihálynak.

Incipit: Nos Johannes Hunyad... Vobis egregiis Castellanis Castrorum... Desinit: ...nostra auctoritate praesentibus votis attributa mediante.

Wadding: Annales Min. XII. 316. — Hermann: Cap. triumph. 514. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 35.[1]) — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 38.

481. 1456. február 8. Lippa. — Hunyadi János megküldi Capistranói Jánosnak a római szentszéktől érkezett két levelét és egyúttal értésére adja, hogy Székely Mihállyal együttesen dolgoznak az ismeretes ügyben.

Incipit: Venerabilis et religiose vir... Ecce quasdam duas litteras... Desinit: ...laboravimus et nunc laboramus.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 36. — Schematismus Prov. S. Joannis de Cap. 39.

482. 1456. február 8. Eszék. — Koroghi János macsói bán Mihály csapai plébános útján értesíti Capistranói Jánost azon dolgokról, amelyeket a bosnyák király tudatott vele. A török szultán Konstantinápoly és Halipol védelmére kilencvenezer embert küldött, ő pedig többi seregével Szendrő és Belgrád megvételére készül. Szkender bég (Castriota György) 15 ezer és a többi urak szintén 15 ezer emberrel készek segítségünkre jönni.

Incipit: Reverende et religiose... Petebat Paternitas Vra nos in eo... Desinit: ...credentie fidem adhibere dignemini.

[1]) Nagyon hiányos.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 37. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 39.

483. 1456. február 10. Lippa. — Székely Mihály értesíti Capistranói Jánost, hogy Hunyadi János írásban is kiadja ígéreteit; a legnagyobb akadálya az oláhok megtérésének Péter esperes, akitől az oláhok nagyon félnek. A lippai várnagy ereklyéket kér. Kéri, hogy hasson oda, hogy a főúrak egyezzenek bele az oláhok megtérítésébe, de fődolog, hogy rögtön ne sujtsák az áttérteket a dézsmafizetéssel.

Incipit: Reverendissime in Christo pater... Iterum iterumque aliquid... Desinit: ...per latorem michi certo de omnibus scriptis mittatur.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 38. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 41.

484. 1456. február 24. Buda. — Capistranói János a Hassághi Farkas-család minden tagját felveszi Szent Ferenc lelki testvériletébe.

Incipit: Nobilibus Alberto, filio... Desinit: ...in vita recipio pariter et in morte.

Katona: Hist. Critica. VI. 1037. — Wagner: Diplomatarium Com. Sar. 383.

485. 1456. március 3. Jajce. — István, Bosznia királya, kéri Capistranói Jánost, hogy a hozzáküldött férfiak Elias de Pozega, Tamás Mislenonygh és Gáspár Haysigh szavaiban bízzék meg.

Incipit: Reverende in Christo pater... Ad vestram paternitatem venerabilem. Desinit: ...ab ore nostro proprio prolatis, adhibere velitis.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 128B. — Fermedžin: Acta Bosnae 227. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 12A.

486. 1456. március 12. Graz. — III. Frigyes császár másolatban megküldi Capistranói Jánosnak a magyar rendekhez írt levelét és kéri, hogy hasson oda, hogy az abban foglaltakat elfogadják.

Incipit: Venerabilis ac religiose... Scribimus impresentiarum prelatis... Desinit: ...ad complacentiam gratam.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 128B. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 39. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 42. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 12B.

487. 1456. március 17. Krummau. — Ulrich von Rosenberg kéri Capistranói Jánost, hogy adjon hitelt követeinek.

Incipit: In cunctis...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 182. V. 14. sz. alatt.

488. 1456. március 20. Buda. — Capistranói János búcsúlevele jótevőihez és távolabbi hozzátartozóihoz.

Incipit: Carissimi actinentes et cordialissimi Benefactores, gratiam, salutem, et pacem in Dno semper. Se per tanto tempo... etc. Desinit: ...abondantemente riceuere il frutto nell' altra. Scritto in Ungaria nella citta di Buda a di XX. di Marzo 1456. Vester senex, pauper, utinam humilis Christi servus fr. Johannes de Capistrano.

Eredetije a capestranói konvent levéltárában 183. V. 15. sz. alatt. — Magyar fordításban megjelent a »Ki volt nekünk Kapisztrán?« című füzet 11—12. lapján. — Massonio: Della maravigliosa vita. 185.

489. 1456. márc. 23. Wien. — Cillei Ulrik kéri Capistranói Jánost, hogy az entzesdorfi új kolostorba csak küldje el újra rendtársait, mert ő a módlingi plébános tiltakozása ellenére keresztülviszi, hogy ott maradhassanak.

Incipit: Venerabilis et religiose... Intelleximus ad aures amicitie... Desinit: ...etiam habere poteritis paratissimum.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 40. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 42.

490. 1456. március 24. Buda. — Capistranói János figyelmezteti III. Kallixtus pápát a huszíták kétszínűségére és óva inti, hogy a baseli zsinat határozatait meg ne erősítse.

Incipit: Magno dolore affectus est spiritus meus... Desinit: ...inde prosterni et pessundari sentiamus.

Wadding: Annales Min. XII. 318. — Hermann: Cap. triumph. 398. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 196.

491. 1456. március 24. Buda. — Capistranói János köszönetet mond III. Kallixtus pápának, hogy megerősítette az elődjei által adott kiváltságokat és felhatalmazta a keresztes hadjárat hírdetésére. Öröme határtalan, hogy a pápai követ feltűzte mellére a pápától megáldott keresztet.

Incipit: Beatissime Pater... Perabunde his praeteritis diebus... Desinit: ...etsi centies per dies opus fuerit, servabo.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 193. — Wadding: Annales Min. XII. 322. — Hermann: Cap. triumph. 527. — Acta Sanct. Oct. X. 361.

492. 1456. március 26. Boemia. — G. Bornus (?) jogtudós örömét fejezi ki Capistranói Jánosnak Sziléziában kifejtett munkásságáért; ahol egy kolostort akar felállítani az obszervánsok részére.

Incipit: Gavisus sum de adventu...

Kiadatlan, kézirata a capestranói konvent oklevéltárában 184. V. 16. sz. alatt

493. 1456. március 28. Buda. — Capistranói János üdvözli Jodocus von Rosenberget breslaui püspökké történt kinevezése alkalmával.

Incipit: Reverende in Christo Pater. Gaudio non parvo me replevit... Desinit: ...Valeat R. P. vestra ad maiora longissimo aevo.

Acta Sanct. Oct. X. 552.

494. 1456. március 28. Brünn. — Prothasius, brünni prépost, köszönetet mond Capistranói Jánosnak a pápai írat terjesztéseért.

Incipit: Dies vix tollerabilia colendissime pater.

Kiadatlan, kézirata a capestranói konvent oklevéltárában 185. V. 17. sz. alatt. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 148B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 40A.

495. 1456. március 29. Thorna. — Thornay Szilveszter felesége, Margit, arra kéri Capistranói Jánost, hogy imádkozzék érte, hogy szülése sikerüljön; kéri, hogy küldje el egyik cingulusát.

Incipit: Revme devotionis... Quamquam Vre pie Paternitatis personnaliter... Desinit: ...Dominum exaudior pro V. P. infusione.

Pettkó: Kap. János lev. 41. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 43.

496. 1456. március 29. Brünn. — Benes de Bozkowic, Morvaország alkamarása, örömét fejezi ki Capistranói Jánosnak, hogy jó egészségben van, s tudósítja, hogy írt neki Soproni Péter a keresztes hadjárat ügyében.

Incipit: Frater Petrus de Sopronio confrater R. V. P.

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 187. V. 19. sz. a.

497. 1456. április 6. Krakau (Pons Cracoviae). — Magyar László a maga és más előkelők nevében meghívja újból Capistranói Jánost Isten igéjének hirdetésére.

Incipit: Paternitati vestre non lateat nos quomodo tercia die aprilis litteras benignissimas.

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 188. V. 20. sz. a.

498. 1456. április 7. Buda. — Capistranói János üdvözli Enea Sylviót, ha csakugyan megkapta a bíbornokságot; de egyben kéri is, hogy ne pártfogolja Rokycanát a pápánál.

Incipit: R. P. Insonuit auribus meis... Desinit: ...iaculis a te longissime alienetur, etc.

Wadding: Annales Min. XII. 319. — Hermann: Cap. triumph. 399. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 199.

499. 1456. április 7. Krakau. — Tamás, krakaui püspök, kéri Capistranói Jánost, hogy néhány hívét absolválja bizonyos bűnök miatt.

Incipit: Accedit casus in civitate hac...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 190. V. 22. sz. a.

500. (1456?) április 10. Krakau. — János, krakaui polgár, tudósítja Capistranói Jánost, hogy betegsége miatt nem láthatta, de azért kinyilvánítja végrendeletében akaratát.

Incipit: Ecce iam a multo tempore decumbo.

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 191. V. 21. sz. a.

501. 1456. április 15. Buda. — Capistranói János kéri Domenico Capranica fermói bíbornokot, hogy Capha János érdekében szóljon a pápának.

Incipit: Reverendissime in Christo... Ea mea semper fiducia... Desinit: ...mihi benevolentia sincere restituta.

Wadding: Annales Min. XII. 316. — Hermann: Cap. triumph. 516. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 200.

502. 1456. április 16. Buda. — Capistranói János kifejti egyik jogtudós előtt, milyen jelek lesznek az utolsó ítélet előtt.

Incipit: Magnifice et spectabilis Domine... Hunc vero hac hora... Desinit: ...Vale feliciter et me servum inutilem, sed fidelem oratorem suscipe commendatum fratrem Johannem de Capistrano. Finis.

Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 202.

503. 1456. április 26. Róma. — Ludovico Scarampo, aquileai patriarka és a pápai hajóhad parancsnoka, jelenti Capistranói Jánosnak, hogy a hajóhad felszerelése már folyamatban van; kéri, hogy buzdítsa a fejedelmeket, hogy kellő időben készen legyenek.

Incipit: Intelleximus quanto ardore... Desinit: ...paratus ad vestra beneplacita. Bene valete.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 430. — Wadding: Annales Min. XII. 323. — Hermann: Cap. triumph. 528. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 299. (Töredék.) — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 83. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 139. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 26 B. — Kezdődik ez a levél még ezen a címen is: Recepimus nuper litteras vestras datas Bude.

504. 1456. április 27. Castel Giubileo. — Giovanni Castiglione, páviai püspök, jelenti Francesco Sforza milanói hercegnek, hogy Hunyadi János több nemessel felvette a keresztet, s hogy a szerb despota megszabadult.

Incipit: Illustrissime et potentissime princeps... Ritourna de la illustrissima... Desinit: ...li quali tanto tempo ha occupati Martino Grasso...

Thallóczy—Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 199.

505. (1456.) Hely nélkül. Egy névtelen elbeszéli az ő tisztelendő Atyjának (Capistranói Jánosnak?), hogy a krakaui városi tanács egy klerikust lopás és egyéb vétkek miatt halálra ítélt.

Incipit: Accedit quomodo consules cracovienses...

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 189. V. 21. sz. alatt.

506. 1456. április 29. Pécsvárad. — A pécsváradi apát, Péter, a legmelegebb szavakkal kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön ő hozzá is prédikálni.

Incipit: Venerabilis pater... Audivimus ex veridicorum relationibus... Desinit: ...dignetur longeve et semper ad vota.

Pettkó: Kap. János lev. 41. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 43.

507. 1456. április 29. Pécs. — A pécsi káptalan Dénes kanonokot és tolnai esperest küldi Capistranói Jánoshoz, és kéri, hogy szavainak adjon hitelt.

Incipit: Venerabilis ac religiose vir... Hunc venerabilem et egregium dominum... Desinit: ...per tempora longiora feliciter et devote.

Pettkó: Kap. János lev. 42. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 44.

508. 1456. május 3. Apáthy. — Szekcsői Herczegh Rafael, kalocsai érsek, tudósítja Capistranói Jánost, hogy a törökökről új hírt csak Hunyadi János tud; kéri, hogy jöjjön a bácsi egyházmegyébe is prédikálni; de a népet oktassa ki, hogy hozzanak magukkal ennivalót is, mert itt élelemhiány van.

Incipit: Venerabile pater. Littere vestre nobis porrecte die dominico... Desinit: ...caristia victualium inibi habetur. Valeat Paternitas V-ra in domino.

Wadding: Annales Min. XII. 329. — Pettkó: Kap. János lev. 42. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 44.

509. 1456. május 4. Róma. — III. Kallixtus pápa megdícséri Capistranói János buzgólkodását, további munkára buzdítja és megígéri, hogy a hajóhad tengerre szállását szorgalmazza.

Incipit: Continuo testimonio dilecti... Desinit: ...in mari poni iussimus et ponemus.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 121. — Wadding: Annales Min. XII. 334. — Hermann: Cap. triumph. 535. — Liber epistolarum Joh. de Cap. I A. — Katona: Hist. Crit. VI. 1054. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 486. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 40.

510. 1456. május 6. Csanád. — Maróthy Lajos és Máté Gyulai Gergely borostyános mesterüket küldik Capistranói Jánoshoz azon kéréssel, hogy a kérdéses ügyben neki teljes hitelt adjon.

Incipit: Venerabilis et devote... Ecce hunc Gregorium Baccalaureum... Desinit: ...prenotata tamquam nostris propriis.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 43. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 45.

511. 1456. május 7. Siklós (Soklós.) — Zalai Miklós, a nádor siklósi várának felügyelője, Tárnok János és Péter várnagyok a várnéppel együtt esedezve kérik Capistranói Jánost, hogy jöjjön hozzájuk is prédikálni, mert ők a vár őrzését nem hagyhatják el.

Incipit: Reverendissime pater. Gesta mira fame per mundum patentis. Desinit: ... reverendissima presentia V. P. prenotate.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 44. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 46. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 38 A. — Wadding: Annales Min. XII. 330. — Hermann: Cap. triumph. 519. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 147. — Katona: Hist. Critica VI. 1055. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 432. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. p. 88.

512. 1456. május 14. Buda. — Juan Carvajal pápai követ tudósítja Capistranói Jánost, hogy Hunyadi János tanácsára Szegedről Budára távozott, s hogy a külföldi segédcsapatok megindulásáról jó híreket kapott.

Incipit: Reverende pater... Meminit vestra [P. R. cum quanta instantia fuit] nobis... Desinit: ...paternitatem diu conservare dignetur...

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 433. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. punct. 90. — Wadding: Annales Min. XII. 332. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 135. B. — Hermann: Cap. triumph. 532. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 31. B. — Pray: Annales Reg. Hung. III. 169. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 451. — Schematizmus Prov. S. Joh. de Cap. 47.

513. 1456. május 14. Valpó. — Maróthy Lajos és Máté a valpói plébánost, Ágostont küldik követségben Capistranói Jánoshoz.

Incipit: Venerabilis et deo devote... En hunc discretum Augustinum... Desinit: ...adhibere velitis tamquam nostris.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 45. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 46.

514. 1456. május 15. Bács. — Szekcsői Hercegh Rafael, kalocsai érsek, tudatja Capistranói Jánossal, hogy Juan Carvajal pápai követ Budára utazott; kéri, hogy jöjjön egyházmegyéjébe, ahol sok keresztest gyűjthet.

Incipit: Venerabilis pater... Scripseratis nobis ut novitatibus vestram paternitatem... Desinit:... presertim in assumptione crucis.

Pettkó: Kapisztrán János jev. 47. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 49.[1])

515. (1456.) május 15. Bács. — Szekcsői Hercegh Rafael, kalocsai érsek, a fentebbiekhez hasonló tartalmú levelet intéz Capistranói Jánoshoz; kiemeli különösen azt a tényt, hogy a pápai követ elment, tehát most semmi sem akadályozhatja a jövetelben.

Incipit: Reverendissimus Dominus legatus e suo itinere... Desinit: Veni, Vir Dei, et noli amplius tardare...

Wadding: Annales Min. XII. 330. — Hermann: Cap. triumph. 518.[2]) — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 433. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. V. punct. 85.

516. 1456. május 15. Telegd. — Telegdi Lőrinc tanácsot kér Capistranói Jánostól, hogy mitévő legyen: három év előtt fogadalmat tett, hogy bűneinek vezekléseül Rómába megy, fogadását nem teljesítette, de azóta egy embert megölt.

Incipit: Debitam et condignam reverentiam... Deducatur in memoriam... Desinit: ...tamquam mee persone. Valete in Domino Jesu Christo.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 46. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 48.

517. 1456. május 17. Palota. — Varsányi István, a magyarországi ferencrendiek vikáriusa, tudósítja Capistranói Jánost azon hatásról, amelyet a pápai bulla fog okozni az egész testületben mihelyt a rendi ügyeket elintézte, azonnal hozzá fog sietni.

Incipit: Salutatione premissa veri ac sinceri amoris affec-

---

[1]) A keltezés: Ex Bachia die sabbati ante festum Pentecostes. Anno dni MCCCCLVI. to.

[2]) A keltezés: Ex Bachia die Sabbathi Vesperis Pentecostes.

tum... E. V. noverit paternitas reverenda... Desinit: ... Vestra valeat Pat-tas iuxta gratiam vobis a deo collatam.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 50. – Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 51.

518. 1456. május 18. Pécsvárad. — Péter, pécsváradi apát, véleményt kér Capistranói Jánostól két jogilag vitás, de általok el nem döntött ügyben: Vajjon irregularis lett-e azon diákonus, aki karingben mondotta el az ünnepélyes vesperást? Tartozik-e a laikus a halálos pillanatban a másik laikusnak meggyónni, ha papot egyátalán nem kaphat?

Incipit: Venerabilis pater... Casum cuiusdam dyaconi... Desinit: ... dignemini facere nobis informationem. Valete in Christo Jesu.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 50. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 51.

519. 1456. május 21. Pécsvárad. — Péter, pécsváradi apát újra véleményt kér Capistranói Jánostól Benedek mester és konventi jegyző ügyében, aki a baseli zsinattól felmentést kapott a horák elvégzése alól, ámbár javadalmas volt; vajjon ez a felmentés érvényes volt-e, vagy sem?

Incipit: Venerabilis pater. Magister Benedictus noster... Desinit: ... exinde reddere certificatos. Eandem V. P. Jesus Christus conservet ad vota.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 51. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 52.

520. (1456.) május 21. Marczali. — Marczali János, Sümeg és Zala megyék ispánja, tudósítja Capistranói Jánost a török sereg mozdulatairól. (A levél töredék, egyik fele le van vágva.)

Incipit: Religiose vir domine et pater noster... Desinit: ... in castro nostro Marczali feria sexta. Trinitatis anno domini millesimo...

Pettkó: Kap. János lev. 51. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 53.

521. 1456. május 23. Valpó. — Maróthy Lajos és Máté követségben küldik Gyulai Gergely borostyános mesterüket Csanádi Bertalan és György ferencrendi szerzetesekhez.

Incipit: Venerabiles et religiosi fratres... Desinit: ... debeatis, tamquam nostris dictis.

Pettkó: Kap. János lev. 48. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 49.

522. (1456.) május 23. Havlud (Hawlud). — Giovanni Tagliacozzo azt kérdezi Capistranói Jánostól, hogy mit csináljanak a hajókkal és a keresztesekkel. Kéri, hogy jöjjön ide, itt sokat lehetne a kereszt alá gyűjteni. Tudatja, hogy Hunyadi János a »patronus huius loci«-t, János úrat, Szegedre hívta.

Incipit: Revme ac generosissime... Oculorum nimia passione... Desinit: ...Scripsi cum uno oculo et cum maximo dolore capitis.

Pettkó: Kap. János lev. 52. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 53.

523. 1456. május 23. Buda. — Juan Carvajal pápai követ Francesco de Oddis de Tudento assisii püspököt küldi Capistranói Jánoshoz maga helyett és tudatja vele, hogy a kereszteseket nem kísérhette le Péterváradra, mert Hunyadi János ebben megakadályozta. Kéri, hogy jelölje ki a találkozás helyét, mert nagyon szeretne vele egyről-másról tárgyalni.

Incipit: Reverende in Christo pater... Ista hora recepi ultimas vestras litteras... Desinit: ...committam. Omnipotens Deus V. P. conservare dignetur.

Acta Canonizationis Joh. de Cap. 136 A. — Pettkó: Kap. János lev. 53. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 54. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 23 A. — Wadding: Annales Min. XII. 333.[1]) — Hermann: Cap. triumph. 534. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 436. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 92.

524. 1456. május 23. Buda. — Juan Carvajal pápai követ újra ír Capistranói Jánosnak és tudtára adja, hogy két levele: egyik Budáról, a másik Szegedről nem jutott Capistranói Jánoshoz. A királynak azt tanácsolta, hogy menjen le személyesen a végekre; kéri, hogy jelölje meg a helyet, ahol vele találkozhat.

Incipit: Revde in Christo pater... Post salutem. Recepimus hodie litteram V. P. datam die pentecostes... Desinit: ...non

[1]) Wadding és Hermann hibásan a keltezést május 25-ikére teszik.

videtis impediri negotium Christi. Omnipotens deus noster V. P. conservare dignetur...

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 435. — Pettkó: Kap. János lev. 54. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 55. — Wadding: Annales Min. XII. 333.[1]) — Hermann: Cap. triumph. 533. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 91.

525. 1456. május 24. Váralja. — Szekcsői Herczegh Pál elküldi Capistranói Jánoshoz Hunyadinak levelét és kéri, hogy jöjjön Perecskére, ahol az ujdonságokat megtudja.

Incipit: Venerabilis et religiose vir... Quia nos hiis diebus proximis... Desinit: ... locum Perechke erga V. P. R. accedemus.

Pettkó: Kap. János lev. 55. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 56.

526. 1456. május 25. Esztergom. — Dénes esztergomi érsek válaszol a kalocsai érseknek, hogy a híveknek nem kell megfizetniök az absolutióért az öt arany forintot; a csehek rabolnak, gyújtogatnak.

Incipit: Revme in Christo pater... Litteras Vestras nobis delatas habuimus... Desinit: ... scribere F. V., que diu felixque valeat.

Pettkó: Kap. János lev. 56. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 57.

527. 1456. május 26. Pécs. — Miklós pécsi püspök kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön el az egyházmegyei zsinatra és őt tudományával segítse s támogassa.

Incipit: Venerabilis pater. Sperabam pro consolatione mea. Desinit: ... Conservet dominus Pat-tem Vestram saluti nostre.

Pettkó: Kap. János lev. 56. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 57. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 144 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 33 B.

528. 1456. május 28. Valpó. — Maróthy Lajos és Máté Gergely mestert és Nemthy Dénes várnagyot küldik Capistranói Jánoshoz és kérik, hogy adjon hitelt szavaiknak.

---

[1]) Wadding és Hermann a keltezést május 24-ikére teszik.

Incipit: Venerabilis in deo devote... Ecce hos magistrum Georgium et Dyonisium de Nemthy... Desinit: ...fidem credulam adhibere velitis.

Pettkó: Kap. János lev. 57. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 58.

529. 1456. június 2. Buda. — Juan Carvajal pápai követ felszólítja Capistranói Jánost, hogy menjen Wienbe a császárhoz és szorgalmazza a hadsereg kiállítását.

Incipit: Etsi Sanctissimus Dominus V. P. scripserit, ne... Desinit: ...copiis et machinis se praeparet ad resistendum Turcico furori.

Wadding: Annales Min. XII. 331. — Hermann: Cap. triumph. 531. — Acta Sanct. Oct. X. 361. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 437. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 89.

530. 1456. június 3. — Fülöp, Bazvan püspöke, kéri Capistranói Jánost, hogy nézze meg elpusztított kastélyát és adjon hitelt e levél vivőjének.

Incipit: Rogamus vestram paternitatem ut dignemini.

Kiadatlan, kézírata a capestranói konvent oklevéltárában 215. VI. 68. sz. a.

531. 1456. június 5. Buda. — Juan Carvajal pápai követ elküldi Capistranói Jánosnak Hunyadi János levelének másolatát, amelyben tudtúl adja a törökök előnyomulását; egyben értesíti, hogy a magyar király vadászat ürügye alatt eltávozott az országból.

Incipit: Per proprium nuncium misi... Desinit: ...id etiam nos facimus diligenter. Vale.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 438. — Wadding: Annales Min. XII. 334. — Hermann: Cap. triumph. 535. — Pray: Annales Reg. Hung. III. 170. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 93.

532. 1456. június 8. Nándorfejérvár. — Horogszegi Szilágyi Mihály Nándorfejérvár kapitánya kéri Capistranói Jánost, hogy egy templomot szerezzen meg a keresztények számára, mert az övékét a török elpusztította; a templomra pedig szükségük van itt a manicheusok között.

Incipit: Sanctissime in Christo... Hunc Gardinum de Kwdista... Desinit: ...et ibi iam ulterius manere nequeunt.

Pettkó: Kap. János lev. 57. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 58.

533. 1456. június 14. Buda. — Juan Carvajal pápai követ közli Capistranói Jánossal, hogy elveszettnek hitt leveleivel a küldött követ visszajött; most Hunyadi János futárjával küldi, aki kéreti magához; Németországban sok keresztes gyűlt egybe, de nincsen kapitányuk.

Incipit: Reverende in Christo pater... Ista die restitute sunt nobis littere... Desinit: ...qui eos reciperent. Omnipotens deus noster V. P. R. conservare dignetur.

Pettkó: Kap. János lev. 58. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 58.

534. 1456. június 14. Pétervárad. — Francesco de Oddis de Tudento, assisi püspök, tudatja Capistranói Jánossal, hogy a kalocsai érsek magához hivatta; kéri, hogy jöjjön Bácsba, vagy tudassa vele, hogy hová menjen a találkozásra.

Incipit: Venerabilis et religiose pater... Quia credo V. P. scire... Desinit: ...paratus continue ad beneplacita V. P., quam deus conservare dignetur.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 439. — Pettkó: Kap. János lev. 59. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 59. — Wadding: Annales Min. XII. 330. — Hermann: Cap. triumph. 518. — Acta Sanct. Oct. X. 360. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 86.

535. 1456. június 15. Buda. — Juan Carvajal pápai követ tudtára adja Hunyadi Jánosnak, hogy belenyugszik, hogy Capistranói János nem megy Wienbe a német császárhoz; kéri, hogy küldje ezt a levelet is Capistranói Jánosnak, mivel követe visszajött anélkül, hogy megtalálta volna.

Incipit: Illustris et magnifice domine... Omnia temptavimus et facimus... Desinit: ...omnem diligentiam nobis possibilem facimus.

Pettkó: Kap. János lev. 59. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 60. — Wadding: Annales Min. XII. 331. — Hermann: Cap. triumph. 531. — Acta Sanct. Oct. X. 361. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 140 B. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 28 B.

536. 1456. június 16. Geszt. — Geszthi János, Nándorfejérvár kapitánya, kéri Capistranói Jánost, hogy járjon közbe a kalocsai érseknél az ő káplánja, Tamás pap érdekében, akire az érsek régóta haragszik.

Incipit: Venerabilis domine... Diebus proximis elapsis, P. V. in Kewlyd existente... Desinit: ... servet feliciter ad vota per tempora exoptata.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 60. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 61.

537. 1456. június 19. Pétervárad. — Az assisi püspök kéri Capistranói Jánost, hogy a pétervároadi apátság három városa és több helysége könyörgését ne vesse meg, hanem menjen el hozzájuk az Isten igéjét hirdetni.

Incipit: Venerabilis et religiosissime... Venit ad P. V. lator presentium... Desinit: ... quem deus conservare dignetur.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 440. — Pettkó: Kapisztrán János lev. 61.[1]) — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 61. — Wadding: Annales Min. XII. 330. — Hermann: Cap. triumph. 518. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. p. 87.

538. 1456. június 23. Erdőd. — Nagyvölgyi Mihály, titeli prépost és kalocsai kanonok, tudatja Capistranói Jánossal, hogy Almási Istvánt, akit csempészetért elfogatott és javaitól megfosztott, szabadon bocsátotta és egyúttal kéri, hogy az esetleges irregularitas vétsége alól oldja fel.

Incipit: Se ipsum ad omnia vestrorum... Desinit: ... commendatum haberet, velimus.

Pettkó: Kapisztrán János lev. 61. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 62.

539. 1456. június 18. Hollós. — Hunyadi János értesíti a pápai követet, hogy elhagyta Szegedet és siet a Morva folyócskának a Dunába torkolásához; kéri, hogy a kereszteseket minél előbb küldje el, nehogy a törökök előbb vízre bocsássák hajóikat, mint meg érkeznek.

Incipit: Reverendissime in Christo pater... Avisamo vostra signoria... Desinit: ... la faccia monstrare al vescovo palatino.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 465. — [Milanói Á. L. P. E. Melléklet Capistranói János 1456. július 3-ki leveléhez.]

[1]) Az aláírás: filius G. epus Assisinati.

540. 1456. Capistranói János buzdítja a szabolcsiakat, hogy vegyék fel a keresztet. (A levél elveszett.)

Századok. 1872. évf. 391.

541. 1456. július 3. Nándorfejérvár. — Capistranói János tudatja Francesco de Oddis de Tuderto assisi püspökkel, hogy a törökök az egész Dunát uralják; Hunyadi már küzdelemben áll velök; kéri a püspököt, hogy írjon Juan Carvajal pápai követnek, hogy járjon közbe támogatás végett a királynál és az egyházi fejedelmeknél.

Incipit: Reverendissime in Christo pater... In questa hora ho recevuto... Desinit: ...ricomandandome alla sua reverendissima signoria.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 465.

542. 1456. július 10. Buda. — Juan Carvajal pápai követ kéri Francesco Sforza milanói herceget, hogy támogassa a török elleni küzdelemben; tudósítja a hadjárat előkészületeiről, nevezetesen, hogy Capistranói János is itt van és lelkesít a harcra.

Incipit: Serenissimo princeps... Non scrivemo... Desinit: Dio se degne perpetur conservare.[1])

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 467.

543. 1456. július 13. Buda. — Juan Carvajal teljes búcsút engedélyez mindazon harcosoknak, akik a török ellen hat hónapig harcolnak, ha töredelmes szívvel megbánják bűneiket; ugyanezt igéri azoknak is, akik maguk helyett mást küldenek saját költségükön a harcba.

Incipit: Tenore praesentium intimatur... Desinit: quia sex mensibus serviat.

Pray: Annales Reg. Hung. III. 170.

544. 1456. július 13. Becse. — Brankovics György szerb despota tudósítja a pápai követet (?) a Nándorfejérvár ostromát megelőző dolgokról; jelenti, hogy Hunyadi János Szalánkeményben van, s ott van Capistranói János is.

[1]) Következik az utóirat: Incipit: Inclusa... Poi ad questa lettero... Desinit: ...e capace de cinquecento persone et piu.

Incipit: Reverendissime in Christo pater... Litteram vestre reverendissime... Desinit: Cetera autem dicet lator presentium Twdor, cui credere debeatis.

Thallóczy-Áldássy: Magyarország mellékt. okl. II. 204.

545. 1456. július 21. Nándorfejérvár. — Capistranói János és társainak jelentése az 1456. július 21-én Nándorfejérvárban történt dolgokról. A levelet a legnagyobb valószínüség szerint a pápai követnek szánta.

Incipit: Universis titulo christianae militiae... Desinit: ...cum eo existentes, bullatores Christi paratissimi.

Analecta Franciscana. II. 366. — Hueber: Dreyfache Chronickh. 315. — Herschel: Serapeum, XIV. 163—166.[1])

546. 1456. július 22. Nándorfejérvár. — Capistranói János tudósítja III. Kallixtus pápat a nándorfejérvári győzelemről.

Incipit: ...Beatissimi pater... Gloria in altissimo Deo... Desinit: ...quae facta sunt in particulari.

Wadding: Annales Min. XII. 371. — Hermann: Cap. triumph. 570. — Acta Sanct. Oct. X. 382. — Acta Sanct. Ungariae. II. 291. — Pray: Annales Reg Hung. III. 181. — Herzog: Cosmographia Franc. I. 359. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III.; 217—218.

547. 1456. július 23. Nándorfejérvár. — Hunyadi János értesíti Szécsi Dénes esztergomi érseket a nándorfejérvári győzelemről.

Incipit: ...Reverendissime in Christo Pater... Novitates has Vestrae Dominationi... Desinit: et nimium ipsius destructionem...

Dobner: Monumenta Hist. Boh. II. 417—418. — Fejér: Genus, incunabula 225—227. — Cod. Marc. Ital. VII. 794. — Num. 96. Contarini. Carta 445.

548. 1456. július 24. Nándorfejérvár. — Hunyadi János tudósítja a királyt a nándorfejérvári győzelemről.

Incipit: ...Serenissimo principi... Per prius etiam scripsisse... Desinit: ...et nunc promittimus...

---

[1]) Német nyelven jelent meg, ebből való a fentebbi rész Glassberger krónikájából.

Pray: Annales Reg. Hung. III. 180. — Fejér: Genus... 223—225. — Acta Sanct. Oct. X. 382.

549. 1456. július 24. Nándorfejérvár. — Hunyadi János értesíti Garai László nádort a nándorfejérvári győzelemről.

Incipit: Magnifice domine... Novitates has dominationi vestre... Desinit: propter fractionem et destructionem ipsius.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 208.

550. 1456. július 26. Buda. — A sebenicói püspök feljegyzései a török harctérről III. Kallixtus számára.

Incipit: Copia novitatum missarum... Desinit: ...mulieres multe viros suis expensis mittunt.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 469.

551. 1456. július 28. Nándorfejérvár mellett a Száva partján. — Giovanni Tagliacozzo részletesen leírja a nándorfejérvári győzelmet.

Incipit: Reverende pater... Licet multis occupatus negotiis... Per lettere che alla vostra... Desinit: ...el vecchio nostro sancto e frate Ambrosio.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 380—388.

552. 1456. július 29. Ujlak. — Juan Carvajal pápai követ értesíti Francesco Sforza milanói herceget a nándorfejérvári győzelemről és azt a meggyőződését fejezi ki, hogy a törököket üldözni lehetett volna, ha Capistranói János bevárta volna, míg odaérkezik az összegyűjtött sereggel.

Incipit: Serenissime princeps... Turchus in die sancte Marie Magdalene... Desinit: ...deus conservare dignetur.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország mellékt. okl. II. 210.

553. 1456. augusztus 2. Wien. — Georgius de Welche értesíti a soproni polgárokat a nándorfejérvári győzelemről. — Levélrészlet.

Incipit: Sciatis, quod die hesterna... Desinit: ...ad sex milliaria sunt prostrati.

Magyar történelmi tár. IX. 159. — Soproni városi levéltár.

554. 1456. aug. 3. Wien. — Egy névtelen érdekes részleteket ír Hunyadi János és Capistranói János nándorfejérvári győzelméről.

Incipit: Cras octo dies venerunt. Desinit: ... recipere stipendia a R. Matte veniant.

Magyar történelmi tár. IX. 65.

555. 1456. augusztus 10. Róma. — III. Kallixtus pápa értesíti Károly francia királyt a nándorfejérvári győzelemről és kéri, hogy tartasson azért országában hálaadó isteni tiszteletet.

Wadding: Annales Min. XII. 380. — Hermann: Cap. triumph. 577. — Pray: Annales Reg. Hung. III. 184.

556. 1456. augusztus 13. Róma. — Nicolao Severino tudósítja Siena városát, hogy a pápa a nándorfejérvári győzelem hírére meghúzatta Róma összes harangjait és ünnepélyes körmenetet tartott.

Pastor: Geschichte der Päpste. I. Anhang. 72.

557. 1456. augusztus 13. Róma. — Jacopo Calcaterra tudósítja Francesco Sforza milanói herceget a nándorfejérvári győzelem hatásáról.

Pastor: Geschichte der Päpste. I. Anhang. 73.

558. 1456. augusztus 17. Szalánkemén. — Capistranói János részletesen leírja a nándorfejérvári győzelmet III. Kallixtus pápának és kéri, hogy minden erejével hasson oda, hogy az igért seregek megjöjjenek.

Incipit: Beatissime Pater... Quia ubi aliquid deficit... Desinit: sua Sanctae per tempora longiora.

Fejér: Genus... Joannis de Hunyad. 227. — Wadding: Annales Min. XII. 372. — Hermann: Cap. triumph. 571. — Acta Sanct. Oct. X. 383. — Pray: Annales Reg. Hung. III. 183. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. III. 219—223.

559. 1456. augusztus 24. Castrum Jubileum. — Jacopo Calcaterra megírja Francesco Sforza milanói hercegnek, miképen fogadta a pápa a nándorfejérvári győzelem hírét.

Pastor: Geschichte der Päpste. I. 695.

560. 1456. aug. 25. Róma. – III. Kallixtus pápa megdicséri Capistranói Jánost a nándorfejérvári ütközetben tanusított buzgalmáért és kéri, hogy támogassa továbbra is a pápai követet.

Incipit:... Dilecte Fili... Non dubitamus, quin ad sequendam... Desinit:... cooperate nobiscum, quod potes.

Wadding: Annales Min. XII. 374. — Hermann: Cap. triumph. 573. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 192. — Herczog: Cosmographia Franc. I. 359. — Liber epistolarum Joh. de Cap. 103. B. — Acta Sanct. Oct. X. 384. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 481. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 41.

561. 1456. szept. 12. Spilimberg. — Barbadigo Jeromos, Friaul kormányzója, tudatja Francesco Foscari veneziai dogeval Hunyadi János halálát, a hadsereg állapotát és Capistranói János betegségét.

Incipit: Serenissime princeps... licet per aliquos qui preteritis... Desinit:... et vadit iste nuntius Romam, qui etiam febricitat.

Thallóczy-Áldásy: Magyarország Mellékt. okl. II. 217.

562. 1456. szept. 16. Róma. — III. Kallixtus tudatja Capistranói Jánossal, hogy a mellékelt brevében régi kiváltságait megerősíti és újakat ad neki; a küldött ifjút magánál tartja; a hírvivővel 200 aranyat küld; kéri, hogy adja tudtára Hunyadi Jánosnak, hogy megbízhatik benne.

Incipit: Quia his diebus. Desinit:... adhibeat fidem, tanquam nobis.

Wadding: Annales Min. XII. 374. — Hermann: Cap. triumph. 573. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 488. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 42.

563. 1456. szeptember 16. Róma. — III. Kallixtus pápa minden kiváltságot megad Capistranói Jánosnak, még a pápának »in foro interno« fenntartott esetekben is.

Incipit: Ut uberius consolari valeas... Desinit:... pascere animas fidelium possis.

Wadding: Annales Min. XII. 375. — Hermann: Cap. triumph. 574. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 489. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 43.

564. 1456. október 21. Ujlak. — Capistranói János ajánló levele azon rendtársai részére, akik könyveit Capestranóba viszik.

Incipit: In christo sibi carissimis... Desinit: ...anime mee collatum esse. Valete in Domino Jesu filii predilecti et pro me indesinenter orate.

Mircse: Adalék Cap. Sz. János életéhez. 8. — Magyar Sion. VII. 98.

565. 1456. október 27. Futak. — Juan Carvajal pápai követ az ország rendeit kiközösítéssel fenyegeti, ha valamelyikük Capistranói János könyveiből és emléktárgyaiból valamit lefoglal, vagy nem engedi meg, hogy azokat Capestranóba szállítsák.

Incipit: Joannes miseracione divina... Quia officio nostro incumbit... Desinit: ...offerentes nos eis ad similia esse paratos...

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 9. — Magyar Sion. VII. 98. — Pettkó: Kap. János lev. 62. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 63. — Documenta. Ad annum 1456.

566. 1456. november 17. Prága. — Wencel, a prágai káptalan dékánja, értesíti Capistranói Jánost, hogy levelét megkapta és hogy Rokycana most is folytatja felforgató üzelmeit.

Incipit: Reverendissime pater. Tuas litteras recepi... Desinit: ...invadunt lupi rapaces etc.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 440. — Wadding: Annales Min. XII. 319. — Hermann: Cap. triumph. 400. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. V. punct. 81.

567. (Hely és keltezés nélkül.) — Bácsmegyei Kürti Balázs, a nádor tiszttartója, kéri Capistranói Jánost, hogy őt, valamint családját bajaiktól szabadítsa meg, szolgáját pedig, aki békát nyelt, figyelmébe ajánlja.

Incipit: Orationum in domino devotarum per suffragia... Notum facie harum serie. V. Paternitati... Desinit: ...a divino munere tam in corpore quam in animabus.

Pettkó: Kap. János lev. 65. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 65.

568. 1456. december 1. Róma. — III. Kallixtus levele Constantinus Zara-Jacob Ethiopia királyához, amelyben részletesen leírja a nándorfejérvári győzelmet és annak két hősét magasztalja.

Wadding: Annales Min. XII. 421.

569. 1457. január 1. Wien. — Capistranói János társai tudósítják Enea Sylviót Capistranói János betegségéről és haláláról.

Incipit: Reverendissime in Christo pater... Petiit a nobis tabellarius... Desinit: ... Ordinemque nostram humillime commendamus.

Analecta Franciscana. II. 372. — Sinopsis Collectanea. 17. — Wadding: Annales Min. XII. 403.

570. 1457. február 5. Milano. — Giovanni Baptista Tagliacarne di Lepanto, vikárius generális, tudósítja az összes tartományi főnökökkel Capistranói János halálát és egyúttal utasítja őket, hogy a szokásos gyászszertartásokat végezzék el.

Incipit: Vehementer doleo, quod tibi... Desinit: ... fideliter exequamur. Vale.

Wadding: Annales Min. XIII. 1. — Hermann: Cap. triumph. 614. — Acta Sanct. Oct. X. 402.

571. 1457. március 28. San Blasio kolostora Vicenza mellett. — Pietro Maurozeno, San Antonio tartomány vikáriusa felszólítja Girolamo d'Udinét, hogy írja meg neki Capistranói János rövid életrajzát.

Incipit: Optimo viro religioso... Cupienti mihi... Desinit: ... est in prandiolo. Vale optime Pater.

Acta Sanct. Oct. X. 484. Girolamo d'Udine: Prologus ad vitam.

572. 1457. július 17. Wien. — Girolamo d'Udine mentegetődzik, hogy nincsen képessége arra, hogy Capistranói Jánosnak életrajzát megírja; de hogy hálátlannak még se mondja Pietro Maurozeno, azért egy keveset írni fog róla.

Incipit: Venerando Patri fratri Petro Maurozeno... Rogarunt me... Desinit: ... multo queas excogitare... Következik az életrajz. A végén: ... dicendique facultate, restauro. Vale.

Acta Sanct. Oct. X. 484.

573. 1459. január 21. Zalárd. — Varsányi István, a magyarországi ferencrendi vikárius, kéri a Celanói gróf feleségét, Jacobellát, hogy tegyen lépéseket Capistranói János szenttéavatása érdekében.

Incipit: Magnifice et Generose Domine... Salutem in salutis auctore... Desinit: ...perducat Jesus benedictus primogenitus Marie virginis gloriose.

Pettkó: Kap. János lev. 63. — Schematismus Prov. S. Joh. de Cap. 63. — Wadding: Annales Min. XII. 127. — Hermann: Cap. triumph. 702. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 500.

574. 1459. április 29. Perugia. — Giovanni Baptista Tagliacarne di Lepanto, vikárius generális, meghagyja Giovanni Tagliacozzónak, hogy menjen Magyarországba és gyűjtse össze az adatokat Capistranói János életéről.

Incipit: In Christo sibi Carissimo fratri Joanni de Taliacotio... Desinit: ...te devenire contingerit. Vale in Domino et pro me ora.

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 24. — Magyar Sion. VII. 197.

575. 1459. május 20. Aquila. — Giacomo dalla Marca meghagyja Giovanni Tagliacozzo és Michele da Tuscia rendtársainak, hogy utazzanak Magyarországba, Ausztriába, Lengyelországba és gyűjtsék össze az adatokat Capistranói János életéről és működéséről.

Incipit: Jesus. In christo Sancti ... Cum ex concessione sedis apostolicae... Desinit: ...Valete in Christo Jesu et orate pro me.

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 27. — Magyar Sion. VII. 200.

576. Capistranói János rövid életrajza és sírfelírata a »Biblioteca Marciana di Venezia, Codex CCLXVI. Classis XIV. pag. 158. tergo.«

Incipit: Jesus. Per presentes illucescat... Desinit: ...Cruce signatus crucifixo jam associatus.

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 11. — Magyar Sion. VII. 100.

577. Capistranói János életében eszközölt csodák a »Biblioteca Marciana di Venezia, Codex CCLXVI. Classis XIV. pag. 152—153. tergo.«

Incipit: Jesus. Cum semel Vir dei... Desinit: ...et alia quamplurima quo brevitatis causa, hic omitto.

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. — Magyar Sion. VII. 101—104.

578. Capistranói János halála után történt csodák a »Biblioteca Marciana di Venezia, Codex CCLXVI. Classis XIV. pag. 162. tergo ad 166. tergo.«

Incipit: Jesus. Ego Frater Petrus de Sopronio... Desinit: felgyógyult ob merita Sti Capistrani.

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 14—24. — Magyar Sion. VII. 104—113.

579. 1459. június 9. Ascoli. — Francesco de Monaldensibus, Ascoli püspöke, levelet intéz a császárhoz, a magyar királyhoz, a világi és egyházi hatóságokhoz, hogy Giovanni Tagliacozzo ferencrendi szerzetest segítsék Capistranói János szenttéavatási ügyében tartott kutatásaiban.

Incipit: Non est alienum, imo decet... Desinit: ... scribi, et nostro consueto sigillo muniri.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 493. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 3. — Wadding: Annales Min. XIII. 124. — Hermann: Cap. triumph. 650. — Kaprinai: Hungaria Diplomatica. II. 316. — Barberio: Compendio della Vita. II. 48. — Barberio: Vita... del S. Giov. de Cap. 367.

580. 1459. június 15. Ascoli. — A városi hatóság azon kéréssel fordul a császárhoz, a magyar királyhoz és a többi egyházi és világi fejedelmekhez, hogy Capistranói János szenttéavatását mozdítsák elő.

Incipit: Sacratissimo Romanorum Imperatori... Decet, jurique consonum est... Desinit: ... cui nos devotissimos Servitores profitemur.

Wadding: Annales Min. XIII. 125. — Hermann: Cap. triumph. 652. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 496. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 6.

581. 1459. június 24. Bologna. — A városi hatóság azon kéréssel fordul a német császárhoz, a magyar királyhoz és az összes egyházi és világi fejedelmekhez, hogy Capistranói János szenttéavatását karolják fel és Giovanni Tagliacozzót ezen ügyben támogassák.

Incipit: Cum inter alios populos... Desinit: ... sub nostrorum sigillorum impressione.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 494. — Wadding: Annales Min. XIII. 125. — Hermann: Cap. triumph. 651. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 4.

582. 1459. június 24. Bologna. — Angelo Capranica, Rieti püspöke és pápai legatus, magasztalja Capistranói Jánost és Giovanni Tagliacozzót mindenkinek a figyelmébe ajánlja.

Incipit: Sacratissimae Imperatoriae Majestati... Quamvis praeclara gesta... Desinit: ...quas diutissime salvas in Domino exopto.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 490. — Wadding: Annales Min. XIII. 123. — Hermann: Cap. triumph. 649. — Kaprinai: Hungaria Diplom. II. 331. — Barberio: Compendio della Vita. II. 47. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 364. és 88. (Olaszul.) — Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 25. — Magyar Sion. VII. 198. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 1.

583. 1459. július 3. Padova. — A városi hatóság kéri a német császárt, hogy Capistranói János szenttéavatását kérelmezze a pápánál.

Incipit: Propter mirificam, singularemque... Desinit: ...has fieri jussimus sub nostri consueti sigilli impressione.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 491. — Wadding: Annales Min. XIII. 126. — Hermann: Cap. triumph. 653. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 7.

584. 1459. július 20. Treviso. — A városi tanács arra kéri a német császárt és a magyar királyt, nemkülönben az összes egyházi és világi fejedelmeket, hogy Capistranói János szenttéavatását szorgalmazzák a római pápánál.

Incipit: Invictissime Caesar... Desinit: ...has fieri jussimus et sigilli maioris Universitatis nostrae impressione muniri.

Wadding: Annales Min. XIII. 126. — Hermann: Cap. triumph. 653. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 498. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. VII. punct. 6.

585. 1460. március 22. Buda. — Mátyás király kéri Itália fejedelmeit, hogy Capistranói János szenttéavatását kérelmezzék Őszentségénél.

Incipit: Italiae principibus... Mathias Dei gratia Rex... Desinit: ...quanto Sedi Apostolicae estis propinquiores.

Wadding: Annales Min. XIII. 157. — Hermann: Cap. triumph. 695. — Barberio: Vita... del S. Giov. de Cap. 349. — Barberio: Compendio della Vita. II. 34. — Kaprinai: Hungaria Dipl. II. 402. — Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 38. — Magyar Sion. VII. 331. — Fraknói: Mátyás király levelei. I. — Pavich: Ramus viridantis olivae. 52. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 502. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 8.

586. (Kelet és hely hiányzik.) — Mátyás magyar király kéri a pápát, hogy mellőzve a hosszas szenttéavatási eljárást, avassa rögtön szentté Capistranói Jánost, akinek érdemei eszközölték ki azt, hogy börtönéből kiszabadult.

Incipit: Sanctissime ac Beatissime pater... Justum et equum esse censemus... Desinit: ...Offerentes nos promptissimos semper ad omnia Sanctitatis Vre beneplacita et mandata...

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 41. — Magyar Sion. VII. 335.

587. (Kelet és hely hiányzik.) — Mátyás magyar király kéri a bíbornoki testületet, hogy Capistranói János szenttéavatását mindenképen mozdítsa elő.

Incipit: Reverendissimi in Christo patres... Desinit: ...offerentes nos V. R. P. et D. semper promptissimos et paratos.

Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 44. — Magyar Sion. VII. 337.

588. 1460. március 30. Palotha. — Ujlaki Miklós felszólítja Itália összes fejedelmeit, egyházi és világi hatóságait, hogy kérelmezzék a pápánál Capistranói János szenttéavatását.

Incipit: Italiae Principibus... Nicolaus de Uylak... Si cuncta nostri corporis membra... Desinit: ...affectatis in terris: Valete ad vota foelicia.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 506. — Wadding: Annales Min. XIII. 159. — Hermann: Cap. triumph. 699. — Kaprinai: Hungaria Diplom. II. 407. — Barberio: Compendio della Vita. II. 37. — Barberio: Vita... del Glor. Cap. 355. — Mircse: Adalék Cap. szt. János életéhez. 35. — Magyar Sion. VII 267. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 9.

589. 1460. április 5. Ozora. — Varsányi István, a magyarországi ferencrendiek vikáriusa, jelentést tesz Giovanni Baptista Tagliacarne di Lepanto vikárius generálisnak és az összes pro-

vinciálisoknak Capistranói János szenttéavatása ügyében eddig elért eredményről és kéri, hogy mozdítsák elő ezt az ügyet.

Incipit: Reverendissimo in christo patri... Reverendi patres fratresque... Desinit: ...quibus me humiliter commendo.

Mircse: Adalék Cap. szt. János életéhez. 28. — Magyar Sion. VII. 201.

590. 1460. április 5. Ozora. — Varsányi István, a magyarországi ferencrendi szerzetesek vikáriusa, kéri Jacobus Sarzuela miniszter generálist, hogy érvényesítse befolyását Capistranói János szentté avatása ügyében.

Incipit: Reverenciam debitam et paratam... Desinit: Valeat Vra P. Rma foelicia ad vota.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. cap. VII. p. 7. — Mircse: Adalék Cap. sz. János életéhez. 31. — Magyar Sion VII. 263.

591. 1460. április 9. Ujlak. — Az ujlakiak kérik Itália fejedelmeit, hogy kérelmezzék Capistranói János szenttéavatását a pápánál.

Incipit: ...Universis et singulis orthodoxae fidei cultoribus... Desinit: ...et desideramus bene valere.

Wadding: Annales Min. XIII. 161. — Hermann: Cap. triumph. 699. — Barberio: Compendio della Vita. II. 39. — Kaprinai: Hungaria Dipl. II. 410. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 10.

592. 1460. április 13—20. Eszék. — (Anno Domini 1460. infra octavam Pasce in Castro de Ezek.) — Koroghi János macsói bán özvegye és Gáspár fia tanubizonyságot tesznek, hogy Pál nevezetű gyermek egy veremben megfulladt a köleskása kigőzölgésétől; de a tiszttartó imájára, aki Capistranói Jánoshoz fordult, feltámadt.

Incipit: Omnibus Christi fidelibus. Desinit: propria manu munivimus.

Magyar Sion VII. 108. — Acta Sanct. Oct. X. 480.

593. 1460. április 21. Ujlak. — Jegyzőkönyv Capistranói János csodáiról.

Incipit: Noverint universi, ad quos praesentia scripta per-

venerint. Desinit: ...iudex cum triginta tribus de potioribus civitatis anno Domini 1460. die 21. Aprilis.

Utóirat: Incipit: Quae autem inferius sequuntur. Desinit: ...Emericus pellifex de Zegdino stb.

Hermann: Cap. triumph. 656—658. — Kaprinai: Hungaria Dipl. II. 415. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 208—223. (olaszul). — Sinopsis Collectanea. 8. — Bibliotheque nationale de Paris. Cod. Mss. Latin. 5620. A.

594. 1460. indict. VIII. die Jovis secunda. Padova. — A törvényszék ítélete Sibilia, Buldo de Plombino feleségének ügyében, aki megtámadta a végrendeletet, amelyben Capistranói János kérésére egy telket ajándékozott.

Incipit: ...Cum sit, quod olim honesta.... Desinit: ...per dictum depositum.

Bollettino della Societa di Storia Patria. 49.

595. 1461. február 10. Firenze. — Giovanni Tagliacozzo részletesen leírja Giacomo della Marca parancsára Capistranói János életét a nándorfejérvári győzelemtől egész haláláig.

Incipit: ...Reverendo in Christo Patri... Admirabilem ac stupendam de Turcis... Desinit: ...et faciat videre canonizationem praefati beati patris.

Wadding: Annales Min. XII. 384. — Raynald: Annales Eccl. XVIII. 476. — Acta Sanct. Oct. X. 389. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 167. (olasz.) — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 239.

596. 1461. október 24. Graz. — III. Frigyes német császár kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Religiosi fratres Gabriel de Verona... Desinit: pro singulari beneficio recognoscendam.

Wadding: Annales Min. XIII. 188. — Hermann: Cap. triumph. 689. — Acta Sanct. Oct. X. 406. — Kaprinai: Hungaria Dipl. II. 508. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 346. — Barberio: Compendio della vita. II. 32.

597. 1461. október 24. Graz. — III. Frigyes német császár felszólítja az összes egyházi és világi fejedelmeket, hogy írjanak a pápához Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Universis et singulis orthodoxae fidei cultoribus... Desinit: a nobis gratiarum actiones recepturi condignas.

Wadding: Annales Min. XIII. 189. — Hermann: Cap. triumph. 690. — Kaprinai: Hungaria Dipl. II. 509. — Barberio: Compendio della Vita. II. 33. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 347.

598. 1462. január 10. Cobilinum (Venecia). — Albert, a város földesúra és az egész városi tanács arra kérik II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé, aki halála után Isten kegyelméből sok csodát mivel.

Incipit: Sanctissime Pater... Quoniam summi opificis atque redemptoris... Desinit: ... et statu et honore Ecclesiae suae Sanctae.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. VII. p. 61. — Wadding: Annales Min. XIII. 247. — Hermann: Cap. triumph. 711.

599. 1462. június 12. Neisse. — A városi hatóság azon kéréssel fordul II. Pius pápához, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: ... Sanctissime clementissimeque Pater... Non ambigimus auribus... Desinit: ... suscipere atque personaliter exaudire.

Wadding: Annales Min. XIII. 227. — Hermann: Cap. triumph. 445. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 28.

600. 1462. július 1. Wischau. — Prothasius, olmützi püspök, kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost vegye fel a szentek sorába.

Incipit: Obedientiam et reverentiam ad pedum oscula beatorum. Venerunt ad me... Desinit: ... Sedis quoque Apostolicae reverentiam et honorem.

Wadding: Annales Min. XIII. 221. — Hermann: Cap. triumph. 351. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 21.

601. 1462. július 12. Olmütz. — A városi tanács kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé; s ha a csodákhoz okmányok szükségesek, rendelkezésére bocsátják.

Incipit: Sanctissime Pater... Non ignoramus auribus... Desinit: ... expeditione celeri, atque votiva.

Wadding: Annales Min. XIII. 228. — Hermann: Cap. triumph. 351. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 36.

602. 1462. július 14. Brünn. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Vestrae Sanctitatis oratores religiosi... Desinit: ...iterum atque iterum devotius exoramus.

Wadding: Annales Min. XIII. 226. — Hermann: Cap. triumph. 352. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punc. 22.

603. 1462. július 15. Breslau. — A város vezetői esedezve kérik II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost, aki oly igazán megjövendölte a város sorsát, iktassa a szentek közé.

Incipit: Sanctissime Pater... Virtutum opera, vitaeque... Desinit: ...nostram in unicam consolationem.

Wadding: Annales Min. XIII. 227. — Hermann: Cap. triumph. 444. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 29.

604. 1462. július 21. Liegnitz. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Virtutum opera insignia... Desinit: ...nostram in unicam consolationem.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 31. — Wadding: Annales Min. XIII. 228.

605. 1462. július 26. Wolavia. — Conradus Albus, Szilézia hercege, kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Sanctissime Pater... Arbitrat Sanctitatem Vestram non latere... Desinit: ...pro rei tam digne expeditione celeri atque votiva.

Wadding: Annales Min. XIII. 218. — Hermann: Cap. triumph. 692. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 16.

606. 1462. július 27. Bunzlau. — A városi hatóság azon kéréssel fordul II. Pius pápához, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Sanctissime, piissimeque Pater... Celeberrima morum vitae... Desinit: ...custodiat nobis in singularem consolationem.

Wadding: Annales Min. XIII. 230. — Hermann: Cap. triumph. 714. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 33.

607. 1462. július 30. Görlitz. — A város előljárói kérik II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost emelje a szentek sorába.

Incipit: Sanctissime Pater... E priscorum scriptis accepimus... Desinit: ...quod ardentius optamus, perducat.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 34. — Wadding: Annales Min. XIII. 230. — Hermann: Cap. triumph. 715.

608. 1462. július 31. Bautzen. — A városi hatóság Capistranói János szenttéavatását kérelmezi II. Pius pápánál.

Incipit: Beatissime Pater,... Quoniam vetus Oriens... Desinit: ...transitum collocet in aeterna.

Wadding: Annales Min. XIII. 231. — Hermann: Cap. triumph. 716. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 35.

609. 1462. augusztus 1. Kamenz. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Sanctissime Pater,... Navigantes in huius arvi pelago... Desinit: ...conservare dignetur tempora per longiora.

Wadding: Annales Min. XIII. 232. — Hermann: Cap. triumph. 447. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 36.

610. 1462. augusztus 6. Freiberg. — A városi hatóság kérelme II. Piushoz, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Sanctissime Pater... Non ignoramus auribus... Desinit: ...expeditione celeri, atque votiva.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 37. — Wadding: Annales Min. XIII. 233.

611. 1462. augusztus 9. Dresden. — A város előljárósága azon kéréssel fordul II. Piushoz, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Sanctissime Pater... Quia magnorum facta... Desinit: ...et felicibus successibus faciat abundare.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 38. — Wadding: Annales Min. XIII. 233. — Hermann: Cap. triumph. 713. — Acta Sanct. Oct. X. 407.

612. 1462. augusztus 10. Meissen. — A városi hatóság kérelmezi II. Pius pápánál Capistranói János szenttéavatását.

Incipit: Beatissime Pater... Cum in mari huius tabescentis mundi... Desinit: ...victorum nostram in unicam consolationem.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 39. — Wadding: Annales Min. XIII. 234. — Hermann: Cap. triumph. 713.

613. 1462. augusztus 11. Mogelin. — Gáspár, meisseni püspök, kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói János szenttéavatását hajtsa végre.

Incipit: Post devota pedum oscula... Beatissime Pater, Sanctitatem vestram credo... Desinit: ...pro regimine Ecclesiae suae sanctae.

Wadding: Annales Min. XII. 222. — Hermann: Cap. triumph. 693. — Barberio: Compendio della Vita. II. 43. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 360. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 22.

614. 1462. augusztus 13. Oschatz. — A városi hatóság kérelme II. Pius pápához Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Obedientiam perfectam nec non fidelitatem Christianam... Desinit: incolumem conservare dignetur tempora per longaeva.

Wadding: Annales Min. XIII. 234. — Hermann: Cap. triumph. 717. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct 40.

615. 1462. augusztus 14. Hain. (Hayne). — A városi tanács kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Omni cum reverentia obedientiae... Desinit: ...et angelici spiritus laetanter exultabunt in coelis.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 41. — Wadding: Annales Min. XIII. 235. — Hermann: Cap. triumph. 718.

616. 1462. augusztus 15. Torgau. — A városi hatóság arra kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Sanctissime ac Beatissime Pater... Per gratiam summi... Desinit: ...et angelici spiritus laetanter exultabunt in coelis.

Wadding: Annales Min. XIII. 236. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 42.

617. 1462. augusztus 17. Wittenberg. — A város előljáróságának kérvénye II. Pius pápához Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Sanctissime Pater... Navigantes in huius arvi pelago... Desinit: ...incolumem conservare dignetur tempora per longiora.

Wadding: Annales Min. XIII. 236. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 43.

618. 1462. augusztus 20. Grimma. — A városi hatóság arra kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek sorába.

Incipit: Cum devotorum pedum osculis... Splendor paterni luminis... Desinit: ...et angelici spiritus laetanter exultabunt in coelis temporibus aeviternis.

Wadding: Annales Min. XIII. 236. — Hermann: Cap. triumph. 719. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 46.

619. 1462. augusztus 24. Leipzig. — Az egyetem tanári kara együttesen arra kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánosnak, aki oly sokat munkálkodott az Úr szőlejében, adja meg megérdemlett jutalmát.

Incipit: Cum humillima obedientia... Quoniam litteris hostatoriis Caesareae Maiestatis... Desinit: ...et longaevo tempore feliciter conservare.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 32. — Wadding: Annales Min. XIII. 228. — Hermann: Cap. triumph. 415. — Acta Sanct. Oct. X. 406.

620. 1462. augusztus 24. Leipzig. — A városi tanács azon kérelemmel járul II. Pius pápához, hogy Capistranói Jánost, a keresztény vallás igazi példaképét, avassa szentté.

Incipit: Obedientiam sedulam cum ea,... Desinit: ...laute et prospere tempora longiora beatitudinis dignetur.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 45. — Wadding: Annales Min. XIII. 238. — Hermann: Cap. triumph. 414.

621. 1462. augusztus 3. Ezcellust(?) brandenburgi egyház-

megyében. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Omni cum reverentia... Desinit: ...et angelici spiritus laetanter exultabunt in coelis.

Wadding: Annales Min. XIII. 238. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 46.

622. 1462. szeptember 2. Magdeburg. — A városi hatóság kérelme II. Pius pápához Capistranói János szenttéavatása érdekében.

Incipit: Obedientiam sedulam cum ea,... Desinit: ...laute et prospere tempora longiora beatitudinis dignetur.

Wadding: Annales Min. XIII. 238. — Hermann: Cap. triumph. 413. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 47.

623. 1462. szeptember 5. Lauban. — A városi tanács kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté; hivatkoznak egy csodára is, amelyet városukban mívelt.

Incipit: Se totum cum humillima... Quoniam naturam aspidis accipit... Desinit: ...dignis nostris obsequiis facimus obligatos.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 48. — Wadding: Annales Min. 238. — Hermann: Cap. triumph. 312.

624. 1462. szeptember 6. Halle. — A városi tanács kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté; összegezik mindazt a jót, amit városukban véghez vitt.

Incipit: Cum subiectissima... Quoniam iustis et honestis supplicum votis... Desinit: ...longaevo tempore feliciter conservare.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 49. — Wadding Annales Min. XIII. 239. — Hermann: Cap. triumph. 411.

625. 1462. szeptember 8. Löwenberg. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Se totum cum humillima... Desinit: ...nostrique obsequiis id proponimus remereri.

Wadding: Annales Min. XIII. 241. — Hermann: Cap. triumph. 720. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 50.

626. 1462. szeptember 15. Coburg. — A városi tanács kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Sanctissime Pater... Navigantes in huius arvi pelago... Desinit: ...incolumem conservare dignetur tempora per longiora.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 52. — Wadding: Annales Min. XIII. 242.

627. 1462. szeptember 15. Arnstadt. — A városi hatóság Capistranói János szenttéavatásáért folyamodik II. Pius pápához.

Incipit: Cum subiectissima ac devotissima... Virtutum opera, vitaeque... Desinit: ...victuram nostram in unicam consolationem.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 51. — Wadding: Annales Min. XIII. 241. — Hermann: Cap. triumph. 722.

628. 1462. szeptember 17. Nürnberg. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek sorába.

Incipit: Sanctissime in Christo Pater... venerunt ad nos his diebus... Desinit: ...incolumem conservare dignetur per tempore longiora.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 53. — Wadding: Annales Min. XIII. 242. — Hermann: Cap. triumph. 407.

629. 1462. szeptember 20. Bamberg. — A városi tanács kérelme II. Pius pápához Capistranói János szenttéavatása érdekében.

Incipit: Sanctissime Pater... Recepimus per manus Fratrum... Desinit: ...Salvator omnium per tempora longiora feliciter et votive.

Wadding: Annales Min. XIII. 243. — Hermann: Cap. triumph. 409. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 54.

630. 1462. október 1. Berchingen. — János, Eichstätt püspöke, kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek sorába.

Incipit: Beatissime Pater... Redditae sunt mihi iam pridem

litterae Imperiales... Desinit: ...et ecclesiam meam humiliter commendo.

Wadding: Annales Min. XIII. 222. — Hermann: Cap. triumph. 694. — Barberio: Compendio della Vita. II. 44. — Barberio: Vita... del S. Giov. de Cap. 361. — Antonio da Palermo: Tom. V. vol. II. cap. VII. punct. 23.

631. 1462. október 7. Regensburg. — A városi hatóság kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Sanctissime ac Beatissime Pater... Certi fratres Ordinis Minorum... Desinit: ...et meritis eiusdem participare confidentes humillime commendamus.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 55. — Wadding: Annales Min. XIII. 243. — Hermann: Cap. triumph. 403.

632. 1462. október 12. Augsburg. — A városi hatóság kérelmezi Capistranói János szenttéavatását II. Pius pápánál.

Incipit: Beatissime ac elementissime Pater... Quidquid poterint obsequii... Desinit: ...communitatem nostram humiliter commendatam obedientissime subiicimus.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 56. — Wadding: Annales Min. XIII. 244. — Hermann: Cap. triumph. 404.

633. 1462. október 20. Graz. — III. Frigyes császár megújítja kérelmét Capistranói János szenttéavatása érdekében.

Incipit: Beatissime Pater... Religiosi fratres Grabriel de Verona... Desinit: ...pro singulari beneficio recognoscendum.

Wadding: Annales Min. XIII. 217. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 513.

634. (Kelet nélkül.) Buda. — Mátyás magyar király kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Viget in presentiarum hoc in regno error... Desinit: ...servet incolumem regimini ecclesie sue sacrosancte.

Fraknói: Mátyás király levelei. I. 59.

635. 1462. október 22. Regensburg. — Péter bíboros-püspök kérelme Capistranói János szenttéavatása érdekében.

Incipit: Beatissime Pater... Quantis virtutibus, meritisque... Desinit: ... feliciter dignetur conservare.

Wadding: Annales Min. XIII. 219. — Hermann: Cap. triumph. 693. — Barberio: Vita... del S. Giov. de Cap. 357. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. VII. punct. 19.

636. 1462. október 24. Regensburg. — János és Zsigmond rajnai palatinus-grófok és bajor hercegek kérik II. Pius pápát Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Beatissime Pater... Arbitramur Sanctitatem Vestram non latere... Desinit: ... tranquillo, longaevo tempore feliciter conservare.

Wadding: Annales Min. XIII. 217. — Hermann: Cap. triumph. 691. — Barberio: Compendio della Vita. II. 45. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 362. — Antonio da Palermo: Tom. I vol. II. cap. VII. punct. 13.

637. 1462. október 24. Regensburg. — Rupertus rajnai palatinus-gróf, bajor herceg és a regensburgi egyház administratora, kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Praesentatae sunt mihi... Desinit: ... per tempora longiora feliciter et votive.

Wadding: Annales Min. XIII. 217. — Hermann: Cap. triumph. 691. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 14.

638. 1462. október 24. Regensburg. — Albert brandenburgi őrgróf és nürnbergi várgróf kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek sorába.

Incipit: Beatissime Pater... Didici Serenissimum Dominum... Desinit: ... spe aeterna mercedis benigne annuendo.

Wadding: Annales Min. XIII. 218. — Hermann: Cap. triumph. 692. — Barberio: Compendio della Vita. II. 46. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 363. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. Cap. VII. punct 15.

639. 1462. december 3. Melstin. — Jakab, krakaui püspök, kérelme Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Beatissime Pater... Splendor et rara virtutum magnitudo... Desinit: ... et mercedem tandem post cineres tribuat sempiternam.

Wadding: Annales Min. XIII. 220. — Hermann: Cap. triumph. 704. — Barberio: Compendio della Vita. II. 41. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 357. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. p. 20.

640. 1462. december 4. Krakau. — A krakaui székeskáptalan kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Intelleximus pro canonizatione... Desinit: ...haec fama multorum devenit veridicorum relata.

Wadding: Annales Min. XIII. 245. — Hermann: Cap. triumph. 705. — Barberio: Compendio della Vita. II. 46. — Barberio: Vita... del S. Giov. da Cap. 363. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 57.

641. 1462. december 15. Krakau. — A városi hatóság kéri II. Piust, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Beatissime Pater... Intelleximus nonnullos reges... Desinit: ...et nostram in unicam consolationem.

Wadding: Annales Min. XIII. 245. — Hermann: Cap. triumph. 709. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 58.

642. 1462. december 28. Thanezin. — Thanezini János krakaui várnagy kéri II. Piust, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Si status et personae... Desinit: ...Sanctitas Vestra pro eo acceptura.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 24. — Wadding: Annales Min. XIII. 223. — Hermann: Cap. triumph. 707.

643. 1462. december 28. Woschova. — Gorsky Albertus, worschovai várnagy, kéri II. Piust Capistranói János szenttéavatása érdekében.

Incipit: Orthodoxae fidei constantiam... Desinit: ...et robus percipient in Domino singulare.

Wadding: Annales Min. XIII. 224. — Hermann: Cap. triumph. 708. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 25.

644. 1462. december 29. Gostan (Costan). — A városi tanács kérelme Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Beatissime Pater... Ut ad filios... Desinit: ...refugio et adiutorio singulari.

Wadding: Annales Min. XIII. 246. — Hermann: Cap. triumph. 709. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 59.

645. 1462. december 31. Woschova. — A városi hatóság kéri II. Piust, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Venerabilis Pater, in Christo Sanctissime... Et quia sat ampla... Desinit: ...decusque salutis abundanter.

Wadding: Annales Min. XIII. 247. — Hermann: Cap. triumph. 710. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. II. cap. VII. punct. 60.

646. 1463. január 4. Posnania. — Andreas Odruvasch de Sprowa, az orosz-tartományok főkapitánya kéri II. Pius pápát, hogy Capistranói Jánost avassa szentté.

Incipit: Beatissime Pater... Cum altissimi Dei... Desinit: ...et statu et honore Ecclesiae suae sanctae.

Wadding: Annales Min. XIII. 219. — Hermann: Cap. triumph 706. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol II. cap. VII. punct. 18.

647. 1473. augusztus 8. Ó-Buda. — Szilágyi Erzsébet, Mátyás magyar király anyja, kéri IV. Sixtus pápát, hogy Capistranói Jánost iktassa a szentek közé.

Incipit: Beatissime Pater... Non latet Sanctitatem vestram... Desinit: ...diu feliciterque in regimine Ecclesiae suae sacrosanctae.

Wadding: Annales Min. XIV. 72. — Hermann: Cap. triumph. 700. — Acta Sanct. Oct. X. 409.

648. 1515. október 4. Róma. — Bernardus Tarlatus de Bibiana bibornok bizonyítja, hogy X. Leo pápa Cristoforo Nummajus (Numai) di Forli, az obszervánsok vikárius generálisa, kérésére megengedte, hogy Capistranói Jánost azon egyházmegyében, ahol Capestranó város fekszik, boldognak tisztelhetik és ünnepét október 23-kára rendelte.

Incipit: ...Bernardus miseratione divina S. Mariae in Porticu diaconus cardinalis... Attestamur, fidem facimus... Desinit: ...iussimus approbatione muniri.

Wadding: Annales Min. XII. 417. — Hermann: Cap. triumph. 752. — Acta Sanct. Oct. X. 410. — Rodulphius: Hist. Seraph. Rel. I. 115. — Liber

epistolarum Joh. de Cap. 117. — Acta Canonizationis Joh. de Cap. 202 B. — Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 71. — Massonio: I. c. 730.

649. 1500. augusztus 16. Ujlak. — Ujlaki Lőrinc levele VI. Sándor pápához Capistranói János szenttéavatása ügyében.

Incipit: Gregis dominici agni immaculati etc... Desinit »Datum in castro nostro de Wylak 16. augusti 1500.«

Kiadatlan, eredetije a capestranói könyvtár XII. kódexében.

650. 1423. — Praeconizatio S. Johannis a Capistrano. Post eius obitum a P. Petro de Sopronio eius Socio mandante B. Viro Jacobo de Marchia per Hungariae Regnum S. R. E. inquisitore, etc.... humili, ast devoto stylo edita.

Incipit: ...Illucescat cunctis Christi Fidelibus... Desinit: Hisce ex scriptis memorati P. Petri de Sopronio, Deo favente, finis, Cui Soli gloria. Anno Salutis 1523. scripta.

Herczog: Cosmographia Franc. I. 360.

651. 1425. febr. 20. Buda. — Lorenzo Compeggio bibornok, pápai legatus, tudósítja a pápát, hogy II. Lajos magyar király követe, Brodarics István, pécsi prépost utján két dolgot kér, amelyek közül az egyik: Capistranói János szenttéavatása.

Incipit: Revertitur ad Sanctitatem Vestram reverendus dominus... Desinit: ...cuius sanctissimis pedibus me humiliter commendo.

Theiner: Vetera Mon. Hist. Hung. Sacr. III. II. 647.

652. 1526. junius 21. Buda. — II. Lajos, magyar király, megigéri, hogy a hadjárat befejezése után a pozsonyi harmincadból visszafizeti azt az összeget, amelyet a ferencrendiek budai kolostora adott kölcsön neki Capistranói János szenttéavatására összegyűjtött pénzből.

Incipit: Nos Ludovicus Dei gratia... Desinit: ...vigore et testimonio mediantibus.

Archivum Prov. S. Mariae Hung. Ordinis Fratrum Minorum in Ladula 17. Fasc. 1. sub numero 9. — Hermann: Cap. triumph. 750. — Annales Prov. SS. Salv. II. 651.

653. 1558. — Johanes Türg Capistranói János poharára feliratot készíttet.

Incipit: ... Phiala, seu cyathus... Desinit: Hanc Capsam auro et argento fulciri fecit Johannes Türg, Plebanus.

Herczog: Cosmographia Franc I. 778.

654. 1622. szeptember (v. december) 10. Róma. — XV. Gergely pápa megengedi, hogy Capistranói boldog Jánosról az officiumot Szent Ferenc rendjének minden férfi és női szerzetese elmondhassa; a misét nemcsak a ferencrendiek, hanem a világi papok is tartoznak elmondani a ferencrendiek templomában.

Incipit: Ad perpetuam rei memoriam. Domini nostri Jesu Christi... Desinit: ... caeterisque contrariis quibuscunque.

Wadding: Annales Min. XII. 417. — Acta Sanct. Oct. X. 410. — Hermann: Cap. triumph. 755.

655. 1622. július 16. Róma. — XV. Gergely pápa Benigno da Genova minister generális kérésére megengedi, hogy Capistranói János tisztelete az egész rendre kiterjesztessék.

Incipit: Quum a fel. record. Leone Papa X.... Desinit: ... ac veneratio propagetur. Franciscus Maria Card. a Monte. Locus Sigilli. Jo. Bapt. Rinuecinus secret.

Acta Sanct. Oct. X. 410. — Wadding: Annales Min. XII. 417. — Antonio da Palermo: Tom. VI. cap. VIII.

656. 1628. október 22. Wien. — Meggau gróf kéri a budai pasát, hogy legyen segítségére a császári követnek Capistranói János holttestének keresésében, mivel úgy értesült a követ szeptember 30-án írt leveléből, hogy ez az ügy a konstantinápolyi főmuftihoz tartozik.

Incipit: Praemissa officiorum oblatione... Desinit: ... officiorum studiis recompensare enitar.

Synopsis Collectanea. 39. — Jakosich: Diplomatarium collectum. XIX. 212.

657. 1628. október 24. Wien. — II. Ferdinánd magyar király utasítja báró Kueffstain János Lajos meghatalmazott követét, hogy Kolosvári Bonaventura soproni quardiánnak, aki Konstantinápolyba

utazik Capistranói János holttestének ügyében, legyen mindenben segítségére.

Incipit: Spectabilis ac Magnifice fidelis nobis dilecte... Desinit: ... tibi in reliquo benigne propensi manemus.

Synopsis Collectanea 41. — Jakosich: Diplomatarium collectum. XIX. 207.

658. 1666. — Bartholomaeus Peyerst meiseldingi plébános tudósítása Capistranói János facipőjének eredetéről.

Incipit: Jesus Maria. Ego infrascriptus... Desinit: ... sacrificiis suis recommendatum habere velint. An. 1666.

Herczog: Cosmographia Franc. I. 215.

659. 1672. — Podiebradsky Ambrus ferencrendi provinciális bizonyságlevele a Nagyszőllősön végzett ásatásról és a kálvinisták támadásáról, amely véget vetett a megkezdett munkának, hogy Capistranói János holttestét megtalálják.

Incipit: Pax Christi. Anno 1672. Dum Provinciam nostram... Desinit: ... vocatur Kankó, et Oppidum ut supra Nagy-Szölös.

Hermann: Cap. triumph. 790. — Fridlein: Alphabeticum de Regno Hung. »I« betű alatt. — Fridrich: Hist. Prov. SS. Salv. 212.

660. 1679. június 13. Sulmo. — XI. Ince pápa brevéje, amelyben elrendeli Capistranói János ünnepélyes szenttéavatását.

Incipit: Reassumpta Causa Canonizationis Beati Joannis a Capistrano... Desinit: ... decretum solemnis Canonizationis praedicati Beati expediri mandavit.

Arch. Prov. S. Mariae Hung. Ordinis Frat. Min. Ladula 37. fasc. 3. Nro 16. (Nyomtatvány.) — Hermann: Cap. triumph. 758. — Acta Sanct. Oct. X. 414.

661. 1682. december 4. Róma. — Bernardus Sannig az observánsok komisszárius generálisa kiközösítés alatt megtiltja Capistranói János ruháinak szétdarabolását.

Incipit: Ad consulendum indemnitati... Desinit: ... a saecularibus quacunque dignitate fulgeant.

Walouch: Żiwotopis swatého Jana Kap. 346.

662. 1684. október 4. München. — A Schleisheimben (frei-

singi egyházmegyében) történt csodás dolognak hivatalos megvizsgálását tárgyaló okmány.

Incipit: Notum sit omnibus et singulis... Desinit: ...de statua beati Joannis de Capistrano esse a communi fama verificatum.

Hermann: Cap. triumph. 733.

663. 1690. január 23. Augsburg. — I. Lipót magyar király kéri a pápát, hogy Capistranói János szenttéavatását ne halogassa tovább.

Incipit: Beatissime in Christo Pater... Post efficacissimam commendationem... Desinit: ...filialis gratitudinis obsequia offerimus.

Antonio da Palermo: Tom. I. vol. I. 583.

664. 1690. november 13. Róma. — VIII. Sándor pápa teljes búcsút engedélyez mindazoknak, akik Capistranói János szenttéavatása alkalmával a ferencrendiek templomaiban meggyónnak, megáldoznak és az előírt imádságokat elmondják.

Incipit: Ad futuram rei memoriam. Cum Nos nuper ad honorem... Desinit: ...ipsis praesentibus si forent exhibitae, vel ostensae.

Hermann: Cap. triumph. 761.

665. 1690. november 25. Róma. — VIII. Sándor pápa a ferencrendi szerzeteseknek és apácáknak külön-külön méltóságuknak megfelelőleg engedélyt ad azon búcsúk kiosztására, amelyeket Capistranói János szenttéavatására engedélyezett.

Incipit: Sanctissimus Dominus noster... Desinit: ...unam duntaxat pro qualibet benigne concedit.

Hermann: Cap. triumph. 763.

666. 1690. december 7. Róma. — VIII. Sándor pápa teljes búcsút engedélyez mindazoknak, akik október 23-án Capistranói Szent János halála napján meggyónnak, megáldoznak és valamelyik ferencrendi templomban az előírt imádságokat elvégzik.

Incipit: Ad perpetuam rei memoriam. Redemptoris A. D. N.

Jesu Christi... Desinit: ... praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Hermann: Cap. triumph. 909.

667. 1691. július 15. Róma. — Minuta Bullae Canonizationis Sancti Joannis a Capistrano iuxta revisionem in particulari Congregatione habita die 6. Junii 1695. apud Emin. Casanattam cum interventu Emin. Colloredi ac RR. DD. Bottini, Inghirami et Sacripantis.

Incipit: Rationi congruit et convenit... Desinit: ... Apostolorum eius se noverit incursurum.

Hermann: Cap. triumph. 765. — Acta Sanct. Oct. X. 422.

668. 1724. június 4. Róma. — XIII. Benedek pápa bullája, amelyben szentesíti Capistranói János szenttéavatását.

Incipit: Benedictus episcopus servus servorum Dei... Rationi congruit... Desinit: ... apostolorum eius se noverit incursurum. — Következik a pápa és a bíborosok aláírása.

Bull. Dipl. et Priv. Sanc. Rom. Pontif. Taurensis Editio. XXII. 31—36. — Acta Sanct. Oct. X. 420—422.

669. 1725. szeptember 24. Róma. — XIII. Benedek pápa a jubileum alkalmával Capistranói János halála napjára teljes búcsút engedélyez mindazoknak, akik október 23-án az osztrák, cseh, magyar és bajor ferencrendi tartományoknak az obszervánsok templomaiban meggyónnak, megáldoznak és az előírt imádságokat elmondják.

Incipit: Ad pias, humilesque preces... Desinit: ... in Domino consequi mereantur.

Arch. Prov. S. Mariae Hung. Ordinis Fratrum Minorum. Lad. 37. fasc. 3. Numero 16.

670. 1738. február 3. Brünn. — A városi hatóság Capistranói Jánost a város védőszentjének választja.

Incipit: Nos Consul et Senatus... Desinit: ... Civitatis nostrae Sigillum apponi iussimus.

Walouch: Žiwotopis swatého Jana Kap. 343.

24. §. Capistranói Szent János munkáinak kéziratai.

I. *Szentferencrendi kolostor könyvtára Capestranóban.*

Vincenzo de Bartholomaeis átvizsgálta a capestranói ferencrendi könyvtár kéziratait és azokat a »Bullettino dell' Istituto Storico Italiano« 1889-iki évfolyamának 8-dik számában 77—173. lapon közzétette. Ugyanezt tette Aniceto Chiappini is, aki a kéziratokat közzétette a »Bullettino della Regia Deputazione Abruzzese di Storia Patria«, Serie III. Anni IX. e. X. 1918—1919. Majd külön lenyomatban is kiadta e címen: »Reliquie Letterarie Capestranesi.« Estratto dal Bullettino della Regia Deputazione Abruzzese di Storia Patria, an. IX. (1918). Egészen még most sem jelent meg.

E két író részletesen közli a Capestranóban levő kéziratokat és megjelöli azokat, amelyeket Capistranói Jánosnak tulajdonítanak.

I. kódex:

1. »Tractatus de auctoritate pape et concili.« Kezdődik az Antonio Corario, Ostia bíboros-püspökéhez írt levéllel: »Reverendissimo in Christo patri etc. Grande michi onus etc.« Végződik a csonka mű: »se angelos vidisse. Et Thomas.«

II. kódex:

2. »Tractatus de Christi sanguine pretioso per modum disputationis editus a fratre Johanno de Capistrano ordinis minorum.« Incipit: Deo duce... Befejezetlen.

3. 8A—26A: »Incipit speculum clericorum. Sermo ad clerum in sinodo tridentino editus per fratrem Johannem de Capistrano, ordinis minorum, Anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono de mense aprilis recitatus in ecclesia cathedrali die 22.« »Sacerdotes quoque etc. Ex 19, 22. ... Princeps Serenissime paterque clementissime ac presul — rectius et veracius sensientium — Explicit speculum clericorum. Deo gratias amen. Frater Johannes de Capistrano.«

4. 27 A—62 A: De penitentia. »Domine bonum est etc. Mat. 17, 4. Penitentiam agite etc. Mat. 4, 17. — Ubi glossa dicit: Qualis vestis erit talia corde gerit.

5. 63 A—69 B: De contritione. »Cor contritum et humiliatum etc. Ps. 50, 19. Ad particolaria penitentie descendentes, quia tres sunt partes penitentie integrales: cordis contritio, oris confessio et operis satisfactio — longe pretiosiores colloquuntur in patria. Videlicet...«

6. 70 A—126 A: De confessione. »Confitemini alterutrum peccata vestra etc. Jac. 5, 16. Quia ut dicit Chrisostomus de compunctione. — De hoc etiam satis extense tractat 12 et 13 de trinitate...«

7. 127 A—156 B: [De confessione facienda] Proprio sacerdoti. »In hoc etiam verbo, videlicet proprio sacerdoti, notandum quod — Quo ad quartam utilitatem scilicet spiritualem, que prevalet aliis patet per auctoritatem psalmiste...«

Vincenzo de Bartholomaeis e két értekezést egy szám alatt közli.

8. 164 A—176 A: Si quis alieno sacerdoti uoluerit iusta de causa confiteri peccata sua licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote cum illum non possit aliter ipse soluere vel ligare. — 177 A—180 A: De excommunicationibus. Aniceto Chiappini ezt a két értekezést egy cím alatt közli: 164 A—180 B: [De censuris ecclesiasticis] Sequitur V. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa confiteri — »sicut cetere suo gradu.«

9. 180 A—195 A: Tractatus de religione. Aniceto Chiappini így közli: 180 A—195 B: Hic incipit tractatus de religione. »Declaro hoc argumentum per tria ad conclusionem necessaria — docet Apostolus et exemplo demonstrat in quibus gloriari convenit christiano.«

III. kódex:[1])

10. 19 A—20 A: Questio de Conceptione B. M. Virginis edita a Beato Joanne de Capistrano.

[1]) 1 A—133.: Predica semidrammatica della Passione di Christo. Chiappini szerint ezt tévedésből tulajdonították, Capistranói Jánosnak. Cf. Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 27. 1. jegyzet.

»Auctoritates sacre scripture — Et enumeravi quadraginta privilegia. Deo gratias.«

11. 21A—27B: De sanguine Christi. Trattato autografo di S. Giovanni. »Aliud inde nescit, diligenter requisitus et interrogatus.«

12. 30A—46B: Responsio fratris Joannis de Capistrano contra magistrum Joannem de Rochizano capite Vano. »Salutem in Salvatorem omnium electorum in quorum numero ferventi — ne sua stulticia glorietur.« Ex Egra 1452. Incepta in vigilia nativitatis Domini etc.

13. 47A: Epistola Jo. Borotin heretici (ad Capistranum). »Salutem et salutis opera facere. Obsecro te frater religiose — parce vir religiosus et sensatus.« Datum. Magistrorum suorum minimus Jo. Borot.

14. 48.: Epistola sacerdotum de Cremezin hereticorum (ad eundem). »Ad meliora tendere et ab incohato.« Datum Cremenza sabato post Stephani regis per sacerdotes ibidem.

15. 48B—107B: Epistola seu tractatus F. Jo. Capistrani ad Joannem de Fobitschau contra hussitas. »Magnifice baro et potens domine d. Capitanee Moraviensis Frater Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus cum spiritu salutari gratiam luminis sempiterni. Convenit strenuis pusillibus — unitate et concordia omnium christianorum fidelium.« V. de Bartholomaeis ezen a címen idézi: 46A—107B: Un trattato in forma epistolare contro gli Ussiti.

IV. kódex:

Általános címe: »Incipit tractatus de universali futuro Judicio et de antichristo et concernentibus materiam editus per F. Johannem de Capistrano. A következő művek vannak benne:

16. 1A—3B és 129B—138B: De universali futuro Judicio. »In nomine domini nostri Jhesu Christi dirigere gressus nostros — sacri legi sogdomite et quomodocumque nuncupentur. Huius vexilli...«

17. 3B—11A és 92B—96B: De antichristo ultimo. »Sed hic de Antichristo tractandum est de cuius advocatu — legitur dyabolus totis suis et suorum viribus seviturus.«

18. 12A—81A: Incipit prologus super Apocalipsim. »Vidit Jacob in somnis scalam — et corrigat quod viderit

corrigendum. Benedictus sit Jesus Christus Amen. Explicit Apostilla super Apocalipsim. Hanc apostillam ex apostilla Hugonis de Digno collegi.«

19. 96 B—126 A: Be bello spirituali. »Cum fortis armatus custodit atrium suum. — Et sic omnes simul exultabunt sancti in gloria, laudantes et benedicentes qui eos glorificavit, patrem, filium et spiritum sanctum, unum deum benedictum et benedicendum in secula seculorum. Amen.«

V. kódex:

20. A borítékon a következő cím van: Tractatus de universali et futuro iudicio et de inferno secundum beatum Johannem de capistrano.

1. 1 A—9 A és 278 B—304 B: De futuro universali iudicio. — 2. 9 B — 28 A és 216 B — 226 B. De antichristo ultimo. — 3. 42 A — 211. A. Incipit prologus super Apocalipsim. — 4. 227 A — 270. B. De bello spirituali.

VI. kódex:

21. 1 A—9 B: Consilium editum per fratrem Johannem de Capistrano de intellectu, modo et forma executionis testamenti spectabilis memorie generosi militis domini Pauli philippi q. d. nunc de Guanterijs de s. Marco veronensi. Ezt a művet Zaccharia Bembo di Verona részére írta, s így kezdődik: Sanctissime Individue trinitatis dei patris et filij et spiritus sancti nomine invocato iuxta illud apostoli — Veritas enim a quocumque prolata semper et preponenda 9. dist. Ego solis. Ad laudem et gloriam etc.

V. de Bartholomaeis külön nem említi fel.

22. 12 A—48 A: Tractatus editus per patrem Johannem de Capistrano. Incipit tractatus contra cupiditatem in die cinerum (die 26. februarii 1438, in civitate veronensium. »Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Mat. 6, 10. Ut discutiamus thesaurizationis materiam — Cogunt multos invenire medicinas multorum experimenta membrorum.«

V. de Bartholomaeis ezen a hosszú címen idézi: 1 A—48 A. Incipit tractatus contra cupiditatem ad instantiam et requisitionem magnificorum et spectabilium quorumdam militum et doctorum ac nobilium civium veronensium editus per me fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum minimum et indignum.

Anno domini Millesimo quadringentesimo trigesimo octavo die vigesima sexta mensis februarii prime Indictionis, die mercurii cineris in capite quadragesime. Premittitur tamen quoddam consilium de materie satis ardua et opulente hereditatis continentie iustitie.«

23. 51 A—80 A: [Compilatio causarum et distinctionum in Gratiani decreto.] »In Christi nomine Amen. Satis dictaret humana ratio — Ex littera rubea sumitur artic. eadem dist. non oportet. arcidiaconus. Deo gratias. Amen.[1])

V. de Bartholomaeis ezt a művet a következő három cím alatt közli:

51 A—56 A: Tavola delle leggi morali et canoniche.

56 A—78 B: Sommario delle cause di simonia.

79 B—80 A: Sommario delle cose riguardanti la consacrazione.

24. 81 A—99 B: Tractatus de blasphemia et periurio compositus per eundem patrem Joannem de capistrano ordinis minorum. »Qui blasfemaverit nomen domini morte moriatur. Lev. 24, 16. Cum modernis nostris corruptis temporibus — et gloriam condonare, ut cum ipso summo deo patre et filio et spiritu sancto omnique super celesti curia triumphante eternis gaudiis perfruamur in saecula seculorum amen.«

VII. kódex:

25. 9 B: Quaestio, an liceat cum Judaeis participare. »Numquid sit peccatum mortale participare cum Judaeis et habere eos in domo tamquam familiares et officiales et recipere ab eis medicinam et alia ad vitam necessaria. Et prima facie videtur quod sit peccatum — magis sperari potest infidelium conversio quam fidelis subversio ergo etc.«

26. 10 A—11 A: Casus pape reservati. »Si quis percussit clericum — Omnes invadentes vel destruentes hostiliter sacram urbem, Regnum Sicilie et quamcunque terram ecclesie etc. Omnes supradicti sunt reservati.«

27. 14 B—15 A: Questioni di diritto canonico. Chiappini ezen cím alatt közli: 11 B—15 B: Clavis iuris canonici

[1]) Wadding: Scriptores Ord. Min. 196—197. ezen cím alatt közli: Compendium resolutionum super totum corpus Decretalium.

anonyma. »Verborum superfecie penitus resecata — e. q. Omnis et Sicut.«

VIII. kódex:

28. 1 A—97 B: Incipit lectura super 3-um decretalium edita a fratre Johanne de Capistrano. »In nomine individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti, qui in trinitate — questio ultima, c. pexima. (?) Solus ...« V. de Bartholomaeis ezen cím alatt közli az egyik részt: 3 A—97 B: Liber tertius de vita et honestate clericorum.

29. 109 A—140 B: De electione pape. »Licet. Famosum et de altissima materia — unanimes laudantes Deum in hoc seculo temporaliter et tandem in celo eternaliter in secula seculorum. Amen.«

30. 141 A—142 B: Clericus vero qui ad ludum XI. pro XII. mutuans publicus censetur usurarius; non obstante consuetudine Gallicorum qui sub quadam curialitatis ymagine consueverunt hanc in tamen palliare, que dicenda est potius corruptele. Végződik: »Ludus est ubi cum ligno, seu alia materia ob fraudis suspitionem tali iactantur, sed secundum Catonem sapientem.« Befejezetlen. Chiappini nem említi fel.

IX. kódex:

31. 1 A—6 B: [Sermo] In die cinerum et capite ieiunii secundum fratrem Johannem de Capistrano. »Tu autem cum ieiunas — in die resurrectionis cum domino gloriemur. Amen.«

32. 7 A—53 B: Tractatus de Inferno editus per fratrem Johannem de Capistrano. »Ibi erit fletus et stridor dentium. Mat. 8, 12. Cum erina (hesterna) die — iuxta suam naturam diligenter exquirunt.«

33. 71 A—128 A: Tractatus de blasfemia et periurio editus per fratrem Johannem de Capistrano. (Lásd a VI. kódexben.) »Qui blasfemaverit ec — etiam mortali ex circumventione proximi.« Csonka.

34. 134 A—165 B: Tractatus generalis de usu cuiuscumque ornatus. »Quoniam ut ait Dominus — precipue determinationi sancte matris ecclesie. Amen.«

X. kódex:

35. 133 B—141 B: Incipit vita Sancti Bernardini

»In Civitate Inclita Senarum — Pater manifestavi nomen tuum hominibus. Ad onorem laudem et gloriam ipsius domini nostri Jhesu Cristi, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen. Explicit vita Sancti Bernardini.«

36. 205 A—208 A és 219 A—220. De ornatu mulierum. »Primo queritur: utrum ornatus mulierum — et corporis perdiderunt etc.« Befejezetlen.

37. 209 A—211 B: Sermo fratris Johannis de Capistrano ad studentes. »Filij sapientie — pro communi salute. Ad laudem etc.«

38. 213 A—313 B: Alter eiusdem sermo ad studentes. »In nomine patris et filij et spiritus sancti amen. Sancte Marie. Ab arbore fici — custodiens imaginabor. Finis.«

39. 223 A—225 A: An de relictis ad pias causas cum illicitis detemptoribus licitum sit transigere. »Sanctissime et individue trinitatis dei patris et filij et spiritus sancti nomine invocato, iuxta illud Apostilla ad Coloss. 3., 17.: Omne quocumque facitis etc. Ad casum de quo queritur — Et predicta sufficiat gratia brevitatis, salvo semper iudicio saniori. Fr. Jo. de Capistrano.«

40. 226 A—237 B. Rubrica de penitentiis et remissionibus. »Sic continuatur ad precedentia. Actum est supra proximo de penis que infliguntur in foro iudiciali, sequitur videre de hijs que imponi debent pro salute animarum in foro penitentiali — et alii moderniores.«

41. 238 A—241 B. Canones penitentiales. Qui presbiterum. »Breve est tamen dividitur in duas partes. 2-o ibi, Convinctus. Interficiens presbiterum 12 annis penitere debet — pro salute confidentium exquirenda. Pro themate igitur dictorum sumo illud apostoli verbum dicentis.«

42. 312 A—334 B. Incipit speculum clericorum. »Sermo ad clerum in sinodo tridentino.« Ugyanaz, mint a II. kódexben.

43. 335 A—346 B. Defensorium tertii ordinis beati Francisci. »Devotissimis in Christo fratribus et sororibus de penitentia tertii ordinis ecc. Fr. Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus. Audivi pluries et moleste — Valete in Domino semper et iterum pro me precor orate. Ex loco

sancte Marie de Angelis extra et prope Mediolanum sub anno Domini 1440. die XXVIIj. mensis maii. Indictione tertia.«

XI. kódex:

44. Incipit tractatus de auctoritate pape et concilij vel ecclesie editus per fratrem Johannem de Capistrano Ordinis Minorum. »Reverendissimo in Christo patri et domino A. Sacrosancte romane ecclesie episcopo hostiensi ecc. Grande michi onus — Et Thomas dicit: Petrus autem hoc audiens tollit moras et vadit ad monumentum, quia nec ignis novit moras ingestus materie.« Lásd az I. kódexben.

XII. kódex:

45. Speculum clericorum secundum Johannem de capistrano. — Megvan ez a II. és a X. kódexben is.

XIII. kódex:

46. 3 A—50 B: [De confessione facienda] proprio Sacerdoti. »In hoc etiam verbo... Resultant autem ex confessione utilitates spirituales 26, que infrascriptis verbis continentur videlicet: Instruit et purgat — supplet defectum et delet...« (Lásd a II. kódexben.)

47. 62 A—91 A: »Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa confiteri peccata sua, licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, cum illum non possit aliter ipse soluere vel ligare.« Töredék a »De poenitentia« című értekezésből. (Lásd a II. kódexet.)

48. 93 A—103 B: De excommunicationibus ipso iure illatis. (Lásd a II. kódexet.)

49. 104 A—136 A: De distinctione religionis. Chiappini ezen a címen közli: 100 B—136 A: Hic incipit tractatus de religione. »Declaro hoc argumentum etc. mint a II. kódexben. ...Ex quibus clare patet — vide ibi si libet.« (Lásd a II. kódexet.)

XIV. kódex:

50. In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. In die cinerum in capite 40-me in civitate Veronensi 1438. 26 februarij. Ind. 1-me. Tractatus contra cupiditatem seu avaritiam incipit. Editus a fratre Johanne de Capistrano ordinis minorum etc. Nolite thesaurizare vobis thesauros — Cogunt multas inveniri medicinas multorum experimenta membrorum.

Deo gratias amen. Qui scripsit scribat et semper cum domino vivat. Johannes ipse vocor quj notarij nomine locor. Amen. Finito libro isto sit laus et gloria Christo. Amen.« (Lásd a VI. kódexet.)

XV. kódex:

51. 78 A—86 B: Incipiunt memoralia pauperis. »In Christo suo fratri dilecto P. Frater B.... Quoniam dilecte mi frater — Expliciunt memoralia pauperis servuli crucifixi ad laudem ecc.« Hugo a Pesco-Constantio Capistranói Jánosnak tulajdonítja. Chiappini ezt fűzi hozzá: »è invece di S. Bonaventura, dal titolo: Epistola continens XXV. memoralia, S. Bonaventurae: Opera omnia, ad Claras Aquas vol. VIII. (1898.)« (Lásd Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 51. lap. 3. jegyzet.)

52. 87 A—93 A: [Conclusiones 10 de Romano Pontifice.] »Prima conclusio. Quod solus papa habet immediate potestatem a Christo super omnes baptizatos. Mat. 16. Tu es Petrus — extr. de hereticis, c. II. ff. Rursus, ibi, aliud est quod probatur sponte etc.« Capistranói János írása Chiappini szerint, s így valószinű, hogy ő is írta.

53. 111 A—118 B: S. Jo. Capistrani sermones quinque. »Suscepimus Deus misericordiam — incedere ad prolificandum.«

XVI. kódex:

54. 231. [De usura in civitate Veronae usitata.] »In civitate V. quedam abusio viget, quod loco mutui contractus ut plurimum inductum est emere et vendere ad livellum ut asserunt vel affictu cum intentione et pacto de revendendo vel verius redimendo pro eodem pretio. Iterum tamen venditor qui simul et conductor efficitur solvit annuam pensionem emptori. An liciat? Ex themate supradicto ecc.« Chiappini szerint Capistranói János műve biztosan, mert az ő írása.

XVII. kódex:

55. 77 A—302 B: Tractatus de penitentia. (Lásd a II. kódexet.) Chiappini a következő részekre osztja:

77 A—142 A: Tractatus de penitentia. Sabbato dominice I-me. »Penitentiam agite — madefactus et deturpatus.«

182 A—191 B: De contricione. »Cor contritum etc.... Jucunditatem et exultationem thesaurizabit.«

192 A—312 A: De confessione. »Confitemini ecc.«

XVIII. kódex:

56. 179—191. Tractatus de Christi sanctissima paupertate. »Beatus Augustinus in epistola ad Marcellum — Et ideo non est mirum si illa vite humane necessaria pro illo tempore habuerunt. Et sic finis opus.«

57. 1 A—89 B: Incipit tractatus de stimulo et speculo conscientie editus per fratrem Johannem de Capistrano Ordinis minorum. 1441. de mense februarij. Dominica 1-ma [quadragesimae]. »Per arma justitie a dextris et a sinistris, 2 Cor. 6, 7. Scevola Consultus — iuxta illud Johannis: Mercenarius qui non...«

58. I—XII. Casus satis dubium et importantie magne. »Presupponitur infacto quoddam matrimonium — veniam postulo humiliter et devote. Deo gratias. Amen.«

XIX. kódex:

59. Consulationes Canonicae Johannis Capistrani.

13 A: Consilium postulatur quid incumbit patri erga filium quem in adulterio generavit ignorante marito adultere et credente filium huiusmodi suum esse. »Ad quod breviter respondetur quod quamvis — c. Soluto matrimonio cum similibus ecc. Fr. Johannes de Capistrano ord. min. minimus et indignus.«

13 A: Quod pueri super septennium ligati sponsalibus per parentes, eorum consensu, solutis sponsalibus per mortem alterius, non possunt contrahere cum consanguineis usque ad quartum gradum inclusive. »Probatur expresse, in c. non debet — cum aliis iuribus superius allicatis. Fr. Johannes de Capistrano ord. minorum minimus et indignus.«

13 B: Casus super quo consilium postulatur talis est. »Quidam N. duxit uxorem M. matrimonio per copulam carnalem consummato. Qua decedente, post eius obitum predictus N. duxit uxorem L., sororem consobrinam in quarto gradu cum predicta M. defuncta. Quid iuris? Respondetur breviter quod inter eos — beneficium mereantur, ut in c. eodem, q. de consang. et aff. in clem. etc. Fr. Johannes de Capistrans ordinis Minorum minimus et indignus.

13 B—14 A: An exclusio feminarum a sucessionibus sit contra

ius naturale. »Doctor egregie, quia iam 24 annis elaxis vix legales aspexi libros. Et ideo presumptuosum michi videtur per modum consilij me in talibus occupari; si tamen liceret uti memoria pro codicibus — Puto igitur securissime super his sana conscientia posse consuli et ut prescribitur iudicari, salvo semper iudicio saniori ecc. Fr. Johannes de Capistrano.

14 B: De debito coniugali vetito propter impedimentum cognationis carnalis. »Homo quidam contraxit matrimonium cum quadam muliere et consumavit per copulam carnalem — valeat remanere etc. judicio saniori semper salvo. Fr. Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

19 B—22 A: De voto religionis tacito. »R-me pater, illud dicitur votum solempnem — in cap. predicto, c. consulti etc.«

22 B: An episcopus de consensu capituli possit in ecclesia sua novam dignitatem instituere vel creare. »Et arguitur sic per notata in c. Cum accessisset, extrav. de constit. — In extra de electis et in c. venientes, de prescriptione.«

23 A—25. A: De voluntate testatoris. »Cum apparet de voluntate testatoris, nulla debet fieri voluntatis questio — in dicta lege, Si, c. de impuberibus, ubi plene per Baldum.«

25 A—26 A: An missa audiri debeat in propria paraecia. »Reverendi patres in Christo devota recomendatione premissa. Quadragesimali tempore vestras recepi letteras, pluribus tamen negotiis prepeditus et multorum requisitionibus convexatus, fateor me vix respirare quievisse. Quamobrem nec vobis valui respondere. Nunc autem aliqualiter tranquillatus, ecce mitto vobis quid dicunt doctores in c. 2. extr. de parochiis. Dixi equidem tunc temporis cum vestras recepi litteras Reverendo p. Vicario, quod Jo. Ant. non exprimit — iusta causa contempnere videatur etc. Judicio saniori semper salvo. Fr. Johannes de Capistrano, ordinis minorum minimus et indignus.«

26 B: Casus de cognatione carnali. Sempronius habet duos germanos ex ultraque parte. Berta sibi actinet in quarto gradu consanguineitatis — queritur quid iuris...«

28. An liceat separatio coniugalis ob adulterium. »Quia presupponitur in facto, quod adulterium mariti est manifestum, et quod ad presens uxor habitet separata a suo marito; ideo sine ulla dubitatione est tenendum quod dicta uxor possit, salva con-

scientia, separata a marito habitare — quod de iure communi conceditur, ut dicit textus in lib. 1-mo, c. de thesaur., l. 10. Laus Deo Amen.«

29 A: Qui possunt predicare et a quo vel a quibus debet predicator mitti, idest licentiam habere. »In nomine Dei Salvatoris nostri Jhesu Christi. Quia scribitur 2 ad Thim. 2, quod verbum Dei non est alligatum, nec queritur quis vel quid predicet — in testimonium premissorum propria manu predicta scripsi et sigillavi. Cum hac etiam protestatione, de licentia visa, etc. se salvavit dominus Jo. An. de Calderinis etc.«

XX. kódex:

60. 102 A—110 A: [Apostilla desuper clementinam Exivi per S. Jo. a Capistrans] Exivi. »Glossa et alij scribentes quam pluries nichil hic scripsere — Porro. Apponitur decretum in his que de ministro provinciali dicta sunt supra ff. demum et duobus sequentibus. Notatur declarato decreti; scilicet de repet. statutum, in fine lib. VI.; et pro hoc quod notatur supra de immunit. ecclesie. cl. una, in VII. notatur et in primo corollario.«

61. 10 A—21 A: [Constitutiones Martinianae redactae in capitulo generali Assisii celebrato anno 1430.] »Johannes miseratione divina tit. s. Petri ad vincula presbiter card. et reformator ecc. Noveritis quod nos sanctissimi in Christo pater ecc.«

62. 136 A—148 A: Incipit prologus in novam compilationem statutorum generalium ordinis fratrum minorum apud Assisium in capitulo generali ibidem noviter celebrati per reverendum patrem fratrem Guilielmum eiusdem ordinis generalem ministrum anno D.-ni MCCCCLIII. (sic.) »Quoniam ut ait sapiens — et in vigiliis defunctorum. Deo gratias. Et sic est finis.«

63. 169 A—185 A: Explicatio extravagantis Johannis XXII. primae de verborum significatione B. Jo. a Capistrano adversus Berbegallum.] Textus Bulle: Juxta predicti ordinis instituta. Apostilla Berbegalli. »Non quia sensus huius littere — quia humilibus Deus dat gratiam: gratiam autem et gloriam dabit Dominus. Cui gloria laus decus et imperium, per infinita secula seculorum Amen. Vale frater et ora pro me. Ex urbe 1431, Indictione 9. de mense maij ecc.

Frater Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

XXII. kódex:

64. 1A—7A: (Vincenzo da Bartholomeis szerint 70A). Incipiunt canones penitentiales extracti a corpore iuris per venerabilem patrem F. Jo. de Capistrano ordinis minorum. »Queritur ergo quid sint penitentiales canones c. iudicet, et de penitentiis, dist. 5, c. 1, cum si. Deo gratias.«

XXV. kódex:

65. 125A—131B: Incipiunt canones penitentiales editi per Venerabilem fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum. »Queritur ergo qui sint penitentiales canones ecc. Sunt 80 canones, iidem, qui sunt in codice XXII. Post canones sequitur brevis quaestio de fide: 131B—133A: »Sufficientia et numerus articulorum fidei in 14 articulos dividuntur ecc.«

XXVII. kódex:

66. Summa confessionis Johannis de Capistrano; etquidem [Interrogatorium pro confessoribus s. Antonini.] »Postquam ille qui vult confiteri, dixerat ex se se ea que voluit de peccatis suis, si non dixerint sufficienter, quid quasi semper accidit, interroga de hiis que ecc.«

XXVIII. kódex:

67. 1A: Fragmentum tractatus »De ieiunio« Johannis de Capistrano.

68. 2A—5B: Fragmentum tractatus »De periurio« Johannis de Capistrano »In eo quod periurium dicitur perversa vel illicita iuratio — ex circumventione proximi.«

69. 24A—33B és 33A—167B: Tractatus de Usuris. In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. In die cinerum, in capite 40-e, in civitate Veronensi, 1430. 26 februarii, Ind. 1-e. Tractatus contra cupiditatem seu avaritiam incipit, editus a fratre Johanne de Capistrano ecc.«

XXIX. kódex:

70. Sermones Johannis de Capistrano. Tartalmaz 18 vasárnapi és két ünnepnapi beszédet. Az első pünkösd után a 22. vasárnapra: »Quo ad premiationem. Sed Ciprianus, de

12 abusionibus: Justitia principis est pax populorum. Tu tamen ecc.« Az utolsó beszéd a sexagesima vasárnapra szól. S így végződik: »De his ergo dicit ps.: In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.«

XXX. kódex:

71. 1A—133B, 140B—163B és 173A—183A: Sermones Johannis de Capistrano. Tartalmaz 109 beszédet az első hosszú (1A—29B): Sermo de mortuis. »Quid tu hic, aut quasi quis hic, qui excedisti tibi sepulcrum. Js. 22. Licet tota vita hominis ecc. Az utolsó beszéd: In festo Macthey. Sequere me. Mat. 9. Quia sumus rudes ad intelligendum. ecc.

XXXI. kódex:

72. 1—128: [Quadragesimale Johannis Capistrani Senis praedicatum anno 1424.] Jhesus. Maria. Franciscus. In Dey nomine Amen. Anno Domini 1424 die 5 mensis martii, tempore s. in Christo p. et d. n. d. Martini divina providentia papae 5, pontific. eiusdem anno 7-mo. qui fuit annus bisextilis, quo inceptum est celebrari consilium generale etc. Incepi predicare in conventu minorum fratrum et prossequi per Dei gratiam per totam 46-am in civitate Senarum.[1]) De materia consiliorum generalium vide 15 dist. Canones, et successive usque ad 19 dist. et in tractatu quem composui sat amplo.

Quia nec sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est ecc.« Az első beszéd a quinquasima vasárnappal kezdődik: In mane. »Caritas nunquam excidit. I. Cor. 13. In hac propositione examinandum est ecc.« A nagybőjti beszédet hamvazószerdával kezdi és végzi husvét oktávájáu. Ezután következik még néhány más erkölcsi tartalmú és ünnepi beszéd is.

Vincenzo de Bartholomaeis még Capistranói Jánosnak tulajdonítja azon beszédeket is, amelyek a 128—143B lapokon vannak; sőt azokat is, amelyek a 169A—198B lapokon találhatók.

A 144—161. lapokon levő beszéd a gyónásról és az áldozásról, a 169—186. lapokon levő beszéd az ágyasokról, a 191—194.

---

[1]) Aniceto Chiappini művét, amely 1918-ban jelent meg, már csak akkor kaptam meg, mikor művem első kötete nyomás alatt volt, s így ezt a fontos adatot nem tudtam már felhasználni.

lapokon levő beszéd pedig a Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatásáról szól.

XXXII. kódex:

73. 24 A—26 B, 30 B—124 A, 173—175: [Sermones praedicabiles Johannis de Capistrano.] Az első szól: De immortalitate animae: »Quod anima sit immortalis probabitur per rationabilem naturam etc....« Az utolsó pedig a nagybőjt 4-dik vasárnapjáról szól: Sermo de rosa. »Abiit Jhesus trans mare Galilee. Jo. 6. notandum quod hec dominica etc.« Chiappini szerint 59 beszédet tartalmaz ez a kódex, amelyeknek nem mindegyikét írta sajátkezűleg Capistranói János. Az »Infesto omnium Sanctorum« beszédben a 94—103. és a 113—119. lapokon levő rész saját kezének írása; úgyszintén a »De morte« című beszédnek a 112-dik lapon levő része. A 31 B lapon levő »De assumptione B. Mariae Virginis« beszéd valószinűleg Nicolao da Farától való. [Megvan ez a beszéd a »Codice V. F. 18. (fol. 88—95.) della Nazionale di Napoli«-ban.]

74. 37 A: Invitatio ad planctum dominice passionis. »Venite tucte o creature grate — Per che e la morte el nostro Salvatore.« Vincenzo de Bartholomaeis a következőket írja e műről: 37 A: »Invitatio ad plantum dominice«; comincia: »Venite tutti, o creature grate«; continua per altre cinque stanze e termina: O Matre angoxosa et piena »de dolia«. La poesia qui è interrotta da alcuni »argumenta »fidei Christiane« e da alcuni »argumenta quod messias venit« e dalle »proprietates equi« (sono due ottave), e poi ricomincia: »Veniti a me son vostra avocata«; sequita per altre sedici stanze e termina: »Perche e la morte el nostro salvatore«.[1]) A 36—124 B lapokon levő beszédeit pedig eképen jellemzi: Disquisizioni morali e teologiche, come: »In festo beati bartholomei«, »De reformatione anime«, »De septem utilitatibus predicationis«, »De misericordia Dei et hominis«, »De inferno«, »De passione christi«, etc.

75. 213 B: Fides antiquorum et nostra eadem fuit et est. »Augustinus, 10 Confess. Fides omnia et divina et

[1]) Megtalálható ez a dícséret a »Codice Nap. I. A, 23 e VIII. AA, 28, e nei Corsinieni 43, B, 31 e 45, A, 21. (Lásd Bullettino dell' Ist. Stor. Ital. Nr. 8. — 99. jegyzet.)

humana — 8-m est miraculo claritas.« Autografo mutilo di s. Giovanni.

XXXIII. kódex:

76. 225—230 B: De ornatu mulierum. »Queritur primo: utrum ornatus mulierum — quemquam volo ponere de meo.« (Lásd a X. kódexet.)

XXXIV. kódex:

77. 15 A—54 A: Incipiunt excomunicationes papales et episcopales extracte a corpore iuris per fratrem Johannem de Capistrano. »Confessor venientem ad confessionem benigne et caritative eum recipiat — ipse generalis potest commictere cui placet.«

78. 73 A—176 B: Interrogationes confessorum. »Ordo autem interrogandi sit iste in confessione circa peccata cognoscenda et dicenda. Primo circa decem precepta. Circa primum preceptum decalogi, quod est: Non habebis deos alienos ecc.« (Lásd a XXV. és XXVII. kódexeket.)

II. *Biblioteca di S. Cataldo in Modena.*

Cod. n. 1. chart., saec. XV, mill. 225×140, ff. 283. quorum sunt alba ff. 19. 110. 115. 130. 152. num. orig. Conflatur Codex sequentibus fasciculus: I. quinternus; II—XVIII. octerni: II. et IX. deest primum folium, VIII. adiuncta sunt quatuor folia in fine, XII. desunt 3 et 4 folium cum contextus detrimento, XVII. deest ultimum. Codex autografus S. Joannis a Capistrano, ut videtur, cum aliquibus fasciculis ab eo ipso adiunctis et aliquando postillatis; in margine superiore primi folii ipse scripsit: Ad usum Fratris Johannis de Capistrano. 42. (i. e. 1442).

Folia 1—10, absque numeratione, exarata ineunte saec. XV., ff. 11—106. (num. orig. ff. 2—96); ff. 128—267. (n. orig. ff. 98—240). et ff. 268—283. (num. saec. XVI.) a S. Joanne scripta sunt; ff. 107—123 a, bonis columnis, lineis 42, ff. 123 b—124 a, bonis columnis, lineis 52, absque numeratione triplici manu exarata ineunte saec. XV. Corio ligatus tantum in dorso tabulisque duabus chartacuis (ligatura saec. XVIII); et in eodem dorso, litteris aureis legitur: Mss. S. Johannis de Capistrano.

I. De primatu Romani pontificis. Tractus sine titulo et mutilus in fine: dividitur in duas partes.

1. (ff. 1—7. v.: Inc. Humanum genus duobus regitur, naturali videlicet iure et moribus, ius nature est quod in lege et evangelis continetur. Des. non solum temerarium sed etiam periculosum esse non dubito. — 2. (ff. 8—10 v.) Incipiunt cause. Inc. de symonia. Si quis omnem traditionem scriptam vel non scriptam ecclesiasticam violat. — Des. tum causa declarationis impendimus hujus augustini in paragrapho. Iam nunc.

II. Sermones S. Johannis de Capistrano.

His sermones breviter et compendiose exponuntur.

Prima pars.:

1. (ff. 11—13). (ff 3—4. num. orig.; qua utimur usque ad f. 105). Tabula per alfabetum earum que in hoc volumine continentur, colata per cartas. — 2. 4—4 v: Surrexit enim sicut dixit. Mat. ultimo. — 3. 4 v—5 v: De ascensione domini Jesu. — 4. 6—6 v: Dilectus meus candidus et rubicundus electus ex millibus. Cant. 6. — 5. 7—9 v: Dominica infra octavam ascensionis: vigilate in orationibus. ps. 4. — 6. 10—11: Utrum beata Maria Magdalena fuerit peccatrix publica? — 7. 11 v: Queritur an viris liceat nutrire comam? — 8. 12—18 v: De spiritu sancto: Nota: hic sermo in sex partibus dividitur. — 9. 20—21. In festo sanctissime trinitatis. — 10. 21 v: De angelis. — 11. 22 v: Collatur ad religionem. — 12. 23—24 v: De ligno vite. — 13. 25—27: Inflammatum est cor meum etc. ps. 72. — 14. 27 v—29 v: Narrabo vobis omnes qui timetis Deum etc. ps. 65. — 15. 30—32 v.: Astitit regina a dextris... etc. ps. 44. (De B. Virgine). — 16. 33—34. v.: Pro sancto dominico. — 17. 35—37: Pro sancta clara. — 18. 37 v.: Cum placuerit deo vie hominis etc. prov. 16. — 19. 39—41: De septem signis propinquitatis futuri ludicij. — 20. 42—43 v: De assumptione domine. — 21. 44—46: De honorare parentibus. — 22. 46 v—48 v: De lacu socdomorum johannis boccatij. — 23. 49—50 v: Judica me Deus et discerne etc. ps. 42. — 24. 51—53: Abissus apissum invocat etc. ps. 41. — 25. 54—55 v: Permes (?) omnes qui loquuntur mendacium. ps. 5. — 26. 56—58 v: Contritum est cor. — 27. 59—61: Dixi confitebor adversum me iniustitias meas etc. ps. 31. — 28. 62—64: Mirabiles elationis maris etc. ps. 91. — 29. 64 v—67 v: Qui cogitat mala facere stultus vo-

cabitur. po. 24. — 30. 68—73 v: Vidi iniquitatem et contradictionem etc. ps. 54. — 31. 74—78 v: Reddita omnibus debita. Ad Romanos. 13. — 32. 79—81 v: De blasfemia. — 33. 82—84 v: De ludo taxillorum. — 34. 85—87 v: De penis inferni. — 35. 88—93 v: Ecce quam bonum et quam iocundum etc. ps. 132. — 36. 94—95 v: Carmen. Constat 177. versibus. — Inc. Jesus (Repetitio est cum continentur ab uno absque eodem verbo in similibus rebus) et diversis principia sumunt hoc modo. (Tu mihi lex, mihi rex, michi lux, michi dux, mihi vindex.) Des. Absque philetete quibus occidit ipse sagiptis. (He que nihil troye nece plus noccuerunt) Nimirum paridis mors eversio troye. deo gratias. amen. — 37. 96 v: Brevis index.

III. Sermones S. Joannis a Capistrano.

Pars secunda.

1. 98—102. num. orig.: Quam dulcia faucibus meis etc. ps. 118. In folio 101. v. summatim exponitur sermo de Angelis. — 2. 103 v: Ascende superius. luc. 14. — 3. 104 v: Avarus non implebitur pecunia. eccl. 5. — 4. 105—108: Omnia opera eius in fide. ps. 32. — 5. 108—108 v: De Calice. — 6. 109: Caritas dey diffusa est. etc. Rom. 5. — 7. 111 v: Cor mundum crea eius in fide. ps. 50. — 8. 112—114 v: Omnia opera eius in fide. ps. 32. 9. 116: Ebriosus non locuplectabitur. eccl. 19. — 10. 117—121 v: De usuris. — 11. 122—126 v: De vanitate mulierum. — 12. 127—129 v: De Religione. — 13. 131: Facite dignos fructus penitentie. luc: 3. — 14. 132—135 v: De festivitatibus celebrandis. — 15. 136: Fortitudo et decor indumentum eius. prov. ult. — 16. 136 v—140: De nomine Jesu. — 17. 141—142 v: De oratione. — 18. 143—144 v: De pater noster. — 19. 145—146 v: De timore domini. (Hic desunt. ff. 147 et 148.) — 20. 149: Indicati sunt mortui etc. apoc. 20. — 21. 150—151 v: De tepiditate. — 22. 153—154 v: De modo conversionis. — 23. 155: Magnus vocabitur in regno celorum. Matt. 5. — 24. 156: Medice cura teipsum. Luc. 4. — 25. 157—164 v: Multe tribulationes iustorum etc. ps. 33. Tres partes. — 26. 165—169: Multa flagella peccatoris etc. ps. 31. Duae partes. — 27. 170—172 v: Facit angelos suos spiritus etc. ps. 103. — Sequ. f. 175. — 28. 173: Patientiam habe in me etc. Matt. 18. — 29. 173. v: Peccatores persequitur malum. prov. 13. — 30. 176: Penitentiam agite. Matt. 3. — 31. 176—179:

Uxor tua sicut vitis abundans. ps. 127. — 32. 180—184: Cogitatio hominis confitebitur tibi. etc. ps. 75. — 33. 185: Renovamini spiritu mentis vestre. eph. 4. — 34. 186—190: In festo b. Francisci. Inflammatum est cor meum. — 35. 191—193: De confessione. — 36. 194—196 v: Sedebit deus rex in eternum etc. ps. 27. — 37. 197—101 v: Disperierunt in Endor, et facti sunt etc. ps. 82. — 38. ff. 202—210 v: De restitutione. Dividitur in tres partes. — 39. 211—215: Arcum conteret et confringit arma etc. ps. 84. de bacthaglia perusina (ludrica pugna). — 40. 216—218 v: Omnia opera eius in fides. — 41. 219—222: Domine dilexi decorem domus tue etc. ps. 25. — 42. 223—224 v: Sacrificium laudis honorificabit me etc. ps. 49. — 43. 225—226 v: Omnes gentes quascumque fecistis etc. ps. 85. — 44. 227—230 v: Draco iste quam formasti etc. ps. 103. — 45. 231—236 v: Misericordiam et iudicium cantabit tibi. ps. 100. — 46. 237—240: Gloria hec est omnibus sanctis eius. ps. 149. Inc. quia sumus prope finem predicationum nostrarum, Ideo cum de multis predicavimus mundanis rebus, tempus est, ut predicemus de gloria paradisi. — 47. 140 v: Index huius secundae partis, ubi in primis notatur: Capitula 40-a de vita et morte Sancti Ludovici episcopi in medio libri.

IV. Tertia pars, quae habetur ut appendix:

1. 241—242 v. (num. saec. XVI.): Sequitur sermo: Gloria hec est, ut in ff. 237—240. — 2. 242—242 v: Ecce quam bonum et quam jocundum etc. ps. 132. — 3. 243—248: De corpore christi. — 4. 248—248 v: De usu et fraudatione pecuniarum. — 5. 249 -251 v: Quoniam non cognovi negotiationem etc. pr. 70. — 6. 252—254: Increpa feras arundinis etc. ps. 60. — 7. 254—256 v: Pascite qui in vobis est gregem dei. I. pet. 5.[1])

V. 122vb—123va: De stigmatibus sacris beati Francisci. In margine superiori adiuncta est nota: a S. Joanne de Capistrano. Inc. Queritur utrum beatus franciscus potuerit habere stigmata per naturam, Respondeo: In ista questione sic procedas. Des. id est afflictiones et passiones christi et crucis sue in affectione habeo et hoc est quod dicit glossa. Et sic patet ad totam questionem. Amen.[2])

[1]) Ismertetve Arch. Franc. Hist. I. 623—626.
[2]) Ismertetve Arch. Franc. Hist. V. 624.

III. *Biblioteca Nazionale di Napoli.*

Codici gia Capestranesi.

1. Cod. cart. 4⁰, piccolo. II. A. 44. De miraculis s. Joannis Capistrani.[1])

2. Cod. cart. 4⁰, piccolo, di fol. 278. V. H. 69. Anonymi: Miscellanea. Incipit in pag. 25.: De loco Capistrani; desinit: vicarius s Petri... (Ego Nicolaus alias Philosophus filius Boguslav de marka, comendo, do et offero hunc librum... patri et domino Johanni de Capistrano Ordinis s. Francisci sub anno domini 1454, mensis marcii nono idus.)[2])

3. Cod. parte membr. parte cart., 4⁰. VII. D. 17. Johannis de Capistrano: Sermo ad clerum in Synodo Tridentina editus.[3])

4. Cod. membr. VII. E. 3. Johannis de Capistrano: Opera varia.[4])

5. Cod. membr. in 8⁰ parvo. VII. F. 26. Johannis de Capistrano: De sacramento poenitentiae. In fine: Tabula librorum decretalium.[5])

6. Cod. cart. 4⁰. VIII. AA. 18. Sermones praedicabiles per totum annum. Függelékűl: Epistolae duae S. Johannis de Capistrano in Rochycanum et alium haereticum bohemum.[6])

7. Cod. cart. (Sec. XVII.) VIII. B. 19. — Vita di s. Giov. di Capestrano. Incipit: Come et beato Giovanne conversava nel mondo.[7])

8. Cod. cart. 4⁰ piccolo, VIII. B. 35. — Enumeratio omnium miraculorum S. Johannis de Capistrano. Deinde: Oratio Jacobi Antonii de Franctis ad B. Johannem et eiusdem responsio. In fine: sermones praedicabiles (forsitan a Johanne de Capistrano?).[8]

9. Cod. XII. G. 5. — Declaratio quatuor magistrorum tributa. Függelékűl: Giovanni di Capestrano: Dichiarazione della regola

---

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 134. — Codex CCLXXII.
[2]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 138. — Codex CCCV.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 142. — Codex CCCXLVIII.
[4]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 143. — Codex CCCLXI.
[5]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 145. — Codex CCCLXXXVII.
[6]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 150. — Codex CCCCXXXVII.
[7]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 151. — Codex CCCCXLVI.
[8]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 152. — Codex CCCCLIV.

di S. Francesco... Martini Papa V.: Constitutiones de Ordine Fratrum Minorum confirmatae per Eugenium IV.[1])

10. Cod. membr. 12°. XII. G. 6. — Fr. Joannis de Capistrano: Canones poenitentiales extracti a corpore iuris; és Tractatus excomunicationum.[2])

11. Cod. cart. 4°. XIII. A. 24. — Summa de casibus conscientiae; et additiones Beati Johannis de Capistrano.[3])

12. Cod. cart. 12°. XIII. F. 39. — Lettera a Pietro Jacobuccio di Tagliacozzo (di Fra Giovanni dello stesso paese) sulla vita del B. Giovanni da Capestrano e della vittoria riportata sui turchi. Si aggiunge: Epistola F. Nicolai da Fara etc.[4])

IV. *Königl. Bayer Hof- und Staatsbibliothek in München.*

III. 2. series.

377. fasciculus. (Amb. 9.) in 2.° s. XV. 45. fol. (n° 2989. ex Bibl. Francisci Ambergae). (Joh. Capistrani): Passio Domini. Inc. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum.

420. fasc. (Cod. ex coenobii S. Nicolai in Monte Andechs). (3039. (And. 39.) in 2.° s. XV. 44. fol.) Johannes de Capistrano ord. min. sermo de passione Domini.

453. fasc. 3071. (And. 71.) in 2.° s. XV. 23. fol.

f. 156.: Joh. Capistrano ord. fr. min. ad Bohemos de usu communionis prima pars.

678. fasc. (Ex bibl. Augustanae Civ.) in 4.° s. XV. 359. fol.

f. 144—150.: Praesentate Domino nostro Friderico Rom. Regi per fr. Joh. de Capistrano.

978. fasc. (Ex bibl. eccl. Augustanae S. Cruc.) (Aug. S. Cruc. 43.) in 2.° s. XVII. 286. fol.

f. 133.: Joh. Capistrani o. min. tract. de Christi fidelibus sub una specie communicandis adversus Johannem Rochesanum haereticum Bohemum.

f. 154.: Eiusdem exhort. ad principes Bohemiae, ut ad celebranda comitia Pragam conveniant.

---

[1]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 158. — Codex DX.
[2]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 158. — Codex DXI.
[3]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 160. — Codex DXXVIII.
[4]) Chiappini: Reliquie Lett. Cap. 161. — Codex DXXXV.

f. 160.: Joh. Capistr. tractatus contra Joh. Roches. de non communicandis hominibus sub utraque specie.

f. 167.: Tractatus Joh. Capistr. quod laici sub una tantum specie sint communicandi.

f. 168.: Articuli ordinati seu editi per magistros ad clerum Pragensem ad dominos consules communicantes sub utraque specie.

Litterae Joh. Capistr. ad Martinum rectorem eccl. in Trebnitz.

Litterae Casimiri Regis Polonorum ad Joh. Capistranum.

992. fasc. (4162. Aug. S. Cruc. 62.) miscell. in 4.° s. XV. 303. fol.

f. 187.: Admonitio contra Johannem de Rokycana ex Egra data anno 1451.

f. 223.: Litterae Jo. Capistr. ad Bohemos Pragam in dietam conventuros anno 1452.

1320. fasc. (Ex bibl. Benedicto burano) 4715. (Bened. 214.) 2.° an .1474., 339. fol.

f. 217. squ. Johannis de Capistrano sermo de passione Domini.

III. 3. series.

335. fasciculus. (Codic. Ebersbergenses.) 5844. (Ebersb. 44.) 2.° s. XV. 187. fol.

f. 162.: Sermones octo Joh. de Capistrano.

422. fasc. (Ebersb. 131.) in 4.° s. XV. 247. fol.

f. 1.: Joh. de Capistrano de passione Domini.

997. fasc. (Bibl. Monast. Fürstenfeldensis.) 6972. (Fürst. 72.) in 2.° s. XV. 315. f.

f. 281.: Joh. Capistrani: Passio Christi. Scripsit Emmerammus Funfstetter de Monham.

1829. fasc. (Bibl. Coenobii Franc. in Kelheim). 8099. (Kelh. 34). 8.° s. XV. 388. f.

f. 72: Joh. Capistr. de Contractibus.

IV. 1. series.

39. fasc. (Bibl. Augustin. Memmingen.) 8176. (Mem. 6) in 2.° a. 1453. 261. fol.

f. 127. Tractatus de usuris s. de cupiditate mundi secundum fratr. Joh. de Capistr.

42. fasc. (Memm. 10). miscell. in 4°. s. XV. 258. fol.

f. 102. Declaratio fr. Johannis de Capistrano de proprio sacerdote.

578. fasc. (Bibl. Francisc. Monacens.) 9003. (Mon. Fran. 303). 4.° s. XIV. et XV. 251. f.

f. 23: Reportata in Sczuscauia a Joh. de Capistr. a. 1452, dum ego (Nicol. Eyfeler) eius fui interpres. f. 24. ab eodem a. 1452 in Kemnicz reportata.

IV. 2. series.

984. fasc. (Bibl. Ratisb. Domin. 4.° s. XV. 217. f.

f. 1—65. Joannis Swarz ord. praed. Collectura Sermonum partium ab aliis (praesert. ab Jo. Capistr.) partium ab ipso Eistanii habitorum, item variarum questitionum theologicarum.

1122 fasc. (Em. B. 33) in 2.° a. 1467. 287. fol.

f. 100. Joh. Capistr. sermo de pass. Domini.

1149 fasc. in 2.° s. XV. 146 fol. f. 1—79: Joh. de Capistrano tract. de cupiditatibus.

1317 fasc. in 2.° s. XV. 230 fol. f. 1—37. Speculum clericorum. Sermo ad clerum in Synodo Trident. a. 1439 editus per Joh. de Capist. ord. min. (cf. ed. Venet. 1580).

IV. 3. series.

224. fasc. in 4.° saec. XV. 170 fol. f. 1—133: Alberti Sarthianensis opera rescripta ex libro fratr. Joh. Capistrani, in fine: Explicit Cortonae 1430.

439 fasc. 2.° saec. XV. 383 fol. f. 244—292: Joh. Capistrani De passione Domini.

441 fasc. 2.° saec. XV. 321 fol. f. 192: Joh. Capistr. Sermones.

792 fasc. 8.° a. 1500. 88 fol. f. 1—79: Joh. Capistr. De passione Domini.

1178 fasc. 2.° a. 1471. 237 fol. f. 143—183. Joh. de Capistrano tractatus de pass. Domini.

1335. fasc. 2.° saec. XV. 270 fol. f. 1—34: Joh. de Capistrano: De passione Domini.

1429 fasc. 2.° saec. XV. 216 fol. f. 184—207: Johannis tractatus ad Rokiczanum.

1562 fasc. 4.° saec. XV. 254 fol. f. 65—80: Joh. Capistr. sermones et epistolae.

1642. fasc. 4.° a. 1461 et 1462. 216 fol. f. 143—195: Joh.

Capistr. sermo ad clerum in synodo Trident. a 1439. habitus (de casibus reservatis).

1771 fasc. membr. et cart. 8.° saec. XV. 232 fol.

f. 187—211: Joh. de Capistrano ad Bohemos a. 1452 scriptum.

Codex 901. Lat. Monacensis. Cartaceus 4.° a. 1484—1489. 247 fol. Scripsit H. Schedel.

f. 5—6. Vaticinia S. Joannis de Capistrano.

V. *Kaiserl.-Königl. Hofbibliothek in Wien.*

Tabulae codicum manuscriptorum praeter Graecos et Orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum.

Volumen II.

Codex 3417 (Hist. prof. 518) ch. XV.: 124a—133b: Johannes de Capistrano, Vita S. Bernardini Senensis.

Volumen III.

Codex 3693 (Lunael. f. 40) m. et ch. XV.: 122a—128b: Johannes de Capistrano, Sermones de ludo, De anima, De B. M. V. Incip.: Genimina viperarum quis vobis demonstrabit.... Expl.: »major aut par.«

129a—158b: Johannes de Capistrano, Sermo ad clerum in sinodo tridentina, editus anno domini m° Quadringentesimo tricesimo nono de mense Aprilis Recitatus in ecclesia Kathedrali die vigesimo 22-do.

Codex 3704 (Lunael. f. 106) ch. XV.: 162a—174a: Johannes de Capistrano, Tractatus de medicis et medicina. 174b—175b vacant.

Codex 3741 (Lunael. f. 195) ch. XV. (1469). 128a—139b: Johannes de Capistrano: »Sermo de visitatione...« in fine mutilus. Incip: »Exsurgens Maria abiit...« Expl.: »de Christo et quidem.«

Codex 4117 (Lunael. O. 92) ch. XVI. 174b—176a: Johannes de Capistrano, De prudentia et simplicitate. Incip.: »Estote prudentes sicut serpentes...« Expl.: »vivificans superficiem terre.«

Codex 4348 (Univ. 573) ch. XV. 157a—234b: Johannes de Capistrano: Passio Domini nostri Jhesu Christi.

Volumen IV.

Codex 5120 (Jur. can. 77) ch. XV. 117b—138b: Johannes de Capistrano: De communione sub utraque specie epistola.

Incip.: Magnifice Baro et potens.... Expl.: ...erroneum est defensare nititur.

Volumen VI.

Codex 11413 (Rec. 1886) ch. XV—XVIII. 50a—51b: Johannes a Capistrano: Prophetiae inventae incipientes a Beato Pio V. sive Carmen, in quo 33 litterae denotant 33 futuros pontifices, incipiens a Beato Pio V.

52a—53b: Idem, Prophetiae inventae etc. repetuntur.

124a—125a: Prophetia sancti Capistrani conventualis in Illok ducatus Syrmiensis.

Volumen VII.

Codex 13855 (Suppl. 1630) 104b—105b: Narrationes historicae synchronae de factis et gestis Johannis de Capistrano. Incip.: »A. 1451. Anno Domini MCCCCLI-o. Eodem anno supervenit ad Alemanie partes Pirokolus quidam frater...« Expl.: »ut aurum cum astutia et fraude a barbaris exquireret etc.«[1])

VI. *Bibliothèque Nationale de Paris.*

1. Codex Mss. Latin. 5620. A. (A régi Mss. Nr. 1357. 83.) Miracula Fratris Joannis de Capistrano.

Incipit: Noverint Universi, ad quos praesentia scripta pervenerint...

Explicit: Emericus pellifex de Zegdino (nagy sebe miatt nem tudott menni. Eljött a sírhoz, ahol meggyógyult.)

2. Departement des manuscrits. Fronds Latin. Nr. 9608.

Sermon de Joh. de Capistran. XV. Siecle A préchi la croisade en Hongrie.[2])

VII. *Bibliothèque Mazarine de Paris.*

Codex 1233 (1032) Capistrano (Jean). Tractatus de cupiditate. S. l. n. d. In. f.°

Fol. 1. Tractatus de cupiditate venerabilis patris fratris

---

[1]) Ezen kéziratok egy része megjelent a Magyar Könyvszemle 1884. évfolyamának 185., 201. és 206. lapjain.

[2]) J. Kont: Bibliographie Française de la Hongrie. Paris, 1913. 270. l.

Johannis de Capistrano ordinis minorum et iuris utriusque doctoris...

Fin.: ...Et sic est finis hui' tertie ptis secte ptis principalis benedictus deus in secula seculor. Amen.

Un volume in fol. sur papier, caracterès gothiques, deus colonnes de 39 lignes chacune, rubriques, 81 folios, reliure moderne en demi veau. Provenance des Célestins de Paris. Hain 1476.[1])

VIII. *Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára. Budapest.*

1. Cod. Lat. Med. Aevi. 373. Cod. membr. et chart. lat. saec. XV. fol. 89. in 4.°

Incipit tractatus de matrimonio secundum Reverendum patrem fratrem Johannem de Capistrano ordinis minorum.

1. p. Que sunt erimina que impediunt matrimonium.

pag. 80—82. mutila.

pag. 83. lectura arboris consanquinitatis secundum Joannem doctorem eximium.

pag. 89. Johannes de deo hyspanus scripsit.

2. Cod. Lat. Med. Aevi. 374. Cod. chart. lat. saec. XV. fol. 140. in 4.°

Incipit liber de cupiditate compilatus per venerabilem fratrem Johannem de Capistrano ordinis fratrum minorum.

1. pag. Nolite vobis tesaurizare tesauros in terra.

128b—130b index.

IX. *Bibliothéque Publique. Strassburg.*

Tractatus super symbolum. Joannis Capistrani epistolae diversae ad Hussitas hereticos et e converso; Aeneae episcopi Beccensis (?) adversus Hussitas de communione calicis laicis non administranda disceptio, scr. a. 1451.[2])

[1]) Catalogue des incunables de la Bibliothèque Mazarine par Paul Marais. Paris, 1893.

[2]) Gustavus Haenel: Catalogi librorum manuscriptorum, qui in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae, Hyspaniae, Lusitaniae asservantur. Lipsiae, 1830. p. 455.

X. *Bibliotheca Publica. Basel.*

Joan. de Capistrano, ord. Min. speculum clericorum, 1461. fol.

Joan. de Capistrano, canones poenitentiales, extracti ex toto corpore iuris 1461; eiusdem articuli circa conversationem Christianorum cum Judaeis. fol.[1])

XI. *Bibliotheca Monasterii. Sankt-Gallen.*

Meditationes ex evangeliis, opuscula Anselmi, Joannis Capistrani, Gersonis cancellarii, Thomae de Kempis, S. Augustini, Heinrici de Hassia, Nic. de Dinkelspisel, Bonaventura, etc. Saec. XV. chart. fol. (D. 54.)[2])

XII. *Bibliotheca Regia. Haag.*

Johannis de Capistrano Tractatus de cupiditate. S. l. t. n. etc. a. (Coloniae, Joh. Koelhoff. c. 1482) 82. fol. charta goth. 2. col. 40. linn. c. s. s. c. etc. in Fol.

Panzer IV. 106—280. — Hain: 4376.[3])

XIII. *Bibliotheca von Lyceum. Olmütz.*

Tractatus de cupiditate venerabilis patris fratris Joannis de Capistrano ordinis minorum et iuris utriusque doctoris.

Recensionem scripsit de hoc opere: Freytag: Adparatus litterarius. Lipsiae, 1752. I. I. pag. 310.[4])

[1]) Gustavus Haenel: Catalogi librorum manuscriptorum, qui in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae, Hispaniae, Lusitaniae asservantur. 606. lap.

[2]) Gustavus Haenel: Catalogi librorum manuscriptorum, qui in Bibliothecis... asservantur. 711. lap.

[3]) Joh. Guil. Holtrop: Catalogus librorum saeculo XV. impressorum quotquot in Bibliotheca Regia Hagana asservantur. 352. lap.

[4]) Allgemeines Europäisches Journal. 1797. XII. Heft. pag. 11.

25. §. Capistranói Szent János okleveleinek kézíratai.

I. *Oratorio del converto di Capestrano.*

a) A Ferencrendiek könyvtára Capestranóban.

III. kódex:

1. —36. Copia bullae Nicolai V. ad Johannem de Capistrano, 5 Kal. nov. anno V. pontificatus. Chiappini nem idézi, mivel a következő levélben van beékelve.

2. —30 A—46 B. Responsio F. Jo. de Capistrano contra magistrum Jo. de Rochizano capite vano. Lásd Capistranói János munkáinak kézíratát.

3. —47. Epistola Jo. Borotin heretici (ad Capistranum). Lásd Capistranói János munkáinak kézíratát.

4. —48. Epistola sacerdotum de Cremezin hereticorum (ad eundem). Lásd Capistranói János munkáinak kézíratát.

VII. kódex:

5. —2 A. Epistola magistri Apuleae ad Capistranum. »Quia pre ceteris rebus et anima pretiosior etc.«

6. —2 B—3 B. Capistrani responsio ad praecedentem epistolam. »Vestrarum litterarum continentia — Ex civitate Vestarum 1428, die 12 junii, festinanter et carens libris. F. Jo. de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

7. 4 A—3 B. Epistola Capistrani ad Episcopum Aquilanum et alios, qua ostenditur, quod licitum est intrare religionem ei, qui contraxit matrimonium etc. per verba de presenti antequam cognoscat eam per copulam carnalem. »Vestras litteras me recepisse noveritis, etc.«

8. —5 B. [Eiusdem epistola responsiva ad quemdam religiosum sui ordinis, qua explicatur sensum aliquorum privilegiorum). »Viso tenore vestrarum litterarum. — Ex civitate Exuli 1433. die 25 mensis novembris, manu propria festinanter. Fratèr Johs. de Capistrano. Ordinis minorum minimus et indignus.«

9. —6. [Idem ad quendam benefactorem de modo exequendi cuiusdam testamenti.] »Vix egregia et precordialissime benefactor

vestras gradanter recepi litteras — Ex Manfredonia 1428. die xj mensis julij 6. Ind. festinanter, noctis tempore precedentis.«

10. —8 A. [Epistola B. Jo. de Capistrano ad suum benefactorem de quadam muliere que elegit sepulturam apud fratres minores, sed post mortem mulieris per quendam sacerdotem violenter sepultam in alia ecclesia, quid iuris sit vide.] »Venit ad me quardianus loci sancti Francisci de civitate Arriani exponens. — Ex monte Fusculo die 17 mensis octobris 1428, sexte ind. festinanter pluribus prepeditus, etc. Fr. Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

11. —8 B. [Capistrani demonstratio contra quoddam ius funerandi universitatis Marani]. »Ad casum, super quo queritur: An valeat statutum factum per syndicum et massarios universitatis localis Marani tam intus quam extra montis Regalis, videlicet quod quicumque homo vel femina perfecte etatis parrochialis ecclesie sancti Eutitii in dicto locali, tam intus, quam extra, sepeliatur et sepeliri debeat in dicta ecclesia, et solvatur quod consuetum est — prudentia iudicantis advertat hanc excommunicationem etc. Fr. Johannes de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

X. kódex:

12. — 142. Copia bulle sive littere generalis Senis confecte et confirmate per S. D. N. Eugenium IV. in fr. Johannem de Capistrano. »Fratrum ordinis minorum etc.« Siena, I. augusti 1443.

13. —142. Contra rebelles. »Eugenius eps. servus servorum Dei dilecto Johanni de Capistrano fratri Ordinis Minorum de Observantia nuncupatorum in partibus cismontanis vicario generali, salutem et apostolicam benedictionem. Cum ex nostra deliberata.« Roma, 1443. 13. februarii.

14. —144. és 156 A. De electione Vicarii post triennium. Eugenius episcopus servorum Dei dilecto filio Johanni de Capistrano etc. Regimini universalis ecclesie disponente.« Roma, 31. octobris, 1445.

15. —149 A—151 B. Bulla Calixti III. fratribus de Observantia. »Ad perpetuam memoriam. Illius cuius in pace factus est locus.« Roma, 1456. 2. februarii.

16. —164 B. Epistola Jo. Capistrani ad Marcum Diaconum

de Spechio. »Cum non ignorem etc. Ex Camplo 1448. die 2. decembris, manu propria festinanter. F. Jo. de Capistrano.«

17. —165 A. Allocuzione ai principi di s. Giov. Capestrano Princeps Juda etc. Ps. 67., 28. — Per impetrare la devina gratia etc.

18. —165 B. Epistola Johannis de Capistrano ad quemdam magistrum suum. »Quamquam post communem absessum de Perusio etc. — Ex Camplo 1448. die 2 decembris, manu propria festinanter. F. Jo. de Capestrano.«

19. —175 A. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum Bergamonensis. »Venerunt ad me presentium latores — Ex Mediolano die 22. februarij 1442. Hora noctis tercia festinanter. Inutilis servus et orator Fr. Jo. de Capistrano ord. min. minimus et indignus.«

20. —192 A. Epistola (forsitan) Jo. de Capistrano ad quemdam episcopum. »Quod diu iam optaveram — Ex Mediolano 1442. die 2. iunii festinanter.«

21. —203 A. Epistola Johannis de Capistrano ad Fratrem Nicolaum de Auximo (di Osimo). »Audivi vestrum nuntium frater Gabriel de Florentia etc.«

22. —203 A. Epistola Johannis de Capistrano ad cardinalem Capranica (?) »Quia in meis opportunitatibus — Ex Mediolano 1440. die ultimo mensis martii manu propria festinanter F. Jo. de Capistrano ord. min. minimus et indignus.«

23. — 204 A. Epistola Johannis de Capistrano ad Bernardinum Senensem (?). »Vidisse me recolo diebus proximis litteras vestras Rev. do. patri Vicario tuo per te directas, in quibus ad piscandum (animas) me sollicite impingebas. — Ex Mediolano 1440. sabato sancto, die 26. martii, manu propria festinanter. F. Jo. de Capistrano etc.«

24. — 200 A. Epistola Johannis de Capistrano ad quamdam reverendum patrem et suum magistrum (Bernardinum Senensem?) »Post indulgentiam Portiuncule — Ex loco Mediolani 1440. die XXVII. mensis septembris, cursu calami festinanter.«

25. —204 B. Epistola Johannis de Capistrano ad ministrum generalem. »Die precedenti vigiliam — Ex loco sancte Marie de Angelis prope Mediolanum 1440. die 4. octobris. Fr. Jo. de Capistrano.«

26. —175 A. Epistola Johannis de Capistrano ad populum

de Bergomo (di Bergamo). »Jesum Christum salvatorem imprimere vestris cordibus indelebiliter concupisco — Ex Mediolano 1441. die VIII. mensis januarii cursu calami festinanter. Fr. Jo. de Capistrano.«

27. —222 B. Epistola Johannis de Capistrano ad egregium magistrum Bernardinum Narniensem (di Narni). »Propulsatus ab hoc pauperculo presbitero, labor presentium — Tuus siquidem est fr. Johannes de Capistrano ord. min. minimus et indignus.«

28. —349 A. Epistola fratris Ludovici ad Johannem de Capistrano. »Sicut memini — qui te ex corde amat.«

29. —349 B. Epistola fratris Ludovici ad Johannem de Capistrano. »Heri ut tuo imperio satisfacerem — In mane sancti Marci, raptim et manu festina. Fr. Stephanus a Sabina (?) me venuto ad obiurgar dicendo passa lora dandar amessa. R. P. Vestre devotus filius Ludovicus.«

XII. kódex:

30. — Epistola Laurentii Lucis de Wylak ad Alexandrum VI. papam. »Gregis dominici agni immaculati etc. Datum in castro nostro de Wylak 16. augusti 1500.«

XV. kódex:

31. — Epistola Johannis de Capistrano ad quemdam dominum spectabilem. »Propter incumbentes occupationes varias — iterum queso parce et vale feliciter, et me in servum inutilem sed fidelem oratorem suscipe commendatum tuum siquidem est Fratrem Johannem de Capistrano.«

XIX. kódex:

32. —11 A. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum Tridentinum. »Tua me gratia pungit ecc. Tridentini, 17. octobris 1437.

33. —11 B—12 A. Epistola Johannis de Capistrano ad patrem quendam. »Terra sunt hoc. ecc. Tridentini. 2. decembris 1438.«

34. —12 B. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum Tridentinum. »Et si summum bonum ecc.« Tridentini 9. decembris 1438.

35. —12 B. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum Tridentinum. »Pridie quondam brevem v. m. destinavi. Tridentini, 15 decembris.

36. —16 A. Epistola Johannis de Capistrano ad papam

Eugenium IV. »Noverit s. v. qualiter postquam scripsi vobis de adventu Antonini ecc. Ex Neapoli, 1435. 19 decembris.

37. —16 A. Epistola Johannis de Capistrano ad Johannem Viteleschi. »Postquam scripsi vobis de Ortona applicui Neapolim. Ex Napoli 1435. 19. decembris.«

38. —16 B. Epistola Johannis de Capistrano ad Johannem Viteleschi. »V. R. D. noverit per presentes ecc. Ex Napoli 1435. 16 decembris 14 Ind.«

39. —16 B. Epistola Johannis de Capistrano ad papam Eugenium IV. »Noverit s. v. qualiter postquam scripsi s. v. de Neapoli ecc. M. Gargano 1436. 20. januarii.«

40. —17 A. Epistola Johannis de Capistrano ad omnes tertiarios S. Francisci. »Noveritis qualiter pluries personaliter ecc. Ex Bononia, 1436. 15. decembris.

41. —17 A. Epistola Johannis de Capistrano ad quemdam reverendum patrem. »Propter festinationem fratrum ecc.« Ex Bononia 1437. 16 aprilis.

42. —17 B. Epistola Johannis de Capistrano ad pontificem maximum (?). »Quamquam non mihi si mille lingue ecc.«

43. —18 A. Epistola Johannis de Capistrano ad generalem monachorum de Vallombrosa. »Accipite iam placito pater abbas ecc.«

44. —20 A. Epistola Johannis de Capistrano ad papam Eugenium IV. »Pridie v. s. succinto sermone scribebam de speculo simplicium animarum ecc. Venetiis 1437. 10. septembris.«

45. —20 B. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum Tridentinum. (?) »Quanto mens extuet desiderio. ecc. Ex confinibus Alemanie et Italie in Valle Claven. 1439. die 9. septembris.

46. —27 A. Epistola Johannis de Capistrano ad Rev. P. M. provinciae Coloniensis. »Quoniam indicant accedentia ecc. Bruxellis, 1443. 9. januarii.«

47. — Epistola Johannis de Capistrano ad omnes fratres observantes. »Pateat evidenter fratribus universis« ecc. 1437. 11. julii.

48. —38 B. Epistola Johannis de Capistrano ad reverendum patrem. »Magnalia Dei que nunquam a seculo cessaverunt ecc.« Brugis, 1443. 15. februarii.

49. —39 A. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum Divoduri (de Metz). »Non est mentibus qui ait« ecc. Veroduni, 1443. 24. martii.

50. —39 B. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum aliquem. »Ne tediosus efficiar« ecc. Brugis, 1443. 24. februarii.

51. —40 A. Epistola Johannis de Capistrano ad episcopum aliquem. »Quanto meus extuet desiderio« ecc. Veroduni, 1443. 24. martii.

52. — Inter consultationes: 18 A—19 B. Epistola Johannis de Capistrano ad ministrum tertii ordinis S. Francisci, scilicet ad Gabrielem de Malauxiis de Mantua. »Vir deicola mi peramantissime salutem... Ex Bononia 1437. die 8. februarij manu propria festinanter. Fr. Jo de Capistrano ordinis minorum minimus et indignus.«

53. —31 B. Privilegium Eugenii IV. ad missionarios ordinis Minorum. »Pateat evidenter fratribus universis ordinis minorum de Observantia nuncupatis, qualiter die jovis XI. Julij m-o cccc-o XXXIIj-o prostrati humiliter et proclive Fr. Jo. de Capistrano, Fr. Jac. de Primadiciis de Bononia, F. Ludovicus de Bononia, F. Franciscus de Bononia, quardianus s. Pauli extra Bononiam, et quamplures alij fratres ad postulandam benedictionem pro fratribus abeuntibus ad partes orientales, coram sacratissimis pedibus ss. mi d. n. Eugenij pape 4-i, prefatus frater Johannes de Capistrano supplicavit ecc.«

XXXIII. kódex (310 A—321 B.):

54. — Epistola domini Enee Episcopi Senensis ad patrem F. Jo. de Capistrans. »Dabis mihi veniam etc.« Ex civitate Nova. 31. decembris 1454.«

55. — Littera Episcopi Senensis ad patrem eundem responsivam. »Facitis quod boni viri est etc.« Ex Civitate Nova 10. januarii 1455.

56. — Littera Episcopi Senensis ad patrem eundem. »Nicolaus cappellanus meus etc.« Ex Civitate Nova, 12. januarii 1455.

57. — Epistola Francisci Barbari Veneti ad Johannem de Capistrano. »Quis nichil est in rebus humanis etc.« Venetiis, 11 martii 1451.

58. Epistola responsiva Johannis de Capistrano ad suprascriptam propria manu patris. »Plures nonnumquam etc.« Ex Gignasio... 18 martii 1451.

59. — Epistola Johannis de Capistrano Illustrissimo D. d.

Duci Andrie. »Vehementer gratulatus sum etc. Ex Capistrano 29. julii 1449.

60. — Epistola Johannis de Capistrano ad rev. magistrum Angelum de Perusio generalem vicarium ord. minorum. »Et si ab infantuli etate... etc.« Romae 12. januarii 1450.

61. — Epistola Georgii de Cunstat et de Podiebrad ad Johannem de Capistrano ordinis minorum. »Licet tuarum serie litterarum etc. Datum prage, sabbato ante nativitatem dni nostri y. x. (22. decembris) et annorum ab incarnatione eiusdem 1453.

62. — Epistola Johannis de Capistrano ad Georgium de Cunstat et de Podiebrad. »Luciferine superbie se fatetur alumnum etc. Ex Cracovia, 28. januarii 1454.

63. — Ex p. F. Jo. a Capistrano ad dominum Calistum pp. tertium (sic?) lettere exortatorie ad defensandum christianum populum et ad insurgendum contra magnum turchum et recomendatorie pro familia observantium. »Mestam lacrimabilemque Constantinopolitane urbis« etc. Ex Francofordia, 28. octobris 1454. (PS.). Denique Sanctissime P. audita quorundam percepi oratione illum dominum Johannem Lutktio aliqua.

64. — Littere Johannis de Capistrano ad d. Firmanum Cardinalem excusatorie recomendatorie exhortatorie ac etiam aliqualiter cominatorie pro iudicio Dei. »Multum est ad R. d. V. me litteras non dedisse« etc. (Sequitur.) Additio P. propria manu. »Non immemor« etc. Ex Francofordia 28 octobris 1454.

65. — Epistola Johannis de Capistrano ad Rm. d. I. Cardinalem de Ursinis recomendatoria pro auxilio et defensione nostre familie. »Quoniam nostra familia« etc. Ex Francofordia, 28. octobris 1454.

66. — Epistola Johannis de Capistrano ad Serenissimum Regem Anglie, in qua primo se excusat quod propter fidei defensionem ad presens non potest ad eum accedere, dein reddet eum patientem ad infirmitatem; 3-o instruit eum de fide tenenda cum operibus. Ultimo animat eum ad insurgendum contra magnum turchum. »Quam avide imbecillem presentiam meam etc.«

II. *Reliquiario di S. Giovanni da Capestrano.*

1. Bulla Martini V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Proveniet ex tuo devotionis affectu.« Romae, ad S. M. Maiorem, 11. Novembris 1422. — 4. I. 4.

2. Diploma Jordani episcopi Albensis ad Johannem da Capistrano. »Grata tue devotionis obsequia.« Romae. 11. Julii 1425. — 5. I. 5.

3. Bulla Martini V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Apostolice Sedis vigilantissime.« Romae, ad S. Petrum, 27. Maii 1426. — 6. I. 6.

4. Bulla Martini V. Papae ad Jordanum, episcopum Albanensem. »Apostolice sedis providentia.« Romae, Ad 12 apostolos. 27. Junii 1427. — 7. I. 7.

5. Bulla Martini V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Pervigilis more.« Romae, Ad 12 Apostolos, 27. Julii 1430. — 8. I. 8.

6. Jordanus episcopus Albanensis et Antonius episcopus Portuensis ad Johannem de Capistrano. »Litteras sanctissimi in Christo patris.« Romae, 29. Julii, 1430. — 9. I. 9.

7. Breve Martini V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Nuperrime litteris tuis receptis.« Romae, 22. Septembris 1430. — 10. I. 10.

8. Antonius episcopus Ostiensis ad Johannem de Capistrano. »Sincera dilectioneque.« Romae. 15. Maii 1432. — 12. I. 12.

9. Jordanus episcopus Sabinensis ad Johannem de Capistrano. »Litteras sanctissimi in Christo patris.« Romae, 17. Junii 1432. — 13. I. 13.

10. Epistola Johannis de Capistrano ad Eugenium IV. Papam. »Beatissime Pater, Exponitur s. v. pro parte devote creature vestre.« Florentiae, 29. Septembris, 1435. — 16. I. 16.

11. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Ut predicationis officium et commissiones.« Florentiae, 28. Decembris 1455. — 17. I. 17.

12. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Ad monasteriorum.« Bologniae, 28. Maii 1437. — 18. I. 18.

13. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Dudum de prudentia.« Bologniae, 10. Julii 1437. — 19. I. 19.

14. Epistola Alberti de Sartiano ad Johannem de Capistrano. »Cum ex debito.« Florentiae, 1. Septembris 1442. — 26. II. 6.

15. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Iniuncti nobis oneris.« Florentiae, 1. Septembris, 1442. — 27. II. 7.

16. Bulla Eugenii IV. Papae ad omnes fideles. »Cum dilectus filius Johannes de Capistrano.« Florentiae, 12. Septembris, 1442. — 28. II. 8.

17. Epistola Philippi, ducis Burgundiae, ad Johannem de Capistrano. »Comme tant de lauthorthé de notre saint per.« 7. Decembris 1442. — 29. II. 9.

18. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Cum ex contra.« Romae, ad Sanctum Petrum. 13. Februarii 1443. — 31. II. 11.

19. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Fratrum Ordinis Minorum.« Sienae, 1. Augusti 1443. — 32. II. 12.

20. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Tanta est nostra.« Sienae, 12. Augusti, 1443. — 33. II. 13.

21. Bulla Eugenii IV. Papae ad omnes fideles. »Cum dilectus filius.« Sienae, 11. Septembris, 1443. — 34. II. 14.

22. Copia bullae Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Cum universali dominici gregis.« Romae, ad Sanctum Petrum, 13. Januarii, 1444. — 36. II. 16.

23. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Cum te ad diversas provincias.« Romae, ad Sanctum Petrum, 22. Januarii, 1445. — 37. II. 17.

24. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Dum universalis.« Romae, ad Sanctum Petrum, 13. Januarii, 1445. — 38. II. 18.

25. Bulla Eugenii IV. Papae ad Cardinales Nicolaum de Sancto Marcello, Gulielmum de S. Martino et Albertum de S. Eustachio. »Sancta fidelium.« Romae, ad Sanctum Petrum, 15. Aprilis, 1445. — 39. II. 19.

26. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Cum pridem per alias nostras litteras.« Romae, 28. Aprilis, 1445. — 40. II. 20.

27. Breve Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Alias cum dilecti filii comunitas terre Montepulciani.« Romae, 27. Julii 1445. — 41. II. 21.

28. Bulla Eugenii IV. Papae ad Johannem de Capistrano. »Regimini universalis Ecclesie.« Romae, 31. Octobris, 1445. — 42. II. 22.

29. Epistola Petri Cardinalis de Fuxo, episcopi Albanensis et legati apostolici ad fideles omnes. »Vobis et vestrum. Dat. Mosan. Carpen. dioecesis. 1. Octobris, 1446. — 43. III. 1.

30. Bulla Nicolai V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Super gregem dominicum.« Romae, 23. Junii, 1447. — 45. III. 3.

31. Bulla Nicolai V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Apostolice Sedis providentia.« Romae, 3. Julii, 1447. — 46. III. 4.

32. Epistola Alfonsi, regis Aragoniae, ad subditos suos. »Quoniam principes christianos.« Romae, 7. Julii 1447. — 47. III. V.

33. Mandatum Alfonsi, regis Aragoniae, ad omnes suos officiales. »Qui religioni dediti.« 8. Julii, 1447. — 48. III. 6.

34. Instrumentum fundationis Cobellae comitissae de Celano. Gagliano-Aterno, 1. Decembris, 1447. — 52. III. 10.

35. Breve Nicolai V. Papae ad Johannem de Capistrano. »Exponi fecerunt.« Romae, 24. Maii, 1448. — 55. III. 13.

36. Bullae Nicolai V. Papae ad omnes fideles. »Cum dilectus filius.« Romae, 22. Junii, 1448. — 58. III. 16.

37. Epistola Francisci Foscari, ducis Venetiae, ad omnes amicos et subditos. »Cum venerabis.« Venetiae, 5. Decembris, 1450. — 61. III. 19.

38. Bulla Nicolai Papae V. ad Johannem de Capistrano. »Ad ea et apostolice servitutis.« Romae, 19. Februarii, 1451. — 62. III. 20.

39. Breve Nicolai Papae V. ad Johannem de Capistrano. »Cum nobilis vir filius Franciscus Sfortia.« Romae, 10. Maii, 1451. — 63. III. 21.

40. Epistola Antonii episcopi Bambergensis, ad suos fideles. »Pridem accepimus.« Bambergae, 19. Julii, 1452. (vel 1442.) — 65. III. 23.

41. Breve Nicolai Papae V. ad Johannem de Capistrano. »Monent nos.« Romae, 28. Aprilis, 1454. — 66. III. 24.

42. Epistola Ladislai de Zecheen (Szécheny) ad Johannem de Capistrano. »Quamquam vestre donacionis.« Zecheen, 16. Julii, 1454. — 67. III. 25.

43. Breve Callisti Papae III. ad Johannem de Capistrano. »Legimus litteras tuas.« Romae, 10. Decembris, 1455. — 68. III. 26.

44. Breve Callisti Papae III. ad Johannem de Capistrano. »Continus testimonio.« Romae, 4. Maii, 1456. — 69. III. 27.

45. Bulla Callisti Papae III. ad Johannem de Capistrano. »Non dubitamus, quod ad sequendam.« Romae, 25. Augusti, 1456. — 70. III. 28.

46. Breve (Leonis Papae X.) a Bernardo diacono cardinale Bibiena subscripto. »Athestamur, fidem facimus.« Romae, 4. Octobris, 1555. — 72. III. 30.

47. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Cum ex debito mei officii.« Tarvisii, 17. Decembris, 1436. — 4. I. 4.

48. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Litteras necessarias vobis pro expeditione.« Tarvisii, 23. Decembris, 1436. — 5. I. 5.

49. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Dum alias in provincia orientali. »Venetiis, 20. Januarii, 1437. — 6. I. 6.

50. Epistola Andreae, episcopi Auximiensis, ad Johannem de Capistrano. »La cagione di questa.« Auximii, 5. Aprilis, 1437. — 8. I. 8.

51. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Ut commissa per me tibi.« 16. Maii, 1437. — 9. I. 9.

52. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Ad id disponit.« Ferrariae, 25. Martii. — 10. I. 10.

53. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Quia mihi scripsisti.« Ex monte, 4. Aprilis. — 10. I. 10.

54. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Gaudeo de tua valetudine.« Papiae, 12. Augusti, 1438. — 10. I. 10.

55. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Scripsi S. D. N.« Venetiis, 10. Novembris. — 10. I. 10.

56. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Mitte vobis.« Venetiis, 10. Novembris. — 10. I. 10.

57. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Exigit caritas Jhesu Christi.« Bononiae, 26. Octobris, 1437. — 10. I. 10.

58. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Exigit caritas Jhesu Christi. Genuae, 17. Maii, 1440. — 10. I. 10.

59. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »In modo comedendi atque bibendi.« 10. I. 10.

60. Epistola Paulae, comitissae Pataviensis, ad Johannem de Capistrano. »Intelleximus vos.« Patavii, 1. Junii, 1437. — 11. I. 11.

61. Epistola Scipionis (de Maynentibus), episcopi Mutinensis ad Johannem de Capistrano. »Non letari non potui.« Bononiae, 17. Junii, 1437. — 12. I. 12.

62. Epistola Antonii, episcopi Ostiensis et Cardinalis Bononiae, ad Johannem de Capistrano. »Etsi iam diu litteras a caritate vestra.« Veronae, 6. Julii 1437. — 13. I. 13.

63. Epistola Antonii, episcopi Ostiensis, ad Johannem de Capistrano. »Alias nostras litteras.« Veronae, 6. Julii, 1437. — 14. I. 14.

64. Epistola Jannuzii, episcopi Ferrariae, ad Johannem de Capistrano. »Noverit p. v. me hodie.« Ferrariae, 31. Julii, 1437. — 15. I. 15.

65. Epistola Jannuzii, episcopi Ferrariae, ad Johannem de Capistrano. »Dominus Henricus, quem p. v. Capellanum instituerat in monasterio sancti Gulielmi.« Ferrariae, 26. Augusti, 1437. — 16. I. 16.

66. Epistola Antonii, episcopi Ostiensis et Cardinalis Bononiae, ad Johannem de Capistrano. »Intelleximus dominum nostrum commisisse vobis inquisitori.« Veronae, 13. Septembris, 1437. — 18. I. 18.

67. Epistola Laurentii, episcopi Castellanensis, ad Johannem de Capistrano. »Damus et concedimus vobis.« In Castello, 18. Septembris, 1437. — 19. I. 19.

68. Epistola Laurentii, episcopi Castellanensis, ad Jesuatas. »Condignum arbitramur veritati testimonium dare.« In Castello, 2. Octobris, 1437. — 20. I. 20.

69. Epistola Anonymi ad Antonium, episcopum Ferrariensem, »Notifichiamo a la paternita vostra chome.« Venetiis, 6. Octobris, 1437. — 21. I. 21.

70. Epistola consulum et populi Tridentini ad Johannem de Capistrano. »Non est opus medico.« Tridentini, mensis Junii 1438. — 24. I. 24.

71. Epistola Alexandri, episcopi Tridentini, ad Johannem de Capistrano. »Relatibus fide dignorum intelligentes, vos tamquam virum vita et scientia perfectum.« In castello novo, 13. octobris, 1438. 25. I. 25.

72. Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Famiglia fratrum.« Florentiae, 10. Novembris, 1441. — 26. I. 26.

73. Epistola Philippi, ducis Burgundiae, ad Johannem de Capistrano. »Nons avions receu votre gratiosse littres.« Bruxellis, 22. Decembris, 1442. — 27. I. 27.

74. Epistola Antonii de Rusconibus ad Johannem de Capistrano. »Cum pridem V. videlicet Idus Julii.« Senis, 13. Julii, 1443. — 28. I. 28.

75. Epistola comitissae Burgundiae ad Johannem de Capistrano. »Recevu voż lettre.« Lille, 29. Augusti, 1443. — 29. I. 29.

76. Epistola Stephani de Solpertis Papiensis ad Johannem de Capistrano. »Jam duobus annis elapsis continuo fui et sum magnopere cupidus visitare R. P. vestrum.« Ofenae, 3. Martii, 1447. — 32. I. 32.

77. Epistola Alfonsi, regis Aragoniae, ad Johannem de Capistrano. »Quia nos.« Tibure, (16. Maii), 1447. — 33. I. 33.

78. Epistola conventionis inter Thomam Alfieri Veronensis et Bartholomeum Aquilensem contra Dominicum Nuzio. »Fratrem Johannem de Capistrano ad agnitionem et terminazione(m) infrascripte cause.« Navellae, 8. Novembris, 1448. 34. I. 34.

79. Epistola magistratus Casalis Maioris ad Johannem de Capistrano. »Multis iam decursis annis.« Casale Maggiore, 19. Februarii, 1450. — 38. II. 2.

80. Epistola Jacobi Foroliviensis ad Johannem de Capistrano. »Cum per multa tempora.« Centumcellis (Civitavecchia), 15. octobris, 1450. — 39. II. 3.

81. Responsio Dominici de Capranica, Cardinalis Firmani ad Johannem de Capistrano. »Acceptis tuis et aliorum.« Romae, 5. Novembris, 1450.

82. Epistola Antonii Mariae de Luscanis ad Johannem de Capistrano »Postquam p. v. ex Francolino Ferrariensi diecesi discessit.« Romae, 8. Januarii, 1451. — 41. II. 5.

83. Epistola Antonii filii Antonii Pataviensis ad Johannem

de Capistrano. »Havendomi il gran tumulto, si a Padoa como etiandio quia Vicenza.« Vicentiae, 18. Januarii, 1451. — 24. II. 6.

84. Epistola Nicolai de Zara, vicarii provinciae Bosniensis, ad Johannem de Capistrano. »Scripsi p. v. et toties fratres misi.« Pasmani, 7. Februarii, 1451. — 43. II. 7.

85. Epistola Jacobi Antonii (Giacomantonio) de Marcello ad Johannem de Capistrano. »Jo cum tutto questo populo.« Cremae, 12. Februarii, 1451. — 44. II. 8.

86. Epistola Cardinalis Bessarionis ad Johannem de Capistrano. »Lator presentium, nuper religionem ingressus.« Bononiae, 28. Martii, 1451. — 45. II. 9.

87. Epistola Riceri, fratris Minorum de Observantia, ad Johannem de Capistrano. »Novo volupo ma forse incomprensibil misterio.« Cremae, Dominica Passionis (17. Martii) 1437. (?) — 46. II. 10.

88. Epistola Anonymi ad Johannem de Capistrano. »Sapiente benegno patre, che io non posso contenere la mia mente.« — 47. II. 11.

89. Epistola Anonymi ad Johannem de Capistrano. »Cum Georgius, familiaris meus. — 49. II. 13.

90. Epistola Eberardi Woltmann, praepositi monasterii B. M. Virginis. »Cogor zelo debiti cultus.« (Magdeburg), 16. Octobris, 1452. — 56. II. 20.

91. Copie epistolae Georgii Poděbrad et principum Bohemiae ad Ludivicum archidapiferum sacri Romani imperii. »Cum ecclesiam sanctam.« 22. Februarii. 1452. — 60. II. 24.

92. Epistola magistrorum, iudicum et consulum Pragae ad Johannem de Capistrano. »Litteras tuas nobilibus et generosis dominis.« (Pragae), 29. Maii, 1452. — 62. II. 26.

93. Fragmentum epistolae Georgii de Podiébrad ad Johannem de Capistrano. »Religiose vir, tua parte oblata nobis fuit epistola magna (magis) ut videtur libellus quam epistola.« (Pragae), 29. Maii, 1452. — 63. II. 27.

94. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Cum ille creator noster.« Viennae, 24. Decembris, 1452. — 64. II. 28.

95. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Ca-

pistrano. »Ad eam que divium cultum.« Viennae, 6. Martii, 1453. — 65. II. 29.

96. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Quamquam illius.« Viennae, 6. Maii, 1453. — 67. II. 31.

97. Epistola Petri Nowak, episcopi Wratislaviensis ad Johannem de Capistrano. »Non prestet vobis quesumus admirandi materiam.« Nissae, 14. Junii, 1453. — 68. II. 32.

98. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Quantum maiestati nostre displicibile fuerit.« Viennae, 27. Junii, 1453. — 69. II. 33.

99. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Comisimus honorabili viro magistro Sigismundo.« Viennae, 27. Junii, 1453. — 70. II. 34.

100. Epistola Macarii, quardiani Olmutzensis ad Nicolaum Gasper. »Noverint universi.« Olmutzii, mense Septembris, 1453. — 72. II. 36.

101. Epistola Anonymi ad Johannem de Capistrano. »Notum sit paternitate tue.« Cracoviae, mense Septembris, 1453. — Et alia epistola anonymi. »Noverit caritas vestra.« Cracoviae, 14. Decembris, 1453. — 73. II. 37.

102. Epistola Jacobi Bussolini de Mozzanica ad Johannem de Capistrano. »Fructuosus labor.« Romae, 4. Novembris, 1453. — 74. II. 38.

103. Epistola Ladislai, Regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Litterarum vestrarum seriem, qua apud nos instatis.« Pragae, 13. Decembris. 1453. — 75. II. 39.

104. Epistola Benessii de Bozkowia, vicecamerarii Moraviae, ad Johannem de Capistrano. »Hodie sex.« 30. Decembris, 1453. — 76. II. 40.

105. Responsio Cardinalis Latini de Ursinis ad Johannem de Capistrano. »Superioribus diebus accepimus tuas litteras, quibus intelleximus te pro catolica fide magnopere laborare.« Romae, 6. Januarii, 1454. — 77. III. 1.

106. Epistola Ladislai, regis Hungariae ad Johannem de Capistrano. »Cupimus scire.« Pragae, 18. Januarii, 1454. — 78. III. 2.

107. Epistola Sbignew, episcopi Cracoviensis, ad Johannem de Capistrano. »Commendamus est plurimum zelus vester in

heresum extirpatione.« Sandomirae, 22. Januarii, 1454. — 79. III. 3.

108. Epistola Stephani de Leskomecz ad suos amicos, Consules et magistratus de Kogetin. »In veritate Christi terminare laqueos.« Cremsirii, 14. Februarii, 1452. — 80. III. 4.

109. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Recepimus venerabiles vestras litteras nobis novissime transmissas.« Pragae, 3. Aprilis. 1454. — 82. III. 7.

110. Epistola Nicolai Cusani Cardinalis ad Johannem de Capistrano. »Fuit his diebus congregatio in hoc loco.« Ratisbonae, 24. Maii, 1454. — 84. III. 8.

111. Epistola Johannis de Lompnicz prepositi Olmutzensis ad Johannem de Capistrano. »Inter varias erumpnosi huius incolatus pressuras.« Olmutzii, 5. Junii, 1454. — 85. III. 9.

112. Epistola Sbignew, episcopi Cracoviensis ad Johannem de Capistrano. »A tempore discessus vestri ex hac Urbe.« Cracoviae, 11. Junii, 1454. — 86. III. 10.

113. Epistola Johannis Dlugoss, secretarii episcopi Cracoviensis ad Johannem de Capistrano. »Etsi equorum quos in proprietatem.« Cracoviae, 18. Junii, 1454. — 87. III. 11.

114. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Exibuit coram nobis.« Pragae, 25. Junii, 1454. — 88. III. 12.

115. Epistola Anne, comitissae Mazoviae ad Johannem de Capistrano. »De hiis fratribus.« Vasconiae, 26. Junii, 1454. — 89. III. 13.

116. Epistola Venceslai de Rosemberg ad Johannem de Capistrano. »Vestra scripta sano discutientes intellectu.« Ex Crumlov, 4. Julii, 1454. — 90. III. 14.

117. Epistola Jacobi de Arctis ad Johannem de Capistrano. »Scripsisse me mei ad reverendam paternitatem tuam.« Romae, 8. Julii, 1454. — 92. III. 16.

118. Epistola Procopii de Rabenstein, camerarii regii, ad fratrem Bernardinum Pragensem. »Accepi litteris vestris promocionem meam.« Pragae, 14. Julii, 1454. — 93. III. 17.

119. Epistola a Jeschkede de Koldicz scripta ad Jap de Rechenberg. »Notifico vobis quod aliqui de Praga venerunt et fuerunt ad predicationem Rokisan.« (mensis Julii, 1452.) — 94. III. 18.

120. Epistola Johannis de Thanczon, palatini Cracoviensis, ad Johannem de Capistrano. »Quamquam gravi et longo itineri.« Cracoviae, 17. Julii, 1454. — 95. III. 19.

121. Epistola Johannis, episcopi Gurciensis, ad Johannem de Capistrano. »Cum religiosus.« Ex Strassburg, 19. Julii, 1454. — 96. III. 20.

122. Epistola Wenceslai, decani Pragensis, ad Johannem de Capistrano. »Noverit p. v. me litteras.« Pragae, 15. Julii, 1452. — 98. III. 22.

123. Epistola Aeneae Sylvionis ad Johannem de Capistrano. »Scis me tibi delatum esse quasi de te male sim locutus.« Ex Nova Civitate, 26. Julii, 1454. — 99. III. 23.

124. Epistola Ladislai, regis Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »Nunciavimus vobis nostris litteris.« Pragae, 26. Julii, 1454. — 100. III. 24.

125. Epistola Benesii de Bozkowia ad Johannem de Capistrano. »Mà Wierna Wasséey milosti.« Kyorva, 30. Julii, 1454. — 101. III. 25.

126. Epistola Johannis Cappellani Vindobonensis ad Johannem de Capistrano. »Hesito nullatenus.« Ex Vienna, 1. Augusti, 1454. — 102. III. 26.

127. Epistola fratris Christophori de Yisna ad Johannem de Capistrano. »Novis causis incumbentibus. Vratislaviae, 10. Augusti, 1454. — 103. III. 27.

128. Epistola magistratus Brunensis ad Johannem de Capistrano. »Non sine gravi spiritualium consolationum dispendio.« Brunnae, 20. Maii, 1454. — 104. III. 28. A.

129. Epistola magistratus Brunnensis ad Johannem de Capistrano. »Vota vestre paternitatis.« Vigilia Assumptionis B. M. Virginis (1454). — 104. III. 28. B.

130. Epistola magistratus Brunnensis ad Johannem de Capistrano. »Vestra reverenda paternitas pretextu salviconducti.« Ex Bruna, 14. Augusti (1454). — 105. III. 29.

131. Epistola consulum Vratislaviensium ad Johannem de Capistrano. »Permagno dilectionis affectu.« Vratislaviae, 12. Augusti, 1454. — 206. III. 30.

132. Epistola fratris Roberti tertiarii ad Johannem de Capistrano. »Vigilantior cura.« In oppido Crothana, 13. Augusti, 1454. — 107. III. 31.

133. Epistola consulum et magistrus Olmucensis, in qua publicat epistolam Nicolai Moravensis. »Wiznamame tiemte listem.« Cremsirii, 19. Augusti, 1454. — 108. III. 32.

134. Epistola Casimiri, regis Poloniae, ad Johannem de Capistrano. »Cum recepissemus.« Lancinii, 22. Augusti, 1454. — 109. III. 33.

135. Epistola Magistratus Vindobonensis ad Johannem de Capistrano. »Unser villig dinst.« Ex Viena, 28. Augusti, 1454. — 110. III. 34.

136. Epistola Ludovici, comitis Palatini, ad Johannem de Capistrano. »Percipio per scripta Vilhelmi.« 11. Septembris, 1454. — 111. III. 35.

137. Epistola Johannis, episcopi Gurcensis ad Johannem de Capistrano. »Vera relatione didici pauperculam familiam tuam.« Ex Strassburg, 16. Septembris, 1454. — 112. III. 36.

138. Epistola Udalrici comitis ad Johannem de Capistrano. »Quicquid poterit.« Ex Eytzing, 23. Septembris, 1454. — 113. III. 37.

139. Epistola Johannis Quiesdeber ad Johannem de Capistrano. »Quia vestre reverende paternitatis studio et labore et diligentia.« Athen in Gallia, 23. Septembris, 1454. — 114. III. 38.

140. Epistola linquae Germanicae fundationis ad Johannem de Capistrano. Pragae, feria sexta post ... 1454. — 116. III. 40.

141. Epistola oratorum regis Hungariae ad Johannem de Capistrano. »Necessitates regni Hungariae, que celerem presentiam vestram requirunt.« In Milchenburg, 29. Octobris, 1454. — 117. III. 41.

142 Epistola oratorum regis Hungariae ad Johannem de Capistrano. »Superioribus diebus.« In Erwipoli, 31. Octobris, 1454. — 118. III. 42.

143. Epistola Annae de Cipro, comitissae Sabaudiensis ad Johannem de Capistrano. »Notum vestre sit devocioni.« Kimwneti, 3. Decembris, 1454. — 119. III. 43.

144. Epistola G. Rosan ad patrem et doctorem (forsitan ad Johannem de Capistrano). »Ut vestra paternitas cognoscat.« — 119. III. 44.

145. Epistola Anonymi ad reverendissimum patrem (forsitan Johannem de Capistrano). »Si vultis Boh. (Bohemos?) recipiatis me vobiscum quia per vos spero restitui bona mea.« — 120. III. 45.

146. Epistola Anonymi ad reverendissimum patrem (forsitan ad Johannem de Capistranum). »Supplico mementote mei.« — 121. III. 46.

147. Epistola Petri (de Sopronio?) ad Johannem de Capistrano. »Quemadmodum ante recessum R. V. Paternitatis de Cracovia.« Cracoviae, 16. Januarii, 1455. — 123. IV. 1.

148. Epistola Johannis de Hunyad ad Johannem de Capistrano. »Die hesterna ille perfidus Wladeka est adductus captus in hunc locum.« Ex Themeswar, 18. Januarii, 1855. — 124. IV. 2.

149. Epistola Jacobi de Aretio, vicarii provinciae Romanae, ad Johannem de Capistrano. »Diebus proximis, veniens hic fr. Johannes.« Romae, 20. Januarii, 1455. — 125. IV. 3.

150. Epistola Bartholomaei, ministri tertii Ordinis S. Francisci, ad Johannem de Capistrano. »Pia vestra paternitas.« Cracoviae, 20. Januarii, 1455. — 126. IV. 4.

151. Epistola Aeneae Sylvionis, episcopi Senensis, ad Johannem de Capistrano. »Quia non dubito vobis cordi esse que hic geruntur cognoscere.« Ex Nouacivitate, 8. Februarii, 1455. — 127. IV. 5.

152. Epistola Aenea Sylvionis ad Johannem de Capistrano. »Litteras vestras quas heri ad me misistis.« Ex Nouacivitate, 12. Februarii, 1455. — 128. IV. 6.

153. Epistola Boussii (alias Bohuslavius de Zwola), episcopi Olomucensis ad Johannem de Capistrano. »Non parvum fiducie robur.« Wissanum, 26. Martii, (1455). — 129. IV. 7.

154. Epistola Ulrici, comitis de Cilia, ad Johannem de Capistrano. »Intelleximus ad aures amicitie vestre.« Wiennae, 31. Martii, 1453. — 130. IV. 8.

155. Epistola Cristofori Misven, quardiani Vratislaviensis, ad Johannem de Capistrano. »Cupio ardenter non latere.« Vratislaviae, 8. Aprilis, 1455. — 131. IV. 9.

156. Epistola Johannis Dlugosck, canonici Cracoviensis, ad Johannem de Capistrano. »Inter quales fauces ex dolore.« Cracoviae, 20. Aprilis, 1455. — 132. IV. 10.

157. Epistola Henrici Sile ad Johannem de Capistrano. »Scripta vestra de Vienna.« Ex convento de Arnstedet, 30. Aprilis, 1455. — 133. IV. 11.

158. Epistola Ladislai de Thari, fratris observantis Craco-

viensis, ad Johannem de Capistrano. »Non lateat vos.« Cracoviae, 5. Maii, 1455. — 134. IV. 12.

159. Epistola Johannis de Hunyad ad Johannem de Capistrano. »Venit in auditu nostro.« Buda, 20. Maii, 1455. — 135. IV. 13.

160. Epistola baronum Hungariae ad Johannem de Capistrano »Postquam audivimus de exitu Paternitatis Jue ab Italia.« Ex Buda, 21. Maii, 1455. — 136. IV. 14.

161. Epistola Ladislai de Gara, palatini regni Hungarie, ad Johannem de Capistrano. »Certa negotia Jeromino Kalas.« Budae, 22. Maii, 1455. — 137. IV. 15.

162. Epistola Jacobi de Asculo ad Johannem de Capistrano. »Multa pater optime manum retraunt.« Bononie, 25. Maii, 1455. — 138. IV. 16.

163. Epistola Nicolai da Fara ad Johannem de Capistrano. »Nichil me tibi scripsisse postquam Italiam intravi.« Bononie, 17. Maii, 1455. — 139. IV. 17.

164. Epistola Dionysii, archiepiscopi Strigoniensis, ad Johannem de Capistrano. »Quemadmodum hodie mane scribendo.« Strigonii, 30. Maii, 1455. — 140. IV. 18.

165. Epistola Johannis Pratensis ad Johannem de Capistrano. »Non puto necessarium.« Ex convento Sancti Pauli, 30. Maii, 1455. — 141. IV. 19.

166. Epistola Nicolai de Fara ad Johannem de Capistrano. »Etsi alias meas.« Bononie, 5. Junii, 1456. — 142. IV. 20.

167. Epistola Ladislai, episcopi Agriensis, ad Johannem de Capistrano. »De multorum enarratione sanctitatis vestre.« Ex Agria, 6. Junii, 1455. — 143. IV. 21.

168. Epistola Ulrici de Cilia ad Johannem de Capistrano »Commisimus huic venerabili domino.« In Owar, 13. Junii, 1455. — 1444. IV. 22.

169. Epistola Petri Morosini ad Johannem de Capistrano. »Hunc locum advecto« Padue, 18. Junii, 1455. — 145. IV. 23.

170. Publicatio Dionysii archiepiscopi Strigoniensis et aliorum baronum regni Hungariae. »Memorie commendantes significamus.« Jaurini, 25. Junii, 1455. — 146. IV. 24.

171. Epistola Gabrielis Veronensis ad Johannem de Capistrano. »Quia ex Deo est vinculum.« Bononie, 15. Julii, 1455. — 147. IV. 15.

172. Epistola Bartholomaei Paris (Porris?) procuratoris

Fratrum minorum ad Johannem de Capistrano. »Cum te unicum solamen.« Rome, 17. Julii, 1455. — 148. IV. 16.

173. Epistola Baptistae de Tagliacotio, vicarii generalis de Observantia, ad Johannem de Capistrano. »Paucis transactis diebus.« Rome, 28. Julii, 1455. — 149. IV. 27.

174. Epistola Jacobi Romani ad Johannem de Capistrano. »Non oblivione amoris ex mei in te.« Rome, 23. Julii, (1455). — 151. IV. 29.

175. Epistola Leonelli Acclozemora, comitis de Celano, ad Johannem de Capistrano. »Post tuas pater optimo, quas novissimas accepi litteras.« Gagliani, 6. Augusti, 1455. — 152. IV. 30.

176. Epistola Nicolai de Vylak, vayvodae Bosniae, ad Johannem de Capistrano. »Misimus erga devotam.« In castro Sezthes, 14. Augusti, 1455. — 153. IV. 31.

177. Epistola Ladislai, episcopi Agriensis, ad Johannem de Capistrano. »In Dei clementia.« Agrie, 20. Augusti, 1455. — 154. IV. 32.

178. Epistola Ladislai de Gara, palatini regni Hungariae, ad Johannem de Capistrano. »En misimus ad ipsam paternitatem vestram.« In oppido nostro Eggres, 29. Augusti, 1455. — 155. IV. 33.

179. Epistola Henrici, quardiani Vratislaviensis, ad Johannem de Capistrano. »Duxi vobis pagellam.« In Waiword, 3. Septembris, 1455. — 156. IV. 34.

180. Epistola Johannis de Hunyad ad Johannem de Capistrano. »Licet vestra paternitas votive spoponderit quod apud nos.« Bude, 9. Septembris, 1455. — 157. IV. 35.

181. Epistola Johannis de Hunyad ad Johannem de Capistrano. »Litteras vestre paternitatis accepimus.« Ex castro nostro Hunyad, 14. Septembris, 1455. — 158. IV. 36.

182. Epistola magistri et civium de Iglavia ad Johannem de Capistrano. »Ad vestre paternitatis presentiam.« Iglavie, in festo S. Wenceslai, (1455). — 159. IV. 37.

183. Epistola Elisabethae, conthoralis magnifici Johannis de Hunyad, ad Johannem de Capistrano. »Notificamus V. P. quod nucrus meus.« Ex Hwnyad, 2. octobris, 1455. — 160. IV. 38.

184. Epistola prepositi et capituli ecclesiae Orodiensis ad Johannem de Capistrano. »Vestra noverit generosa paternitas.« (Arad), 5. Octobris, 1455. — 161. IV. 39.

185. Epistola Adalberti, filii quondam Dionysii Bani de Losonch, ad Johannem de Capistrano. »Vestra noverit Rev. Pat. nos in nostris legationibus.« (Jenő). 6. Octobris, 1455. — 162. IV. 40.

186. Epistola Johannis Carvajal ad Johannem de Capistrano. »Maximam fiduciam habet sanctitas domini nostri.« Ex Wihenna, 7. Decembris, 1455. — 163. IV. 41.

187. Epistola Ludovici cardinalis Aquilensis, ad Johannem de Capistrano. »Quia semper vos novimus.« Rome, 10. Decembris. — 164. IV. 42.

188. Epistola cardinalis Firmani (Dominici de Capranica) ad Johannem de Capistrano. »Lator presentium frater Gabriel.« Rome, 16. Decembris, 1455. — 165. IV. 43.

189. Epistola Ja. Lucin, secretarii apostolici, ad Johannem de Capistrano. »Memor summe humanitatis.« Rome, 25. Decembris, 1455. — 168. IV. 46.

190. Epistola Johannis de Capistrano ad barones et nobiles Transylvaniae. »Fidedigna relatione cognovi, vos uti Christi Jesu fidissimos filios.« Ex Azach, 6. Januarii, 1456. — 169. V. 1.

191. Epistola Lucae, episcopi, ad Johannem de Capistrano. »O Johannes preco Dei.« 14. Januarii, (1456). — 171. V. 3.

192. Epistola Blasii Kurthi de Baczmegie, familiaris Palatini, ad Johannem de Capistrano. »Notum facio harum serie V. Paternitati.« — 172. V. 4.

193. Epistola Johannis Carvajal ad Johannem de Capistrano. »Petentes orationes vestras.« Ex Wienna, 16. Januarii, 1456. — 173. V. 5.

194. Epistola Ulrici, comitis de Cilia, ad Johannem de Capistrano. »Quemadmodum serenissimus dominus noster.« Posonii, 27. Januarii, 1456. — 174. V. 6.

195. Epistola Johannis de Capistrano ad Johannem Carvajal. »Cum in ultimis christianorum finibus.« Ex loco nostro de Pest, 3. Februarii, 1456. — 175. V. 7.

196. Mandatum Johannis de Hunyad ad barones Transilvaniae de expulsione valachorum sacerdotum. »Nos Johannes Hunyad.« In Lippa, 7. Februarii, 1456. — 177. V. 9.

197. Epistola Johannis de Hunyad ad Johannem de Capistrano. »Ecce quasdam duas litteras.« Lippe, 8. Februarii, 1456. — 178. V. 10.

198. Epistola Johannis de Korogh ad Johannem de Capistrano. »Petebat Paternitas Vestra.« In Ezek, 8. Februarii, 1456. — 178. V. 10. (bis.)

199. Epistola Michaelis Siculi ad Johannem de Capistrano. »Iterum iterumque aliquid insinuare.« Ex Lippa, 10. Februarii, 1456. — 179. V. 11.

200. Epistola Stephani Thomae, regis Bosniae, ad Johannem de Capistrano. »Ad vestram presentiam.« Jajce, 3. Martii, 1456. — 180. V. 12.

201. Epistola Friderici III. imperatoris ad Johannem de Capistrano. »Scribimus in presentiam prelatis, proceribus. A principibus regni Hungarie.« In oppido nostro Gretz, 12. Martii, 1456. — 181. V. 13.

202. Epistola Ulrici de Rosenberg ad Johannem de Capistrano. »In cunctis.« Ex Krumpnaw, 17. Martii, 1456. — 182. V. 14.

203. Copia epistolae Johannis de Capistrano ad suos cognatos. »Se per tanto tempo quanto se andato fuora de Italia predicando.« Buda, 20. Martii, 1456. — 183. V. 15.

204. Epistola G. Bornus (?) iurisperiti ad Johannem de Capistrano. »Gavisus sum de adventu.« Bohemia, 26. Martii 1456. — 184. V. 16.

205. Epistola Prothasii, praepositi Brunnensis ad Johannem de Capistrano. »Dico vix tolerabilia colendissime pater.« Ex Bruna, 28. Martii, 1456. — 185. V. 17.

206. Epistola Margarethae, conthoralis magnificii Silvestri de Thorna, ad Johannem de Capistrano. »Quamquam vestre pie paternitatis personaliter pro nunc vultum.« Ex castro Thorna, 29. Martii, 1456. — 186. V. 18.

207. Epistola Benessii de Boskowia ad Johannem de Capistrano. »Frater Petrus de Sopronio R. v. P.« Ex Bruna, 29. Martii, 1456. — 187. V. 19.

208. Epistola Ladislai Hungari ad Johannem de Capistrano. »Paternitati vestre non lateat nos quomodo tercia die aprilis, litteras benignissimas.« Cracoviae, 6. Aprilis, 1456. — 188. V. 20.

209. Epistola Anonymi ad suum reverendum patrem (ad Johannem de Capistrano?) »Accedit quomodo consules cracovienses.« (1456.) — 189. V. 21.

210. Epistola Thomae, episcopi Cracoviensis, ad Johannem de Capistrano. »Accedit casus in civitate hac.« Cracoviae, 7. Aprilis, 1456. — .190. V. 22.

211. Epistola Johannis, civis Cracoviensis, ad Johannem de Capistrano. »Ecce iam a multo tempore decumbo.« Cracoviae, 10. Aprilis, (1456.) — 191. V. 23.

212. Epistola Ludovici (Scarampi—Mezzarota) ad Johannem de Capistrano. »Recepimus nuper litteras vestras datas Budae XXIIII. marcii.« Romae, 26. Aprilis, 1456. — 192. V. 24.

213. Epistola Capituli Quinqueecclesiensis ad Johannem de Capistrano. »Hunc venerabilem et egregium dominum.« Quinqueecclesiis, 29. Aprilis, 1456. — 193. V. 25.

214. Epistola Petri, abbatis Pechwaradiensis, ad Johannem de Capistrano. »Audivimus ex veridicorum relationibus.« Ex Pechwarad, 29. Aprilis, 1456. — 194. V. 26.

215. Epistola Johannis de Marczalis ad Johannem de Capistrano. »Religiose vir, et pater noster.« In castro nostro Marczali, 21. Maii, 1456. — 195. V. 27.

216. Epistola Rafaelis Herczegh, archiepiscopi Colocensis, ad Johannem de Capistrano. »Littere vestre nobis porrecte die dominico.« In Apathy, 3. Maii, 1456. — 196. V. 28.

217. Epistola Ludovici et Mathei de Maroth ad Johannem de Capistrano. »Ecce hunc Gregorium baccalaureum.« Chanadini, 6. Maii, 1456. — 197. V. 29.

218. Epistola Nicolai Zalai, Johannis Tarnok et Petri castellani ad Johannem de Capistrano. »Gesta mira fame per mundum patentis.« In Soklos, 7. Maii, 1456. — 198. VI. 1.

219. Epistola Ludovici et Mathei de Maroth ad Johannem de Capistrano. »En hunc discretum Augustinum.« Ex castro Valpo, 14. Maii, 1456. — 199. VI. 2.

220. Epistola Johannis Carvajal ad Johannem de Capistrano. »Meminit V. [P. R. cum quanta instantia fuit] nobis.« Ex Buda, 14. Maii, 1456. — 200. VI. 3.

221. Epistola Raphaelis Herczegh de Zekchw, archiepiscopi Colocencis ad Johannem de Capistrano. »Scripseratis nobis ut novitatibus vestram paternitatem.« Ex Bachia, 15. Maii, 1456. — 201. VI. 4.

222. Epistola Laurentii de Thelegd ad Johannem de Capi-

strano. »Deducatur in memoriam.« In Thelegd, 15. Maii, 1456. — 202. VI. 5.

223. Epistola Stephani de Varsan, Vicarii vicariatus Hungarie, ad Johannem de Capistrano. »E. V. noverit Ptas venerenda, quod cum.« Palotha, 17. Maii, 1456. — 203. VI. 6.

224. Epistola Petri, abbatis Pechwaradiensis, ad Johannem de Capistrano. »Casum eiusdem diaconi.« Pechwarad, 18. Maii, 1456. — 204. VI. 7.

225. Epistola Petri, abbatis Pechwaradiensis, ad Johannem de Capistrano. »Magister Benedictus noster.« Pechwarad, 21. Maii, 1456. — 205. VI. 8.

226. Epistola Johannis Carvajal ad Johannem de Capistrano. »Recepimus hodie litteras v. p. datas die Pentecostes. Buda, 23. Maii, 1456. — 206. VI. 9.

227. Epistola Ludovici et Mathei de Maroth ad Johannem de Capistrano »Noveritis nos hunc magistrum Gregorium.« Ex castro Valpo, 23. Maii, 1456. — 207. VI. 10.

228. Epistola Johannis de Taliacotio ad Johannem de Capistrano. »Oculorum nimia passione.« Ex Hawlud (Haulud). 23. Maii, 1456. — 208. VI. 11.

229. Epistola Johannis de Carvajal. »Ista hora recepi ultimas vestras litteras.« Ex Buda, 23. Maii, 1456. — 29. VI. 12.

230. Epistola Pauli Herczegh (Heregh) de Zekchw ad Johannem de Capistrano. »Quia hiis diebus proximis.« Ex Varalya, 24. Maii, 1456. — 210. VI. 13.

231. Epistola Nicolai, episcopi Quinqueecclesiensis ad Johannem de Capistrano. »Sperabam pro consolatione mea.« Ex Quinqueecclesiis, 26. Maii, 1456. — 211. VI. 14.

232. Epistola Ludovici et Mathei de Maroth ad Johannem de Capistrano. »Ecce hos magistrum Gregorium et Dionisium de Nemthy.« Ex Valpo, 28. Maii, 1456. — 213. VI. 16.

233. Epistola Dionisii, archiepiscopi Strigoniensis ad Raphaelem Herczegh de Zekchw. »Litteras vestras nobis delatas habuimus.« Ex Strigonio, 25. Maii, 1456. — 214. VI. 17.

234. Epistola Philippi, episcopi de Bazvan, ad Johannem de Capistrano. »Rogamus vestram paternitatem, ut dignemini.« 3. Junii, 1456. — 215. VI. 18.

235. Epistola Anonymi de Zwola ad Johannem de Capistrano.

»Complacandi vestre paternitati.« Ex Olmutz, 4. Junii, 1454. (?) — 216. VI. 19.

236. Epistola Johannis Carvajal ad Johannem de Capistrano. »Ista die restitute sunt nobis littere.« Ex Buda, 14. Junii, 1456. — 218. VI. 21.

237. Epistola Francisci de Oddis, episcopi Asissii, ad Johannem de Capistrano. »Quia credo V. P. scire.« Ex suburbio Petri Varadini, 14. Junii, 1456. — 219. VI. 22.

238. Epistola Johannis Carvajal ad Johannem de Hunyad. »Omnia temptamus et facimus.« Ex Buda, 15. Junii, 1456. — 220. VI. 23.

239. Epistola Johannis de Gezth, capitanei Nandoralbensis ad Johannem de Capistrano. »Diebus proximis elapsis, P. V. in Kewlyd existente.« Ex Gezth, 16. Junii, 1456. — 221. VI. 24.

240. Epistola Michaelis de Naghwelgh, prepositi Thituliensis ad Johannem de Capistrano. »Litteris vestre beatissime paternitatis ammonitoriis.« Ex Erdewd, 18. Junii, 1456. — 222. VI. 25.

241. Epistola Francisci de Oddis, episcopi Asissii, ad Johannem de Capistrano. »Venit ad paternitatem vestram lator presentium.« Ex suburbio Petrivaradini, 29. Junii, 1456. — 223. VI. 26.

242. Bulla Nicolai Papae V. ad Johannem de Capistrano. »Inter Ecclesiasticos Ordines.« Romae, 14. Octobris, 1449. — 224. VI. 27.

243. Bulla Nicolai Papae V. ad Johannem de Capistrano. »Ad ea ex apostolice servitutis officio.« — 224. VI. 27.[1])

b) Könyvtárak Rómában.

I. *Biblioteca Nazionale di Roma.*

a) Codices del Convento di San' Angelo d'Ocre.[2])

134—135 B: Lettera adespota su Giovanni da Capistrano, datata da Venezia il 10 aprile 1451; comincia: »La singulare

[1]) A capestranói könyvtárban még van sok oklevél, amelyek leírásához a háborús viszonyok miatt nem jutottunk hozzá.

[2]) Bullettino dell' Instituto Storico Italiano. Nr. 8. — 117. pag.: »Dal convento di Sant' Angelo d' Ocre, che ne' tempi di mezzo fu uno de' piu cospicui conventi d' Abruzzo, proviene il cod. Vitt. Em. 37, del secolo XV, che la biblioteca Nazionale di Roma acquisto, non ho molto, da un privato aquilano «

affectione la quale ve ho portata sempre et porto, onorivoli mei patri, me constregne ad fareue partecipi delle gran cose facte le quali ad quisti passati di el grande et benigno dio á concesso ad tucta la religione Xpistiana«; termina: »Quelle cose che sons facte qui ad uenetia frate bernardo de lanciano et frate Jacobu de pistone più largamente et diffusamente villo narrarando.«

140—147 B: altra lettera sul Capistrano »scritta da Niccolò da Capistrano,[1]) in Vienna il 16 giugno del 1451, sequita da un lungo poscritto del 9 luglio. Comincia: »Reuerendi in Xpisto patres commendationes plurimas, quotiens tabellariorum facultas prestatur. colendissimi patres. semper mihi in mente venit.« etc. E depo tre pagine di latino, continua in volgare senza interrazione. Termina: Io so contento cha queste mei lettere sciano predicate per le tecta et per le strade pero cha no vi scrivo se non cose vere pure et sempliciter. Pregoui cha n' auisete tucte quesse prouincie d' esse ad conforto et exortatione de tucti li facti. Valete.«

148—153 B: ancora una lettera su Giovanni da Capistrano di un certo frá Giovanni del quale è indecifrabile la patria, scritta »super flumen saue ad pede castelli nanderalbini«, il 28 luglio 1456. Comincia: »Reuerendi patri humili« e subito in volgare: »Scrino in lenqua materna. Per lettere che alla V. P. scripsy de lu mese da magio proximo precedente ve avvisay de le cose occorse et de quelle che allora se intendeva de fare«; termina: »No altro se no che io me recomando ad uoi et ad tucti li frati et anche principalmente ne recomando el vecchio nostro sancto et frate ambrosio.«[2])

b) Codices Sessoriani. Nro 125. (alias 1380), qui saec. XV. a D. Paulo Georgio de Sulmona exaratus est.[3]) Totum Codicem (fol. 2—55) implet Vita (BHL. 4360).

---

[1]) Bullettino dell Inst. Stor. It. Nr. 8. — 120: Il nome di Niccolo da Capistrano era fin qui sconosciuto fra i compagni di Giovanni, a tutti gli storici di costui. Esiste di esso un' altra lettera da Vienna, 16 giugno del 1451, nel cod. VIII. B, 35 della Nazionale di Napoli.

[2]) Nyomtatásban megjelent »Thallóczy Lajos és Áldásy Antal: Magyarország melléktartományainak oklevéltára« második kötetében 380—388. — Befejezése: ... e anche principalmente ve recomando el vecchio nostro sancto e frate Ambrosio. Supra flumen Save ad pedem castri Nanderalbensis die XXVIII. Julii 1456. Fr. Johannes de Tacto vester filius. — Anche el Granturcho e fugito ferito de sagicte gravemente. — Roma, Vittorio Emanuele könyvtár, Fondo Vitt. Eman. 37.

[3]) Analecta Bollandiana. XXV. 115—116.

Foliis perditis inter foliam 44 et fol. 45 deest locus, inde ab ignitos lignorum (Act. SS. pag. 471. n. 101. lin. 12) et prolatum esset confluere que... (ibidem pag. 474. n. 114. lin. 2).

Qui in editione a Vita distinctus est »Prologus«, cum eadem continuo coniungitur in codice, ita ut »Vita« incipiat (fol. 4): Collabentem ferme Dei civitatem... Verum praemissa est (fol. 2—3) Fratris Nicolai de Fara Minorum minimi praefatio in vitam beati Joannis de Capistrano, quae ex hoc codice edita est in Analecta Bollandiana Tom. XXIII. pag. 320—324.

A prologus kezdődik: »Magni ac excelsi Dei nostri amplissimam summamque gloriam....« végződik: »sicque pius lector maximis meis rogatus precibus hunc libellum nuper orientem disseminare studeat, ut novissima confectum nulla unquam deleat oblivio.«[1])

Codex 339. Manoscritti Gesuitici. fol. 66. Gulielmus de Casali minister generalis iubet Capistranum visitare quosdam conventus vicariae Bosnae.

II. *Biblioteca Alexandrina di Roma.*[2])

Codex 95 (Alias I. h. 1—3, olim † i. 7) chartaceus, folionum 1177 in tribus voluminibus compactorum (f. 1—357, 358—743, 744—1177). Sunt haec Acta sanctorum mensium septembris et octobris a Constantino Caietano collecta. Fol. 1—2. descriptus est index vitarum.

1092—1134: Vita B. Joannis a Capistrano Ord. Min. S. Francisci scripta a Nicolao de Phara eiusdem instituti ac ipsius beati peregrinationis comite (ex ms. conventus Sancti Petri in Monte Aureo de Urbe) BHL. 4360. Oct. 23.

Praemissus est prologus Magni ac excelsi... ut in Cod. Sessoriano 125.[3])

---

[1]) Analecta Bollandiana. XXIII. 320—324.
[2]) Analecta Bollandiana. XXV. 178.
[3]) Közölve: Catalogus Codicum Hagiographicorum Latinorum Bibliothecarum Romanarum praeter quam Vaticanae. 178. p.

III. *Biblioteca Vaticana di Roma.*

I.

1. Archivum Vaticanum. Miscellanea, Arm. 35. Tomus 35.: Victoria Joannis de Capistrano per Joannem de Tagliacotio.

2. Cod. Palat. 368. f. 283: Epistola ad Franciscum Schlick canonicum Ratisponensem.

3. Bullae datariae Nicolai V. Annus 1. Veres B. 196. Capistranus.

4. Volumen 367. Bullae Vaticanae. 276 és 287b: Eugenius IV. de Capistrano 1443. Kal. Aug.

279a: Eugenius IV. Joanni de Capistrano. Pridie Id. Aug.

286b: Eugenius IV. de Joanne Capistrano... Pridie Idus Sept.

5. Regist. brevium Callisti III. Arm. 39. Cod.

7b—8b: Epistola Callisti III. ad Cardinalem Carvajal... Rome, die...

16b: Epistola Callisti III. ad Capistranum. Datum?

16b—17a: Epistola Callisti III-i ad Capistranum.

22a: Epistola Callisti III-i ad Cardinalem Strigoniensem. Dátum nélkül.

39b: Epistola Callisti III-i ad Capistranum. 1456. octavo Kal. Sept.

40b: Epistola Callisti III-i ad Cardinalem Carvajal.

80a—81b: Epistola Callisti III-i ad Cardinalem Carvajal. 1457. die quarto Idus Aprilis.

91b—92a: Epistola Callisti III-i ad regem Hungariae. 16. Kal. Jun. 1457.

6. Regesta Callisti III-i.

Vol. 436.

271. f.: Bulla contra Turcas 1455. X. Kal. Maji.

Vol. 442.

4. f.: Salvus conductus Paulo Hungaro. XII. Kal. Maji, 1456.

Vol. 458.

87. f.: Facultus praedicandi conceditur Johanni de Capistrano contra Turcas.

91. f.: Salvus conductus Paulo Hungaro.

II.

1. Inventarium manuscriptorum Latinorum Bibl. Vatic.

Nr. 5220: Johannis a Capistrano (et aliorum) epistola ad invicem scripta.

Nr. 5346: Johannis a Capistrano litterae ad Barones et Nobiles Bohemiae, qui Pragae debebant convenire pro quadam dicta et ad alios.

Nr. 4940: De officio Judicis, Abessoris; de officio Consultoris, Consiliarii et advocati etc. et plura conscientiam Judicum, Consulorum et Notariorum tangentia, et alia plura notabilia circa Praelatus et Medicos etc.

Tractatus contra Avaritiam et cupiditatem, ubi materia usuraria tractatur ad plenum cuiusque generis.

2. Codicum Mill. SS. Latinorum Vatic. Palatinae Bibl.

Nr. 469: Sermo de passione Domini.

Nr. 368. Speculum Clericorum.

Nr. 458: Ad Barones Bohemos ante dietam.

Nr. 369: Opera.

3. Codicum Bibliothecae Ottobonianae.

Nr. 2500: Miracula Johannis a Capistrano.

4. I. Codici Capponiani della Bibl. Vatic.

Nr. 31. IV. Prophetiae Pontificum S. Joannis a Capistrano, incipientes a S. Pio Quinto usque ad finem mundi. cart. 30—32.

IV. *Biblioteca di Barberini.*

1. Speculum conscientiae (Tractatus Universi Juris Vol. I. pag. 223.)

2. Tractatus de quodam matrimonio per modum consilii (Tractatus Universi Juris V. XII. pag. 77.)

3. De potestate Papae et Concilii. (Tractatus Universi Juris V. XVIII. p. 32.)

4. Tractatus de excommunicatione. De canone poenitentiali (Tractatus Universi Juris. Vol. XX. p. 388.)

5. Juris canonici repetitiones variae (Repetitiones Juris Canonici. Vol. III. p. 392.)

6. Extravagant. Johannis XXII. prima de verborum Significatione. (Repetitiones Juris Canonici. V. V. Pars. II. p. 56.)

7. In aliquot III. et V. Decretalium titulos commentarii Venetiis Apud Juntas 1588.

8. Speculum Clericorum. Venetiis. Apud Ferrarium. 1580.

V. C) *Biblioteca Nazionale di Napoli.*[1])

I. Codex II. A. 44.

116—158: Miracula S. Johannis de Capistrano = B. H. L. 4368. — Omissum est ultimum caput (Emericus... iuramento), relicto spatio vacus.[2])

II. Codex VIII. B. 35.[3])

Chartaceus, foliorum 283 (om, 212×0, 140), exaratus saec. XV. et quidem, ut omnino videtur, ab ipso Jacobo Antonio de Franchis, cive Aquilano, de quo vid. infra, num. 5., 14., 15., 16. Nam fol. 1. descriptae sunt preces in quibus haec leguntur: Me J. A. liberet, protegat... et: Me I. A. famulum tuum liberes ab omnibus malis; atque folium 103. replet imago quaedam rudi manu adumbrata, in qua videtur S. Johannes de Capistrano in lectulo funebri iacens et ad pedes illius laicus quidam Jacobus, genibus flexis ei reverentiam exhibens.

Quae si recte dicta sunt, vix non manifestum est sermones vel potius adumbrationes seu lineamenta sermonum quae leguntur fol. 105—278, nequaquam a S. Johanne de Capistrano esse composita, — id quod coniciendo innuit elenchus manuscriptus codicum Neapolitanorum in bibliotheca servatus, — sed a Jacobo Antonio de Franchis. Certe constat ea a laico esse concinnata; vid. v. gr. fol. 105: Quamvis non sit licitum laicis predicare... tamen ego non predicando sed loquendo et scribendo aliqua dicam.

---

[1]) Analecta Bollandiana XXX. »Catalogus Codicum Hagiographicorum Latinorum Bibliothecarum Neapolitanarum.« cím alatt közölve az An. Boll. XXX. 137.

[2]) Analecta Bollandiana. XXX. 138—139.

[3]) Ismertetve Analecta Bollandiana. XXX. 186—188.

1. In parte superiore follii 1. scriptum est lemma: Ad rev. dominum magistrum Franciscum de Tr (?) — iecto (?) sacre theologie professorem oratorem fratris Gabrielis de Verona epistola incipit de vita et sanctitate beati Johannis de Capistrano. Verum haec epistola neque fol. 1-o, quod magnam partem vacuum mansit, neque fol. 1-o, in quo preces descriptae sunt, neque alibi in codice legitur.[1])

2. Fol. 2—2 v: Copia lictere a parte magestatis imperialis ad omnes principes et fideles pro canonizatione b. p. F. J. de Capistrano.

De qua Act. SS., oct. t. X. p. 446, num. 433 in.

3. Fol. 2 v: Copia ad papam. Ed. ibid., p. 466, num. 432.

4. Fol. 6—7 v: Copia unius lictere beati p. nostri Fratris Johannis de Capistrano ad... dominos M. Ca (merarium) Aquile et quinque artium.

Ed. Waddingus, Annales, 2-a ed, tom. XII. p. 99—100.

5. Fol. 14—16 v: (Epistola Jacobi Antonii de Franchis).

Ed. L. B. Massonio, Vita e miracoli del B. Giovanni da Capistrano, (in Venetia, 1627), p. 26—30; cf. Act. SS., oct. t. X., p. 277—278. num. 29—34. -- Des. in benedictione est. Sancti Spiritus adsit nobis gratia. Ad laudem et honorem beatissimi patris F. Jo. de Capistrano ista dicere ac narrare et scribere componendo optavi.

6. Fol. 24—29 v: Copia unius lictere, in qua continentur miracula patris nostri Fratris Johannis de Capistrano facta in pluribus locis etc.

Ed. Massonio, t. c. p. 152—161. In codice tres primae pagellae latine conscriptae sunt, ceterae italice; apud Massonium vero initium etiam italice. — Inc. Reverendis in Christo patribus vicario, quardianis ceterisque fratribus provinciae Pennensis. Reverendi in Christo patres... Quotiens tabellariorum facultas praestatur. — Des. Ex Vienna, XVI. iunii 1451. Vester indignus servulus Fr. Nicolaus de Capistrano Minorum minimus.

7. Fol. 30: descriptus est index capitum libri miraculorum, qui legitur infra, fol. 36—85 v.

[1]) Analecta Bollandiana. XXX. 186.

8. Fol. 30 v: legitur fragmentum prologi, ut videtur, cuiusdam libelli de S. Johanne de Capistrano. — Inc. Cum enim sim sicut stipula ante faciem venti. — Des. O ineffabilis misericordia Salvatoris, qui gratiarum cumulos in beato patre Fr. Johanne a(u)dunasti, propter illius merita miserere nobis.

9. Fol. 31—33.: Copia litterarum serenissimi domini regis Ungariae ad Italiam testificantium vitam beatissimi p. F. J. de Capistrano et continentium canonizationem eius.

Act. SS. t. X. oct. pag. 404. num. 427—429.

10. Fol. 33—34 v: Copia litterarum magistri domini Nicolai de Hulyach.

Acta SS. t. X. oct. pag. 405. num. 430.

11. Fol. 34 v—35 v: Copia litterarum civitatis Hulyach, in qua quiescit corpus beatissimi p. Fr. J. de Capistrano, miracula post eius mortem affirmantium.

Act. SS. t. X. oct. p. 406. num. 431.

12. Fol. 36—85 v: Ista sunt miracula facta et adprobata beatissimum virum Fratrem Johannem de Capistrano Ordinis Minorum de observantia.

Cap. I. De variis febribus. Margarita quaedam uxor Benedicti sartoris de Cika...; cf. Act. SS. t. X. oct. p. 478, annot. q. — Cap. XX. et ultimum. De his qui mortui visi sunt et revixerunt. Mulier quaedam, Elena nomine, uxor Barnabae... (cf. ibid., p. 481, annot. c.)... interrogavit quando esset mortua illa puella. Respondit mulier: »Heri«, scilicet in vigilia apostolorum, ad laudem Dei et beati Johannis.

13. Fol. 88—90 v: Laudatio S. Johannis de Capistrano.[1])

Videtur hic esse veluti epilogus libri miraculorum, in quo epilogo S. Johannis laudes celebrat Aquilanus quidam (vid. fol. 88 v: maxime populo nostro Aquilano... in civitate nostra Aquilana; fol. 90: corona Aprutii, doctor populi Aquilani; fol. 90 v: foveas Aqulam, Aprutium tuearis); quem fuisse ipsum Johannem Antonium de Franchis haud improbabiliter coniicias. — Inc. Ista sunt miracula beatissimi patris Fratris Johannis de Capistrano Ordinis Minorum etc. post mortem eius, quae Deus suis meritis operatus est ac omni die operatur. Quae autem in vita sua fecit,

[1]) Analecta Bollandiana. XXX. 188.

quoniam multa sunt, hic non sunt scripta etc. Vere tantus et talis homo servus Dei fuit. Ideo nobis convenit sicuti devoti cives tanti patris virtutem, famam, nomen et gloriam pia memoria recensere et ipsius beneficiorum magnif(ic)e recordari. — Des. ut non a(d)mittamus aeterna. Amen.

14. Fol. 91—94: Oratio composita factaque beato Fratri Johanni de Capistrano per me Jacobum Antonium militem de Franchis de Aquila in civitate Pennensi, videlicet quando me et uxorem meam induit tertio ordine sancti Francisci anno domini nostri Jesu Christi 1447, die XVII. ianuarii in festo in S. Antonii.

Inc. Pax Domini... Cupientes nos iam diu desiderio desideravimus. — Des. et alibi per gloriam. Amen.

15. Fol. 94 v—95 v: Responsio B. Johannis.

Inc. Domine Jacobe, o quam bene et optime dixisti. — Des. et in alio mundo per gloriam. Amen.

16. Fol. 278—280 v: invenimus apographum litterarum quas ad Jacobum Antonium de Aquila anno 1459 dedit ven. Pater Magister Sanctus della Penna, et fol. 280 v—282. apographum earum, quas rescripsit Jacobus Antonius.

III. Codex IX. F. 62.[1])

Chartaceus, foliorum 28 (0 m, 21×0, 15), exaratus saec. XV. Erat olim »Bibl. Novae Capuc. Neap.« (fol. 1.)

1. Fol. 1—18: Litterae Johannis de Tagliacotio de rebus a S. Johanne de Capistrano gestis. = BHL. 4366.[2])

Integras ex hoc codice ed. L. Lemmens, inter Acta Ordinis Fratrum Minorum, t. XXV (1906), fasc. I—XI, atque inde seorsum: Victoriae mirabilis... (Quaracchi, 1906), p. 1—128.

2. Fol. 18—27: Eiusdem epistola de obitu S. Johannis = BHL. 4367.

Fol. 27: manu prima, quae scripsit folio 1—27, additum est: Scripsi hanc epistolam ego Franciscus de Gonzaga ob devotionem tanti patris et complevi die mercurii de mane XVII. novembris 1462.

IV. Codex XIII. F. 39.[3])

---

[1]) Analecta Bollandiana XXX. 195—196.

[2]) B. H. L. = Bibliotheca hagiographica latina antiquae et mediae aetatis. Bruxellis 1898—1901.

[3]) Ismertetve Analecta Bollandiana. XXX. 198.

Chartaceus, foliorum 60 (0 m, 144 × 0, 117) exaratus saec. XV.

In folio pergameno quod intus in integumento agglutinatum est, scripsit manus saec. XV: Iste liber est ad usum Fratris Baptiste da Aquila, quem ipsemet totum scripsit.

Insunt documenta maximam partem italice scripta.

1. Fol. 1—23: epistola italice Johannis de Tagliacotio de vita S. Johannis de Capistrano, ed. B. Massonio, Vita e miracoli del B. Giovanni de Capistrano (in Venetia, 1627), p. 164—185.

2. Fol. 25—32 v: Epistola Rdi Patris Fratris Nicolai de Fara socii Patris B. Johannis de Capistrano = Cod. VIII. B. 35 b.

3. Fol. 32 v—34 v: additamentum ad hanc epistulam, ed. apud Massonio, t. c., p. 161—164.

4. Fol. 34 v—37: alia epistula Nicolai de Fara (Venetiis, 10 aprilis 1451), quae inc. La singolare affectione.[1])

d) *Biblioteca Nazionale di S. Marco in Venezia.*[2])

I. Codex CCLII. Classis XIV. Lat. Pag. 93.

1. Epistola Aeneae Silvii ad Leonardum de Benvoglientibus. Ex Grecio Stirie die XXV. Septembris Anno Domini 1453. — Inc. Leonardo de Benevolentibus Civi tenenti... Des. Vale et Laurentium nostrum si quando ad eum scribis meo nomine salvum dicito.

II. Codex CCLXVI. Classis XIV. Lat.

2. Pag. 161. tergo: Epistola Johannis de Capistrano ad Johannem de Taliacotio. Ex Uylak oppido Regni Ungarie XXI. Octobris 1456. — Inc. In Christo sibi carissimis Fratri Johanni de Tagliacotio. Des. Valete in Domino Jesu filiy predilecti et pro me indesinenter orate.

---

[1]) A Magyar Tud. Akadémia könyvtárában megvan a következő másolat: Kapistranói János csodatételeiről. Mátyás király és Ujlaky Miklós oklevelei. 29. lap. — Másolta Óváry Lipót. III. csoport. (Nápolyi levél- s könyvtári kutatások) 5 doboz.)

[2]) Mircse János 1868-ban Veneziában jártában lemásolta a Biblioteca Marciana-ban levő Capistranói Jánosra vonatkozó okleveleket és kiadta a »Magyar Sion« egyháztörténelmi havi folyóirat 1869. évfolyamában. — A magyar Tud. Akadémia azonban már 1852-ben megszerezte ezeket a másolatokat. — V. ö. — Másolatok a Magyar Tud. Akadémia gyűjteményében: A velenczei állami levéltárban létező magyar érdekű oklevelek másolatai (Cons. X. Misti, Notarili, Lettere Collegio) 95. lap. Másolta Mircse János. IV. csoport. (Velenczei levél és könyvtári kutatások.) 8. csoport.

3. Pag. 162: Epistola Johannis Cardinalis Sancti Angeli ad socios Johannis de Capistrano. — Datum in Futak, anno 1456. XXVII. mensis Octobris. — Inc. Joannes Miseracione divina Sancti Angeli... Des. Offerentes nos eis ad similia esse paratos.

4. Pag. 158. tergo: Biographia et epitaphium Johannis de Capistrano... — Inc. Per presentes illucescat... Des. Cruce signatus crucifixo jam associatus.

5. 152—153: Miracula Johannis de Capistrano in vita gesta. — Inc. Cum semel Vir Dei... Des. et alia quamplurima que brevitatis causa, hic omitto.

6. Pag. 162. tergo ad 166. tergo: Miracula Johannis de Capistrano post mortem a Petro de Sopronio descripta. — Inc. Ego Frater Petrus de Sopronio or. min. quamquam... Des. omnibus membris munere destitutus etc. felgyógyult ob merita Sti Capistrani.[1])

7. Pag. 160. tergo: Epistola Baptistae de Levanto ad Johannem de Taliacotio et Michaelem de Tussicia. — Perusij in nostro loco montis, Aprilis 29. die 1459. — Inc. In christo sibi Carissimo Fratri Joanni de Taliacotio... Des. ...ad quos ex itinere te devenire contingerit.

8. Pag. 153: Epistola episcopi Reatini ad imperatorem Germaniae et regem proceresque Ungariae. Bononie, XXIV. Julij 1459. — Inc. Episcopus Reatinus et Gubernator Bononie... Des. Quas diutissime salvas in Domino exopto.

9. Pag. 161: Epistola Jacobi de Marchia ad Johannem de Taliacotio... Aquile, XX. Maij 1459. — Inc. In christo Sancti carissimis fratribus... Des. Valete in christo Jesu et orate pro me.

10. Pag. 155. tergo 156: Epistola Stephani de Warsan ad Baptistum de Levanto. Ozora, V. Aprilis 1460. — Inc. Reverendissimo in christo patri... Des. Valeat V. R. p. foelicia ad vota, quibus me humiliter commendo.

11. Pag. 154—155: Epistola Stephani de Warsan ad generalem ministrum. Ozora, V. Aprilis, 1460. — Inc. Reverenciam debitam et paratam. Des. Valeat Vra p. Rma foelicia ad vota.

12. Pag. 157. tergo 158: Epistola Nicolai de Uylak ad

[1]) Magyar Sion. VII. 113.

fideles Italiae. Palotha, in Dominica Judica. 1460. — Inc. Nicolaus de Uylak Vaivoda Transilvanus... Valete ad vota foelicia.

13. Pag. 156—157: Epistola Regis Hungariae ad Italicos Principes. Bude, XXII. Marcij 1460. — Inc. Mathias dei gracia Rex Hungariae... Des. quanto sedi apostolice estis propinquiores.

14. Pag. 159: Epistola Regis Hungariae ad Papam. Dátum hiányzik. — Inc. Sanctissime ac Beatissime pater... Des. Offerentes nos promptissimos semper ad omnia Sanctitatis Vre beneplacita et mandata.

15. Pag. 160: Epistola Regis Hungariae ad Collegium Cardinalium. Dátum hiányzik. — Inc. Reverendissimi in christo p. et D. D. nostri singularissimi... Des. offerentes nos V. R. p. et D. semper promptissimos et paratos.

III. Codex VII, 794 (cart. in fol. del sec. XV, num. 96. dei codici legati alla Marciana da Giorgio Contarini): Giorgio Dolfin, Cronaca di Venezia dall' origine della citto sino all' anno 1458. Carta 445.

16. Epistola Johannis Hunyadi ad archiepiscopum Strigoniensem. Italice. Data in el preditto loco in la feria sexta proxima avanti la festa sto Jacomo apostolo, nel anno 1456. — Inc. Rme in christo pr., et Nobis... Des. pla tropo fractione, et ruina et quello etc.

e) *Biblioteca provinciale di Aquila.*

1. Codex S. 73. fol. 230 B: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Ut predicationis officium et commissiones.« Florentie, 28. Decembris, 1455.

2. Fol. 234 B: Bulla Eugenii Papae IV. ad Johannem de Capistrano. »Ad monasteriorum.« Bononiae, 28. Maii, 1437.

3. Fol. 245 B: Bulla Eugenii Papae IV. ad Johannem de Capistrano. »Iniuncti nobis oneris.« Florentie, 1. Septembris, 1442.

4. Fol. 255: Bulla Eugenii ad Johannem de Capistrano. »Cum ex contra.« Romae, 13. Februarii, 1443.

5. Fol. 257: Bulla Eugenii Papae IV. ad Johannem de Capistrano. »Fratrum Ordinis Minorum.« Senis, 1. Augusti, 1443.

6. Fol. 273 A: Bulla Eugenii Papae IV. ad fideles omnes. »Cum dilectus filius.« Senis, 11. Septembris, 1443.

7. Fol. 278 A: Bulla Eugenii Papae IV. ad Johannem de Capistrano. »Regimini universalis Ecclesie.« Romae, 31. Octobris, 1445.

8. Fol. 299 A: Bulla Eugenii Papae IV. ad Johannem de Capistrano. »Fide digna relatione.« Romae, 7. Julii, 1446.

9. Fol. 233: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Cum ex debito mei ufficii.« Tarvisii, 17. Decembris, 1436.

10. Fol. 234 A: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Dum alias in provincia orientali.« Venetiis, 20. Januarii, 1437.

11. Fol. 230 B: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Exigit caritas Jhesu Christi.« Bononiae, 26. Octobris, 1437.

12. Fol. 239 A: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Exigit caritas Jhesu Christi.« Genuae, 17. Maii, 1440.

13. Fol. 242 B: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Famiglia fratrum.« Florentiae, 10. Novembris, 1441.

14. Fol. 440: Epistola Johannis Quiesdeber ad Johannem de Capistrano. »Quia vestre reverende paternitatis studio et labore et diligentia.« Athen in Gallia, 23. Septembris, 1454.

15. Fol. 43 B: Epistola Gulielmi de Casale ad Johannem de Capistrano. »Distractus plurimis curis.« Romae, 12. Julii, 1454.

f) *Königl. Bayer. Hof- und Staatsbibliothek in München.*

III.$_1$ series.

215. fasciculus. 2.^{0} s. XV. 346 f. Liber H. Schedelii in quo insunt varia ab eo collecta, partim ab eo scripta.

f. 49 b: Reccomendatio Joh. Capistrani per Lipsienses.

f. 253: Universitatis Lipsiensis pro Capistrano ad papam epistola, 26. aug. 1462.

III.$_2$ series.

1639. fasciculus. (Ex bibl. monast. Comm. reg. S. Aug. in Beurberg.)

5141. (Beurberg. 31.) 2.⁰ s. XV. 142. fol. f. 115. Epist. Joh. Rok., Joh. Capistr., Joh. Woratini.

f. 124. Razimiri (sic) regis Polon. epistola.

f. 132. Relatio Johannis de Hunneat comites Bistricensium a. 1456. germanice conscripta.

f. 133. Oratio devota tempore persecutorum Turcorum.

f. 134. Effectus mandati sive bullae domini apostolici in facto Turcorum.

f. 136. Bulla in forma Calisti papae a. 1456.

978. fasciculus.

f. 159. Joh. Rochesani epistola ad Joh. Capistranum.

f. 162. Joh. Waratini epist. ad Joh. de Capistrano cum huius responso.

f. 164. Litterae Joh. Rochesani ad Joh. de Capistrano cum huius responso.

f. Litterae Casimiri Regis Polonorum ad Johannem de Capistrano.

III.$_3$ series.

1292. fasc. (Bibl. Monast. Indersdorf.) 7495 (Ind. 95.) 2.⁰ s. XV. 192. fol.

f. 69. Epist. Joh. Rokitzan, Joh. Borotin, Joh. de Capestrano.

IV.$_2$ series.

397. fasc. 4.⁰ s. XV. 412. fol. — f. 410. Joh. Borotini et Joh. de Capistr. epistolae.

1586. fasc. in 4.⁰ s. XV. 283. f.

f. 261. Joh. Hunyad Bistric. comit. epist. ad Ladisl. regem de victoria apud Belgradum contra Turcas report. a. 1456.

(Ed. Pray Ann. Reg. Hung. III. 180.) — f. 215. Epist. Joh. Rokicane ad Joh. Capistr., Joh. Capistr. apologetica ad quemdam, Joh. Waratin ad fr. Joh. Capistr. cum huius responso, Joh. Rokizanae ad Joh. Capistr. a. 1451., Joh. Capistr. ad Joh. Rokiz., eiusdem ad doctores Univ. Vienensis cum articulis ordinatis seu editus per magistros et clerum Pragensem feria V. ante fest. S. Viti. Hussitae cuiusdam ad Martinum rectorem eccl. in Trebitz 1451, Kasimiri Poloniae reg. ad Joh. Capistr. Gradek. 1451.

IV.$_3$ series.

39. fasc. 4.⁰ saec. XV. 215. fol. — f. 1. Joh. Capistrano ex Znaima ad univ. Wiennensem epist. 24. sept. 1451.

f. 2—59. eiusdem cum Joh. de Rokizana commercium litterarum.

1007. fasc. 2.° saec. XV. 395 fol. — f. 205—239. Joh. de Capistrano, Joh. de Rokezano, Georg de Pogdabrat (Podiebrad) epistolae.

1251. fasc. 2.° saec. XV. 294. fol. — f. 288—294: Literae Rokizani, Capistrani et Woratin.

1429. fasc. 2.° saec. XV. 216. fol. — f. 207: Johannis de Cap. epistola ad omnes barones Bohemiae.

2039. fasc .2.° a. 1451. 349. fol. — f. 255—260: Epistolae Joh. Rokizan, Joh. Capistr. Kasimiri Regis. — f. 260. Literae Soldani pro pace facta cum Joh. de Huniad ad Nicol. papam, Nicol. respons., titul. Soldani germ.

2086. fasc. 4.° saec. XV. 219. fol. — f. 139—149: Joh. Rokizani, Joh. Capistr. aliorumque epistolae.

2095. fasc. 4.° saec. XV. 221. fol. — f. 6—29: Joh. de Capistrano ad Johannem de Praga.

Codex Latinus Monacensis 912. Cartaceus 4.° a 1697. 46. fol. — f. 115: Epistolae Johannis Capistrani.[1])

Codex Latinus Monacensis 901. Cartaceus 4.° a. 1484—1489. 247. fol. — f. 210: Johannis Capistrani epistolae. 228 b: Nicolai papae ad Capistrano epistolae.[2])

g) *Kais. Königl. Hofbibliothek in Wien.*

Tabulae codicum manuscriptorum praeter Graecos et Orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum.

Volumen II.

Codex 3092 (Rec. 926) ch. XV.:

143 a—144 b: Johannes de Capistrano Universitati Viennensi missa epistola de magistro Joanne Rokycana et Rokycanae responsio.

144 b—146 b: Johannes de Capistrano, Epistola.

146 b—147 b: Johannes Borotin, Epistola ad Johannem de Capistrano et Johannis de Capistrano responsio.

---

[1]) Ismertetve Magyar Könyvszemle 1882. évf. 216.
[2]) Ismertetve Magyar Könyvszemle. 1882. évf. 214.

147 b—150 a: Johannes de Rokycana, epistola ad Johannem de Capistrano et huius responsio.

Codex 3338 (Rec. 322) ch. XV.:

1 a—1 b: Johannes de Capistrano, Epistola ad universitatem Viennensem.

1 b—4 a: Idem, epistolae ad anonymos.

4 b—5 a: Johannes Borotin, Epistola ad Johannem de Capistrano.

5 b—6 a: Epistola ad Johannem de Capistranum, d. d.: Ex Bruna 2-do die septembris anno 1-mo.

6 a—7 a: Epistola ad Johannem Borotin, d. d.: Prage ante exaltationem sancte crucis anno domini etc. quinquagesimo primo.

7 a—8 a: Johannes de Capistrano, Epistola ad magistrum Johannem Rokycanam.

Codex 3419 (Nov. 260) ch. XV.:

285 b—286 a: Pius II. papa, sive Aeneas Sylvius, epistola ad Johannem de Capistrano, d. d.: Ex wienna die quinta iunii 1451., et Johannes de Capistrano responsum. Inc.: Frater Johannes de Capistrano... Expl.: orator fidelissimus frater Johannes de Capistrano.

Volumen III.

Codex 3609 (Lunael. Q. 215) ch. XV.:

243 a—244 b: Johannes Rokycana, Epistola ad Johannem de Capistrano. Incip.: Salutem... obsecro te frater... Expl.: vir religiosus et sensatus etc.

244 b—245 b: Johannes de Capistrano, Epistola ad Georgium de Podiebrad. Incip.: Magnifice... Hac die... Expl.: ad gaudia sempiterna. Ex Bruna 2-do die mensis Septembris Anno 51-mo.

245 b—247 b: Johannes Rokycan, Epistola ad Johannem de Capistrano. Incip.: »Optans ante omnia...« Expl.: »Ludmille patrone Bohemie Anno Domini etc.«

247 b—250 a: Johannes de Capistrano, Litterae responsivae ad Johannem Rokycan. Incip.: »Scribis te optare.« Expl.: »et gloriam beatorum Ex bruna 25-o die mensis Septembris Anno 51. etc.«

250 a—250 b: Johannes de Rokycan, Epistola ad Johannem de Capistrano. Incip.: Cumque suis bonis... Datum Sabato Prage ante exaltacionem sancte crucis anno etc. 51.

250 b—252 a: Johannes de Capistrano, Responsio super litteram prescripta (sic). Incip.: Reuerende... tuas honestas... Quales... Expl.: mutua caritate me suscipe.

290 b: Johannes Cardinalis S. Angeli, Epistola, qua omnibus clericis sub poena excommunicationis praecipit, quod crucem contra Turcas praedicent populo, d. d. Wuda (Buda) 18 Julii Anno etc....

Codex 3875 (Lunael. P. 234) ch. XV.:

215 a—228 a: Litterae Johannis de Capistrano et quaedam aliorum ad ipsum destinatae. Etquidem:

1. Copia litterarum Fr. Joannis de Capistrano ad omnes Barones, Nobiles Bohemiae, qui Prage etc. Incip.: Credo magnifici ac praeclarissimi Barones.

2. Epistola ad doctores universitatis Viennensis. Incip.: Nolo admirari clarissimi doctores. Znaym, 1451. Sept. 23.

3. Epistola Johannis de Capistrani ad Joh. Rokyczanam responsiva. Incip.: Convenit strenuis pugilibus.

4. Responsio ad Rokytzan. Incip.: Venerande magister — Expl.: cum frequenti obsequendi... ad aeternam gloriam capessendam. — (Responsio vocatim ad epistolam. Brunna, 2. sept. 1450.) Megegyezik a Cod. 4498. epist. 14. Post hoc scriptum. Frater Johannes de Cap. Ord. Min. humillimus et indignissimus manu propria me non in contemptum fidelium Bohemorum, sed in spe et desiderio reductionis seniorum ad unionem calicis catholice et obedientiam SS. praesidis Romani, laicos sub una tantum specie etc.

Codex 4498 (Theol. 470) ch. XV.:

145 a—146 b: Johannes de Capistrano: Epistola ad magistrum Johannem de Rokytzan.[1])

147 a—148 a: Pius II, sive Aeneas Sylvius: Reverendo in Christo patri fratri Johanni de Capistrano Ord. Min. professori et Vicario generali. Incip.. Adventum vestrum... Expl.: ...et orate deum pro me. Ex vienna die quinta junii anno domini etc. LI (51).

[1]) 14-ik levél: Ep. J. Cap. ad magistrum Joh. de Rokyczan. Inc. »Venerande Magister... Tuas honestas... Quales alii non dixerunt hodie... Expl... vale in servis et te diligentes mutua caritate suscipe. Ex Brunna die 2. sept. 51.

148 a—149 b: Casimirus IV. Rex polonie magnus dux Lithwanie et heres Russie: Epistola de eis, quae mense Augusto 1451. per Moraviam Capistranus egerat. Incip.: Venerabilis et egregie vir pater noster... Expl.: ...ordinent, conficiant et gubernent. Datum in Grodeck in vigilia nativitatis sancte Marie anno dom. M° CCCC° Lj.

150 a: Excerptum unius missive facte a Johanne de Capistrano ad fratres suos Wienne. Incip.: »De statu nostro et si certiores...« Expl.: »...iuxta id omnia cum tempore etc.«

185 a—186 b: Johannes de Hunyad, Epistola a regem Ladislaum, d. d. Belgradi 1456.

186 a—188 a: Alia epistola de depulso ab obsesso Belgrado Turca. Incip.: Venerabilis Domine... heri clausis litteris... Expl.: ...sic stare dimiserunt. Ex Wienna cursorie feria III. in die sancti Stephani pape et martyris. Anno Dom. M. CCCCLVI.

Codex 4764 (Theol. 646) ch. XV. et XVI.:

173 a—181 a: Tres epistolae Johannis Capistrani et duae Johannis de Rokyczana in negotio eorum disputationis.

Codex 4937 (Theol. 477) ch. XV.:

252 a—253 b: Johannes de Capistrano, Epistola ad Johannem de Rokyczana. Incip.: Mirari satis nequeo... Expl.: ...splendor omnibus pateat. Ex bruna 19 octobris 1451.

254 a—257 b: Johannes de Rokyczana, Epistola ad Johannem de Capistrano. Incip.: »Utinam saperes et intelligeres...« Expl.: »et mi monache me coëgisti.«

Volumen V.

Codex 7243 (Rec. 1979) ch. XVIII.

Josephus Benedictus Heyrenbach: Collectanea ad historiam Austriae c. gyűjteményében:

9 a—21 b: Johannes de Capistrano: Epistolae ad universitatem Viennensem, ad Johannem Rokyczanam et Johannem Borotinum cum eorumdem responsis.

Codex 7612 (Rec. 1964. 21. 22.) ch. XVIII. (1769).

Szintén Heyrenbach másolatai.

5 a—6 a: Johannes de Capistrano: Epistola ad universitatem Viennensem, d. d. Cznaima 24. Sept. 1451.

6 a—6 b: Johannes Rokyczana: Epistola ad Joh. de Capistrano s. d.

7a—8b: Johannes de Capistrano: Responsum ad epistolam Joh. Rokyczanae praecedentem, in fine mutilum.

Volumen VI.

Codex 13855 (Suppl. 1630) ch. XV.:

141a—166b: Epistolae mutuae Johannis de Capistrano et Johannis de Rokycana 1451.[1])

h) *Magyar Országos Levéltár Budapesten.*
(Bibliotheca epistolarum regni Hungarici.)

1. M. O. D. L. 17234. Actorum Eccl. Fasc. 72.

Inc.: ... Provido ac circumspecto viro henrico kog de Arnstein ...

Des.: ... et fervens charitas in Christo ihesu domino nostro in eternum amen. Data anno ab incarnatione domini 1451. in die sancti jacobi. Ego frater ieronymus ex commissione R. patris me subscripsi.

2. Csicsery levéltár. Dl. 31660. sz. (903. sz. 1454.)

Inc.: ... Nobilibus viris Sigismundo de Chyrchyr et Joanni de Cheb....

Des.: ... et fervens caritas in Christo Jesu domino nostro in eternum. Amen. Datum Craccovie quartodecimo die mensis Martii Anno Domini Milesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto.[2])

i) *Egyetemi Könyvtár Budapesten.*
(Bibliotheca Regni Scient. Universitatis Budapestinensis.)

I. Collectio Kaprinayana.

1. Tomus XVIII. pag. 40. Nr. 29.

B. Joannis litterae, quibus Jacobum de Macskas et coniugem ejus Annam in confraternitatem acceptat. Datum in loco nostro de Sebes, 30. Octobris, 1455.

---

[1]) Ezen kéziratok legnagyobb része megjelent a Magyar könyvszemle 1884. évfolyamának 185. 201. és 206. lapjain.

[2]) Nyomtatásban megjelent a Schematismus Almae Provinciae Sancti Joannis a Capistrano Ordinis Fratrum Minorum S. P. Francisci in Hungaria ad annum Christi 1909. Függelék. 16. lap.

2. Tomus XX. pag. 121. Nr. 35.

Cautio Ludovici II. regis Hungariae, de levato argento e sepulchro S. Gerardi episcopi et martyris Pesthiensis, et pecunia pro canonizatione S. Joannis Capistrani deposita, pariter levato e fratribus ordinis S. Francisci de observantia regulari, Datum Budae, 21. Junii, 1526.

3. Tomus L. p. 280. Nr. 97.

Participatio meritorum a S. Capistrano data.

4. Tomus LIII. p. 1. Nr. 1.

Relatio historica de Origine provinciae S. Joannis de Capistrano Authore reverendo patre Joanne Berkich a Valcovarino concionata.

Nr. 2. p. 103. Conventus S. Joannis a Capistrano Illokini.

5. Tomus LXXVI. p. 120. Nr. 36.

Ladislaus V. rex Hungariae, quibusdam annunciat victoriam apud Nándoralbam de Turcis reportatam.

II. Collectio Hevesiana.

1. Tomus XL. p. 394. Nr. 71.

Litterae S. Johannis de Capistrano, quibus Jacobum de Macskas et coniuginem eius Annam in confraternitatem accipit. Datum in Sebes, 30. Octobris, 1455.

2. Tomus I. pag. 151.

1) Meggau comitis epistola ad Vezirium Budensem. Datum Viennae, 22. Octobris, 1628.

2) Ferdinandus II. ad Joannem Ludovicum a Kueffstain. Viennae, 24. Octobris, 1628.

3. Tomus XLVIII. Nr. 93. pag. 407.

1) Litterae Ladislai episcopi Agriensis ad fratrem Johannem de Capistrano. Datum 2. Aprilis, 1455. — Idem ad eundem.

2) Nr. 129. — Nova civitas 1455. — Fragmentum litterarum Joannis de Capistrano. Copia harum litterarum a »Mathia Heyrosser poeta«.

j) *Szent Ferencrendi kolostor levéltára Pozsony.*

Ladula 36.

Incipit: Egregio militi Ladislao de Chitnand.

Desinit: et fervens caritas in Xto Jhesu domino nostro. Amen. Datum Padovae, 5. Martii, 1451.

k) *A makari ferencrendi kolostor irattára.* (Dalmácia.)

Tamás forski püspök és boszniai pápai legatus levele Capistranói Szent Jánoshoz, amelyben dicséri a rendtársai hittérítői buzgalmát.[1])

l) *Königliche Bibliothek Berlin.*

Mss. Borussica. E. 95. fol. 566. Nro. 16.

Epistola Georgii Podiebrad ad senatum Vratislaviensem, ne Johannem de Capistrano foveat. Datum 1453., 21. Martii.

30. §. Egyéb források.

Az első életrajzírók azok sorából kerültek ki, akik Capistranói János kísérői voltak. Ezek mind felszentelt papok és tanult szerzetesek, akiktől távol áll minden csalárdság és hazugságra való hajlam. Mindannyian Istent és az Ő szentjeit hívják fel tanúkúl, hogy az, amit írnak, a valóságnak megfelel és úgy történt, miképen előadják.

Életrajzot, avagy tudósítást a következő rendtársak írtak: Nicolao da Fara, Girolamo d' Udine, Cristoforo da Varese, Soproni Péter, Giovanni da Tagliacozzo. Tudósításaik természetesen értékesek; de értékük függ az egyes írók egyéniségétől, a körülményektől és a személyektől, akiknek részére írták. Lássuk tehát őket egyenkint!

1. Nicolao da Fara tudósításai.

1451. júl. 24-én Wienből levelet írt, amely két változatban van meg; az egyik latinúl, a másik olaszúl. Mindkettő Ludovico da Sienához, a firenzei tartomány vikáriusához és a tartomány quardiánjaihoz szól.

a) Fr. Nicolai de Fara relatio de Johannis a Capistrano itinere Germanico. Ex inclyta urbe Viennensi 24 Julii anno 1451. Megjelent nyomtatásban:

Wadding: Annales Min. XII. 84—87. — Acta Sanctorum X. Octobris. 330—332. — Hermann: Cap. triumph. 326—329. —

[1]) Margalits Ede dr.: Horvát Történelmi Repertorium. I. Budapest 1900. 82. lap.

Barberio: Compendio della Vita. 94. — Antonio da Palermo: Vol. I. Tom. I. 346. és Tom. I. vol. II. c. V. (Kézirat.)

b) Fr. Nicolai de Fara relatio de rebus gestis a Johanne a Capistrano dum Germaniam ingrediatur. Datum Viennae 24. Julii anno 1451. Megjelent:

Miscellanea Francescana. III. 8—13.[1]) — Analecta Franciscana. I. 49. (Olaszból való fordítás.) — Nicolao da Fara másik munkája az életrajz, amely ezen címen fordul elő:

Nicolai de Fara: Vita clarissimi viri fratris Johannis a Capistrano.

J. Van Hecke az Ara-coeli kolostorban őrzött kéziratból lemásoltatta és kiadta az Acta Sanct. X. Octobris. 439—483. lapjain. — E. Hocedez S. J. két eddig kiadatlan római kézirat után kiadta a prologust az Analecta Bollandiana. XXIII. 321—324. lapjain ezen a címen: »F. Nicolai de Fara Minorum minimi praefatio in Vitam beati Johannis de Capistano.«[2])

Megjelent még 1523-ban Budán kiadott könyvecskében, amelynek címe: Vita et gesta beati Joannis de Capistrano. Anno Salutis M. D. XXIII. 1—68. lap. Megegyezik az Ara-coeli példánnyal, csak a végéről hiányzik az utolsó két mondat. Kiadta még Bonaventura da Caleno 1599-ben.[3])

Nicolao da Fara (Nicolaus Tellus de Fara) ezt a munkát 1462. körül írta. Több ízben hivatkozik ugyanis Enea Sylvióra, II. Pius pápára[4]) és olyan eseményeket ad elő, amelyek 1461-ben és előtte való években történtek.[5])

Az író személyéről nem sokat tudunk. Wadding annyit említ meg róla, hogy Capistranói Jánosnak 6 éven keresztül hűséges kísérője volt;[6]) még pedig a legnagyobb valószínűség szerint Italiában, Németországban, Csehországban és Lengyelországban, mert ezen helyeken több várost névleg is felsorol;

[1]) Kerval: Un Frère Mineur d'Autrefois. Prolog. XVI. — Miscellanea Francescana« de Foligno. 1888. III. t. 8—13. pag.

[2]) Analecta Bollandiana. XXIII. 321.

[3]) Kerval: Saint Jean de Capistran. XV.

[4]) Acta Sanct. Oct. X. 469. — Nicolao da Fara: Vita c. VIII. Num. 92: »ad eamdem (Caesaream Maiestatem) Dei Famulus Eneae Silvii, tunc Senensis episcopi, nunc autem Romani Pontificis summi, litteris admonitus, se contulit ex Vienna.«

[5]) Acta Sanct. Oct. X. 461. Nicolao da Fara: Vita c. VI. Num. 66. és 67.

[6]) Wadding: Annales Min. IX. 67. »sex annorum socium perpetuum.«

Magyarországban aligha fordult meg, mert itt a vidékekről teljesen hallgat. Életét Italiában fejezi be, ahol 1477-ben a San Bernardinóról nevezett tartománynak tartományi vikáriusa volt. Wadding eképen jellemzi: »Egyszerűen ugyan, de mégis őszinte módon ír le mindent... minden gyanútól mentnek kell lennie mindannak, amit leír; nem hihető ugyanis, hogy ilyen vallásos és lelkiismeretes férfiú a kelletén felül igyekezett volna Capistranóit magasztalni.«[4]) Mint szemtanú csak azt írta le, amit szemeivel látott és füleivel hallott vagy amit hitelt érdemlő férfiaktól megtudott. Erre a meggyőződésre jut mindenki, aki igazságos szemmel olvassa el az általa megírt életrajzot.

Georg Voigt, hogy Nicolao da Fara tekintélyét megdöntse és hitelét lerontsa, megteszi humanista írónak, aki nem a valódi tényt adja elő, nem a megtörtént dolgokat írja, hanem dicsőítő himnuszokat zeng, és azon korban divatozó halotti búcsúztatót énekel.[1]) Voigt kritikája szigorú és az igazságnak nem felel meg.[2])

J. Van Hecke még egy munkát tulajdonít Nicolao da Farának: »Epistola de victoria super Turcis relata.« De ő maga is hozzáteszi, hogy ezt a munkát nem találta sehol.[3])

2. Girolamo d'Udinét, Capistranói Szent János egyik társát, 1457. márc. 28-án kelt levelében Pietro Morosini (Petrus Maurocenus) a San Antonióról nevezett tartomány vikáriusa felszólítja, hogy írja meg Capistranói János életrajzát. Girolamo da Udine hajlik a kérésre és a wieni Szent Theobaldus kolostorában még ugyanazon évben 1457. június 17-én be is fejezte. (Ex

---

[1]) Wadding: Annales Min. XIV. 178. — Hermann: Cap. triumph. 629.: »Rudi quidem, sincero tamen perscribit stylo... omnia eius scripta ab omni suspicione debent esse aliena; nam credibile non est, virum tam religiosum cum gravi suae conscientiae onere, Capistrani vanis ultra debitum voluisse laudibus studere Hic postmodum, in Italiam redux, anno 1477. factus fuit provincialis vicarius in provincia S. Bernardii in Vestinis.«

[2]) Sybel: Historische Zeitscrift. Jahrgang 1863. 90. »Auch er schreibt mit dem Schwunge und dem Glanz der damals moderner Redekünstler, aber er geht weit über Girolamo hinaus, er bringt die Fülle der Gottesgnaden und Wunder hinzu, er stellt den vollendeten Heiligen dar, bewegt sich in begeisterten Superlativen, er widmet sein Werk schlisslich dem Heiligen selber als ein »Laudation«, und in der That hält es den Ton jener blühenden Leichenreden inne, wie man sie ben den Humanisten bestellte.«

[3]) Analecta Bollandiana. XXIII. 320—321. — V. ö. E. Hocedez, S. J. megjegyzéseit.

[4]) Acta Sanct. Oct. X. 270.

conventu nostro Sancti Theobaldi in suburbio Viennensi quinto decimo calend. Julii 1457.)

A kézirat másolata az Ara-coeli kolostorban van, s erről másoltatta le J. Van Hecke és adta ki az Acta Sanct. Oct. X. 483—491. lapjain.

Megjelent nyomtatásban Budán 1523-ban a »Vita et gesta beati Joannis de Capistrano« című művecske 69—82. lapjain. A két szöveg kevés eltéréssel teljesen egyezik.

Címe: Vita S. Joannis de Capistrano, scripta a Fr. Hieronymo de Utino.

Girolamo d'Udine titkárja volt Capistranói Jánosnak magyarországi útjában, s így mint szemtanú írja le az egyes eseményeket. Ügyes stiliszta volt, mint ezt rendtársai is elismerik róla. Giovanni da Tagliacozzo ugyanis ezt írja róla: »Ezt a szerencsés halált sokkal ékesebben és sokkal kicsiszoltabban tudná megírni az a tisztelendő testvér, a szólásban kiváló férfiú, Girolamo d'Udine, aki miként a boldog atyát még életében a legszebb nyelvezetben megörökítette, úgy a szeretet összes kötelmeivel betegségében ölében és karjaiban fáradhatatlanúl ápolta és gondozta.«[1]) Hasonló módon magasztalja Pietro Morosini is a fentebb említett levelében, mint olyant, aki jártas az írás mesterségében, s akit Gabriele da Verona is ajánlott neki.

Életéről egyébként keveset tudunk.

Capistranói János rövid életrajza után, amelyet az egyes erényekhez fűz, áttér magyarországi szereplésére. S mivel Pietro Morosini kiváltképen Capistranói János haláláról akart tudomást szerezni, művének egyharmad részét a betegségének és halálának a leírására fordítja. Előadása előkelő, gyorsan gördülő, igen sok helyen emelkedett.

Georg Voigt természetesen lekicsinyli, mivel rendszere értelmében a szemtanúk hitelességét mindenképen le kellett szállítani.

Szerinte Girolamo d'Udine Capistranói Jánosnak csak azon

[1]) Acta Sanct. Oct. X. 390. — Epistola Joannis de Tagliacotio ad Jacobum Picenum 1461. 10. Febr. »Hunc felicem obitum multo ornatius, multoque politius sciret describere venerabilis ille frater, Hieronymus Utinensis vir siquidem in dicendi genere praeclarus, qui quemadmodum patrem beatum incolumem sua linqua suoque scribendi stilo politissimo decoravit, ita cunctis caritatis obsequiis suo sinu, suisque brachiis ipsum infirmum indefesse fovit atque nutrivit.«

jótulajdonait emeli ki, amelyek őt mint az erények hősét tüntetik fel; de ügyesen hallgat a csodákról, amelyeket mívelt életében, vagy amelyek holttesténél történtek.[1])

Georg Voigt megfeledkezik arról, hogy Pietro Morisini azt kérte első sorban, hogy Capistranói János haláláról írjon. Girolamo da Udine tehát ezen kérésnek tesz eleget, midőn a nándorfejérvári csatánál leírja, miképen vágyódott a szent férfiú a vértanúi halál után.

3. Cristoforo da Varese szintén megírta Capistranói János életrajzát, még pedig Gabriele da Verona buzdítására, miként az előszavában kimondja: »Venerandi Patri Fratri Gabrieli de Verona Ordinis Minorum, provinciarum Austriae, Bohemiae etc. vicario dignissimo Frater Cristophorus de Varesio, ejusdem Ordinis minimus et indignus promptam obedientiam et omnem subiectionem. Juxta P. V. desiderium, Deo auxiliante, Vitam et Gesta beati Patris nostri Fratris Johannis de Capistrano ad finem deduxi.«[2])

A mű címe: Vita S. Joannis a Capistrano, scripta a Fr. Christophoro a Varisio.

Az eredeti kézirat másolata az Ara-coeli kolostorban van, innen másoltatta le J. Van Hecke.

Nyomtatásban megjelent 1523-ban a Vita et gesta beati Joannis de Capistrano című művecske 83—171. lapjain.

Mikor írta ezt a művet? A végén ez olvasható: In vigilia Petri et Pauli 1489. Ez azonban ne tévesszen meg senkit, mert a tartalom ellent mond ennek. Első sorban maga a prologus ellenkezik ezzel. Cristoforo da Varese a művét Gabriele da Veronának ajánlja, még pedig mint vikáriusnak. Gabriele (Rongoni) da Verona több ízben volt az osztrák, cseh és lengyel obszervánsoknak vikáriusa; még pedig 1452-ben, 1454-ben, 1455-ben, 1456-ban, 1459-ben, 1460-ban és 1464-ben. 1465-ben az obser-

[1]) Sybel: Historische Zeitschrift. Jahrgang 1863. — 90. »Darum vertheidigt er an seinem Helden vor Allem die Reinheit des Charakters und Wandels, preist seine Tugenden und erhebt die vor Belgrad bewiesene, nach dem Martyrium strebende Kühnheit, Ueber die Wunder aber, die Capistrano gethan, oder die an seiner Leiche geschehen, beobachtet er ein kluges Schweigen, er kennt nur eine sehr allgemeine Prophezeiung und — zur Warnung Anderer — den plötzlichen Tod einiger Naseweisen, die an Capistranos Verdiensten zu zweifeln gewagt.«

[2]) Acta Sanct. Oct. X. 491. Christoforo da Varese: Vita. Prologus.

vánsok Wienben tartottak kapitulumot, amikor is az elnöklő Marco da Bologna vikárius generális megtíltotta, hogy többé olaszt válasszanak.[1]) Mátyás magyar király 1473-ban kinevezte erdélyi püspöknek,[2]) majd 1475-ben egri püspöknek.[3]) IV. Sixtus pápa 1478-ban bíborossá tette.[4]) Meghalt 1486-ban Rómában és eltemették az Ara Coeli-kolostor templomában.[5])

A prologus szerint 1465-ig kellett megírnia ezt az életrajzot. De egyéb okok is emellett döntenek. A III. fejezetben Rokycanáról ezt írja: »in qua (Praga) dux eorum et patriarcha Rochizzana residebat, prout adhuc inveteratus dierum majorum in praesenti moratur.«[6]) Meghalt pedig 1471-ben.[7])

A VI. fejezetben beszél az aquilai püspökről: »Undecimam habuit in quodam eligendo in Episcopum Aquilanum. Fuit enim quidam de Roca de Medio, Aquilanae dioecesis, qui vocabatur D. Amicus, et hic multum familiaris erat Patri.«[8]) Amicus, Agnus fia 1431—1472-ig volt Aquila püspöke. 1464-ben II. Pál kinevezte bíborosnak. Alig hihető, hogy Cristoforo da Varese erről a nagy kitűntetésről nem értesült volna.

II. Pius pápáról (1458—1464.), mint élőről beszél. Így azon pápák között, akik Szent Ferenc rendjét kiváltságokkal halmozták el, II. Piust a »modernus«, »mostani« jelzővel illeti.[9]) Másutt pedig ezt írja: »Postea accersitus per Dominum Eneam tunc episcopum Senensem et legatum apostolicum, nunc vero Papam Pium II. ad dietam, quae Franckfordiae celebrata est contra Turcas.«[10])

Az életrajz utolsó bekezdésében pedig ezeket írja: »Praemissa autem miracula, quae facta sunt a die obitus, qui fuit anno Domini 1456 die XXIII. Octobris usque 1459, a quo quinquagesimo nono usque nunc, cum jam sumus in anno 1463. prima die Aprilis, multa plura et magis stupenda patrata sunt.«

1) Franziskanische Studien 1914. (I. Jahrgang). 3. Heft. 331—335.
2) Wadding: Annales Min. XIV. 46. — Acta Sanct. Oct. X. 455.
3) Wadding: Annales Min. XIV. 133. — Acta Sanct. Oct. X. 455.
4) Wadding: Annales Min. XIV. 213. — Acta Sanct. Oct. X. 455.
5) Wadding: Annales Min. XIV. 314. — Acta Sanct. Oct. X. 455.
6) Acta Sanct. Oct. X. 501.
7) Acta Sanct. Oct. X. 502.
8) Acta Sanct. Oct. X. 512.
9) Acta Sanct. Oct X. 509. Christoforo da Varese: Vita V. c.
10) Acta Sanct. Oct. X. 528. Christoforo da Varese: Vita. XII. c.

Mindezeket egybevetve, határozottan azt mondhatjuk, hogy ezt az életrajzot Cristoforo da Varese 1463. április 1-én fejezte be. A mű végén levő dátum: »In vigilia Petri et Pauli 1489« pedig a későbbi leíró, vagy másoló megjegyzése.

Cristoforo da Varese egyike volt Capistranói János azon társainak, akik Italiából el akarták kísérni. De beteg volt, s így csak Znaimban érte utól. Vele volt 1453-ig, amikor a Breslauban tartott tartományi gyűlésen, amelyen Capistranói János elnökölt, tartományi vikáriusnak választották.[1]) 1454. június 19-én tartott gyűlésen azonban betegsége miatt a vikáriusi hivatalról lemondott.[2]) Capistranói János halála után nem tért vissza Italiába, hanem itt maradt az osztrák-cseh-lengyel tartományban. Részt vesz az Osimóban tartott általános kapitulumon, ahol az új vikárius generálistól, Ludovico da Vicenzától több könnyítést eszközölt ki. 1463-ban ő elnökölt a Brünnben tartott tartományi gyűlésen, ahol nagyon fáradozott azon, hogy megakadályozza az új tartomány három részre való szakadását. Mikor az 1467-ben [4]) (vagy 1468-ban) [5]) Mantovában tartott kapitulum generále kimondotta a tartomány három részre való felosztását, az itáliai szerzetesek visszatértek hazájukba. Cristoforo da Varese is visszatér Italiába. Megható és kedves levélben búcsúzik el rendtársaitól; térden állva kér tőlük bocsánatot és kijelenti nekik, hogy a Szentföldre akar utazni, hogy ott fejezze be életét, ahol az Üdvözítő meghalt.[6]) Nincs róla tudomásunk, hogy eljutott a Szentföldre. Meghalt 1491-ben Milanóban.[7])

Mivel állandóan nem volt Capistranói János mellett, azért társai feljegyzésére szorult. S több ízben erősen ki is fakad, hogy a csodák feljegyzésében renyhe módon jártak el. Munkájában igyekszik a chronologiai rendet megtartani és minden nevezetesebb eseményt feljegyezni.

Előadása száraz, sok helyen krónikás-szerű, csak akkor

---

[1]) Hermann: Cap. triumph. 627. — Acta Sanct. Oct. X. 270. — Franziskanische Studien I. Jahrgang. 331.
[2]) Franziskanische Studien. I. Jahrgang. 332.
[3]) Franziskanische Studien. I. Jahrgang. 334.
[4]) Franziskanische Studien. I. Jahrgang. 335.
[5]) Acta Sanct. Oct. X. 271.
[6]) Hermann: Cap. triumph. 627. — Acta Sanct. Oct. X. 271.
[7]) Wadding: Annales Min. XIV. 498. — Acta Sanct. Oct. X. 271.

emelkedett, ha Capistranói János erényeit magasztalja. De túlzás, amit Georg Voigt mond róla; hogy fantáziája szabadon csapong és Capistranói Jánost, mint valami regényhőst tűnteti fel.[1])

4. Soproni Péter (Petrus Sopronius), Capistranói János kísérője, szintén írt egy kis művecskét. Ezen a címen szokott szerepelni: Praeconizatio S. Joannis a Capistrano post ejus obitum a P. Petro de Sopronio ejus Socio, mandante B. Viro Jacobo de Marchia per Hungariae Regnum S. R. E. Inquisitore, etc. humili, ast devoto stylo edita.

Megjelent nyomtatásban 1523-ban a »Vita et gesta beati Johannis de Capistrano« című mű 172—174. lapjain. Majd Herczog: Cosmographia Franciscana I. 366—363. lapokon.

Mindkét helyen így végződik: »Hisce ex scriptis memoratis P. Petri de Sopronio, Deo favente, finis, cui soli gloria. Anno Salutis 1523. scripta.

Ezek a szavak elárulják, hogy ez kivonata egyik nagyobb munkájának. Tényleg Veneziában a Biblioteca di San Marcóban a Codex CCLXVI. Classis XIV. Latin. pag. 162 tergo — 166 tergo megtalálható a fentebbi kivonat kevés változtatással. Ez utóbbit nyomtatásban közölte Mircse János: »Adatok Capistranói sz. János életéhez« címmel a »Magyar Sion« folyóirat hetedik évfolyamában (1869) 104—113. lapokon. De ez sem teljes szöveg.

Az első szöveg, vagyis a kivonat panegyrikus beszéd, amely történeti dolgot keveset tartalmaz. A második pedig tartalmazza azokat a csodákat, amelyeket Soproni Péter és néhány ujlaki polgár Giacomo dalla Marcha parancsára és Ujlaki Miklós rendeletére összegyűjtöttek és megvizsgáltak. Közbevetőleg aztán beiktatja a Capestranóban eszközölt csodákat is. Ez a rész sokkal értékesebb, mint a kivonat.

Mikor írta ezt a művet a szerző? Nem mondja meg. De a tartalomból következtetni lehet. A kisebb műben ezt írja: »Feci et ego post obitum B. Viri hoc ipsum ex mandato R. P. F. Jacobi de Marchia, Nuntii Sedis Apostolicae, ac Inquisitoris haereticae pravitatis in Regno Hungariae et in circumfinibus ejus, ac V. P. Stephanis de Varsan, Vicarii Vicariae Hungariae Ordinis

[1]) Sybel: Historische Zeitschrift. 1863. Jahrgang. Drittes Heft. 91.

Minorum de observantia, qui mihi F. Petro de Sopronio pluries id fieri commiserunt et praeceperunt.«[1])

III. Kallixtus pápa 1457. május 17-én kelt brevéjében nevezte ki Giacomo dalla Marcát segédűl Juan Carvajal mellé Magyarországba. Varsányi István pedig 1460-ban vikárius.[2]) A csodák között pedig közli Koroghi János macsói bán özvegyének tanúságlevelét, amely 1460. husvét oktávája alatt kelt. Ezen adatok alapján azt mondhatjuk, hogy 1460-ban, vagy a következő évben írhatta ezt a munkáját.

Életrajzához maga szolgáltat anyagot. Ő maga mondja el, hogy a jubileum alkalmával (1450.) Rómába zarándokolt, ahol megismerkedett Capistranói Jánossal. Padovában aztán rávette, hogy maradjon oldala mellett és kísérje németországi útjában. Ettől kezdve majdnem hat éven át állandóan kíséretében volt,[3]) s így szem- és fültanúja volt mindazon dolgoknak, amiket Capistranói János mívelt. Ennek halála után Magyarországon maradt és itt Giacomo dalla Marca parancsára összegyűjti az anyagot a szenttéavatáshoz. További életéről semmiféle feljegyzést nem találtunk.

5. Giovanni da Tagliacozzo tudósitásai.

Négy került eddig napvilágra. Az első tudósítása 1456. július 28-áról való és Nándorfejérvár mellett a Száva partján írta névtelen rendtársához; latinúl kezdi, de a bevezetés után olaszúl folytatja. Valószinüleg Giacomo dalla Marca-t akarta megörvendeztetni a nándorfejérvári győzelem leírásával. Eredeti kézírata Rómában van a Biblioteca Nazionale-ban Codice Fondo Vitt. Eman. 37. — Nyomtatásban megjelent a Thallóczy Lajos és Áldásy Antal: Magyarország melléktartományainak oklevéltára. II. kötet 380—388. lapjain.

A második tudósítását 1457. szeptember 15-én írta Sulmonában. Eredeti kézírata a fentebb említett kódexben van. Így kezdődik a 110. l.: »Epistola ad Petri de Jacovutio de Tagliacozzo brevissima de la vita del beato Johanni de Capistrano. Et del

[1]) Vita et gesta beati Joannis de Capistrano. Buda. 1523. 174. — Herczog: Cosmographia Franc. I. 363.

[2]) Magyar Sion. VII. 201—204. Varsányi István levele Ozoráról 1460. április 5. Giovanni Baptista da Levanto vikárius generálishoz.

[3]) Petri de Sopronio: Praeconizatio. Herczog: Cosmographia Franc. I. 360—363.

suo felicissimo et beatissimo fine. Jo extimo dilectissimo Petri;« végződik pedig a 125. lapon: »possiamo volare alla beata gloria. Amen. Sulmone die 15. Septembris 1477. Indignus servulus Jesu Christi frater Joannes de Tagliacotio, ordinis Minorum minimus et indignus.«

Nyomtatásban megjelent Salvatore Massoni: Della maravigliosa vita, gloriose attioni e felice passaggio al Cielo del beato Giovanni di Capistrano. Venezia, 1627. 164. és következő lapokon.[1])

A harmadik tudósítást 1460. július 22-én írta Udinében Giacomo dalla Marcához.

Eredeti kézírata Napoliban van a Biblioteca Nazionale-ban a Codice IX. F. 62. 11—18.

Nyomtatásban megjelent Wadding Annales Min. XII. 340—362. lapokon; Acta Sanct. Oct. X. 366—380. Katona: Historia Critica XIII. 1067. és következő lapokon. Mindakettő csonka. Teljes kiadásban kiadta Leonardus Lemmens az Acta Ordinis Fratrum Minorum. Quaracchi, 1906-ban ezen címmel: Victoriae Mirabilis divinitus de Turcis habitae duce vener. beato Joanne de Capistrano series descripta per Fr. Joannem de Tagliacotio illius socium et comitem atque beato Jacobo de Marchia directa. Ugyanezen cím alatt külön lenyomatképen külön is megjelent. Olasz nyelven is megjelent ezen címen: Relazione della mirabile vittoria riportata prodigiosamente sui Turchi, duce il B. Giovanni da Capestrano; data del suo compagno e confratello Fr. Giovanni da Tagliacozzo al B. Giacomo della Marca; tradotta dal P. Candido Mariotti dei Minori. Jesi, 1915. Ennek fordítása magyar nyelven is megjelent ily címen: »Kapisztrán sz. János csodás győzelme Nándorfehérvárnál 1456. julius hó 22-én Tagliakocius János szent Ferencrendi szerzetesnek Marchiai szent Jakabhoz intézett levele nyomán. Latinból fordította P. Krämer Bonifácz. Kolozsvár, 1907.«

A negyedik tudósítását 1461. február 10-én írta Giacomo dalla Marcához Firenzéből.

Megjelent nyomtatásban Wadding: Annales Minorum XII. 340—362. Acta Sanct. X. oct. 390—402. Raynald: Ecclesiastici XVIII. 476—479. kivonatosan.

[1]) Victoriae Mirabilis... per fr. Joannem da Tagliacotio. VI. Leonardus Lemmens megjegyzése.

Giovanni da Tagliacozzo nem volt kezdettől fogva kísérője Capistranói Jánosnak. Csak később kérte őt Krakauból maga mellé Amborgio d' Aquilával egyetemben. Magyarországi útjában már kíséri, s így szem és fültanúja annak, amit a fentebbi tudósításaiban leír. Capistranói János halála után visszatért Itáliába, de III. Kallixtus pápa rendeletére, majd II. Pius pápa parancsára két ízben is megfordult Magyarországon, hogy Capistranói János szenttéavatási ügyében a csodákat összegyűjtse és megvizsgálja.

Georg Voigt az író jellemzésére csak a levél végét hozza fel, amelyben Istenre és az ő szentjeire hivatkozik, hogy csak az igazságot írta le és elbúcsúzik Giacomo dalla Marcától ezen jellemző szavakkal: »Valeat V. P. quam Deus conservet et faciat videre canonizationem praefati beati Patris.« Voigt erre ezt jegyzi meg: »Demgemäss schreibt er als berufener Martyrologe; seinem Plan aber, einst auch noch ein ausführliches Leben und »Lob« Capistranos abzufallen, scheint er im Hinblick auf die unübertrefflichen Laudationen Niccolos und Cristoforos aufgegeben zu haben.«[1])

Eugen Jacob pedig a következőket írja róla: »Giovanni da Tagliacozzo, ein Professor der Minoriten und unzertrennlicher Genosse Capistranos in Ungarn, beschreibt als Augenzeuge die Schlacht in einem Briefe an den Bruder Giacomo dalla Marca. Der Brief ist nicht vollständig erhalten, wird aber durch die Vita des Nicolaus von Fara ergänzt. Tagliacozzo versichert ausdrücklich, dass er nicht schmeicheln, sondern in einfachen Worten die Wahrheit sagen will, übertreibt und enstellt aber so, dass sein Bericht wenig brauchbar ist.«[2]) További előadásából aztán kitűnik, hogy azért haragszik Giovanni da Taglicozzóra, mert a csodás dolgokat is belevegyíti elbeszélésébe. Még azt is kifogásolja, hogy Capistranói János azzal buzdítja a kereszteseket, hogy »csak harcoljanak bátran a régi kígyóval és el fogják nyerni az örökös országot. A pápa is felmentést ad minden bűn alól.« Erre ezt válaszolja Eugen Jacob egy kis szemforgatással: »Ob er sie vor dem Plündern und Rauben gewarnt hat, ist dagegen

[1]) Sybel: Historische Zeitschrift. 1863. Jahrgang. Drittes Heft. 92.
[2]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. I. Theil. Das Leben und Wirken Capistrans. 142.

sehr fraglich, da er an anderer Stelle geradezu erklärt hat, dass er aus der gewonnenen Beute den Sold bezahlen will.«[1])

Eugen Jacob ítéletére, mikor a tárgyilagosságról megfeledkezik, sokat nem lehet adni.

6. Capistranói János társainak jelentése Enea Sylvióhoz Capistranói János haláláról 1457. január 1-éről Wienből.

Megjelent nyomtatásban Rader: Bavaria Sancta (editio 1704.) I. 305—307. Wadding: Annales Minorum XII. 403—405. Analecta Franciscana. II. 372. — Sinopsis Collectanea vitae, mortis et operum Divi Joannis a Capistrano. Budae. 1803. 17—21.

7. Bernardino d'Aquila: Chronicon Fratrum Minorum Observantiae. Boldog Bernardino d'Aquila (Bernardinus Aquilanus Fossanus) ezt a krónikáját 1480. körül írta. Mint rendtársa személyesen ismerte Capistranói Jánost és vele többízben érintkezett is. 1454. augusztus 12-én engedélyt ad mint vikárius provincialis, hogy Giovanni da Tagliacozzo és Ambrogio d' Aquila Capistranói Jánoshoz mehessenek.[2]) 1456-ban ő tudósítja Capistranói Jánost boldog Filippo d' Aquila haláláról. Ezt a levelet kevéssel halála előtt kapta meg és nagy örömöt okozott neki.[3])

Bernardino d'Aquila mint az obszervánsok egyik buzgó pártfogója éles szemmel nézi a dolgokat és nézetét ki is meri mondani.

Krónikáját a Biblioteca Nazionale di Napoli (VII. C. 12.) kézirata után kiadta Leonardus Lemmens 1902-ben Rómában.

8. Cristoforo de Soldo da Brescia: »Cronicon, ou Memorie delle querre contra la Signoria di Venezia« című művében mint szemtanú leírja Capistranói János prédikálását Brescia városában 1451-ben. Mint Brescia város krónikása teljes hitelt érdemel.

Megjelent nyomtatásban Muratori: Scriptores rerum Italicarum, XXI. Milano, 1732. 865—867.

9. Giacomo de Franhis, aquilai polgár tudósítása szintén szolgáltat anyagot Capistranói János életéhez. 1447. január

[1]) Eugen Jacob: Johannes von Capistrano. I. Theil. Das Leben und Wirken Capistrans. 144.

[2]) B. Bernardino d'Aquila: Chronica 81.

[3]) Acta Sanct. Oct. X. 395. Giovanni da Tagliacozzo 1461. febr. 10-én írt leveléből.

17-én találkoztak egymással Penna városában. Egyébként életéről nem sokat tudunk.

Megjelent Salvatore Massoni d' Aquila: Della maravigliosa vita, gloriose attioni et felice passaggio al cielo del B. Giovanni da Capistrano, Venezia, 1627. és Acta Sanct. X. oct. 277.

10. Enea Sylvio Piccolomini (Aeneas Sylvius Piccolomini) levelezésein kívül három munkájában is megemlékezik Capistranói Jánosról. Sokat érintkezett vele mint III. Frigyes német császár titkára. Meghalt 1464-ben mint II. Piusz pápa.

Munkái megjelentek: Aeneae Sylvii Piccolomini: Opera. Basiliae. 1551. — Aeneae Sylvii: De ortu, regione, et gestis Bohemorum. Romae, 1475., Coloniae Agripinae 1525., Lipsiae 1687. és Historia Bohemica. Helmestadii 1690. — Aeneae Sylvii: Historia de Europa. Helmestadii 1690. C. XXIII. p. 270. — Aeneae Sylvii: Historia rerum Friderici III. imperatoris. Strasburgii 1685., Francofurtii 1637. és 1702., Helmestadii 1700. — Aeneae Sylvii Piccolomini Senensis, qui post adeptum pontificatum Pius eius nominis Secundus appellatus est, opera quae extant omnia, nunc demum... in unum corpus redacta. Basiliae 1571.

11. Nicolaus Glassberger ferencrendi szerzetes, 1472-ben lépett Szent Ferenc rendjébe Ambergben. Chronica című művét 1508. körül írta Nürnbergben. Ebben részletesen beszél Capistranói Jánosnak az observantia érdekében kifejtett szerepéről, németországi prédikálásáról és a nándorfejérvári ütközetről. Képzett férfiú; igyekszik a dolgokat világosan és az igazságnak megfelelőleg előadni.

Műve megjelent az Analecta Franciscana II. 1887. Ad Claras Aquas (Quaracchi, prope Florentiam).

12. M. Johannis de Thurócz: Illustrissimorum Hungariae regum chronica, seu Chronicon rerum Hungaricarum. Brunnae et Augustae Vindilicorum 1488.; Bongars: Hungaricarum rerum scriptores. Francofurtii. 1600; Johannis Georgii Schwandtneri: Scriptores Rerum Hungaricarum veteres et genuini. I. Vindobonae. 1746.

Hunyadi Jánosnak volt kortársa; művét Drágh Tamásnak, Mátyás király kancellárjának ajánlotta. 1464. körül írhatta. Capistranói Jánossal valószínüleg nem találkozott, mert ezt egy szóval sem említi; a nándorfejérvári győzelemről tartalmaz adatokat.

13. Johannis Dlugoss: Historia Poloniae libri XIII. Leipzig, 1712. Sbignew, krakaui püspöknek titkára, a lengyelek leghíresebb történetírója. Capistranói Jánost ő kíséri püspöke nevében Krakauba Breslauból. Így személyesen ismeri. Művében többízben megemlékezik róla. Hunyadi Jánosról ellenségesen ír és magatartását minduntalan gyanusítja.

14. Hartmann Scheydel, nürnbergi polgár, Nürnbergben jelen volt Capistranói János bevonulásánál és prédikációjánál. Ezt mint szemtanú le is írja munkájában: Chronicon mundi, seu Liber Chronicorum in sex partes. Nurmpergae. 1493.

15. Antonio Bonfini, Mátyás király nejének, Beatricenek titkárja és felolvasója, Mátyás királytól kapott megbízatást az egész hazai történet megírására. Művének címe: Rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia. Francoforti, 1581.

Bonfini 1440. körül született Ascoliban; 1486-ban jött Mátyás király udvarába; meghalt 1502-ben. Lett volna alkalma Capistranói Jánosról adatokat gyűjteni, de ő az oknyomozás helyett az események vonzó csoportosítására törekszik csupán. Előadása színpadias, bőbeszédű és hizelgő. Ezért nagyon óvatosan kell használni.

Az itt felsorolt írók Thuróczi Jánoson és Antonio Bonfinin kívül Capistranói Jánosnak vagy rendtársai vagy ismerői voltak. Mint szemtanúk olyan dolgokról mernek írni, amelyek nyilvánosan megtörténtek; s így ország-világ előtt ismeretesek. Ennélfogva jogosan azt mondhatjuk, hogy vagy igazat mondanak, vagy szemtelenül hazudnak, mert harmadik esetet, a csalódást, itt el nem fogadhatjuk mentségnek.

Az itt elszámlált 15 író közül 11 pap és szerzetes, csak három világi egyén; de mindannyian a tudományban jártas férfiak, s így nevükhöz és becsületességükhöz fűződik mindaz, amit igazságképen előadnak.

Az imént felsorolt műveken kívül különböző annalesek, krónikák, akták, levelek, életrajzok maradtak reánk nemcsak a XV. századból, hanem a következő századokból is, amelyek szintén sok anyagot szolgáltatnak Capistranói Szent János életéhez. Ezek az első életrajzírók adatait kiegészítik, új megvilágításba helyezik, s így a tárgyilagosságot nagyban elősegítik. Arthur du Moustier,[1])

[1]) Arturi a Monasterio: Martyrologium Franciscanum. 488. lap.

Ulysse Chevalier,[1]) August Potthast[2]) iparkodtak a forrásokat összegyűjteni, de nem teljes sikerrel. Évtizedeken át kutattam én is, de kimeríteni még sem tudtam. Mivel még sehol egybegyűjtve nem találtam, azért nem tartottam fölöslegesnek egyenként felsorolni.

A mű folyamán mindig jeleztem, honnan idéztem és mely forrásokat tartottam szem előtt. Ha másodkézből idéztem, azt egyes helyeken külön is jeleztem, vagy ha ez nem történt meg, akkor az idézet maga is oly világos, hogy a felemlítés nem volt szükséges.

A művek a következők:

Abrégé de la vie de St. Jean de Capistran..., Paris, 1693. 12.°

Acta canonizationis s. Johannis Capistrani in processu Capistranensi, anno 1625. — Ms. cartac. in 4. in Oratorio Conventus Capistranensis. — 1. Acta et depositiones testium in Curia Sulmonensi, 1625. — 2. Positio super dubio, an constat de virtutibus etc. S. Joannis, cum summario materiarum. Roma, 1663. — 3. Positio super dubium, an sit procedendum ad canonizationem. Roma, 1662.

Acta Sanctorum Martii. A Joanne Bollando S. J. colligi feliciter coepta. A Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio eiusdem Societatis Jesu aucta, digesta et illustrata. Tomus I. Editio novissima. Parisiis et Romae. 1865. (Vita Sanctae Colettae.)

Acta Sanctorum Maii. Ex Latinis et Graecis, aliarumque gentium antiquis monumentis collecta, digesta, illustrata a Godefrido Henscheino et Daniele Papebrochio e societate Jesu. Tomus V. Editio novissima. Parisiis et Romae. 1866. (Vita Sancti Bernardini.)

Acta Sanctorum Octobris. Ex Latinis et Graecis aliarumque gentium monumentis servata primigenia veterum Scriptorum phrasi collecta, digesta commentariisque et observationibus

---

[1]) Repertoire des sources historiques du moyen age pei Ulysse Chevalier. Bio-Bibliographie. Deuxieme volume. 2379—2381. lap.

[2]) Bibliotheca Historica Medii Aevi. Wegweiser durch die Geschichtswerke des Europäischen Mittelalters, von August Potthast. I. Band, 659. lap. II. Band, 1396. lap.

illustrata a Josepho Van Hecke, B. Bossue, V. Van Buck et E. Carpentier. Tomus X. Editio novissima. Parisiis et Romae, 1869. (Vita S. Johannis de Capistrano.)

Acta Sanctorum Ungariae ex Joannis Bollandi societatis Jesu Theologi Continuatoribus, aliisque Scriptoribus excerpta, et Prolegomenis ac Notis illustrata. Semestre secundum. Tyrnaviae, 1744.

Adalékok Hunyadi és Capistrán 1456-dik évi táborozásához. Győri Történelmi és Régészeti Füzetek. III. kötet. Győr, 1865.

Aeneae Sylvii: Opera. Basileae, 1551.

Aeneae Sylvii: Historia Bohemica. Helmstadii, 1690.

Aeneae Sylvii: Historia de Europa. Helmstadii, 1690. c. XXIII. p. 270.

Aeneae Sylvii: Historia rerum Friderici III. imperatoris, Strassburgii, 1685.; Helmstadii, 1700.; Francofurtii, 1637. (Kollár: Analecta monumentorum omnis aevi Vindobonensium. II. Viennae, 1762.)

Pii II. pontificis maximi, cui ante summum episcopatum imperali secretario, tandem episcopo deinde cardinali senensi, Aeneas Silvius nomen erat, familiares epistole ad diversos in quadruplici vite eius status transmisse: impensis Antonii Koburger Nuremberge impresse. finiant XVI. kls. octobris. Anno Salutis Christiane etc. 1481.

Albaspina: Notae ad Regulam S. Francisci, ubi de Brevi memoriali Ordinis.

Albavillacus Capucinus: Hist. Chronologie. B. Colettae Virg. statu 3. lib. 3. cap. 12.

F. Ph. Albert: Papst Eugen IV. Ein Lebensbild aus der Kirchengeschichte des fünfzenten Jahrhunderts. Mainz, 1884.

Allies (M. H.): Three catholic reformers of the 15 the century. I. st. Vincent Ferrer, II. st. Bernardine of Siena, III. st. John Capistran. London, 1879. 8°. XII. 234. p.

Alt-Arnstadt. Beiträge zur Heimatkunde von Arnstadt und Umgegend. Lásd Bühring.

Alva (Petrus de): Firmamentum trium Ordinum S. Francisci V. 4. Parisiis, 1502.

Alva (Petrus de): Speculum Minorum. Rothomagi, 1512.

Analecta Bollandiana. Tomus XXI. Bruxelles, 1902. (Vita S. Bernardini a Leonardo Benvoglienti.) — Tomus XXIII. Bruxelles, 1904. (Capistranói Jánosról szóló életrajzok ismertetése.) — Tomus XXV. Bruxelles, 1906. (Vita S. Bernardini. — Codices Alexandrini et Sessoriani.) — Tomus XXVIII. Bruxelles, 1909. (Capistranói Jánosról szóló életrajzok ismertetése.) — Tomus XXX. Bruxelles, 1911. (Manuscripta S. Johannis de Capistrano in Catalogo Codicum Hagiographicorum Latinorum Bibliothecarum Neapolitanarum.)

Analecta Franciscana, sive Chronica aliaque varia documenta ad Historiam Fratrum Minorum spectantia, edita a Patribus Collegii S. Bonaventurae adiuvantibus aliis patribus eiusdem Ordinis Tomus I.[1]) II.[2]) Ad Claras Aquas (Quaracchi, presso Firenze) Prope Florentiam, 1885—1887.

Analele Academici Romane, serie II. Tomul XX. 1897—1898. Memeriile Lectiunei istorice Bucuresti. Istitutul de arte grafice Carol Göbl, furmisor al Curtii regale 16. Strade Doamnei. 16. 1899.

Annales Augsburgenses. v. Menckenius.

Annales Brixiani. v. Muratori.

Annales Erfurtenses. v. Menckenius.

Annales Glogovicenses. (Scriptores Rerum Silesiacarum. Tomus X. p. 19.)

Annales Provinciae SS. Salvatoris. Tomus I—II. Kézirat a budai szentferencrendi könyvtárban.

Annalium Ecclesiasticorum Eminentissimi Cardinalis Caesaris Baronii continuatio. Ab anno 1597. Tomus II. Lugduni, 1678. pag. 46.

Annalium Ordinis Minorum Supplementa ab admodum Reverendo Patre Fr. Antonio Melissano de Macro, ab anno 1213. usque ad annum 1500. collecta. In lucem edita per Antonium Mariam de Ture ab Augusta Praetoria. — Augustae Taurinorum, 1710.

Annegarns Weltgeschichte in acht Bänden. Neu

[1]) Cosmographia Francisco — Austriacae Provinciae Sancti Bernardini Senensis eiusdemque conventuum omnium descriptio facta per Fr. Placidum Herczog anno 1732. Edidit Fr. Eusebius Fermendžin.

[2]) Chronica Fratris Nicolai Glassberger.

bearbeitet von dr. August Enck und dr. Victor Huyskens. Achte Auflage. V. Band. Zweter Teil. — Münster i. W. 1899.

Antonini archiepiscopi Florentini: Historia seu Cronica. Volumen III. Nurembergae, 1484.

Ferdinand D'Araules: Vie de St. Bernardin. Roma, 1906.

Archivum Franciscanum Historicum. Ad Claras Aquas (Quaracchi presso Firenze). Annus I. (1908.); II. (1909.); III. (1910.); IV. (1911.); V. (1912.); VI. (1913.)

Archivum tripartitum inclitae provinciae Bulgariae Fratrum Minorum regularis observantiae..., ex variis probatis authoribus pro futura memoria collectum, annuente A. R. P. Francisco Subotin, ministro provinciali actuali, per R. P. Blasium Kleiner, ex-definitorem et sanctae theologiae lectorem, in conventu Alt-Vinczіensi... anno a partu Virgineo 1761.; descriptum vero a R. P. Andrae Wiepffler, eiusdem ordinis et provinciae predicatore, nec non recensiti conventus Alt-Vinczіensis actuali quardiano, anno Christi 1764. — A magyarországi Capistranói Szent Jánosról nevezett tartomány levéltárában levő példány. — Ezen a címen is előfordul: Archivum inclytae provinciae Bulgariae sub titulo immaculatae conceptionis b. Virginis Mariae Fratrum Minorum regularis observantiae s. patris nostri Francisci. 1764.

Arturus a Monasterio. v. Martyrologium Franciscanum.

Arthur de Monstier: La Fleur des vies des Saints. Tom. II. Rouen, 1687. (Vie de bienheureux Jean de Capistran.)

Az Ország Tükre. 1865. évfolyam, 24. szám, 266. lap. — Hunyadi János utolsó hadjárata.

Ábrázolt Folyóirat. 1848. évfolyam, 2. szám, 11. lap. — Kapisztrán János.

Baader (J.): des hl. Johannes Capistranus in Nürnberg und seine wunderbaren Krankenheilungen. — Münchener Sonntagsblatt. 1865. Jahrgang. Nr. 32.

Balanyi György: Nándorfejérvár ostroma és felmentése 1456. A Hadtörténelmi Közleményekből külön lenyomat.

Balbin: Bohemia docta. Ungar III. 1780. — 197. lap.

Barbarič Mladen: Iloče starine. Palánka, 1906. Kristofeh és Blazeh kuy.

Barbarič Mladen: Relikvije sv. Ivane Kapistrana. Vjesnik XIX. 1917. — 35—47. lap.

Barberio Romano (Giovanni Battista): Compendio Dell' Heroiche Virtu e Miracolose Attioni del B. Giovanni da Capistrano dell' Ordine di Minori Osservanti. Roma, 1661.

Barberius (Joannes Baptista): Gesta, virtutes et miracula b. Joannis a Capistrano, ordinis Minorum. Romae, 1672. 4°.

Barberio Romano (Giovanni Battista): Vita, virtu, grandezze e portenti dell invitto e gloriosissimo B. Giovanni di Capistrano vera ed Apostolica Nodrice dell' Europa Difensore del santissimo Nome di Giesu Flagello degli Ebrei, Destruttor dell' Eresie, e Conduttore dell' Armi Cattoliche contro gl' Infedeli. Novamente con accuratezza maggiore raccolte dall' is tesso sempre piu obligato cliente G. B. Barberio Romano. Roma, 1690.

Barletius Marinus: Chronicorum turcicorum, in quibus vita, indoles et adversus Turcas res gestae G. Castrioti libris XIII. describuntur. Accesserunt auctoris ejusdem libri III. de Scodra a Turcis expugnata. Tomus 3. fol. Francofurti, 1578. — Tomus II. pag. 37.

Baronii (Caesaris cardinalis), Odorici Raynaldi et Jacobi Laderchii: Annales Ecclesiastici denuo excussi ab Augustino Theiner. Parisiis, 1887. — Lib. XVIII.

Baronii (Caesaris Cardinalis): Annalium Ecclesiasticorum continuatio. Tomus II. Lugduni, 1678.

Vincenzo de Bartholomaeis: Ricerche Abruzzesi. In Bulletino dell' Istituto Storico Italiano Nro 8. Roma, 1889.

Bayle: Magnificenses de Rome a la canonisation des b. Jean Capistran et Paschal Baylon, religieux de l'ordre de St.-Francois, avec les vies des sts Laurent Justinien, Jean Faconde et Jean de Dieu, canonisés avec eux. Lyon, 1693. 8°.

Bayle: Dict. crit. (1741.) II. 40—41. p.

Bazin: (Jean Baptist): Les magnificenses de Rome a la canonisation des b. Jean Capistran et Paschal Baylon, religieux de l'ordre de St-Francois avec les vies des St Laurent Iustinien, Jean Faconde et Jean de Dieu canonisés avec eux. Lyon, 1693. 8°.

Bazin (Jean Baptist): Abrégé de la vie de st. Jean Capistran. Lyon, 1698. 8°.

Beaucourt (G. de): dans Ann. Bull. soc. hist. France. 1864. II. II. 160—166.

Beck (Jacob Christof): Neu — vermehrtes Historisch — und Geografisches Lexicon. Basel, 1742. — 428.

Becker (Karl Friedrich): Geschichte des Mittelalters. Siebente verbesserte und vermehrte Ausgabe. Neu bearbeitet von Max Wolfgang Duncker. III. Pars. Berlin, 1844. — 165.

Bel (Matthias): Adparatus ad Historiam Hungariae, sive collectio Miscellanea. Posonii, 1735. — 59.

Belavič (Pladido O. F. M.): Sv. Ivan Capistran pod Biogradom. U Vukavaru, 1907. Tiskara »Sriemskih Novina.«

Belforestus: Lib. 4. Cosmograph. in Regno Hungariae, ubi de Belgrado.

Bellarminus (Robertus S. R. E. Cardinalis): De scriptoribus Ecclesiasticis liber unus. Accessit Dissertatio philologica et historica Philippi Labbe. Insuper Supplementum de scriptoribus vel scriptis Ecclesiasticis a Bellarmino omissis ad annum 1460. usque ad Artem Typographicam inventam. Tomus septimus. Venetiis, 1728. — Pag. 522. Item de Potestate summi Pontificis adversis Guillelmum Barclaium, initio, ubi de Sententia Scriptorum Italiae.

Bellarminus (Robertus): Opera Omnia. XII. Parisiis, 1874. — 463. lap.

Benedicti XIV. Pont. Opt. Max olim Prosperi Cardinalis de Lambertinis opus: De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione. Editis novissima. Tomus primus. In Typographia Bassinensi, 1766. — 125., 127. és 150. lapokon. Editio secunda. Venetiis, 1777.

Bergomas (Jacobus Philippus Ordinis Heremitarum): Supplementi Chronicarum ab ipso Mundi Exordio usque ad redemptionis nostrae annum 1510. editum. Et novissime recognitum et castigatum... Venetiis, 1513.

Beatus Bernardinus Aquilanus (Bernardino d'Aquila): Chronica fratrum Minorum observantiae. Ex codice autographo primum edidit fr. Leonardus Lemmens O. F. M. Romae, 1902.

Beyerlinck (Laurentius): Magnum Theatrum vitae humanae, hoc est Rerum Divinarum Humanarumque syntagma catholicum, philosophicum, historicum et dogmaticum; ad normam Polyantheae universalis dispositum. Venetiis, 1707.

Blase: Der heilige Johann von Capistrans, Belgrads Retter und seine Zeit Programm der Ritterakademie zu Bedburg. Köln, 1858. — 4°.

Blondus (Flavius Forliviensis): De Roma triumphante libri decem, priscorum scriptorum lectoribus utilissimi, ad totiusque Romanae antiquitatis cognitionem pernecessarii. Romae instauratae libri III. — Italia Illustrata. — Basiliae, 1531.

Bollandiniani hagiografi: Bibliotheca hagiografica Latina antiqua et mediae aetatis II. Brüssel, 1899. — 645—646.

Bollettino della societa di storia patria Anton Ludovico Antinori. Lásd Roberto Cessi.

Bonfini (Antonius): Rerum Ungaricarum Decades Quatuor cum Dimidia seu libri XLV. Francofurti, 1581. — Altera editio: Posonii, 1744.

Bonnani D'Ocre (Teod.): San Giovanni da Capistrano e la civilta, parole. Aquila, 1885. 8°.

Bosius: De signis Ecclesiasticis. Tom. I., lib. 7. cap. 1. — Tom. II. lib. 19. cap. 3.

Bougine: Handbuch der allgemeinen Litteraturgeschichte. Tom. I. p. 615.

Boulachon (Alex.): Polybiblion. 1881. — pag. 3251.

Brandys (Maximilian): Der Rosenkranz von den sieben Freuden Mariens und seine Ablässe. Druck und Selbsverlag im Kloster Frauenberg bei Fulda, 1906.

Brann (Dr. M.): Geschichte der Juden in Schlesien. IV. Breslau, 1907.

Brann (Dr. M.): Geschichte der Juden und ihrer Litteratur. 2. Auflage. Breslau, 1899. — II. Theil.

Breve Compendio della vita Ervica, virtu, e miracoli del S. Giovanni da Capestrano dell' Ordine Minori, della piu stratta observanza di S. Francesco novamente Canonizato dal Sommo Pontifice Alessandro Octavo 16. Ottobre 1690. — Vienne d'Austria appresso Leopoldo Voigt Stampatore dell' Universita.

Brevis memoria Provinciae Capistranae ab eiusdem Provinciae alumno adornata. Budae, 1857.

Brunet:.V. 699.

Buchberger (Michael): Kirchliches Handlexicon. II. Band. München, 1907. — 120—121. lap.

Budapesti Hirlap 1856. évfolyam, 170. szám, július 21. — 1911. évfolyam, 104. szám, május 4.

Budapesti Szemle: Első kötet. Pest, 1857. — Hunyadi János emlékezete. Szávától.

Bullarium Romanum. Tom. V. pag. 101. Canonizatio S. Bernardini Senensis. — Tom. V. pag. 137. Festum transfigurationis Salvatoris. — Tom. XXII. 31—36. Canonizatio Joannis de Capistrano.

(Magnum) Bullarium Romanum a B. Leone Magno usque ad S. D. N. Clementem X. opus absolutissimum Laertii Cherubini praestantissimi Jurisconsulti Romani: et D. Angelo Cherubino Monacho Cassinensi, novissime vero a R. R. P. P. Angelo a Lantusca et Joanne Paulo a Roma, Ordinis Minorum S. Francisci, Strictioris Observantiae, quinti Tomi editione illustratum et auctum. Editio Novissima. Tomus primus. Lugduni, 1673.

Bullarum, Diplomatum et Privilegiorum Sanctorum Romanorum Pontificum. Taurinensis Editio. Tomus XII. Augustae Taurinorum. 1871. — Canonisatio Johannis de Capistrano.

Bulletin de l'acad. roy de Belgique. 1863. 2e Sér XVI. — 216. pag.

Bullettino dell' Istituto Storico Italiano. Nro 8. Vide Vincenzo de Bartholomaeis.

Bühring J.: Urkunden und Auszuge zur Geschichte Capistranos und des Barfüsserkloster zu Arnstadt. In Alt-Arnstadt. Beiträge zur Heimatkunde von Arnstadt und Umgegend. Herausgegeben von der Museumgesellschaft. 3. Heft. Arnstadt, 1906.

Bühring J.: Johanns von Capistrano, des andächtigen Vaters Aufenthalt in Arnstadt 1452. — In Alt-Arnstadt. Beiträge zur Heimatkunde von Arnstadt und Umgegend. Herausgegeben von der Museumgesellschaft. 3. Heft. Arnstadt, 1906.

Bzovius: Annales Ecclesiastici. Tom. 17. ad annum 1450. parag. 14 et 15; ad annum 1451. parag. 16 et 17; ad annum 1454. parag. 9; ad annum 1455. parag. 29; ad annum 1456. pag. 2. et sequ. Tom. 18. ad annum 1494. parag. 38.

Caccia (Franciscus): Memoranda Paraphrasis, seu vita S. Joannis a Capistrano. Graecii, 1691.

Giovanni di Calaorra: Historia Cronologica della provincia di Syria et terra santa di Gierusalemme. Opera composta

in Spagnuola dal M. R. P. F. Giovanni di Calaorra. Tradutta nella Lingua Italiana dal M. R. P. Angelico di Milano. Venetia, 1694.

Carada (M. Theodorian): Sf. Joan Capistran. Extras din »Revista Catolica.« Bucuresti, 1914.

Caro (Dr. Jacob): Geschichte Polens. IV. Band. Gotha, 1875.

Catalogus librorum impressorum Bibliothecae Regiae Academiae Upsaliensis. Upsaliae, 1814.

Catalogus Bibliothecae Banavianae. Historiam universalem, Geographiam, Genealogiam, artem Heraldicam et Chronologiam... etc. exhibens cum indicibus necessariis. Lipsiae, 1753. Tom. II.

Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Regiae Scient. Universitatis Budapestinensis. Tomas II. Budapestini, 1894. — 563. pag.

Synoptico-Memorialis Catalogus. Vide Csevapovich Gregorius.

Cataneo (F.): Vita di s. Giovanni da Capistrano, Minore osservante di S. Francesco. Parma, 1691. — 4°.

Cavalli (Sigismundus): Orbis Seraphicus, Historia de provinciis in specie Ordinis Minorum s. P. Francisci. Pars secunda. Tomus quintus. Augustae Taurinorum, 1741. — 537. l.

Cave (Gulielmus): Scriptores Ecclesiastici. Tomus II. fol. 153.

Cessi (Roberto): Notizie e ducumenti intorno alla vita di S. Giovanni da Capistrano, ricercati negli Archivi e nelle bibliothece di Padova, apud Bolletino della societa di Storia Patria Anton Ludovivo Antinori negli Abruzzi, Aquila, 1908. anno XX. ses. 2-a, puntata XIX. 41—62.

Chalcocondylas (Laonicos): De rebus Turcicis. Lib. II.

Chamard: Vie des saint Personnages de l'Anjou. Paris, 1863. 3. vol.

Charronus: Historia Generalis Franciae. Cap. 143.

Chassin (Charles-Luis): Jean de Hunyad recit du XV° siecle précédé de la Hongrie son génie et sa mission. Etude Historique. Deuxième edition. Paris, 1859.

Chiappini (Aniceto): Di Alcune Apocrife di San Giovanni da Capestrano. Estrutto dal Bulletino della regia deputazione Abruzzese di Storia Patria. Serie Terza. Anno quinto. Puntata I., II. E. III. Aprile—Dicembre. 1914.

Chevalier (Ulysse): Répertoire des sources historiques du moyen age. Bio-Bibliographie. Deuxieme volume. Paris, 1907. 2379—2381. pag.

Chiappini (Aniceto): S. Giovanni da Capestrano e la sua donna. Estrutto dalla Miscellanea Francescana. Anno 1918. vol. XVIII. Perugia, 1918.

Chmel (Joseph): Materialen zur österreichischen Geschichte. Zweiter Band. Wien, 1838.

Chmel (Joseph): Beiträge zur Beleuchtung der kirchlichen Zustände Oesterreichs im fünfzehnten Jahrhundert. (Aus dem zweiten Bande der Denkschriften der philosophischhistorischen Klasse der k. Akademie der Wissenschaften. Wien, 1851. — 75 cap.

Chmel (Joseph): Geschichte K. Friedrich IV. und seines Sohnes Maximilians I. — II. Band. Wien, 1842. — 660. pag.

Choppinus: De sacra Politia. Lib. III. Titul. 2. art. 5.

Chroniche dei Frati Minori del Serafico P. S. Francesco. Parte Terza. Venezia, 1597. - 124. et sequ.

Chroniche Ordinis S. Francisci a Dalisbona (Marco-Navarre Diego). Venetiis, 1582. — 56—67.

Die Chroniken der deutschen Städte vom 14. bis ins 16. Jahrhundert. Vierter Band. (Herausgegeben von der hist. Commission bei der königl. Akademie der Wissenschaften) Leipzig, 1865. 325.

Chronicon Gotwicense, seu Annales liberi et exempti monasterii Gotwicensis. 1732.

Chronicon Mellicense. (Schramb. A.) Viennae, 1702.

Chronicon Thuringiae. v. Menchenius.

Chronologia Historico-Legalis Seraphici Ordinis Fratrum Minorum Sancti Patris Francisci. Tomus primus. Neapoli, 1650.

Clary (Leon de): Auréole seraphique, vies des saints et bienheureux de l'Ordre de saint Francois. Tom. IV. Paris, 1882. — 87—194. Olasz fordítás: Leon de Clary: L'Aureola Serafica, vite dei Santi e Beati dei tre Ordini di S. Francesco. Traduzione dei RR. PP. Frediano Giannini e Marino Marcucci, O. F. M. — Quaracchi, 1898—1900.

Cochlaeus Wendelstein (Joannes): Historiae Hussitarum libri duodecim. Apud Sanctum Victorem prope Moguntiam, 1549. — Liber. X.

Régi Magyar Codexek: Debreczeni Codex. Gömörey Codex. Közzéteszi Volf György. Budapest, 1882.

Comaculae. 1478. — Névtelen írta ezt az életrajzot.

Copinger: Suppl. (1895.) I. 4376.

Corner: Ecclesiae Venetae antiquis monumentis illustratae. Venetiis, 1769. VIII. pag. 15.

Crantius (Albertus): Metropolis sive Historia Ecclesiastica Saxoniae. Coloniae, 1574. — Lib. II. Saxoniae cap. 35. et 36. — et lib. II. Metropolis cap. 30., 39. et 51.

Crechia: Insignis thaumaturgus Divus Joannes Capistranus. Viennae, 1754.

Cromer (Martinus): Polonia, sive de origine et rebus gestis Polonorum. Lib. XXII. et XXIII. Bâle, 1558. et 1568.

Cronica, seu Origo Fratrum Minorum de Observantia in Provinciis Bosnae et Hungariae Christo Jesu militantium. 47. lap. (Kézirat a gyulafehérvári Battyáni könyvtárban. Nro M. S. S. IX. 108.)

Csánki Dezső dr.: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. II. kötet. Budapest, 1894.

Csevapovich (Gregorius): Synoptico-Memoralis Catalogus Observantis Minorum Provinciae S. Joannis a Capistrano olim Bosnae-Argentinae. A dimidio Seculi XIII. usque recentem aetatem. Budae, 1823.

Czerpán (Innocentius): Actus Siklosienses. Anno Reparatae Salutis, 1778. — Kézirat a siklósi szentferencrendi kolostor könyvtárában.

Datus (Augustinus): Historia Senensis. — Senis, 1503. pag. 226.

Decsy Sámuel: Osmanografia, azaz: A' Török Birodalom' természeti, erköltsi, egy-házi, 's hadi állapottyának, és a Magyar Királyok ellen viselt nevezetesebb hadakozásainak summás leírása. III. k. Bétsben, 1789.

Dionysius Luxemburgensis Capucinus: Legenda Sanctorum. Moguntiae, 1717.

Dlugoss (Johannes): seu Longini Historia Poloniae libri XII. Tom. II. Leipzig, 1712.

Dobner (Gelasius): Monumenta Bohemiae nusquam antehac edita. Tomus II. Pragae, 1768. — 415. lap.

Documenta 1272—1785. Kézirat a budai ferencrendi könyvtárban.

Doelle (Ferdinandus): Sermo S. Johannis de Capistrano O. F. M. ineditus de S. Bernardino Senensis O. F. M. — Extractum ex Periodico »Archivum Franciscanum Historicum.« Ann. VI. Fasc. I. Ad Claras Aquas prope Florentiam (Quaracchi presso Firenze). 1913.

Doglioni (Nicolaus): Compendium Hist. Universal. part. 4. ad annum 1456.

Donin (Ludwig): Leben des Heiligen Gottes. III. Band. Wien, 1899. — 253. lap.

Döllinger (Dr. Joh. F.): Lehrbuch der Kirchengeschichte. Erstes Band. Regensburg, 1843.

Dubravius (Johannes) Olomuzensis Episcopus: Historia Bohemica. Cui in fine adiecta Aeneae Sylvii Cardinalis de Bohemorum origine ac gestis Historia. Francofurti, 1687. — lib. XXIX. 747.

Düx (Dr. Johann Martin): Der deutsche Cardinal Nicolaus von Cusa und die Kirche jener Zeit. I—II. Band. Regensburg, 1847.

d'Elvert: Hist. Lit. Geschichte. 19.

Elzearius: Lib. I. sacri montis Oliveti. cap. 15.

Emler Dva listy Z Capestrana. ČČM. 1887. — 117. lap.

Engel (Johann Christian): Geschichte des Ungarischen Reichs. Dritter Theil. Halle, 1797. Nr. 232—234. — Wien, 1813.

Engel (Johann Christian): Monumenta Ungariae. Wien, 1809.

Erhardt: Abhandlung vom verderbten Religionszustand in Schlesien. Breslau, 1778. — 44. és 127. lap.

Eschenloer (Peter): Geschichten der Stadt Breslau oder Denkwürdigkeiten seiner Zeit von 1440—1479., aus der Handschrift der Kgl. und Univ. Bibliothek zu Breslau herausgegeben von I. G. Kunisch. I. Band. — Breslau, 1827.

Eubel (Konrad): Geschichte de oberdeutschen (Strassburger) Minoriten-Provinz. Erster Theil: Text. Zweiter Theil: Anmerkungen. — Würzburg, 1886.

Fabricius: B. g. (2ª VII. 697; XI. 65): B. m. ae (1734.), I. 913—914. (2ª 331.)

Facies nascentis et succrescentis Provinciae Seraphico-Austriae strictioris observantiae seu Compendiosa Descriptio

Reformatae eiusdem Provinciae FF. Minorum. Per Archivarios. Ratisbonae, 1743.

Falk (Frantz): S. Johann von Capistrano in Deutschland. Der Katholik. Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben. Einundsiebenzigster Jahrgang. I. Series. Dritte Folge. III. Band. Februar. Mainz. 1891.

Faloci-Pulignani: I. codici di S. Giovanni da Capistrano. Vide: Miscellanea Franciscana. Tom. V. pag. 5—21.

Farlatus (Daniel): Illyrici Sacri. Tomus V. Ecclesia Jadertina cum suffraganeis et ecclesia Zagrabiensis. Venetiis, 1775. — 253.

Fejér (Georgius): Genus, Incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad. Budae, 1844.

Fejér (Georgius): Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus et civilis. Budae, 1844. — X. 7.

Felder (Dr. Hilarin): Geschichte der Wissenschaftlichen Studien in Franziskanerorden bis um die Mitte der 13. Jahrhunderts. Freiburg im Breisgau, 1904.

Fermendžin (Eusebius): Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925. usque 1752. Zagrabiae, 1892. (Monumenta spectantia Historiam Slavonum Meridionalium. Tom. XXIII.)

Fermendžin (Eusebius): Litterae diversae. Kézirat a budai szentferencrendi könyvtárban.

Ferraris (Lucius): Promptae Bibliothecae Suplementum. Tomus IX. Roma, 1899.

Filó Károly: Kapisztrán szent János élete. Budapest. Szent István Társulat. Népies kiadás.

Firmanus: Chronographia Historica Sirmensis et Ujlakiensis Ducatus. 1699.

Fitzgerald (Vincent): Saint John Capistran. London, 1911.

Fleurius (Claudius) abbatis: Historia Ecclesiastica a quodam Anonymo continuata, atque a R. P. Alexandro... latine reddita, notisque castigata. Augustae Vindelicorum et Oeniponte, 1768. Tomus XXVI., XXVII. et XXVIII.

Forster Gyula: Magyarország műemlékei. I—II. Budapest, 1905—1906.

Fraknói Vilmos: Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szentszékkel. 1418—1526. II. Budapest, 1902.

Fraknói Vilmos: Carvajal János bíbornok magyarországi követségei 1448—1461. Budapest, 1889. — (Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIV. kötet. Budapest, 1890. Negyedik értekezés).

Fraknói Vilmos: Mátyás király levelei. I. kötet. Budapest, 1893.

Fraknói Vilmos: Szilágyi Mihály élete. Budapesti Szemle. 1911. évfolyam.

Frank (Dr. Franz): Der Ritualmord vor den Gerichtshöfen der Warheit und der Gerechtigkeit. Zweite Auflage. Regensburg, 1901.

Frank (Dr. Franz): Nachträge zu dem Ritualmord vor den Gerichtshöfen der Wahrheit und der Gerechtigkeit. Regensburg, 1902.

Franziskanische Studien. Quartalschrift. I. Jahrgang. 3. Heft. (Juli). Vide Clemens Minarik.

Friedrich (Urbanus): Historia seu Compendiosa descriptio Provinciae Hungariae Ordinis Minorum S. P. Francisci strictioris Observantiae, militantis sub Gloriosissimo titulo Sanctissimi Salvatoris. Cassoviae, 1759.

Fridlein (Cyrillus): Alphabetum de Regno Hungariae nec non de regnis Hungariae Coronae adiacentibus conscriptum ad Usum communem. Petro-Varadini, 1775. (Kézirat a budai ferencrendi kolostor könyvtárában.)

Fulgosus (Baptista): Lib. 8. Exempl. cap. 15. Exempl. 27.

Fumeus (Martinus): Lib. I. histor. Hung. antc med.

Galambos Kálmán: Capistranói szent János. Magyar Sion. Egyháztörténelmi havi folyóirat. Második évfolyam. Esztergom, 1864.

le Gault (Ignatius): De sanctitate Romanae Ecclesiae, cap. 2. sect. 2.

Gánóczy (Antonius): Episcopi Varadinenses fide diplomatum concinnati. Viennae Austriae, 1776.

Gelcich József és Thallóczy Lajos: Raguza és Magyarország összeköttetéseinek oklevéltára. Budapest, 1887.

Gesner (Conradus): Bibliotheca. Tiguri, 1574.

Gillius (Nicolaus): Annales Franciscani sub Carolo VII. Reg. ad ann. 1455. et 1456. — Mare Historiarum cap. 113. ad annum 1455.

Glasnik: Biskupije Djakovačke — Sriemske, 1874. 25—30. lap.

Gonzaga (Franciscus): De origine Seraphicae Religionis Franciscanae eiusque progressibus, de Regularis observantiae institutione, forma administrationis, ac legibus, admirabilique eius propagatione. Romae, 1587.

Gonzalez de Torres (Eusebius): Vita dell' ammirabile servo di Dio S. Giovanni da Capistrano religioso dell' Ordine del Serafico P. S. Francesco, Nouvamente tradotta dall' originale Spagnulo del M. R. P. Eusebio Gonzalez de Torres, religioso, e cronista generale de Medesimo Ordine. Viennae, 1748.

Gothutius (Augustinus): Gymnasium speculativum. Epistola dedicatoria ad Henricum IV. Francorum ac Navariae regem.

Grabowski: Commentarius rerum a fratribus Ordinis Minorum da observantia, qui Bernardini in Polonia nuncupantur, ab anno 1450. usque ad annum 1744. gestarum. Posnaniae, 1746.

Graesse: Trésor III. 85., VI., II. 51., 373.

Graetz (Dr. H.): Geschichte der Juden. Achter Band. Vierte unversänderte Auflage. Leipzig.

Grandet (Joseph): Traité historique et chronologique des saints d'Anjou. Manuscriptum in Bibliotheque d'Angers (n^{0} 886 des manus docum. classés sous le titre de Notes pour servir d' Histoire civile et ecclesiastique de l'Anjou; 2 cartons in fol. 2^{0} carton, fol. 112).

de Graveson (Ignatius Hyacinthus Amat): Opera omnia. Historia Ecclesia variis colloquiis digesta. Tomus VI. Venetiis, 1740.

Gravina: in voce Turturis. part. 2. cap. 13.

Greiderer (Vigilius): Germania Franciscana, seu Chronicon Geographo-Historicum Ordinis S. P. Francisci in Germania. I—II. Oeniponte, 1777.

Grotefend (H.): Quellen zur Frankfurter Geschichte. I. Band. Frankfurter Croniken und annalistische Aufzeichnungen des Mittelalters. Bearbeitet von Dr. R. Froning. Frankfurt a. M., 1884. — 191. lap.

Grünhagen (Dr. C.): Geschichte Schlesiens. I. Band. Gotha, 1884. — 280—282. lap.

Grünhagen (Dr. C.): Zeitschrift für Geschichte und Altertum Schlesiens. VI. Band. 378. etc. Der Bericht des Striegauer Stadtbuches. — XI. Band. 210.

de Gubernatis a Sospitello (Dominicus): Orbis Seraphicus. Tom. III. Romae, 1682. — 100—106. lap.

Guérard (P.): St. Jean de Capistran et son temps (1386—1456.) Bourges, 1865. — 18° XXXIII. 220. p.

Guggenbichler Gaudentius: Introductio ad vitam Seraphicam pro fr. novitiis, clericis et iunioribus patribus Ordinis fratrum Minorum S. P. Francisci. Editio secunda. Tom. II. Ad Claras Aquas. 1899.

Haenel (Gustavus): Catalogi librorum manuscriptorum, qui in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae, Hispaniae, Lusitaniae asservantur. Lipsiae, 1830.

Hain: Rep. bibl. (1827.) II. 4376, 7776.

Hammer (Joseph von): Geschichte des Osmanischen Reiches. Zweiter Band von der Eroberung Constantinopels bis zum Tode Selim's I. 1455—1520. — Pest, 1828.

Haroldus (B. Fr.): Alberti a Sarthiano vita et opera Romae 1688. — Epist. 319. Capistrani epistola ad Christoforum Donato. Brixen, 1438. — Epist. 414. Capistrani epistola ad episcopum Bergomensem, 1445.

Hauck (A.): Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche. III. 714. lap.

Hazánk s a Külföld. 1868. évfolyam. 39. szám, 618. lap. Kapisztrán holtteste.

Van Hecke (Joseph): De S. Joanne de Capistrano confessore Ordinis FF. Minorum Villacki in Pannonia commentarius praevius. — Bollandini: Acta Sanctorum Octobris X. 1869. — 269—439., 439—483.: Vita S. Joannis de Capistrano per Fratrem Nicolaum de Fara descripta. — 483—491.: Vita S. Joannis de Capistrano a Fratre Hieronymo de Utino descripta. — 491—546.: Vita S. Joannis de Capistrano a Fratre Christoforo de Varesis descripta. — 546—552.: Appendix. Epistolae aliquot. — 915—916.: De corpore S. Joannis Capistrani.

Van Hecke (Joseph): Acta s. Joannis Capistrani, Ordinis Minorum Observantium St. Francisci illustrata. Bruxellis, 1860. fol. 284. p.

Hefele (Dr. Karl): Der heilige Bernhardin von Siena und die Franziskanische Wanderpredigt in Italien während des XV. Jahrhunderts. Freiburg in Breisgau, 1912.

Hefele (Carl Joseph): Conciliengeschichte. Fortsetzung von J. Cardinal Hergenröther. Achter Band. Freiburg, im Breisgau, 1887.

Heimbucher (Max): Die Orden und Congregationen der katholischen Kirche. Paderbonn, 1907. — 377. lap.

Helmling: Hagiogr. Jaresbericht, 1903. — 190. lap.

Henne am Rhyn (Otto): Die Kreuzzüge und die Kultur ihrer Zeit. Leipzig, 1884.

Herben (J.): Jan Kapistran, Z »Cerné knihy« národa českého I., Ruch IV., 1882. — 166—168. p.

Hergenröther (Joseph Cardinal): Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte: Vierte Auflage, neu bearbeitet von Dr. J. P. Krisch. Zweiter Band. Freiburg in Breisgau, 1904.

Hermann (Amandus): Capistranus Triumphans, seu Historia Fundamentalis de Sancto Joanne Capistrano, Ordinis Minorum Insigni Regularis Observantiae Propagatore. Coloniae, 1700.

Herschel: Steiermärkische Geschichte: Capistranus. in Serapeum. Tom. XIV. (1853). 161—166. p. Epistola sociorum S. Joannis de Capistrano.

Hertzberg: Geschichte der Bizantiner und des Osmanischen Reiches. Berlin. 1883. 688. p.

Herczog (Placidus): Cosmographia Austriaco-Franciscano, seu exacta descriptio Provinciae Austriae. Pars I. II. Coloniae Agrippinae, 1740.

Herzog: Realencyklopädie. III. 713. p.

Heyne: Documentierte Geschichte des Bistums und Hochstiftes Breslau. III. Band. Breslau, 1868.

Hoffmann (Joh. Jacob): Lexicon Universale Historico-Geografico-Cronologico-Poetico-Philologicum Tom. I. Basileae, 1677. — 369. pag.

Holtrop (Joh. Guil.): Catalogus librorum saeculo XV. impressorum quotquot in Bibliotheca Regia Hagana asservantur. Hagae, 1856.

Holzapfel (Dr. Heribert): Handbuch der Geschichte des Franziskanerordes. Freiburg in Breisgau. 1909.

Horváth Mihály: Magyarország története. Második kiadás. Harmadik kötet. Pest, 1871.

Hozedez E.: Nicolai de Fara praefatio in vitam S. Jo-

hannis a Capistrano. — in Analecta Bollandiana, Bruxellis, 1904. Tom. XXIII. 320—324. p.

Hőke Lajos: 1456. julius 21-ke. Nándorfehérvár visszavert ostroma. Fővárosi Lapok. 1878. évfolyam, 165. szám.

Huber Alfonz — Baróti Lajos: Austria története. Második kötet. Budapest, 1901.

Hu'eber (Fortunatus): Dreyfache Cronickh von dem dreyfachen Orden des grossen H. Seraphinischen Ordens-Stiffters Francisci, so weith er sich in Ober- und Nider-Teutschland auch allen angrentzenden Länderen, in seinen Clöstern und Provinzen erstrecket. München, 1686.

Hueber (Fortunatus): Menologium, seu Brevis et Compendiosa Illuminatio, relucens in splendoribus Sanctorum, Beatorum, Miraculosorum, Incorruptorum, Extaticorum, Beneficorum, etc. Monachi, 1698. — 2012—2016. p.

Hugo a Pesco — Costantio: Repertorium omnium operam. mss. in LXI. codicibus... servatis in duobus Armariis huius sacelli s. Johannis a Capistrano, anno Domini 1863.

Hunfalvy Pál: Az oláhok története. II. kötet. Budapest, 1894.

Hunyadi János utolsó hadjárata. Lásd »Az Ország Tükre« 1865. évfolyamában.

Hunyadi és Capistrán a nándorfejérvári ütközetben július 21-én 1456. Magyar Sajtó. 1856. évfolyam. 168. lap.

Illgen: Zeitschrift für die historische Theologie. Band II. Leipzig, 1832. — pag. 262.

Infessura (Stefano): Römisches Tagebuch. Übersetzt und eingeleitet von Hermann Hefele. Jena, 1913.

Irsik Ferenc: Capistrani szent János tetemének holléte. — Religio. 1854. évfolyam. II. félév, 16. és 17. szám.

Isthuanffius Nicolaus Pannonius, Regni Propalatinus: Regni Hungarici Historia, libris XXXIV. exacte descripta. Coloniae Agrippinae, 1685. — Lib. XX. p. 252.

Iványi Béla: Bártfa szabad királyi város levéltára 1319—1526. I. kötet. (1319—1501.) Budapest, 1910.

Jacob (Eugen): Johannes von Capistrano. I. Theil. Das Leben und Wirken Capistrans. Breslau, 1903.

Jacob (Eugen): Johannes von Capistrano. II. Theil. Die auf der Königlichen und Universitäts-Bibliothek zu Breslau

befindlichen handschriftlichen Aufzeichnungen von Reden und Tractaten Capistrans. — Erste Folge: Speculum clericorum. De erroribus et moribus Christianorum cum libello, qui inscribitur: Planctus multorum Christianorum; Planctus super errores religiosorum. — Sermones in synodo Wratislaviensi praedicati. Breslau, 1905.

Jacob (Eugen): Johannes von Capistrano. II. Theil. Die auf der Kőniglichen und Universitäts-Bibliothek zu Breslau befindlichen handschriftlichen Aufzeichnungen von Reden und Tractaten Capistrans. — Zweite Folge: Materia triginta sex sermonibus Lipsiae praedicata. — Tractatus de cupiditate. — Breslau, 1907.

Jacob (Eugen): Johannes von Capistrano. II. Theil. Die auf der Kőniglichen und Universitäts-Bibliothek zu Breslau befindlichen handschriftlichen Aufzeichnungen von Reden und Tractaten Capistrans. — Dritte Folge: XLIV. sermones Vratislaviae habiti a. D. 1453. — Breslau, 1911.

Johannes a Sancto Felice v. Ribadeneira Petrus ad Flores Sanctorum.

Johannes a Sancta Maria: Chronica provinciae S. Josephi. Pars I. liber 1. cap. 4.

Jan Kapistran a Eneas Sylvius. Ohlas od Nézásky. 1875. 8. és 9.

(I. K.): Jan Kapistran: Národni Listy. 1885. 5. és 7.

Johannes Capistranus (der heilige), Franziskaner und Bussprediger. Wien, 1880. — 8°.

Kurtzer Ausszug dess Lebens und Wundertaten deren 2 Heiligen Franziskanera wahrer und ernsten Observantz der Barfűssern als St. Johannes Capistran und St. Paschalis Baylon, verfasst durch einen Ordens — Priester bei Maria — Schnee. — Neue Stadt Prag im Jahre 1691.

Jakosich (Josephus): Synopsis collectanea mortis et operum divi Johannis de Capistrano, antesignani Provinciae de eius nomine dictae in compendium ab alumno eiusdem provinciae verbis authorum, quorum usum habuit, redacta. Budae, 1803.

Jakosich (Josephus): Diplomatarium Collectum. Tomus XIX. — Kézírat a budai ferencrendi kolostor könyvtárában.

Janssen: Geschichte des deutschen Volkes. Tom. I. — Freiburg, 1883. — 389. lap.

Dr. Karácsonyi János: Szt. Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig. I. kötet. Budapest, 1923.

Kaiser (Ferdinandus): Catalogus Superiorum, Conventuum, Provinciarum 5. O. S. P. N. F. ex archivo Provinciarum collectarius. Budapestini, 1913. — Lithographia.

Kaprinai (Stephanus): Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad Regis Hungariae. Tom. I—II. Vindobonae, 1767—1771.

Kapisztrán holtteste. Lásd Hazánk és Külföld. 1868. évf.

Kapisztrán János. Lásd Ábrázolt Folyóirat. 1848. évf.

Kapisztrán János Olmützben. Lásd Közművelődés. 1915. évfolyam.

Der Katholik. Zeitschrift. Lásd Frantz Falk.

Katholikus Szemle. 1908. évfolyam. 866. lap.

Katona (Stephanus): Historia Metropolitana Colocensis Ecclesiae. Colocae, 1800.

Katona (Stephanus): Historia critica Regum Hungariae stirpis mixtae. Tomulus VI. ordine XIII. Pars II. Pestini, 1790.

Kayser (Fr.): Papst Nicolaus V. (1447—1453.) und das Vordringen der Türken. Historisches Jahrbuch im Auftrage der Görres-Gesellschaft. VI. Band. München, 1885.

Kellen (Ludovicus): Leben der beyden neu-canonizirten Heiligen Johannis Capistrani und Paschalis Baylon, Barfüsser des hl. Vaters Francisci. Cöllen, 1691. — 8°. 80. p.

Kerékgyártó Árpád: Magyarország emléknapjai Ezeréves történetében. Budapest, 1882.

Kemény és Kovács: Erdélyország Történelmi Tára. II. Kolozsvár, 1845.

Kerckhove (Gaudentius): Commentarii in Generalia Statuta Ordinis S. Francisci Fratrum Minorum Provinciis Germano-Belgico. Coloniae Agrippinae, 1709.

Kerval (L. de): Saint Jean de Capistran son siecle et son influence. Bordeaux-Paris, 1887. — Olasz fordítása: S. Giovanni da Capistrano suo seculo e sua influenza pel Sig. Leone Kerval versione fatta sull' originale francese dal Giacomo Castelmadana. 8°. Roma.

Kerval (L. de): Un Frère Mineur d' autrefois Saint Jean de Capistran. Woluwe (Belgique), 1908.

Kervyn de Lettenhove: Une lettre de s. Jean de Capistran au duc de Bourgogne, en faveur de la ville de Gand (1453.); publ. in Bulletins de l' acad. roy de Belgique, 1862. 2. sér. XVI. p. 216. Bruxelles, 1863. 8°. 8. p.

Ketrzynski (Albert): De persecutione Judeorum Wratislaviensium. v. Monumenta Pol. Hist. Tom. IV.

Kirchhueber (Barnabus): Vita s. Joannis Capistrani et Paschalis Ordinis S. Francisci. Monachi, 1691. 8°. — Leben des heiligen Vaters Johannis von Capistrano und des hl. Br. Paschalis Baylon, aus dem ersten seraphischen Orden des hl. Franciscus von Assisi. München, 1691. 8°. — Leben des heiligen Vaters Johannes von Kapistran und des heiligen Bruders Paschalis Baylon aus dem ersten seraphischen Orden des heiligen Franziskus von Assisi. Nach P. Barnabus Kirchhueber, O. S. F. neu bearbeitet von Michael Sintzel. Augsburg, 1847.

Kiss Károly: Hunyadi János utolsó hadjárata Bolgár és Szerbországban 1454-ben, s Nándorfejérvár felmentése a török táborításától 1456. — Különlenyomat a m. akadémiai Értesítőből. Pest, 1857.

Klaic (Vjekoslav): Bosznia története a legrégibb kortól a királyság bukásáig. Horvát nyelven írta. Dr. Bojničic Iván német átdolgozása után fordította Szamota István. Nagybecskerek, 1890.

Kloeden: Handbuch der Länder. III. Zweite Hälfte.

Klose: Von Breslau. Dokumentirte Geschichte und Beschreibung. In Briefen. Zweiter Band. Erste und zweite Theil. Breslau, 1781.

Kobler (A.): Studien über die Klöster des Mittelalters. Aus dem Englischen übersetzt. Regensburg, 1867.

Knöpfler (Alois): Lehrbuch der Kirchengeschichte. Fünfte Auflage. Freiburg im Breisgau, 1910.

Kohn Sámuel: A zsidók története. Budapest, 1884.

Kolde (Th.): Das religiöse Leben in Erfurt beim Ausgang des Mittelalters. Halle, 1898. — Nr. 63.

Kollányi Ferenc: Magyar Ferencrendiek a XVI. század első felében. Századok 1898. évfolyamában, 324. lap.

Kollár (Franciscus): Analecta Monumentorum omnis aevi Vindobonensia. Tom. II. Viennae, 1762. — Aeneas Sylvius: Historia Friderici III.

Komorovo (Johannes de): Tractatus cronice fratrum minorum observantiae. — Kiadta Zeissberg in Archiv für österreich. Geschichte. XLIX. (1872.) — 332—341. lap.

Memoriale Ordinis Fratrum Minorum a F. Johanne de Komorovo compilatum. Monumenta Poloniae. Tom. V. 1888. — 161. lap.

Kont (J.): Bibliographie francaise de la Hongrie. Paris, 1913. — 270. lap.

Kopallik (Joseph): Geschichte des Franciskaner Conventes in Wien. Wien, 1894. — 63. lap.

Kováts (Mathias): Biographia Joannis Hunyadi quondam regni Hungariae gubernatoris, vajvodae Transsilvaniae, Slavoniae, Temesiensis, et Severiensis Bani, perpetui Comitis Bistricensis et capitanei Belgradiensis ex probatis auctoribus, in hocce compendium redacta. Agriae, 1818.

Kresslinger (Massaeus): Ortus et Progressus sacri Ordinis Fratrum Minorum S. P. Francisci ultra quinque iam perdurantis compendiose conscriptus. Monachi, 1732.

Kriegk (Dr. G. L.): Deutsches Bürgerthum im Mittelalter. Frankfurt a. M., 1868. — 23., 342., 526., 566. lap. (Steinles Meisterhand im Dome zu Frankfurt.)

Közművelődés. 1915. évfolyam, augusztus 21., 31. szám. Kapisztrán János Olmützben.

Labbeus: Dissertat. Tom. I. p. 519.

Laskai Osvaldus: Vita S. Johannis de Capistrano. Elveszett.

Laziardus: Lib. 3. Epitom. histor. universal. cap. 280.

Lázár Gyula dr.: A török birodalom története. Második kiadás. Nagybecskerek, 1890.

Lemarchand (A.): Histoire de' l' université d' Angers. I. vol. III. lib. Angers, 1877.

Lensaeus (Johannes): Oratio sui ac Reipublicae Christianae contra impium invasorem. Cap. 9.

Leon (Joseph de): Vida y milagros de sn. Juan de Capistrano, religiöso menor de la regular observancia de N. S. P. S. Francisco. Granada 17..., 4°. 16 f. 135. p.

Lewicki (Dr. Anatolius): Index actorum saeculi XV. ad respublicas Poloniae spectantium. Cracoviae, 1888. — Monu-

menta Medii Aevii Historica. Tomus XI. Cracoviae, 1888. — 314. lap.

Liber epistolarum B. Joannis de Capistrano. Ms. 339. Fondo Gesuitico, della Biblioteca Nazionale di Roma. Cartac. in 12. sec. XVII.

Longius (Paulus): Chronicon Citienze. V. Pistorii-Struvii: Rer. Germ. Scriptores. I. 1245.

Ludovicus Caelestinus de Monte Corvino seu Leone: Vita sancti Johannis de Capistrano. Napoli, 1589.

Magyar Állam. 1895. évfolyam, október 23., 243. szám.

Magyar Könyvszemle. 1910. évfolyam. XVIII. kötet. 2. füzet. 150. lap.

Magyarország és a Nagyvilág. 1880. évfolyam. 25. szám. 397. oldal. Kapisztrán egyházi beszéde a kártyajátékok ellen. Képpel.

Magyar Sajtó. 1856. évfolyam. 168. lap. Lásd Hunyadi és Capistran.

Magyar Sion. Egyháztörténelmi havi folyóirat. Második évfolyam. Esztergom, 1864. Lásd Galambos Kálmán. — Hetedik évfolyam. Esztergom, 1869. Lásd Mircse János.

Manoel de Coimbra: Epitome historial da vida e virtudes e portentos do inv. e glor. padre s. Joano Capistrano. Lisboa, 1602. 4°.

Manuscripta Ara coelitana opera s. Joannis a Capistrano continentia, cura et studio Johannis Antonii Sessa da Panormo. Vol. I—XVIII. in 4. cart. circa annum 1700.

Marais (Paul): Cataloque des incunables de la Bibliothèque Mazarine. Paris, 1893.

Marcell. da Civezza: Bibl. Sanfranc. (1879.) 80.

Marcus de Lissabona: Chronicas da Orden dos Frades Menores. Lissabona, 1557. — Versio Gallica: R. P. Blancone: Traduction des Chroniques de Marc de Lisbonne. Paris, 1604. — Versio Italica: Venezia, 1606.

Marcus Ulyssiponensis: Chronica Minorum. Pars III. lib. 4.

Marczali Henrik dr.: Nagy képes világtörténet. VI. kötet. Budapest, 1896.

Mariotti (Candido): L'Immaculata Concezione di Maria ed i Francescani. Quaracchi, 1904.

Mariotti (Candido): La Passione di Gesu Cristo ed i Francescani. Assisi, 1907.

Mariotti (Candido): L' Eucaristia ed i Francescani. Fano, 1908.

Mariotti (Candido): Il Nome di Gesu ed i Francescani. Edizio secunda, molto accresciuta e migliorata. Fano, 1909.

Margalits Ede dr.: Horvát történelmi repertorium. I. II. kötet. Budapest, 1900—1902.

Markgraf (H.): Geschichte Schlesiens und besonders Breslaus unter Kőnig Ladislaus Posthumus. Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Altertum Schlesiens. XI. Band. Heft. 2. 241—244.

Martirologium, Franciscanum in quo Sancti, Beati, aliique Servi Dei, Martyres, Pontifices, Confessores ac Virgines qui tam vitae sanctitate, tam miraculorum gloria claruerunt etc. Cura ac labore P. Arturi a Monasterio Rothomagensis, recollecti, Provinciae sancti Dionysii alumni. Parisiis, 1638.

Märkische Forschungen. Tom. XVI. 255. Capistranós Beziehungen zum Wilsnecker Wunderblut.

Masci (Atanasio): Profili Capestranesi, S. Giovanni da Capestrano et suoi sequaci. Loreto Aprutino di Vestea o. c., 1906.

Masci (Atanasio): Vita di San Giovanni da Capestrano. Napoli, D'Auria, 1914.

Massonio d'Aquila (Salvatore): Della maravigliosa vita, gloriose attioni e felice passagio al cielo del B. Giovanni di Capistrano. Venezia, 1627. 4°. (Dedicatus fuit hic liber a Bernardo Massonio Urbano VIII. Papae.)

Melisano di Macro (Antonio): v. Annalium Minorum Supplementa.

Melzi: Anon. Ital. (1848.) I. 393. 457.

Memoranda Paraphrasis, Das ist: Denckwürdige Beschreibung von dem Leben, Tugenden, und Wunderwerken dess Heiligen Vaters Joannis Capistrani. Grätz, 1691. — Cf. Caccia Franciscus.

Menárd (Claudius): Pandectae rerum Andegavensium. Manuscriptum in Bibliothéque d'Angers. (No. 875.) I. fol. 56.

Menckenius (Johannes Burchardus): Scriptores Rerum Germanicarum. Tomus I. Lipsiae, 1728. — Achillis Pirminii Gassari:

Annales Augsburgenses. p. 1568. — Tomus III. Lipsiae, 1730. Annales Erfurtenses Germanici ab anno 1440. usque annum 1467. jussu Hartungi Kammermeisteri consulis Erfurt collecti. 1215—1217. p. — Adami Ursini: Chronicon Thuringiae. 1332. p.

Mezzatinti: Inventario delle carte dell' Archivio Sforzesco in »Archivo Storico Lomb.« s. II. v. VIII. (1885). p. 658.

Meyerus (Johannes): Annales Flandriae. Lib. 16. ad annum 1456.

Michael Angelus a Neapoli. v. Chronologia Historico-Legalis.

Miechovius: Historia Polonorum. lib. 4. cap. 59.

Migne (Henrion-Vervorst): Histoire Ecclesiastique depuis la création jusqu' au Pontificat de Pie IX. — Tome Vingt-quatriéme. 1876, Abbeville.

Millot: Allgemeine Weltgeschichte. VI. Wien. 1813.

Minařik (Clemens): Die Provinzvikare des österreichisch-böhmisch-polnischen Observantenprovinz von 1451. bis 1467. in »Franziskanische Studien« Quartalschrift. I. Jahrgang. 3. Heft. Münster, 1914.

Mircse János: Adalékok Capistranói szent János életéhez. Külön lenyomat a Magyar Sion VII. évfolyamából. Esztergom, 1870.

Miraeus (Aubertus): Scriptores Ecclesiastici. 464 p.

Miscellanea Francescana di Storia, di lettre di arti. — Tom. II. fasc. 4. Motta Emilio: S. Giovanni da Capistrano a Milano. (1451—1455). Tom. V. pag. 5—21. Michaele Faloci — Pulignani: I. codici di San Giovanni da Capistrano. (Reproductio Vincenzo de Bartholomaeis). 135—137. Epistola Francisci Sforza ad Johannem de Capistrano. Datum 1451. maj. 30.; et littera responsa Capistrani 1451. júl. 8. Viennae; et tertia 1455. nov. 14. ab. Francesco Sforza.

Miskolczi Gyula: Hunyadi János török hadjáratai. Első közlemény. Hadtörténelmi Közlemények. XIV. évfolyam. (1913.) Budapest. 347—369.

Mitzschke (Paul): Wörtliche Nachschriften von Predigten Capistranos? In Archiv für Stenographie. Herausgegeben von Dr. Curt Dewischeit. 56. Jahrgang. Neue Folge. Band I. Berlin, 1905.

Molnár János: Az anya-szent-egyháznak történeti. III. rész. Nagy-Szombat, 1771.

Mongitor: Bibliotheca Sicula. Volumen II. Appendix 22. Opera di Gianantonio Sessa.

Monumenta Poloniae Historica. Pomniki Dziejowe Polski. Tom. III. Lwów. 1878. — Pag. 785.: Judeorum expulsio 1453. (Codex Chisianus in Rom. Q. II. 51. cart. fol. 54.) Közli Semkovicz. — Tom. IV. Lwów, 1884. De persecutione Judeorum Wratislaviensium. Közli Albert Ketrzynski.

Moreni: Bibl. Toscana (1805.) I. 211—212.

Motta (Emilio): S. Giovanni da Capistrano a Milano 1451—1455. in Miscellanea Franciscana. (1892.) II.

Munsterus: Cosmograph. universal. in Alba Graeca seu Belgrado urbe. lib. 3.

Muratori (Ludovicus Antonius): Rerum Italicarum Scriptores. Tom. XXI. Mediolani, 1732.: Annales Brixiani a Christoforo a Soldo ab anno 1438—1468.

de Nantes (René): Trois apôtres franciscains au XV. siécle; dans les Etudes Franciscanes. Tom. II. Paris, 1899.

Narbone: Bibl. Sic. I. 414. III. 275. N. b. g. VIII. 579—581.

Nauclerus (Johannes) Praepositi Tubingensis: Chronica succinctim comprehendentia, Res Memorabiles saeculorum omnium ac gentium ab initio Mundi usque ad annum Christi nati, 1500. Coloniae, 1614.

Nejedlý (Zdeněk): Česka missie Jana Kapistrána Časopis Musea Královstvi Českého. Ročnik. LXXIV. Praze, 1900.

Nicolaus Cusanus S. R. E. Cardinalis ultima epistola ad Bohemos.

Oelsner (Dr. Ludwig): Schlesische Urkunden zur Geschichte der Juden in Mittelalter. (Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen. Herausgegeben von der zur Pflege vaterländischen Geschichte aufgestellten Commission der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. XXXI. Band. Wien, 1864.)

Olchváry Ödön: Hunyadi János hadjáratai. Hetedik közlemény. Nándorfejérvár ostroma. Ludovica Akademia Közlönye. Tizennegyedik évfolyam. Budapest, 1887.

Onuphrius: Fasti, ad annum 1441.

Ország Tükre. 1865. évfolyam. 23. és 24. szám. Hunyadi János utolsó hadjárata.

Oudin (Casimirus): Commentarius de scriptoribus Ecclesiasticis. III. Venetiis, 1578. Lipsiae, 1722. (2460—2462. pag.)

Palacky (Franz): Geschichte von Böhmen. Viertes Band. Das Zeitalter Georgs von Poděbrad. Erste Abteilung. Prag, 1857.

Palacky (Franz): Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner Nachbarländer im Zeitalter Georgs von Poděbrad (1450—1471.) Wien, 1860.

Pesty Frigyes: Brankovics György rácz despota birtokviszonyai Magyarországban. Értekezések a történelmi tudományok köréből. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. VII. kötet. Budapest, 1877.

Pettkó Béla: Kapisztrán János levelezése a magyarokkal 1444—1456. A Capestranóban őrzött eredetiekből. Budapest, 1901. Lenyomat a »Történelmi Tár« 1901. évfolyamából.

Pez (Hieronymus): Scriptores Rerum Austriacarum Veteres ac Genuini etc. Lipsiae, 1725. — Tom. II. (Thomae Ebendorfferi de Haselbach: Chronicon Austriacum libris V. comprehensum. 1463.)

Pez (Bernardus) Benedictinus et bibliothecarius Mellicensis: Bibliotheca Ascetica Antiquo-Nova. Tomus VIII. Ratisbonae, 1725.

Pilarz: Morav. Hist. Tom. II. pag. 171.

Picquetus: Catalogus virorum illustrium Franciscanorum.

Pistorius Nidanus (Joannes): Rerum Germanicarum Scriptores aliquot insignes, primum collectore I. Pist. Nidano ... tribus Tomis in lucem producti, nunc denuo recogniti... etc. ... curante Burcardo Gotthelff Struvio. Ratisbonae, 1726. — Tom. I.: Magnum Chronicon Belgicum. Tom. III.: Pauli Long. Monachi: Chronicon Citienze.

Platina (Baptista) Cremonensis: Opus de Vitis et Gestis Summorum Pontificum, ad sua usque tempora deductum, et auctum deinde accessione rerum gestarum eorum Pontificum, qui Pauli II. in quo Platina desinit, usque ad Clementem eius nominis VII. successerunt. Coloniae, 1562.

(Platina — Panuinus): Vitae Romanorum Pontificum a D. Petro usque ad Clementem VIII. Ex Platinae Historia in Epitomen redactae, ac iuxta Onuphrii Panuinii Eremitae Augustiniani censionem ordinatae. Lerdii, 1597.

Palacky (Franz): Italinische Reise. 1837. Abhandlungen böhm. Gesch. Wiss. F. V. Band I. pag. 62.

Palma (Carolus Franciscus): Notitia Rerum Hungaricarum. Editio III. Pars II. Tyrnaviae, 1785.

Palmerius: Cronicon. ad annum 1456.

Panormus de Sessa (Johannes Antonius) seu. Giov. Antonio da Palermo: Opera Johannis de Capistrano. Tom. I—XVIII. Manuscripta. Romae in bibliotheca Aracoelitana.

Papini (Carlo): Nel V. Centenario della Festa de Nome di Gesu e della Predicazione di S. Bernardino da Siena in Camaione. Firenze, 1910.

Paris de Puteo: Tractatus Juris Caesarei et Pontificis. Tom. VII. De sindicatu §.

Pastor (Dr. Ludwig): Geschichte der Päpste im Zeitalter der Renaissance bis zur Wahl Pius II. — Tom. I. Freiburg in Bresgau, 1886. — Editio secunda. Freiburg in Breisgau, 1891.

Paulus Reg.: Lib. 2. ss. Regni Napolitani.

Paur Iván: Capistrán János. Hazánk I. (1858.) 388. pag. — Capistranói János kelyhe. Hazánk. I. (1858.) 396. pag. két rajzzal.

Pavich (Emericus): Ramus viridantis Olivae, in Arcam Militantis Ecclesiae Relatus, seu Paraphrastica et Topographica Descriptio Provinciae nuper Bosnae-Argentinae, jam vero S. Joannis a Capistrano Nuncupatae. Budae, 1766.

Pavissevich (Joseph): Saecula Seraphica ex illustrioribus gestis et factis proposita. Essechii, 1777.

Pejacsevich (Franciscus Xav.): Historia Serviae seu Colloquia de statu Regni et Religionis Serviae ab exordio ad finem, sive a saeculo VII. ad XV. Coloczae, 1799.

Pelbartus de Themesvar: Stellarium Coronae benedictae Mariae Virginis et laudes ejus pro singulis predicationibus elegantissime coaptatum. Hagenau, 1509.

Petri (Hermann): Leben des heiligen Johannes Capistranus. Aus dem Holländischen übertragen. München, 1844.

Platus (Hieronymus): De Bono Status Relig. lib. 2. cap. 30.

Poereus (Franciscus): Der übergebenedeytisten Mutter Gottes Mariae Dreyfache Cron geflockten auss Sternen der fürnemsten Hochheiten ihrer Fuertrefflichkeit Gewalts und Güttig-

keit versetzt mit köstlichen Kleinodien viles neu erfundnen Haupt-Ursachen und Mittlen sie Zuehren zulieben und Ihr trewlich zudienen. Dritter und vierter Tractat. Erstlich französisch bescriben. — Luzern, 1664.

Pol (N.): Jahrbűcher der Stadt Breslau. Herausgegeben von Bűsching. Breslau, 1815. Band II. 3—5.

Port (Celestinus): Dictionnaire historique geographique et biographique de Maine et Loire. Tom. III. Paris-Angers, 1874—1878.

Possevinus (Antonius) Mantuanus: Apparatus sacer ad scriptores. Coloniae Agrippinae, 1608. Tomus I—II. Editio rara.

Potthast (August): Bibliotheca Historica Medii Aevi. Wegweiser durch die Geschichtswerke des Europäischen Mittelalters. Berlin, 1896. I. Band. 659. p. II. Band. 1396. p.

Pray (Georgius): Annales Regnum Hungariae. Pars III. Vindobonae, 1766.

Prileszky: Acta Sanctorum Ungariae. Vide Acta.

Protocollum provinciae S. Francisci Bulgarico-Valachiae anno 1851. cum provincia Capistrana.

Pubitska: Cronologische Geschichte Böhmens unter den Slaven. Leipzig, 1770. — Tom. VIII. pag. 483.

Raderus (Mathaeus): Bavaria Sancta. Monaci, 1615. — Editio altera 1704. I. 301—309.

Rangeard Pierre: Histoire de l' Université d' Angers. Manuscriptum in Bibliothèque d' Angers. (no 1022. des manuscrits).

Ranke Lipót—Mihályffy Gyula: Szerbia és Törökország a tizenkilencedik században. Nagybecskerek, 1890.

Ranzanus (Petrus), Siculus, Episcopus Lucerinus, apud Matthiam I. olim Hungariae Regem per triennium legatus: Epitome Rerum Hungaricarum per indices descripta. Budae, 1746.

Ratingen (Jacob von): Lied auf das Breslauer Hostienmirakel von 1453. Abgedruckt in der Niederdeutschen Jahrbűchern XIV. S. 86. ff. und im Korrespondenzbl. d. Ver. fűr niederdeutsche Sprachf. (1893.), 6. ff. Cf. Beiheft zu den Nachr. d. Gött. Ges. der Wissenschaften phil.-hist. Klasse (Göttingen, 1900.) 17. ff.

Raynald (Odoricus). V. Baronius.

Religio egyházi és irodalmi folyóirat. 1854. évfolyam. V. Irsik Ferenc.

Remellay Gusztáv: Kapisztrán János. Történeti rajz. Hölgyfutár. 1856. évfolyam. 172. szám. 703. lap. — Kapisztrán Jánosról még néhány szó. Vasárnapi Ujság. 1858. évf. 2. szám.

Revue Franciscaine. Bordeaux, 1887. No. de decembre; pag. 473—475.

Ribadeneira (Petrus): Flores Sanctorum. 1700. 582. p.

Ribadeneira (Petrus): Ad Flores Sanctorum. Tomus tertius, sive Supplementum, continens Sanctorum et Beatorum vitas et res gestas. Collegit, illustravit et recensuit P. Joannes a Sancto Felice Ordinis Excalc. SSS. Trinitatis Redemptionis Captivorum sacerdos. Coloniae Agrippinae, 1741.

Ribáry Ferenc: Világtörténelem. A középkor története. Irta Dr. Molnár Antal. II. kötet. Budapest, 1882. — 398. lap. Capistranói János egyházi beszéde a kártyajáték ellen. Schäfelein egykorú metszése.

Richter (Dr. Otto): Der Bussprediger Johannes von Capistrano in Dresden und den Nachbarstädten 1452. Mitteilungen des Vereins für Geschichte und Topographie Dresdens und seiner Umgebung. Viertes Heft. Dresden, 1883.

Rioche (Johannes): Liber 5. compendii Tempor. cap. 46., et cap. 82. de sacris Doctor.

Rituale Franciscanum. Pragae, 1685.

Robertus de Licio: Part. I. serm. de laudibus Sanctorum. Concione d. Bernardino Senens. cap. 2. condition. 3.

Rocco da Napoli (Gaetano): Compendio della vita di S. Giacomo della Marca. Napoli, 1909.

Rodulphius Tossinianus (Petrus) másképen Ridolphi da Tossignano: Historiarum Seraphicae Religionis libri tres seriem temporum continentes, quibus brevi explicantur fundamenta, universique ordinis amplificatio, gradus, et instituta; nec non viri scientia, virtutibus et fama praeclari. Venetiis, 1586.

Rosicz (Sigismundus): Gesta diversa transactis temporibus in Silesia et alibi. — Scriptores Rerum Silesiacarum. Tom. XII. 31., 64. pag.

Rotolli (Anastasio): Vita di San Giovanni da Capistrano. Monza, 1878. 16°. 212. p.

Rupp Jakab: Magyarország helyrajzi története. II. kötet. Budapest, 1872.

Sabellicus: Aenead. 10. lib. 6. et 10.

Salamon Ferenc: Budapest története. II. k. Budapest, 1885.

Salamon Ferenc: Magyarország a török hódítás korában. Második kiadás. Budapest, 1886.

Salazar (Petrus): Chronic. provinciae Castellae. lib. I. cap. 33.

Sannig (Bernardus): Der Cronicken der drey Orden dess heiligen Francisci Seraphici. IV. Theil. Neu-Stadt Prag, 1691.

Santini: Brevi notizie su la vita di S. Giovanni da Capistrano. Napoli, 1856.

Sbaralea (Johannes Hiacynthus): Bullarium Franciscanum. Romae, 1759. 401—403. p.

Sbaralea (Johannes Hiacynthus): Supplementum et castigatio ad scriptores trium Ordinum S. Francisci. Romae, 1806. — 401—403. 729. p.

Scheydel (Hartmannus): Chronicon mundi, seu liber chronicorum in sex partes mundi divisus. Nurembergae, 1493. — Augsburgae, 1497.

Schematismus Almae Provinciae S. Johannis de Capistrano O. F. M. S. Francisci in Hungaria ad annum 1909. — Kolozsvár, 1909. — Függelék: 1—66: Kapisztrán szent János levelezése. v. Pettkó.

Schematismus Almae Provinciae S. Stephani Proto-Regis Hungariae, O. F. Minorum in Transsylvania Hungariae. Claudipoli, 1906.

Schiffner: Landespatronen III. 205—230. p. Lebensgeschichte des hl. Johann Kapistran aus dem Orden des hl. Franz von Assisi. Ein berühmter Held in Ungarn gegen die Türken.

Schlager (Patricius); Die deutschen Franziskaner und ihre Verdienste um die Lősung der socialen Frage. Regensbung. 1907.

Schmeidler: Urkundliche Geschichte der ev. Haupt- und Pfarrkirche zu St. Bernhardin in Breslau. Breslau, 1853. — 7—11. p.

Schmitth (Nicolaus): Archiepiscopi Strigonienses. Tyrnaviae, 1750. II. Tom.

Schmitth (Nicolaus): Episcopi Agrienses fide diplomatum concinnati. Tyrnaviae, 1768.

Schmitth (Nicolaus): Imperatores Ottomanici a capta

Constantinopoli cum epitome Principum Turcarum. Tom. I. Tyrnaviae, 1760. 18—20. p.

Schneider (Johann): Rede von heiligen Johann von Capistran. Brűnn, 1780. 4°.

Schulte (Johannes Friedrich): Die Geschichte der Quellen und Literatur des Canonrechts von Gratian bis auf die Gegenwart. Stuttgart. 1877. II. 446.

Schwandtner: Scriptores rerum Hungariae veteres, ac genuini. Vindobonae. 1768.

Scriptores Rerum Lusaticarum. Tom. I. Lipsiae et Budissae. 1719. pag. 362.

Sedulius (Franciscus Henricus): Historia Seraphica, sive s. Patris Francisci Assisiatis vita, eiusque sodalium, qui ex tribus eius ordinibus relati sunt inter Sanctos; item illustria Martyria Fratrum Minorum Inferioris Germaniae Provinciae. Antverpae, 1613.

Semkovicz. v. Monumenta Pol. Hist. III.

Segré (Marie-Bonaventura de): Aperçu historique zum l'Ordre des Frères Mineurs. Lille, 1900.

Sermones Dominicales. Két XV. századból származó magyar glosszás latin codex. Bevezetéssel és szótárral ellátta: Szilády Áron. I—II. Budapest, 1910.

Serapeum; Zeitschrift für Bibliothekwissenschaft, Handschriftenkunde, und ältere Litteratur von dr. Robert Naumann. Jahrgang XIV. (1853). Leipzig. — Pag. 161. v. Herschel.

Serres (de): Inventatio General. hist. Franc. sub Ludovico XI. Rege, versus finem.

Sigismundo di S. Silverio: Vita di San Giovanni da Capestrano, propagatore de minori osservanti di S. Francesco. Firenze, 1691. 8°.

Soldo (Cristoforo): v. Muratori.

Speculum Fratrum Minorum et Firmamentum trium ordinum S. Francisci tract. 1. in Memoriali Ord. Franciscani sub 34. Generali ministro.

Sommersberg: Scriptores Silesiae. Tom. I. pag. 84., tom. II. pag. 175. et 331.

Speculum Humanae Salvationis. Kritische Ausgabe. Übersetzung von Jean Mielot (1498). Die Quellen des Speculum und seine Bedeutung in der Ikonographie besonders in

der elsässischen Kunst des XIV. Jahrhunderts von I. Lutz und P. Perdrizet. — Műlhausen, 1909. — I. Band. Erster Theil. II. Band. Zweiter Theil.

Steichele: Archiv für Geschichte des Bistums Augsburg. 1858. — II. 88.

Stobbe (Otto): Die Juden in Deutschland während des Mittelalters in politischer, socialer und rechtlicher Beziehung. Braunschweig, 1866.

Storia di C. Comaculae, 1478.

Streber (Marx): Wetzer und Welte's Kirchenlexikon. VI. Band. 1606—1611.

(Surius Laurentius): Historia Sanctorum Omnium Nationum Ordinum et Temporum ex probatis R. P. F. Laurentii Surii Carthusiani tomis, in Epitomen redacta. Opera Francisci Haraci Ultraiectani, S. Theologiae Licentiati. Coloniae Agrippinae, 1630.

Svastics Ignác (Csétsényi): Magyarok Historiája. II. Pozsony, 1805. pag. 204.

Synopsis Collectanea vitae, mortis et operum divi Joannis. V. Jakosich.

Synopsis Vitae S. Johannis de Capistrano a quodam Minore anonymo Belgico. 1758.

Szalay József dr.—Baróti Lajos dr.: A magyar nemzet története. Budapest, 1896. II. kötet.

Szalay László: Magyarország története. Második kiadás. Pest, 1863. III. kötet.

Századok. A magyar történelmi társulat közlönye. 1869. évfolyam: Schulcz Ferenc: Vajda-Hunyad váráról. 1898. évfolyam: Kollányi Ferenc: Magyar Ferencrendiek a XVI. század első felében. 1911. évfolyam: Erdélyi László dr.: A bártfai Irgalmasság anyja nevű társulat.

Szegedi I.: Rubricae sive synopses titulorum et articulorum universi juris Ungarici nobis illustratae. II. pag. 139.

Szendrei János dr.: Magyar hadtörténelmi emlékek. Budapest, 1896. — 103—106. pag.

Szentkláray Jenő dr.: A dunai hajóhidak története. Budapest, 1885.

Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története. IV.: Fraknói Vilmos: A Hunyadiak és a Jagellók kora. (1440—1526.) Budapest, 1896.

Szörényi (Ladislaus): Vindiciae Syrmienses. 1746. Nr. 303.

Tadra (F.): K pobytu Jana Kapistrana v zemich českyeh. Sedmnácte listuv z rukopisu národni knihovn řimske. Věstník kral. Českе spol. nauk. 1889. — 31—48. p. (Lettres inedites relatives a Jean Capistran (1453—1456.) in Abhandlungen der kgl. Bőhmischen Gesellschaft der Wiss. Classe fűr Philos. und Geschichte. 1889.)

Tafuri: Schritt. Napoli (1749.) II. 2. 225—230.

Tagliacotio Johannes (Giovanni da Tagliacozzo): Victoriae Mirabilis divinitus de Turcis habitae duce vene. beato Joanne de Capistrano — series descripta atque beato Jacobo de Marchia directa. Ex cod. IX. F. 62. bibl. nat. Neapolitanae nunc primum integre edita. Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1906. — Versio Hungarica: Kapisztrán szent János csodás győzelme Nándorfejérvárnál 1456. július 22-én. Tagliakocius János szentferencrendi szerzetesnek Marchiai szent Jakabhoz intézett levele nyomán latinból fordította P. Krämer Bonifác. Kolozsvár, 1907.

Társalkodó. VIII. évfolyam. Szerkeszti és kiadja Helmeczy Mihály. Pest, 1839. — Hoblik: Illokrul és az Ujlakiakrul. 54. lap. — Magócsy István: Jegyzetek »Illokról és az Ujlakiakról« értekező cikkhez. 82—84. p.

Telek (Josephus): Antiqua facies Provinciae Hung. Salvatoris. 1757. Pars II. pag. 10. — Kézirat a budai ferencrendi kolostor könyvtárában.

Telek (Josephus): Protocollum Conventus Szegediensis, seu Cosmographia seu brevis descriptio olim florentissimae, nunc a cineribus redivivae Provinciae Hungariae Ordinis Minorum S. P. Francisci strictioris observantiae. In conventu Gyöngyösiensi. Pag. 12. Art. III. De religiosis, qui olim insigniter floruerunt in hac provincia.

Teleki József gróf: A Hunyadiak kora Magyarországon. II. és X. kötet. Pest, 1852. és 1853.

Thallóczy Lajos és Áldásy Antal: Magyarország mellék-tartományainak oklevéltára. II. kötet. Pest, 1862. — Monumenta Hungariae Historica. Tom. XXXIII.

Theiner Augustinus: Vetera monumenta Historiam Hungariae sacram illustrantia maxima parte nondum edita ex tabulariis Vaticanis. Tom. II. Romae, 1860.

Theiner Augustinus: Vetera Monumenta Poloniae et Lithvaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. Tom. II. Romae, 1861.

Theuetus: Cosmographia. Tom. II. lib. 11. cap. 4. — lib. 20. cap. 4. és 7. Tom. II. virorum illust. lib. 5. cap. 34.

Thim József dr.: A szerbek története a legrégibb kortól 1848-ig. II. k. Nagybecskerek, 1892. 71. lap.

Thureau-Dangin (Paul): Un predicateur populaire dans l' Italie de la renaissance. Saint Bernardine de Siena. 1380—1444. Cinquieme Edition. Paris, 1897.

Thury József: Török történetírók. I. kötet. Budapest, 1893.

Thwrócz (M. Johannes de): Chronica Hungarorum. Apud Johannem Georgium Schwandtner: Scriptores Rerum Hungaricarum veteres ac genuini. I. Vindobonae, 1746.

Timon (Samuel): Epitome Chronologia Rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum. Claudiopoli, 1764. 73. pag.

Tiraboschi: Storia della letteratura Italiana. (1807.) VI. 1. — 293—294. pag.

Tocco (Felice): I fraticelli. Firenze, 1905.

Tocco (Felice): L'eresia dei fraticelli e una lettera inedita del beato Giovanni dalle Celle. Roma, 1906.

Tóth—Szabó Pál dr.: A cseh-huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon. Budapest, 1917.

Toussaint (I. P.): Das Leben des heiligen Bernardin von Siena aus dem Franziskanerorden. Regensburg, 1873.

Történelmi Tár (Magyar). Kilencedik kötet. Pest, 1861. — Horváth Mihály: Magyar regesták a bécsi császári levéltárból. 1118—1605. — Tizenegyedik kötet. Pest, 1862. Hunyadi János hat legnagyobb csatája, melyet szultán Murád és Mohammed ellen vívott. Chodzsa Szádüddin Effendi Tádzs üt Tevárich (Történetek koronája) török szövegét fordítva közli Vámbéry Ármin.

Történelmi Tár. 1901. évfolyam. v. Pettkó — 1907. évfolyam. 4. füzet.

Tractatus Universi Juris duce et auspice Gregoris XIII. Pontifice Maximo in unum congesti: additis quamplurimis antea nunquam editis, hac * Nota designatis: XVIII. materias, XXV. voluminibus comprehendentes. Venetiis, 1584. — Tractatus Illustrium in utroque tum Pontificii, tum Caesarei iuris facultate

Jurisconsultorum, de Jure cognoscendo et interpretando. Venetiis 1584. Tom I. 323—371.: Speculum Conscientiae. Tom. IX. 77—85: De dispensatione matrimonii. Tom. XIII. 32—66.: De papae et Concilii sive Ecclesiae auctoritate. Tom. XIV. 388—398b.: De excommunicationibus. Tom. XIV. 398b—400.: De canone poenitentiali.

Trittehem (Johannes de) Abbatis Spanhemensis: De scriptoribus ecclesiasticis collectanea: Additis nonnullorum a recentioribus vitis et moribus, qui scriptis suis hac nostra tempestate clariores evaserunt. Parisiis, 1512. pag. 704. és Chronica Spanheimense, ad annum 1461.

Trsztyanski (Johannes Stephanus): Topographia Hungarica. 1750. — 590. lap.

Tudományos Gyűjtemény. 1824. évfolyam. VIII. kötet. Pest, 1824.

de Turre (Antonius Maria): v. Annalium Ordinis Minorum Supplementa.

Ungaricae Sanctitatis Indicia, sive Brevis quinquaginta Sanctorum et Beatorum Iconibus expressa. etc. Tyrnaviae, 1692.

Vacant (A)—Manyenot (E.): Dictionaire de theólogie catholique commencé. Paris, 1899. II. 1686.

Vasárnapi Ujság. 1855. évfolyam, 3. szám. Nagy-Szőllős. — 1857. évfolyam. 51. szám: Kapisztrán János szószéke a bécsi szent István templom külfalán. Képpel; 1858. évfolyam. 2. szám. v. Remellay Gusztáv. — 1862. évfolyam, 23. szám: A nagyszőllősi Kankóvár. 1879. évfolyam, 11. szám: Hunyadi János Nándorfehérvárnál.

Vega (Franc. de la): De la vida y milagros del s. fr. J. de Capistrano, legado apostolico, del orden de los Menores, Madrid, 1623. 4°.

Veith: De rebus Capistrani in Silesia gestis. Im Programm von Katholischem Gymnasium in Glogau. 1831.

Vignerius: Bibliotheca Historica ad annum 1451. 1453. et 1456. — Fortalitium fidei. lib. 4. consideration. 9. — Bello. 157.

Virág Benedek: Magyar századok. IX—XIII. Buda, 1808.

Vita et gesta beati Johannis de Capistrano. Anno Salutis 1523, Budae. (A Magyar Tud. Akadémia könyvtárában, a Ráth György-féle csoportban).

Vita S. Joannis de Capistrano. Typis Vindobonensibus. 1523.

Vita et Sermo S. Capistrani. Augsburg, 1519. — Ebben jelent meg Hans Schäufelein azon képe, amely Capistranói Jánost azon jelenetben ábrázolja, midőn Nürnbergben 1452-ben a játékszereket elégetteti.

Vita inedita di San Giovanni da Capistrano in L'Oriente Serafico dall' anno 1913. (215–257; 302—310; 385—389.) és dall' anno 1914. (66—69: 204—208). Maria degli Angeli.

Voigt (Georg): Johannes von Capistrano, ein heiliger des fünfzehnten Jahrhunders. — Historische Zeitschrift, herausgegeben von Heinrich von Sybel, Fünfter Jahrgang, 1863. Drittes Heft. München. 19—96. pag.

Voigt Georg: Enea Silvio de' Piccolomini als Papst Pius der Zweite und sein Zeitalter. Berlin, 1862. II. Band. pag. 22—26. 178—183.

Volaterranus: Antropolog. lib. 21. titul. de Eremitis.

Wadding (Lucas): Annales Minorum, seu Trium Ordinum a S. Francisco Institutorum. Tomus. IX., X., X., XII., XIII., XVI. Romae, 1735. — Editio Secunda.

Wadding (Lucas): Scriptores Ordinis Minorum. Romae, 1648.

Wharton: dans Cave: S. e. (1744.) II. 2. 153. pag.

Whartonus (Henricus): Appendix Cav. p. 82.

Walouch (Frantissek): Ziwotopis swatého Jana Kapistrána. Nákladem dedictivi SS. Cyrilla a Methodia pro rok. 1858. — Brně, 1858.

Wasseburgius: lib. 7. Antiquitates Galliae Belgic. sub Ludovico 78. Virdunensi Episcopo.

Weber (Felix Carol Raimund): Des Franziscaners Johannes von Capistrano Mission unter den Hussiten. 1451—1453. Leipzig, 1867.

Weisz János—Szabó Ferenc: Világtörténet. VII. kötet. Nagybecskerek, 1900.

Wernerus: Fasciculus temporum ad annum 1424. et 1454.

Wertner Mór: A középkori délszláv uralkodók genealogiai története. Temesvár, 1891.

Wetzer und Welte's: Kirchenlexikon. Freiburg im Breisgau. 1882—1901. Zweite Auflag. Band I., II., III., IV., VI., IX., XII.

Willotus (Henricus): in Athenis Orthodox. Franciscan. verb. Joannis. 212. pag.

Zanelli (Agostino): Predicatori a Brescia nel Quattrocento, in Archivo storico Lombardino, serie III. (1901.) pag. 105.

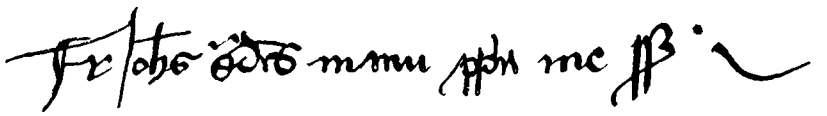
Zeitschrift (Bonner für Philos. und Kathol. Theologie. VI. Jahrgang. 1-tes Heft, Seite, 179. ff. und 2-tes Heft, Seite 197. ff.

Zeitschrift für Geschichte Schlesiens. VI. 1865. 378. pag.

Zeitschrift für Geschichte der Stadt Dresden. 1883.

Zeitschrift für die historische Theologie nach Illgen und Niedner. Jahrgang IX. (1858.) Gotha. pag. 69.

Zinkeisen: Geschichte des osmanischen Reiches in Europa. 2. Theil. II. Band. Gotha. 84. pag.

Capistranói János sajátkezű aláírása.

I. FÜGGELÉK.

CHRONOLOGIA CAPISTRANA.

Chronologia Capistrana.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1386	június 24.	Capistranói János születése Capistranóban.	I. 21, 26.
1390–1392 között	—	Capistranói János atyjának halála Perugiában.	I. 26.
1400—1408 között	—	Egyetemi tanulmányok Perugiában.	I. 30.
1409 körül	—	Bírói tisztet tölt be Perugiában.	I. 32, 33.
1410—1412 között	—	A legfőbb törvényszék elnöke Napoliban.	I. 34.
1412—1415	—	Perugia, Benevento, Ascoli, Viterbo és még több helység kormányzója.	I. 35, 36
1413 körül	—	Capistranói János eljegyzése Perugiában.	I. 48, 49, 50, 51, 52.
1415	—	Capistranói János fogságba jut és Brufa várába viszik.	I. 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47.
1416	—	Capistranói János kiszabadul a fogságból.	I. 47, 48.
1416	október 4.	Beöltözik a monteripidói konventben Szent Ferenc rendjének ruháiba.	I. 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.
1417	október 4.	Leteszi a fogadalmakat Monteripidóban.	I. 60, 61, 70, 71.
1417—1418	—	Theologiai tanulmányait végzi Bernardino di Siena vezetése alatt.	I. 72, 73.
1418	—	A hittudományok mesterévé avatják.	I. 73.
1418 közepén	—	Alszerpap lesz.	I. 74, 181.
1418 végén	—	Szerpap lesz.	I. 74.
1420	—	Mint diákonus Bernardinó kíséretében prédikál Sienában.	I. 75.
1420 körül	—	Pappá lesz.	I. 75.
1422	—	V. Márton pápa kitünteti Rómában.	III. 362.
1424	november 12.	Önállóan kezd működni.	I. 185.
1425	—	Giordano Orsini, Albano püspöke, engedélyt ad arra, hogy a pápának fenntartott esetek alól mindenkit feloldozhat.	I. 184, 193.
1425	július 11.	V. Márton kinevezi a fraticellók ellen inquizitornak.	I. 193. III. 362.
1427	május 3.	Giovanna, Szicilia királynője kinevezi inquisitornak a zsidók ellen.	I. 193. III. 362.
1427	—	Megvédelmezi Jézus szent nevét.	II. 21, 22, 23.
1427	—	Hosszabb ideig Napoliban tartózkodik.	I. 194.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1428	—	Tavasszal Monte Garganóban prédikált.	I. 194.
1428	június 12.	Vestanóból keltezi egyik levelét.	I. 194.
1428	július 12.	Capistranói János levele egy jótevőhöz Manfredoniából.	I. 194. III. 363.
1428	október 17.	Capistranói János levele egy jótevőhöz Montefusculóból.	III. 363.
1429	—	Kéri V. Mártont, hogy a rend egységét védje meg.	I. 194.
1430	—	Az Abruzzokban működik mint a béke apostola; még pedig Ortonában és Lancianóban.	I. 195, 355.
1430	—	A lancianói lakósok buzdítására a »San Angelo della Pace« konventet alapítják.	I. 195, 354.
1430	május 16.	Guglielmo da Casale miniszter generális megparancsolja, hogy Boszniában néhány konventet vizsgáljon meg.	III. 363.
1430	június 11-21.	Megjelenik Assisiben a nagy káptalanon.	I. 96.
1430	június 21.	Felolvassa az új szabályzatot az egybegyültek előtt Assisiben.	I. 199, 559.
1430	szept. 22.	V. Márton pápa tudomásúl veszi Capistranói János intézkedéseit a fraticellók ellen.	III. 364.
1431	február 19-20.	Rómában a Santa Croceban prédikál és megjósolja V. Márton halálát.	I. 199.
1431	március 6.	Kihallgatáson van a pápánál Rómában.	I. 200.
1431	május 20.	A pápa kinevezi az observánsok komisszáriusává.	I. 103.
1432	március 1.	IV. Eugenius kinevezi főinquizitornak a fraticellók ellen.	I. 201. II. 27, 28, 29. III. 365.
1432	június 17.	Giordano Orsini az egyházi és világi hatóságoknak melegen ajánlja Capistranói Jánost.	I. 201. III. 365, 560.
1432	—	Prédikál Giovanna királynő udvarában Napoliban.	I. 203.
1433	november 24.	A harmadrend érdekében írt levele Apulumból.	I. 477. III. 366.
1433	november 25.	Levelet intéz egyik rendtársához Exulumból.	III. 336.
1435	—	IV. Eugénius pápa Alfonzó királyhoz küldi Capistranói Jánost, aki leakarja beszélni a királyt a háborúról.	I. 203.
1435	—	Capuában tárgyal Alfonzóval.	II. 512.
1435	—	Látogatja az egyes főúrakat Ortonában, Napoliban és Ariolában.	I. 203, 204.
1435	szept. 22.	Capistranói János levele IV. Eugéniushoz Firenzéből.	III. 366.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1435	október 13.	IV. Eugénius felhatalmazza, hogy öt kolostort alapíthat.	III. 366.
1435	decemb. 19.	Capistranói János Napolyból ír Giovanni Viteleschi alexandriai patriarkának.	I. 203, 515. III. 367.
1435	decemb. 19.	Napolyból tudósítja IV. Eugéniust, hogy a nemesek fogadják a követét.	I. 203, 513, 514. III. 367.
1435	decemb. 19.	Kéri egyik napoli jótevőjét, hogy adja tudtára a pápának, hogy a reábízott házassági ügyet elintézte.	I. 203, 516. III. 367.
1436	január 14.	Garganóban a főnemesekkel tárgyal, miután előbb megfordult Manfredoniában, Bariban és Ausztriában.	I. 204, 517.
1436	január 20.	Garganóból értesíti a pápát, hogy a főnemeseket megnyerte.	I. 204. III. 368.
1436	július 11.	Gaëtában a tárgyalásokat folytatja; innen ad elismervényt Johannes de Jappia spanyol nemesnek.	I. 204. III. 368.
1436	december 15.	Bolognában hirdeti az evangeliumot. Innen adja tudtára a 3-ad rendnek a IV. Eugeniustól kapott kiváltságot.	I. 204. III. 368.
1436	december 16.	Bolognából ír egy ismeretlen püspökhöz.	III. 368.
1437	február 8.	Capistranói János levele Gabriele de Malauxiis di Mantovához Bolognából.	III. 369.
1437	április 16.	Capistranói János levele egy tisztelendő atyához.	III. 370.
1437	május 26.	IV. Eugenius megparancsolja, hogy reformálja meg Ferrarában a San Guglielmo konvent klarisszáit.	I. 461, 462. III. 370.
1437	július 10.	Ferrarából utasítja a pápa, hogy a klarisszák apátnőjét választassa meg.	I. 462, 463. III. 378.
1437	augusztus 9.	IV. Eugenius megbízza, hogy a jezsuáták ügyét vizsgálja meg Veneziában.	I. 205. III. 372.
1437	szept. 3.	Giovanni Tossianiani, Ferrara püspöke, figyelmébe ajánlja a jezsuátákat.	I. 205. III. 372.
1437	szept. 10.	Capistranói János Veneziából engedélyt kér IV. Eugéniustól az eretnek könyvek elégetésére.	I. 205, 568, 569. III. 372.
1437	október 2.	Lorenzo Giustiniani ártatlanoknak nyilvánítja a jezsuátákat.	I. 205, 572. III. 373.
1437	október 6.	Capistranói J. Bolognában prédikál.	I. 573.
1437	október 18.	Bolognából ír barátjának Antonio Cornario, bolognai bíborosnak.	I. 205. III. 374.
1437	—	Veronában betegen fekszik hosszú ideig.	I. 206.
1438	január 11.	Giovanni Tossigniano, ferrarai püspök vigasztalja a beteg Capistranói Jánost.	I. 206, 523.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1438	február 26. (hamv. szerda)	Veronában írta a »Tractatus contra cupiditatem.«	III. 283.
1438	június 3.	Alexander, trienti püspök, meghívja Trientbe.	I. 206. III. 375.
1438	október 13.	Alexander, trienti püspök, köszönetet mond Capistranói Jánosnak Trientben való működéseiért.	I. 207. III. 376.
1438	október 27.	Capistranói János Trientből ír Alexander trienti püspöknek.	I. 209. III. 376.
1438	—	Értesíti a trienti püspököt az egyházmegyéjében levő eretnekségekről.	I. 209. III. 376.
1438	december 2.	Capistranói János Trientből ír egyik névtelen barátjának.	I. 209. III. 376.
1438	december 9.	Capistranói János kéri a trienti püspököt, hogy egy halálraítélt ifjúnak kegyelmezzen meg.	III. 377.
1438	december 15.	Ismételten kéri a trienti püspököt, hogy kegyelmezzen meg a halálraítélt ifjúnak.	III. 377.
1438	december 29.	Capistranói János panaszos levele barátjához Trientből.	I. 210, 211. III. 377.
1439 elején	—	Részt vesz az egyetemes zsinaton Firenzében.	I. 212, 525.
1439	április 22.	Trientben prédikál a trienti egyházmegyei zsinaton.	I. 212, 525.
1439	máj.—szept.	Palesztinában reformálja a ferencrendi kolostorokat.	I. 106, 107, 108, 212, 526.
1439	szept. 9.	Valle Claveből ír egyik jóbarátjának.	I. 527, 528, 529. III. 378.
1439	—	Firenzében támogatja az örmények ügyét, akikkel Keletről jött ide.	I. 212.
1440 elején	—	Milanóban hosszabb időt tölt.	I. 213.
1440	március 25.	Megkapja késő este a pápa levelét.	I. 213, 525.
1440	március 26.	Milanóból kéri Bernardino di Sienát, hogy lépjen közbe érette a pápánál.	I. 214. III. 378.
1440	március 31.	Milanóból kéri jótevőjét, hogy járjon közbe a pápánál.	I. 215. III. 378.
1440	május 28.	Capistranói János levele a harmadrendiekhez Milanóból.	III. 378.
1440	szept. 27.	Milanóból kéri jóbarátját, hogy figyelmeztesse Nicolo d'Osimót könyvére.	I. 216. III. 379.
1440	október 5.	Milanó mellett levő Santa Maria degli Angeli kolostorból ír a miniszter generálisnak.	I. 217. III. 379.
1441	január 9.	Milanóból levelet ír Bergamo városnak.	I. 218. III. 380.
1441	február 14.	Bernardino di Siena komisszáriusnak nevezi ki.	I. 110.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1441	—	IV. Eugénius megbízza, hogy Filippo Maria Viscontival alkudozzék.	I. 219.
1441	április	Bizonyos küldetésben járt Padovában.	I. 219.
1442 elején	—	Még mindig Milanóban működik, mint békeközvetítő.	I. 219.
1442	február 22.	Capistranói János levele a bergamói püspökhöz Milánóból.	III. 381.
1442	—	IV. Eugenius Burgundiába küldi.	I. 219.
1442	június 2.	Capistranói János levele Milanóból egy püspökhöz.	III. 381.
1442	július 18.	Antal, bambergi püspök, 40 napi búcsút engedélyez azoknak, akik Capistranói János prédikációján részt vesznek.	III. 381.
1442	július.	Capistranói János Bambergben prédikál.	I. 281.
1442	szept. 1. vagy december 1.	IV. Eugenius kinevezi Capistranói Jánost vizitátornak.	I. 113.
1442	november 8.	Capistranói János Besançonból levelet ír Szent Kolettának.	I. 464. III. 382.
1443	január 9.	Capistranói János Brüsselből ír a kölni tartomány miniszterének.	I. 521, 541. III. 383.
1443	február 13.	IV. Eugénius felhatalmazást ad Capistranói Jánosnak a szerzetesek cenzurázására.	III. 383.
1443 tavaszán	—	V. Alfonzo királynál működik Siciliában.	I. 521.
1443	—	Tárgyal V. Alfonzóval Palermóban.	I. 521.
1443	február 15.	Capistranói János levele Brugesből.	III. 383.
1443	február 24.	Capistranói János levele egy püspökhöz Brugesből.	III. 383.
1443	március 24.	Capistranói János levele egy püspökhöz Verdunből.	III. 384.
1443	június 9.	Rendi nagy káptalan, amelyen jelen van Padovában.	I. 113, 114.
1443	július 6.	IV. Eugenius megköti a békét Alfonzo királlyal.	I. 520.
1443	július.	Capistranói János Terracinában prédikál.	I. 522.
1443	július.	Capistranói János Sienában a pápánál.	I. 114, 116.
1443	július 13.	Antonius de Rusconibus kinevezi Capistranói Jánost az obszervánsok vikárius generálisává.	I. 116, 117. III. 384.
1443	augusztus 1.	IV. Eugenius megerősíti a vikárius generális tisztében.	I. 118, 336.
1443	augusztus 8.	Antonio de Rusconibus kiterjeszti a vikárius generális hatalmát az apácákra is.	I. 465. III. 384.
1443	szept. 24.	Capistranói János Monte Alvernán körlevelet intéz az obszervánsokhoz.	I. 119, III. 385.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1444	január 6.	Rómában IV. Eugenius átadja az obszervánsoknak az Ara-Coeli kolostort.	I. 357, 358. III. 385.
1444	január 19.	IV. Eugénius engedélyt ad Capistranói Jánosnak 14 kolostor alapítására.	I. 359. III. 386.
1444	február 6.	Capistranói János Rómából körlevelet intéz az összes obszerváns előljárókhoz.	I. 221.
1444	május 20.	Bernardino da Siena meghalt Aquilában.	I. 221, 576.
1444	május második fele.	Sziciliában prédikál és itt kapja meg Bernardino da Siena halálának hírét.	I. 221, 576.
1444	május vége, június 15.	Aquilában tartózkodik egészen Bernardino da Siena temetéseig.	I. 221, 577, 578, 579.
1444	május 15-16.	Rómába megy, hogy jelentést tegyen a pápának Bernardino da Siena holttesténél történt csodákról.	I. 221, 580.
1444 második fele és 1445	—	Az év nagyobb részét Itália különböző helyein azzal tölti, hogy 3 bíbornok kíséretében sorban járja azon helyeket, hol Bernardino da Siena megfordult.	I. 222, 581.
1445	január 11.	IV. Eugénius elválasztja az obszervánsokat a konventuálisoktól.	III 386.
1445	október 31.	IV. Eugénius engedélyt ad Capistranói Jánosnak a káptalan összehívására.	I. 131. III. 387.
1445	december 3.	IV. Eugénius a Portiuncula szentély jövedelmét szabályozza.	III. 388.
1446	január 11.	IV. Eugénius elválasztja az obszervánsokat a konventuálisoktól.	I. 130.
1446	május 6.	Capistranói János a Róma melletti Ara-Coeli kolostorban tartott kapitulum generalén lemond a vikáriusi hivatalról.	I. 223.
1446	május 14.	IV. Eugénius kinevezi vikárius generálisnak Giacomo de Primadizzit.	I. 133. III. 388.
1446	május 14.	IV. Eugenius utasítja a miniszter generálist, hogy a kapitulumon az obszervánsok ellen határozatot ne hozzon.	III. 388.
1446	október 1.	Pietro, Albano püspöke, tudtúl adja az egész világ kereszténységének, hogy Capistranói János apostoli legatus.	III. 388.
1446	okt. 18-19.	Capistranói János Aquilában működik.	I. 223, 547.
1446 végén	—	Capistranói János Franciaország ismeretlen helyein működik.	I. 223.
1447	—	Giacomo úrnak és feleségének azt ajánlja Aquilából kelt levelében, hogy lépjenek be Szent Ferenc III. rendjébe.	I. 223.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1447	január 17.	Capistranói János Penne városában felveszi Giacomo de Franchist és feleségét a III. rendbe.	I. 223, 549.
1447	jan.—febr.	Betegen fekszik Capestranóban.	I. 223, 362, 363.
1447	február 27. március 6.	Aquilában prédikál.	I. 223, 224, 549.
1447	július 3.	V. Miklós pápa kinevezi Capistranói Jánost inquizitornak a zsidók és eretnekek ellen.	I. 561. II. 32. III. 390.
1447 második felében 1448 első felében	—	Itáliában Angelo Capranicával sorba járja 10 hónapon át azon helyeket, ahol Bernardino da Siena megfordult.	I. 225.
1447	december 1.	Capestranóban kolostort alapít.	I. 225. III. 391.
1448	—	Orsognában kolostort alapít.	I. 225.
1448	—	A Campoli kolostort observánssá teszi.	I. 226.
1448	május 24.	V. Miklós pápa felszólítja, hogy a folignói apácákat hozza rendbe.	III. 391.
1448	december 2.	Capistranói János levele Campoliból Marco de Spechióhoz és egy névtelenhez.	III. 391, 392.
1449	január 30.	V. Miklós pápa megengedi, hogy a Santo Martinóról nevezett benedekrendi kolostort átveheti.	I. 368. III. 392.
1449	május 18.	Firenze mellett a Bosco di Mugello kolostorban vikáriussá választják.	I. 134, 226.
1449	május 23.	A választás után Spoletóban a pápához megy, aki azonnal megerősíti.	I. 134.
1449	május 23.	V. Miklós felszólítja a miniszter generálist, hogy Capistranói Jánost erősítse meg hivatalában.	I. 134, 226. III. 392.
1449	június 1.	Firenzében részt vesz Capistranói János a körmeneten és beszédet mond a népnek.	I. 135, 136, 226.
1449	június 2.	Antonio de Rusconi di Como megerősíti Capistranói Jánost vikáriusi hivatalában.	I. 137. III. 392.
1449	június 6.	Firenzéből keltezett levelében Capistranói János engedélyt ad Marco Fantuzzi da Bolognának a prédikálásra.	I. 227. III. 393.
1449	június 14.	Rómában részt vesz Bernardino di Siena szenttéavatási processusán.	I. 228, 587.
1449	július 29.	Szülőföldjén, Capestranóban prédikál.	I. 228.
1449	október 14.	V. Miklós pápa engedélyt ad 20 kolostor építésére.	III. 394.
1449	október 20.	Fabrianóban jelentést tesz a pápának Bernardino di Siena ügyéről és innen írja körlevelét, amelyben összehívja a kapitulum generálét.	I. 228, 569, 588. III. 394.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1449	november 1.	Fabrianóban 1455. május 1-én kelt levelében hivatkozik, hogy itt találkozott a későbbi III. Kallixtus pápával.	III. 449.
1449	november 28.	Massa városából ír Filippo bíbornoknak.	I. 229. III. 394.
1449	december 13.	Giacomo della Marca vígasztalja Capistranói Jánost.	I. 228. III. 395.
1450	január 12.	Capistranói János levele Rómából Angelo da Perugiához.	III. 395.
1450	március 26.	Capistranói János levelet ír a vikárius generálishoz Rómából.	III. 395.
1450	—	Gamaliel zsidó Rabbit és 40 társát megtéríti Rómában.	II. 34, 35, 36. III. 395.
1450	május 24.	Bernardino di Siena szenttéavatása Rómában, amelyen Capistranói János is részt vett.	I. 145, 590, 591.
1450	—	Angelo da Perugia megerősíti Capistranói Jánost hivatalában.	I. 592.
1450	május 27.	Capistranói János értesíti N. püspököt Rómából, hogy Bernardino di Sienát a pápa szentté avatta.	III. 395.
1450	augusztus 15.	Borgo di San Sepolcróban prédikál Capistranói János.	I. 235.
1450	december 28.	Padova tanácsa jóváhagyja Capistranói János ottléte alkalmával felmerült költségeket.	I. 236. III. 396.
1451	január 15.	Capistranói János Vicenzában tartózkodik.	I. 236. III. 397.
1451	—	Veronában sok csodát mível.	I. 236.
1451	február 9-16.	Capistranói János Bresciában sokat buzgólkodik.	I. 236, 237.
1451	—	Bresciából Mantovába ment prédikálni.	I. 237.
1451	február 19.	Tommaso, Fara püspöke levele Capistranói Jánoshoz.	III. 398.
1451	március 1.	Padova tanácsa 100 lirát szavaz meg azon egyének felruházására, akiket Capistranói János fog beöltöztetni Szent Ferenc rendjébe.	I. 237, 238. III. 398.
1451	március 5.	Capistranói János még Padovában tartózkodik, mert innen ír levelet Chitnandi Lászlóhoz.	I. 238, 370. III. 400.
1451	március 10.	Hamvazó szerda, ekkor kezdi prédikálását Veneziában.	I. 238.
1451	március 14.	Capistranói János levelet ír Velencéből Francesco Barbaróhoz.	I. 238. III. 400.
1451	április 6.	Capistranói János levele Velencéből a fermói püspökhöz.	I. 238. III. 401.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1451	április 13.	Capistranói János körlevelet intéz Veneziából a Barcelonában tartandó kapitulum generále ügyében.	I. 239. III. 401.
1451	április 20.	Capistranói János levele Veneziából Antonio da Bitontohoz.	III. 401.
1451	—	III. Frigyes kéri követei útján a pápát, hogy küldje Capistranói Jánost Németországba.	I. 239, 240.
1451	április 27-28.	Capistranói János, aki az egész nagyböjtön keresztül prédikált Veneziában, eltávozik Németországba.	I. 242, 243.
1451	április 30.	Porto Gruarióban prédikál.	I. 247.
1451	május 1.	San Vitóba érkezik.	I. 247.
1451	május 4.	Udinében tartózkodik.	I. 248.
1451	május 10.	Cividalében prédikál.	I. 248.
1451	május 10.	A pápa felszólítja, hogy menjen Milanóba.	I. 244. III. 401.
1451	május 11.	Gemonában a rendi testvéreknél száll meg.	I. 248.
1451	május 17.	Ponteba községen átutazik.	I. 248.
1451	május 19.	Villachban útközben megpihen.	I. 248.
1451	május 23.	Johannes Schallermann gurki püspök vendége Strassburg nyaralóban.	I. 249.
1451	május 24-29.	Útközben érinti Friesach, Judenburg városokat.	I. 249.
1451	május 30.	Wienerneustadtban nagy ünnepélyességgel fogadják.	I. 249, 250, 251.
1451	május 30.	Francesco Sforza megköszöni a pápának, hogy Capistranói Jánost Milanóba küldi.	I. 295. III. 402.
1451	június 7.	Capistranói János távozik Wienerneustadtból.	I. 252,
1451	június 8.	Capistranói János Wienbe érkezik és 50 napig marad itt.	I. 252, 253. III. 402.
1451	június 13-14.	Pünkösd napján óriási tömeg jelent meg Wienben, de csoda nem történt; másnap aztán 20-at jegyeztek fel.	I. 256, 257.
1451	július 7.	Capistranói János Udalricus Wentunschuck nemest felveszi a lelki testvérületbe Wienben.	III. 402.
1451	július 8.	Wienből válaszol Francesco Sforzának.	I. 246. III. 402.
1451	július 24.	Nicolao da Fara tudósítja az itáliai testvéreket Capistranói János tetteiről.	I. 258. III. 403.
1451	július 30.	Capistranói János eltávozik Wienből.	I. 258.
1451	július 30.	Laaban megpihen.	I. 259.
1451	július 31.	Brünnbe érkezik és augusztus 15-ig marad itt.	I. 259, 393.
1451	augusztus 2.	Sbignew krakaui püspök levele.	III. 403.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1451	augusztus 16.	Wischauban meglátogatja a brünni püspököt.	I. 259.
1451	augusztus 18.	Olmützbe érkezik és 17 napig marad itt.	I. 259.
1451	augusztus 31.	Johannes Towačowszky értesíti, hogy tanait nem fogadja el.	II. 96. III. 403.
1451	szeptemb. 3.	Capistranói János levele Johannes Towačowszkyhez Olmützből.	II. 95, 96. III. 404.
1451	szeptemb. 5.	Drassowě városkát átutazóban érinti.	I. 260.
1451	szeptemb. 7.	Kázmér lengyel király meghívja.	I. 315. III. 404.
1451	szeptemb. 8.	Capistranói János Brünnben másodizben jár.	I. 260.
1451	szeptemb. 11.	Rokycana meghívja nyilvános vitatkozásra.	III. 404.
1451	szeptemb. 12.	Capistranói János felveszi a lelki testvérületbe a brünni pékeket.	I. 260, 485. III. 405.
1451	szeptemb. 16.	Johannes Borotin levele.	III. 405.
1451	szeptemb. 20.	Capistranói János válaszol Rokycanának Brünnből.	I. 261, II. 114. III. 405.
1451	szeptemb. 20.	Capistranói János kéri Poděbradot Brünnből, hogy engedje meg az Isten igéjének hirdetését.	I. 261. II. 117. III. 405, 406.
1451	szeptemb. 20.	Capistranói János válasza Borotinhoz Brünnből.	II. 98, 103. III. 406.
1451	szeptemb. 21.	Oppavia városának hatósága levelet intéz hozzá.	III. 406.
1451	szeptemb. 23.	Capistranói János Znaimba érkezik.	I. 261.
1451	szeptemb. 24.	Capistranói János levele a wieni egyetem tanáraihoz.	II. 116, 118. III. 407.
1451	október 6.	Búcsút vesz Znaim városától.	I. 261.
1451	október 7-11.	Négy napot tölt Egenburgban.	I. 261. II. 118.
1451	október 10.	Capistranói János levele Egenburgból Aquila város tanácsához és polgáraihoz.	I. 261, 262, 485. III. 407.
1451	október 12.	Zwettelben tartózkodik és hálából beveszi a ciszterci apátot és rendtársait a lelki testvérületbe.	I. 261, 486. II. 118. III. 407.
1451	október 12.	Zwettelből tudósítja Ulrik von Rosenberget, hogy útban van Krummau felé.	I. 261. III. 407.
1451	október 13.	Vocytrában pihenőt tart útközben.	I. 262, 263.
1451	október 15.	Capistranói János Krummauba érkezik.	I. 394.
1451.	október 16.	Johannes Schallermann, gurki püspök köszönő levele Strassburgból.	III. 408.
1451	október 18.	A Rosenberg család vendége négy hétig Krummauban.	I. 263.
1451	október 18.	Capistranói János levele Rokycanához Krummauból.	II. 119. III. 408.
1451	október 23.	Francesco Sforza köszönő levele Piacenzából.	III. 408.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1451	október 28.	V. Miklós kiváltságokat ad.	III. 408.
1451	október 31.	Capistranói János felveszi a lelki testvérületbe Reimpertus Pocheimt és feleségét Krummauba.	III. 408.
1451	november 15.	Krummauból indul Egerbe.	I. 263.
1451	november 20.	Passauban két napot tölt.	I. 264. II. 126.
1451	november 22.	Átmenetileg érinti Vilshofent.	I. 264. II. 126.
1451	nov. 26-28.	Három napig időz Regensburgban.	I. 264, 265. II. 126.
1451	december 1-je körül	Kis megszakításokkal hosszabb ideig Egerben tartózkodik.	I. 265. II. 127.
1451	decemb. 9-20.	Résztvesz Bayreuthban a bajor és brandenburgi fejedelmek tanácskozásán.	I. 265, 266.
1451	december 21.	V. Miklós külön futárral adatja át a kiváltságokat.	I. 266.
1451	december 22.	Udalrik Buchard levele.	III. 409.
1451	december 23.	Capistranói János felveszi a lelki testvérületbe a vörös csillagkeresztesek nagymesterét Egerben.	III. 409.
1452	január 6.	Capistranói János megköszöni Egerben a kapott kiváltságokat.	I. 266. III. 410.
1452	január 10.	A Rosenberg-családot a pápa kegyébe ajánlja Egerből.	I. 267. III. 411.
1452	január 10.	A Rosenberg-családot a francia király kegyébe ajánlja Egerből.	I. 267. III. 411.
1452	január 10.	A znaimiakat Egerből buzdítja, hogy ne féljenek a huszitáktól.	III. 410.
1452	január 10.	Egerből tudósítja a Rosenberg-családot, hogy Brüxbe indul.	III. 410.
1452	január 31.	Búcsút vesz Eger városától és Szászországba indul.	I. 267. II. 141.
1452	február 1-2.	Oelsnitzben pihenőt tart.	I. 268. II. 141.
1452	február 4-16.	Tizenkét napig tartózkodik Zwikauban.	I. 268. II. 141.
1452	február 16-23.	Hat napig prédikál Chemnitzben.	I. 268.
1452	február 20.	V. Miklós levele.	III. 411.
1452	február 23.	V. Miklós kiváltságokat ad a fogadalmak alól.	III. 412.
1452	február 23.	A cseh rendek felírata Capistranói János ellen.	III. 412.
1452	febr. 28.-márc. 5.	Majdnem egy hetet tölt Freibergben.	I. 269. II. 141.
1452	március 4.	Capistranói János felveszi Freiberg város lakósságát a lelki testvérületbe.	I. 269. III. 412.
1452	március 6.	V. Miklós engedélyt ad kolostorok alapítására.	III. 413.
1452	március 8-18.	Meissenben Frigyes, szász fejedelmet látogatja meg.	I. 269, 270. II. 141, 142.
1452	március 8.	Frigyes levele Dresden város tanácsához.	I. 269. III. 413.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1452	március 18.	Capistranói János Meissen város lakosságát felveszi a lelki testvériletbe.	I. 269. III. 413.
1452	március 21.	Erős fegyveres kísérettel jött Meissenből Freibergbe.	I. 270.
1452	március 23.	Útközben Sayda városában is megpihen.	I. 270. II. 142.
1452	március 25.—június 8.	Hosszabb ideig tartózkodik Brüxben.	I. 270, 271, 272, 273. II. 142.
1452	április 15.	Sbignew krakaui püspök, szemrehányást tesz, hogy Meissenből nem ment Lengyelországba.	I. 317. III. 413.
1452	április 23.	Capistranói János Brüxben felveszi a lelki testvériletbe Kaaden városának lakóit.	I. 439, 486. II. 142.
1452	május 9.	Capistranói János levele Poděbradhoz Brüxből.	II. 153, 154, 155. III. 414.
1452	május 13.	Capistranói János levele Nicolaus von Cusához Brüxből.	I. 272. II. 160, 161. III. 414.
1452	május 17.	Capistranói János levele Ulrik von Rosenberghez Brüxből.	II. 155. III. 414.
1452	május 24.	Ulrik von Rosenberg levele.	II. 159. III. 415.
1452	május 29.	Prága városának levele.	II. 156. III. 415.
1452	május 30.	Johannes von Nedielisst levele.	III. 415.
1452	június 2.	Poděbrad durva levele Capistranói Jánoshoz.	II. 156. III. 416.
1452	június 7.	Capistranói János Brüxből értesíti Ulrik von Rosenberget, hogy Regensburgba megy.	I. 272. III. 416.
1452	június 8.	Capistranói János Regensburgba indul.	I. 273.
1452	június 15-26.	Regensburgba érkezésének napja; több napot tölt itt.	I. 273.
1452	június 17-19.	A regensburgi gyűlés.	I. 273, 274.
1452	június 26.	Távozik Regensburg városából.	I. 274.
1452	július 3-11.	Ambergben prédikál és kolostort alapít.	I. 274, 445.
1452	július 4.	Capistranói János levele Ambergből a szász fejedelemhez.	I. 445. III. 417.
1452	július	Több napig tartózkodott Neumarktban Ottó hercegnél.	I. 274.
1452	július 7.	Kázmér lengyel király meghívja.	III. 417.
1452	július	János püspök meghívására Eichstättben megjelent.	I. 274.
1452	július 19. augusztus 10.	Nagy szeretettel fogadják a polgárok Nürnbergben; három hetet tölt itt.	I. 275, 276, 277, 278, 279, 280, 447, 475.
1452	augusztus 14.	Öt napig tartózkodik Bambergben.	I. 281, 282.
1452	augusztus 23.	Coburgban csak egy napig időz.	I. 282.
1452	augusztus 27.	Nagy pompával fogadják Arnstadtban; tartománygyűlést tart itt.	I. 282, 283, 284.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1452	augusztus 28. szeptemb. 4.	Erfurtban pompás fogadtatásban részesítik; több napot tölt itt.	I. 284, 285, 286, 287.
1452	szeptemb. 5.	Wilhelm herceget Weimárban meglátogatja.	I. 288.
1452	szeptember 6-16.	Több napig prédikál Jénában	I. 288.
1452	szeptemb. 17.	Másodízben jár Erfurtban.	I. 289.
1452	szeptember	Átutazóban érinti Naumburgot.	I. 289.
1452	szeptember	Merseburgban prédikál.	I. 289.
1452	szeptember	Halleban prédikál.	I. 289.
1452	szeptember	Halberstadtban prédikál.	I. 291.
1452	okt. elején	Goslarban prédikál.	I. 291.
1452	okt. 11-15.	Több napig prédikál Magdeburgban.	I. 291, 292.
1452	október 15.	Capistranói János levele Magdeburgból Ulrik von Rosenberghez.	III. 418.
1452	október	Átmenőben érinti Zerbstet.	I. 293.
1452	október	Átmenőben érinti Wittenberget.	I. 293.
1452	október 20.	Ezen a napon érkezett meg Leipzigbe és egy hónapig maradt itt.	I. 293, 294, 295, 296, 297.
1452	október 21.	Capistranói János levele Leipzigből Ulrik von Rosenberghez.	I. 294. III. 418.
1452	november 3.	Marco da Bologna kinevezi komisszáriusának.	I. 403. III. 419.
1452	november 3.	Marco da Bologna kinevezi Gabriele da Veronát Capistranói János helyettesének.	I. 404. III. 419.
1452	november 5.	Capistranói János levele Leipzigből Ulrik von Rosenberghez.	I. 298. II. 169. III. 419.
1452	november 15.	Capistranói János levele Leipzigből a nürnbergi quardiánhoz.	I. 447, 448, 449. 450. III. 419.
1452	november 20.	Elhagyja Leipzig városát.	I. 298.
1452	november 21.	Átmenőben érinti Grimmát.	I. 298.
1452	november	Pihenőt tart Oschatzban és prédikál.	I. 299.
1452	november	Torgauban prédikál.	I. 299.
1452	nov. vagy dec.	Grossenhainban prédikál.	I. 300.
1452	nov. vagy dec.	Másodízben jár Meissenben.	I. 300.
1452	december 15. körül december 27.	A hónap közepe körül Dresdenbe érkezik, a karácsonyt itt ünnepli.	I. 300, 301.
1452	december 27.	Elhagyja Dresden városát.	I. 302. II. 233.
1452	december 30.	V. László király levele Capistranói Jánoshoz.	III. 420.
1453	január elején	Átmenőben érinti Kanitzt.	I. 302.
1453	január	Négy napig prédikál Kamenzben.	I. 302.
1453	január	Átmenőben prédikál Bautzenben.	I. 303.
1453	január	Görlitzben prédikál.	I. 304.
1453	január 10.	Saganban prédikál.	I. 305, 437.
1453	január	Lauban prédikál.	I. 304.
1453	január	Bunzlauban prédikál.	I. 305.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1453	január végén és február elején	Löwenbergben prédikál.	I. 304.
1453	február 3.	Goldbergben prédikál.	I. 305.
1453	február 10.	Liegnitzben prédikál.	I. 306.
1453	február 11.	Johannes Meideburg tudósítása Capistranói János liegnitzi tartózkodásáról.	III. 420.
1453	február 12-13.	Átmenőben Neumarktban prédikál.	I. 307, 308.
1453	február 13.	Több hónapig Breslauban tartózkodik; a nagybőjti predikációkat is mondja.	I. 308, 309, 310, 311, 312, 313.
1453	március 18.	Leteszi az alapot az új kolostorhoz Breslauban.	I. 309.
1453	március 20.	Capistranói János levele Breslauból Zsigmond osztrák herceghez.	I. 486. III. 421.
1453	március 21.	Poděbrad levele Breslau tanácsához.	III. 421.
1453	március 28.	Sbignew, krakaui püspök levele.	III. 421.
1453	április 8.	A luxus cikkeket elégeti Breslauban.	I. 310.
1453	április 12.	Capistranói János levele a stamsi apáthoz Breslauból.	I. 487. III. 421.
1453	április 20.	Capistranói János többeket felvesz a III. rendbe Breslauban.	I. 312.
1453	április 22.	A premontreiek templomában prédikál Breslauban.	I. 311.
1453	április 27.	A püspök jelenlétében beszédet tart a papságnak Breslauban.	I. 312.
1453	április 30.	A breslaui püspök vendége Neisseben.	I. 313.
1453	május 4.	V. Miklós levele.	III. 423.
1453	május 6.	V. László levele.	III. 423.
1453	május 19.	Pünkösd vigiliáján tért Breslauba és az új kolostorban szállt meg. Több héten keresztül betegen fekszik.	I. 314.
1453	május 22.	V. László köszönő levele Breslau tanácsához.	III. 423.
1453	május 31.	A breslaui püspök megerősíti a breslaui kolostor jogait.	III. 423.
1453	június 2.	A breslaui püspök levele a káptalanhoz a zsidók ügyében.	III. 424.
1453	június 14.	A breslaui püspök levele Capistranói Jánoshoz a zsidók ügyében.	III. 424.
1453	június 26.	V. László bizottságot küld Breslauba a zsidók ügyében.	III. 424.
1453	június 27.	V. László üdvözli Capistranói Jánost felgyógyulása alkalmából.	III. 424.
1453	június 27.	V. László újabb levele hozzá.	III. 425.
1453	június 27.	Breslauból értesíti a német lovagrend nagymesterét, hogy meghívását nem tudja teljesíteni.	III. 425.
1453	július 23.	Giovanni Columna hívja vissza Rómába.	III. 425.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1453	július 24.	V. László helybenhagyja a zsidók ügyében hozott ítéletet.	III. 426.
1453	augusztus 22.	Ezen a napon indul Breslauból Krakauba.	I. 319.
1453	augusztus 28.	Nagy pompa közt vonul be Krakauba.	I. 319, 320, 321,
1454. máj. 15.		Kilenc hónapig tartózkodik itt.	322, 323, 331.
1453	november 4.	Giacomo Bussolini da Mozzanica levele.	III. 427.
1453	december 1.	Capistranói János levele Krakauból a bártfai plébánoshoz.	III. 427.
1453	december 13.	V. László levele Capistranói Jánoshoz.	III. 427.
1453	december 22.	Poděbrad megtagadja a salvus conductust.	III. 428.
1454	január 18.	V. László levele.	III. 428.
1454	január 22.	Sbignew levele.	I. 323, 324. III. 429.
1454	február 10.	Kázmér lengyel király esküvője.	I. 323, 324.
1454	március 14.	Capistranói János levele Krakauból Csicsery Zsigmondhoz.	III. 429.
1454	április 3.	V. László levele.	III. 430.
1454	április 28.	Capistranói János levele Krakauból a lengyel királyhoz.	I. 328, 332. III. 430.
1454	május 9.	A lengyel király levele Capistranói Jánoshoz.	I. 328, 333. III. 430.
1454	május 14.	Capistranói János eltávozik Krakauból.	I. 328, 333.
1454	május 28.	Nicolaus von Cusa levele.	I. 329. III. 431.
1454	május	Útközben érinti Beuthent.	I. 334.
1454	május	Útközben érinti Strehlitzet.	I. 334.
1454	május	Útközben érinti Oppelnt.	I. 334.
1454	május 29.	Ismét nagy pompa közt vonul be Breslauba.	I. 334.
1454	június 14.	Capistranói János levele Breslauból V. Lászlóhoz.	I. 335. III. 432.
1454	június 18.	Dlugoss János levele Capistranói Jánoshoz.	I. 333. III. 432.
1454	június 25.	V. László levele Capistranói Jánoshoz.	I. 336. III. 432.
1454	július 16.	Eltávozik Breslau városából.	I. 336.
1454	július 16.	Széchenyi László levele.	III. 433.
1454	július 22.	Breslau polgárainak levele.	I. 336, 337. III. 434.
1454	július	Útközben ismét érinti Oppelnt.	I. 338.
1454	július	Útközben érinti Koselt.	I. 338.
1454	július	Útközben érinti Leobschützt.	I. 338.
1454	július	Útközben érinti Troppaut.	I. 338.
1454	július 25.	Éjjel érkezett Olmützbe.	I. 338, 339, 340, 341. II. 175.
1454	július 26.	V. László levele.	I. 338, 339. III. 436.
1454	július 26.	Aenea Sylvio meghívja a frankfurti gyűlésre.	I. 339. II. 211. III. 435.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1454	augusztus 2.	Sbignew levele.	II. 212, 213. III. 435.
1454	augusztus 12.	Bernardino d'Aquila utána küldi Giovanni da Tagliacozzót és Ambrogio d'Aquilát.	III. 436.
1454	augusztus 16.	Sbignew levele.	III. 437.
1454	augusztus 21.	Capistranói János levele Poděbradhoz Ex Bohemia.	I. 341. III. 438.
1454	augusztus 26.	Aenea Sylvio levele.	I. 339, 340. II. 214.
1454	szeptemb. 29.	Résztvesz a birodalmi gyűlésen Frankfurtban.	III. 438.
1454	—	Capistranói János levele a burgundiai fejedelmekhez.	I. 340, 341, 342, 343. II. 216.
1454	október 4.	Capistranói János levele a burgundiai fejedelemhez Frankfurtból.	I. 341. II. 219. III. 439.
1454	október 13.	Capistranói János levele Frankfurtból V. Miklós pápához.	I. 340. II. 216. III. 440.
1454	okt. 14-23. körül	Több napig prédikált Würzburgban.	I. 344.
1454	október 24.	Capistranói János levele Frankfurtból az angol királyhoz.	III. 440.
1454	október 27.	Capistranói János levele Frankfurtból V. Miklós pápához.	II. 217. III. 440.
1454	október 28.	Capistranói János levele Willerich von Walterdorffhoz. Ezen a napon távozik Frankfurtból.	I. 343, 451, 487. III. 441.
1454	október 29.	V. László követei kérik, hogy jöjjön Magyarországba.	II. 218, 233. III. 441.
1454	október 31.	V. László követei megismétlik kérésüket.	II. 218, 233. III. 441.
1454	november	Több napig tartózkodik Mainzban.	I. 344, 345.
1454	november	Augsburgban 8 napig tartózkodik.	I. 345.
1454	november	Nürnbergben isteni kinyilatkoztatást kap.	I. 346.
1454	november	Átmenőben érinti Regensburgot és néhány napot tölt itt.	I. 346.
1454	november 26.	Capistranói János levele Passauból a mainzi érsekhez.	I. 346, 347. III. 442.
1454	december	Átmenőben érinti Sankt-Pöltent.	I. 347.
1454	december 20. körül	Wienben az új kolostorban száll meg és hosszabb időt tölt itt.	I. 347. II. 223.
1454	december 22.	Capistranói János levele Wienből Johannes Hacke kanonokhoz.	III. 442.
1454	december 31.	Aenea Sylvio levele.	II. 223. III. 443.
1455	január 2.	Capistranói János levele Wienből a krakaui szerzetesekhez.	I. 347, 391. III. 444.
1455	január 6.	Capistranói János levele Wienből a sziléziai rendtársakhoz.	I. 347. III. 444.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1455	január 10.	III. Frigyes levele a pápához.	III. 444.
1455	január 10.	III. Frigyes levele Domenico Capranicához.	III. 444.
1455	január 10.	III. Frigyes levele Heinrich Senflebenhez.	III. 444.
1455	január 10.	Aenea Sylvio levele Domenico Capranicához.	III. 445.
1455	január 10.	Aenea Sylvio levele Capistranói Jánoshoz.	II. 226. III. 445.
1455	január 12.	Aenea Sylvio levele Capistranói Jánoshoz.	II. 227. III. 445.
1455	január 16.	III. Frigyes levele Carvajalhoz.	III. 446.
1455	január 20.	Bertalan, ferencrendi miniszter levele Capistranói Jánoshoz.	III. 446.
1455	január 20.	V. László levele Breslau város tanácsához.	III. 446.
1455	február 8.	Aenea Sylvio levele Capistranói Jánoshoz	II. 227. III. 447.
1455	február 12.	Aenea Sylvio levele Capistranói Jánoshoz.	II. 227. III. 447.
1455	február 28.	Capistranói János levele Wienből a melki bencések perjeléhez.	III. 447.
1455	február 28.	Capistranói János levele Wienből Aenea Sylvióhoz.	III. 227. III. 448.
1455	március 8.	Giovanni, páviai püspök levele Capistranói Jánoshoz.	II. 228. III. 448.
1455	március 18.	Poděbrad megérkezik Wienerneustadtba.	II. 228.
1455	március 20. körül	Capistranói János megérkezik Wienerneustadtba a birodalmi gyűlésre.	II. 228.
1455	március 31.	Cillei Ulrik levele Capistranói Jánoshoz Wienből.	III. 448.
1455	április	Capistranói János búcsúzás végett időzik Wienben.	II. 234.
1455	május 1.	Capistranói János levele a pápához Judenburgból.	II. 234. III. 449.
1455	május 1.	A judenburgi mészárosokat felveszi a lelki testvériletbe.	I. 411.
1455	május 3.	Herczegh Rafael bácsi—kalocsai érsek meghívja egyházmegyéjébe.	III. 450.
1455	május 8.	III. Kallixtus pápa levele a Barcelonában összegyűlt observánsokhoz.	III. 451.
1455	május 17.	Hunyadi János kéri, hogy ne változtassa meg szándékát, hanem siessen hozzá.	II. 237. III. 451.
1455	május 18.	Capistranói János Lendváról kéri III. Kallixtus pápát, hogy erősítse meg számára az elődjei által kiadott bullákat.	I. 441. II. 236. III. 451.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1455	május 19.	Lendváról kéri a fermói püspököt és bíbornokot, hogy tudakolja meg a pápától, mit tegyen.	II. 237. III. 451.
1455	május 20.	Dénes esztergomi érsek és bíbornok kéri, hogy sürgősen jöjjön hozzá.	II. 238. III. 452.
1455	május 21.	Magyarország országnagyjai meleghangú levélben kérik, hogy jöjjön hozzájuk.	II. 238. III. 452.
1455	május 22.	Garai László Magyarország nádora arra kéri, hogy követének adjon hitelt.	II. 238. III. 452.
1455	május 25.	Bernardus, Oppeln hercege megköszöni, hogy az általa épített kolostort gondjaiba vette.	III. 452.
1455	május 27.	Nicolao da Fara tudósítja, hogy vikárius generálissá Baptista da Tagliacarnet választották meg.	III. 453.
1455	május 30.	Dénes esztergomi érsek kéri, hogy haladék nélkül jöjjön Győrbe, ahol országgyűlés lesz.	II. 238. III. 453.
1455	május 30.	Joannes Pratensis tudósítja, hogy a komisszárius Marco da Bologna lett.	III. 453.
1455	—	Dénes esztergomi érsek és András pécsi püspök közös levélben hívják Capistranói Jánost.	II. 238.
1455	június elején	Résztvesz az országgyűlésen Győrben.	II. 238.
1455	június 6.	László egri püspök kéri a Győrött prédikáló Capistranói Jánost, hogy jöjjön egyházmegyéjébe is.	III. 454.
1455	június 13.	Czillei Ulrik Aloch István zágrábi kanonokot küldi Capistranói Jánoshoz.	III. 454.
1455	június	Capistranói János közbenjár Győrben Hunyadi és a király kibékítésében.	II. 243, 244.
1455	június 21.	Capistranói János üdvözli Kallixtus pápát és tudósítja Magyarország állapotairól Győrből.	II. 240, 241. III. 454.
1455	június 25.	Az országnagyok megesküsznek, hogy a királyt az országba hozzák.	II. 243. III. 455.
1455	—	Veronai Gábor tudósítja a pápa tetteiről.	II. 231.
1455	július 4.	Capistranói János Győrből tudósítja a pápát Brankovics György szerb despota jelleméről.	II. 242. III. 455.
1455	július 15.	Hunyadi János kéri Capistranói Jánost, hogy július 19-én induljon Budára.	II. 245. III. 455.
1455	július 10-19.	Capistranói János Dénes esztergomi érsek kérésére itt hirdeti Isten igéjét.	II. 245.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1455	július 20.	III. Kallixtus pápa megparancsolja Capistranói Jánosnak, hogy engedélye nélkül Magyarországból ne távozzék el.	III. 456.
1455	július 21.	Magyarország rendei köszönetet mondanak a pápának és dícsérik Capistranói Jánost.	II. 296. III. 456.
1455	július 20.	Capistranói János Budára érkezik.	II. 245.
1455	július 22.	Capistranói János Langenloin város bíráját felveszi Szent Ferenc lelki testvérületébe Budán.	III. 456.
1455	augusztus 6.	Magyarország rendei pártfogásukba veszik az observánsokat.	III. 457.
1455	augusztus 6.	Leonello Acclazomara, Celano grófja kéri, hogy imádkozzék feleségeért.	III. 458.
1455	augusztus 14.	Ujlaki Miklós Capistranói Jánoshoz küldi Bodó Miklós prépostot.	II. 248. III. 458.
1455	augusztus 20.	Bánffi László egri püspök kéri Capistranói Jánost, hogy gyógyítsa meg rokonát.	II. 248, 473. III. 458.
1455	augusztus 24.	Székesfehérvárott nagy néptömeg előtt prédikál Szent Bertalan napján.	I. 456. II. 248.
1455	augusztus 29.	Garai László nádor Szilveszter nevű tisztjét küldi Capistranói Jánoshoz.	III. 458.
1455	szeptember elején	Hunyadi Szegeden akart Capistranói Jánossal találkozni; de nem tudta bevárni.	II. 249.
1455	szeptemb. 6.	Péter csanádi püspök Aquila prépostot küldi hozzá, hogy határozza meg, melyik héten jön egyházmegyéjébe.	II. 249. III. 459.
1455	szeptemb. 8.	Hunyadi János kéri, hogy jöjjön Hunyadra, ahol Brankovics György leánya pestisben fekszik. Utasítására a szegedi polgárok elkísérik Temesvárra, onnan Pechan László Hunyadra.	II. 249. III. 459.
1455	szeptemb. 13.	Péter csanádi püspök Pál kanonokot küldi hozzá, hogy az eljövetel módozatait beszéljék meg.	II. 250. III. 459.
1455	szeptemb. 14.	Hunyadi sajnálkozik, hogy nem találkozhatott vele Szegeden.	II. 249. III. 460.
1455	szeptemb. 17.	Csanádra érkezik.	II. 250.
1455	szeptemb. 18.	Capistranói János levele a fermói bíbornokhoz Csanádról.	II. 250. III. 460.
1455	szeptemb. 18.	A lippai városi hatóság levele.	II. 254. III. 460.
1455	szeptemb. 22.	Capistranói János levele a vikárius generálishoz Csanádról.	III. 460.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1455	szeptemb. 23.	III. Kallixtust Csanádról tudósítja Brankovics György újabb szerepéről és kéri, hogy az observánsokat igazságosan ítélje meg.	II. 250. III. 461.
1455	október 2.	Szilágyi Erzsébet levele Capistranói Jánoshoz	II. 254, 473. III. 462.
1455	október 5.	Az aradi káptalan levele, amelyben kérik, hogy jöjjön Aradra.	II. 254. III. 462.
1455	október 7.	Losonczi Bánffy Albert Lelecsi Benedek jenői quárdiánt küldi hozzá.	II. 254. III. 462.
1455	október 30.	Capistranói János Karánsebesen felveszi Szent Ferenc lelki testvériletébe Macskásy Jakabot és feleségét.	II. 255.
1455	december 1.	Capistranói János megkapja a pápa 1455. július 20-án kelt bulláját Karánsebesen.	II. 255.
1455	december 6.	A pápa levele Capistranói Jánoshoz.	III. 463.
1455	december 7.	Carvajal bíbornok kéri, hogy siessen Budára.	III. 463.
1455	december 18.	Máté erdélyi püspök levele Capistranói Jánoshoz.	II. 256. III. 464.
1455	december 19.	III. Kallixtus csodálkozik, hogy Capistranói János egyetlen levelét sem kapta meg.	II. 260. III. 464.
1456	január 6.	Capistranói János levele az erdélyi nemesekhez Azachból.	II. 198, 256. III. 465.
1456	január 16.	Carvajal levele Capistranói Jánoshoz.	II. 257. III. 465.
1456	január 18.	Hunyadi János kérdezi, hogy mit csináljon az elfogott Wladikával.	II. 199. III. 466.
1456	január 27.	Czillei levele Capistranói Jánoshoz.	II. 259. III. 467.
1456	február 3.	Capistranói János levele Carvajalhoz Pestről	II. 256, 258. III. 467.
1456	február 6.	Székely Mihály levele Capistranói Jánoshoz.	II. 201.
1456	február 7.	Hnnyadi János rendelete az eretnek papok ellen	II. 201, 202. III. 468.
1456	február 8.	Hunyadi két levelet küld	III. 468.
1456	február 8.	Koroghi János macsói bán különféle értesítéseket küld hozzá.	III. 468.
1456	február 15.	Carvajal Capistranói János mellére tűzi a pápa által küldött keresztet.	II. 261.
1456	február 10.	Székely Mihály levele Capistranói Jánoshoz.	III. 469.
1456	február 24.	Capistranói János a Hasságh családot felveszi Szent Ferenc lelki testvériletébe Budán.	II. 262. III. 469.
1456	március 3.	István, Bosznia királyának levele.	III. 469.
1456	március 12.	III. Frigyes megküldi másolatban a magyar rendekhez írt levelét.	III. 469.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1456	—	Capistranói János levele a pápához az obszervánsok ügyében.	II. 154.
1456	március 20.	Capistranói János búcsúzó levele hozzátartozóihoz Budáról.	II. 379. III. 470.
1456	március 23.	Czillei levele Capistranói Jánoshoz.	III. 470.
1456	március 24.	Capistranói János levele a pápához a husziták ügyében Budáról.	III. 470.
1456	március 24.	Capistranói János köszönő levele a pápához Budáról.	II. 261, 263. III. 471.
1456	március 28.	Capistranói János üdvözlő levele Budáról Jodocus von Rosenberghez.	III. 471.
1456	március 29.	Thornay Szilveszter levele Capistranói Jánoshoz.	III. 471.
1456	április 6.	Vitéz János közli az országgyűlés határozatait Carvajallal.	II. 262.
1456	április 7.	Capistranói János üdvözli Enea Sylviót Budáról.	III. 472.
1456	április 7.	Gyors futár érkezik Budára; Carvajal levelet ír a pápának.	II. 263.
1456	április 15.	Capistranói János levele a fermói bíbornokhoz Capha János ügyében.	II. 203. III. 472.
1456	április 16.	Capistranói János levele egy jogtudóshoz Budáról.	III. 473.
1456	—	Capistranói János levele a pápához Capha János ügyében.	II. 204.
1456	április 22.	Carvajal kinevezi Gabriele da Veronát Capistranói János mellé a keresztes háború hirdetésére.	II. 265.
1456	április 26.	Lodovico Scarampo levele Capistranói Jánoshoz a hajóhad ügyében.	II. 273. III. 473.
1456	április 29.	A pécsváradi apát kérő levele.	II. 266. III. 474.
1456	április 29.	A pécsi káptalan kérő levele.	II. 266. III. 474.
1456	május 3.	A kalocsai érsek levele.	II. 266. III. 474.
1456	május 4.	III. Kallixtus buzdítja a munkára.	II. 273. III. 474.
1456	május 6.	Maróthy Lajos és Máté levele.	II. 267. III. 475.
1456	május 7.	A siklósi várnagy levele.	II. 267. III. 475.
1456	május 14.	Carvajal levele.	II. 267. III. 475.
1456	május 14.	Maróthy Lajos és Máté levele.	II. 267. III. 475.
1456	május 15.	A kalocsai érsek levele.	II. 268. III. 476.
1456	május 17.	Varsányi István levele.	III. 476.
1456	május 18.	A pécsváradi apát levele.	III. 477.
1456	május 21.	A pécsváradi apát levele.	III. 477.
1456	május 21.	Marczali János levele.	II. 267. III. 477.
1456	május 23.	Maróthy Lajos és Máté levele.	II. 267. III. 477.
1456	május 23.	Giovanni Tagliacozzo levele.	II. 269. III. 478.
1456	május 23.	Carvajal levele.	II. 269. III. 478.
1456	május 23.	Carvajal második levele.	III. 478.
1456	május 24.	Herczeg Pál, kalocsai érsek levele.	III. 479.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1456	május 25.	Dénes esztergomi érsek levele.	II. 277. III. 479.
1456	május 26.	Miklós pécsi püspök Capistranói Jánost zsinati elnöknek hívja.	II. 277. III 479.
1456	május 28.	Maróthy Lajos és Máté levele.	III. 479.
1456	június 2.	Carvajal kéri Capistranói Jánost, hogy menjen Wienbe.	II. 271. III. 480.
1456	június 3.	Üstökös jelent meg az égen.	II. 279.
1456	június 5.	Carvajal tudósítja Capistranói Jánost, hogy a király Wienbe szökött.	II. 270, 480.
1456	június 8.	Szilágyi Mihály levele.	II. 278. III. 480.
1456	június 10. körül	Capistranói János sereget toboroz Küllődön.	I. 457. II. 278.
1456	június 14.	Carvajal levele.	III. 481.
1456	június 14.	Francesco de Oddis kéri Capistranói Jánost, hogy jöjjön Bácsba.	II. 278. III. 481.
1456	június 15.	Carvajal levele Hunyadihoz.	II. 272. III. 481.
1456	június 16.	Geszthi János levele.	I. 457. II. 269. III. 481.
1456	június 18.	Hunyadi levele Carvajalhoz.	II. 267. III. 482.
1456	június 19.	Francesco de Oddis levele.	III. 482.
1456	június 23.	Nagyvölgyi Mihály levele.	II. 278. III. 482.
1456	június 29.	III. Kallixtus pápa felhívja az összes főpapokat, hogy buzdítsák a híveket a keresztes háborúra.	II. 276.
1456	—	Capistranói János buzdítja a szabolcsiakat.	III. 483.
1456	június végén	Capistranói János mise közben látomásban részesül Péterváradon.	II. 284, 285.
1456	július 2.	Capistranói János zeneszóval bevonul Nándorfejérvárra.	II. 286.
1456	július 2.	Capistranói János Kevibe akar hajózni a Dunán, de a zivatar miatt visszahajózott Nándorfejérvárra.	II. 286.
1456	július 3.	A nándorfejérvári fellegvárból nézi a török hajóhadat.	II. 287.
1456	—	Mohammed szultán hadi készületei.	II. 287, 288, 289.
1456	július 4.	Capistranói János elhagyja a nándorfejérvári várat.	II. 294.
1456	július 5.	Péterváradra vonul, hogy Hunyadival értekezzék.	II. 295.
1456	július	Capistranói János a kalocsai érseknél Bácsban.	II. 296.
1456	július 10.	Carvajal levele Francesco Sforzához.	III. 483.
1456	július 13.	Carvajal teljes búcsút engedélyez a kereszteseknek.	III. 483.
1456	július 13.	Brankovics tudósítja a pápai követet, hogy Capistranói János Szalánkeméneben van Hunyadival.	III. 483.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1456	július 14.	Capistranói János és Hunyadi támadást intéznek a Dunán a törökök hajóhada ellen Szalánkeményből.	II. 296, 298, 299.
1456	július 14.	Capistranói János és Hunyadi János bevonulnak a nándorfejérvári várba.	II. 301.
1456	július 15-21.	Capistranói János Zimonyban és Nándorfejérváron szervezi a keresztes hadat.	II. 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312.
1456	július 21.	Délután kezdődik a nagy küzdelem Nándorfejérváron a keresztények és törökök között.	II. 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322.
1456	július 22.	Capistranói János ezen nap délutánján kirohan kereszteseivel a törökökre a nándorfejérvári várból, minek eredménye az ellenség szétveretése lett.	II. 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330.
1456	július 22.	Capistranói János tudtúl adja a pápának a nándorfejérvári győzelmet.	II. 345. III. 484.
1456	július 22-26.	Capistranói János eltemetteti a halottakat Nándorfejérváron.	II. 331.
1456	július 23.	Hunyadi értesíti az esztergomi érseket a győzelemről.	II. 348. III. 484.
1456	július 23.	Capistranói János hazaküldi a keresztéseket Nándorfejérvárról.	II. 329.
1456	július 24.	Hunyadi tudósítja a királyt a győzelemről.	II. 346. III. 484.
1456	július 24.	Hunyadi hirül adja a nádornak a győzelmet.	II. 348. III. 485.
1456	július 26.	A sebenicói püspök tudósítása.	III. 485.
1456	július 29.	Carvajal levele Francesco Sforzához.	III. 485.
1456	július 28.	Giovanni Tagliacozzo levele a győzelemről, a Száva partján.	III. 485.
1456	augusztus 2.	Georgius de Welche levele.	II. 342. III. 485.
1456	augusztus 6.	Megérkezett a győzelem híre Rómába.	II. 350.
1456	augusztus 6.	Capistranói János a beteg Hunyadi látogatására Zimonyba jön, de őt is a láz gyötri.	II. 363.
1456	augusztus 10.	III. Kallixtus értesíti a francia királyt a győzelemről.	III. 486.
1456	augusztus 11.	Hunyadi János meghalt Zimonyban.	II. 365.
1456	augusztus 13.	Nicolao Severino értesíti Siena polgárait a Rómában tartott ünnepélyről.	III. 486.
1456	augusztus 13.	Jacopo Calcaterra levele Francesco Sforzához.	III. 486.
1456	augusztus 17.	Capistranói János részletesen tudósítja a pápát a győzelemről Szalánkeményről.	II. 351, 370. III. 486.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1456	augusztus 24.	Jacopo Calcaterra levele Francesco Sforzához.	II. 350. III. 486.
1456	augusztus 25.	III. Kallixtus dícsérő levele Capistranói Jánoshoz.	II. 352.
1456	szeptemb. 1.	Capistranói János és Carvajal János ide érkeztek Ujlakra.	II. 374.
1456	szeptemb. 9.	Capistranói János kinyilatkoztatást kap Ujlakon, hogy ebben a betegségben meghal.	II. 375.
1456	szeptemb. 12.	Girolamo Barbadigo tudatja Hunyadi halálát.	III. 487.
1456	szeptemb. 16.	III. Kallixtus két levele Capistranói Jánoshoz.	III. 487.
1456	okt. elején	László magyar király két ízben meglátogatja a beteg Capistranói Jánost.	II. 376.
1456	október 4.	Magához hivatja Giovanni Tagliacozzot és Ambrogio testvért Ujlakra.	II. 378.
1456	október	Megkapja Bernardino d'Aquila levelét Ujlakra.	II. 378.
1456	október 18.	Capistranói János megmondja halálát Giovanni Tagliacozzónak Ujlakon.	II. 381.
1456	október 19.	Felveszi a halotti szentségeket Ujlakon.	II. 381, 382, 383.
1456	október 20.	Carvajal, pápai követ, megadja neki a pápai áldást Ujlakon.	II. 382.
1456	október 21.	Kiállíttatja az ajánló levelet azok számára, akik könyveit visszaviszik Itáliába Ujlakról.	II. 386. III. 488.
1456	október 22.	Mutatkoznak a halál előjelei Ujlakon.	II. 388.
1456	október 23.	Szombaton délután meghalt Ujlakon.	II. 394.
1456	október 27.	Carvajal kiközösítéssel fenyegeti azokat, akik Capistranói János hagyatékából valamit lefoglalnak.	III. 488.
1456	október 29.	Capistranói Jánost eltemetik a földben Ujlakon.	II. 398.
1456	nov. elején	Ujlaki Miklós felvéteti a holttestet és a ferencrendiek templomában temetteti el.	II. 398.
1456	december 1.	III. Kallixtus tudatja Ethiopia királyával a nándorfejérvári győzelmet.	III. 488.
1457	január 1.	Capistranói János társai levele Enea Sylvióhoz.	II. 399. III. 489.
1457	január	A pápa requiemet tart Capistranói Jánosért.	II. 399.
1457	február 5.	Giovanni Baptista Tagliacarne tudósítja az egész rendet Capistranói János haláláról.	II. 400.
1457	március 28.	Pietro Maurozeno felszólítja Girolamo da Udinet Capistranói János életrajzának megírására.	III. 489.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1459	január 21.	Varsányi István levele a celanói grófnéhoz a szenttéavatás érdekében.	III. 489.
1457	május 17.	A pápa Giacomo dalla Marcát küldi segédül Carvajal mellé.	II. 559.
1459	április 29.	Giovanni Baptista Tagliacarne megbízza Giovanni Tagliacozzot, hogy gyűjtsön Magyarországon adatokat.	II. 561.
1459	május 20.	Giacomo dalla Marca meghagyja Giovanni Tagliacozzónak, hogy gyűjtsön adatokat Ausztriában, Lengyelországban és Magyarországon.	II. 562.
1459	—	Egyes olasz városok és püspökök mozgalma Capistranói János szenttéavatása érdekében.	II. 563, 564, 565.
1460	március 22.	Mátyás magyar király levele az itáliai fejedelmekhez.	II. 575.
1460	—	Mátyás magyar király levele a pápához és a bíbornokokhoz a szenttéavatás érdekében.	II. 571, 572, 573, 574.
1460	március 30.	Ujlaki Miklós levele a szenttéavatás érdekében.	II. 576.
1460	április 5.	Varsányi István levele a vikárius generálishoz.	II. 568.
1460	április 5.	Varsányi István levele a miniszter generálishoz.	II. 569.
1460	április 9.	Az Ujlakiak levele Itália fejedelmeihez.	II. 577.
1460	április 21.	Az Ujlakon tartott vizsgálat jegyzőkönyve. Első tárgyalás.	II. 583, 584, 585, 586.
1460	—	Soproni Péter tevékenysége a szenttéavatás érdekében.	II. 580.
1461	október 24.	III. Frigyes levele.	III. 495.
1461	—	A csodák második tárgyalása. Geszthi János registruma.	II. 589, 590.
1462	—	Gabriele da Verona buzgólkodása a szenttéavatás érdekében.	II. 590.
1462	—	Németországból, Lengyelországból és Morvaországból sürgető levelek mennek II. Piushoz.	II. 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606.
1462	október 20.	III. Frigyes sürgeti a szenttéavatást.	II. 592. III. 503.
1462?	—	Matyás magyar király levele.	II. 592. III. 503.
1465	—	Vizsgálatot tartanak Budán a csodák ügyében.	II. 609.
1473	augusztus 8.	Szilágyi Erzsébet kérvénye.	II. 609. III. 506.
		A pápa elrendeli a csodák összegyűjtését.	II. 611.
1514	december 31.	Cristoforo da Forli kéri a pápát, hogy engedje meg Capistranói J. tiszteletét.	II. 613.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1415	október 4.	X. Leó pápa megengedi Capistranói János tiszteletét a capestranói egyházmegyében.	II. 613. III. 506.
1519	október 12.	A pápa elrendeli Capistranói János csodáinak összeírását.	II. 615, 616.
1520	—	János szerémi püspök Ujlakon, György pécsi püspök Budán tart vizsgálatot.	II. 616.
1520	június 30.	A pápa a pécsi püspök helyettesévé Vurythez Mihály székesfehérvári kanonokot nevezi ki.	II. 615.
1521	—	A nevezett püspökök a vizsgálat eredményét a pápához küldik.	II. 617.
1521	—	Szapolyai János erdélyi vajda és mások levelei a pápához.	II. 625.
1521	január 21.	A pápa elismeri, hogy Frangepán György kalocsai érsek 1000 aranyat adott a szenttéavatásra.	II. 626.
1523	december 3.	II. Lajos magyar király levele a pápához.	II. 627.
1524	április 3.	Zsigmond lengyel király levele a pápához.	II. 627.
1524	—	Szatmári György esztergomi érsek összegyűjteti a csodákat.	II. 627.
1525	február 20.	Lorenzo Campeggio levele a pápához.	II. 628.
1526	június 21.	II. Lajos magyar király adósságlevele.	II. 629.
1622	július 16.	XV. Gergely pápa szóbelileg megengedi, hogy Capistranói Jánost az egész Rend tisztelheti.	II. 631.
1622	szeptemb. 10.	XV. Gergely bullája, amelyben jóváhagyja Capistranói János tiszteletét.	II. 631. III. 508.
1625	—	VIII. Orbán pápa elrendeli a tárgyalást.	II. 632, 633.
1628	október 22.	Meggan gróf levele a budai pasához.	II. 410. III. 608.
1628	október 24.	II. Ferdinánd levele Kueffstein János Lajos követhez.	II. 411. III. 608.
1650	—	X. Ince megparancsolja, hogy a tárgyalást folytassák.	II. 633.
1657	—	Pallotta bíboros felvetette a kérdést. Utrum posset ad ultiora procedi.	II. 634.
1660	április 5.	VII. Sándor elnöklete alatt tárgyalják a szenttéavatási ügyet.	II. 635.
1662	szeptemb. 27.	A S. Cong. Rituum kimondja: Posse procedi ad ulteriora et nihil constare contra Capistrani famam sanctitatis.	II. 637.
1663	január 17.	VII. Sándor elnöklete alatt tárgyalta a S. C. R.: »An constaret de virtutibus tam theologalibus quam cardinalibus in gradu heroico?	II. 637.

Év	Hónap és nap	Események; levelek; helyek, ahol megfordult	Jelen műben található
1663	szeptember 23. vagy 25.	A S. C. Rituum kimondotta: Posse procedi ad ultiora.	II. 638.
1664	július 10.	A S. C. Rituum kimondja, hogy a csodák nem elégségesek a szentté-avatáshoz.	II. 638.
1672	—	Podiebradsky Ambrus tudósítása a Nagyszőllősön végzett ásatásról.	III. 509.
1673	június 22.	A S. C. Rituum kimondja: tuto devenire ad solemnem canonisationem.	III. 639.
1675	július 14.	X. Kelemen pápa jóváhagyta a S. C. Rituum határozatát.	II. 639.
1676	május 6.	X. Kelemen pápa elrendeli, hogy az utolsó gyűlést készítsék elő.	II. 639.
1678	december 20.	XI. Ince pápa elnöklete alatt a S. C. Rituum kimondja: Sanctitas Sua tuto possit devenire ad solemnem canonisationem.	II. 644.
1679	június 13.	XI. Ince pápa brevéje, amelyben elrendeli Capistranói J. szenttéavatását.	II. 644.
1682	december 4.	Bernardus Sannig kiközösítő rendelete.	III. 509.
1683	augusztus 15.	Rómában ünnepélyt tartanak Capistranói János tiszteletére.	II. 646.
1684	október 4.	A schleisheimi csodás jelenet.	II. 646.
1690	január 23.	I. Lipót német császár kérvénye.	II. 647.
1690	augusztus 23.	VIII. Sándor pápa titkos gyűlésre hívja a S. C. Rituum tagjait.	II. 647. III. 510.
1690	szeptemb. 5.	VIII. Sándor pápa elnöklete alatt a S. C. Rituum kijelenti, hogy Capistranói János ünnepélyes szenttéavatását a pápa végrehajthatja.	II. 647.
1690	október 16.	Capistranói Jánost Rómában ünnepélyesen szenttéavatja a pápa.	II. 648, 649, 650, 651, 652.
1690	november 13.	VIII. Sándor brevéje a hívek számára engedélyezett búcsúkról.	II. 652. III. 510.
1690	november 25.	VIII. Sándor brevéje Szent Ferenc tagjainak engedélyezett búcsúkról.	II. 653. III. 510.
1690	december 7.	VIII. Sándor újabb brevéje a búcsúkat illetőleg.	II. 654. III. 510.
1691	július 15.	Minuta Bullae Canonizationis.	II. 655. III. 511.
1695	június 6.	A S. C. Rituum a fentebbi bullát részleges gyűlésben átvizsgálja és jóváhagyja.	II. 656.
1724	június 4.	XIII. Benedek pápa kiadja a szenttéavatás ünnepélyes bulláját.	II. 677. III. 511.
1725	szept. 24.	XIII. Benedek pápa Capistranói szent János halála évforduló napjára teljes búcsút engedélyez.	II. 84.
1890	augusztus 19.	XIII. Leó pápa Capistranói Szt. J. tiszteletét az egész világra kiterjesztette.	II. 685.

II. FÜGGELÉK.

BETÜSOROS NÉVJEGYZÉK.

Betűsoros névjegyzék.

Aaron, breslaui zsidó, II. 50, 62.
Abraham Czeldres, breslaui zsidó, II. 50.
Abrahám, oppelni zsidó, II. 60, 61.
Accursius, III. 8.
Achilles Pirminius Gassarius, III. 621.
Achya, II. 378.
Aconya, II. 370.
Acta Sanctorum Ungariae, I. 12, 32, 34, 35, 47, 53, 54, 56, 67, 70, 73, 75.
Adalbertus, filii Dionysii Bani de Losonch, III. 560.
Adamo di Marisco, I. 79.
Adamus Ursinus, II. 503. — III. 622.
Adria hercege, I. 228. — III. 393.
Adrianus, VI. pápa, II. 539.
Adrinápoly, II. 287.
Aegidius de Salice, I. 388.
» **Polonus** (Egidius de Polonia), II. 539, 544.
Aemilius Alterius Romanus, X. Kelemen pápa, II. 542.
Aeneas Sylvius, lásd Enea Sylvio.
Aesopus, III. 8.
Agata, aquilai harmadrendű apáca, I. 472.
Agnes d'Assisi, lásd Ágnes (Szent).
» **de Bohemia,** klarissza, I. 460.
Agostino Le Manzariis di Castranovo, III. 287.
» **di Ferrara,** I. 525.
Aichesig Gáspár, I. 380.
Alaburg falucska lakói, I. 486.
Alain, bíbornok, II. 252.
Alanus, avignoni püspök-bíboros, I. 176.
Albano püspöke, I. 193.
Albanus Urbinas, XI. Kelemen pápa, II. 542.
Albaspina, III. 599.
Albavillacus Capucinus, III. 599.
Albert, brandenburgi fejedelem, I. 175. — II. 129, 146, 152, 162, 163, 228, 500, 604, 680. — III. 447, 504.
» (Albertus), Cobilinus fia és Cobilinum úra, I. 429. — II. 498, 592. — III. 496.
» csanádi püspöki helynök, II. 183.
» (F. Ph.), III. 599.
» herceg, Kosel úra, I. 438.
» magyar király, I. 376, 530, 533. — II. 169.
» München hercege, I. 533, 534.
» osztrák herceg, I. 175, 239, 342, 533. — II. 44.
» **von Ebersdorf,** II. 84.
Albertano da Brescia (Albertanus magister), III. 345.
Alberto da Pisa, I. 79.
» **da Sarteano,** I. 106, 111, 113, 114, 134, 235, 282, 497, 525. — II. 549. — III. 17, 178, 245, 382, 534, 547.
» **de Albertis,** bíbornok, I. 586.
» **di S. Eustachio,** bíbornok (Albertus cardinalis de Sancto Eustachio), III. 387, 547.
Albertus, II. 42.
» **de Dereslyen,** lásd Dereszlényi Albert.
» **Hincke,** I. 439.
» **Magnus,** III. 106, 108.

Albertus Puchelbach, I. 446, 447, 474, 475.
» salonai püspök, I. 393.
» sankt-pölteni szerzetes, I. 398.
Albrecht (Albert), bajor herceg, I. 533. — II. 40. — III. 416.
Alderani (Cybo), bíbornok, ostiai püspök, II. 647, 667.
Aldobrandinus Florentus, VIII. Kelemen pápa, II. 542.
Alemani András, II. 626.
Aleš von Sternberg (Alscho de Sternbergk), II. 159, 162. — III. 415.
Alexander, VI. pápa, II. 539.
» VII. pápa, II. 542.
» VIII. pápa, II. 542.
» **de Hales,** I. 499. — III. 6.
» **de Ragusio,** lásd Ragusai Sándor.
» S. Mariae in Cosmedin, diaconus cardinalis Albanus, II. 684.
» trienti püspök, massoviai herceg, I. 206, 526, 534. — III. 255, 269, 271, 359, 373, 375, 376, 551.
Alexandria, I. 514.
Alexandro da Ragusa, lásd Ragusai Sándor.
Alfonso Ceccarelli (Alfonzo Ciccarelli), II. 544. — III. 553.
Alfonzo, V., Aragonia és Szicilia királya, I. 197, 220, 239, 511, 512, 513, 518, 519, 520, 521, 533, 534, 535, 592, 600. — II. 275, 354, 474, 528, 529, 537, 686. — III. 359, 389, 390, 548, 551.
» **de Cartagena,** burgosi püspök, II. 26.
» **Manzanedi,** II. 665.
Allies (M. H.), III. 599.
Almási István, II. 279.
Aloch István, III. 454.
Alonzo de Borja, Valencia püspöke, I. 220, 520. II. 230.
Alsonus Sternberg (de Sterniberk), II. 155.
Alt-Arnstadt, I. 275, 282, 284, 285, 305, 444. — II. 142, 439, 499, 602. — III. 449, 502, 599.
Altieri, bíbornok, lásd Palutio Altieri.
Alva (Petrus de), III. 599.
Alvarus de Pelagia, I. 553.
» (Boldog), dominikánus, III. 55.
» **mester,** I. 172.
» tituli S. Bartholomaei, presbyter cardinalis Cienfuegos, II. 683.
Alverna hegy (Monte Alverna), I. 104, 119. — II. 338, 459. — III. 318, 319, 385.
Alvincz, II. 420.
Amadeo Maria di Venezia, III. 321.
Amadeus, Savoya hercege, I. 530, 531, 534, 536, 539, 540, 542.
Amandus Hermann, I. 12, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 32, 35, 37, 46, 47, 50, 53, 56, 57, 59, 67, 68, 69, 74, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 87, 106, 107, 110, 113, 115, 116, 118, 119, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 147, 149, 155, 156, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 176, 177, 178, 183, 184, 187, 193, 199, 201, 204, 207, 221, 223, 225, 231, 244, 256, 257, 259, 261, 262, 266, 267, 268, 271, 272, 280, 281, 285, 288, 289, 292, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 303, 304, 305, 310, 311, 312, 314, 315, 318, 319, 320, 322, 328, 329, 330, 331, 332, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 369, 380, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 391, 395, 396, 401, 403, 407, 409, 410, 411, 418, 421, 425, 427, 428, 429, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 454, 455, 462, 463, 466, 472, 473, 476, 480, 485, 486, 487, 512, 521, 524, 525, 530, 542, 543, 545, 546, 547, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 563, 565, 567,

572, 579, 580, 582, 584, 588, 596, 597, 599, 600. — II. 23, 32, 34, 36, 53, 59, 63, 64, 65, 72, 73, 87, 88, 96, 98, 114, 115, 127, 130, 139, 143, 144, 147, 148, 160, 163, 173, 174, 177, 179, 190, 199, 201, 203, 204, 205, 210, 211, 212, 214, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 226, 227, 228, 233, 234, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 265, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 278, 307, 308, 317, 320, 323, 325, 333, 338, 340, 346, 350, 352, 353, 354, 356, 361, 362, 374, 375, 378, 381, 389, 391, 395, 396, 397, 398, 402, 412, 413, 416, 417, 438, 440, 441, 442, 446, 447, 449, 450, 452, 454, 455, 456, 457, 462, 463, 464, 465, 466, 468, 469, 470, 471, 473, 474, 483, 492, 494, 495, 496, 509, 512, 524, 534, 535, 538, 549, 551, 561, 563, 565, 568, 576, 579, 580, 584, 586, 591, 592, 593, 594, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 609, 611, 613, 614, 616, 630, 633, 641, 642, 643, 644, 645, 647, 648, 650, 652, 653, 654, 655, 670, 671, 672, 675, 687, 692, 693, 701, 707, 710, 714, 715, 717. — III. 76, 81, 82, 84, 86, 89, 90, 94, 100, 142, 146, 179, 180, 261, 266, 269, 271, 272, 273, 274, 286, 287, 291, 297, 298, 299, 300, 304, 309, 310, 312, 313, 315, 316, 320, 323, 324, 330, 332, 333, 359, 362, 364, 365, 370, 371, 372, 373, 375, 376, 381, 382, 384, 385, 386, 388, 389, 390, 393, 394, 398, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 416, 417, 419, 421, 423, 424, 428, 429, 430, 431, 432, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 462, 463, 464, 466, 467, 468, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 478, 479, 480, 481, 482, 484, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 509, 510, 511, 584, 590, 614.

Amberg, I. 274, 445. — II. 693, 703. — III. 417, 532, 596.

Ambrogio d'Aquila, ferencrendi laikus, I. 247. — II. 294, 312, 324, 370, 377, 379, 386, 387, 391, 392, 395, 594, 595.

» **Traversari,** a kamoldoli szerzet főnöke, I. 522.

Ambrus (Szent), II. 91. — III. 31.

Amicus Agnifilus (Amicus Agnifilo), aquilai püspök, I. 544, 586. — II. 531, 532.

Anagni, III. 151.

Anastasio de Agriptis, I. 515.

Ancona, I. 558.

Andechs, III. 532.

Andomarus (Szent), Tarnavensium apostolus, II. 675.

András, II 42.

» a sabáczi bán litteratusa, II. 502, 619.

» pécsi püspök, II. 238, 243. — III. 452.

Andrea Braccio di Montone (Andrea di Braccio dei Fortebracci), perugiai polgár, I. 37, 38.

Andreas Brunensis, II. 719.

» **Fleisacker,** judenburgi mészáros, I. 488. — III. 450.

» **Odruvasch de Sprouva,** II. 606. — III. 506.

» (Andreas episcopus Auximiensis), Osimo püspöke, III. 370, 549.

» **Pierius,** II. 674.

» poseni püspök, I. 318.

» Rhodus érseke, I. 525.

» sankt-pölteni szerzetes, I. 398.

» **Santberg,** I. 294. — III. 420.

» **Skoda,** I. 419.

Andria, I. 204, 517.

» **hercege,** III. 545.

Andronikus, II. 675.

Angela, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
» **da Foligno** (Szent), III. 17, 57.
Angelo Capranica, asculanói, majd rieti püspök, I. 176, 225, 226, 228, 583, 584, 585, 587. — II. 478, 481, 482, 493, 563. — III. 492.
» **da Chivasso** (Boldog), ferencrendi, I. 6.
» **da Clareno** (Cingulo), I. 81, 351, 552.
» **da Montelerne,** I. 83.
» **da Napoli,** lásd Michele Angelo da Napòli.
» **da Perugia** (Angelus de Perusio), miniszter generális, I. 143, 146, 149, 525. — III. 9, 395, 545.
» **degli Baldi** (Angelus de Perusio), I. 31.
» **degli Ubaldi,** I. 31.
» **di Cordona,** I. 81.
» **Lantusca,** quardián, II. 640.
» **Salvatti da Siena,** I. 88.
Angelico di Milano, III. 606.
Angelus von Ausztria, I. 392.
Angers, III. 619, 621, 626.
Anglona, II. 515, 518. — III. 96.
Anjou René, lásd René.
Anna de Cipro, III. 442, 556.
» Macskásy Jakab felesége, II. 255. — III. 462, 582.
» Massovia hercegnője, I. 434. — III. 433, 554.
Annás (Ananiás), III. 30, 129, 130.
Annales Brixiani, I. 187.
» **Erfurtenses,** I. 285, 286, 288.
Annegarn, I. 277. — III. 600.
Annibal de Genga Spoletanus, XII. Leo pápa, II. 543.
Aniceto Chiappini, I. 16, 51, 52, 194. — II. 539, 540, 541, 543, 545. — III. 265, 267, 269, 272, 274, 275, 276, 278, 279, 282, 283, 284, 285, 287, 291, 292, 295, 301, 302, 303, 305, 306, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 321, 324, 325, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 354, 356, 363, 365, 382, 391, 412, 464, 512, 513, 517, 520, 525, 531, 532, 533, 606, 607.
Anselmus (Szent), III. 127, 131, 136.
» praesidens, II. 693.
Antal (Szent), apát, I. 223.
» **úr,** II. 409.
Antiochia, III. 170.
Anton Franc. Hörmann, II. 719.
» **Kurz,** I. 532.
» **Ludovico Antinori,** I. 219, 236, 238, 239, 245, 246, 347. — III. 396, 397, 398, 401, 402, 403, 442, 604.
Antonia da Firenze, harmadrendi apáca, I. 472.
Antonio Andrea, III. 99.
» **Angelo da Pitetto** (de Pireto — de Perrecto — de Birretis) miniszter generális, I. 69, 85.
» **Burgio,** pápai követ, II. 403.
» **Candida,** nolai herceg, I. 517.
» **Casini** (Antonius Cassinus), sienai püspök és bíbornok, III. 81, 82, 90.
» **Corraro** (Cororarius vagy Comarus), Szent Zenóról nevezett apát, ostiai püspök és bolognai bíboros (cardinalis Bononiensis), I. 199, 201, 205, 516, 527. — III. 81, 82, 265, 371, 512, 550.
» Ferrara püspöke, III. 373, 550.
» **da Bittento,** I. 147, 239. — III. 397, 401.
» **da Montefalco** (Antonius de Montefales), I. 176, 471.
» **da Padova** (v. Lisboa), Szent, I. 79, 493, 505. — III. 16, 56, 99, 222.
» **da Sessa** di Palermo, lásd Giovanni Antonio Sessa da Palermo.

Antonio da Stroncone (Boldog), ferencrendi, I. 6, 556. — III. 551.
» **da Tagliacozzo,** I. 57, 223.
» **Orsini,** Tarento hercege, I. 518.
» (Antonius episcopus Portuensis), Porto püspöke, bíboros, I. 559, 560. — III. 359, 362, 364, 365, 546.
» **Rido,** I. 519.
» **Rusconibus da Como,** miniszter generális, I. 114, 115, 116, 118, 119, 134, 146, 465, 466. — II. 438. — III. 384, 388.
» urbinói püspök, I. 582.
Antonino Giustiniani (Szent), firenzei érsek, I. 539, 559, 564. — II. 280, 334, 356, 673. — III. 77, 78, 81, 88, 271, 350, 601.
» pápai legatus, I. 514, 516.
Antonius Amicicius de Fossa, III. 298, 305.
» (de Rotehan), bambergi püspök, I. 281, 475. — III. 381, 548.
» **de Butrio,** III. 9.
» **Felix,** tituli S. Balbinae, presbyter cardinalis Zondadarius, II. 683.
» **Ferrarius,** III. 269, 354.
» filius Antonii Pataviensis, III. 551.
» **Maria de Luscanis,** III. 397, 551.
» **Melisanus de Macro,** III. 600.
Antverpen, II. 717. — III. 629.
Apáthi (Apathy), II. 266. — III. 450, 474, 562.
Apulum, III. 290, 360, 366, 539.
Aquila, I. 21, 57, 140, 147, 186, 194, 196, 221, 222, 223, 224, 262, 369, 471, 473, 496, 544, 547, 548, 576, 577, 579, 580, 586, 587, 589, 592, 594, 595, 596, 597, 598, 600. — II. 389, 444, 471, 475, 476, 502, 509, 511, 518, 522, 530, 531, 532, 549, 563, 620, 671, 688. — III. 84, 96, 102, 367, 375, 389, 390, 407, 436, 490, 571, 574, 575.
Aquila, csanádi prépost, III. 459.
Aquileja, I. 519.
Ara-coeli kolostor Rómában, I. 91, 131, 132, 143, 150, 176, 228, 232, 234, 357, 358, 587, 588. — II. 420, 617, 618, 646, 717. — III. 78, 87, 385, 585, 587, 588, 589.
» **regestruma,** II. 617, 618, 619.
Arad, I. 197, 254. — III. 462, 559.
Arcangelo da Calatasimi (Boldog), ferencrendi, I. 6.
Archiepiscopus Ancyranus, II. 684.
Arcupa Bertalan, lásd Bertalan puskaműves.
Arezzo (Aretium), I. 186, 235, 471, 508. — II. 549.
Arimán, II. 294.
Ariminensis (Ariminius) Dominus, I. 213, 214, 216, 218.
Ariola, a Benevento völgyben, I. 204, 514.
Arnstadt, lásd Alt-Arnstadt.
Arrianum, III. 540.
Arthur du Monstier (Arthurus a Monasterio), I. 13, 23. — III. 81, 597, 601.
Ascoli, I. 35, 36, 81. — II. 493, 679. — III. 491, 597.
Assisi, I. 39, 82, 83, 92, 103, 133, 150, 162, 165, 199, 244, 361, 459, 508. — III. 318, 319, 427.
Astorgio, Ancona püspöke, I. 558.
Atanasio Masci, lásd Masci.
Athen (Franciaország), III. 439, 556, 576.
Augsburg, I. 280, 292, 345, 346. — II. 8, 43, 500, 503, 603. — III. 618, 628, 634.
» III. 503, 510.
Auguszta császárné, II. 654.
Auxerre, III. 76.

Aversa, III. 364.
Avignon, I. 523, 552. — III. 464.
Azach, II. 198, 256. — III. 465, 560.
Azo, III. 8.
Ágnes (Szűz Szent), III. 71.
» (Szent), klarissza, I. 459, 460.
Ágoston (Szent), I. 471, 473, 534. — II. 91. — III. 49, 51, 53, 66, 82, 84, 107, 123, 136, 200, 213, 245, 318.
» győri püspök, II. 243.
» valpói plébános, II. 267. — III. 475.
Baader (J.), III. 601.
Bacharach, II. 43.
Bachata (Vachata), I. 569.
Baja, I. 458. — II. 413.
Bajmócz, II. 687.
Balanyi, II. 299, 319.
» **György,** II. 299. — III. 601.
Balázs, gyermek, II. 514.
» lippai várnagy, II. 477.
» magyar ferencrendi, II. 329.
Balbin, III. 601.
Baldo degli Ubaldi, I. 31.
» **Plombino,** I. 370.
Baldus de Ubaldis, III. 9, 522.
Bamberg, I. 187, 281, 336, 388. — III. 381, 502.
Bandini, II. 223, 228.
Baptista da Bologna, lásd Giovanni Baptista da Bologna.
» **da Levanto** (Lepanto), lásd Giovanni Baptista Tagliacarne di Levanto.
» **de Aquila,** III. 573.
» **de Tagliacotio,** vicarius generalis, III. 559.
Barbadigo Jeromos, II. 365, 376 — III. 487.
Barbarič Juvenális, II. 434.
» **Mladen,** III. 601, 602.
Barberinus Floren., VIII. Orbán pápa, II. 542.
Barberio, lásd Giovanni Baptista Barberio.
Barbul bán, II. 421, 422, 424, 433, 435, 436.
Barcelona, I. 111, 146, 239. — III. 401.
Bari, I. 204, 517.
Barletius Marinus, 602.
Barletta, II. 510.
Barlettus, II. 186, 187.
Barnabas Kirchhueber, I. 13.
Baronius Caesar, cardinalis, III. 602.
Bartholomaeis, lásd Vincenzo Bartholomaeis.
Bartholomaeus Brixiensis, III. 8.
» **Gizybovius,** I. 427.
» (Bertalan), lengyelországi harmadrendi miniszter, I. 478. — III. 446, 557.
» **Peyerst,** III. 509.
Bartolomeo, civitavecchiai quardián, III. 396.
» **da Siena,** pápai futár, I. 266, 267. — III. 409.
» **d'Alverna,** ferencrendi, I. 105.
» **d'Aquila,** III. 391, 551.
» **de Barctereis,** III. 287.
» **Paris** (Porris), III. 456, 558.
» **Peci,** I. 580.
» Szent Ágoston szerzetbéli remete, III. 91.
Barulum, I. 403. — III. 419.
Basarab, II. 433.
Basel (Basilia), I. 103, 151, 522, 523, 524, 530, 531, 535. — II. 81, 101, 106, 107, 110, 662. — III. 73, 538 596, 599.
Basileo testvér, I. 527.
Bastida János, II. 283, 293.
Battista da Varani (Boldog), III. 17.
Bautzen, I. 303, 304. — II. 596. — III. 498.
Bayreuth (Pareith, Baraith), I. 265. — II. 128, 131.
Bazin (Jean Baptist), III. 602.

Bács (Bacchia), II. 268, 278, 296, 515, 626. — III. 476, 481, 562.
Bácsi Simon, pécsi főesperes, II. 184.
Bácsmegyei Kürti Balázs, II. 473. — III. 488, 560.
Bálint, bulkeni plébános, II. 184.
» futaki litteratus, II. 501.
Bán Miklós, egri prépost, II. 233.
Bánffi János, lásd Losonczi Bán János.
» **László,** egri érsek, II. 473.
Bánmonostor, II. 401.
Báró **Burgio János Antal,** apostoli követ, II. 629.
Bártfa, I. 487.
Báthori András, szathmári főispán, II. 501, 625.
» **Gábor,** II. 431, 432, 433.
» **István,** nádor, II. 625.
Beatrice, klarissza, I. 459.
Beaucourt (G. de), III. 603.
Bebek Katalin, II. 405.
Beccadeli, III. 175.
Beck Fulgentius, II. 424.
Beck (Jacob Christof), III. 603.
Becker (Karl Friedrich), III. 603.
Becse, III. 483.
Beda, III. 49, 50, 136.
Bedřich (Bedrzich), II. 109.
Bekker Péter, provinciális, II. 428.
Belavič (Placido), III. 603.
Belforestus, III. 603.
Belgrád, lásd Nándorfejérvár.
Belgrady Thitus, lásd Dugovics Titusz.
Bellarminus (Robertus), III. 266, 271, 297, 299, 300, 603.
Bel (Matthias), III. 603.
Benedek, mester, III. 477.
» pápa, I. 121.
» XII. pápa, I. 373.
» XIII. pápa, II. 494, 543, 677, 681, 684. — III. 511.
» XIII. ellenpápa, I. 85, 463. — II. 20, 27.
» XIV. pápa, II. 543, 634, 719. — III. 603.
Benedek (Szent), I. 554. — II. 450. — III. 71, 72, 245, 318.
Benedictus, S. Mariae in Via lata, diaconus cardinalis Pamphilius, II. 683.
Benes Boskowic (Boskowia) Cernahorsky, Morvaország alkormányzója, I. 259. — II. 86, 89, 129, 131. — III. 428, 435, 472, 553, 555, 561.
» **Mokravaczky z Hostiran,** II. 174.
Beneschau, II. 111. — III. 415.
Benevento, I. 35, 204, 514.
Benigno da Genova (de Janua), miniszter generális, II. 630. — III. 508.
Bentevenga, I. 552.
Benvenuto (Boldog), III. 57.
Berardo di Narnia, bíboros, I. 162.
Berbegallus (Berbagallus) Hispanus, III. 11, 285, 286, 523.
Berchingen, III. 502.
Bercsényi Miklós (Szercsi Groff), II. 321.
Bergamo (Bergomum), I. 189, 218, 219, 237. — III. 380, 542.
Bergoma, lásd Longino di Bergoma.
Bergomas (Jacobus Philippus), III. 603.
Berlin, III. 584, 622.
Berliner, II. 34.
Bern, II. 43.
Bernardin Ingolstadt, I. 399.
» **de Praga,** III. 433.
Bernardino Casali, a S. Rituum Congregatio titkára, II. 645.
» **Caimi** (Boldog), 3, 17, 55.
» **d'Aquila** (Fossa — Bernardino d'Aquila — Boldog), I. 6, 81, 83, 84, 87, 88, 97, 98, 100, 102, 111, 113, 114, 115, 138, 140, 147, 148, 153, 154, 161, 162, 166, 167, 168, 169, 170, 228, 229, 231, 234, 351, 364, 366, 367, 373

374, 381, 405, 461, 481, 495, 496, 582, 583, 585, 586, 589, 590, 591, 592, 597, 598, 599. — II. 175, 304, 338, 339, 378, 386, 389, 443, 450, 451, 558. — III. 5, 248, 436, 595, 603.
Bernardino da Bustis (Boldog), III. 97.
» **di Feltre** (Boldog), ferencrendi, I. 6, 497. — II. 44, 45. — III. 59, 97, 178.
» **Michéle di Cervaria,** II. 666.
» Michéle fia, corvarai béres, II. 642, 643.
» **Prati di Chieri** (Bernardinus Pratus de Cherio), I. 178.
Bernardino di Siena (Szent), I. 6, 72, 73, 74, 75, 88, 89, 91, 101, 109, 110, 114, 129, 130, 134, 145, 154, 157, 181, 182, 185, 188, 189, 197, 214, 221, 222, 224, 225, 226, 228, 234, 235, 237, 239, 242, 248, 249, 251, 262, 266, 268, 278, 279, 285, 287, 291, 304, 338, 342, 345, 356, 365, 367, 368, 369, 371, 372, 388, 399, 400, 412, 418, 421, 423, 424, 427, 428, 429, 454, 471, 473, 474, 479, 480, 496, 498, 499, 525, 556, 575, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600. — II. 11, 36, 39, 44, 71, 88, 130, 286, 303, 394, 438, 444, 461, 471, 472, 480, 482, 484, 487, 493, 497, 499, 503, 504, 507, 508, 514, 515, 529, 563, 564, 575, 580, 611, 620, 636, 661, 672, 678, 686, 688, 692, 694, 705, 708, 718. — III. 17, 18, 59, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 97, 99, 100, 102, 124, 134, 135, 144, 175, 176, 178, 189, 259, 260, 320, 321, 322, 323, 340, 341, 355, 356, 378, 380, 393, 407, 408, 446, 517, 518, 535, 541.
Bernardino di Narni (Bernardinus Narniensis), III. 380, 542.
Bernardinus Brecensis, I. 427.
» tituli S. Petri, presbyter cardinalis Scottus, II. 683.
Bernardo, albanói püspök, I. 96, 97.
» **Mutina** (Modena), ferencrendi szerzetes, I. 246. — II. 370, 386, 387. — III. 446.
» **da Napoli,** ferencrendi laikus, I. 246.
» **Tarlati di Bibiena** (Bernardus Tarlatus de Bibiena), diákonus-kardinális, II. 613, 614, 680. — III. 506, 549.
Bernardus, ágostonrendi subdiákonus, III. 434.
» **Compostelanus,** III. 8.
» **Lolopraykh,** III. 434.
» **Pez,** III. 407, 448, 624.
» **Sannig,** I. 13, 39, 46, 83, 84, 97, 106, 175, 357, 541, 578. — II. 34, 320, 332, 385, 457, 471, 707. — III. 81, 87, 146, 261, 267, 269, 271, 273, 274, 276, 277, 278, 283, 285, 286, 287, 291, 297, 298, 299, 300, 302, 303, 304, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 318, 320, 324, 328, 329, 330, 332, 353, 355, 509, 628.
Bernárd (Szent, clairvauxi), I. 390. — II. 450. — III. 8, 21, 24, 39, 45, 52, 109, 110, 111, 115, 121, 129.
» ferencrendi, I. 244.
» (Bernhardus), Oppeln hercege, I. 433. — III. 452.
» wellehradi apát, II. 692.
Bernhard Skal, I. 418.
» **Rohrbacher,** I. 343. — II. 504.

Bernier Simon, II. 417.
Bertalan, pápai kurzor, II. 132.
» (Arcupa v. Arcuparius), II. 490, 491, 499, 580, 581, 584, 585, 617.
Bertrandus, III. 8.
Besançon, I. 464, 465. — III. 382.
Bessarion (Cardinalis Nicenus), Frascati püspöke, I. 176, 347, 395, 396, 398, 525, 583. — III. 400, 552.
Besselény Ferenc, tartományfőnök, II. 416, 417, 418.
Bethania, III. 21.
Bethlen Gábor, II. 700.
Betlem, I. 413.
Beuthen, I. 334, 436, 440, 441. — II. 537.
Beyerlinck (Laurentius), III. 603.
Bécs, lásd Wien.
Bianca Maria, Filippo Mária Visconti leánya, I. 538. — III. 291.
Bielitz, II. 43.
Bihl (Michael), I. 16, 17.
Bismark, II. 5.
Bisztricza (Bistrita), II. 420, 421, 424, 428, 429, 430, 431, 433, 434, 435.
Biturgio, I. 471.
Bizenzo Guido gróf, II. 708.
Blancone, I. 13.
Blase, III. 604.
Blasio Ghilini (Blasius Chilinus), bencés apát, I. 165, 166, 168.
Blondus, lásd Flavius Blondus.
Bodó Miklós, székesfejérvári prépost, II. 243, 248. — III. 458.
Boethius, III. 8.
Boge, II. 60.
Bohusse ze Zwole (Bohuslavius), olmützi dékán, I. 259. — III. 431, 448, 557.
Boldizsár, ujlaki timár, II. 557, 581.
Boleslaw, lengyel király, II. 71.
Bollandus (Joannes), III. 598, 599.
Bologna (Bononia), I. 103, 150, 160, 204, 205, 206, 242, 461, 462, 478, 511, 519, 527, 547, 574, 594. — II. 121, 184, 350, 482, 520, 528, 541, 679, 688. — III. 78, 163, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 400, 451, 453, 455, 491, 492, 544, 546, 549, 550, 552, 558, 574, 575, 576.
Bolognai bíbornok, lásd Antonio Corrario.
Bonaventura d'Antredocho (Boldog), apáca, I. 472.
» **du Biez,** III. 76, 97.
» **da Caleno,** III. 585.
» **da Fasano,** I. 374.
» quardián Leobschützben, I. 436.
» (Szent), ferencrendi, I. 63, 460, 482, 483, 493, 499, 460, 624. — III. 6, 8, 56, 57, 76, 99, 520.
Boncompagnus, XIII. Gergely, II. 542.
Bonfini (Antonio), II. 75, 287, 290, 299, 301, 302, 315, 316, 318, 319, 320, 326, 328, 329, 330, 332, 334, 337, 363, 364, 365, 366, 505, 535. — III. 597, 604.
Bonifacio di Ceva, I. 498.
Bonifacius (Szent), Germanorum apostolus, II. 675.
Bonifác, IV. pápa, I. 34.
» VIII. pápa, I. 352, 402, 551, 552. — III. 149, 150, 151.
Bonnani D'Ocre, III. 604.
Boppard, II. 43.
Borgia Alfonz, lásd Alfonzo de Borja.
Borgo di San Sepolero kolostor, Arezzo közelében, I. 235. — II. 549.
Bornemisza (Bornemyza) **János,** a király gyámja, II. 502, 619, 626.
Bornius de Salla Bononiensis, III. 346.
Bornus G., jogtudós, III. 471, 561.
Borotin (Borotynus), lásd Johann von Borotin.
Bosco di Mugello (Nemus de Mugello vel Musetto, Firenze mellett), kolostor, I. 134, 137, 138, 226. — II. 549.
Bosius, III. 604.
Bosporus, II. 264.

Bottini, lásd Prospero Bottini.
» prelátus, II. 655, 676.
Bougine, III. 604.
Boulachon, III. 604.
Bourges, I. 544. — III. 613.
Bölcskey Ödön, II. 435.
Braccio-család, I. 38, 39.
Braccio de Montone, lásd Andria Braccio di Montone.
Braila, II. 428, 430.
Brammates, II. 625.
Brancati di Laurea, bíbornok, III. 292, 317.
Brandys (Maximilian), III. 604.
Brankován Konstantin, II 437.
Brankovics György, szerb despota, I. 377. — II. 185, 186, 187, 189, 190, 210, 232, 241, 243, 250, 290, 297, 332, 333, 366. — III. 483, 622.
Brann, I. 308, 309, 310, 313. — II. 25, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 66, 67, 68, 70, 71, 171, 703. — III. 421, 424, 428, 604.
Brassó, II. 249. — III. 460.
Brescia, I. 186, 187, 188, 236, 237. — III. 595.
Breslau, I. 187, 198, 298, 301, 305, 306, 307, 308, 312, 313, 314, 318, 323, 332, 334, 335, 336, 337, 338, 406, 420, 421, 423, 436, 437, 439, 486, 487. — II. 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 54, 57, 58, 61, 62, 63, 67, 69, 70, 71, 173, 174, 226, 487, 489, 492, 512, 596, 605, 703. — III. 60, 67, 70, 91, 141, 182, 186, 270, 284, 333, 337, 338, 339, 355, 421, 423, 425, 429, 430, 432, 434, 436, 446, 447, 449, 497, 555, 557, 590, 597, 609, 610, 615, 618, 626, 628.
Brězina Flórián, II. 693, 707.
Brezovsky József, tartományfőnök, II. 419.
Brigitta (Szent), III. 133.
Brix, lásd Brüx.
Brixen, I. 475, 482, 508. — II. 514. — III. 613.
Brodarics István, pécsi prépost, II. 628. — III. 507.
Brufa, I. 38, 39, 41.
Bruges, III. 383, 543, 544.
Brugliano, I. 82, 83.
Brunet, III. 604.
Brunó (Szent), Prussorum apostolus, II. 675.
Bruntzel, II. 596.
Brünn (Bruna), I. 259, 260, 485. — II 85, 88, 89, 95, 96, 99, 100, 113, 114, 115, 118, 122, 137, 515, 594, 692, 718, 719. — III. 73, 94, 404, 405, 406, 426, 430, 437, 471, 472, 497, 511, 555, 561, 579, 580, 581, 590, 596, 629, 634.
Brünni karthauziak, I. 485.
Brünni pékek, I. 485.
Brüssel Bruxelles, Bruxellae), I. 521, 541, 543. — III. 383, 543, 551, 572, 600, 604, 613, 615, 616.
Brüx (Brix, Pons), I. 24, 270, 272, 273, 318, 326, 393, 439, 488. — II. 79, 132, 133, 141, 142, 153, 158, 162. — III. 410, 414, 416.
Buchberger (Michael), III. 604.
Bucuresci, II. 423. — III. 606.
Buda, I. 165, 187, 262, 456, 488, 522. — II. 180, 182, 193, 203, 226, 232, 236, 238, 245, 247, 249, 253, 255, 259, 260, 261, 262, 265, 267, 268, 270, 271, 272, 277, 341, 342, 346, 349, 356, 362, 375, 376, 380, 388, 410, 476, 551, 560, 575, 609, 616, 628, 630, 703, 704. — III. 451, 452, 455, 456, 457, 462, 463, 467, 469, 470, 471, 472, 473, 475, 478, 480, 483, 485, 492, 503, 507, 558, 559, 561, 562, 563, 564, 575, 580, 583, 585, 587, 595, 610, 616. 626, 633.
Budapest, II. 696, 703, 704, 706. — III. 537, 582, 608, 610, 611, 615, 617, 620, 621, 622, 623, 624, 627, 628, 629, 630, 632.
Budweis, II. 215.
Buldo de Plombino, III. 495.
Bullisták, I. 131.
Bunzlau, I. 305. — III. 497.

Burchardus, klosterneuburgi prépost, II. 69.
Burghesius, V. Pál pápa, II. 542.
Burgundia hercegnője, III. 551.
Busseno (Bussenum), I. 21, 22.
Bühring (J.), lásd Johannes Bühring.
Caccia (Franciscus), III. 605, 621.
Caesarea, II. 431.
Calaorra, I. 107.
Calitri, I. 508.
Campana, II. 705.
Campoli (Campli, Camplum), I. 226, 366, 367. — III. 391, 392, 541.
Cancius, Cancianus, Cancianilla vértanúk ünnepe, I. 419.
Candia, I. 372.
Cantalice, I. 194. — II. 475, 514.
Cantor Parisiensis, III. 226.
Cantulium, II. 121.
Capestrano, I. 11, 12, 14, 15, 17, 20, 21, 22, 28, 29, 30, 48, 53, 58, 223, 225, 228, 362, 364, 560, 564. — II. 261, 385, 387, 388, 389, 448, 451, 581, 613, 614, 615, 631, 637, 642, 657, 665, 671, 677, 680, 696, 703, 710. — III. 325, 393, 488, 539.
Capha János (Wladika), II. 199, 201, 203, 204, 205. — III. 466, 467, 468, 472.
Capo d'Aqua (Nuria) folyócska, I. 21, 22.
Capranica, lásd Domenico Capranica.
Capriolum (Capriola, Caprioli), I. 243, 508, 577. — III. 380.
Capua, I. 512.
Caracciolo d'Udine, I. 514.
Carada (M. Theodorian), III. 606.
Caramanico, I. 367.
Carceri, I. 82, 83.
Cardinalis de Ursinis, lásd Latinus de Ursinis.
» **Oliverius,** II. 684.
» **prodatarius,** II. 684.
Carlo di Durazzo, I. 18, 19.
Caro (Dr. Jacob), II. 72. — III. 606.
Carolus Rezzonicus Venetus, XIII. Kelemen pápa, II. 543.
Carolus, S. Angeli in Foro piscium, diaconus cardinalis Columna, II. 683.
» S. Mariae de Aquiro, diaconus cardinalis de Marinis, II. 683.
Carvajal, lásd Juan Carvajal, bíboros.
Casale Maggiore, III. 395, 551.
Casanatti, bíbornok, II. 655, 676. — III. 511.
Cascia, I. 369.
Castel Giubileo (Castrum Jubileum), III. 473, 486.
Castel Novo, I. 209.
Castellatio, I. 360.
Castello, III. 373, 550.
» (Venezia) püspöke), I. 565, 568.
Castelnuovo (Castelum Novum), lásd Trient.
Cataneo (F.), III. 606.
Caterina da Bologna (Szent), III. 17, 57, 97.
Catone de Saccis, III. 287.
Cauia Ferenc, II. 417.
Cavalli, I. 398, 437. — II. 691, 718. — III. 606.
Cave (Gulielmus), III. 606.
Cavelli marquis, II. 705.
Cecilia, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
Celano, I. 197. — II. 399. — III. 458.
Celestinus Port, I. 15.
Celesztin, V. pápa, I. 80, 81, 552.
» **szegény remetéi,** Pauperes Eremitae Domini Caelestini), I. 81.
Cernazai, III. 321.
Cervantes, bíboros, I. 92, 93, 97, 98.
Cesare Fachenetti, bíboros, II. 645.
Cesarea, Ignazio Bracci nővére, II. 640.
Cesena, I. 508.
Cessi Roberto, III. 606.
Chalkokondylas, II. 288, 318, 323. — III. 606.

Cham (Cambun, Chamb, Cambium), II. 694.
Chamard, I. 14, 15. — III. 606.
Charles-Louis Chassin, II. 358, 359.
Charronus, III. 606.
Chassin (Charles-Louis), III. 606.
Chelčicky Péter, huszita író, I. 277.
Chemnitz, I. 268, 269. — II. 439.
Cherubinus de Saxo, I. 388.
Chevalier (Ulysse), III. 598, 607.
Chiappini, lásd Aniceto Chiappini.
Chiara, a campo-bassói marchio unokahuga, I. 472.
» aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
» **d'Assisi** (Szent), lásd Szent Klára.
Chiolaro (Chioloro), I. 15.
Chioli, Capistranói János atyjának állítólagos neve, I. 13.
Chinon, II. 43.
Chisius Senensis, VII. Alexander pápa, II. 542.
Chithnándi László, I. 238, 483. — III. 399, 400, 583.
Chmel (Joseph), I. 487. — II. 263. — III. 421, 607.
Chobot, III. 151.
Choppinus, III. 607.
Christälli, jezsuita, II. 654.
Christanus (Keresztély), bártfai plébános, I. 487.
Christophorus Kauffhandler, I. 400.
» **Misven,** III. 499, 557.
» **Nummajus von Friaul,** I. 178.
» **de Pretin,** I. 389.
Chromer, II. 305.
Chronica Anonyma, I. 442, 445.
Chronicum Magdeburgense, I. 289, 291, 293, 302, 303, 304.
Chronik der Bischöfe von Speier, I. 342.
Chrysostomus, III. 8, 135.
Cicero, III. 8.
Cillei gróf leánya, lásd Erzsébet, Cillei leánya.
Cillei Ulrik, I. 414, 415. — II. 171, 186, 226, 243, 244, 245, 258, 259, 264, 265, 270, 271, 390, 536. — III. 448, 454, 467, 470, 557, 558, 560.
Cividale (Civita-Ducale v. Citta-Ducale), I. 248. — II. 475, 514, 517.
Cividato, I. 372.
Civita-Ducale, I. 195.
Civitavecchia (Centumcellae), III. 396, 551.
Clareni, Angelo da Clareno követői, I. 81.
Clareno folyócska, I. 81.
Clary (Leon de), III. 607.
Claude Ménard, I. 14. — III. 621.
Claudius Fleuri, I. 14, 23, 539, 559. — III. 107, 610.
Clemens Minarik, I. 436. — III. 611, 622.
Clepars, Krakau külvárosa, I. 320.
Clerici Apostolici S. Hieronymi, I. 565.
Clugny, I. 481.
Clupsicium, I. 437.
Cobella di Celano, Leonello Acclozemora felesége, I. 20, 225, 363. — II. 388, 389, 474, 494, 567. — III. 391, 489, 548.
Cobilinus, előkelő katona, I. 429.
Coblinium (Venetia, Lengyelországban), II. 498, 592. — III. 496.
Coburg, I. 282, 284. — III. 502.
Coccino Pirovano, auditor, II. 633.
Cochlaeus Wendelstein, II. 96, 114, 115, 117, 139, 153, 156, 231, 316, 342. — III. 404, 405, 406, 408, 409, 415, 416, 606.
Colloredi, bíbornok, II. 655, 676. — III. 511.
Colombario, I. 576.
Colette de Corbie, lásd Nicollette Boylet.
Colonna (Columna) család, I. 561.
Comes de Vallibus, I. 371.

Comes Palatinus, II. 215.
Condisalvi da Vallebona, granadai püspök, I. 525.
Conrad, velsi herceg, I. 312.
» **Rechimberg,** I. 419.
Conradus Albus, Szilézia hercege, II. 596. — III. 497.
» **Clavarus,** I. 434.
» nürnbergi szerzetes, I. 446.
Constantinus Caietanus, III. 566.
Constitutiones Alexandrinae, I. 177.
Conte de Cacciaconti, I. 586.
Convento di Sant'Angelo d'Ocre, II. 713.
» » **San Angelo d'Ocre,** III. 564.
Conventus Varsoviae S. Bernardini, I. 435.
Copinger, III. 608.
Corner, I. 219.
Corrado d'Offida (Boldog), III. 57.
Cortona, I. 508. — III. 534.
Corvara, II. 642.
Coscia, cardinalis, II. 684.
Cosel, lásd Kosel.
Cosimo, III., Etruria fejedelme, II. 667, 680.
» **Medici,** I. 134.
» **Medici,** II. 613, 647.
Cosla, I. 413.
Costan (Costen), város, II. 500, 605.
Crajova (Craiova), II. 423, 433.
Crantius (Albertus), I. 292. — II. 469. — III. 608.
Crechia, III. 608.
Crema, I. 189, 237. — III. 369, 552.
Cremona, I. 189, 237.
Crispus Benedek, ujlaki polgár, II. 501.
Cristannus, bártfai plébános, III. 427.
Cristanus, ferencrendi, Magdeburgban tolmács, I. 292.
Cristianus Obzolka, II. 719.
Cristoforo, coroni püspök, I. 546.
» **da Forli,** vikárius generális, II. 613, 614, 710.
Cristoforo da Milano (Boldog), ferencrendi, I. 6.
Cristoforo da Varese, ferencrendi, I. 11, 23, 26, 27, 28, 31, 32, 36, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 91, 92, 93, 97, 98, 101, 108, 114, 178, 183, 186, 189, 195, 196, 197, 198, 199, 224, 229, 235, 236, 240, 242, 243, 244, 246, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 272, 274, 275, 281, 282, 283, 285, 288, 289, 291, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 304, 305, 306, 308, 309, 310, 312, 314, 334, 335, 340, 344, 345, 353, 354, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 394, 399, 406, 417, 418, 421, 426, 427, 428, 433, 436, 437, 440, 445, 447, 450, 455, 456, 479, 535, 536, 539, 541, 542, 543, 553, 556, 561, 563, 577, 580, 582, 584, 585, 586. — II. 24, 25, 34, 37, 39, 58, 63, 65, 66, 85, 86, 87, 89, 99, 118, 119, 126, 129, 141, 143, 162, 234, 239, 249, 261, 325, 337, 338, 339, 373, 374, 387, 394, 396, 397, 398, 399, 438, 439, 440, 441, 443, 447, 449, 450, 455, 456, 457, 464, 475, 478, 487, 488, 489, 491, 492, 497, 502, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 525, 526, 527, 528, 530, 531, 532, 533, 534, 536, 544, 548, 549, 550, 566, 588, 589, 611, 612, 620, 622, 627, 694. — III. 5, 11, 82, 83, 85, 87, 95, 100, 101, 266, 278, 309, 315, 316, 328, 332, 446, 584, 588, 589, 590.
Cristoforo da Vicenza, rimini püspök, I. 478.
» **de Yisna,** III. 436, 555.
» **di Soldo,** bresciai polgár, I. 187, 190, 191, 237. — II. 502, 503. — III. 595, 629.
Cromer (Martinus), III. 608.
Crothana, III. 437, 555.
Cunrad Herczog, breslaui püspök, II. 70.

Cupsisium, I. 413.
Curtius, S. Eustachii, diaconus cardinalis Origus, II. 683.
Cuspinianus, II. 332, 356.
Czaich-féle kézirat, II. 513, 590, 620.
Czerpán Ince, II. 409.
Cziczov János, krakaui várnagy, I. 318.
Czigánka, II. 293.
Cylacum v. Cytacum, I. 372.
Cyprus szigete, I. 106, 526.
Cyrillus Riga, II. 719.
Csanád, I. 163, 164, 187, 421, 480. — II. 248, 250, 253, 267. — III. 459, 460, 461, 475, 562.
Csanádi Bertalan, III. 477.
Csapási (Chapiasi) Miklós, küküllői esperes, I. 457. — II. 198, 256. — III. 464.
Csáki Ferenc, bihari főispán, II. 246.
Csánki, I. 452. — III. 608.
Csákvári Benedek, I. 456.
Császári (de Chazar) Vida Kelemen, II. 581.
Cseh-testvérek, II. 180.
Csernoch János dr., esztergomi érsek, II. 434, 719. — III. 270.
Czerpán, III. 608.
Csevapovich, I. 80, 85, 98, 99, 100, 373, 376. — II. 410. — III. 606, 608.
Csébi János, I. 487. — III. 429.
Csicseri (Chyrchyr) Zsigmond, I. 487, 582.
Dacice, II. 693.
Dalismano, a San Antonio tartomány főnöke, I. 111.
Damiano di Padova, I. 134.
Damkó József, II. 704.
Datus (Augustinus), III. 608.
David Kauffmann, II. 25.
Dániel, ügyvéd, I. 370.
D. de Gubernatis, III. 318, 319.
Decsi, II. 231, 365.
Decsy Sámuel, III. 608.
Deius Bartholomaeus, I. 594.
Demjén (Szent), I. 484.
Denys (St.), I. 18.
De Palacios Ferdinánd, lugói püspök, II. 182.
Dereszlényi Albert, provinciális, II. 616, 627.
Dessau, III. 337.
De Varese, őrgróf, II. 350.
Dezső király, I. 364.
Dénes, esztergomi érsek, lásd Széchi Dénes.
» pécsi kanonok, tolnai esperes, II. 260. — III. 474.
Déva, II. 201, 202.
Diákó, I. 452.
Didaco da Complato (Szent), ferencrendi, I. 6.
Diego Alkala (Szent Didacus), ferencrendi, I. 234, 591.
Diessenhofen, II. 43.
Dietrich I. Schenk von Erbach, mainczi érsek, I. 330. — II. 216.
Dietrichstein Ferenc, bíbornok, II. 690.
Dionysius Luxenburgensis, kapucinus, I. 20. — III. 608.
Divodorum (Metz), III. 543.
Dlugoss János (Johannes Longinus), a krakaui püspök titkára, I. 315, 319, 320, 321, 322, 323, 328, 333, 426, 427, 428. — II. 72, 86, 116, 317, 332, 366, 505. — III. 403, 432, 449, 554, 557, 597, 608.
Dobner, I. 314, 322, 326, 336, 341, 343, 348. — III. 484, 608.
Doelle (Ferdinandus), III. 609.
Doglioni (Nicolaus), III. 609.
Dogyek Lőrinc, II. 409.
Dola, II. 121.
Dolcino, I. 551.
Dombói Pál, II. 243.
Domenico Capranica, a ferencrend protektora, I. 116, 149, 153, 155, 156, 162, 163, 167, 470. — II. 493, 494, 550. — III. 359, 378, 396, 444, 445, 451, 457, 460, 464, 472, 545, 551, 560.

Domenico Nuzio, III. 391, 551.
Dominicus Capranica, episcopus Firmanus Cardinalis S. Crucis in Jerusalem, lásd Domenico Capranica.
Dominicus de Vale, II. 42.
Dominis János, lásd Giovanni Dominis.
Domonkos (Szent), III. 77, 82, 84, 86, 121.
» **-rendi szerzetes,** II. 268.
Donati (M. F.), III. 89.
Donin (Ludwig), III. 609.
Doré Gusztáv, II. 710.
Dorottya (Brünni), II. 515.
» Hassághi Farkas Albert leánya, I. 488.
Döbröntei Gábor, II. 320.
Döllinger (Dr. Joh. F.), III. 609.
Dömötör, aradi dékán-kanonok, II. 197.
» tinnini püspök, II. 243.
Dőry Ferenc, I. 487.
Dőry—Lukcsics-féle kézirat, II. 584, 587, 588, 589, 590, 611, 612, 617, 620, 622, 623.
Drágh Tamás, III. 596.
Drágffi János, tárnokmester, II. 626.
Drásowě (Drasoph), I. 260.
Dräshof (Drushoff), I. 399.
Drechsler, II. 332.
Dresden (Dresda), I. 269, 299, 301, 302, 304, 437. — II. 142, 439, 440, 498, 597. — III. 413, 498, 635.
Dubravius Johannes, II. 86, 320, 342. — III. 181, 609.
Dugoviczh György (Nemzetes Táji), II. 321.
Dugovucz I. (Sárkuthy), II. 321.
Dugovics Titusz, II. 320, 345.
Dukasz, II. 212.
Duns Scotus (Johannes), III. 5, 8, 99.
Dűx, I. 275, 443, 444. — II. 84. — III. 609.
Dzieduszycki, III. 427.
Eberardus Woltmann, magdeburgi prépost, III. 418, 552.
Ebergény, II. 321.
Ebersberg, III. 533.
Ebro apát, I. 482.
Effraim, breslaui zsidó, II. 50, 62.
Egan Lajos, II. 5.
Egenburg (Egburg, Egberg), I. 261, 395, 399, 485, 596. — II. 118. — III. 407.
Eger (Agria, Magyarország), II. 248. — III. 454, 458, 558, 559, 619.
Eger (Egra, Csehország), I. 187, 263, 264, 265, 266, 267, 445, 486. — II. 121, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 134, 135, 141, 163, 538. — III. 343, 408, 409, 410, 411, 533.
Eggres (Egres), II. 244. — III. 458, 559.
Egidio (Boldog), III. 76.
Ehrhardt, I. 309.
Ehrle, I. 550, 553.
Eichstätt, I. 274, 275. — II. 489, 499, 680.
Eistanium, III. 534.
Eitzinger, II. 215.
Elbing, I. 325, 326.
Elia, breslaui zsidó, II. 50.
Elia da Cortona, I. 79, 80, 100.
Elias de Bourdeille, hetragoricei püspök, I. 525.
Elias de Pozega, III. 469.
Elisabeth Eckartsau, Johann Stahrenberg felesége, I. 486.
» Reinpertus Polheim felesége, I. 486.
Elisabetta, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
Elvert, III. 609.
Elzearius, III. 609.
Emerentia (Szent), III. 71.
Emler, III. 609.
Emmerammus Funfstetter de Monham, III. 533.
Enck (August), III. 601.
Enea Sylvio (Aeneas Sylvius Piccolomini), I. 23, 24, 156, 158, 159, 176, 191, 192, 239, 242, 249, 250, 253, 254, 255, 339, 340, 348, 532, 533, 534. —

II. 84, 85, 111, 112, 113, 175, 176, 177, 178, 179, 200, 211, 212, 214, 216, 217, 222, 223, 226, 227, 228, 229, 230, 275, 304, 316, 332, 334, 335, 341, 344, 356, 357, 358, 360, 361, 362, 376, 396, 397, 399, 454, 478, 479, 481, 482, 485, 486, 506, 534, 607, 608, 634, 679. — III. 359, 402, 426, 435, 438, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 472, 489, 544, 555, 557, 573, 579, 580, 595, 596, 599, 616.

Endre, II. magyar király, I. 482.

Engel (Johann Christian), II. 186, 432. — III. 609.

Engendorffium, I. 437.

Enrico da Ceva, I. 555.

Enzerstorff (Enzestorffium), I. 413, 414.

Epaphroditus, II. 675.

Epiphanius aus Stayer (vel aus Deuschland), II. 370, 379, 381, 386, 390, 392.

Erasmus Schenk, II. 6.

Ercolano da Piagale (seu da Piegaro, Boldog), ferencrendi, I. 6. — III. 17.

Ercole, Ladislao Artus di Santa Agata grófnak fia, I. 34.

Erdőd, III. 482, 564.

Erfurt (Erfordia, Erffurdt), I. 187, 284, 285, 286, 288, 289, 293, 444. — II. 43, 121, 439, 504, 671. — III. 621.

Erhardt, III. 609.

Erlichhausen, nagymester, *lásd* Konrad Ludwig von Erlichhausen.

Ermanno Ferrero, I. 520.

» **Pongilupi,** I. 551.

Erwipolis, II. 233. — III. 441, 556.

Erzsébet, Boldizsár ujlaki tímár leánya, II. 557, 581.

Cillei Ulrik leánya, II. 186, 188, 190.

Hunyadi János felesége, III. 559.

V. László nőtestvére, I. 318, 321, 427.

magyar királyné, I. 531. — II. 74, 75.

Erzsébet (Magyar Szent), III. 17.

Mátyás király anyja, II. 611, 680.

osztrák hercegnő, II. 696.

Eschenloer, I. 424. — II. 45, 67, 71, 316, 332, 336, 349. — III. 609.

Eszék, II. 582. — III. 468, 494, 622.

Esztergom, II. 238, 245. — III. 452, 453, 479, 557, 563, 614, 622.

Eubel (Konrad), III. 609.

Eufrozina, a sabáczi bán litteratusának özvegye, II. 502, 619.

Eufrosyna, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.

Eugenia, a campo-bassói marchió leánya, I. 472.

Eugen Jacob, I. 23, 31, 56, 185, 192, 198, 212, 253, 297, 304, 305, 306, 307, 309, 310, 312, 313, 334, 336, 338, 393, 407, 417, 418, 419, 420, 423, 424, 426, 431. — II. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 26, 36, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 58, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 118, 125, 222, 304, 316, 356, 486, 487, 498, 499, 518, 529, 530, 533, 534, 537, 538, 546, 547, 608, 609. — III. 6, 7, 8, 9, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 70, 91, 92, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 141, 142, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 269, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 354, 355, 356, 409, 423, 594, 595, 615, 616.

Eugenius, IV. pápa, (Gabriele Condulmaro), I. 102, 103, 104, 106, 109, 113, 116, 118, 131, 133, 138, 139, 140, 144, 148, 149, 153, 155, 158, 159, 161, 162, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 200, 201, 202, 203, 204, 213, 218, 219, 220, 221, 224, 229, 239, 282, 352, 353,

358, 359, 360, 361, 362, 368, 375, 376, 377, 382, 461, 462, 464, 465, 468, 469, 477, 500, 506, 511, 512, 514, 519, 520, 521, 522, 524, 526, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 560, 565, 572, 576, 577, 579, 580, 582, 583. — II. 26, 27, 28, 30, 83, 97, 141, 147, 161, 177, 182, 185, 187, 219, 440, 457, 477, 527, 528, 529, 530, 531, 535, 544, 549, 637, 661, 662, 673, 686. — III. 90, 102, 152, 245, 248, 254, 259, 265, 306, 318, 319, 359, 360, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 379, 382, 383, 385, 386, 387, 388, 401, 444, 532, 540, 543, 544, 546, 547, 548, 567, 575, 576, 599.

Eusebius Gonzalez, I. 12, 23, 56, 89, 105, 247, 323, 525, 541, 580. — II. 26, 34, 38, 401, 413, 457, 533, 714. — III. 81, 88, 333, 353, 612.

Eustachia (Boldog), III. 57, 58.

Eutitius (Sanctus), III. 365, 541.

Ezcellust, III. 500.

Exulum, III. 366, 539.

Eytzing, III. 439, 556.

Faber, breslaui zsidó, II. 50, 62.

Fabianus de Bachia vel Bacsino, I. 376.

Fabius, SS. Viti et Modesti, diaconus cardinalis de Abbatibus Oliverius, II. 683.

Fabriano, I. 142, 228, 235, 369, 564, 588, 589. — II. 131, 234. — III. 393, 394.

Fabricius, III. 609.

Facchinettus, VIII. Ince pápa, II. 542.

Falk (Frantz), III. 610.

Faloci-Pulignani, III. 610.

Fanchy Fanchy Imre, II. 502.

Fanciotti, bíbornok, II. 637, 638.

Fara, III. 398.

Farlatus (Daniel), III. 610.

Faventinus, herceg, I. 512.

Fáraó, III. 195.

Fejér, II. 183, 184. — III. 455, 466, 467, 484, 485, 486. — III. 610.

Felder, I. 490, 491, 492, 493, 494. — III. 616.

Feldsperg, I. 412.

Felice Tocco, I. 58, 553, 554. — III. 632.

Felicián, ferencrendi szerzetes, I. 432.

Felix, V. ellenpápa, I. 240, 376, 444, 519, 520, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 538, 540, 545, 548.

Felső-Lendva, lásd Lendva.

Feltre, II. 688.

Fenesei, egri püspök, II. 417, 418.

Ferdi, II. 403.

Ferdinand, Ausztria hercege, I. 382, 384.

Ferdinánd, II. magyar király, II. 405, 410, 411, 412. — III. 508, 583.

Ferenc (Assisi Szent), I. 5, 41, 43, 45, 46, 47, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 68, 69, 70, 71, 76, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 93, 96, 100, 110, 114, 123, 138, 144, 145, 149, 150, 152, 157, 162, 172, 173, 177, 182, 187, 200, 201, 202, 204, 211, 217, 218, 223, 231, 236, 237, 238, 291, 295, 296, 306, 344, 347, 351, 352, 354, 355, 359, 361, 362, 364, 365, 367, 370, 371, 372, 381, 384, 385, 392, 394, 399, 400, 402, 405, 407, 408, 409, 411, 415, 417, 418, 427, 428, 430, 436, 437, 447, 451, 452, 453, 456, 457, 459, 460, 471, 473, 474, 475, 476, 477, 479, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 497, 500, 505, 506, 545, 550, 551, 552, 553, 555, 556, 557, 560, 562, 574, 576, 589, 600. — II. 11, 21, 51, 102, 142, 198, 245, 255, 302, 305, 378, 385, 389, 393, 400, 411, 414, 439, 440, 442, 444, 446, 449, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 463, 466, 483, 505, 511, 515, 525, 548, 551, 564, 565, 568, 569, 570, 584, 587, 588, 590, 591, 594, 616, 617, 624, 625, 630, 631, 632, 647, 653, 654, 655, 658, 659, 661, 665, 667, 668, 677, 678, 680, 681,

684, 710, 718. — III. 11, 16, 56, 57, 59, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 97, 98, 99, 121, 146, 152, 174, 178, 182, 245, 254, 257, 261, 286, 288, 312, 318, 319, 320, 368, 369, 378, 381, 385, 396, 403, 407, 409, 413, 414, 421, 429, 434, 440, 442, 444, 445, 508.

Ferenc (Glogau), II. 60, 61.
(Xaveri Szent), apostolus Indiarum, II. 675.
» Capistranói János magyar tolmácsa, III. 182.
» csanádi választott püspök, II. 627.
magyar ferencrendi, II. 294, 312.

Ferenczfi Lőrinc, II. 412.

***Fermedžin* Özséb,** I. 373, 374, 375, 380. — II. 183, 184, 185, 187, 189, 193, 196, 240, 241, 242, 243, 420, 425, 434, 699. — III. 364, 398, 455, 469, 610.

Ferrara, I. 204, 206, 242, 461, 462, 463, 472, 523, 524, 525, 526, 594. — II. 121, 663. — III. 302, 369, 370, 371, 372, 375, 549.

Ferraras, II. 42.

Ferraris (Lucius), III. 610.

Fessler, II. 416.

Fidena, I. 364.

Fiesole, I. 72.

Figedi Benedek, szegedi polgár, II. 501.
» **Imre,** II. 501.

Filippo, a Santa Susannáról nevezett bíbornok, I. 229.
» **Berbegallus,** lásd Berbegallus.
da Ferrara, I. 50.
d'Aquila, II. 378. — III. 595.
da Massa, I. 153, 154.
ferencrendi, I. 579. — III. 102.
» **Maria Visconti,** Milanó hercege, I. 219, 513, 518, 534, 535, 536, 537, 538. — III. 291, 359.

Filippo Piroveni, II. 665.

Filó Károly, III. 610.

Firenze (Florentia), I. 134, 136, 137, 186, 190, 204, 212, 213, 214, 216, 225, 226, 228, 242, 352, 353, 499, 511, 514, 519, 524, 525, 526, 527, 529, 530, 553, 555, 564, 590. — II. 8, 121, 175, 274, 275, 520, 541, 549. — III. 356, 366, 367, 380, 382, 392, 495, 546, 551, 575, 593, 600, 624, 632.

Firmanus, II. 699. — III. 610.

Firminius Lattanzius, III. 379.

Firuz bég, II. 210, 226.

Fitzgerald, I. 58, 545. — III. 610.

Flavio Blondo (Flavius Blondus), I. 161, 162, 335, 339, 344. — II. 671. — III. 604.

Fleuri, lásd Claudius Fleuri.

Fochset, breslaui zsidó, II. 50, 61.

Foligno, I. 82.

Fonte Colombo, I. 83, 87.

Fontecastelo, I. 360, 361.

Fontenay-le-Comte kolostor, Poitouban, I. 176.

Forgács Katalin, II. 416.

Forli, II. 20, 688.

Forster, II. 419, 697, 699, 705, 706. — III. 610.

Fortunatus Hueber, I. 13, 23, 32, 47, 57, 71, 85, 97, 108, 175, 242, 274, 344, 387, 392, 398, 414, 420, 436, 437, 438, 439, 440, 445, 450, 451, 487, 488, 547. — II. 306, 440, 445, 691, 692, 693, 703. — III. 261, 267, 269, 271, 273, 274, 276, 277, 278, 283, 285, 286, 287, 291, 297, 298, 299, 300, 302, 303, 304, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 318, 320, 324, 328, 329, 330, 332, 353, 441, 484, 615.

Frachinus de Castellione, III. 295.

Fraknói, I. 231, 375, 522, 523, 530, 533, 534, 545, 546. — II. 182, 183, 184, 185, 186, 228, 229, 230, 232, 236, 240, 252, 253, 263, 264, 272, 274, 277, 278, 321, 322, 343, 350, 351, 365, 576, 592, 628, 687. —

III. 245, 246, 326, 493, 503, 610, 611.
Francesca d'Assisi, harmadrendi apáca, I. 472.
Francesco Barbaro di Venezia (Franciscus Barbarus Venetus), I. 238. — III. 400, 544.
Dandalo di Venezia, I. 371, 372, 594.
da Pavia, I. 139, 140.
da Piacenza, ferencrendi, II. 390, 536.
da Rimini, ferencrendi, I. 525.
da Sassoferrato, I. 470.
de Eremo, III. 372.
de Falenghis, III. 287.
de Monaldensibus, III. 491.
di Bologna (Franciscus de Bononia), I. 526. — III. 544.
di Monaldini, Ascoli püspöke, II. 563.
di Pizulo, I. 597.
de Oddis, di Tudento, Assisi püspöke, II. 252, 267, 269, 278. — III. 478, 481, 483, 564.
Foscari, veneziai doge, II. 186, 349, 376. — III. 396, 487, 548.
Giacomo Sannuzio di Amatrice, I. 51.
Maria da Monte, bíboros, II. 630, 631.
Piccolpasso, milanói érsek, I. 213.
Sforza (Franciscus Sfortia), Milano hercege, I. 244, 245, 520, 521, 538. — II. 264, 275, 348, 349, 350, 351. — III. 291, 402, 408, 473, 483, 485, 486, 548, 622.
Franchinus da Castiglione Ducale, III. 380.
Franciscus Ariminensis, I. 498.
Franciscus de Bononia, III. 366.
de Oddis, lásd Francesco de Oddis.
de Silesia, I. 389. episcopus Praenestinus, cardinalis Barberinus, II. 682.
Lychetus, miniszter generális, II. 616.
Mayronius (Francesco Mairone, Franciscus de Maronis), III. 27, 99, 109, 311.
Mayronius, III. 99, 109, 311.
Philaelphus, I. 537.
Rocca (Rocha), III. 330, 355.
Rozemberscius, I. 427.
Xaverius Castiglione de Cingulis, VIII. Pius pápa, II. 543.
Xav. Leffler, II. 719.
Francolinum, III. 397, 551.
Frangepán György, kalocsai érsek, II. 626.
Frank, II. 42, 43, 69. III. 611.
Frankfurt (am Main, Francofordia), I. 276, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 487, 548. — II. 8, 43, 200, 211, 212, 213, 214, 216, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 233, 454, 467, 549. — III. 439, 440, 441, 545, 596, 597, 599, 602, 609, 612, 619.
Frantissek Walouch, I. 13, 23, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 386, 387, 393, 394, 431, 432, 440, 485, 486. — II. 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 439, 440, 511, 538, 632, 692, 693, 702, 719. — III. 12, 68, 69, 71, 72, 73, 265, 305, 314, 341, 342, 343, 355, 405, 406, 408, 409, 410, 414, 509, 511.

Franz Kuhschmalz von Ermland, I. 420.
» **Rurentwarek,** kaadeni bíró, I. 440, 486.
» **Schlick** (Schlick Ferenc), regensburgi kanonok, II. 317, 334, 359, 567.
Frati (L.), II. 541.
Fratres de Bulla, I. 131.
Freiberg, I. 269, 270, 301, 444, 486. — II. 142, 440, 597. — III. 412, 498.
Freiburg, II. 43, 44. — III. 610, 613, 614, 617, 618, 622.
Freienstadt, III. 421.
Freisingen, II. 8.
Freisingi püspök, I. 175.
Fridericus (Frigyes) III. von Beichlingen, magdeburgi érsek, I. 291, 292, 443, 444.
Friderik de Thoren (aus Preussen), ferencrendi, II. 237.
Fridlein (Cyrillus), III. 509, 611.
Fridrich (Urbanus), III. 509, 611.
Friesach, I. 249.
Frigyes, bajor fejedelem, I. 446.
» ferencrendi, Breslauban tolmács, I. 309. — III. 182, 333.
» III. német császár, I. 154, 155, 175, 239, 240, 245, 249, 384, 409, 410, 416, 532, 534, 535. — II. 10, 38, 79, 83, 84, 145, 164, 167, 498, 533, 591, 664, 679, 680, 701. — III. 164, 359, 444, 445, 446, 465, 469, 495, 532, 561.
» osztrák herceg, I. 409.
» passaui püspök, I. 383, 394.
» szász fejedelem, I. 269, 270, 274, 298, 300, 451. — II. 132, 133, 141, 142, 152, 165. — III. 413.
Fugger, II. 332.
Fulda, II. 43. — III. 146.
Fulgosus (Baptista), III. 611.
Fumeus (Martinus), III. 611.
Futak, II. 342, 376, 396, 397, 448, 619. — III. 488, 574.
Fülöp, Bazvan püspöke, III. 480.
» (Jó), Burgundia fejedelme, I. 511, 513, 540, 541. — II. 210, 219. — III. 144, 359, 383, 438, 439, 547, 551.
» ferencrendi, I. 156.
» (Szép), francia király, III. 149, 151.
» sankt-pölteni prépost, I. 396, 398.
Fürstenfeld, III. 533.
Fürth, II. 38.
Gabriela, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
Gabriele Condulmaro, sienai püspök, lásd Eugénius, IV. pápa.
» **da Barletta,** II. 11.
Gabriel de Florentia, III. 541.
Gabriele da Verona, ferencrendi szerzetes, I. 160, 246, 395, 396, 397, 403, 404, 405, 406, 407, 431, 435, 436, 439, 479. — II. 168, 231, 265, 387, 390, 500, 591, 592, 594, 606. — III. 419, 455, 461, 558, 570, 588.
» **de Malauxiis di Mantova,** III. 369, 544.
» **Feretti d'Ancona** (Boldog), ferencrendi, I. 6.
» testvér, I. 562. — III. 464, 560.
Gaëta, I. 204, 512, 513, 518. — II. 477, 528. — III. 368.
Gaetano Rocco, I. 588.
Gagellus (Gagello), lásd Gamaliel.
Galambos Kálmán, I. 25. — II. 388. — III. 611, 620.
Galgócz, II. 418, 501.
Galliano-Castro (Gagliano-Aterno), I. 364. — III. 391, 458, 548, 559.
Gallus, cseh varga, II. 179.
Gamaliel (Gagellus), római zsidó rabbi, I. 231. — II. 34, 36.

Gamaliel b. Salomo, II. 35.
Gandulfo da Sicilia, I. 107.
Garai László, nádor, II. 238, 244, 245, 246, 322, 336, 341. — III. 452, 458, 485, 558, 559.
» **Miklós,** I. 452.
» **Péter,** pécsi polgár, II. 501.
Gardinus de Kwdista, III. 480.
Gargano, lásd Monte San Angelo del Gargano.
Garsia, III. 8.
Gasparus Fleisacker, judenburgi mészáros, I. 488. — III. 450.
» sankt-pölteni szerzetes, I. 398.
Gault (Ignatius le), III. 611.
Gábor, gyermek, II. 515.
Gánóczy (Antonius), III. 611.
Gáspár Haysigh, III. 469.
» meisseni püspök, II. 598. — III. 499.
» **Mihály,** lásd Sáfár Gáspár.
Geleich, II. 579. — III. 611.
Gemisthius Plethon, I. 525.
Gemold Wilhelm, III. 623.
Gemona (Glemona), I. 248.
Genova (Genua), III. 550.
» II. 212. — III. 378, 576.
Gentilis da Spoleto, I. 82, 83.
Georg Gradner, I. 415. — III. 552.
» **Lederer,** I. 383.
» secoviai püspök, I. 416.
» (György), stamsi ciszterci apát, I. 487. — III. 423.
» von Crawacz und Straznicz, I. 319.
» **von Passau,** II. 370, 386, 388.
Georgios Scholarios, I. 525.
Georgius de Badbrath, lásd Poděbrad.
» familiaris, III. 552.
» **Schaumburg,** I. 452.
» tituli S. Agnetis, presbyter cardinalis Spinula, II. 683.
Geradada (Geradabba), I. 189, 237.
Gerardo Odonis, I. 373.
» **Segarelli,** I. 551.
Gerardus Landrianus de Capilaneis, Cardinalis Comensis vel Cumanus, I. 116.
» (Szent), Hungarorum apostolus, II. 675.
Gergely, mester, III. 479, 562, 563.
» (Nagy Szent), III. 8, 196.
» (Nyssai Szent), I. 119. — II. 91, 431.
» (Szent), Angliae apostolus, II. 675.
» VII. pápa, III. 149.
» IX. pápa, I. 80, 460. — III. 9, 191, 209.
» XI. pápa, I. 84.
» XII. pápa, I. 373.
» XIII. pápa, II. 540, 542, 544, 545. — III. 292, 353, 354.
» XIV. pápa, II. 542.
» XV. pápa, II. 543, 631, 632, 665, 680, 710. — III. 508.
Gerson, III. 151.
» **von Soncino,** nyomdász, II. 38.
Gesner, III. 611.
Geszt (Gezth), II. 269, 278. — III. 481.
Geszti-féle kézirat, II. 513, 621.
Geszthi János, macsói al-bán, nándorfejérvári várkapitány, I. 457, 458. — II. 269, 278, 283, 293, 313, 314. — III. 481, 564.
Geszthi János, tövisi quardián, I. 457. — II. 205, 256, 493, 589, 590.
Ghez (Götz) de Capsitrano (Johann), I. 16, 17.
Giacoma, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
Giacomo Bussolini da Mozzanica, I. 149, 150, 151, 161, 162, 163, 171, 176, 410. — III. 427, 433, 553.
» **Caldola** (Caldora), Bari hercege, I. 204, 514, 515, 516, 517, 519.

Giacomo dalla Marca (di Montebrandone), Jacobus de Marchia (Szent), ferencrendi, I. 6, 134, 141, 145, 167, 168, 169, 170, 171, 228, 229, 346, 374, 375, 376, 382, 480, 497, 507, 525, 558, 561, 562, 563, 588, 591, 600. — II. 11, 131, 182, 184, 185, 196, 386, 461, 488, 491, 494, 559, 560, 561, 562, 563, 580, 581, 583, 678. — III. 91, 96, 99, 178, 245, 395, 457, 490, 495, 507, 574, 591, 592, 593, 594.

Giacomo da Mozzanica, lásd Giacomo Bussolini da Mazzanica.

» **da Sarzuela,** I. 176.

» **Delfini,** ferencrendi, I. 106.

» **de Franchis** (Jacobus Antonius de Franctis), I. 17, 20, 24, 33, 39, 40, 41, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 223. — III. 389, 531, 569, 572, 595.

» **di Ascoli,** ferencrendi, III. 453.

» **di Forli** (Jacobus Foroliviensis), III. 396, 551.

» **di Primadizzi** (da Bologna), I. 131, 132, 133, 134, 377, 468, 506, 526. — III. 245, 366, 388, 544.

» **di Rieti,** III. 433, 446.

» **di Tolentino,** Szent Ferenc rendjének prokurátor generálisa, I. 525.

» **Donadei,** aquilai püspök, I. 51. — III. 364.

» **Romano,** III. 457.

Giacomontanio Marcello, III. 398.

Giambattist Covini, II. 665.

Giambaptista da Levanto, lásd Giovanni Baptista Tagliacarne.

Giano, I. 83.

Gianozzo Manetti, pápai titkár, II. 35.

Gilbertus Pictaviensis, III. 310.

Gillius (Nicolaus), III. 611.

Giordano Orsini (Jordanus episcopus Albensis), Albano püspöke, bíboros, I. 85, 90, 184, 199, 201, 559, 560. — III. 359, 362, 364, 365, 546.

Giorgio, ferencrendi szerzetes, III. 446.

» **Contarini,** III. 575.

» **Dolfin,** III. 575.

Giovanna della Croce (Boldog), III. 19, 57, 58.

» **II.** (Johanna), Szicilia királynéja, I. 18, 37, 38, 193, 194, 197, 511, 512. — II. 19, 21, 475, 678. — III. 84, 359, 364.

Giovanni, az aquilai klarisszák gyóntatója, I. 471.

» **Algezales,** apostoli jegyző, I. 97.

Giovanni Antonio Sessa da Palermo, I. 12, 20, 21, 203, 204, 205, 207, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 221, 223, 229, 231, 236, 238, 239, 341, 473, 478, 506, 507, 515, 516, 517, 518, 521, 535, 536, 541, 543, 547, 564, 567, 568, 572, 574, 589, 594. — II. 193, 477, 544, 615, 616, 617, 619, 631, 633, 634, 635, 637, 638, 639. — III. 73, 103, 237, 261, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 273, 274, 275, 276, 279, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 295, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 321, 325, 328, 330, 331, 352, 362, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 388, 389, 390, 393, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 410, 411, 412, 413, 414, 416, 417, 419, 421, 424, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 435, 436, 437, 438, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 458, 459, 460, 461, 463, 464, 466, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 478, 479, 480, 481, 482, 486, 487,

488, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 510, 585, 620.

Giovanni Baptista Barberio, I. 12, 20, 23, 31, 32, 33, 34, 35, 47, 50, 53, 57, 65, 66, 73, 74, 75, 90, 106, 107, 110, 134, 135, 181, 190, 193, 201, 207, 209, 212, 226, 247, 248, 282, 315, 556, 559, 565, 577, 582, 595. — II. 23, 27, 189, 238, 245, 254, 305, 401, 412, 440, 447, 453, 465, 504, 523, 528, 563, 576, 579, 584, 586, 588, 591, 592, 598, 603, 604, 605, 633, 635, 637, 638, 639, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 670, 672, 674, 675, 676, 687, 714, 715, 717. — III. 81, 102, 261, 262, 266, 271, 272, 273, 274, 276, 277, 278, 283, 285, 286, 287, 291, 297, 298, 299, 300, 302, 303, 304, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 318, 320, 324, 328, 329, 330, 332, 362, 364, 365, 381, 393, 403, 423, 425, 441, 452, 459, 460, 462, 473, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 499, 503, 504, 505, 585, 602.

Giovanni Baptista da Bologna, tartományi vikárius, I. 356. — III. 380.

» **Baptista Tagliacarne di Levanto,** I. 134, 145, 160, 161, 170, 176, 386, 400, 413, 480, 495, 568, 569. — III. 453, 455, 457, 460, 489, 490, 493, 574, 592.

» **Bassoli,** III. 99.

» **Boccaccio,** III. 175.

» **Bonelli da Firenze,** I. 79.

» **Cola,** aquilai lakos, II. 514.

» **Colombini,** I. 565.

» **Colonna,** III. 457.

» **Columna,** I. 152. — III. 425.

» **Carvajal,** lásd Juan Carvajal.

» **Contarini,** II. 348.

» **da Caparia,** ferencrendi, I. 85.

Giovanni da Castiglione (Castiglione János), páviai püspök, II. 209, 210, 216, 228, 348, 349, 534. — III. 448, 473.

» **dal Esculo,** I. 563.

» **da Prato,** III. 245, 453.

» » **Segovia,** III. 99.

» » **Valle,** I. 82.

» » **Mauberto,** III. 401.

» » **Monte Alcino,** I. 369.

» » **Muro** (Johannes Minius da Murovallibus), I. 81.

» » **Stroncone,** I. 83, 84, 88.

Giovanni da Tagliacozzo (Johannes de Tagliacotio), ferencrendi, I. 23. — II. 239, 240, 266, 269, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 354, 363, 365, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 439, 440, 441, 462, 466, 467, 478, 488, 492, 493, 535, 536, 544, 553, 557, 558, 561, 562, 563, 565, 566, 568, 569, 580, 583. — III. 94, 95, 96, 182, 248, 436, 478, 490, 491, 495, 563, 567, 572, 573, 574, 584, 587, 592, 593, 594, 595, 631.

Giovanni da Tagliacozzo (Cardinalis Praenestinus), lásd Johannes Taliacotius.

della Verna (Boldog), III. 57.

» **de Pragonettis** (Pragonettono), I. 547. — III. 389.

» **di Calaorra,** III. 605.

» **di Campoli,** ferencrendi laikus, I. 246.

» **di Siculo,** bíboros, I. 116, 117.

Giovanni di Ragusa, a dominikánusok lombardi provinciálisa, I. 525.
» **di Palena,** pennei püspök, I. 582, 583, 586.
» **Dominis,** zengi püspök, majd raguzai érsek, I. 523. — II. 182.
» **Francesco da Pavinis,** II. 624.
» **Francesco Poggio-Bracciolini,** IV. Eugénius titkárja, I. 532.
» **Koelhoff,** III. 356.
» **Martini,** szentföldi prokurátor, I. 107.
» **Medici,** X. Leo pápa, II. 613.
» **Rota,** III. 99.
» **Solerio,** pápai követ, II. 354.
» **Tossigniani** (Beato, Joannes Rivellensis), ferrarai püspök, I. 205, 206, 523, 524, 567, 568. — III. 359, 372, 375.
» **Viteleschi,** Alexandria patriarkája, Firenze érseke, I. 514, 515, 518, 519. — III. 359, 360, 367, 543.
Girolamo da Milano, ferencrendi szerzetes, I. 246, 387.
Girolamo d'Udine, ferencrendi, I. 11, 23, 27, 28, 29, 42, 43, 49, 53, 55, 56, 187, 489. — II. 279, 370, 374, 375, 376, 378, 379, 384, 391, 392, 394, 395, 396, 397, 442, 445, 449, 450, 451, 461, 462, 464, 478, 488, 492, 524, 532, 544, 551, 552, 620, 627. — III. 101, 403, 489, 584, 586, 587, 588.
Girolama di Tuderto, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
Girolamo Tiraboschi, III. 353.
Giskra János, II. 215.
Giuliano Cesarini, bíbornok, I. 106, 115, 162, 452, 522, 525, 532, 545, 546. — II. 97, 100, 106, 107, 110. — III. 246, 359.
Giulio Cesare Fagnano, II. 458, 635.
Giuseppe Salvo-Cozzo, II. 541.
Glassberger (Nicolaus), I. 92, 100, 104, 109, 136, 240, 242, 249, 250, 253, 254, 274, 280, 386, 387, 445, 446, 447, 474, 499, 548, 331. — III. 596, 600.
Glimchen, breslaui zsidó, II. 50.
» sweidnitzi zsidó, II. 61.
Gligor (Decapoliszi Szent Gergely), II. 420, 426, 430, 431, 432, 434, 435, 436.
Glogau (Ober-, Gross-), I. 313, 436, 451. — II. 62, 70. — III. 633.
Goffredus, III. 8.
Goldberg, I. 305, 306.
Gonzaga (Franciscus), I. 80, 81, 82, 83, 84, 85, 103, 109, 113, 114, 115, 118, 134, 248, 354, 355, 360, 361, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 372, 387, 435, 451, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 686, 688, 691, 706, 572, 612.
Gonzalez, lásd Eusebius Gonzalez.
Goslár, I. 291, 388.
Gostan (Costan), III. 505.
Gotha, II. 43. — III. 606, 612.
Gothutius (Augustinus), III. 612.
Gottfried Trani, III. 8.
» (Gottfridus), würzburgi püspök, I. 475. — II. 11, 40.
Gotha, III. 635.
Gorsky Albert, krakaui várnagy, II. 606. — III. 505.
Göbl Carol, III. 600.
Görlitz (Corlicz, Gorlicz), I. 304, 305, 421. — II. 596. — III. 498.
Göttingen, I. 444. — III. 626.
Grabowski, III. 612.
Grado, I. 205.
Graesse, III. 612.
Graetz, I. 424. — II. 20, 21, 27, 33, 40, 41, 44, 45, 58, 70, 71, 72, 74. — III. 612.
Granada, II. 215. — III. 619.
Graveson (Ignatius Hyacinthus), I. 511. — III. 612.
Gravina, III. 612.

Gravosa, II. 699.
Graz (Grác, Gretz), I. 409, 415. — II. 227, 360, 479. — III. 465, 469, 495, 503, 561, 573, 605, 621.
Greccio, I. 83, 87.
Gregorius Barnaba Chiaramonti da Cesena, VII. Pius pápa, II. 543.
» **Iconus,** III. 279.
Greiderer, lásd Vigilius Greiderer.
Grigore Tocilescu, II. 430.
Grimma, I. 298, 299, 300. — II. 597. — III. 500.
Grodek (Gradek, Grodeck), III. 404, 577, 581.
Grossenhain, I. 300.
Grotefend, I. 292, 336. — III. 612.
Grünhagen, I. 312. — II. 63. — III. 612.
Guardia Greli, I. 197. — II. 486, 518.
Gubbio, I. 471, 508.
Gubernatis a Sospitello (Dominicus de), III. 613.
Gudula, Heinrich Rohrbach felesége, III. 440.
Guérard, III. 613.
Guggenbichler Gaudentius, II. 721. — III. 613.
Guglielmo di Casale (Guilielmus de Casale), I. 92, 97, 103, 109, 110, 111, 144, 374, 461, 464, 525, 545. — III. 319, 363, 367, 369, 370, 374, 376, 378, 380, 523, 546, 549, 550, 551, 575, 576.
Patipe, apostoli jegyző, I. 96.
di S. Martino ai Monti (Gulielmus cardinalis a Sancto Marino), bíbornok, III. 387, 547.
Guglielmotti, II. 274.
Guido d'Arezzo, II. 490, 491, 581, 584, 585.
» **de Baysis,** III. 9.
Guignani Péter, II. 192.
Guilaume Pickardi, toursi tartomány-miniszter, I. 175.
Guillaume de Estoutevilla, roueni püspök-bíboros, I. 149, 176, 580, 582.
» **Hugonis de Stagno,** bíboros, I. 149.
Gulielmo Majoretti, I. 562.
Gulielmus de Mandagota, III. 9.
» **Durantis,** III. 8.
» II. 42.
Gurk, I. 249.
Guthi Ország Imre, II. 625.
» » **Ferenc,** II. 625.
» » **Mihály,** II. 243, 246, 283, 293.
Gustavus Haenel, III. 537, 538.
Guxvich Márk, II. 409.
György, ferencrendi, III. 477.
» Losonczi Bánfi Albert tisztje, III. 462.
» magyar ferencrendi, II. 294, 307, 391.
» Mihály ujlaki polgár fia, II. 491, 581.
» nemes, II. 254.
» pécsi püspök, II. 616, 617.
» sagani tolmács, I. 305.
» (Simon), prépost, I. 392.
» szolga, III. 401.
» zynthai (zentai) polgár, II. 617.
Győr (Jaurinum), II. 186, 187, 189, 238, 240, 241. — III. 453, 454, 455, 558, 599.
Gyulafejérvár, I. 457. — II. 198, 366. — III. 464.
Gyulafejérvári krónika, II. 335.
Gyulai Gergely, borostyános, II. 267. — III. 475, 477.
Haag, III. 538.
Haczak (Hátszeg), I. 457.
Hadmat von Küopham, I. 481.
Hadrián, VI. pápa, II. 627.
Hadrinápoly, II. 210.
Haenel (Gustavus), III. 613.
Haga, III. 614.

Hagymássy Benedek, II. 515.
Hahn, II. 332.
Hain, III. 613.
» (Hayne), III. 499.
Hainrichus de Geraw, II. 233.
Halberstadt, I. 291, 292, 336.
Halipol, III. 468.
Halle, I. 288, 289, 291, 444. — II. 43, 499, 601, 671. — III. 501, 618.
Hammer (Joseph), II. 277, 287, 288, 290, 304, 311, 328, 330. — III. 613.
Hannel Mihály, budai főesperes, II. 502, 619.
Hans Brausmer zu Stephansdorf, I. 424.
» **Schäuffelein** (Schäuffelein), I. 280.
Haroldus, III. 613.
Hartmann Scheydel (Schedel), nürnbergi polgár, I. 191, 275, 445. — II. 444, 445, 469, 503. — III. 181, 397, 535, 628.
Hartung Bigke, I. 283.
» **Kammermaister,** I. 287. — II. 505. — III. 182, 622.
Hartzheim, I. 443.
Hassághi Farkas Albert, I. 488.
» » **-család,** II. 262. — III. 469.
» » **Imre,** I. 488.
» » **János,** I. 488.
» » **László,** I. 488.
» » **Lénárd,** I. 488.
» » **Márton,** I. 488.
Hasszán aga, II. 328.
Hauck (A.), III. 613.
Haunolt Bálint, városi tanácsos, II. 61.
Hauska Martinek, lásd Loquis Márton.
Havlud (Hawlud), II. 269. — III. 478, 563.
Hayn, II. 599.
Haynau, II. 70.
Haz János, olmützi püspök, lásd Johannes Haz.
Hám János, szatmári püspök, II. 418, 426, 428.
Hedvig, tescheni hercegnő (ducissa Thessenensis), Szapolyai István özvegye, II. 626.
Hefele, I. 278, 496, 498, 499, 500, 507, 508. — III. 18, 59, 77, 176, 246, 247, 248, 613, 614.
Heffner, II. 40.
Heidelberg, I. 442.
Heilbronn, II. 146.
Heimbucher (Max), III. 614.
Heineccius, I. 443.
Heino Meydel, I. 283.
Heinrich de Segusio, III. 9.
» **Dominici,** I. 418.
» Gross-Glogau és Krossen hercege, I. 313. — III. 421.
» **Julius** von Braunschweig, II. 69.
Henrich nicopolisi püspök, II. 616.
Heinrich Ptaček, II. 83, 111.
» **Rohrbach,** frankfurti polgármester, I. 343. — III. 440.
» **Senfleben,** császári ügyvivő, I. 156. — III. 445.
» **von der Lippa,** Csehország marsallja, I. 319.
» **von Michelsberg,** I. 335.
» **von Rabenstein,** II. 84.
Heinrik, II. 42.
Helena, Barnabás felesége, III. 571.
» Boromisza János felesége, II. 502, 619.
» **da Padova** (Szent), klarissza, I. 460.
» Hassághi Farkas Albert felesége, I. 488.
Heller, I. 281.
Helmestadium, III. 596, 599.
Helmling, III. 614.
Henne am Rhyn, III. 614.
Henningius Sehle (Henricus Sile), tartományi vikárius, I. 284, 444. — III. 449, 557.
Henrich von Lipetzo, II. 145.

Henrico Alfieri, I. 84.
Henricus, brünni karthauzi perjel, I. 485.
capellanus, III. 550.
» **Hungarus,** I. 473.
» **Kog de Arnstein,** I. 489. — III. 360, 403, 582.
» observáns quardián, III. 459.
» quardianus Vratislaviensis, III. 559.
» **Schatz,** II. 719.
» **Sile,** lásd Henningius Sehle.
(Henrik) Stöger, judenburgi mészáros, I. 488. — III. 450.
» **von Rosenberg,** I. 262, 263, 319, 321. — II. 119, 120, 121, 134, 136, 146, 165, 168, 170, 305. — III. 416.
» **Willot,** III. 321.
Henschenius (Godefridus), III. 598.
Hensel, I. 304.
Herben, III. 614.
Herberstein gróf, I. 415.
Herczegi Csáky István, II. 502.
Herczeg Rafael (Szekcsői), kalocsai érsek, II. 243, 245, 266, 268, 296. — III. 450, 474, 476, 479, 562, 563.
Herczog (Herzog), I. 105, 187, 256, 262, 328, 333, 347, 382, 383, 384, 386, 387, 388, 391, 392, 393, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 403, 406, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 436, 455, 485, 488, 600. — II. 73, 153, 155, 234, 245, 346, 353, 409, 490, 496, 654, 689, 690, 691, 692, 697, 701, 703, 717, 718. — III. 407, 409, 413, 414, 430, 431, 444, 450, 457, 484, 507, 508, 509, 591, 592, 600, 614.
Hergenröther, I. 526, 530, 531. — II. 180. — III. 614.
Hermann Petri, I. 13, 23. — II. 402. — III. 333, 625.
Heros, I. 11.
Heródes, III. 35, 36, 37, 46.
Herschel, III. 484, 614.
Hertzberg, III. 614.
Herzog, III. 614.
Heyne, II. 66, 67. — III. 614.
Hédervári Imre, II. 243.
» **László,** egri püspök, II. 245, 248, 284, 497. — III. 454, 458, 558, 559, 583.
» **Pál,** II. 243.
Hieronymus, III. 8.
» **Blanca,** II. 42.
» huszita, lásd Prágai Jeromos.
Hildesheim, II. 43.
Hoffmann, II. 332, 614.
Hollós (Hullus), II. 282. — III. 482.
Holtrop (Joh. Guil.), III. 538, 614.
Holzapfel, I. 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 91, 99, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 128, 130, 133, 138, 147, 148, 149, 165, 176, 177, 178, 361, 376, 453, 456, 459, 460, 461, 464, 470, 493, 494, 495, 498, 507. — III. 81, 97, 142, 178, 614.
Holzwart, I. 511, 512.
Honofrius, ferencrendi, II. 269.
Honorius, VI. pápa, I. 71, 551.
Hormayr, II. 342.
Horthy Miklós, II. 704.
Horváth Mihály, II. 317, 319. — III. 614.
Hospitale Omnium Sanctorum et S. Nicolai, I. 453.
Hozeder (E.), III. 585, 586, 614.
Hőke Lajos, III. 615.
Huber (Alfonz), I. 240. — II. 81, 82, 110, 134, 171. — III. 615.
Hueber, lásd Fortunatus Hueber.
Hugo, II. 42.
» **a Pesco-Constantio** (Hugone da Pescoconstanzo), III. 345, 346, 347, 352, 520, 615.
» **de Digno,** III. 515.
» **de Ferrara,** III. 9.
Hunfalvy Pál, I. 532. — II. 181, 182, 203, 205. — III. 615.

Hunyad, II. 202, 249, 254, 496. — III. 459, 460, 462, 559.
Hunyadi János, I. 231, 377, 453, 454, 455, 456, 457, 546. — II. 74, 75, 129, 185, 186, 188, 198, 199, 201, 202, 204, 205, 226, 232, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 253, 257, 258, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 282, 283, 286, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 317, 318, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 336, 340, 341, 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 354, 355, 356, 357, 358, 362, 363, 364, 369, 370, 439, 472, 536, 572, 576, 584, 609, 634, 699, 704, 710. — III. 359, 420, 451, 452, 454, 455, 459, 460, 462, 466, 467, 468, 469, 473, 474, 478, 479, 481, 482, 483, 484, 485, 557, 558, 559, 560, 575, 577, 578, 581, 596, 597, 599, 601, 615, 620, 623, 624, 633.
Hunyadi László, I. 322. — II. 186, 244, 365, 536.
» **Mátyás,** II. 186, 244, 365, 472, 535.
Husz János, II. 79, 108, 153, 180, 181, 182. — III. 315.
Huyskens (Viktor), III. 601.
Hyacinthus Sbaralea, I. 13.
Iglau, II. 702. — III. 461.
Ignazio Bracci, II. 640, 641.
» **Bravi di Sezia,** II. 666.
Ignatius de Roskovány, lásd Roskoványi Ignác.
Illés vajda, II. 205.
Illgen, III. 615.
Illuminatus, ferencrendi, I. 389.
Ilmenau, I. 282, 284.
Ince (Innocentius), III. pápa, II. 7, 9. — III. 149.
» (Innocentius), IV. pápa, I. 80, 460. — III. 9, 164.
» (Innocentius), VI. pápa, I. 83.
» (Innocentius), VIII. pápa, II. 539, 542.
Ince (Innocentius), X. pápa, II. 542, 633, 643, 665, 680.
» (Innocentius), XI. pápa, II. 542, 633, 643, 644, 646, 647, 666, 680, 717. — III. 509.
» (Innocentius), XII. pápa, II. 542, 544, 655, 670, 676, 681, 717.
» (Innocentius), XIII. pápa, II. 543, 681. — III. 97.
Infessura (Stefano), III. 615.
Inghirami, prelátus, II. 655, 676.
Ingoltstadt, II. 8, 694.
Innsbruck, II. 42.
Instrumentum Ujlakiense, II. 513.
Irgalmasság Anyja testvérület Bártfán, I. 487.
Irreg, II. 407, 408, 409.
Irsik Ferenc, II. 419. — III. 615, 626.
Isaac, breslaui zsidó, II. 50.
» **Mayr,** II. 61.
» schweidnitzi rabbi, II. 62.
Isabella de Gallia, klarissza, I. 460.
Isidorus, III. 8.
» **Kiewiensis,** I. 525.
Israel, breslaui zsidó, II. 50, 61, 62.
» **Kaule,** II. 60.
István, Bosznia királya, III. 469.
» **Pose de Zeer,** II. 243.
» vajda, II. 205.
Isthuanffius Nicolaus, II. 405, 413. — III. 615.
Iszkender, II. 403.
Izabella, René felesége, I. 513, 514.
Iványi Béla, I. 487. — III. 615.
Ivo, ferencrendi, I. 85.
Jacob, breslaui zsidó, II. 50.
» lásd Eugen Jacob.
Jacoba d'Aquila (Boldog), I. 472.
Jacobella da San Giovanni Rotundo, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
» Leonello Acclozemora felesége, lásd Cobella.
Jacobellus, huszita, lásd Jakaubek von Mies.
Jacobus Amicus, I. 20.

Jacobus Antonius (Giacomantonio) de Marcello, III. 552.
» archiepiscopus Cozoelensis, I. 384.
» **de Arena,** III. 8.
» **de Arctis,** III. 554.
» **de Aretio,** vicarius, III. 557.
» **de Asculo,** III. 558.
» **de Glogovia** (von Glogau), I. 389, 433, 451.
» **de Mozzanica,** lásd Giacomo Bussolini da Mozzanica.
» **Erfordiensis,** ciszterci szerzetes, III. 337.
» **Illyricus de Bitekto** (Boldog), ferencrendi, I. 6.
» **Metzker,** II. 252.
» **Romanus,** III. 559.
» **Sarzuela,** II. 495.
» **Textorius,** I. 525.
» **von Erfurt** (von Jüterbogk), karthauzi szerzetes, III. 336, 337.
Jacopo Calcaterra (Jacobus Calcaterra), II. 350, 351. — III. 486.
Jacopone da Todi, III. 17, 74.
Jacques de la Marche, I. 511.
Jajce, III. 469, 561.
Jakab, krakaui püspök, II. 500, 604. — III. 504.
» **Mossze,** II. 60, 62.
» Salomon fia, II. 62.
Jakaubek von Mies (Jacobellus), II. 109, 153. — III. 315.
Jakob von Sirk, trieri érsek, II. 216, 228.
Jakosich (Jakosits), I. 348. — II. 407, 408, 409, 411, 412, 490, 584, 586, 587. — III. 249, 407, 448, 508, 509, 616, 630.
Jakoubek z Vřesovic, II. 157.
Jamninium, I. 437.
Jamnitz (Jamnicium), I. 413, 439.
Jannuzio(Jannuzius),Ferrara püspöke, III. 372, 550.
Janssen, II. 6. — III. 616.
Jap de Rechenberg, III. 418, 554.
Jauer, II. 54, 70.
Javorium (Jauer?), I. 439.
János orvos, II. 60, 61.
» (Aranyszájú Szent), III. 201.
» brandenburgi fejedelem, I. 175. — II. 128, 152.
» gothói apát, II. 616, 617.
» krakaui polgár, III. 472, 562.
» krakaui várnagy, II. 605.
» **Labrankius,** poseni püspök, I. 435.
» olmützi püspök, I. 260, 319. — II. 92.
» XV. pápa, II. 614.
» XXII. pápa, I. 172, 239, 476, 477, 550, 552, 553, 554, 555, 556. — III. 9, 257, 312, 355.
» XXIII. pápa, I. 35.
» rajnai palatinus-gróf, II. 500, 604, 680. — III. 504
» a Szent Angyalról nevezett bíbornok, III. 71.
» szerémi püspök, II. 616, 617.
» vajda, lásd Hunyadi János.
» váradi püspök, lásd Vitéz János.
» wladislawiai püspök, I. 318.
Jászó, II. 284.
Jeanne d'Arc, I. 544.
Jean Maubert, vikárius generális, I. 116, 146.
» **Quiesdeber** (Johannes Quiesdeber), vikárius generális, I. 151. — III. 439, 556.
Jena, III. 615.
Jenő, III. 462, 566.
Jeromos (Szent), II. 91. — III. 33, 50, 66.
Jeschkede de Koldicz, III. 554.
Jezsuáták, I. 565, 566, 567.
Jeruzsálem, I. 105, 107, 526. — II. 5, 231, 235, 241. — III. 20, 21, 36, 38, 127, 128, 129, 227.
Jéna, I. 288, 289.

Joachinus Pecci de Carpineto Romano, XIII. Leo pápa, II. 543.
Joannes Antonius de Calderinis, III. 523.
» **Biberschneider,** I. 398.
» **Castaneus,** VII. Orbán pápa, II. 542.
» **de Jappia Hispanensis,** III. 368.
» **Linck,** judenburgi mészáros, I. 488.
» **Maria Mastai-Ferretti de Senogallia,** IX. Pius pápa, II. 543.
» **Paulus de Fundo,** III. 344.
» **Pinczov Olesnicki,** I. 426, 427.
» **Rocca,** III. 330, 355.
Joanettus, II. 42.
Joannis Berkich a Valcovaranio, III. 583.
Jodocus, tartományi miniszter, I. 442.
» **von Rosenberg,** breslaui püspök, I. 262, 263. — III. 471.
Joel, glogaui zsidó, II. 62.
Johann Berger von Veckelsdorff, I. 419.
» **Bernstein,** II. 118, 119.
» **(Johannes) Borotin,** II. 92, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 109. — III. 73, 314, 343, 356, 405, 406, 411, 514, 539, 577, 578, 579.
» **Comorovius,** I. 310.
» **Freidinger,** I. 301.
» **Gardeus,** I. 420.
» **Jacob Hofmann,** I. 14.
» (János), eichstätti püspök, I. 274. — II. 603. — III. 502.
» olmützi püspök, lásd János, olmützi püspök.
Johann Rokycana (Johannes Rokyczana), I. 24, 183, 261, 263, 273, 289, 329. — II. 72, 81, 82, 83, 84, 94, 98, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 143, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 168, 171, 172, 176, 177, 178, 200, 228, 454, 480, 481, 511, 538, 601, 676. — III. 11, 12, 14, 70, 73, 259, 314, 342, 355, 404, 406, 407, 408, 410, 415, 416, 418, 438, 472, 531, 532, 533, 534, 539, 554, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 589.
Johann Starenberg, I. 480.
» **Weissensee,** I. 301.
» **von Lignano** (Johannes de Lignano), III. 7, 9, 275.
» **(János) von Rosenberg,** I. 262, 263. — II. 134.
» **von Nedielisst,** II. 158. — III. 415.
» **von Smiřicky** (Johann de Smiricz), II. 159, 162.
Johanna, Capistranói János anyja, I. 20.
» **de Valois** (Boldog), III. 17.
Johannes a Calusio, III. 354.
» **a Deo** (Szent), II. 648, 650, 651, 669, 681. — III. 602.
» **Andreas,** III. 9.
» **a S. Facundo** (Szent), II. 648, 650, 651, 669, 681. — III. 692.
» **a Sancto Felice,** lásd Ribadineira.
» **Baptista Rinuecinus,** II. 631.
» **Baptista,** tituli S. Mathaei, presbyter cardinalis de Alteriis, II. 683.
» **Baptista,** tituli S. Stephani, presbyter cardinalis Salernus, II. 683.
» **Bühring,** I. 284, 285. — II. 142. — III. 183, 599, 605.
» capellanus Vindobonensis, III. 555.
» **de Anania,** III. 9.
» **de la Haye,** III. 320, 321, 355.

Johannes de Dukla (Boldog), ferencrendi, I. 6.
» **de Imola,** III. 8.
» **de Lompricz,** III. 431, 554.
» **de Polomar,** II. 138, 177.
» **de Ragusio,** II. 137.
» **de Tagliacotio,** lásd Giovanni da Tagliacozzo.
» **de Thanczon,** krakaui palatinus, III. 434, 555.
» **doctor Carthusiensis,** III. 337.
» **Dorsenit,** II. 163, 164.
» **Dracudorff,** III. 315.
» episcopus Gurcensis, lásd Schallermann János.
» **de Fobitschau,** III. 258, 259, 314, 412, 514.
» **Franciscus de Arzignana,** III. 269.
Joannes (Johann) Fleisacker, I. 488. — III. 450.
Johannes Glatz, breslaui polgár, I. 308, 314. — II. 46, 47, 703.
» **Glaser,** I. 447.
» **Gur,** I. 474.
» gurki főesperes, III. 434.
» **Hacke,** kanonok, I. 347. — III. 442.
» **Holobärz,** I. 415.
» **Haz,** olmützi püspök, I. 433. — III. 431.
» **Jandun,** III. 151.
Joannes Josephus Wigalaris báró, II. 647.
Johannes Juvenis, cardinalis S. Praxedis, I. 116.
» káplán, III. 435.
» **Komorov,** II. 115.
» **Lar,** I. 475.
Ludner (Ludnerus), pirnai szerzetes, I. 292, 294. — II. 478, 504.
» **Meideborg** (Meydeborg), liegnitzi tanácsos, I. 307, 308.
Johann Maneting, kaadeni plébános, I. 440, 486. — III. 414.
Johannes Metzener, I. 418.
» **Mongin,** I. 176.
» **Pachmann,** I. 445.
» **Parcham,** III. 322.
» **Pistorius Nidanus,** I. 228, 289. — II. 276, 332, 339, 504. — III. 624.
» **Popplow,** I. 418.
» **Pratensis,** III. 558.
» **Regularis,** III. 182.
» sacerdos, tolmács Wienben, I. 254.
» **Schallermann,** gurki püspök, I. 249. — III. 408, 555, 556.
» **Siculus,** lásd Giovanni di Siculo.
» **Smiricz,** III. 415.
Joannes Swarz, monachus ordinis praedicatorum, III. 534.
Johannes, szerzetes, I. 287.
» **Taliacotius de Pontibus** seu **Ursinus,** archiepiscopus Tarentinus, Cardinalis Praenestinus, I. 116, 346, 581, 582, 583, 586.
» **Theotonicus,** a Loisiumi hercegek egyike, I. 13, 17.
» **Towačowsky** von Cimburg, I. 260. — II. 95, 97, 98. — III. 314, 403, 404.
» **Turrecremata** (Juan Torquemada), bíbornok, I. 525. — II. 193, 196.
» **Türg,** meiseltingi plébános, II. 696. — III. 508.
» **(Johann) von Amberg,** zwetteli ciszterci apát, I. 262, 486. — III. 407.
» **von Austria,** ferencrendi laikus, I. 246, 579. — III. 102.
» **Viteleschi,** lásd Giovanni Viteleschi.
» **Zainus,** I. 20.

Jolanta, özvegy, klarissza, I. 460.
Jone, breslaui zsidó, II. 50.
Joppa, Rogeris aquilai polgár felesége, I. 547. — III. 389.
Jorga, II. 431.
Joseph Benatus, S. Georgii in Velabro, diaconus cardinalis Imperialis, II. 683.
» breslaui zsidó, II. 50, 62.
» **Grandet,** I. 14. — III. 612.
» **Sarto de Riese,** X. Pius pápa, II. 543.
» tituli S. Praxedis, presbyter cardinalis Sacripantes, II. 682.
» tituli S. Susannae, presbyter cardinalis Pereyra de la Cerda, II. 683.
» **Van Hecke** (Ecke), I. 13, 18, 19, 23, 37, 40, 48, 86, 193, 264, 521. — II. 42, 420, 426, 471, 481, 696, 706. — III. 79, 263, 321, 355, 585, 586, 587, 588, 599, 613.
Josephus (Flavius), III. 35.
» **Benedictus Heyrenbach,** III. 581.
» **Henricus Breittenbacher,** II. 717.
Josowe, breslaui zsidó, II. 50.
Jost, ferencrendi szerzetes, I. 432.
Jófű, II. 249. — III. 459.
József há-Kohen, II. 330.
» királyi herceg, II. 434.
» konstantinápolyi patriarka, I. 524.
Jschke de Koldicz, III. 418.
Juan, barcelonai püspök, I. 176.
Juan Carvajal, bíboros, I. 149, 156, 548. — II. 83, 111, 176, 199, 223, 252, 253, 256, 257, 259, 261, 262, 263, 265, 267, 269, 271, 272, 274, 277, 282, 344, 349, 350, 351, 355, 362, 376, 397, 399, 448, 453, 494, 558, 559, 590, 615, 634. — III. 359, 445, 446, 463, 465, 466, 467, 475, 478, 480, 481, 483, 485, 488, 560, 562, 563, 564, 567, 580, 591.
Juan Jappia, II. 477.
» **Miraballis,** II. 477.
Judenburg, I. 24, 160, 249, 348, 409, 413, 437, 488. — II. 234, 236, 534. — III. 360, 449, 450.
Julianna Szűz, I. 268.
Julius, II. pápa, I. 178, 464. — II. 539.
» III. pápa, II. 539.
» **Rospigliosus,** IX. Kelemen pápa, II. 542.
» S. Hadriani, diaconus cardinalis Alberonus, II. 683.
Junius de Gradis, II. 232.
Justinianus, III. 197.
Kaaden, I. 439. — II. 142. — III. 414.
Kaizer Ferdinánd, II. 434, 617.
Kakasfalvi Kakas András, II. 502.
Kalas Jeromos, várnagy, II. 238. — III. 452, 558.
Kallixtus (Callixtus), III. pápa, I. 57, 159, 168, 175, 176, 410, 411, 455, 475. — II. 178, 230, 255, 261, 273, 276, 281, 332, 334, 390, 391, 492, 494, 535, 537, 544, 584, 634, 662, 672, 679, 686. — III. 247, 359, 360, 449, 451, 455, 456, 457, 461, 463, 464, 465, 467, 470, 471, 474, 484, 485, 486, 488, 540, 545, 549, 567, 577, 594.
Kalocsa, III. 617, 625.
Kamauz, II. 626.
Kalmár Imre, pécsi polgármester, II. 501.
Kamenicz, II. 184.
Kamenz (Cametz), I. 302, 303. — II. 439, 597. — III. 498.
Kandia, I. 594.
Kanitz (Hanitz), I. 302.
Kanizsai László, II. 243, 265, 326.
Kankó-hegy Nagyszőllősön, II. 414, 416.
Kapornai Kapornay Antal, II. 501.
Kappel Hartung, II. 133.
Kaprinai, II. 559, 563, 576, 579, 584, 586, 591, 592. — III. 492, 493, 494, 495, 496, 617.

Kapszali Elijahn, kandiai rabbi, II. 330.
Karadsa, basa, lásd Táji Karadsa.
Kara Mustafa, nagyvezér, II. 646.
Karácsonyi, I. 452, 453, 456, 457, 458, 483, 489. — II. 434, 435, 437, 589, 626, 627, 655. — III. 617.
Karánsebes, II. 197, 255, 282. — III. 462, 583.
Karl Friedrich Becker, I. 511, 512, 513, 518.
» **Müller,** I. 492.
Kaspar von Rechenberg, II. 142.
» **Weigel,** archidiakonus, I. 308.
Kassa, III. 611.
Katalin, Péter szabó leánya, II. 516.
» Szilágyi Mihály özvegye, II. 502.
» (Szent), vértanú, III. 71.
Katona, I. 455, 488. — II. 184, 262, 263, 264, 266, 273. — III. 450, 452, 454, 458, 469, 474, 475, 617.
Kaule (Israel), sweidnitzi zsidó, II. 50, 61, 62.
Kaulo, szolga, II. 60.
Kayser, II. 209, 211, 212. — III. 617.
Kállay-család, II. 277.
Kápolnai Bornemisza Péter, II. 629.
Károly, badeni fejedelem, II. 228.
» II. spanyol király, II. 680.
» III. magyar király, II. 717.
» VII. francia király, I. 267, 533, 540, 544, 545. — II. 275. — III. 359, 411.
» IX. francia király, II. 696.
Kázmér, IV. lengyel király, I. 315, 318, 319, 320, 321, 326, 327, 328, 332, 333, 425, 434. — II. 71, 72, 73, 74, 205, 605, 664, 679. — III. 359, 404, 417, 429, 430, 436, 438, 457, 533, 577, 578, 581.
Kecske-templom Sopronban, II. 702.
Kegyes János, II. 501.
Kelemen, I. pápa, III. 32.
IV. pápa, I. 80.
Kelemen, V. pápa, I. 63. — II. 470. — III. 355.
» VI. pápa, I. 82, 105, 373. — II. 539.
» VII. pápa, I. 18. — II. 627, 628. — III. 76, 97.
» VIII. pápa, II. 542.
» IX. pápa, II. 542.
» X. pápa, II. 542, 639, 643, 644, 666, 680.
» XI. pápa, II. 542, 544, 681.
» XII. pápa, II. 543, 718.
» XIII. pápa, II. 543.
» XIV. pápa, II. 543.
Kelheim, III. 533.
Kellen, III. 617.
Kemálpasazáde, II. 403, 404.
Kemény, II. 432. — III. 617.
Kemnicz, III. 534.
Kende Gábor, II. 416.
Kenyeres Fábián (Fabianus de Bachia), I. 452.
Kerckhove (Gaudentius), I. 59, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 74, 75. — II. 447, 459, 460. — III. 617.
Kerékgyártó Árpád, II. 320. — III. 617.
Kerubinus von Saxen (Cherubinus de Saxia), II. 338.
Kerval, lásd Louis de Kerval.
Kervyn de Lettenhove, III. 618.
Ketrzynski Albert, III. 618, 623.
Keve (Kevi), I. 452. — II. 282, 283, 286, 295.
Kiczingk János, II. 49.
Kimwneti, III. 442, 556.
Kirchhueber, I. 39. — II. 402, 632, 710, 715. — III. 618.
Kis Károly, II. 186, 190, 318, 356. — III. 618.
Kiss Lajos, II. 294.
Klaič, I. 377. — III. 618.
Klára (Scefi, Sciffi, Szent), I. 135, 354, 459, 460, 463, 464, 465, 466, 468, 471, 472, 473, 474, 485. — III. 17, 57.
Kleiner Balázs, II. 420, 426, 433, 434, 436. — III. 601.

Kloeden, I. 30, 205, 517. — III. 618.
Klokot, II. 180.
Klose, I. 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 318, 319, 334, 335, 406, 418, 419, 420. — II. 63, 64, 69, 70. — III. 423, 446, 618.
Klosterneuburg, I. 392, 393. — II. 691.
Klosterneuburgi kolostor, I. 392.
Klymakus, Cobilinus fia, I. 429.
Knöpfler, II. 608. — III. 618.
Koblenz, I. 451.
Kobler, I. 481, 482. — III. 618.
Koburg, II. 602.
Koburger (Antonius), III. 599.
Kogetin, III. 411, 554.
Kohn, II. 8, 9, 10, 74, 75. — III. 618.
Kolde, III. 618.
Koleta (Szent), lásd Nicolette Boylet.
Kollányi, I. 453. — III. 618, 630.
Kollár, I. 240, 249, 250, 253, 254. — II. 332, 431, 482. — III. 618.
Kolluth (Killit, Küllőd), I. 454.
Kolmar, II. 43.
Kolonich Lipót, esztergomi érsek, II. 417.
Kolosvári Bonaventura, soproni quardián, II. 410, 411, 412.
Kolozsvár, III 628, 631, 632.
Komáromy, III. 146.
Komorovo (Johannes de), III. 619.
Konieczpole János, Lengyelország kancellárja, I. 318.
Konischyn Ágnes, III. 427.
Konitz, I. 326.
Konrad aus Bayern, II. 370.
» **Eysenreich,** I. 418.
» **Ludwig von Erlichshausen,** nagymester, I. 325. — III. 420.
» prágai érsek, II. 180.
Konrád, ferencrendi, II. 269.
» herceg, Kosel úra, I. 438.
» Szilézia hercege, II. 680.
Konstantin, VI. császár, I. 529.
Konstantinápoly, I. 327, 340. — II. 83, 111, 209, 230, 287, 405, 410, 411, 412, 431, 432. — III. 468.
Konstantinus, III. 156, 163, 211, 353.
» fejedelem (Scarlat), II. 423.
Konstanz, II. 106, 182, 195. — III. 178.
Kont I., III. 536, 619.
Koppalik (Joseph), III. 619.
Koroghi Gáspár, János macsói bán fia, II. 496, 582. — III. 494.
» **János,** macsói bán, II. 243, 326, 330, 348, 358. — III. 468, 561, 592.
» **János** macsói bán özvegye, II. 488, 496, 582. — III. 494.
Kosel, I. 338, 436, 438.
Kotromanics István, I. 373.
Kováts (Mathias), III. 619.
Köln (Colonium, Colonia Agripina), II. 43, 121. — III. 356, 396, 604, 614, 615, 617, 623, 624, 627, 630.
Krakau (Cracovia), I. 187, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 329, 331, 332, 333, 334, 424, 425, 427, 434, 435, 438, 440, 441, 453, 454, 487, 599. — II. 72, 121, 212, 500, 505, 507, 512, 604, 605. — III. 182, 403, 417, 426, 427, 429, 430, 432, 434, 435, 436, 437, 446, 449, 457, 472, 505, 545, 553, 554, 555, 556, 558, 561, 562, 594, 597, 619, 620.
Krantz, I. 291.
Krämer Bonifác, III. 593.
Krems, II. 43.
Kremsier (Kromeriz, Cremezin, Cremsirium), II. 89. — III. 342, 356, 411, 412, 437, 539, 554, 555.
Kreszlinger, I. 100. — III. 619.
Krisch, I. 526, 530, 531.
Kriegk (Dr. G. L.), III. 619.
Krummau (Crumlov, Krumlov, Krumpnaw), I. 261, 262, 263, 264, 394, 486. — II. 118, 119, 120, 122, 123, 126, 136, 137, 146, 439, 481. — III. 407, 408, 433, 470, 554.

Krusócz, II. 210.
Krussovácz, II. 287.
Kueffstain János Lajos, II. 410. — III. 508, 583.
Kunegunda (Magyarországi), klarissza, I. 460.
Kurzweil György, II. 408.
Kuttenberg, II. 83.
Küllőd (Kewlyd, Kolluth), I. 457, 458. — II. 278, 564.
Kylya (Kilyén), I. 454. — III. 420.
Kyorva, III. 435, 555.
Laa (Lak), II. 85, 516.
Labbe (Labbeus), I. 513. — III. 619.
Ladislao Artus, di Santa Agata grófja, I. 34, 35.
» Napoli és Sicilia királya, I. 19, 33, 34, 35, 36, 37, 57, 511, 657.
Ladislaus de Gielniow (Boldog), ferencrendi, I. 6.
Laërtius Cherubinus, I. 468, 469.
Lago d'Iseo, I. 243.
Lajos, I. német-római császár, III. 163.
» bajor fejedelem, lásd Ludwig von Lanzhutt.
» II. magyar király, II. 342, 627, 629, 630. — III. 507, 583.
» rajnai választófejedelem, pfalzi gróf, I. 442. — III. 439.
» (Szent), toulousi püspök, III. 76.
Lanciano, I. 195, 353, 354. — II. 518.
Lancinum, III. 438, 556.
Lancitium, I. 333. — III. 430.
Lancoviz, I. 415.
Lang, II. 20.
Langenloys (Loys, Loysium), I. 395, 398, 399, 488. — II. 245.
Langenwise, II. 57, 68.
Langius, II. 332.
Laskai Osvaldus, III. 619.
Lathmo, oelsi zsidó, II. 61.
Latinus de Ursinis (Orsini), Cardinalis Ursinus, I. 153. — III. 428, 443, 545, 553.
Lauban, I. 304, 305. — II. 70, 601. — III. 501.
Lauber Castulus, a lateráni templom gyóntatója, II. 684.
Lauda, I. 237.
Laufen, II. 144, 145.
» III. 412.
Laura Camilli, II. 687.
Laurentius, III. 8.
» **Bonincontrius Miniatensis,** I. 13.
» **Corsini Florentinus,** XII. Kelemen pápa, II. 543.
» **de Capistrano,** III. 375.
» episcopus Tusculanus, cardinalis Corsinus, II. 682.
» **Ganganellius Vadensis,** XIV. Kelemen pápa, II. 543.
» **Lucis de Wylak,** III. 542.
» S. Agathae ad Montes, diaconus cardinalis de Alteriis, II. 683.
» **Saurer,** I. 382.
» **Schertäzel,** I. 399, 488. — III. 456.
Lausanne, I. 105, 531, 542.
Lazarevics István, szerb fejedelem, II. 290.
Laziardus, III. 619.
Lányi, II. 416.
László, aradi éneklő-kanonok, II. 197.
» egri püspök, lásd Hédervári László.
» esztergomi érsek, II. 629.
László, V. magyar király, I. 249, 314, 315, 318, 319, 324, 331, 332, 335, 338, 339, 387, 394, 414, 454. — II. 9, 49, 50, 51, 53, 54, 60, 63, 65, 67, 69, 74, 75, 111, 117, 133, 167, 168, 172, 173, 174, 209, 211, 228, 233, 240, 243, 244, 252, 262, 263, 342, 347, 376, 585, 679, 698. — III. 359, 418, 420, 423, 424,

425, 426, 427, 428, 430, 432, 435, 438, 441, 446, 448, 455, 466, 552, 553, 554, 555, 583.
László (Ladislaus Hungarus), ferencrendi, krakaui quardián, I. 318. — III. 561.
Lázár Gyula, II. 290. — III. 619.
Leipzig (Lipsk, Lipzk), I. 187, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 388, 389, 391, 421, 433, 436, 444, 446. — II. 72, 170, 600, 601. — III. 338, 418, 419, 420, 500, 597, 606, 607, 615, 613, 614, 615, 621, 629, 634.
Leleszi Benedek, jenői quardián, III. 462.
Lemarchand A., III. 619.
Lemberg, I. 435.
Lemnens (Leonardus), III. 572, 593, 595, 603.
Lendva (Lyndua, Limbach), I. 411. — II. 236, 237, 238. — III. 451.
Lensaeus (Johannes), III. 619.
Leo Allatius, III. 353.
» (Boldog), szentferencrendi, I. 551.
» X. pápa, I. 178. — II. 539, 613, 614, 615, 627, 630, 631, 632, 636, 665, 680, 710. — III. 549.
» XI. pápa, II. 494, 542.
» XII. pápa, II. 543.
» XIII. pápa, II. 543, 685, 710.
Leobschütz (Lubschitz, Leobschicium), I. 338, 436, 437.
Leon de Clary, I. 14.
» (Joseph de), III. 619.
Leonardo de Rubeis, miniszter generális, I. 83, 84.
» **di Benvoglienti** (Benvoglio), I. 580, 594. — II. 211, 359, 478, 479, 607, 608. — III. 321, 322, 426, 573, 600.
» **di Siena,** III. 321.
Leonardus Nicholai Guidonis de Nina de Senis, III. 322.
Leonello Acclozemora di Celano, I. 363. — II. 389, 473, 474, 686. — III. 458, 559.
Lerbschizium, I. 413.
Lerbschütz, II. 43.
Lerdium, III. 624.
L'Eremita, I. 83.
Lewicki, III. 403, 404, 414, 417, 421, 427, 430, 431, 432, 436, 437, 440, 442, 444, 463, 619.
Lépes György, erdélyi püspök, II. 183.
Liberato d'Aquila, I. 597.
Lichtenstein-család, I. 412, 414.
Liegnitz (Lignitz), I. 306. — II. 54, 62, 215, 596. — III. 323, 420, 497.
Lille, III. 385, 551, 629.
Lichtenburg, II. 122.
Limburgi kolostor, I. 451.
Lincoln, II. 42.
Linderer, I. 283.
Linz, I. 452.
Lipan, II. 110.
Lipót, I. német császár és magyar király, II. 414, 647, 648, 654, 667, 669. — III. 510.
» osztrák herceg, I. 481.
Lippa, II. 201, 202, 253, 254, 476. — III. 460, 468, 469, 560, 561.
Lisboa, III. 620.
Llux, II. 99. — III. 405.
Lobin (Lüben), I, 313.
» **Miklós,** II. 61.
Lodi, I. 189.
Lodovico (Aloisio) de Pyramo, forlii püspök, I. 525.
» **di Bologna,** I. 526.
» **Pisano,** III. 90.
» **Scarampo** (v. Scarampi-Mezzarota, Mediarota Patavinus), firenzei érsek és bíbornok, I. 220, 519, 520, 521, 522. — II. 273, 274. — III. 463, 473, 562.
Loky János, II. 523.
London, 599.

Longino di Bergamo, I. 22, 536, 551. — II. 276.
Longius Paulus, III. 620.
Lonovics Gyula, II. 699.
» **József,** II. 699.
Looch, II. 43.
Loquis Márton (Hauska Martinek), morva pap, II. 180.
Lorenzo Campeggio (Compeggio), bíboros, II. 628. — III. 507.
» **da Capestrano,** benedekrendi apát, II. 491, 581.
» **d'Aquila,** I. 597.
» **da Siena,** ferencrendi szerzetes, I. 228. — III. 393.
» **Giustiniani** (Laurentius Justinianus), Szent, castellói (veneziai) püspök, I. 205, 565, 572. — II. 648, 650, 651, 669, 681. — III. 359, 372, 373, 550, 602.
» **Rovezella,** ferrarai püspök, I. 431.
» **Valla,** III. 175.
Loring, II. 698.
Losonczi Bánfi Albert, II. 254. — III. 462.
» **Bánfi János,** II. 248, 473, 497. — III. 458.
Louis, Anjou herceg, I. 18, 19, 20, 21, 34, 511.
» **d'Allemand,** arlesi érsek, I. 530, 531. — III. 91.
» **de Kerval,** I. 13, 20, 23, 58, 192, 465, 507, 548. — II. 414, 420, 425, 426, 458, 715. — III. 5, 6, 74, 86, 151, 585, 617.
Lovászpatonai Domonkos, II 501.
Loys, lásd Langenloys.
Lőrinc, magyar ferencrendi, II. 370.
» Ujlaki Miklós tiszttartója, II. 379, 382, 392, 395.
Löwenberg (Lövenberg), I. 304, 305. — II. 54, 70, 499, 602. — III. 501.
Luca di Siena, ferencrendi, I. 525.
Lucas, episcopus, III. 566.
Lucca, I. 508, 586, 587.
Lucera, I. 369.
Lucia d'Aquila, aquilai harmadrendi apáca, I. 472.
Lucin (Lutin, Ja.), pápai titkár, III. 165, 560.
Luchino de Curte, III. 287.
Lucius Ferraris, II. 710.
Ludmilla, II. 99.
Ludovica d'Aquila (Boldog), apáca, I. 472.
» **degli Albertoni** (Boldog), III. 17.
Ludovico Celestino, I. 559.
» **da Bologna,** ferencrendi laikus, II. 231, 366. — III. 544.
» **da Siena,** vikárius provinciális, I. 386. — III. 403.
» **da Vicenza,** III. 245, 590.
» (Ludovicus), ferencrendi, III. 76, 542.
» ferencrendi, III. 379, 380.
Ludovicus, II. 42.
» archidapifer sacri Romani imperii, III. 552.
» cardinalis Aquilensis, III. 560.
» **Caelestinus de Monte Corvino,** III. 620.
» comes palatinus, III. 556.
Dacus, I. 473.
» lusitaniai püspök, I. 326.
» tituli S. Priscae, presbyter cardinalis Belluga et Moncada, II. 683.
» tituli S. Silvestri, presbyter cardinalis Picus de Mirandula, II. 682.
» **Varthensis,** I. 427.
Ludovisius Bononiensis, XV. Gergely pápa, II. 542.
Ludwig Oelsner, II. 44.
» **von Erlichshusen,** a német lovagrend nagymestere, III. 425.

Ludwig von Lanzhutt, bajor fejedelem, I. 175. — II. 40, 44, 128, 146, 152, 162, 163.
Lukács, ferencrendi, II. 392.
» püspök, III. 465.
Lukcsics József, II. 431, 584, 587, 588, 589, 590, 611, 612, 617, 620.
Lukrecia, III. 193.
Luther, I. 338. — II. 67.
Lutko János (Johannes Lutktio), lengyel követ, I. 328. — III. 545.
Lutzelburg, II. 215.
Lyon (Lugdunum), III. 33, 321, 600, 602.
Lyoni zsinat, I. 527.
Macarius, olmützi quardián, III. 426, 553.
Macedoniai László, pécsi prépost, II. 629.
Macskásy Jakab, II. 255. — III. 462, 582, 583.
Magdeburg, I. 187, 291, 292, 293, 294, 443, 444. — II. 43, 169, 601. — III. 418, 501, 552.
Magnum Chronicon Belgicum, I. 287, 289. — II. 276, 334, 338, 341, 504.
Magyar Ferenc, ferencrendi, tolmács, II. 370.
» **István,** ferencrendi, I. 454. — II. 130.
» **László,** I. 424, 426, 427, 428, 429, 438, 440, 441, 453. — III. 472.
» **Országos Levéltár,** I. 487, 489.
Maiolatti vagy **Majoretti** (Meliorata), I. 562, 563.
Mainz, I. 345. — II. 43. — III. 610.
Makari kolostor, I. 380.
Malacsova, II. 293.
Malatesta-család, I. 39, 40.
Manfredo da Vercelli, III. 79, 80.
Manfredonia, I. 204, 517. — III. 363, 540.
Manlius, II. 332.
Manoel de Coimbra, III. 620.
Mansi, I. 443.
Mantova, I. 186, 189, 237, 472. — III. 371, 590.
Manzania, Civita-Ducale-beli polgár, I. 195.
Manzanedo, II. 633.
Marais (Paul), III. 620.
Maranum, III. 540.
Marbegno, II. 518.
Marcellus da Civezza, III. 620.
» pápa, III. 170.
» II. pápa, II. 539.
Marco Aurelio Cimaroli, II. 640.
» **da Bologna** (Boldog), ferencrendi, lásd Marco Fantuzzi da Bologna.
» **da Bologna** (Marcus Bononiensis), vikárius generális, I. 24, 37, 56, 57, 143, 146, 147, 148, 150, 177. — II. 386. — III. 245, 419, 589.
» **da Montegallo** (Boldog), III. 7.
» **de Spechio** (Marcus diaconus de Spechio), III. 391, 541.
» **di Bergamo** quardián, I. 53, 58, 59, 60, 71.
» **Fantuzzi da Bologna,** ferencrendi szerzetes, I. 6, 226, 403. — II. 461. — III. 393, 450, 453.
Marcus Antonius Szamand, III. 321.
» **de Lisabona,** I. 373. — III. 620.
» **Eugenicus,** I. 525.
» **Ulissiponensis,** I. 361. — II. 674. — III. 620.
Marczali, I. 511. — III. 477, 562, 620.
» **János,** Sümegmegye főispánja, II. 267. — III. 477, 562.
Margalits, I. 372, 373, 375, 376, 377, 380, 381. — II. 306, 584. — III. 621.
Margarita Colonna, klarissza, I. 460.
Margherita da Cortona (Szent), III. 17, 57, 76.

Margherita, klarissza apátnő, I. 471.
Margit, Amadeus savoyai herceg leánya, I. 535.
» Cika Benedek felesége, I. 571.
Thornay Szilveszter felesége, II. 473. — III. 471, 561.
Maria Bonaventura de Segré, I. 15. — III. 629.
» **Deophena,** Capistranói János unokahuga, I. 472.
» **di Siponto,** II. 493.
Mária-Zell, II. 428.
Mariano da Firenze, III. 79, 80.
» **da Siena,** I. 368.
Marienberg, I. 326.
Marienwerder, I. 325.
Marinettus, II. 684.
Marino Tuffo, I. 514.
Mariotti (Candido), I. 105. — III. 17, 56, 57, 58, 59, 75, 76, 77, 80, 81, 82, 87, 88, 89, 90, 96, 97, 98, 99, 100, 106, 593, 620, 621.
Markgraf, I. 307. — III. 621.
Maróthy Lajos, II. 267. — III. 475, 477, 479, 562, 563.
» **Máté,** II. 267. — III. 475, 477, 479, 562, 563.
Marseilles, III. 144.
Marsiglio di Padova, III. 151.
Martenbelsius, a krakaui kolostor prokurátorja, I. 428.
Martialis (Szent), Semovicensis apostolus, II. 675.
Martinianusok, I. 451.
Martinus, abbas Scotorum, II. 339.
» **Cromerius,** I. 323.
» rector ecclesiae in Trebnitz, III. 533.
» **Szentiványi,** I. 456.
Masci, I. 16, 17, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 41, 47, 48, 52, 55, 58, 238. — III. 178, 359, 621.
Massa, I. 229, 575, 576. — III. 388, 394.
Massale (Massalium), I. 228, 563.
Massonio, lásd Salvatore Massonio.
Matheus a S. Stephano, miniszter generális, II. 418.
Mathias Heyrosser, poeta, III. 583.
» **de Michovia,** I. 322, 323.
» **Kováts,** II. 332, 356.
Mathis, szász tartományi főnök, I. 422. — III. 425.
Matthias Dőring (Doering), I. 444. — II. 36, 442, 443, 479, 480, 481, 483, 484, 485, 486, 487, 506, 558.
» magiszter, huszita, III. 15.
» **Nazzarci,** klarissza, I. 460.
» **Steinkirche,** I. 312.
Matteo da Girgenti (Boldog), ferencrendi, I. 6. — III. 97.
» **di Reggio,** ferencrendi, I. 579. — III. 102.
» **Paris,** III. 457.
» **Vegio,** I. 181.
Maurocordatus Miklós, fejedelem, II. 423.
Maurus Cappellari de Belluno, XVI. Gergely pápa, II. 543.
Maximiliam Brandys, III. 143, 145, 146.
Mayr, breslaui zsidó, II. 56, 60.
Mayron, lásd Franciscus Mayronius.
Mária, Gallus felesége, II. 179.
Márton, V. pápa, I. 86, 88, 89, 91, 98, 102, 106, 114, 129, 144, 173, 184, 193, 199, 200, 201, 225, 373, 497, 511, 522, 556, 558, 559, 560. — II. 20, 21, 27, 30, 152, 161, 182, 456, 458, 526, 527, 544, 549, 661, 673, 678, 686. — III. 80, 82, 83, 89, 91, 178, 359, 362, 363, 364, 525, 532, 546.
Márton, trebiczi plébános, II. 138, 577.
Márton-féle konstituciók, I. 98, 497. — III. 318, 319.
Máté, erdélyi püspök, I. 457. — II. 197, 198, 256. — III. 452, 464.
» pannonhalmi főapát, II. 626.
Mátyás (Korvin), magyar király, II. 294, 496, 497, 501, 535, 571, 586, 588, 591, 592, 609, 610, 675, 679, 680,

698. — III. 492, 493, 503, 506, 573, 575, 589, 596, 597.
Mecklenburg, II. 43.
Mechtild, savojai herceg leánya, I. 442.
Medices Florentus, XI. Leo pápa, II. 542.
Medici Ferdinánd (Ferdinandus Medicaeus), bíboros, III. 269, 354.
Meggau, grófi, II. 411. — III. 508, 583.
Meibonius, I. 289.
Meidelberger Mátyás, pozsonyi tanácsos, II. 304.
Meiselding (Meiselting), II. 690, 696.
Meissen, I. 269, 270, 292, 300, 317, 444. — II. 141, 142, 680. — III. 413, 498.
Melchior, tituli S. Mariae Angelorum, presbyter cardinalis de Polignac, II. 683.
Meliorata, I. 228.
Melisano di Marco, III. 621.
Melstin, III. 504.
Melzi, III. 621.
Memmingen, III. 533.
Memoranda Paraphrasis, I. 12, 20, 23, 64, 66, 74, 75, 184, 580. — II. 445, 446, 447, 609, 611, 616, 691, 693, 707. — III. 81, 100, 355, 362, 621.
Mencken (Menckenius), I. 268, 285, 287, 288, 291, 292, 294. — II. 280, 332, 439, 442, 478, 480, 483, 504, 505, 558. — III. 600, 621.
Menestrier, II. 538.
Merseburg, I. 289.
Merula, I. 229.
Merulum, I. 563.
Mesztegnyői Zerechea András, II. 502.
Meszlényi Gyula, szatmári püspök, II. 426, 428, 429, 430.
Meusel, I. 279.
Mezzatinti, III. 622.
Meyer, breslaui zsidó, II. 51.
Meyerus (Johannes), III. 622.
Michael Angelus Braschius Cesenas, VI. Pius pápa, II. 543.
Michael Angelus de Comitibus, XIII. Ince pápa, II. 543.
» **Angelus Ghislerius,** V. Pius, II. 541.
» **Claudus,** ujlaki vikárius, II. 381.
» **Gerold,** judenburgi mészáros, I. 488. — III. 450.
» **Jaderensis,** I. 380.
» **a S. Dionysio,** ujlaki quardián, II. 381.
» **von Preussen** (de Perussia), laikus testvér, I. 242, 246, 247.
Michel Schrot, I. 283.
Michéle Angelo da Napoli, I. 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 104, 109, 110, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 127, 128, 130, 132, 133, 138, 146, 147, 150, 176, 177, 178, 464, 466, 467, 468, 469, 492, 497, 498, 500, 501, 506, 507, 508, 552. — III. 385, 622.
Michéle da Cesena, I. 172, 553, 555, 556, 561.
» **da Milano,** II. 11.
» **da Tuscia,** ferencrendi laikus testvér, II. 561, 562. — III. 490, 574.
Michlenburg (Miltenburg, Mildenburg), II. 233. — III. 441, 462, 556.
Miechovius, III. 622.
Middletown, III. 8.
Migne, I. 390, 511, 548. — II. 305. — III. 622.
Mihály, II. 42.
» csapai plébános, III. 468.
» doktor, II. 619.
» magyarországi vikárius, I. 453.
» II. oláh fejedelem, II. 424.
Miklós (Nicolaus), Enea Sylvio káplánja, I. 156. — III. 445, 544.
» (Nicolaus), III. pápa, I. 63, 80, 555. — II. 447. — III. 312.
» IV. pápa, I. 551.
Miklós, V. pápa, I. 133, 135, 138, 140, 143, 144, 148, 153, 154, 155, 158, 159, 174, 224, 225, 240, 242, 249, 266, 292,

325, 327, 367, 368, 376, 380, 395, 396, 401, 409, 410, 411, 453, 454, 471, 472, 474,561, 582, 583, 584, 587, 592. — II. 27, 46, 79, 87, 94, 95, 97, 102, 114, 121, 127, 128, 131, 139, 147, 148, 152, 154, 176, 209, 211, 229, 230, 231, 232, 234, 237, 458, 482, 497, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 544, 558, 564, 636, 637, 661, 678, 679, 680. — III. 71, 262, 268, 335, 337, 359, 360, 390, 391, 393, 401, 402, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 423, 430, 436, 440, 442, 444, 455, 463, 539, 548, 564, 567, 578.

Miklós, Iglau városának jegyzője, III. 461.
» krakaui jogtudós, II. 507.
» paraszt, II. 180.
» pécsi püspök, II. 277. — III. 479, 563.

Miklós-templom plébánosa Freibergben, I. 269.

Miksa, császár, II. 342.

Milano, I. 176, 181, 186, 213, 214, 215, 218, 219, 235, 245, 246, 535, 538. — II. 465, 492, 549, 688. — III. 286, 360, 378, 379, 380, 381, 402, 403, 489, 519, 541, 590, 595.

Mildenberg, II. 356.

Militini Bořek, II. 82, 110.

Millot, I. 511, 512, 513, 532. — III. 622.

Mina asszony, I. 568, 569, 570.

Minden, I. 336.

Miraeus (Ánbertus), III. 622.

Mircse János, I. 187. — II. 360, 401, 533, 562, 563. — III. 426, 488, 490, 491, 492, 493, 494, 573, 591, 620, 622.

Miskolczi Gyula, III. 622.

Mislinovigh Tamás, I. 380.

Missenszky János, I. 432.

Mitzshke (Paul), III. 622.

Modena, I. 594. — III. 352.

Mogelin, III. 499.

Mohamed, I. 341. — II. 135, 136, 209, 226, 242, 250, 251, 287, 298, 301, 302, 312, 325, 343, 366, 662.

Molnár János, III. 623.

Monasterium Jesu, klarisszák zárdája Milanóban, II. 688.

Mone, II. 504.

Mongitor, III. 623.

Monte Alverna, lásd Alverna.
» **Cassino,** I. 519.
» **Claro,** I. 81.
» **Fusculo,** III. 363, 540.
» **Giordano** Rómában, III. 365.
» **San Angelo del Gargano,** I. 51, 194, 204, 517, 518. — II. 549. — III. 360, 368.
» **Tusculo,** II. 517.
» **Varallo,** III. 55.

Montebrandone, II. 687, 688.

Montefalco, I. 471.

Montegiove, I. 83.

Montpellier, I. 132.

Montepulcianum, III. 547.

Monteripido, I. 72.

Monteripidói kolostor, I. 53, 54. — II. 548.

Morano, III. 365.

Moreni, III. 623.

Moro, I. 354.

Mosche Mertenynne, breslaui zsidó, II. 50.

Mose di Rieti, II. 34, 35, 36.
» (Mossze), II. 38, 62.

Mossze, breslaui zsidó, II. 50.
» lignitzi zsidó, II. 62.

Motta (Emilio), I. 245. — III. 402, 622, 623.

Munsterus, III. 623.

Murad, I. 546.

Moulart, III. 151.

Muratori, I. 13, 17, 19, 21, 37, 38, 39, 58, 189, 190, 191, 237. — II. 231, 345, 348, 350, 503. — III. 600, 623.

Musch József, II. 692.

Museo Campana, II. 705.

Müller, II. 350.

Müllner, I. 279.

München, II. 8, 43, 646, 694. — III.

509, 532, 534, 535, 576, 615, 617, 619, 625, 634.
Münster, III. 601, 622.
Münsterberg, II. 70.
Nabukodonozor, III. 195.
Nadányi, II. 332.
Nagybecskerek, III. 618, 619, 626, 632, 634.
Nagy Iván, II. 348.
» **Lajos,** magyar király, I. 18, 373.
» **Pál,** Ujlaki Miklós famulusa, II. 491, 581.
Nagyszombat, II. 9. — III. 623.
Nagyszőllős, II. 404, 405, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 419, 427, 428, 699. — III. 509, 633.
Nagyvölgyi Mihály, titeli prépost, II. 278. — III. 482, 564.
Nantes (René de), III. 623.
Napoleon, III. francia császár, II. 705.
Napoli, I. 15, 33, 34, 194, 203, 204, 508, 512, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520. — II. 121. — III. 84, 85, 360, 367, 368, 531, 543, 593, 595, 620, 626, 631.
Narbona, I. 372.
Narbone, III. 623.
Narni, III. 542.
Nauchlerus, I. 532. — II. 109. — III. 623.
Naumburg, I. 289, 444.
Navelli, III. 391, 551.
Nándorfejérvár (Belgrád), II. 190, 210, 213, 263, 269, 277, 283, 286, 287, 289, 290, 291, 292, 294, 297, 298, 304, 313, 315, 328, 342, 345, 346, 348, 362, 363, 403, 407, 408, 415, 421, 536, 552, 625, 626, 663, 673, 701, 710. — III. 468, 480, 481, 483, 484, 485, 581, 583, 592.
Neisse (Nissa), I. 312, 406. — II. 48, 593. — III. 424, 496, 553.
Německy Brod (Broda Theutonica), II. 114, 481.
Nemthy (Némethy) Dénes, III. 479, 480, 563.
Nemus Mugelli kolostor Firenze mellett, lásd Bosco di Mugello.
Nesri, II. 311, 328, 330.
Neuburg, lásd Klosterneuburg.
» (Németország), I. 288.
Neuhaus, II. 146.
Neumarkt, (Novum Forum), I. 274, 307, 308, 313. — II. 489, 504, 593.
Nicola di Zara, III. 398.
Nicolao Albergati, bolognai püspök és bíbornok, I. 525. — III. 82.
Nicolao da Fara (Nicolaus Tellus da Fara), ferencrendi, I. 11, 23, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 41, 42, 47, 49, 53, 55, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 83, 87, 89, 90, 92, 141, 160, 181, 185, 186, 190, 191, 192, 195, 196, 197, 200, 201, 224, 226, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 244, 246, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 261, 264, 279, 291, 297, 308, 320, 321, 331, 333, 334, 336, 339, 340, 346, 355, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 412, 421, 426, 427, 435, 479, 512, 513, 540, 541, 543, 548, 549, 558, 563, 580, 581, 582, 584, 585, 595. — II. 34, 36, 58, 62, 64, 65, 66, 85, 87, 205, 261, 279, 280, 288, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 322, 323, 332, 333, 334, 339, 365, 390, 394, 396, 397, 438, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 449, 450, 451, 457, 458, 461, 462, 468, 469, 470, 471, 474, 475, 476, 477, 478, 487, 488, 490, 492, 493, 494, 497, 502, 506, 507, 508, 509, 510, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 534, 536, 537, 544, 548, 549, 550, 552, 557, 559, 588, 611, 620, 627. — III. 6, 9, 10, 96, 100, 178, 268, 269, 271, 286, 287, 315, 321, 327, 403, 446, 453, 454, 526, 532, 558, 566, 573, 584, 585.
Nicolao d'Osimo, I. 106, 109, 110, 134, 216. — III. 379, 381.
» **da Reggio,** ferencrendi szerzetes, I. 228.

Nicolao da Stella, II. 456.
» **di San Marcello** (Nicolaus cardinalis a Sancto Marcello), bíbornok, III. 387, 547.
» **Severino,** III. 486.
» **di Tolentino,** II. 529.
» **Venturella** mester, I. 568, 570.
Nicolaus (alias Philosophus filius Boguslav de marka), III. 531.
» **Brezovsky,** II. 420.
» breslaui ferencrendi, III. 449.
» **Caroli,** quardián, I. 442, 443, 446, 447, 474.
» **Cracoviensis,** egyházjogi doktor, I. 321. — II. 512.
» **de Auximo,** III. 541.
» **de Zara,** vicarius Bosniensis, III. 552.
» **de Arceboldis** (Niccolo de Arceboldis), III. 295, 380.
» **Dobrzymensis,** I. 427.
» **Eyffler** (Eyfeler), Capistranói János tolmácsa, I. 280, 446. — III. 534.
» **Fleisacker,** judenburgi mészáros, I. 488.
» **Gasper,** III. 426, 553.
» **Gilles,** II. 673.
» **von Glatz,** I. 436.
» **Kirstan de Mettuedis,** I. 447.
» **de Lyra,** III. 69.
» **Marner,** I. 312.
» **von Moravia,** III. 437, 556.
» **Muffel,** I. 474, 475.
» **von Pilgram,** II. 81.
» **Rodolphe,** I. 85.
» S. Mariae de Rotunda, diaconus cardinalis Judice, II. 684.
» **Sfondatus Mediolan,** XIV. Gergely pápa, II. 542.
» **Stertcze,** I. 312.
Nicolaus Tempelfeld, I. 312, 334.
» **Teutonicus,** laikus testvér, I. 224. — II. 531.
» tituli S. Mariae in Domnica, presbyter cardinalis Coscia, II. 683.
Nicolaus von Cusa, brixeni püspök, I. 176, 192, 263, 272, 275, 329, 443, 444, 475, 525. — II. 11, 84, 85, 112, 121, 123, 126, 127, 128, 129, 146, 159, 160, 161, 162, 163, 210, 251, 483. — III. 359, 414, 417, 431, 554, 622.
Nicolaus Zedlizer, I. 440, 486.
Nicolette Boylet (Szent Koleta), I. 100, 463, 464, 531, 541. — III. 17, 57, 382.
Nicolo Uzano, I. 88.
Niccolo Acciapacci (Cardinalis Capuanus), I. 580, 581, 586.
» **Fortebraccio,** I. 538.
Niemirovicz János, I. 318.
Niklas Bunzlau, I. 424.
» **von Lobkovič,** II. 153.
Nikodemus, III. 42, 48.
Nimptsch, II. 70.
Nizza, I. 463.
Novara, I. 369. — III. 55.
Novoberdó, II. 210, 242, 246.
Norwicum, II. 42.
Nördlingen, II. 43.
Nucleus, II. 692.
Nursia, I. 81.
Nürnberg (Nuramberga, Nurimburga, Norinberga), I. 175, 187, 275, 279, 281, 292, 346, 388, 447, 473, 474, 475. — II. 41, 43, 69, 213, 375, 444, 445, 466, 467, 503, 549, 602, 671. — III. 502, 596, 597, 601, 634.
Nürnbergi kapitány, II. 306.
Nyirő Gergely, budai polgár, II. 629.
Oberwesel, II. 43.
Ó-Buda, II. 611. — III. 506.
Octavianus pater, II. 714.
Odescalcus Mediolen., XI. Ince, II. 542.

Odruvasch de Sprouva András, lembergi palatinus, II. 500.
Oeffel, I. 445.
Oels (Olesznyeza), II. 56, 57, 61.
Oelsner (Dr. Ludwig), II. 49, 50, 51, 59. — III. 623.
Oelsnitz (Ölsnitz), I. 268. — II. 141.
Ofena, III. 389, 551.
Offeno (Offenum), I. 21, 22.
Ogolino d'Ostia, bíbornok, I. 460.
Ohlau, *II.* 70.
Oktavianus, III. 220.
Olchváry Ödön, III. 623.
Oldradus, III. 8.
Olenisca János, palatinus, III. 429.
Olmütz, I. 256, 260, 315, 336, 338, 339, 340, 341, 407, 485. — II. 79, 88, 89, 91, 99, 101, 113, 114, 118, 152, 174, 175, 212, 498, 509, 593, 702, 718. — III. 94, 340, 342, 404, 406, 426, 432, 433, 435, 437, 496, 538, 554, 564, 617, 619.
Onuplrius, III. 623.
Ónodi Czudar Simon, II. 243, 246.
Onofrio di Mondavia della Marca, I. 478.
» . **da Seggiano,** I. 60, 63, 64, 70, 71. — II. 452.
Opovum, II. 407.
Oppavia, I. 413, 433. — III. 406.
Oppeln, I. 334, 338, 433, 434. — II. 60, 70.
Opprova (Opprava), II. 407, 408, 409.
Orbán Antal, II. 704.
» IV. pápa, I. 460.
» V. pápa, I. 565.
» VI. pápa, I. 34. — III. 267.
» (Urbanus), VII. pápa, II. 542.
» VIII. pápa, II. 542, 607, 632, 633, 644, 665, 666, 680.
Ordinationes Eugenianae, III. 318, 319.
Ordo Pauperum Christi, I. 565.
Orsolya, Laurentius Schertäzel felesége, I. 488. — III. 456.
Ortona, I. 516. — II. 519.
Ortolana, I. 459.
Orsogna, I. 225, 365, 366.
Ország Mihály, lásd Guthi Ország Mihály.
Ortona, I. 195, 203, 354, 355, 357, 358. — III. 367.
Oschatz, I. 299. — II. 598. — III. 499.
Osimo (Auximum), III. 370, 541, 549, 590.
Ospidale della Santa Maria alla Scala Veronában.
Ostia, I. 516. — II. 274.
Oswald Reyholff, I. 319.
Otrantói herceg, I. 512.
Ottó, bajor püspök (?), I. 319.
» király, I. 481.
» **Richter,** I. 268, 269, 270, 294, 301, 486.
» (Szent), Pomerianorum apostolus, II. 675.
Otto von Neumarkt, bajor herceg, I. 175, 274.
Oudin, III. 354, 624.
Óvár, II. 244. — III. 454, 558.
Óváry Lipót, III. 573.
Oxford, II. 121.
Ozora, II. 566, 569. — III. 493, 494, 574.
Ozorai Pipo, I. 86.
Pacifico da Cerano (Boldog), ferencrendi, I. 6.
» ferencrendi, III. 76.
Padernborn, III. 614.
Padova (Patavium), I. 111, 186, 187, 188, 219, 236, 238, 370, 371, 483, 485. — II. 121, 503, 565, 679. — III. 396, 398, 400, 454, 492, 495, 550, 558, 583, 592.
Padri dell acquavita, I. 565.
Paksi Miklós, II. 627.
Palacky, I. 24, 260, 262, 273, 277, 278, 324, 326, 334, 335. — II. 83, 84, 85, 91, 96, 97, 98, 109, 111, 112, 113, 125, 128, 132, 133, 134, 146, 147, 153, 155, 157, 158, 159, 162, 163, 164, 165, 166, 172, 180, 228, 229, 252, 342,

349, 480, 534. — III. 404, 408, 410, 414, 415, 416, 417, 624, 625.
Palaeologus János, kelet-római császár, II. 187.
Palánka, III. 601.
Paldauff Mihály, II. 359.
Palermo, I. 221, 521.
Pallotta (Paliotti), bíboros, II. 634, 637, 638. — III. 292.
Palma (Carolus Fr.), III. 625.
Palmerius, III. 625.
Palota (Palotha), I. 171, 455. — III. 476, 493, 563.
Palóczi László, országbíró, II. 246, 284.
» **Simon,** főlovászmester, II. 246.
Palumbara, I. 364. — III. 391.
Palutio Altieri, bíbornok, II. 639, 644, 652, 666, 669.
Panormus de Sessa, lásd Giovanni Antonio Sessa da Palermo.
Panphilius Romanus, X. Ince pápa, II. 542.
Paola, mantovai grófnő, III. 371, 550.
Paolo da Foligno, ferencrendi szerzetes, I. 5.
» **de Paoli,** I. 49.
» **di Benedetto di Cola dello Mastro,** I. 232.
» **Filippo** (Paulus Philippus), III. 290, 515.
Paoluccio da Foligno (da Trinci), I. 83, 84, 86, 556.
Papebrochius (Daniel), III. 598.
Papias, III. 8.
Papini (Carlo), III. 625.
Paris de Puteo (del Pozzo), I. 46. — III. 625.
Parma, I. 551.
Paschalis Baylon (Szent), II. 602, 648, 650, 651, 654, 669, 681.
Pascucio d'Assisi, III. 364.
Pascuccio d'Assisi, tartományi miniszter, I. 51.
Pasmano, III. 398.
Pastor, I. 102, 200, 220, 228, 232, 234, 235, 237, 246, 291, 292, 345, 443, 511, 518, 519, 520, 522, 523, 530, 531, 533, 534, 536, 538, 544, 547, 581, 582, 583, 584, 586, 587, 591, 592, 594. — II. 216, 229, 236, 252, 262, 274, 275, 304, 317, 349, 350, 351, 359, 420, 432, 534, 710. — III. 81, 408, 486, 622.
Passau, I. 264, 345, 346, 347, 393. — II. 126, 489. — III. 409, 442.
Patacsics János, kalocsai érsek, II. 698.
Pataki Ferenc, ferencrendi, II. 589.
Patricius (Szent), Hibernorum apostolus, II. 675.
Paul von Russdorf, nagymester, I. 325.
» **Thureau-Dangin,** I. 88.
» (Pauwel), Herzog von Egipten, I. 283, 284.
Paula da Foligno (Boldog), apáca, I. 472.
Paulus de Liazariis, III. 9.
» **Gazin,** II. 647.
» **Georgius de Sulmona,** III. 595.
» **Hungarus,** III. 567.
» **Langius,** II. 673.
» **Regius,** III. 625.
» **Wisina,** I. 389.
Pauolo da Ferrara, ferencrendi laikus, I. 246.
Paur Iván, III. 625.
Pavia (Papia), I. 469. — III. 376, 549.
Pavich, II. 407, 576, 698. — III. 493, 625.
Pavissevich, I. 106, 453, 481, 526. — III. 81, 97, 625.
Pál, II. pápa, I. 177, 544, 564. — II. 539, 609.
» III. pápa, II. 539.
» IV. pápa, II. 540.
» V. pápa, II. 542.
» Capistranói János magyar tolmácsa a Dunamellékén, III. 182.
» csanádi kanonok, III. 459.

Pál, iglaui kereskedő, I. 485.
» Koroghi János szolgája, II. 496, 582.
» prágai orvos, I. 323, 324. — III. 429.
» székesfejérvári kanonok és a nándorfejérvári ütközetnél tolmács, II. 324, 327.
Pályi Gyula, I. 487.
Páris, I. 494. — II. 42, 121, 430, 705. — III. 150, 355, 536, 537, 598, 599, 602, 606, 607, 620, 621, 623, 626, 633.
Pázmány, I. 456.
Pechan László, temesvári főispán, II. 249.
Pejacsevich, II. 187, 189, 413. — III. 625.
Pelbart (Temesvári), III. 144, 145, 146, 625.
Pelhřimov (Pellitz, Pilgram), II. 114, 481.
Pennaforte (Pegnaforte) Raymundus (Szent), II. 27. — III. 9, 279.
Penne (Penna), I. 17, 40, 57, 223, 549. — III. 596.
Pepusianusok, II. 196.
Perecske, II. 269. — III. 479.
Peregrinus von Saxonia, I. 373.
Perényi-család, II. 414, 415, 419.
Perényi Ferenc, II. 405, 413, 416, 699.
» **Gábor,** Ugocsamegye főispánja, II. 416, 626, 628.
» **György,** II. 416.
» **István,** II. 416. — III. 626.
» **Pál,** II. 418.
» **Péter,** II. 416.
» **Zsigmond báró,** II. 419.
Perugia (Perusia), I. 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 47, 49, 53, 54, 84, 148, 499, 508, 594. — II. 121, 451, 548, 658, 678. — III. 490, 607.
Pessina, II. 304, 332.
Pest, I. 456. — II. 199, 200, 256, 257, 259, 454. — III. 560, 613, 614, 618, 630, 631.
Pesti János, tövisi quardián, lásd Geszthi János.
Pesty Frigyes, II. 185, 186, 190, 277, 290. — III. 624.
Peter Meister, I. 300.
» **Wartenberg,** breslaui kanonok, I. 313. — III. 428.
Pethy Zobi Mihály, II. 502.
Petróczy István, II. 416.
Petrus a Vallibus, I. 464.
» **Benchinus,** III. 306.
» Cobella di Celano fia, II. 474.
» **de Ancharano,** III. 9.
» **de Caponibus,** II. 519.
» **de Gemnitz,** I. 439.
» **de Jacovutis de Tagliacozzo,** III. 592.
» **de Sopronio,** lásd Soproni Péter.
» **de Ubaldis,** III. 9.
» **Decuchinus,** III. 353.
» **Jacobus von Glogau,** I. 420.
» **Katančič,** I. 15.
» **Lombardus** (Lombardinus), III. 5, 8, 109.
» **Marcellinus,** tituli S. Joannis ante Portam Latinam, presbyter cardinalis Corradinus, II. 683.
» **Morosinus,** lásd Pietro Morosini.
» **Novak** (Nowak, Novack, Novag), I. 306, 418. — II. 44, 45, 49, 70. — III. 423, 424, 553
» **Opmerus,** II. 332.
» **Ottobonus,** VIII. Alexander pápa, II. 542.
» **Payne,** II. 81.
» **Perguerius** (Pierre Pergueri), ferencrendi, I. 525. — III. 99.
» **Ribadineira,** I. 12, 13, 23, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 47, 50, 52, 73, 75, 260, 547, 580. — II. 38, 101, 378, 440, 447, 455. — III. 355, 627.

Petrus Rodulphius Tossinianus, I. 11, 20, 23, 39, 53, 56, 65, 74, 110, 150, 156, 181, 279, 558. — II. 226, 362, 376, 405, 440, 455, 462, 614, 706. — III. 254, 320, 321, 445, 506, 627.
Pettkó Béla, I. 171, 314, 324, 332, 336, 339, 454, 455, 457, 458, 489, 546. — II. 172, 173, 174, 175, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 228, 233, 238, 243, 244, 248, 249, 254, 256, 257, 259, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 277, 278, 279, 283, 293, 473, 476, 477, 495, 568. — III. 245, 325, 420, 421, 423, 425, 427, 429, 430, 431, 432, 434, 441, 442, 447, 449, 450, 451, 452, 454, 455, 458, 459, 460, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 488, 490, 624.
Pez, II. 179, 279, 280, 305, 339, 341, 345. — III. 624.
Peyerst Bertalan, II. 690.
Pécs (Quinque Ecclesiae), I. 25, 187. — III. 562, 563.
Pécsvárad (Pechwarad), II. 266. — III. 474, 477, 562, 563.
Pécsváradi Gábor, vikárius, II. 402.
Péter, augsburgi püspök, II. 603.
» (Augustanus), Szent Vitalisról nevezett bíbornok, II. 680.
» csanádi püspök, II. 249. — III. 459.
» Császári Vida Kelemen fia, II. 581.
» ferencrendi, II. 168, 170, 238.
» (Magyar), ferencrendi, I. 429, 431.
» magyar nemes, II. 299, 324, 325.
» oláh főesperes, II. 202. — III. 469.
» pécsváradi apát, II. 266. — III. 474, 477, 562, 563.
» regensburgi püspök, bíboros, III. 503.
» szabó, II. 516.
Péter, vajda, II. 205.
Pétervárad, II. 265, 267, 270, 278, 284, 285, 286, 294, 295, 363, 403, 409, 552, 553. — III. 478, 481, 482, 564.
Pfreind (Pfreimbda, Preimda), II. 694.
Philadelphia, I. 562.
Philibertus, II. 105, 106.
Philipp István, II. 709.
Philippa Mercri (Szent), klarissza, I. 460.
Philippus Antonius, tituli S. Ceciliae, presbyter cardinalis Gualterius, II. 682.
» episcopus de Bazvan, III. 363.
» **Berbegallus,** III. 256, 347, 355.
» **Breiner,** II. 718.
Phoszheim, II. 43.
Piacenza, I. 246. — II. 8. — III. 408.
Picard, II. 179.
Picktel Simon, wieni lakos, II. 387.
Picot, II. 205.
Picquetus, III. 624.
Pierre d'Ailly, III. 151.
» **de L'Auréole,** III. 99.
» **Dubois,** III. 151.
» **Pergueri,** lásd Petrus Perquerius.
» **Rangeard,** I. 15. — III. 626.
Pietro (Petrus cardinalis de Fuxo), albanói püspök, I. 546, 547. — III. 388, 548.
» **Barbo,** bíbornok, I. 581, 582.
» **Besvesino,** III. 306, 353.
» **Cernazai,** I. 193.
» **da Candia,** III. 400.
» **da Mogliano** (Boldog), ferencrendi, I. 6.
» **da Noxeto** (Petrus de Noxeto, Noceto), pápai titkár, I. 153, 589.
» **da Regalado** (Szent), ferencrendi, I. 6.
» **degli Ubaldi** (da Perugia), jogtudós, I. 30, 31.

Pietro de Michaelibus, I. 587.
» **di Riario,** I. 177.
» **di Siena,** III. 321.
» **Francesco da Rubeis** (de Rossis), II. 634.
» **Jacobuccio di Tagliacozzo,** III. 532.
» **Maurozeno,** vikárius, III. 489.
» **Morosini** (Petrus Morosinus vagy Maurocenus), III. 558, 586, 587, 588.
» **Morosini,** III. 454, 558, 587.
» **Otthoboni** (Petrus Otthobonus), bíbornok, II. 648, 650, 669.
Pignatellus Neapolitus, XI. Ince pápa, II. 542.
Pilarz, III. 624.
Pilátus, III. 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 48, 49, 50, 65, 93, 131, 132, 137, 138.
Pilsen (Plznaba), II. 159, 163.
Pipin, III. 164.
Pirokolus, III. 536.
Pirotha, II. 226.
Pisa, I. 472, 508.
Pisanella, III. 351.
Piscinnianum, I 360.
Pistor, lásd Johannes Pistorius.
Pius, II. pápa, I. 176, 191, 285, 289, 293, 295, 296, 299, 301, 303, 304, 306, 346, 381, 395, 396. — II. 178, 479, 492, 498, 499, 500, 539, 581, 592, 594, 601, 606, 607, 608, 673, 679. — III. 246, 359, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 589, 594, 599.
Pius, III. pápa, II. 539.
» IV. pápa, II. 540.
» (Szent), V. pápa, II. 539, 540, 541. — III. 97, 536, 568.
» VI. pápa, II. 543.
» VII. pápa, II. 543.
» VIII. pápa, II. 543.
» IX. pápa, II. 543.
» X. pápa, II. 539, 543. — III. 97, 145, 146.
Placido (Placidus), vallombrosói apát, III. 306, 375.
Platina, II. 231, 281, 332, 334, 341. — III. 624.
Platus (Hieronymus), III. 625.
Plinius, III. 8.
Poděbrad György (Georgius de Cunstat et de Podiebrad), I. 261, 262, 267, 270, 272, 312, 313, 335, 341, 348, 399. — II. 83, 84, 85, 100, 111, 112, 113, 117, 118, 122, 123, 124, 125, 134, 142, 143, 144, 145, 146, 153, 155, 156, 157, 159, 165, 166, 168, 170, 171, 172, 173, 175, 178, 213, 214, 228, 229, 534, 676. — III. 406, 408, 414, 415, 416, 421, 428, 429, 438, 545, 552, 578, 579, 584, 624.
Podi (Podium), I. 563.
Podiebradsky Ambrus, tartományfőnök, II. 414, 416, 417, 418. — III. 509.
Pocreus Franciscus, III. 625.
Poggio Bracciolini, III. 175.
Poggiobustone, I. 83, 87.
Poierus, I. 580. — III. 144, 146.
Poitou, I. 176.
Pol (N.), III. 626.
Pollieri Didákus, II. 424.
Pons, lásd Brüx.
Ponteba, I. 248.
Ponts de Cé helység, Capistranói János atyjának állítólagos származási helye, I. 15.
Popp István, II. 435.
Poppard, II. 43.
Porphyrius császár, III. 71.
Port (Celestinus), III. 626.
Portiuncula-templom, I. 87, 128, 244, 361, 459. — III. 388.
Porto, I. 516.
Porto-Gruaro, I. 244, 247.
Posnania (Posmania), II. 693. — III. 506.
Possevinus, III. 254, 266, 269, 271, 276, 277, 278, 283, 285, 287, 291, 297, 299, 307, 309, 313, 315, 320, 332, 354, 626.

Potenprunner Zsigmond, II. 51, 55.
Potthast (August), III. 598, 626.
Pozsegai Illés (Elias de Bosega), I. 380.
Pozsony, II. 8, 134, 304. — III. 467, 560, 583, 603, 630.
Pór, II. 290, 356.
Prachaticzi Keresztély, II. 110.
Prato Ferenc, II. 626
Pray (Georgius), II. 223, 240, 241, 242, 246, 247, 257, 267, 268, 271, 277, 293, 314, 322, 325, 326, 332, 333, 336, 340, 341, 343, 346, 348, 352, 362, 366. — III. 455, 456, 466, 467, 475, 480, 483, 484, 485, 622.
Prága, I. 267, 272, 313, 324, 331, 334, 336, 339, 495. — II. 43, 79, 81, 82, 84, 100, 108, 111, 114, 115, 122, 124, 126, 131, 133, 135, 139, 143, 144, 145, 146, 161, 163, 166, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 200, 209, 212, 453, 708. — III. 404, 410, 415, 416, 418, 419, 421, 427, 428, 430, 432, 433, 435, 438, 441, 488, 532, 533, 545, 552, 553, 554, 555, 556, 568, 579, 589, 624, 628.
Prágai Jeromos, II. 153, 180, 181.
Preuenhuber, II. 304.
Prileszky, III. 626.
Prokop (Procopius) von Rabenstein, I. 335 — II. 84, 111, 112, 233. — III. 433, 554.
Prosper, I. 571.
» **Lambertinus Bononiensis,** XIV. Benedek pápa, II. 543, 634, 635, 640.
» tituli S. Chrysogoni, presbyter cardinalis Marifuscus, II. 683.
Prospero Battini, myrenei érsek, II. 640, 645.
Prothasius, brünni prépost, III. 471, 561.
» olmützi püspök, II. 594. — III. 496
Provincia Basilicata, I. 508.
» **Dalmatiae,** I. 508.
Provincia Principatus, I. 360.
» **S. Angeli,** I. 508.
Pubischka, II. 349. — III. 626.
Pulcisi gróf, I. 514.
Puppinga, I. 452. — II. 703.
Quaracchi, III. 572, 593, 596, 600, 601, 607, 609, 620, 631.
Quinque Ecclesiae, lásd Pécs.
Rabanus, III. 343.
Radisch (Hradist), II. 90.
Raderus (Rader) Mathers, I. 525, 526. — II. 42, 671, 707. — III. 595, 626.
Radu, lásd Serban.
Radvita Lajos, I. 394.
Rafael, kalocsai érsek, lásd Herczegh Rafael.
» **Solveling von Silesia,** III. 449.
Ragusa, I. 508. — II. 186, 349, 579, 700.
Ragusai Sándor (Alexander de Ragusio), II. 294, 312, 370, 390, 536, 560.
Rainaldo, világi pap, I. 562.
Rakoczj Ferenc (Felső Vadászi), II. 321.
Rakovicza István, fejedelem, II. 423.
» **Konstantinus,** II. 423.
Ramnicu-Valcea (Rimnik), II. 423, 424, 430, 431, 434, 435, 437.
Ranke Lipót, III. 626.
Ranzano (Petrus Ranzanus), II. 266, 304, 343, 363, 364, 365, 366. — III. 626.
Ratingen (Jacob), III. 626.
Raudnitz, II. 180.
Raymondo Caldola, I. 517.
Raymundus de Surlines, III. 8.
Raynald (Odoricus), I. 36, 193, 346, 536, 537, 540, 545, 560. — II. 21, 251, 252, 275, 276, 317, 332, 350, 351, 355, 362, 504, 559. — III. 81. 362, 495, 593, 602, 626.
Ráth György, II. 627. — III. 633.
Recanati, I. 514.

Regensburg (Ratisbona), I. 187, 264, 265, 272, 273, 274, 329, 330, 346, 445. — II. 8, 40, 42, 43, 126, 158, 161, 162, 165, 210, 211, 304, 603. — III. 416, 417, 419, 431, 503, 504, 554, 609, 610, 611, 618, 624, 628.
Regina, Pál iglaui kereskedő felesége, I. 485.
Reichenbach, II. 54.
Reicholfen Osvald, II. 51, 55.
Reinpertus Polheim, I. 486.
Remellay Gusztáv, III. 627, 633.
Remken, II. 43.
René (Anjou), Berry és Lotharingia hercege, ellenkirály, I. 220, 511, 512, 513, 514, 518, 519, 520. — II. 475. — III. 359.
Revenburg, II. 42.
Rialto (sziget), I. 205.
Ribadineira, lásd Petrus Ribadineira.
Ribáry Ferenc, III. 627.
Ricero (Ricerus), observáns, III. 369, 552.
Riccardus, III. 347.
Richardus, II. 42. — III. 8.
Richter (Dr. Otto), III. 627.
Riesenberg, cseh főúr, II. 146.
Rieti, I. 194, 581, 582. — II. 475, 493, 514, 678. — III. 82, 85, 492.
Rimini-urak, I. 39.
Rioche (Johannes), III. 627.
Ripaille, I. 531.
Rivalz (A.), II. 708.
Roberto, Napoli királya, I. 105.
» **Caracciolo da Lecce** (Robertus de Licio), ferencrendi szerzetes, I. 134, 140, 147, 148, 150, 245, 246, 497, 591. — II. 11, 35. — III. 178, 245, 627.
Robertus, ferencrendi terciarius, III. 437, 555.
Roca de Medio (Rocca di Mezzo), I. 544. — II. 514, 531. — III. 589.
Rocco da Napoli (Gaetano), III. 627.
Rodics Rafael, II. 698.
Rodulphius, lásd Petrus Rodulphius.
Rogerio, aquilai polgár, I. 547. — III. 389.
» Cobella di Celano fia, II. 474.
Rohits, II. 428.
Rohrbacher, II. 478.
Rokycana, lásd Johannes Rokycana.
Rokycany (Rokitzan), II. 109.
Romandiola, I. 235, 236. — III. 163.
Román vajda, II. 205.
Romualdus (Szent), Hybernus Muchliniensium apostolus, II. 675.
Rosa da Viterbo (Szent), III. 17.
Rosabella, III. 408.
Rosan G., III. 443, 556.
Rosenberg-család, I. 261, 262, 263, 267, 394, 486. — II. 158, 166, 167, 169, 170, 215. — III. 411.
Rosenthal, I. 457.
Rosicz Zsigmond, II. 48, 60, 62, 63. — III. 627.
Roskoványi Ignác, III. 99, 106.
Rossi, sezzai kanonok, II. 640.
» (A. G. B. de), II. 540.
Rosti Kálmán, II. 402.
Rothall János gróf, II. 689.
Rotolli (Anastasio), III. 627.
Rozgonyi János, erdélyi vajda, II. 243, 246.
» **Osvald,** székelyek grófja, II. 246.
» **Rajnáld,** II. 265.
» **Sebestyén,** II. 243, 326.
Róma, I. 18, 143, 145, 148, 149, 152, 156, 167, 188, 199, 220, 221, 223, 226, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 239, 242, 271, 326, 328, 338, 358, 359, 368, 378, 396, 454, 471, 506, 508, 511, 514, 519, 520, 521, 522, 548, 579, 580, 581, 587, 588, 592, 596. — II. 34, 35, 36, 84, 96, 111, 114, 130, 132, 145, 161, 178, 183, 203, 205, 217, 226, 231, 232, 234, 270, 275, 350, 353, 354, 407, 420, 426, 427, 429, 465, 476, 503, 526, 532, 534, 541, 549, 560, 588, 590, 612, 614,

616, 617, 618, 624, 628, 630, 639, 641, 647, 650, 653, 663, 665, 666, 670, 678, 679, 684, 717. — III. 67, 71, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 91, 150, 163, 288, 337, 362, 363, 364, 365, 366, 383, 385, 386, 387, 388, 390, 393, 395, 396, 397, 401, 408, 409, 413, 423, 425, 428, 430, 433, 445, 446, 451, 456, 457, 463, 464, 465, 467, 473, 474, 486, 487, 488, 508, 509, 510, 511, 523, 540, 545, 546, 547, 548, 549, 551, 553, 554, 557, 559, 560, 562, 564, 565, 566, 567, 575, 576, 592, 596, 598, 602, 610, 612, 613, 620, 625, 628, 631, 634.

Római kézirat, II. 513, 523.

Rudava folyó, I. 426.

Rudolf, király, II. 9. — III. 163.

Rupertus, bajor fejedelem, II. 680.

» Johann Stahrenberg testvére, I. 486.

» rajnai palatinus-gróf, II. 604. — III. 504.

Rupp Jakab, III. 627.

Ruprecht von Ebersdorf, Ausztria főkamarása, I. 319.

» **von Walsee,** I. 319.

Rythmiczan Dorslaw, rosperieni várnagy, I. 318.

Sabellicus, III. 628.

Sacripanti, prelátus, II. 655, 677.

Sacro Convento (Sacer conventus de Angelis) Assisiben, I. 150, 361.

Sagan, I. 305, 437.

Saineau, II. 431.

Salamon, II. 318, 386. — III. 628.

» Jakab fia, II. 60.

Salazar (Petrus), III. 628.

Salemlechem, breslaui zsidó, II. 50, 61.

Salomea de Krakau, klarissza, I. 460.

Salomo, oelsi zsidó, II. 61.

» **Rabbi** (Salamon), II. 50, 61, 62.

Salvatore Massonio (Salvator Massonius), I. 12, 13, 21, 26, 48, 50, 587. — III. 391, 470, 507, 570, 573, 593, 596, 621.

Salza, I. 287.

Salzburg, I. 336. — II. 111.

Sambor, II. 693.

San Ambrogio, bencés kolostor, Milanóban, I. 166.

» **Angelo della Pace** kolostor Lancianóban, I. 195, 354.

» **Angelo di Pansa** kolostor, I. 459.

» **Appollonio** kolostor Bresciában, I. 188, 189, 190, 237.

» **Bernardino** kolostor Aquilában, III. 288.

» **Bernardino** kolostor Sienában, I. 368.

» **Cosma et Damiano** kolostor Rómában, I. 459, 471, 473.

» **Crisogono** Rómában, III. 365.

» **Cristoforo** kolostor Pennében, I. 223.

Sanctus Bartholomaeus kolostor Bruglianóban, I. 82.

Sandomir, III. 413, 429, 554.

San Francesco kolostor Assisiben, I. 362, 363.

» **Francisco** kolostor Aquilában, I. 147.

» **Francesco** kolostor Rómában, I. 357.

» **Francesco** konvent Sezzában, II. 640, 641.

» **Galgano** kolostor, I. 586, 587.

» **Giuliano** kolostor Aquilában, I. 147, 496. — II. 688. — III. 288.

Sangro, I. 354.

San Guglielmo klarissza zárda Ferrarában, I. 204, 461, 462. — III. 370, 371, 372.

» **Isidoro** kolostor Rómában, III. 103, 288, 318.

» **Jago di Compostella,** I. 272. — II. 143, 477.

Sankt-Gallen, III. 538.

Sankt-Pölten, I. 347, 394, 395, 396, 397. — II. 691.

Sankt-pölteni kolostor, I. 382, 397.

San Mariano da Novella kolostor apátja, I. 367.
» **Martino**, II. 688.
» **Martino** kolostor Verulában, I. 368.
Sannig, lásd Bernardus Sannig.
San Nicolao kolostor Sulmonában, I. 355.
» **Paolo** kolostor Assisi mellett, I. 459.
» **Paulo** kolostor Bolognában, I. 160. — II. 688. — III. 372, 453.
» **Salvator** kolostor Lucerában, I. 369.
» **Sebastiano** kolostor San Martinóban, II. 688.
Santini, III. 628.
San Victorino egyház archipresbyterje, I. 225.
» **Vito** (Castellum Sancti Viti), I. 247, 249, 488.
Santa Croce kolostor Firenzében, I. 136.
» **Fumia** plébánosa, I. 568, 570.
» **Maria degli Angeli** kolostor Assisiben, I. 133, 166, 361, 501, 507. — III. 318.
» **Maria degli Angeli** kolostor Milanó mellett, I. 217, 535. — II. 400. — III. 286.
» **Maria della grazia** kolostor Casciában, I. 369.
» **Maria della Grazia** kolostor Montebrandonéban, II. 688.
» **Maria della grazia** kolostor Orsognában, I. 365.
» **Maria della Grazia** kolostor Ortonában, I. 355, 357.
» **Maria di Colombario** kolostor, I. 576.
» **Maria di Monte Balbino** kolostor Sienában, I. 368.
» **Maria di Vada Lupa**, II. 477.
Saragossa, II. 43.
Sarona, II. 329.
Sarteano, lásd Alberto di Sarteano.
Savoyai Eugénius, II. 717.
Savoyen, II. 43.
Sayda, I. 270. — II. 142.
Sáfár (Saphar) Mihály, litteratus, II. 490, 491, 580, 581, 584, 585, 617.
Sándor, III. pápa, II. 615.
» IV. pápa, I. 409.
» V. pápa, I. 85.
» VI. pápa, I. 177. — III. 507.
» VII. pápa, II. 633, 635, 637, 644, 666, 680.
» VIII. pápa, II. 647, 655, 667, 668, 669, 670, 677, 680, 681, 682. — III. 510.
» trienti püspök, lásd Alexander.
» vajda, I. 182. — II. 205.
Sáros, II. 45.
» **Bertalan** (Bartholomaeus de Saros), I. 456.
Sávolyi Farkas, II. 405.
Sbaralea (Johannes Hiacynthus), III. 628.
Sbignew (Olesnicki), krakaui püspök, I. 315, 317, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 326, 331, 332, 338, 424, 426, 428, 440. — II. 72, 212, 213, 505. — III. 413, 421, 429, 431, 432, 435, 437, 438, 449, 450, 553, 554, 597.
Scampa, II. 518.
Scarpola, I. 83.
Schaffhausen, II. 43.
Schallermann János, gurki püspök, II. 694, 696. — III. 434, 439.
Schaumburg-család, I. 452.
Schaumburg, várkapitány, I. 315.
Schäuffelein (Scheufelein) János, II. 708. — III. 627, 634.
Schedelius Manlius, II. 332.
Schells, II. 312.
Scheydel, lásd Hartmann Scheydel.
Schier, II. 356.
Schiffner, III. 628.
Schlager, I. 82, 276, 279, 451. — III. 628.
Schleisheim, II. 646. — III. 509.

Schmeiczer Ottó, II. 422.
Schmeidler, I. 309, 312, 418, 419. — III. 628.
Schmitth (Nicolaus), II. 246, 498, 627. — III. 454, 456, 458, 622.
Schneider (Johann), III. 629.
Schönberg gróf, II. 168.
Schulcz, II. 700.
Schuler, I. 283.
Schulte (Johannes Fr.), III. 629
Schwanberg, cseh főúr, II. 146.
Schwandtner (Georg), II. 266, 363, 364, 365, 366, 505. — III. 596, 629.
Schwartz György, I. 320.
Schweidnitz, II. 54, 61, 70.
Scipio, cardinalis S. Susannae, II. 632.
Scipione (de Magnentibus), Modena püspöke, III. 371, 550.
Scotus, I. 499.
Sczuscania, III. 534.
Sebes, lásd Karánsebes.
Sebesi Benedek, jenői quardián, II. 254.
Sedulius (Henricus), I. 11, 20, 23, 26, 37, 39, 47, 56, 192, 221, 292, 541, 543, 580. — II. 109, 110, 231, 281, 438, 440, 443, 447, 462, 469, 535, 705. — III. 81, 87, 88, 99, 177, 180, 254, 269, 276, 283, 285, 287, 297, 299, 300, 309, 313, 315, 320, 332, 355, 629.
Semkovicz, III. 623, 629.
Sendelorum, lásd Szendrő.
Seneca, III. 8.
Sepulveda, II. 42.
Serafino di Gaeta, I. 495, 496.
Seraphinus Farkas, II. 401.
Serban, oláh fejedelem, II. 431, 432, 433.
Serres, III. 629.
Sezthes, III. 458, 559.
Severinus Miklós, II. 350.
» (Szent), Noricorum apostolus, II. 675.
» **Urbčansky,** II. 692.
Sezza (Setium), II. 639, 640, 641.
Sibilia, I. 370. — III. 495.
Sidonius, III. 8.
Siegburg, II. 43.
Siena (Senae), I. 74, 75, 114, 118, 181, 182, 184, 186, 200, 242, 499, 508, 575, 576, 577, 580, 584, 586, 587, 589, 592, 594. — II. 121, 350, 360. — III. 89, 175, 332, 384, 385, 486, 525, 540, 547, 551, 575, 576.
Sienai úr, lásd Enea Sylvio.
Siena Lonca, I. 368.
Sigeburg, II. 42.
Sigfrid, káplán, III. 439.
Sigismund Eyzinger, I. 319.
Sigismundo di S. Silverio, III. 629.
Sigismundus Schaumburg, I. 452.
» **magister,** lásd Sigismundus Vortshouer.
» osztrák herceg, I. 487.
» **Vortshouer,** V. László király titkára, I. 314. — II. 173. — III. 553.
Sigonius, III. 79.
Siklós (Soklos), II. 267. — III. 475.
Silebersberg báró, II. 413.
Siliano folyó, II. 672.
Silvestro da Siena, III. 245.
Simon, II. 42.
» **de Lipnika** (Boldog), ferencrendi, I. 6. — III. 97.
» ferencrendi, I. 529.
Sinay Miklós, III. 463.
Sintzel, I. 13.
Sisatovacz, II. 407.
Sixtus, IV. pápa, I. 81, 177, 473. — II. 501, 539, 506. — III. 506. 589.
» V. pápa, II. 542. — III. 298.
Skanderbég, II. 268.
Skolasztika, Figedi Benedek felesége, II. 501.
Smoel, breslaui zsidó, II. 50.
Soki Péter özvegye, II. 501.
Soldanus, III. 578.
Sommersberg, III. 629.
Soner János, II. 49.
Sopron, II. 702.

Soproni Péter (Petrus de Sopronio), ferencrendi szerzetes, I. 246, 247. — II. 169, 391, 488, 489, 490, 491, 492, 496, 513, 518, 533, 580, 583, 584, 589, 620, 627. — III. 328, 446, 472, 507, 557, 561, 574, 585, 591, 592.
Spauer Kristóf András báró, II. 696.
Speier, II. 43.
Spirito Santo kolostor Feltrében, II. 688.
Spoleto, I. 134, 135, 136, 226, 590.
Spondanus, III. 79.
Sprowschi János, gneseni érsek, Lengyelország primása, I. 322.
Stephano de Solpertis di Pavia, III. 389, 551.
Steichele, III. 630.
Steinle, II. 709. — III. 619.
Stelicz, III. 452.
Stenzel, I. 420.
Stephan Aloch, Ausztria kancellárja, I. 319.
» **Naumann,** I. 294, 297. — III. 420.
» **Simmern** und Zweibrücken, I. 533.
Stephanus a Sabina, III. 379, 542.
» **de Leskomecz,** III. 411, 554.
» **de Liechtenberg,** I. 439.
» sankt-pölteni dékán, I. 398.
Stobbe, II. 8, 9, 10, 11, 41, 43, 44, 63, 65, 69. — III. 630.
Storch Jakab, II. 61.
Stormer, I. 283.
Stradomia, I. 426.
Strassburg (Strassburg-vár), a gurki püspök nyaralója, I. 249. — II. 694. — III. 408, 434, 439, 537, 555, 556.
Straubing, I. 486.
Streber (Marx), III. 630.
Strehlitz, I. 334.
Striegau, II. 54, 70.
Stroncone, I. 83.
Strossmayer József, djakovári püspök, II. 419.
Strube C., I. 283.
Struvius (Burcardus (Gotthelff), III. 624.
Stuhm, I. 326.
Suamberg (Sternberg ?), II. 158.
Suitbertus (Szent), Boructariorum apostolus, II. 675.
Suky Benedek, I. 489.
» **Mihály,** I. 489.
» **Péter,** I. 489.
Sulmona (Sulmo), I. 196, 355, 356, 473, 597. — II. 632, 666. — III. 509, 592, 593.
Svastics Ignác, III. 630.
Swadomia, I. 426.
Sweman (Swemen), schweidnitzi zsidó, II. 50, 61, 62.
Swemen, breslaui zsidó, II. 50.
Sybel, II. 439, 442, 485, 492, 607, 608. — III. 586, 588, 591, 594.
Szabács, II. 407.
Szabó, I. 453.
Szakolcza, II. 182, 655.
Szalánkemén (Zalánkemén), II. 295, 296, 333, 352, 370, 374, 385, 626. — III. 483, 486.
Szalay-Baróti, II. 293, 304, 318, 630.
Szalay László, III. 630.
Szamota, I. 377.
Szapolyai István, nádor, II. 626.
» **János,** erdélyi vajda, II. 625, 627.
Szatmár, II. 428, 429.
Szatmári György, esztergomi érsek, II. 627.
Szeád-Eddin, II. 300, 301, 311, 318, 328, 330.
Szádüddin, II. 280. — III. 632.
Szeged (Zegdinum), I. 187. — II. 213 248, 249, 265, 269, 282. — III. 460, 475, 478, 482, 536.
Szegedi Ferenc, világi pap, II. 589.
» **I.,** III. 630.
» **János Ferenc,** nagyszőllősi praesidens, II. 416.
Szemere Miklós, III. 325.

Szemlinum, II. 414.
Szendrei János dr., III. 630.
Szendrő, II. 186, 226. — III. 468.
Szent Antal, II. 303.
» **Erzsébet** kolostor, Aquilában, II. 389.
» **Bernardino** kolostor Breslauban, I. 413, 421.
» **Bernardino** kolostor Brünnben, I. 394, 413.
» **Bernardino** kolostor Krakauban, I. 413, 478.
» **Bernardino** kolostor Olmützben, I. 413.
» **Bernardino** kolostor Warschauban, I. 413.
» **Bernardino** és **Szent Maximilian** kolostor Sankt-Pöltenben, I. 398.
Szentföld, I. 104, 105, 106, 107, 160, 481, 482. — II. 101. — III. 590.
Szentgyörgyi Székely Tamás, vranai perjel, II. 306.
Szent Jakab kolostor Breslauban, I. 307, 413, 421, 422, 423.
» **János** kolostor Budán, I. 452. — II. 629.
» **János-lovagok,** I. 482.
» **Kereszt** kolostor Wienben, I. 385.
Szentkláray Jenő dr., II. 293. — III. 630.
Szent Lajos, püspök, II. 694.
» **Lajos,** II. 303.
» **Lukács** Mária-képe, II. 350.
Szentmártoni Benedek, atyai quardián, II. 589.
Szent Pálról nevezett kolostor apátja, lásd Giovanni da Siculo.
» **Péter** kolostor Pesten, I. 452. — II. 629.
» **Radegunda** kolostor, I. 389.
» **Theobaldus** (Tyboldus) és **Szent Bernardino** kolostor Wienben, I. 382, 384, 385, 386, 388, 391, 402, 413. — II. 690. — III. 327, 586, 587.
Szent Vitus és **Szent Modestus** kolostor Jamnitzban, I. 439.
» **Vitus** kolostor Meiseldingben, II. 690.
Szepessy Pál, II. 416.
Szeplőtelenül fogantatott Szűz és **Szent Bernardino** kolostor Olmützben, I. 431.
Szerbia despotája, lásd Brankovics.
Szécsény (Széchen, Zeechen), I. 489. — III. 433, 548.
Széchenyi László, nógrádi ispán, I. 488. — II. 477. — III. 433, 548.
Széchi Dénes, esztergomi érsek, II. 171, 238, 239, 243, 245, 251, 277, 322, 336, 341, 346. — III. 452, 453, 455, 479, 484, 558, 563.
» **János,** komáromi főispán, II. 246.
Székely Mihály (Michael de Sicilia), I. 387, 454. — II. 199, 201, 202, 203, 256, 477. — III. 420, 465, 468, 469, 561.
Székesfejérvár (Székesfehérvár), I. 187, 231, 375, 456, 522. — II. 183, 248, 550.
Székesfejérvári Szent Miklósról elnevezett kanonokok testülete, II. 625.
Szilágyi Sándor, II. 259, 264, 708. — III. 630.
» **Erzsébet,** Hunyadi János neje, II. 254, 472, 473, 501, 609, 610. — III. 462, 506.
» **László,** II. 190.
» **Mihály** (Horogszegi), Nándorfejérvár kapitánya, II. 186, 190, 278, 283, 285, 293, 294, 296, 298, 309, 310, 313, 321, 322, 325, 326, 328, 330, 331, 333, 343, 344, 365, 480.
» **Mihály,** nemes, II. 501.
Szilveszter nemes, II. 244. — III. 458.
» pápa, III. 163, 212.

Szkardin (Scardona), II. 536.
Szkender bég (Castriota György), III. 468.
Szobieszky János, II. 646.
Szófia, II. 330.
Szörényi (Ladislaus), III. 631.
Szőllős, lásd Nagyszőllős.
Sztehló Ottó, II. 419.
Sztojka Katalin, II. 418.
Szuhay Mátyás, II. 416.
Szulejman, II. 403.
Szűz Mária, Szent Ferenc és **Szent Borbála** kolostor Koselben, I. 438.
Szűz Mária kolostor Nagyszombatban, II. 9.
Tachau (Tachaw), I. 451.
Tadra, III. 423, 424, 429, 430, 431, 433, 436, 466, 622.
Tafuri, III. 631.
Taler, schweidnitzi zsidó, II. 62.
Tamás Alajos, tartományfőnök, II. 426, 427.
» (Aquinói Szent), II. 26. — III. 8, 51, 66, 171, 311, 519.
» **István,** boszniai király, I. 377. — III. 562.
» **de Debrouche,** zágrábi püspök, II. 243.
» forski püspök, lásd Tommaso.
» krakaui püspök, III. 472, 562.
» (Thomas de Paden), melki perjel, III. 447.
» **Mislenonygh,** III. 469.
» pap, I. 458. — III. 481.
» theologiai doktor, II. 501.
Tancredus de Bologna, III. 9.
Tari László (Ladislaus Thari), I. 453, 454. — III. 450, 557.
Tarquinius Superbus, III. 193.
Táji Karadsa, rumiliai beglerbég, II. 298, 311.
Tarikhi-Ebulfeh szultán, II. 287.
Tárnok János, siklósi várnagy, III. 475.
» **János,** III. 562.
» **Péter,** siklósi várnagy, III. 475.
» **Péter,** III. 562.
Telegd, III. 476.
Telek (Josephus), III. 631.
Teleki, I. 15, 319, 322, 457. — II. 133, 134, 165, 169, 170, 171, 174, 185, 186, 187, 209, 210, 216, 226, 229, 230, 244, 250, 251, 252, 259, 262, 263, 264, 271, 282, 283, 284, 287, 288, 289, 290, 293, 299, 301, 302, 304, 305, 311, 312, 315, 316, 318, 320, 321, 323, 326, 328, 329, 330, 332, 336, 342, 345, 348, 349, 350, 351, 356, 365, 366, 376, 631.
Temesvár (Themeswar), II. 197, 199, 253, 254, 282, 496, 551, 552. — III. 466, 557, 634.
Teofil, II. 432.
Tergovistea, II. 424.
Terracina, I. 220, 522.
Thalafúz János, cseh kapitány, II. 284.
Thallóczy-Áldássy, II. 186, 264, 275, 276, 282, 286, 288, 289, 295, 297, 302, 303, 304, 314, 322, 324, 326, 341, 343, 345, 348, 349, 350, 363, 365, 376, 403. — III. 473, 482, 484, 485, 487, 565, 592, 631.
Thanezin, krakaui palatinus, I. 318. — II. 606. — III. 505.
Theiner, I. 272, 373, 377, 452. — II. 143, 185, 355, 560, 628. — III. 412, 507, 631, 632.
Thelegdi Lőrinc (Telegdi), II. 476. — III. 476, 562.
Theodorik Voiturier (Auriga), I. 147, 176.
Theuetus, III. 632.
Thim József dr., III. 632.
Thomas de la Cour, I. 85.
» **Ebendorffer de Haselbach,** II. 279, 280, 305, 341, 345. — III. 624.
» **Krafft,** I. 400.
» **Maparis,** III. 42.
» sankt-pölteni szerzetes, I. 398.
» **Vogil,** I. 418.
Thorn, III. 430.
Thorna, III. 471, 561.

Thornay Szilveszter, II. 473. — III. 471.
Thuntyna, Abraham Czelders, II. 50.
Thureau-Dangin, I. 575, 576, 578, 587, 591. III. 86, 89, 90, 632.
Thuróczi János (Thurócz), II. 287, 290, 300, 343, 363, 366, 505. — III. 596, 597, 632.
Thury, II. 287, 288, 289, 298, 301, 311, 318, 328, 330, 403, 404, 632.
Tiberius, III. 36.
Tiguri, III. 611.
Tiburis (Tiboli), III. 551.
Timon (Samuel), III. 632.
Timotheus de Fürnsreith, I. 392.
Tiraboschi, III. 632.
Titus, II. 675.
Tivoli, II. 518. — III. 389.
Tobia, Bernardino di Siena nagynénje, I. 575.
Tommaso Alfieri di Verona (Thomas Alfieri Veronensis), III. 391, 551.
» **Cataneo,** I. 212, 388.
» **da Firenze,** (Boldog) ferencrendi, I. 6, 581, 582.
» **da Frignano** (Thomas Farignanus), I. 83.
» **di Celano,** I. 493. — III. 74, 75.
» **di Firenze,** ferencrendi laikus, I. 106.
» forski, majd zárai püspök, Bosznia apostoli követe, I. 377, 380. — III. 398, 585.
» **Parentucelli di Sarzana,** bolognai püspök és bíbornok, majd V. Miklós pápa, I. 547, 548. — II. 530.
Toneman, breslaui zsidó, II. 50, 61.
Torda (Thorda), II. 496.
Torgau, I. 299, 300. — III. 499.
Torino (Thaurinum), II. 121.
Tóth-Szabó Pál, II. 81, 82, 179, 181, 182, 183, 184, 185.
Toulouse, II. 121.
Tours, III. 73.
Toussaint, I. 72, 73, 74, 110, 181, 221, 222, 575, 576, 577, 578, 580, 581, 583, 592. — III. 77, 78, 79, 80, 81, 88, 89, 100, 181, 622.
Tovaczivia, III. 403.
Török Imre, belgrádi bán, II. 626.
Tövis (Thuis, Theviss), I. 456, 457.
Trau, I. 519.
Trebitz (Trebnitz), III. 533, 577.
Trebovou (Trübau, Tribovia), II. 114, 481.
Trencsén, II. 245.
Treviglio (Trivilium), I. 74.
Treviso (Tarvisium), I. 18, 186. — II. 469, 565, 672, 679. — III. 368, 369, 492, 549, 576.
Trier, II. 43.
Trient (Trento), I, 206, 207, 209, 212, 525, 526. — II. 42. — III. 269, 338, 373, 375, 376, 377, 534, 535, 542, 550, 551.
Trithemius (Trithemen Johannis) apát, I. 344. — III. 285, 315, 633.
Trivilli, I. 356.
Troppau, I. 338, 432.
Troyes, II. 43.
Trójai-kolostor Aquilában, I. 369.
Trsztyanski János, II. 414. — III. 633.
Tubaldus Ibernicus, III. 234, 236.
Turakhán, beglerbég, II. 328.
Turgau (Turgaw), II. 599.
Turi László, ferencrendi, III. 420.
Turóczi László, II. 414.
Turre (Antonus Maria de), III. 633.
Turszum bég, II. 287, 289. 301, 328, 330.
Tvartkó (Tvrtkó) István, II. Bosznia királya, I. 374, 377. — II. 182, 183.
Tyrnavia, III. 599, 629, 633.
Ubertino di Casale (Ubertinus a Casali), I. 490, 491, 552.
Udalricus, III. 8.
» **(Ulrich) Eytzinger** von Eytzing, I. 319, 336. — II. 133, 174. — III. 432, 439, 556.

Udalricus Nusdorf, passaui püspök, I. 396.
» **Schaumburg,** I. 452.
» **Wentunschuch,** III. 402.
Udalrich (Udalrik) Burchard, passaui prépost, I. 392. — III. 409.
Udine, I. 186, 193, 248.
» III. 593.
Ujlak (Illok, Uylak, Vylach, Wylak), I. 25, 161, 162. — II. 363, 370, 372, 373, 374, 387, 393, 397, 398, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 410, 412, 413, 415, 419, 422, 445, 462, 490, 491, 494, 495, 501, 504, 505, 535, 558, 560, 568, 570, 577, 579, 583, 584, 585, 587, 588, 615, 616, 617, 619, 622, 626, 679, 697, 699, 703, 705, 707, 718. — III. 485, 488, 494, 507, 536, 542, 573.
Ujlaki Lőrinc, Bosznia hercege, II. 400, 403, 406, 626, 629. — III. 507.
» **Miklós,** erdélyi vajda és macsói bán, I. 453. — II. 243, 246, 248, 370, 371, 372, 373, 374, 398, 399, 401, 490, 495, 559, 576, 579, 581, 583, 584, 586, 588, 675. — III. 458, 493, 559, 571, 573, 574, 575, 591.
» **Tamás,** II. 501.
» **Ugrin,** II. 401.
Ulászló, I. magyar király, I. 533, 534, 546. — II. 181, 182.
Ulrich augsburgi püspök, II. 615.
Ulrik, gurki püspök, II. 216.
Ulrich von Cillei, lásd Cillei Ulrik.
» **von Hasenburg,** I. 335.
» **von Rosenberg** (Rosenberg Ulrik), I. 262, 263, 293, 294, 298, 306. — II. 118, 125, 126, 133, 134, 137, 146, 155, 158, 159, 162, 165, 166, 168, 169, 179, 439. — III. 407, 410, 414, 416, 417, 418, 419, 470, 561.
» **von Znaim,** II. 81.
Unghváry Antal, tartományfőnök, II. 434, 435, 437.
Unghváry Sándor, festőművész, II. 703.
Uniczov (Unčově), II. 122, 123.
Urbano Spreti, II. 647, 667.
Überlingen, II. 43.
Üszküb, II. 289.
Vacant (A.), III. 633.
Vajai (Bajai) János, I. 452. — II. 185.
Valcea, lásd Ramnicu-Valcea.
Vajdahunyad, II. 699.
Valdiak, II. 196.
Valentin Haunolt, I. 418, 424.
Valentina asszony, II. 519.
Valentino da Pozega, III. 398.
» **da Treviso,** ferencrendi, II. 231.
» **da Tuscia,** ferencrendi szerzetes, I. 246, 247.
Valerianus Hammer, II. 719.
Valentinus, Nicolaus Gasper fia, III. 426.
Valle Clave, I. 529. — III. 360, 378, 543.
Vallombrosa, III. 543.
Valpó, II. 267. — III. 477, 479, 562, 563.
Valreas, II. 43.
Van Hecke, lásd Joseph Van Hecke.
Vahot, II. 710.
Varsányi István (Stephanus de Warsan), vikárius, I. 171, 454, 455. — II. 380, 474, 490, 494, 566, 567, 569, 571, 583, 588. — III. 463, 476, 489, 493, 494, 574, 591, 592.
Vasconia, III. 433, 554.
Vazul (Szent), I. 554. — II. 431.
Vámbéry Ármin, III. 632.
Várad, I. 231. — II. 518, 626.
Várdai István, prépost, Magyarország főkancellárja, I. 319.
Váralya, II. 269. — III. 479, 563.
Venceslaus de Rosemberg, lásd Wenceslaus de Rosenberg.
Vega (Franc.), III. 633.
Veith, I. 305. — III. 633.
Veltsperg, I. 413, 437.

Venezia (Venetia), I. 18, 24, 25, 186, 187, 189, 205, 236, 237, 238, 239, 242, 243, 244, 246, 261, 565, 572, 589. — II. 179, 212, 252, 268, 276, 349, 387, 388, 424, 532, 566, 571. — III. 96, 271, 295, 298, 305, 306, 353, 354, 355, 356, 369, 372, 373, 374, 396, 400, 401, 534, 548, 549, 564, 569, 573, 576, 593, 603, 607, 608, 610, 612, 620, 621, 624.
Vercelli, I. 508, 551.
Vercellii apát, I. 505.
Verdun (Verodonum), III. 384, 543, 544.
Vergilius, III. 8.
Veroli (Verula), I. 367. — II. 688.
Verona, I. 18, 186, 188, 189, 206, 236, 237, 508. — II. 106, 503. — III. 371, 373, 520, 550.
Vesta, III. 363, 539.
Vestana, I. 194.
Vetési Albert, főesperes, II. 232.
Vicaria Bosniae, I. 376.
» **Hungariae,** I. 376, 453.
Vicenza (Vicentia), I. 186, 188, 236. — II. 503. — III. 397, 489, 552.
Vico, bíbornok, portói püspök, II. 720.
Victor Laris, II. 719.
» **von Wien,** II. 379.
Vida Kelemen, II. 491.
Viddin, II. 287.
Vienne, I. 542.
Vigilius Greiderer, I. 13, 20, 23, 333, 374, 376, 377, 378, 380, 384, 392, 393, 394, 395, 398, 399, 401, 410, 411, 413, 414, 415, 416, 419, 420, 421, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 445, 446, 452, 485, 486, 487, 488, 691, 693, 694, 703, 717. — III. 353, 354, 405, 406, 407, 409, 414, 423, 449, 612.
Vignerius, III. 633.
Vilhelmus, III. 556.
Villach (Villak Karinthiában), I. 248. — II. 512, 665.
Villamaris, kapitány, II. 268.
Vilmos, Aquitania hercege, I. 481.
Vilmos, szász fejedelem, I. 287, 288, 480.
» herceg, Troppau úra, I. 432.
Vilshofen (Wisihoffen), I. 264.
» II. 126.
Vincent Fitzgerald, I. 16. — II. 708.
Vincentius Ferrer (Szent Vince), I. 70. — III. 77, 80.
» **Hispanus,** III. 9.
» **Ma Orsinis,** XIII. Benedek pápa, II. 543.
» tituli S. Onuphrii, presbyter cardinalis Petra, II. 683.
Vincenzo de Bartholomaeis, I. 16, 561. — III. 73, 305, 309, 311, 316, 324, 325, 343, 344, 346, 351, 352, 512, 513, 515, 516, 517, 524, 525, 526, 602, 622.
Vinciguerra tudós, I. 515.
Vinkovce, II. 409.
Vinzenz Grislincke, I. 312.
» **Thomas,** I. 418.
Virág Benedek, I. 482. — II. 184. — III. 633
Viterbo, I. 35, 36. — II. 304, 688. — III. 81, 85.
Vitéz János, váradi püspök, II. 183, 210, 211, 243, 246, 262, 365.
Vito d'Arezzo, II. 490, 580, 581, 617.
Vitus von Wien, II. 370, 386, 392.
Vivarini (Viarini), II. 704, 705, 706, 707.
Vlád, oláh vajda, II. 283.
Vocytra, I. 262, 263.
Voigt (Georg), II. 85, 86, 88, 222, 232, 274, 275, 304, 345, 356, 359, 439, 440, 442, 443, 485, 486, 487, 492, 607, 608, 633. — III. 586, 587, 588, 591, 594, 634.
Volaterranus, III. 634.
Volf György, III. 146. — 608.
Vollet (E. H.), III. 634.
Vorschouer (Vorsttover) Zsigmond, II. 55. — III. 425.
Vörös-csillagos lovagrend nagymestere, I. 486.

Vurythez Mihály, székesfejérvári prépost, II. 616.
Vylak, lásd Ujlak.
Wadding, I. 12, 23, 24, 25, 37, 38, 39, 50, 56, 57, 65, 70, 73, 74, 86, 89, 90, 92, 93, 97, 106, 107, 108, 130, 131, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 141, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 168, 170, 175, 176, 178, 181, 187, 193, 194, 199, 200, 201, 203, 205, 207, 209, 221, 223, 225, 226, 229, 231, 235, 244, 245, 247, 248, 253, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 265, 266, 267, 268, 271, 272, 280, 281, 282, 285, 288, 289, 293, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 303, 304, 305, 306, 310, 311, 315, 317, 318, 319, 322, 323, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 354, 359, 361, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 372, 380, 382, 391, 395, 396, 401, 403, 404, 405, 406, 407, 409, 410, 411, 418, 419, 425, 426, 427, 428, 429, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 439, 440, 441, 453, 454, 455, 456, 457, 461, 470, 471, 472, 478, 486, 499, 507, 524, 525, 537, 540, 546, 547, 552, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 564, 572, 579, 581, 582, 583, 584, 590, 591, 594, 595, 596, 597, 600. — II. 23, 27, 32, 53, 59, 63, 64, 65, 72, 73, 79, 87, 88, 110, 111, 112, 114, 115, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 139, 143, 144, 154, 160, 161, 163, 164, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 183, 184, 185, 190, 199, 201, 203, 204, 205, 210, 211, 212, 214, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 226, 227, 228, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 278, 288, 289, 300, 320, 321, 323, 332, 333, 340, 341, 346, 350, 352, 353, 354, 356, 357, 361, 362, 365, 370, 371, 399, 400, 402, 404, 405, 406, 412, 442, 443, 449, 450, 454, 455, 456, 461, 462, 464, 468, 469, 471, 473, 474, 478, 481, 483, 488, 492, 494, 495, 496, 498, 499, 500, 501, 504, 509, 510, 512, 522, 526, 527, 528, 533, 534, 544, 549, 551, 559, 560, 561, 563, 565, 568, 575, 576, 579, 584, 589, 591, 592, 593, 594, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 609, 611, 614, 615, 616, 623, 624, 625, 626, 627, 631, 632, 671, 672, 688, 693, 715. — III. 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 90, 142, 143, 146, 179, 247, 254, 261, 262, 263, 264, 267, 269, 271, 272, 273, 274, 276, 277, 278, 283, 285, 286, 287, 291, 295, 297, 298, 299, 300, 302, 303, 304, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 318, 320, 321, 324, 328, 329, 332, 333, 353, 359, 362, 364, 365, 370, 371, 372, 373, 376, 381, 382, 383, 384, 385, 387, 388, 389, 390, 393, 394, 398, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 416, 417, 419, 421, 423, 424, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 466, 467, 468, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 478, 479, 480, 481, 482, 484, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 508, 516, 570, 584, 585, 586, 589, 590, 593, 595, 634.
Wagner, III. 469.
Waiword, III. 459, 559.
Walouch, lásd Frantissek Walouch.
Waněk Wilečowsky, II. 83.
Warszawa (Warschau), I. 435. — III. 430.
Wasseburgius, III. 634.
Wárday István, erdélyi prépost, II. 233.
Weber, I. 274, 294, 295, 297. — II. 95, 99, 100, 101, 102, 117, 153, 154, 155, 156, 158, 165, 178. — III. 73,

341, 404, 405, 406, 407, 444, 415, 416, 417, 420, 425, 634.
Weimár, I. 287, 288, 289, 444. — II. 504.
Weissenburg, II. 43.
Weissenseeben, II. 43.
Weisz-Szabó, I. 511, 518, 523, 525, 532, 534, 535, 544, 548. — II. 110, 180. — III. 175, 634.
Welche György (Georgius Welche), II. 319, 328, 342. — III. 485.
Wenceslaus, cseh főúr, II. 155.
» (Wencel), prágai espere, III. 418, 488, 555.
» **de Rosenberg,** III. 433, 554.
» **de Wolfstain,** I. 387.
» **von Boskowitz,** II. 118, 119.
» **von Krummau,** II. 159, 162, 163, 178. — III. 416, 417.
Wenzel Goldschmied, I. 302. — II. 439.
német császár, II. 81.
sagani herceg, I. 312.
Wernerus, III. 634.
Wetzer-Welte, I. 26, 30, 38, 72, 80, 81, 88, 103, 105, 205, 213, 325, 326, 520, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 538, 539, 548, 550, 551, 552, 556, 562, 564, 565, 575, 576. — II. 7, 8, 52, 81, 82, 83, 84, 111, 121, 178, 180, 431, 470, 608, 615. — III. 17, 125, 150, 151, 180, 353, 355, 634.
Wharton, III. 635.
Wien (Wienna), I. 24, 187, 240, 246, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 296, 314, 315, 336, 345, 347, 348, 383, 384, 385, 388, 389, 391, 392, 393, 394, 402, 413, 414, 429, 433, 436, 450, 485, 595. — II. 8, 43, 61, 85, 115, 121, 134, 137, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 215, 222, 223, 225, 227, 228, 234, 235, 252, 257, 270, 271, 304, 317, 342, 348, 349, 356, 359, 360, 365, 376, 387, 388, 399, 405, 406, 410, 419, 428, 438, 445, 484, 488, 516, 517, 534, 646, 654, 674, 689, 690, 691, 700, 701, 714, 717. — III. 74, 290, 333, 402, 403, 420, 423, 424, 432, 435, 438, 442, 444, 447, 448, 463, 465, 466, 470, 480, 481, 485, 486, 489, 508, 535, 552, 553, 555, 556, 557, 560, 570, 579, 580, 581, 583, 584, 585, 589, 595, 607, 608, 609, 611, 612, 616, 617, 618, 622, 624, 626, 632, 634.
Wiener-Neustadt (Caesarea Civitas Nova), I. 240, 247, 249, 250, 251, 347, 348, 382, 384. — II. 38, 39, 40, 165, 212, 214, 217, 222, 227, 228, 229, 252, 361, 362, 512, 532, 533, 534. — III. 402, 435, 438, 444, 445, 446, 447, 448, 544, 555, 557, 583.
Wiepffler Andreas, III. 601.
» (Wipffler) András, II. 420, 421.
Wigandus, nürnbergi szerzetes, I. 446.
Wiker Froisch, frankfurti polgármester, I. 343.
Wilerich de Wallerdorff, nemes, I. 344, 451, 488. — III. 441.
Willotus (Henricus), III. 635.
Windsheim, II. 43.
Wischau, I. 259. — III. 496.
Wischov, III. 437.
Wissanum, III. 448, 557.
Wittenberg, I. 293. — II. 599. — III. 500.
Wladika, lásd Capha János.
Wladislaus, lengyel király, I. 316.
Woker, I. 284, 442, 443, 444, 450, 451.
Wolavia, III. 497.
Wolfgang Hinderhölzer, I. 319.
Wolfgangus Gang, I. 400.
» **Gayser,** judenburgi mészáros, I. 488. — III. 450.
» **Schaumburg,** I. 452.
Sturm, III. 54.

Wolfsheim, II. 43.
Woluwe, III. 617.
Worms, II. 43.
Woschova, (Woschovia), II. 500, 606. — III. 505, 506.
Würzburg, I. 336, 344. — II. 40, 43. — III. 609.
Würzburgi püspök, I. 175.
Wycliff (Wicleff), II. 79, 153, 194, 195. — III. 315.
Wylak, lásd Ujlak.
Zaccharia Benitho (Bembo) di Verona, veronai polgár, III. 290, 515.
Zackowiecz András, poloczkói főkapitány, I. 318.
Zadoch, breslaui zsidó, II. 50, 61.
Zadravecz István, II. 380, 703, 719, 720.
Zajaczik Péter, alkamarás, I. 318.
Zakariás pápa, III. 163.
Zalai Miklós, III. 475, 562.
Zalárd, II. 474, 568. — III. 489.
Zanelli (Agostino), III. 635.
Zanone de Bulgare, III. 381.
Zágráb, III. 610.
Zbinkó, prágai érsek, II. 180.
Zbyněk Zajic z Hazmburka, II. 157.
Zdenek Nejedly, I. 264, 268. — II. 114, 115, 153, 157, 481, 622.
Zdenko (Zdeněk) von Sternberg, I. 322, 335. — II. 145.
Zemplény (Zemplen), II. 284.
Zenzelinus, III. 8.
Zerbst (Cerbest, Ezcellust), I. 293. — II. 601.
Zikra Bálint felesége, II. 501.
Zimony, II. 293, 302, 363.
Zinkeisen, III. 635.
Ziska (Zižka), II. 81, 180.
Znaim, I. 247, 261, 439. — II. 118, 122. 137. — III. 407, 577, 580, 581, 590.
Zokoli Ferenc, aradi prépost, II. 502, 619.
Zombor, I. 458.
Zotz, II. 510.
Zöckler, I. 492.
Zutius Matutius, I. 20.
Zürich, II. 43, 44.
Zwettel (Czbetell), I. 262, 263, 395, 486. — II. 118. — III. 407.
Zwikau, I. 268. — II. 141.
Zwola, III. 563.
Zyntha (Zenta), II. 617.
Zsigmond, magyar király és német császár, I. 375, 415, 522, 523. — II. 9, 20, 21, 79, 81, 82, 110, 168, 169, 180, 182, 183, 184, 289. — III. 80, 175, 178, 320.
» lengyel király, II. 627.
» passaui felszentelt püspök, I. 399, 400.
» osztrák herceg, II. 264. — III. 421.
» rajnai palatinus-gróf, II. 500, 604, 680. — III. 504.
» tiroli főherceg, II. 342.
Zsófia, Hassághi Farkas Márton felesége, I. 488.
» lengyel királyné, I. 320.
Zsuzsanna, II. 523.

TARTALOMJEGYZÉK.

ELSŐ RÉSZ.

Capistranói szent János munkásságának általános jellemzése, buzgólkodása Krisztus kínszenvedésének, az Oltáriszentség imádásának, Jézus szent nevének és a Boldogságos Szűz tiszteletének terjesztésében.

ELSŐ FEJEZET.

Oldal

1. §. **Capistranói János munkáinak jellemzése.** 5

Bernardino d'Aquila szerint korának legnagyobb jogásza. L. de Kerval ítélete. Eugen Jacob kritikája. Capistranói János idézései. Nagy olvasottsága; kiváló emlékezőtehetsége. Nyelvezete. Stilusa. Dogmatikai, morális és jogi munkái. Az egyház védelmére és az eretnekek megtérítésére írt munkái. Levelei.

MÁSODIK FEJEZET.

2. §. **Jézus kínszenvedésének tisztelete.** 16

Szent Ferenc szeretete Jézus iránt. Szent Ferenc fiai és leányai Krisztus kínszenvedésének tisztelői. Bernardino di Siena mint Krisztus kínszenvedésének tisztelője. Capistranói János munkája Krisztus kínszenvedéséről. A munkának előszava. Az első út. Jézus elment Jeruzsálembe. Judás árulása. A boldogságos Szűztől való búcsúzás. Az édes lakoma. Krisztus megalázódása. Jézus vissza akarja tartani Judást az árulástól. Jézus búcsúzik tanítványaitól. — A második út: Jézus ájtatosan imádkozik. Az alvó tanítványokat felkelti. Jézus vért verejtékezik. Az áruló közeledését kinyilvánítja. Judást bűnbánatra akarja indítani. Meggyógyítja a főpap szolgájának a fülét. — A harmadik út: A zsidók Jézust megkötözik. Annáshoz viszik. Jézus Annásnál. A főpap szolgája arcúl üti. Jézus szeliden megdorgálja a gonosz szolgát. — A negyedik út: Péter megtagadja Mesterét. A zsidók hamis tanúkat léptettek fel. Kaifás eskűvel kényszeríti a vallomásra. Jézus kinyilvánítja istenségét. A főpap széthasítja ruháját. Az egész nép csúfot űz Jézusból. — Az ötödik út: Jézus Pilátus előtt. Judás felakasztja magát. Jézust hamisan vádolják. Pilátus megkérdezi Jézust, vajjon király-e? Jézus felelete. Pilátus Jézust ártatlannak nyilvánítja. — Hatodik út: Jézus Heródesnél. Heródes hiú vágya. Jézust Heródes vallatja. Jézus hallgatása. Jézus kigúnyoltatása. Heródes és Pilátus kibékülése. Hetedik út: Krisztus megostoroztatása. Pilátus szabadon akarja bocsátani

Oldal

Jézust. Jézus megostorozása. Jézus tövissel való megkoronázása. Ecce homo. A zsidók kierőszakolják a keresztrefeszítést. Pilátus helybenhagyja a zsidók követelését. — Nyolcadik út: Pilátus Krisztust halálra ítéli. Pilátus felesége közbenjár Jézusért. Pilátus kezét megmossa. A zsidók átka. Pilátus Barabást szabadon bocsátja. Pilátus kimondja a halálos ítéletet. Kilencedik út: Jézus keresztrefeszítése. Jézusnak vállaira teszik a keresztfát. Cyrenei Simont kényszerítik a keresztfa vivésére. Jézus vigasztalja a szent asszonyokat. Jézust ruháitól megfosztják. Jézus hét szava. Jézus istenségét csodák bizonyítják. — Tizedik út: Jézus eltemetése. Jézust őrzik a kereszten. Jézus oldalát egy katona lándzsával átszúrja. Arimatheai János elkéri Jézus holttestét Pilátustól. Jézus testét illatos kenettel megkenik. Jézust eltemetik. A zsidók őrséget állítanak Jézus sírjához. Következtetések Krisztus kínszenvedése fölötti elmélkedésből. Utánoznunk kell Jézust a kereszt vivésében; Krisztussal kell szenvednünk; csodálkoznunk kell Jézus szenvedésén; örülnünk kell Jézus szenvedésének; nyugalmat kell találnunk Jézus szenvedésében és hálát kell adnunk Jézusnak szenvedéseiért. A keresztútjárás kezdete.

HARMADIK FEJEZET.

3. §. **Capistranói János buzgólkodása az Oltáriszentség imádásának terjesztésében.** 56

Szent Ferenc rendje az Oltáriszentség védelmében. Capistranói János az Oltáriszentség védelmében. Az Oltáriszentség emléke a szeretetnek. Az Oltáriszentség emléke a megváltásnak. Az Oltáriszentség emléke az ajándékozásnak. A bölcseség csodája. A hatalom legnagyobb csodája. A kegyesség csodája. Meg kellett-e halnia Krisztusnak az emberekért? Az Oltáriszentséget Krisztus szerzé. Az Oltáriszentség megalapítása. Az Oltáriszentség vételéhez szívtisztaság és mély tisztelet szükséges. A kétszín alatt való áldozás nem szükséges az üdvösségre Védi az Oltáriszentséget Rokycanával, majd Borotinnal szemben.

NEGYEDIK FEJEZET.

4. §. **Capistranói János buzgólkodása Jézus szent neve tiszteletének terjesztésében.** 74

Szent Ferenc fiainak buzgólkodása az egyes ájtatosságok terjesztésében. Jézus nevének tisztelete szent Ferenc rendjében. Jézus nevének tisztelete a XV. században. Miképen keletkezett a Jézus nevét feltüntető tábla. Az Ara-coeliben őrzött tábla. Bernardino di Sienát a pápa Rómába idézi. Nyilvános vitatkozás Jézus nevének védelmére. Cristoforo da Varese elbeszélése. Wadding előadása. Capistranói János siet mesterének védelmére. A védelem eredménye. A pápa nyilvános elégtételt ad Bernardino di Sienának. Capistranói János terjeszti Jézus nevének tiszteletét.

Oldal

ÖTÖDIK FEJEZET.

5. §. **Capistranói János Mariologiája.** 98

Szűz Mária tisztelete Szent Ferenc rendjében. Ki oltotta Capistranói János szívébe a Szent Szűz tiszteletét? A Boldogságos Szűz ezüst serlegből itatja meg Capistranói Szent Jánost. Tisztelete a Boldogságos Szűz iránt. Feje fölött csillag jelent meg prédikálás közben. Elbeszéli a csillag megjelenését.

6. §. **A Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatása.** 103

A szeplőtelen fogantatás tana a XV. században. A szeplőtelen fogantatásról írt munkájának vázlata. A conceptio passiva és activa. A Boldogságos Szűz szűziessége.

7 §. **A Boldogságos Szűz erényei.** 109

Szűz Mária alázatossága. A legnemesebb teremtmény. Istennek anyja. A Boldogságos Szűz hatalma. Kiváltságai. A Boldogságos Szűz hét beszéde. A Boldogságos Szűz a leghatalmasabb közbenjárónk.

8. §. **Mária siralmai.** 123

Szűz Mária, a fájdalmak anyja. Az »Üdvözlégy« fejtegetése. Krisztus elbúcsúzik anyjától. János apostol tudtára adja Máriának Jézus elfogatását. Szűz Mária találkozik Péterrel Jézus megtagadása után. Látja szent Fiát, mikor Pilátus bemutatja a népnek. Szűz Mária találkozik Jézussal. Mária a keresztfa alatt Mária Krisztus eltemetésénél. A Breslauban tartott beszéd.

9. §. **A Boldogságos Szűz tiszteletét terjeszti.** 141

Élesen támadja azokat, akik a vasárnap helyett a szombatot ünneplik meg. A Boldogságos Szűz káromlása nagy bűn. A Boldogságos Szűz hét örömének olvasója. Capistranói János buzgó terjesztője a hét öröm olvasójának.

MÁSODIK RÉSZ.

Capistranói Szent János munkája a pápai tekintélyről és munkássága a misszió terén.

ELSŐ FEJEZET.

10. §. **Capistranói János védi a pápa tekintélyét.** 149

A hittudósok tanítása a pápa hatalmáról. A pápai tekintély alábanyatlása. A középkori államtan elvei a pápai hatalomról. Új elméletek a pápa hatalmáról. Capistranói János védelmére kel a pápának. A pápa az egyház látható feje. A pápa Krisztus misztikus tanának a feje. A küzdő egyház kormányosa a pápa. Az egyház titokzatos származása. A küzdő egyháznak egy feje van. A császári

Oldal

hatalmat támogató érvek. A pápai hatalom bizonyítékai. A 20 bizonyíték elsorolása. A pápa király. Királyi hatalma csak a lelkiekre terjed ki. A pápa legfőbb pásztor. A pápa tévtanokat nem taníthat. Az egyház nem tévedhet. A pápa csalhatatlan Krisztus tanításában. A pápa mint ember tévedhet. A pápa egész teljességében birtokolja Krisztus főpapi, tanítói és királyi hatalmát. A pápa az egyetemes zsinat fölött van. 20 bizonyítékot hoz fel a pápa felsőbbsége mellett. A pápai trón üresedése alkalmával sem hozhat az egyetemes zsinat törvényt a pápai hatalom korlátozására. A pápát az egyetemes zsinat nem teheti le; a pápa csak lemondhat a pápai trónról.

MÁSODIK FEJEZET.

11. §. **Capistranói János szónoki képességei.** 175

A XIV. és XV. század jellemzése. Bernardino di Siena nyilatkozata. A Codex Aquilanensis tudósítása. Szónoki képességei: erős hit, mélységes alázat és nagy tudomány. Fennmaradt prédikációi és azok forrásai. Idegen országokban tolmács útján prédikál. Miképen végezték szerepüket a tolmácsok? Mikor készült a prédikálásra?

12. §. **Bűnbánati beszédei.** 185

A bűnbánati beszédek általában. Az ember mivolta. A bűn hatása az emberre. A gondolati bűnök. A nagy bűnök. A bűn három ténye. A bűnök leggonoszabbika. Az eredendő bűn. A hitetlenség bűne. A bérmálás fel nem vétele. A titkos eljegyzés. A szülők bűnei átszármaztatják a bélpoklosságot. A hét főbűn. A bűn rútsága. Az áldozáshoz és a misézéshez éh-gyomor szükséges. Az öregebbeknél nagyobb beszámítás alá esik a bűn, mint az ifjaknál. A paráznaság. A bűnös az ördög rabszolgája. A bűnös hitvány és megvetett. A gondolati bűnök nagysága. A bűnben való gyönyörködés halált szül. A bűn megöli Isten Fiát. A bűnösnek nem kell kétségbe esnie. A bűnös olyan mint a vak. Minden bűnös becstelen. Az örök üdvösségre három dolog szükséges. A vasárnapi és ünnepi mise elhanyagolása. Mivé teszi az embert a bűn? A babonaság. Az esküdözés. Isten nevének a gyalázása. A gyermekgyilkos. A rágalmazó. Minden bűnt meg kell bánni. Jobb meghalni, mint rosszat cselekedni.

HARMADIK FEJEZET.

13. §. **A penitentiatartás szentsége.** 200

A bűnbánat meghatározása. A bűnök megvizsgálása. A töredelmes bánat hét feltétele. A gyónás. A gyónás milyensége. A lelkiismeret megvizsgálása. Minden bűnt meg kell vallani. A bűn nemét változtató körülmények. A földi élet semmisége. A tánc és a szerencsejátékok. A szülők kötelességei. A felebaráti szeretet. Az eretnekek.

Oldal

14. §. **A halál.** 219

A halál keserűsége. A halált három tényező hozta létre. A halál 12 fájdalma: gyötrődés, a megismerés, a kifosztás, elválás, a kétségbeesés, a megsértés, a kötelezettség, megidézés, a megjelenés, a vizsgálat, az ítélethozás és az átadás fájdalma.

15. §. **Az ítélet.** 225

Az örök Bíró megjelenése. Nem segít semmiféle bölcselkedés. Nincs irgalom. Az utolsó ítéletnél három dolgot kell figyelembe venni. Számot kell adni minden gondolatról, szóról és cselekedetről. A meg nem keresztelt gyermekek a lymbusba kerülnek. Az utolsó ítéletnél ötféle végrehajtó hatalom lesz. Az utolsó ítéletnél a Bíró 7 könyvet nyit fel. A meg nem keresztelt gyermekek élete a lymbusban. A legfőbb erények megvizsgálása. A tökéletesedés hét fokának vizsgálata. A bűnös vádlói az utolsó ítéleten.

16. §. **Hova kerülnek a lelkek az ítélet után?** 232

A tisztítóhely. A pokol. A mennyország.

NEGYEDIK FEJEZET.

17. §. **A papság és tisztelete.** 239

Az egyház Krisztus misztikus teste. Az egyház élő és holt tagjai. A pápa. A papság és tisztelésének hét foka. Tisztelni kell méltósága, közbenjárói tiszte, előkelő volta, lelki és földi haszna, nemessége, hatalma és példaadása miatt. Mire kell a papnak különösen vigyáznia?

18. §. **A keresztes hadjáratra buzdító és az eretnekeket ostorozó beszédei.** 245

A pápák felismerik a törökök folytonos terjeszkedésében rejlő veszedelmet. Szónokokat küldenek az egyes országokba, hogy keresztes háborút hirdessenek. A szónokok működésének jellemzése. Capistranói János buzdító beszédeinek hatása. A fraticellók ellen mondott beszédei. A husziták ellen mondott tüzes beszédei.

HARMADIK RÉSZ.

Capistranói Szent János műveinek bibliografikus ismertetése.

ELSŐ FEJEZET.

19. §. **Capistranói János műveinek általános felsorolása.** 253

Műveinek felosztása. Rodulphius, Sedulius és Possevinus gyűjtése. Wadding összegezése. A modern íróktól megállapított és hitelesnek elismert művek.

Oldal

20. §. **G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének első kötete.** 261
Tomus I., volumen 1.: Vita authoris. — Volumen 2.: Vita Sancti Joannis de Capistrano. Supplementum. — Volumen 3.: Tractatus de Papae et Concilii, sive Ecclesiae auctoritate. De electione Papae. De dignitate Papae ad Nicolaum Quintum. Speculum Clericorum. De instructione seu directione sacerdotum. De interrogatorio. Animadversiones circa sacrosanctum missae sacrificium. — Volumen 4.: De ecclesiastica censura. De excommunicationibus et de casibus reservatis. De Canone poenitentiali. De poenitentiis et remissionibus.

21. §. **G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének második kötete.** 279
Tomus II., volumen 1.: De vita et honestate clericorum. Volumen 2.: Tituli decimi noni de usuris. Explicatio generalis totius tituli XIX. Tractatus contra avaritiam seu cupiditatem. — Volumen 3.: Explicatio Extravagantis Joannis XXII. primae. De verborum significatione Sancti Joannis de Capistrano adversus Berbegallum. Defensorium tertii Ordinis S. P. N. Francisci. Consultationes canonicae. Consultatio: An tumulati in ecclesiis Regularium debeant solvere quartam canonicam Parochie? Quae sint intellectus, modus et forma executionis eiusdam testamenti? De quodam matrimonio per modum consilii.

22. §. **G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének harmadik kötete.** 292
Tomus III., volumen 1.: De poenitentia figulariter sive de poenitentiae virtute et de poenitentiae sacramento. — Volumen 2.: Sequuntur secunda quaestio et reliqua. Tractatus de poenitentia figulariter. — Volumen 3.: Stimulus, atque speculum conscientiae. De confessione facienda proprio sacerdoti. Quaestio: An omne mendacium sit peccatum? Tractatus de matrimonio. Quaestio VIII.: De consanguinitate, affinitate et compaternitate.

23. §. **G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének negyedik kötete.** 301
Tomus IV., volumen 1.: Tractatus de ieiunio. De ornata mulierum. Tractatus de blasphemia et periurio. — Volumen 2.: De iudicio universali Antichristo et bello spirituali. Tractatus de inferno. — Volumen 3—4.: Joannes de Capistrano in Apocalypsim beati Joannes Apostoli.

24. §. **G. Antonio Sessa da Palermo gyűjteményének ötödik kötete.** 311
Tomus V., volumen 1.: Tractatus Christi Sanguine pretioso. Tractatus de Christi sanctissima paupertate. Tractatus de utraque conceptione Beatae Mariae Virginis. Responsio dogmatica Sancti Joannis a Capistrano de fidei veritate contra haereticos. — Volu-

Oldal

men 2.: Tractatus contra Judaeos de adventu Messiae eiusque divinitate. Tractatus de Religione. Declarationes Regulae fratrum Minorum. Vita Sancti Bernardini Senensis. Volumen 3.: Sermo ad studentes, et prolusio ad amatores verae sapientiae et epistola de promovendo studio inter observantes. Epistolae Missivae et Responsivae S. Joannis de Capistrano. Fragmenta praedicabilia. — Volumen 4.: Vita Joannis de Capistrano de scripta a quatuor sociis eiusdem.

25. §. **Capistranói János egyéb hiteles művei.** 332

De restitutionibus et contractibus. De censuris. Liber alter de casibus conscientiae. De passione Domini. De adoratione. De erroribus et moribus Christianorum cum libello, qui inscribitur: Planctus multorum Christianorum. De causis errorum inter Christianos. De moribus boni Christiani. De poenitentia Christianorum. Planctus super errores Christianorum. Planctus super errores religiosorum. De difficultate salvandorum. Comparatio Christianorum ad filios Israel. Sermones in synodo Vratislaviensi praedicati. Materiam subnotatam frater Johannes de Capistrano preclamavit ad populum in lipck. per triginta sex sermones. Sermones collecti, seu XLIV. sermones Vratislaviae habiti a. D. M. CCCCLIII. Sermo S. Johannis de Capistrano O. F. M. ineditus de S. Bernardino Senensi. Allegationes schismaticorum, qui false nituntur probare communionem calicis esse laycali populo de necessitate salutis. Epistola responsiva S. Joannis Capistrani ad sacerdotes Cremsirii degentes. Epistola responsiva ad praefatam epistolam Johannis Rokycani. Epistola responsiva ad praefatam epistolam Johannis Borotini.

26. §. **A capestranói konvent könyvtárában és egyebütt őrzött művek hitelessége.** 343

Compilatio causarum et distinctionum in Gratiani decreto. Quaestio, an licet cum Judaeis partecipare. De electione Papae. Opusculum Johannis de Capistrano contra Johannem patriarcham. Tractatus de ecclesiastica censura. De usuris. Casus circa clericos dissolutos. Qualiter sacerdos debeat elegi. Contra Judacos. Excitatio animae in dominica passione. Casus contra Pisanellam. Laus omnium Sanctorum. Sermo de mortuis és más munkák. A wieni kaiserl.-königl. Hofbibliothekben levő művek. Wadding gyanusaknak talált több művet. Nyomtatásban megjelent művek.

NEGYEDIK RÉSZ.

Források Capistranói Szent János életéhez.

ELSŐ FEJEZET.

27. §. **Capistranói Szent János levelezései.** 359

Oldal

28. §. **Capistranói Szent János munkáinak kézíratai.** 512

a) Szentferencrendi kolostor könyvtára Capestranóban. *b)* Biblioteca di S. Cataldo in Mutina. *c)* Biblioteca Nazionale di Napoli. *d)* Königl. Bayer Hof- und Staatsbibliothek in münchen. *e)* Kaiserl. Königl. Hofbibliothek in Wien. *f)* Bibliotheque Nationale de Paris. *g)* Bibliotheque Mazarine de Paris. *i)* Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára Budapesten. *j)* Bibliotheque Publique de Strassburg. *k)* Bibliotheca Publica Basel. *l)* Bibliotheca Monasterii Sanct-Gallen. *m)* Bibliotheca Regia in Haag. *n)* Bibliotheca von Lyceum in Olmütz.

29. §. **Capistranói Szent János okleveleinek kézíratai.** 539

a) A ferencrendiek könyvtára Capestranóban: I. Oratorio del convento di Capestrano. II. Reliquario di S. Giovanni da Capestrano. *b)* Könyvtárak Rómában: I. Biblioteca Nazionale di Roma: a) Codice del Convento di Sant' Angelo d'Ocre; b) Codices Sessoriani. Nr. 125. — II. Biblioteca Alexandrina di Roma. — III. Biblioteca Vaticana di Roma: 1. Archivum. Regesta. — 2. Inventarium manuscriptorum Latinorum Bibl. Vatic. — IV. Biblioteca di Barberini. — *c)* Biblioteca Nazionale di Napoli. *d)* Biblioteca Nazionale di S. Marco in Venezia. *e)* Biblioteca provinciale di Aquila. *f)* Königl. Bayer Hof- und Staatsbibliothek in München. *g)* Kais.-Königl. Hofbibliothek in Wien. *h)* Magyar Országos Levéltár Budapesten. (Bibliotheca epistolarum regni Hungarici in Budapest.) *i)* Egyetemi Könyvtár Budapesten. *j)* Szentferencrendi kolostor levéltára Pozsonyban. *k)* A makari ferencrendi kolostor irattára (Dalmácia.) *l)* Königliche Bibliothek in Berlin.

30. §. **Egyéb források.** 534

I. FÜGGELÉK.

Chronologia Capistrana. 639

II. FÜGGELÉK.

Betűsoros névjegyzék. 669

Tartalomjegyzék. 731